

Academia de Studii
Economice a Moldovei

Universitatea Ștefan cel
Mare, Suceava, România

Universitatea de
Stat, Položk,
Republica Belarus

Universitatea 1
Decembrie 1918,
Alba Iulia, România

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ STUDENȚEASCĂ, ISSC 2022 „PROVOCĂRILE CONTABILITĂȚII ÎN VIZIUNEA TINERILOR CERCETĂTORI”

Ediția a VI-a

11-12 martie 2022

Culegere de articole științifice

Chișinău, 2022

Academia de Studii
Economice a Moldovei

Universitatea Ștefan cel
Mare, Suceava, România

Universitatea de
Stat, Polořk,
Republica Belarus

Universitatea 1
Decembrie 1918,
Alba Iulia, România

**CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ
INTERNAȚIONALĂ STUDENȚEASCĂ,
ISSC 2022**
**„PROVOCĂRILE CONTABILITĂȚII ÎN
VIZIUNEA TINERILOR
CERCETĂTORI”**

Ediția a VI-a

11-12 martie 2022

Culegere de articole științifice

Chișinău, 2022

CZU 657:378(082)=135.1=111=161.1

P 95

Responsabilitatea pentru conținutul fiecărui articol aparține autorilor

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII:

Provocările contabilității în viziunea tinerilor cercetători", conferință științifică internațională studențească (6; 2022, Chișinău). Conferința științifică internațională studențească, ISSC 2022 "Provocările contabilității în viziunea tinerilor cercetători", Ediția a 6-a, 11-12 martie 2022 : Culegere de articole științifice / comitetul științific al conferinței: Lilia Grigoroï (Moldova), Veronica Grosu (România) [et al.] ; comitetul de organizare al conferinței: Lilia Grigoroï (Moldova), Veronica Grosu (România) [et al.]. – Chișinău : ASEM, 2022. – 456 p. : fig., tab.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Antetit.: Acad. de Studii Econ. a Moldovei, Univ. "Ștefan cel Mare", Suceava, România, Univ. de Stat, Poloțk, Rep. Belarus, Univ. 1 Decembrie 1918, Alba Iulia, România. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Rez.: lb. engl., rusă. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art.

ISBN 978-9975-155-87-8 (PDF).

©ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA, 2022
©UNIVERSITATEA ȘTEFAN CEL MARE, SUCEAVA, ROMÂNIA, 2022
©UNIVERSITATEA DE STAT, POLOȚK, REPUBLICA BELARUS, 2022
©UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918, ALBA IULIA, ROMÂNIA, 2022

ISBN 978-9975-155-87-8 (PDF).

DOI 10.5281/zenodo.6683768

COMITETUL DE ORGANIZARE AL CONFERINTEI:

Academia de Studii Economice din Moldova

Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava, România

Universitatea de Stat, Polotk, Republica Belarus

Universitatea 1 Decembrie 1918, Alba Iulia, România

Lilia GRIGOROI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0002-9741-0932>

Veronica GROSU, Dr. Habil., Ștefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0003-2465-4722>

Liliana LAZARI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-8310-2341>

Svetlana MIHAILA, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-5289-8885>

Ludmila MASICO, PhD, State University, Polotsk, Republic of Belarus

Dan TOPOR, PhD, Universitatea 1 decembrie, Alba Iulia, România, <https://orcid.org/0000-0002-9092-1449>

Maia BAJAN, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-6903-8275>

Stela CARAMAN, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0003-1523-7126>

Camelia-Cătălina MIHALCIUC, PhD, Ștefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0001-5598-5829>

Tatiana RAILEAN, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova

Liliana ȚURCANU, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova

Ana-Carolina COJOCARU, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-9271-5932>

Anatol MELEGA, PhD student, Ștefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0003-4763-0520>

Mihaela Ionela STANCIUC (SOCOLIUC), PhD student, Ștefan cel Mare University, Suceava, Romania

Violeta DABIJA, master student, 1st year, Academy of Economic Studies of Moldova

Ana Maria NICOLAESCU, master student, 2nd year, AESM

Maria SAVCIUC, bachelor student, 2nd year, Faculty of Accounting, AESM

Violeta CODREAN, bachelor student, 2nd year, Faculty of Accounting, AESM, <https://orcid.org/0000-0002-1966-8006>

Cristina LISCU, bachelor student, 1st year, Faculty of Accounting, AESM

Ionela CHEIANU, bachelor student, 1st year, Faculty of Accounting, AESM

Elena DUMBRAVEANU, bachelor student, 3rd year, Faculty of Accounting, AESM

Dorelia MORARI, bachelor student, 3rd year, Faculty of Accounting, AESM

Melisa ISOPESCU, bachelor student, 2nd year, Ștefan cel Mare University, Suceava, Romania

Iulian DASCALU, bachelor student, 2nd year, Ștefan cel Mare University, Suceava, Romania

COMITETUL ȘTIINȚIFIC AL CONFERINTEI:

Lilia GRIGOROI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0002-9741-0932>

Veronica GROSU, Dr. Habil., Ștefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0003-2465-4722>

Liliana LAZARI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-8310-2341>

Svetlana MIHAILA, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-5289-8885>

Ludmila MASICO, PhD, State University, Polotsk, Republic of Belarus

Dan TOPOR, PhD, December 1, 1918 University, Alba Iulia, Romania, <https://orcid.org/0000-0002-9092-1449>

Ovidiu-Constantin BUNGET, PhD, West University of Timisoara, Romania, <https://orcid.org/0000-0001-9956-0232>

Adriana TIRON TUDOR, PhD, Babeș Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania, <https://orcid.org/0000-0001-5530-5635>

Elena HLACIUC, PhD, Ștefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0003-0601-748X>

Maia BAJAN, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-6903-8275>

Iulia CENAR, PhD., December 1, 1918 University, Alba Iulia, Romania, <https://orcid.org/0000-0001-8476-0178>

Aliona BÎRCĂ, Dr. habil., Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0002-9365-7639>

Marian SOCOLIUC, PhD, Ștefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0001-6378-6686>

Marius CIBOTARIU, PhD, Ștefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0003-4631-4884>

Galina BĂDICU, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0002-9429-3654>

Stela CARAMAN, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0003-1523-7126>

Anatol GRAUR, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0003-0466-5627>

Camelia-Cătălina MIHALCIUC, PhD, Ștefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0001-5598-5829>

Rodica CUȘMĂUNȘĂ, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0003-0444-9799>

Lica ERHAN, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-5204-6367>

Nelea CHIRILOV, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0003-4979-4633>

Angela POPOVICI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0002-8844-0304>

Ruslan HAREA, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0003-0098-6837>

CUPRINS

*Secțiunea Plenară***TEORII ȘI DIRECȚII VIITOARE PRIVIND STUDIUL RAPORTĂRII INTEGRATE**

Ana-Carolina COJOCARU (BĂRBIERU) 8

METAMORFOZA PROFESIEI CONTABILE: ASPECTE EVOLUTIVE, PRAGMATICE ȘI PERSPECTIVE DE VIITOR

Violeta CODREAN, Svetlana MIHAILA 16

*Secțiunea Doctorat***PARTICULARITĂȚILE ACTIVITĂȚII REZIDENȚILOR PARCULUI IT ȘI INFLUENȚA LOR ASUPRA CONTABILITĂȚII**

Victor COJOCARU, Galina BĂDICU 28

EXPLORATORY RESEARCH ON INTEGRATED REPORTING AND INTEGRATED THINKING AT ORGANISATIONS LEVEL

Mariana-Monica MADAR-COMAN 40

TRANSPARENTA CONTABILA IN SITUATIILE FINANCIARE: EVIDENTE CONCEPTUALE

Ana-Maria PARASCAN (OBREJA) 47

GLOBALIZAREA FINANCIARĂ ȘI ADAPTAREA SISTEMELOR CONTABILE

Inesa TOFĂNICĂ 64

EMPIRICAL RESEARCH ON EUROPEAN COMPANIES AND FACTORS INFLUENCING KEY AUDIT MATTERS DISCLOSURE

Teodora-Cezara PORUMBACEAN 72

POLITICILE CONTABILE - INSTRUMENT RELEVANT ÎN ASIGURAREA COERENȚEI ȘI STABILITĂȚII ENTITĂȚII

Vilena TIȘCENCO, Galina BĂDICU 80

ВНЕДРЕНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ

Valeri GAGAUZ 90

INCREMENTAL REDESIGN OF THE ACCOUNTING PROFESSION IN CONTEXT OF DIGITALIZATION AND INDUSTRY 4.0

Andreea CORDOS (LABADITIS) 97

INFLUENȚA INSTRUMENTELOR DERIVATE ASUPRA COMPANIILOR LISTATE DIN INDUSTRIA AUTOMOTIVE

Ștefan-Cosmin DĂNILĂ 106

STUDIUL PRIVIND EVOLUȚIA CERCETĂRIILOR AFERENTE CONTABILITĂȚII DE GESTIUNE PRIN PRISMA ANALIZEI BIBLIOMETRICE

Cătălina BARAC 119

CELE TREI LINII ȘI CUM FUNCȚIONEAZĂ ACESTEA ÎN SECTORUL PUBLIC

Petru BABUCI 124

ANALIZA SWOT – INSTRUMENT RELEVANT ÎN PERFEȚIONAREA INDUSTRIEI MUZICALE	
Iurie BADICU	132
PROCESUL DE RECRUTARE – CARACTERISTICI, AVANTAJE ȘI DEZAVANTAJE ALE SURSELOR INTERNE ȘI EXTERNE	
Ion MURA, Violeta CODREAN	138
<i>Secțiunea Masterat</i>	
CONTABILIZAREA TRANZACȚIILOR DE CRIPTOMONEDE ÎN ROMÂNIA	
Adelin-Nicolae MATEȘ	148
POLITICI CONTABILE ȘI FISCALE PRIVIND OPERAȚIILE ECONOMICE DE PERFEȚIONARE ACTIVĂ A BUNURILOR	
Ana CEBOTARI, Anatol GRAUR	160
CRIPTOMONEDELE – TENDINȚE ȘI PROVOCĂRI ALE CONTABILITĂȚII ȘI AUDITULUI	
Ștefania MIERLIȚĂ-PANTEA	168
INFLUENȚA IRESPONSABILITĂȚII SOCIALE ÎN CORPORAȚII (CSI) ASUPRA PERSOANELOR DIN AUSTRIA COMPARATIV CU CELE DIN KAZAHSTAN	
Laura MOȘIU MEDA	180
CERCETARE EXPLORATORIE A LEGĂTURII DINTRE COMPORTAMENTUL INVESTITORILOR DE PE PIETELE BURSIERE ȘI DIMENSIUNILE CULTURALE	
Veronica GROSU, Iulian DASCĂLU, Corina PETRESCU I.	188
DIGITALIZARE ȘI EDUCAȚIE FINANCIARĂ ÎN MANAGEMENTUL EDUCAȚIONAL. NOI PERSPECTIVE PEDAGOGICE	
Victoria Nicoleta ALGEORGE	198
RAPORTAREA FINANCIARĂ: PERSPECTIVE ȘI PROBLEME ALE INTEGRĂRII ÎN SPAȚIUL EUROPEAN	
Natalia CURAGĂU, Constantin SURUCINSCHI	206
ASPECTE CONTABILE ȘI FISCALE ALE OPERAȚIUNILOR DE CASHBACK	
Rodica CUȘMĂUNSA, Valeria GANEA	215
ORGANIZAREA ȘI MONITORIZAREA COSTURILOR ÎN ACTIVITĂȚILE DE PRODUCȚIE SPECIFICE ENTITĂȚILOR DE COFETĂRIE-PATISERIE	
Ioana-Monica MARTINIUC, Camelia-Cătălina MIHALCIUC, Maria GROSU	219
ASPECTE APLICATIVE PRIVIND CONTABILITATEA OPERAȚIUNILOR DE EXPORT	
Maria RUSU, Iuliana ȚUGULSCHI	237
IMPACTUL POLITICILOR CONTABILE ASUPRA REZULTATELOR FINANCIARE	
Lica ERHAN, Mihaela GAMUREAC	243
PERFORMANȚA FINANCIARA ȘI NON-FINANCIARĂ A FIRMELOR CARE ACTIVEAZĂ ÎN DOMENIUL FORESTIER	
Alexandra-Georgiana MOROȘAN, Camelia-Cătălina MIHALCIUC, Maria GROSU	248

PLANIFICAREA MISIUNII DE AUDIT FINANCIAR ÎN CONFORMITATE CU CERINȚELE ACTUALE ALE STANDARDELOR INTERNAȚIONALE DE CALITATE	
Anatolie IACHIMOVSKI, Liuba IUNCU	270
MĂSURAREA, RAPORTAREA ȘI ANALIZA COSTURILOR ÎN PROCESUL DECIZIONAL	
Elena-Emanuella HUȚANU (TRIF), Camelia-Cătălina MIHALCIUC, Maria GROSU	277
THE PROFESSIONAL ACCOUNTANT DURING THE COVID-19 PANDEMIC. CHANGES, SKILLS AND CHALLENGES	
Dorina PLESCACI	287
<i>Secțiunea Licență</i>	
ANALIZA COMPARATIVĂ A CONTABILITĂȚII ȘI RAPORTĂRII TAXEI PE VALOAREA ADĂUGATĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA ȘI ÎN ROMÂNIA	
Daniela BANCU	296
ABORDAREA DEPRECIERII MIJLOACELOR FIXE CONFORM REGLEMENTĂRILOR NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE	
Maia BAJAN, Irina BRIGHIDIN	306
RELEVANȚA INFORMAȚIILOR AFERENTE CAPITALULUI PROPRIU ÎN PROCESUL DECIZIONAL	
Daniela GHEDEA, Galina BĂDICU	310
TRATAMENTUL CONTABIL AL VENITURILOR DIN ACTIVITATEA OPERAȚIONALĂ	
Irina COSTIN	318
ASPECTE METODOLOGICE CU PRIVIRE LA REVIZUIREA CALITĂȚII LUCRĂRILOR MISIUNII DE AUDIT INTERN	
Anatolie IACHIMOVSKI, Tatiana ANDRIEȘ	323
ASPECTE CONTABILE ȘI FISCALE ALE BENEFICIILOR ANGAJAȚILOR	
Angela POPOVICI, Olga BORDEA	327
PROBLEME PRIVIND RECUNOAȘTEREA ȘI CONTABILIZAREA COSTURILOR INDIRECTE DE PRODUCȚIE	
Rodica CUȘMĂUNSA, Dana CEBANU	338
SISTEMUL INFORMAȚIONAL CONTABIL	
Ana GANTEA, Georgeta MELNIC	344
PARTICULARITĂȚILE DECONTĂRILOR INTERNAȚIONALE ȘI TRANSFERURILOR PERSOANELOR FIZICE	
Maria MEGHEA, Georgeta MELNIC	348
CONTABILITATEA OPERAȚIUNILOR CU DEPOZITELE BANCARE	
Marinela BANARU, Georgeta MELNIC	358
CARACTERISTICA SISTEMELOR DE SERVICII BANCARE LA DISTANȚĂ (ÎN BAZA BC MOLDINDCONBANK SA)	
Ana-Maria ISACHE, Georgeta MELNIC	364
ASPECTE CONTABILE AFERENTE REDUCERILOR COMERCIALE	
Maia BAJAN, Mihaela BOCAN	369

CONTABILITATEA ÎN CONDIȚIILE DIGITALIZĂRII	
Adelina PANTELEI	374
IMPACTUL COVID-19 ASUPRA PROFESIEI CONTABILE	
Lica ERHAN, Melisa CASAPU, Gabriela RÎȘCHITOR	379
RELEVANȚA INFORMAȚIEI PREZENTATE ÎN SITUAȚIILE FINANCIARE PENTRU UTILIZATORII EXTERNI	
Lica ERHAN, Luminița GRECU	384
ОРГАНИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА НА ПРЕДПРИЯТИИ	
Михаил ГЕРАСИМОВ, Ирина УЗУН, Кристина ЛИСКУ	390
УЧЕТ ФОРМИРОВАНИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ АВТОТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ	
Михаил ГЕРАСИМОВ, Владислав ОКУЛОВИЧ, Максим ЦВЯТКОВ	396
УЧЕТ ЗАТРАТ И СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ	
Михаил ГЕРАСИМОВ, Ирина ОЖОВАНУ, Диана МИРОН	402
ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ НДС В РАМКАХ РЕЖИМА ТАМОЖЕННОГО СКЛАДА	
Елена ЦУРКАН	408
АНАЛИТИЧЕСКИЙ УЧЁТ СЕКЬЮРИТИЗАЦИИ: ВЫЗОВЫ И РАЗВИТИЕ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ	
Егор ЗАХАРОВ, Людмила МАСЬКО	417
ЦИФРОВЫЕ ВАЛЮТЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКА: КЛЮЧЕВЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ	
Munisa TURSUNOVA, Irina STROGANOVA	423
СОСТОЯНИЕ ESG-БАНКИНГА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	
Elena ZAIKOVICH	427
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СВОП-МЕХАНИЗМОВ В МАРЖИНАЛЬНОМ КРЕДИТОВАНИИ	
Г.В. ШИНКЕВИЧ	431
РАЗВИТИЕ КОРПОРАЦИОННОГО БИЗНЕСА В УСЛОВИЯХ ДИДЖИТАЛИЗАЦИИ НА ПРИМЕРЕ ОАО «БЕЛАГРОПРОМБАНК»	
Brigitta FILIPPOVA	435
ПОНЯТИЕ И СУЩНОСТЬ ОПЕРАЦИИ ХЕДЖИРОВАНИЯ	
Rahimov DAVRON, Irina STROGANOVA	438
ИЗУЧЕНИЕ ФУНКЦИЙ И ПРИЗНАКОВ ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКИ	
Makhkamov DONIYOR, Alena MALEI	442
КИБЕРМОШЕННИЧЕСТВО КАК НОВЫЙ ВИД БАНКОВСКОГО РИСКА	
Olga KASEVICH	446
ВЫЯВЛЕНИЕ ВОПРОСОВ О РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОГО БАНКИНГА	
Munisa TURSUNOVA, Irina STROGANOVA	452

SECȚIUNEA PLENARĂ

DOI 10.5281/zenodo.6683808
CZU 657.37:657.1

THEORIES AND FUTURE DIRECTIONS ON INTEGRATED REPORTING RESEARCH

TEORIILE ȘI DIRECȚIILE VIITOARE PRIVIND CERCETAREA RAPORTĂRII INTEGRATE

Ana-Carolina COJOCARU (BĂRBIERU), ORCID: 0000-0001-9271-5932
carolinabarbieru@gmail.com

Coordonator științific: **Svetlana MIHAILA**, ORCID: 0000-0001-5289-8885
svetlana.mihaila@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova/USV

Abstract. *Over the years, stakeholders' demands for transparency and non-financial aspects of company have spurred the evolution of reporting. Integrated reporting nowadays effectively integrates financial and non-financial variables and fosters integrated corporate thinking. As a result, the integrated report emerges as a reporting trend that should not be overlooked, with the goal of this work being to look into the theories and future research prospects of this reporting modality. A variety of research methodologies were employed to fulfill the intended aims, including bibliographic analysis, deduction, induction, and comparison.*

Keywords: *integrated reporting; integrated reporting framework; integrated reporting theories; future research directions*

JEL: M40, M41

Introducere

De câțiva ani, societatea și întreprinderile au detectat nevoia de a proteja și conserva resursele naturale pentru generațiile viitoare, întrucât activitățile întreprinderilor au generat în mare măsură impacturi negative asupra disponibilității resurselor și au alimentat un interes suplimentar al comunității de a crea strategii care promovează o atitudine prietenoasă mediului. Una dintre strategiile care se remarcă în ultimii ani este prezentarea unor rapoarte cuprinzătoare, spre deosebire de cele elaborate în trecut, care prezentau informații financiare și legate de performanță. Tendința actuală este de a prezenta informații ce vizează întreprinderea și părțile interesate care sunt afectate de activitățile întreprinderii, inclusiv aspectele economice, sociale și de mediu.

Necesitatea de a pune în aplicare strategii pentru a adăuga valoare întreprinderilor este în creștere, subliniind nu numai importanța raportării financiare, ci și alte aspecte care sporesc calitatea informațiilor vizate, de aceea sunt create diverse rapoarte, financiare și non-financiare, legate între ele, dar fără o uniune fizică sau conceptuală. În acest context și în funcție de problema pe care o reprezintă fragmentarea informațiilor, apare raportul integrat ca un instrument inovator de informare privind aspectele esențiale și utile pentru părțile interesate. În anul 2013, Consiliul Internațional de Raportare Integrată (IIRC) a prezentat cadrul de raportare integrată, iar de atunci tot mai multe întreprinderi au implementat gândirea și raportarea integrată în practicile sale, descoperind beneficiile

care sunt obținute în urma aplicării raportării integrate. Un astfel de raport va integra pe deplin performanța financiară și non-financiară a unei întreprinderi, estompând liniile dintre dezvoltările financiare și cele non-financiare. Astfel, raportul integrat devine o tendință a raportării care nu trebuie neglijată, scopul lucrării fiind investigarea teoriilor și direcțiilor viitoare de cercetare ale acestei modalități de raportare.

Scopul cercetării a fost atins prin parcurgerea și îndeplinirea următoarelor obiective:

- Definirea noțiunii de „raportare integrată”;
- Prezentarea elementelor raportării integrate;
- Enumerarea principiilor raportării integrate;
- Identificarea și descrierea teoriilor privind aplicarea raportării integrate;
- Delimitarea direcțiilor viitoare de cercetare a raportării integrate;
- Formularea concluziilor în baza rezultatelor obținute.

În cadrul cercetării, au fost utilizate metode de cercetare calitative. Totodată, în prezentarea materialului s-a preferat metoda descriptivă cu aplicarea elementelor de comparație, analiză și deducție. În același timp, pentru a identifica cercetările științifice relevante, a fost utilizată bază de date Web of Science, care a facilitat alegerea țintită a lucrărilor importante pentru subiectul cercetat.

Description	Results
MAIN INFORMATION ABOUT DATA	
Timespan	2004:2022
Sources (Journals, Books, etc)	201
Documents	433
Average years from publication	3.95
Average citations per documents	21.11
Average citations per year per doc	3.968
References	13186

Figura 1. Informații generale despre sursele bibliografice identificate

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor Web of Science prin intermediul Biblioshiny

Astfel, au fost obținute 433 de lucrări științifice care au corespuns caracteristicilor setate în motorul de căutare, și anume includerea în titlu a noțiunii de „integrated reporting”, precum și intervalul de timp cuprins între anii 2000 și 2021. Aceste lucrări au fost publicate în 201 surse, iar citările medii per document constituie 21,11. Pentru a realiza aceste lucrări, au fost utilizate 13186 de cercetări, care au servit drept bază pentru investigarea subiectelor propuse.

Începând cu anul 2010, se atestă un interes crescând în privința raportării integrate, rata de creștere anuală constituind 23,83%. Cele mai multe lucrări au fost publicate în anul 2019, atingându-se un număr de 77 de cercetări științifice. Sursele unde au fost publicate o mare parte din aceste lucrări sunt revistele *Meditari Accountancy Research* și *Journal of Intellectual Capital*. Cei mai citați autori care s-au preocupat de domeniul raportării integrate sunt De Villiers, Dumay, Higgins, Stubbs, Guthrie, Garcia-Sanchez și Simnett. Cele mai productive țări sunt Italia, Australia, Marea Britanie, Republica Africa de Sud și România. Este de menționat România se clasează pe locul 5 în topul țărilor cu cele mai multe cercetări științifice la capitolul raportare integrată, fiind realizate 41 de cercetări.

În acest studiu, a fost efectuată și o analiză a hărților tematice pe baza densității și centralității, care au fost împărțite în 4 cadrane tematice, așa cum este prezentat mai sus.

Aceste rezultate au fost obținute dintr-un algoritm semi-automat prin revizuirea titlurilor tuturor referințelor la obiectul de cercetare cu adăugarea de cuvinte cheie relevante, altele decât cuvintele cheie ale autorului. Pentru ca rezultatele să poată surprinde variații mai aprofundate.

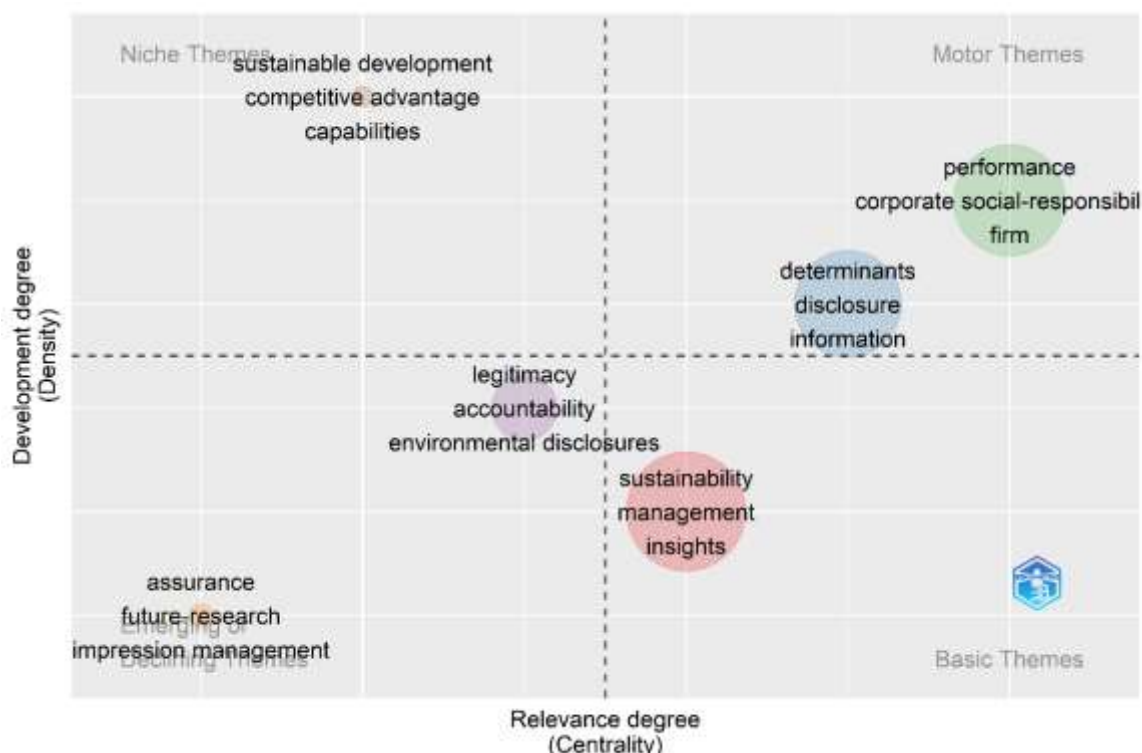

Figura 2. Harta tematică a raportării integrate

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor Web of Science prin intermediul Biblioshiny

Cadrantul din dreapta sus este prezintă teme motrice caracterizate prin densitate mare și centralitate, așa că trebuie dezvoltate și este important să fie studiate în cercetările ulterioare. Cadrantul din stânga sus prezintă o teme specifice, cu o dezvoltare moderată, ceea ce este indicat de densitate mică și centralitatea medie.

În cadrantul din stânga jos sunt teme care au fost folosite de mult timp, dar au cunoscut o tendință descendentă cu o centralitate scăzută în cazul cuvintelor-cheie: assurance, future-research și impression management, și o centralitate înaltă în cazul cuvintelor cheie: legitimacy, accountability și environmental disclosures. În cele din urmă, cadrantul din dreapta jos este o temă de bază caracterizată prin centralitate și densitate înaltă.

Conținut de bază

Conform IIRC, un raport integrat este o comunicare concisă despre modul în care strategia, guvernanța, performanța și perspectivele unei organizații conduc la crearea de valoare pe termen scurt, mediu și lung [15]. În plus, IIRC a stabilit că obiectivul principal al raportării integrate este de a explica furnizorilor de capital financiar modul în care entitatea creează valoare în timp; în funcție de aceasta, oferă informații financiare, dar și non-financiare, în conformitate cu conceptul de „gândire integrată”, care este definit ca luarea deciziilor și acțiuni care se concentrează pe crearea de valoare pe termen scurt, mediu și lung. Cadrul IIRC se bazează pe trei concepte fundamentale: crearea de valoare, procesul de creare a valorii și cele șase tipuri de capital (financiar, productiv, natural, social-relațional, uman și intelectual) [15]. Elementele constitutive ale cadrului de raportare integrată sunt prezentate în figura de mai jos.

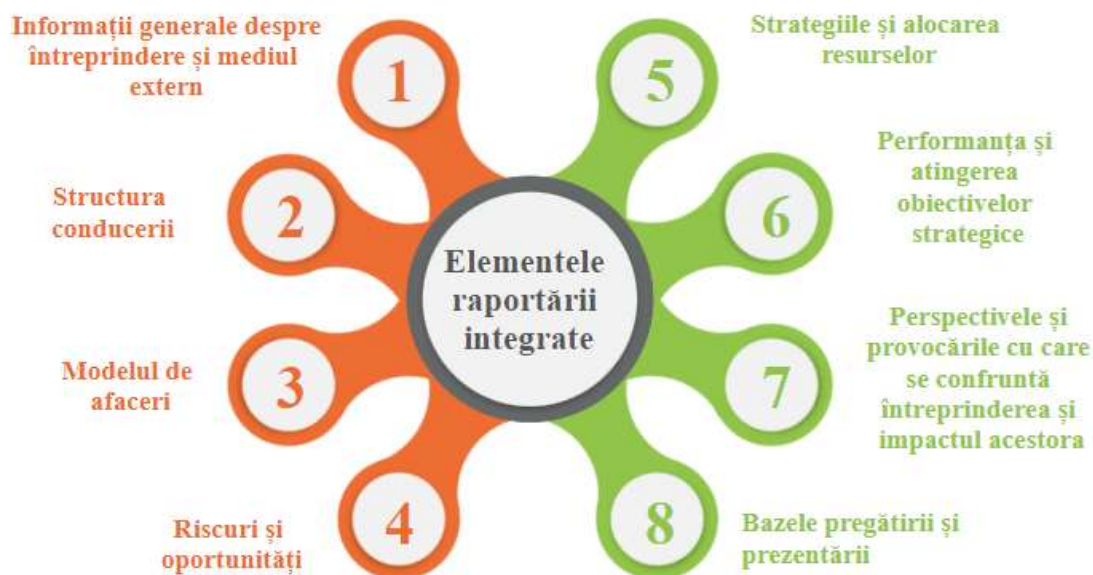

Figura 1. Elementele raportării integrate

Sursa: elaborat de autor în baza [15]

Elementele menționate anterior ar trebui completate cu imaginea de ansamblu asupra forțelor întreprinderii și mediului extern care ar putea oferi informații despre performanța entității în diferite circumstanțe [2]. În viziunea cercetătorului Cozma, raportul integrat ar trebui să includă informații despre modelul de afaceri, riscurile și oportunitățile întreprinderii raportoare [5]. De asemenea, raportul integrat ar trebui să conțină modul în care entitatea poate aborda riscurile aferente activității.

În anul 2012, KPMG a elaborat cele șapte principii fundamentale care trebuie luate în considerare la pregătirea raportului integrat [17]. Acestea sunt prezentate în figura de 2.

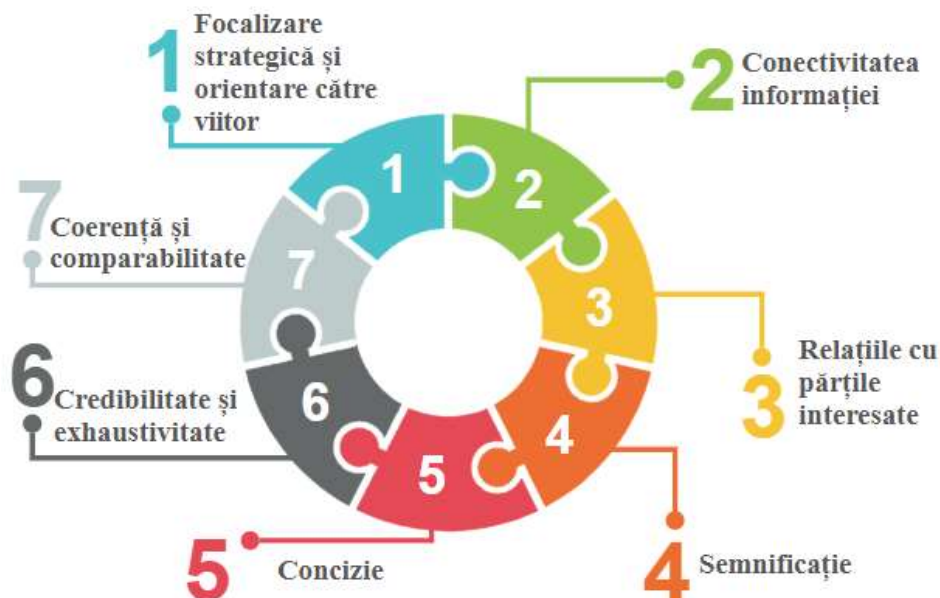

Figura 2. Principiile raportării integrate

Sursa: elaborat de autor în baza [17]

Luând în considerare faptul că raportarea integrată este voluntară (excepție Republica Africa de Sud), domeniul de aplicare și calitatea raportului integrat poate varia de la o întreprindere la alta.

În scopul motivării adoptării raportării integrate de către entități, poate fi aplicată teoria dezvoltării voluntare, care presupune că întreprinderile pot să aleagă ce informații sunt considerate relevante și utile părților interesate [19]. Originea acestei teorii se regăsește în contabilitatea financiară, fiind utilizată de entități pentru a prezenta informații relevante investitorilor pentru luarea deciziilor [13]. Pentru a furniza mai multe informații decât cele obligatorii, conducerea entităților ar putea folosi dezvoltarea voluntară, care este determinată de scopul minimizării asimetriei informaționale dintre entități și investitori [1]. Astfel, pentru a atenua problema asimetriei informaționale, întreprinderile trebuie să prezinte informații non-financiare care să alinieze interesele între manageri, proprietari și părțile interesate [18]. Entitățile își pot crește valoarea și pot îndeplini așteptările proprietarilor printr-o prezentare desfășurată a informațiilor. Așadar, teoria agenției este aplicabilă și cercetării raportării integrate.

Din punct de vedere al teoriei agenției, informațiile furnizate pot fi utilizate pentru luarea deciziilor de către proprietari și manageri. De asemenea, acestea oferă un mecanism pentru acționari și alți investitori pentru a monitoriza acțiunile managementului [16].

Aplicând teoria agenției, se poate observa că pe măsură ce dimensiunea companiei crește, există o mai mare nevoie de fonduri externe și, prin urmare, o probabilitate mai mare de conflicte de interese între acționari, creditori și administratori. În consecință, costurile agenției cresc. Prezentarea voluntară a informațiilor poate fi utilizată ca mijloc de reducere a acestor costuri [11].

Se presupune, de asemenea, că raportarea integrată îmbunătățește reputația și imaginea entităților, prin urmare, teoria instituțională și legitimității sunt relevante în contextul raportării integrate.

Teoria instituțională arată influența factorilor politici, economici și sociali în elementele și principiile raportului integrat. Această teorie explică faptul că rapoartele integrate sunt legate de stadiul de dezvoltare economică, responsabilitatea corporativă, sistemul de valori al țărilor, cheltuielile private pentru educație și politica unei țări [7]. Conform teoriei instituționale, întreprinderile trebuie să funcționeze într-un mediu sociopolitic, cultural și economic în care instituțiile de obicei pun presiune și constrângeri asupra modului în care își conduc afacerile. Entitățile trebuie să se conformeze cerințelor instituționale, iar atunci când întreprinderile adoptă raportarea integrată, acestea au un motiv adițional pentru a se conforma cerințelor stabilite.

Raportarea integrată implică, de asemenea, teoria acționarilor și teoria părților interesate [9]. Din perspectiva teoriei acționarilor, scopul principal al unei entități ar trebui să fie creșterea valorii acționarilor, iar în contextul teoriei părților interesate, obiectivul raportării integrate este crearea de valoare pentru toate părțile interesate. „Teoria părților interesate completează și transformă teoria financiară a companiei, axată pe valoarea generată pentru acționari drept cadru de referință” [10]. Din acest motiv, este necesară extinderea perspectivei bidimensionale a contabilității la o viziune multidimensională a performanței și depășirea mitului că o singură măsură încearcă să cuprindă totul, de exemplu: randamentul acționarilor.

Direcții viitoare de cercetare

Această secțiune propune câteva linii de cercetare viitoare legate de probleme care au fost depistate pe parcursul cercetării. Există o tendință de creștere a gradului de conștientizare a cercetării raportării integrate [8], deși rezultatele cercetărilor nu sunt bine sistematizate și analizate. Cercetările viitoare se pot concentra pe comparații interculturale ale adoptării raportării integrate și impactul acestora asupra creării de valoare. Există dovezi foarte limitate cu privire la influența culturii asupra implementării raportării integrate [12, 21]. În același timp, raportarea integrată ar putea fi cercetată aplicând cunoștințele despre cele patru dimensiuni culturale ale lui Hofstede [14].

Una dintre preocupările cercetătorilor ar trebui să fie calitatea raportării integrate, aspecte ce până acum au fost analizate într-un număr limitat de cercetări [3,4]. Alte aspecte care trebuie examinate sunt calitatea raportării integrate și factorii de influență asupra calității raportării integrate, care, corespunzător, vor influența performanța întreprinderii.

Un domeniu la fel de important în cercetarea raportării integrate îl constituie reacțiile piețelor de capital. La moment, nu sunt explorate pe deplin influența caracteristicilor entităților și a variabilelor implicate în adoptarea raportării integrate, cât și impactul acestora în activitățile pieței de capital.

De asemenea, nu este de neglijat importanța diferitor tipuri de capital prezentate în raportul integrat, la crearea de valoare pe termen scurt, mediu și lung. Considerând că acesta este un domeniu important de cercetare, există necesitatea unor investigații empirice suplimentare. Deopotrivă, este de actualitate cercetarea influenței implementării raportării integrate asupra costului de capital al întreprinderii. În acest sens, ar fi necesare studii longitudinale întrucât raportare integrată ar trebui să diminueze costul datoriilor și capitalurilor proprii ale întreprinderii după o perioadă de timp.

Variabilele de control precum proprietatea, factorii de guvernanză corporativă, vârsta companiei, tehnologiile informaționale emergente pot fi, de asemenea, incluse pentru a testa modul în care performanța întreprinderii este reflectată în implementarea raportării integrate. În plus, un domeniu important de investigare este modul în care se încurajează auditorii să folosească modalități inovatoare de a aborda problema incapacității sau nedorinței de a-și forma o opinie cu privire la informațiile anticipative [6].

Având în vedere că în Republica Moldova raportul integrat nu este foarte răspândit, adică foarte puține entități îl prezintă, se propune investigarea motivelor care ar justifica utilizarea sa limitată în spațiul țării noastre. De asemenea, având în vedere cât de benefică poate fi prezentarea rapoartelor integrate pentru părțile interesate și întreprinderi, se sugerează să se determine acțiunile care ar putea fi întreprinse pentru promovarea cunoștințelor ce vizează acest tip de raport.

Pe de altă parte, având în vedere că strategia poate fi folosită ca mijloc de a expune interconectarea informațiilor financiare și non-financiare în raportul integrat, se propune de a se determina acțiunile care ar putea fi întreprinse pentru a îmbunătăți acest lucru. De asemenea, se propune să se investigheze dacă este posibil și convenabil de a echivala în valori monetare aspectele non-financiare, pentru a le putea compara cu cele financiare, sau dacă, dimpotrivă, este de preferat să se folosească indicatori de performanță care nu sunt neapărat reflectați în valori monetare.

Concluzii

Rapoartele integrate au luat naștere prin căutarea unui echilibru între economic și social, în care managementul afacerilor este ghidat de sustenabilitate, întrucât cererea de informații solicită rapoarte pe diverse aspecte precum cele sociale și de mediu, și nu doar pe cele financiare. Acest nou model de raportare a căpătat o mare amploare în ceea ce privește dezvoltarea și creșterea afacerilor și poate fi privit ca o importantă strategie la nivel mondial, în companiile mici, mijlocii și mari pentru crearea de valoare. Raportul integrat cuprinde informații financiare și non-financiare într-un singur document, arătând astfel o imagine mai cuprinzătoare a entității raportoare, totul în termeni de transparență în afaceri și responsabilitate socială.

Sondajele au raportat că a crescut gradul de conștientizare a contabililor și directorilor companiilor cu privire la raportarea integrată. Acum, există tendința de a raporta mai multe informații non-financiare și probabil va continua în viitor. După cum putem vedea, mai mulți autori și diferite entități au acordat atenție problemei rapoartelor integrate și implementării acestora, devenit un subiect destul de important pentru cercetările noi și viitoare. Câteva studii de cercetare au arătat că

implementarea raportării integrate de către entități îmbunătățește performanța financiară a întreprinderilor.

Cercetările viitoare ar trebui să demonstreze dacă calitatea luării deciziilor investitorilor și altor părți interesate se îmbunătățește după implementarea raportării integrate. Una dintre limitările cercetării analizei de conținut este elementul de subiectivitate și posibila părtinire care afectează uneori validitatea rezultatelor cercetării. În cele din urmă, există o nevoie mai mare de o dovadă solidă a impactului implementării cadrului de raportare integrată asupra creării de valoare în termeni de profitabilitate, creștere a vânzărilor și randamentul pieței pentru acționari. Studiile viitoare ar trebui să evalueze, de asemenea, impactul asupra performanței întreprinderilor.

Referințe bibliografice

1. Balakrishnan, K., Billings, M. B., Kelly, B., Ljungqvist, A. (2014). Shaping liquidity: On the causal effects of voluntary disclosure. *The Journal of Finance*, 69(5), pp. 2237-2278.
2. Boonlua, S., Phankasem, S. (2016). Engagement in integrated reporting: evidence from the international integrating reporting council adoption framework. *Journal of Business and Retail Management Research*, 10(3), pp. 126-136.
3. Ciubotariu, M. S., Socoliuc, M., Grosu, V., Mihaila, S., Cosmulese, C. G. (2021). Modeling the relationship between integrated reporting quality and sustainable business development. *Journal of Business Economics and Management*, 22(6), pp. 1531-1550.
4. Cosmulese, C. G., Socoliuc, M., Ciubotariu, M. S., Mihaila, S., Grosu, V. (2019). An empirical analysis of stakeholders' expectations and integrated reporting quality. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 32(1), pp. 3963-3986.
5. Cozma Ighian, D. S. (2015). Integrated reporting : the future of financial reporting. *Intern Auditing Risk Manage*, 10(2), pp. 125-133
6. De Villiers, C., Rinaldi, L., Unerman, J. (2014). Integrated Reporting: Insights, gaps and an agenda for future research. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 27, pp. 1042-1067.
7. Dragu, I. M., Tiron-Tudor, A. (2013). The integrated reporting initiative from an institutional perspective: emergent factors. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 92, pp. 275-279.
8. Eccles, R. G., Krzus, M. P., Ribot, S. (2015). Models of best practice in integrated reporting 2015. *Journal of Applied Corporate Finance*, 27(2), pp. 103-115.
9. Eccles, R. G., Saltzman, D. (2011). Achieving sustainability through integrated reporting. *Stanford Social Innovation Review*, 9(3), pp. 56-61.
10. Freeman, R. E., Retolaza Ávalos, J. L., San Jose Ruiz de Aguirre, L. (2020). Stakeholder Accounting: hacia un modelo ampliado de contabilidad.
11. Frias-Aceituno, J. V., Rodríguez-Ariza, L., García-Sánchez, I. M. (2014). Explanatory factors of integrated sustainability and financial reporting. *Business strategy and the environment*, 23(1), pp. 56-72.
12. García-Sánchez, I. M., Rodríguez-Ariza, L., Frías-Aceituno, J. V. (2013). The cultural system and integrated reporting. *International business review*, 22(5), pp. 828-838.
13. Guidry, R. P., Patten, D. M. (2012). Voluntary disclosure theory and financial control variables: An assessment of recent environmental disclosure research. In *Accounting Forum* 36(2), pp. 81-90.
14. Hofstede G (1980) *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly Hills, CA: Sage.
15. IIRC (2013) *The International IR Framework*. International Integrated Reporting Council.

16. Jensen, M. C., Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of financial economics*, 3(4), pp. 305-360.
17. KPMG (2012) The KPMG survey of corporate responsibility reporting 2012.
18. Lobo, G. J., Zhou, J. (2001). Disclosure quantity and earning management, paper presented at the 2001. In *Asia Pacific Journal of Accounting and Economics Symposium in Hong Kong*, 8, pp. 1-20.
19. Nishitani, K., Unerman, J., Kokubu, K. (2021). Motivations for voluntary corporate adoption of integrated reporting: A novel context for comparing voluntary disclosure and legitimacy theory. *Journal of Cleaner Production*, 322.
20. Svetlana, M., Veronica, G. (2020, July). Integrated Reporting–An Influencing Factor on the Solvency and Liquidity of a Company and Its Role in the Managerial Decision-Making Process. In *International Conference on Management Science and Engineering Management* (pp. 783-794). Springer, Cham.
21. Vitolla, F., Raimo, N., Rubino, M., Garzoni, A. (2019). The impact of national culture on integrated reporting quality. A stakeholder theory approach. *Business strategy and the environment*, 28(8), pp. 1558-1571.

METAMORPHOSIS OF THE ACCOUNTING PROFESSION: EVOLUTIONARY ASPECTS, PRAGMATICS AND FUTURE PERSPECTIVES

METAMORFOZA PROFESIEI CONTABILE: ASPECTE EVOLUTIVE, PRAGMATICE ȘI PERSPECTIVE DE VIITOR

Violeta CODREAN, ORCID: 0000-0002-1966-8006

codrean.violeta@ase.md

Svetlana MIHAILA, ORCID: 0000-0001-5289-8885

svetlana.mihaila@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract: *The accounting profession has an essential role in society and researching the image of the profession is very important. In this context, the evolution of accounting is highlighted in tandem with the evolution of the economy and society, the emergence and metamorphosis of the accounting profession has undergone many changes over time. Both nationally and internationally, there are numerous studies that focus on the image of the accounting profession but also of the professional accountant, who has and continues to be a strategic partner in both the private and public sectors. The aim of this research is to highlight the evolution of the accounting profession based on a series of international events in the twentieth and twenty-first centuries, to identify the primary qualities and skills of professional accountants, highlight the contribution of professional bodies to building the profession and analyze the challenges of the profession. 21st century: education, ethics and professional reasoning. Given that the accounting profession is in competition with other professions, it becomes essential to research how the image of society is perceived, as well as future prospects for digitization, cloud accounting and other programs.*

Keywords: *accounting profession, accounting reasoning, accounting evolution, digital accounting*

JEL: M40, M41

Introducere

Evoluția economiei și a societății în ansamblu, înțelegerea multilateralității mediului de afaceri au impulsionat dezvoltarea perpetuă a contabilității ca știință. În raport cu tendințele evoluționiste, fâgașul științei contabile izvorăște din necesitățile practice ale activității economice și a oamenilor antrenați în relațiile socio-economice, avansând odată cu acestea.

Profitabilitatea unei afaceri, credibilitatea partenerului și bonitatea întreprinderii sunt legitimate prin calculele contabilității, datorită acestui limbaj formalizat de comunicare, în lumea afacerilor s-a produs o mutație esențială: trecerea de la empirism la rigoare, de la aprecieri arbitrare la adevărul economic și la imaginea fidelă [1].

Sarcina principală a contabilității a vizat dintotdeauna acumularea și avansarea semnificației informației financiar-contabile, în acest context, devine necesară cercetarea evoluției teoretice și pragmatice a *profesiei contabile* în tandem cu dezvoltarea contabilității, apariția și evoluția domeniilor generatoare de cerere pentru aptitudinile și cunoștințele din domeniul contabil, precum și competențele și perspectivele de viitor ale meseriei. Din cele mai vechi timpuri, evidența contabilă a constituit prerogativa *profesionistului contabil*, în acest sens, cunoștințele, competențele și calitățile

necesare pentru a activa eficient în calitate de contabil în practică, continuă să evolueze și să progreseze în raport cu noile provocări de natură socială, economică, informațională etc.

În general, o *profesie* se caracterizează prin totalitatea cunoștințelor, competențelor, experiențelor și know-how-ului deținut de către o persoană într-un anumit domeniu. În această ordine de idei, dicționarul explicativ al limbii române, definește profesia drept o „*ocupație, îndeletnicire cu caracter permanent, pe care o exercită cineva în baza unei calificări corespunzătoare; complex de cunoștințe teoretice și de deprinderi practice care definesc pregătirea cuiva* [2]”.

În condițiile actuale, termenul de profesionist contabil înfățișează „*o persoană care are expertiză în domeniul contabil, obținută prin educație formală și experiență practică, care demonstrează și menține competența, respectă un cod de etică și un standard profesional ridicat* [3]”, în demersul cercetării efectuate accentuându-se cine este un profesionist contabil – *se pune accent pe formare, certificări și alte calificări oficiale*, ce face un profesionist contabil – *competențele de bază la care trebuie să corespundă*, și cum pot fi diferențiați profesioniștii contabili în cadrul profesiei contabile – *competență, responsabilități, servicii oferite și altele*.

Studiul *evoluției profesiei contabile autorizate* captivează întrucât oferă un cadru prielnic pentru analiza evenimentelor anterioare din calendarul contabil, implicațiilor acestora, progresele înregistrate, contradicțiile și dificultățile generate alături de care se confruntă profesia contabilă de astăzi.

Scopul cercetării rezidă din imperativul reliefării evoluției contabilității și a profesiei contabile în tandem cu progresarea economiei, edificării metamorfozei competențelor și responsabilităților acesteia de-a lungul timpului, precum și cercetării capacității adaptării și corespunderii perpetue a cunoștințelor și abilităților în raport cu realitățile secolului XXI: educația, etica și raționamentul profesional.

Actualitatea temei derivă din omniprezența profesiei contabile în viața social-economică a fiecărei entități, omniprezența transformărilor și provocărilor profesiei contabile, contabilul în speță, având obligativitatea de a corespunde schimbărilor, acceptând provocările profesiei și ghidând mediul de afaceri în contextul globalizării economiei mondiale și digitalizării.

Pornind de la problematica și scopul cercetării, s-au identificat următoarele *obiective de cercetare*, care permit dezbaterea temei și scoaterea în evidență a provocărilor pertinente în acest domeniu:

- *cercetarea bibliografică și bibliometrică cu privire la interesul cercetătorilor la nivel național și internațional privind subiectul profesiei contabile;*
- *examinarea principalelor evenimente cu caracter economic din perioada secolelor XX-XXI;*
- *analiza evoluției cunoștințelor și competențelor inerente profesiei contabile;*
- *identificarea principalelor provocări prescrise profesiei de către tehnologiile informaționale;*
- *informarea privind percepția profesioniștilor contabili în raport cu tehnologia cloud.*

Pentru a atinge aceste obiective, se urmărește abordarea cercetării de birou prin documentarea cu privire la istoricul contabilității, evoluția gândirii și profesiei contabile dar și perspectivele de viitor ale acesteia, raportându-le la dezvoltarea tehnologiilor informaționale.

Metodologia de cercetare

În demersul cercetării efectuate, s-a recurs la abordarea teoretică a temei prin analiza motoarelor de căutare și a literaturii de specialitate. Astfel, la edificarea articolului au fost utilizate mai multe metode de cercetare: *metoda analitică* (analiza aspectelor teoretice pornind de la cercetarea cadrului normativ și a literaturii de specialitate), *analiza webografică* (utilizarea platformelor Google Scholar, Web of Science, VOSviewer), *metoda comparației* (examinarea în antiteză a evoluției profesiei contabile la nivel național și internațional), *metoda sintezei* (generalizarea informației acumulate și

sintetizarea principalelor aspecte), *metoda sistemică* (argumentarea și interpretarea informației), *metoda inducției* și *deducției* (realizarea principalelor idei și concluzii aferente cercetării).

În raport cu tema cercetării, s-au identificat numeroase publicații științifice, la nivel național distingându-se lucrările autorilor: Țurcanu V. [4], Grigori L. [5], Lazari L. [6], Mihaila S. [7, 33], Bajan M. [8] și alții. În literatura de specialitate internațională, se remarcă un interes sporit pentru studierea profesiei contabile, evidențiindu-se cercetările autoriilor: Bunget O.-C. [9], Tiron A. [10], Grosu V. [11], Boghian F.-A. [12], Albu N. [13], Botez D. [14] și alții.

În vederea identificării publicațiilor relevante privind profesia contabilă la nivel internațional, s-a utilizat motorul de căutare Google Scholar și platforma Web of Science (WoS), deținătoare de articole de mare importanță și utilitate publică. Prin urmare, s-a efectuat o cercetare a lucrărilor publicate în perioada anilor 1975 – 2022, în titlul cărora se regăsește sintagma „*accounting profession*”. În urma căutării, au fost obținute 214 lucrări care au îndeplinit condițiile setate, rezultatele fiind interpretate prin intermediul instrumentului de construire și vizualizare a rețelilor bibliometrice VOSviewer. Astfel, în figura 1 se conturează trei clusteruri legate de sintagma „*accounting profession*”, cele mai puternice legături atestându-se cu următoarele cuvinte: *accounting*, *construction*, *management*, *ethics*, *education*, *students*, *performance*, *auditors*, *history*, *standards* și altele.

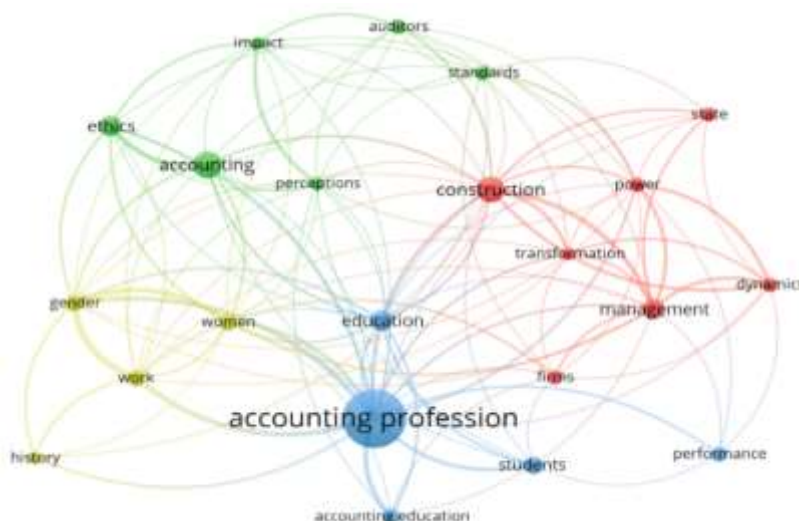

Figura 1. Prezentarea grafică a clusterelor relaționate de conceptul „*accounting profession*”

Sursa: elaborat de autor prin intermediul software-ului VOSviewer

La nivel internațional întâlnim o serie de studii care investighează imaginea profesiei contabile și modul în care se formează identitatea profesională a contabililor și cum evoluează aceasta în timp, întrucât profesia contabilă este în competiție cu altele profesii, devine importantă analiza modului în care este percepută imaginea profesiei în societate, provocările, tendințele și perspectivele viitoare.

Încursiuni privind istoria contabilității

Contabilitatea a apărut încă din perioada Evului Mediu, odată cu dezvoltarea economiei monetare și apariția germenilor capitalismului [15], pe când, evoluția contabilității ca profesie globală poate fi urmărită în perioade mai recente, începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea [16], de-a lungul timpului, contabilii participând la dezvoltarea comerțului, societății, orașelor, scrisului, banilor și altele.

Studiul istoriei contabilității cuprinde evoluția gândirii contabile, practicilor și instituțiilor ca răspuns la schimbările economice, politice și sociale, urmărind efectul acestora asupra domeniului contabil. Cercetătorii susțin că „importanța studiului istoriei contabilității este subliniată prin dublu

rol: intelectual și utilitarist: *intelectual* – identificând factorii care induc schimbarea și dezvăluie cum se produce aceasta și *utilitar* – induce lumină asupra originilor conceptelor, practicilor și instituțiilor utilizate astăzi, cedând perspectivă pentru rezolvarea problemelor moderne de contabilitate [10].

La baza majorității definițiilor contabilității se află definiția oferită de Institutul American al Contabililor Publici Autorizați (AICPA), precum și alte definiții pertinente oferite de către institute și asociații prezentate în figura 2:

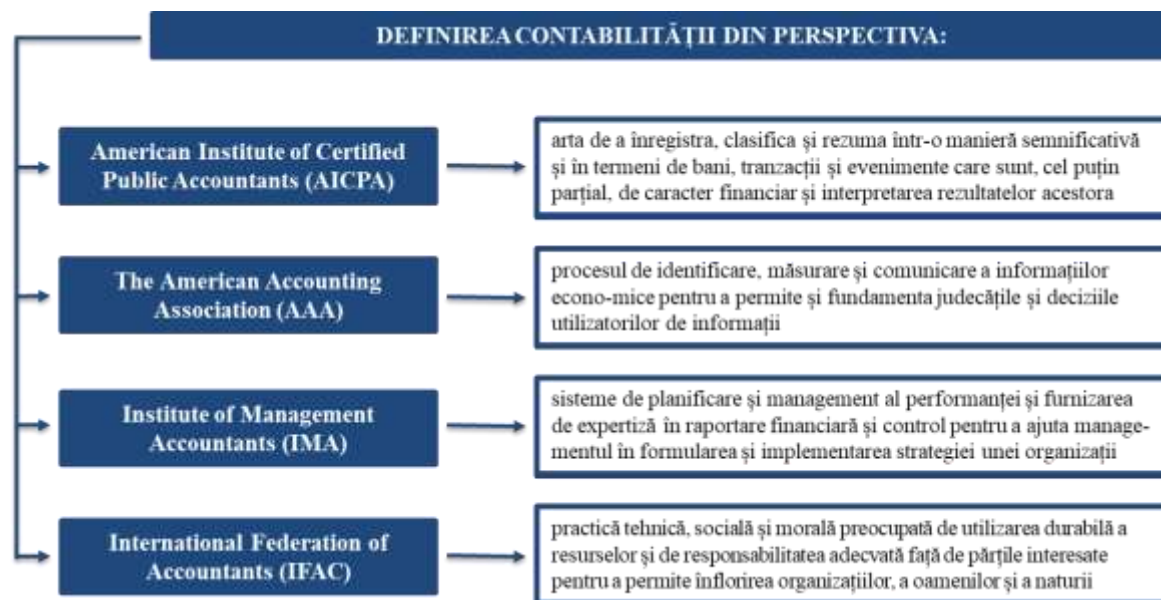

Figura 2. Abordări privind definirea științei contabile

Sursa: elaborat de autor

O importanță deosebită constituie și abordarea cadrului legal aferentă definirii contabilității, astfel, potrivit art.3, aln.(1) al *Legii contabilității și raportării financiare* din Republica Moldova, contabilitatea reprezintă un „sistem complex de colectare, identificare, grupare, prelucrare, înregistrare, generalizare și de prezentare a informațiilor privind elementele contabile [17]”, concomitent, potrivit art.2, aln.(1) al *Legii contabilității* din România, „contabilitatea este o activitate specializată în măsurarea, evaluarea, cunoașterea, gestiunea și controlul activelor, datoriilor și capitalurilor proprii, precum și a rezultatelor obținute din activitatea persoanelor prevăzute la art.1 [18]”, analizând definițiile se poate observa că ambele păstrează același sens, însă, cea din urmă detaliază clasele contabile și face referire la domeniul de aplicare.

Contabilitatea contemporană reprezintă rezultatul evoluției sale de-a lungul anilor, tranziția de la primele însemnări rudimentare ale popoarelor din antichitate, la contabilitatea în partidă simplă, la apariția primei lucrări de contabilitate în partidă dublă, la o vastă perioadă de cizelare a contabilității și nu cea din urmă etapă, cea la care ne aflăm astăzi [19]. Respectiv, evoluția contabilității se împarte în cinci perioade și anume (figura 3):

Figura 3. Perioadele istorice ale contabilității

Sursa: elaborat de autor în baza [12]

Contabilitatea este mai mult decât doar actul de a ține o listă de debite și credite, este limbajul afacerilor și, prin extensie, al tuturor ramurilor financiare, contabilii traducând complexitățile finanțelor în informații perceptibile publicului larg. Rădăcinile contabilității și a profesiei contabile din cele mai vechi timpuri până la echivalentul modern au cunoscut o metamorfoză perpetuă, cele mai proeminente evenimente fiind prezentate în figura 4:

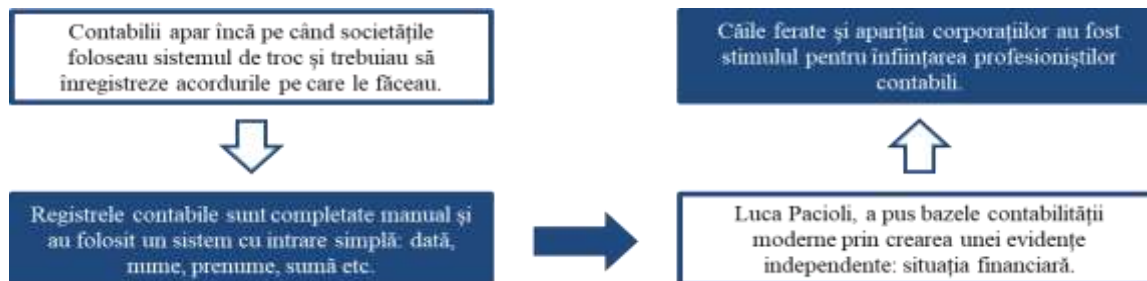

Figura 4. Rădăcinile profesiei contabile

Sursa: elaborat de autor în baza [20]

Rolul contabililor a evoluat o dată cu evoluția contabilității, de la tehnică de înregistrare a schimburilor comerciale, până la mijloc de control, element probatoriu și miză socială. De-a lungul timpului, delegarea atribuțiilor privind producerea informațiilor pe care le oferă contabilitatea a creat premisele apariției unei profesii contabile de sine stătătoare, cu o importanță tot mai mare și având drept scop legitimarea informațiilor degajate de întreprinderi [1].

Organizarea profesiei contabile este legată, în mod organic de sistemul contabil pe care îl are drept referință, sistem care, în majoritatea cazurilor, este un sistem național. Factorii și demersul istoric care au condus la configurarea actualelor sisteme contabile naționale au influențat, în mod decisiv, formarea și dezvoltarea profesiei contabile [14].

Organismele profesionale stabilesc cadrul general în care acționează contabilii, influențând asupra pe termen lung rolurile și atitudinile lor. Modul în care este organizată profesia și respectivul strategia organismelor declanșează schimbările în cadrul profesiei contabile. [13]

Profesia de contabil a fost recunoscută oficial în 1896, odată cu instituirea titlului profesional de contabil public certificat (CPA), titlul acordându-se celor care promovează examenele de stat și au trei ani de experiență în domeniu [20]. În demersul studierii evoluției profesiei contabile, un aport însemnat avându-l și organizațiile profesionale, cele mai relevante cercetării fiind prezentate în figura 5:

Figura 5. Retrospectiva organizațiilor profesionale la nivel național, regional și internațional

Sursa: elaborat de autor

Importanța organismelor profesionale derivă din responsabilitatea asumată de profesia contabilă întru apărarea interesului public, ceea ce se asigură prin stabilirea măsurilor eficiente privind educația și instruirea continuă a profesioniștilor contabili și calitatea serviciilor furnizate.

Sculptarea profesiei contabile: origini și progres

Obligativitatea evidenței contabile se află în sarcina tuturor entităților, instituțiilor publice, asociațiilor, fundațiilor, precum și a persoanelor liber profesioniste, cum ar fi medicii, avocații, notarii și alții. Contabilitatea s-a născut din necesitățile practice ale activității economice și s-a dezvoltat odată cu acestea, drept urmare, în figura 6 sunt ilustrate principalele evenimente cu însemnătate istorică din calendarul contabil în perioada anilor 1860-2020:

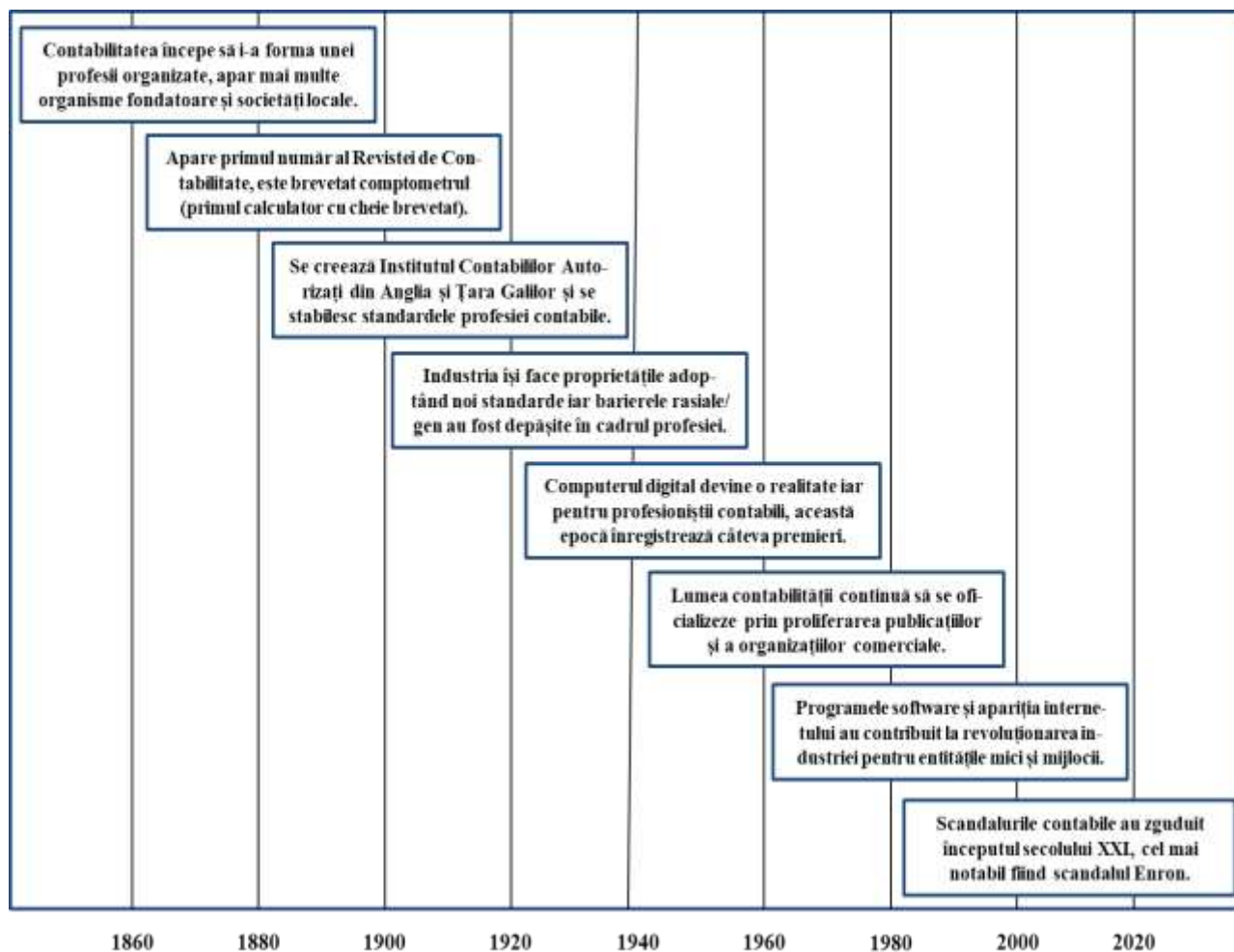

Figura 6. Aspecte evolutive privind profesia contabilă

Sursa: elaborat și adaptat de autor în baza [21]

În baza figurii 6, se poate deduce că istorisirea evenimentelor din calendarul contabil are loc în mod consecutiv, la intervale egale a câte 20 ani. Astfel, anii 1860-1880 s-au manifestat prin „numeroase revolte culturale, sociale și politice în Europa și America, majoritatea țărilor occidentale cunoscând un boom economic datorită producției în masă a căilor ferate și a altor metode de călătorie, cât privește lumea contabilității, apar numeroase organisme și societăți locale, astfel, contabilitatea începând să ia forma unei profesii organizate, în această perioadă se remarcă înființarea Institutul Contabililor din Londra și a Institutului Contabililor Autorizați din Anglia și Țara Galilor (ICAEW) [21]”.

În aceeași ordine de idei, anii 1880–1900 se evidențiază prin „creșterea mare ale populației în urma expansiunii industriei, cât privește domeniul contabil, se înființează Asociația Americană a

Contabililor Publici și debutează să emită certificate, este brevetat unul dintre primele calculatoare cu cheie – comptometrul, este autorizată prima clasă de Contabili Publici Autorizați (CPA) după trecerea primelor teste standardizate pentru contabili, mai târziu, Christine Ross devine prima femeie CPA [21]”.

Începând cu secolul XX, în perioada anilor 1900–1920 debutează „utilizarea pe scară largă a telefonului, cât privește istoria contabilității, este marcată organizarea ICAEW, stabilindu-se standardele profesiei, tot în această perioadă, apare primul număr al unei reviste de contabilitate, se inventează prima casă de marcat electrică iar mai târziu, Winston Churchill înaintea problema privind admiterea femeilor la ICAEW și la Societatea Contabililor și Auditorilor Încorporați [21]”.

Următorii douăzeci de ani 1920–1940 devin importanți pentru istoria contabilității deoarece „barierele rasiale și de gen au fost depășite în cadrul profesiei, astfel, John Cromwell devine primul CPA negru, totodată, statul New York adoptă o lege care impune candidaților CPA să aibă o diplomă de colegiu pentru a susține examenul de certificare, tot în această perioadă, prăbușirea pieței de valori a dus la o reglementare amplă întru asigurarea unor tranzacții oneste și la restabilirea încrederii în piețele de capital, în Ohio fiind fondată Societatea Femeilor Americane de CPA [21]”.

Ulterior, societatea s-a confruntat cu cel de-al Doilea Război Mondial, iar anii 1940–1960 „pentru profesioniștii contabili, această epocă înregistrează câteva premiere, inclusiv diversitatea de gen în cadrul profesiei, Mary Washington Wylie devine prima femeie de culoare CPA, computerul digital devine o realitate, legea cere sindicatelor să întocmească situații financiare iar termenul limită de depunere a declarațiilor fiscale individuale se modifică de la 15 martie până la 15 aprilie [21]”.

În următorii douăzeci de ani 1960–1980, „lumea contabilității continuă să se oficializeze prin proliferarea publicațiilor și a organizațiilor comerciale, iar computerul de afaceri începe să migreze în case, apar postulatele de bază ale contabilității, comitetul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB) este format între organizații de contabilitate proeminente din țările Australia, Canada, Franța, Germania, Japonia, Mexic, Țările de Jos, Regatul Unit și Irlanda și Statele Unite ale Americii, apare primul număr al Revistei de Contabilitate și Economie [21]”.

Cât privește lumea contabilității, anii 1980–2000, s-au manifestat prin „programele software și apariția internetului care au contribuit la revoluționarea industriei pentru întreprinderile mici și mijlocii (ÎMM), Lotus 1-2-3 revoluționează contabilitatea pentru ÎMM cu software-ul său ușor de utilizat pentru foi de calcul, Nintendo Entertainment System este lansat în SUA, se construiește nucleul rețelei World Wide Web și se publică primul site web, tot în această perioadă, Institutul American al Contabililor Publici Autorizați (AICPA) lansează proiectul CPA Vision pentru a defini viitorul profesiei [21]”.

Începând cu secolul XXI, în speță, anii 2000-2020, internetul este omniprezent, ceea ce „a permis comunicarea rapidă în întreaga lume, tot în această perioadă, încrederea în profesioniștii contabili a fost contestată datorită scandalurilor contabile, cel mai notabil fiind scandalul Enron, profesia contabilă luând măsuri semnificative, Sharon Allen devine președinte al Deloitte și prima femeie care a ajuns la acest nivel la o mare firmă de contabilitate, AICPA lansează 360 de grade de educație financiară, ajutând americanii să-și înțeleagă finanțele personale, Apple introduce iPhone și revoluționează industria telefoanelor mobile iar Raportul Horizons 2025 prezintă oportunități și provocări pentru profesia contabilă pentru următoarea eră a istoriei contabilității [21]”.

Mediul sociopolitic, extern, cultural, juridic, nivelul dezvoltării economice, sursele de finanțare, legătura dintre contabilitate și fiscalitate, precum și inflația influențează importanța și competența profesiei contabile într-o anumită țară [22]. Studiile naționale și internaționale arată că impresia generală despre contabil este o persoană obsedată de cifre, prudentă și moderată, dar de multe ori

lipsită de creativitate și inițiativă [23]. Astfel, se conturează două tipuri de *imagini ale profesiei contabile*: pozitivă și negativă, principalele caracteristici fiind prezentate în figura 7:

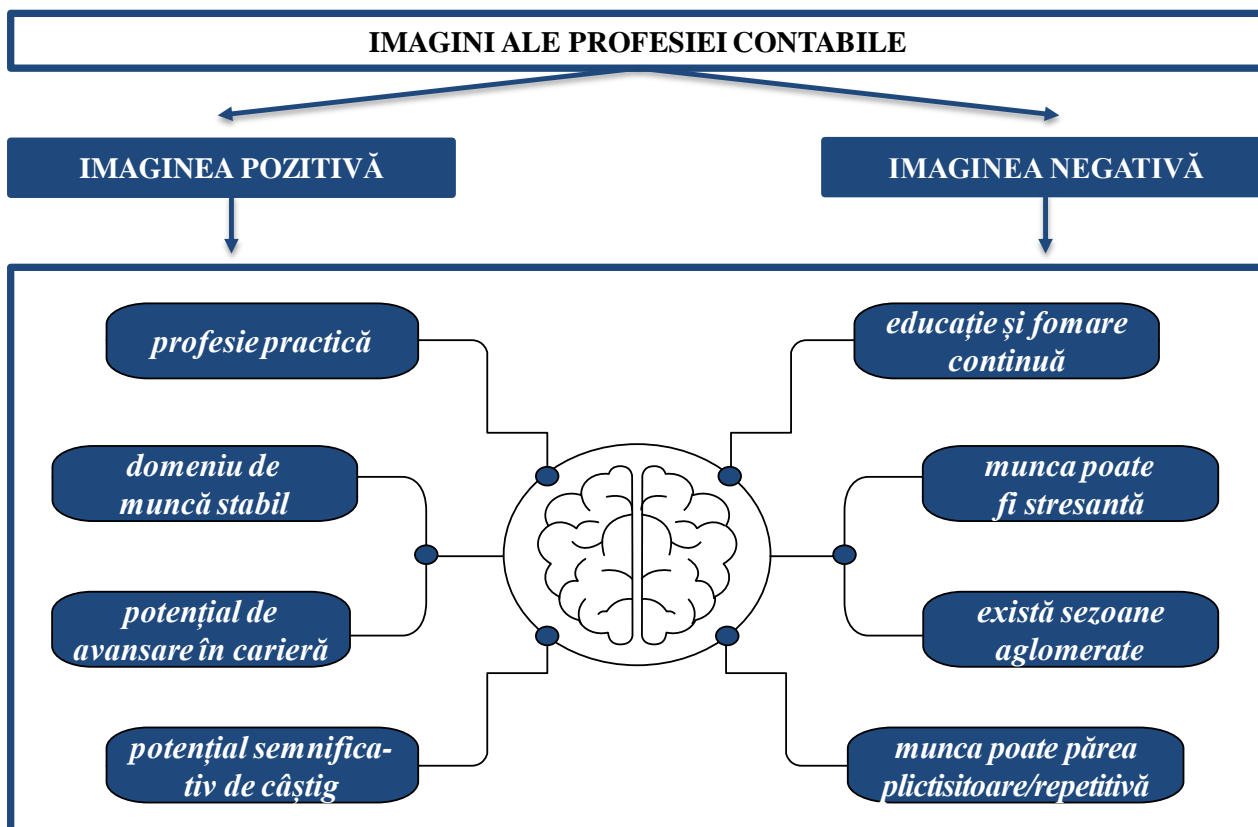

Figura 7. Imagini ale profesiei contabile

Sursa: elaborat și adaptat de autor în baza [24]

Domeniul contabil are atât aspecte pozitive cât și negative, astfel, nu neapărat profesia contabilă e bună sau rea, mai degrabă, este potrivită pentru anumite persoane sau nu, profesionistul contabil întotdeauna va fi interesat să-și îmbunătățească constant abilitățile, să afle lucruri noi în materie de activitățile entității, economie, fiscalitate, legislație, politică și altele.

Perspectivile de viitor ale profesiei contabile

Utilizarea tehnologiei informaționale și dobândirea competențelor în acord cu aceste tehnologii constituie un imperativ pentru profesia contabilă, tehnologiile asigurând componenta vitală întru realizarea activităților tuturor organizațiilor comerciale și/sau nonprofit.

În competența profesioniștilor contabili trebuie să se afle utilizarea pe scară largă a diferitor tipuri de tehnologii informaționale, întrucât „*societatea contemporană așteaptă ca profesioniștii contabili să dobândească nivelul cerut de competență pentru a efectua aceste servicii, profesia contabilă având o arie diversă de acțiune, profesioniștii activând în industrie și comerț, ca liber-profesioniști sau în sectorul public, asumându-și diferite roluri: manager financiar, auditor intern, auditor extern, expert contabil sau contabil autorizat [25]*”.

Dezvoltarea tehnologiei informaționale a schimbat în mod semnificativ contabilitatea de-a lungul anilor, programele informatice devenind parte a acestei profesii, odată cu lansarea primelor computere în anul 1952, contabilii au fost printre primii care le-au folosit, noile programe contribuind la o organizare mai eficientă a muncii și la reducerea erorilor [26]. Drept urmare, profesia contabilă trebuie să se adapteze la noile provocări ale digitalizării economiei în scopul furnizării unor informații

fiabile și relante în timp util utilizatorilor informațiilor financiar-contabile, ceea ce presupune o serie de schimbări, ce converg spre digitalizare și inovare [11].

Potrivit cercetătorului Botea, R., „*profesia contabilă se desfășoară într-o zonă în care 97% dintre activități sunt pretabile digitalizării, fiind nevoie de adaptare la noua realitate și de reconfigurarea activității contabilului* [11]”, drept urmare, trecerea de la înregistrarea manuală la utilizarea pachetelor de aplicații computerizate constituie unul dintre cei mai marcanți pași de-a lungul acestui proces evolutiv, sinteza evoluției tehnicilor contabile de prelucrare fiind prezentată în tabelul 1.

Tabelul 1. Sinteza evoluției tehnicilor contabile de prelucrare

PERIOADE ISTORICE	NEVOIE DE INFORMARE	POSSIBILITĂȚI TEHNICE	RĂSPUNSUL CONTABILITĂȚII
Marile civilizații	Cunoașterea cheltuielilor și a veniturilor	Hârtia, scrierea cuneiformă	Utilizarea partidei simple
Începuturile comerțului	Înregistrarea fiecărei mișcări a mărfurilor	Hârtia	Intervine partida dublă, apar registrele de contabilitate
Revoluția industrială	Importanța capitalului și cunoașterii beneficiilor	Hârtia, apariția tiparului	Perfecționarea partidei duble, apar cereri de informații privind rezultatele financiare
1960	Solicitarea multor informații în timp scurt	Primele calculatoare: mai mulți utilizatori au un singur echipament	Automatizarea sistemelor contabile manuale
1981	Obținerea informațiilor financiare necesare luării deciziilor	Calculatoare personale, răspândirea informaticii	Sisteme informaționale contabile integrate: informări, rapoarte, grafice
Secolul XXI	Informații în timp real, comerț electronic	Rețele de calculatoare: internetul și tehnologia comunicațiilor	Automatizarea culegerii datelor, schimbul electronic de date și documente

Sursa: elaborat de autor în baza [27]

În contextul actual, dezvoltarea sistemelor informatice, viteza și flexibilitatea luării deciziilor întru gestionarea activităților financiar-contabile devin tot mai proeminente. Actualmente, este necesară o nouă abordare a informatizării domeniului contabil care va avea un impact pozitiv asupra dezvoltării afacerii, ceea ce reprezintă implementarea tehnologiilor *Cloud Accounting*. Potrivit cercetătorilor, „*tehnologia de viitor este considerată Cloud Computing-ul, în timp ce sistemul informațional contabil digitalizat este unul de tip Cloud Accounting [28]*”. Drept urmare, software-ul **cloud accounting** este similar cu software-ul de contabilitate tradițional, doar că este găzduit pe servere la distanță, similar modelului de afaceri SaaS (Software as a Service), datele sunt trimise în „cloud”, unde sunt procesate și returnate utilizatorului [29].

Drept urmare, cunoștințele IT sunt primordiale întrucât cea mai mare parte a muncii contabilului este în fața calculatorului și pe lângă responsabilitate, etică și conduită profesională, un bun contabil trebuie să avanseze în tandem cu tehnologiile informaționale pentru a rămâne competitiv în domeniu.

Cloud accounting oferă contabilului acces instantaneu la informațiile financiare ale clienților, deși schimbă complet modul în care lucrează contabilii, în raport cu tehnologia *cloud*, contabilii se regăsesc în general într-una dintre următoarele trei categorii prezentate în figura 8:

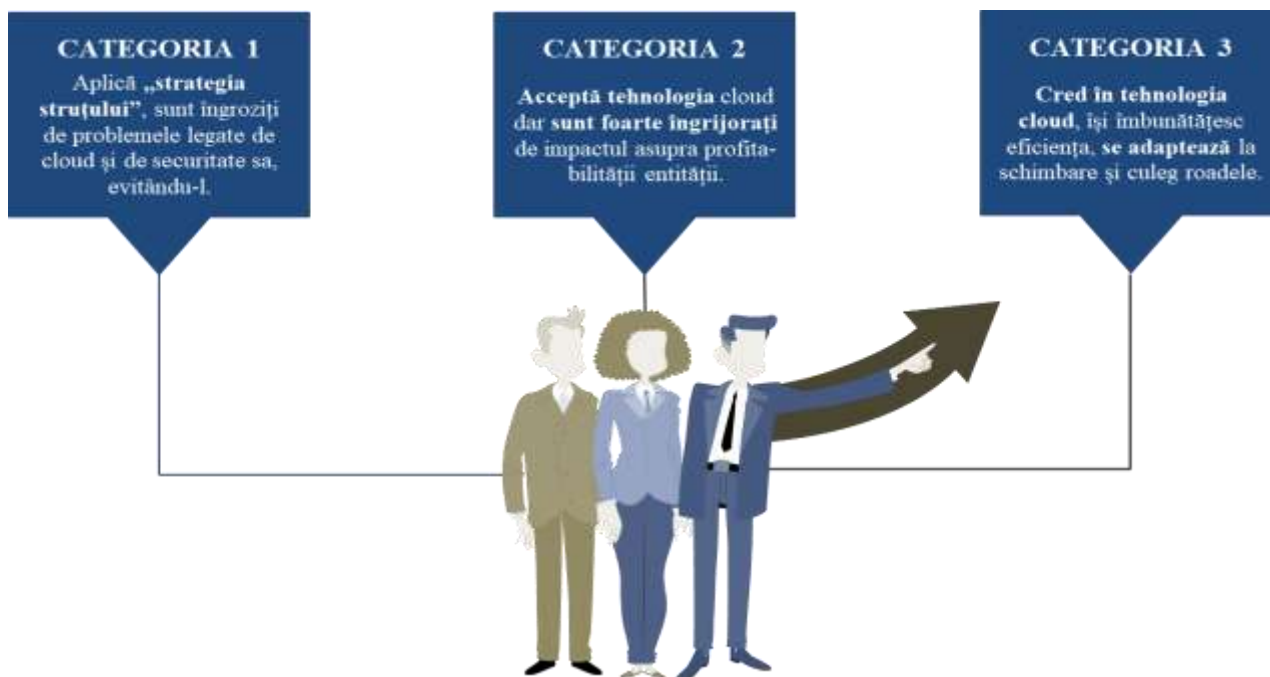

Figura 7. Categoriile de profesioniști contabili în raport cu tehnologia „cloud accounting”

Sursa: elaborat și adaptat de autor în baza [31]

În cazul contabilității în cloud, *informațiile sunt criptate, astfel încât numai persoanele cu autentificare pot vizualiza datele.* Companiile au început să utilizeze software de contabilitate în cloud la începutul anilor 2000, majoritatea sistemelor venind cu instrumente pentru cotație, facturare, gestionarea facturilor și multe altele, valabile de pe orice dispozitiv cu conexiune la internet [29].

Profesioniștii contabili sunt extrem de strategici și colaborativi, rezolvă probleme și ajută afacerile să meargă înainte, iar ca profesie, trebuie să accelereze noi modalități de lucru, să accepte tehnologia și să-și alinieze activitatea la cerințele noi ale societății și, mai presus de toate, să se asigure că investește în echilibrul corect al aptitudinilor care vor întări profesia pentru orice rezervă viitorul [30].

Concluzii

Profesia contabilă este în competiție cu altele profesii, iar pe această cale, am cercetat modul în care este percepută imaginea profesiei în societate, provocările cu care se confruntă, precum și tendințele și perspectivele viitoare.

Viitorul profesiei este destul de luminos și ritmul progresului tehnologic este încurajator. Adaptabilitatea a devenit o calitate imperativă pe care toți contabilii din zilele noastre ar trebui să o poseze și să o aplice pentru a supraviețui și a rămâne în continuare competitivi în acest mediu dinamic și sofisticat [32]. Sistemele informaționale evoluează rapid, devenind primordiale în desfășurarea activităților zilnice ale profesioniștilor contabili și auditorilor, contribuind la eficientizarea muncii acestora și permițând astfel concentrarea asupra generării soluțiilor, comentariilor și analizei.

De-a lungul evoluției profesiei contabile, deducem că rolul educației, a școlilor și universităților este de a crea contabili buni, dar calitățile și competențele unui profesionist contabil nu pot fi limitate acest nivel, drept urmare, învățarea continuă este o obligație în domeniul contabil. Tot în acest context, întru dezvoltarea profesiei vin și programele de formare continuă care contribuie la perfecționare însă nu în absența perfecționării în domeniul tehnologiilor informaționale.

Referințe bibliografice

1. MIHALCIUC, C. *Rolul contabilului în organizarea întreprinderii moderne performante*. Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, 2006;
2. Dicționarul explicativ al limbii române. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/profesie>;
3. JEREMIAH, O. O., DAFERIGHE, E. E. *The evolving dimensions of the accounting profession and the 21st century expectations*. Archives of Business Research, 7(5), 2019, p.226-232;
4. ȚURCANU, V. *Funcționalitatea contabilității în Republica Moldova timp de 25 de ani*. Conferința „Contabilitatea și profesia contabilă în era provocărilor”, Chișinău, 19-20 aprilie 2018, p.10-15;
5. GRIGOROI, L., ȘELARU, M. *Valorile și provocările profesiei contabile*. Contabilitate: provocări actuale și aspirații pentru viitor: conf. șt. intern., 4 apr. 2012. Chișinău: ASEM, 2012, p. 244-249;
6. LAZARI, L., GRIGOROI, L. *Profesia contabilă în serviciul interesului public*. Conferința „Contabilitatea și profesia contabilă în era provocărilor”, Chișinău, Moldova, 19-20 aprilie 2018;
7. Mihaila, S., & Bădicu, G. (2016). *Necesitatea intercorelării mediului universitar cu cel profesional*. Fostering Knowledge Triange in Moldova, 81-87.
8. BAJAN, M., LAZARI, L. *Contabilitatea în era digitală*. Culegere de lucrări științifice ale Conferinței Științifice Internaționale „Competitivitate și Inovare în economia cunoașterii”, Ediția a XXI-a, 2019, p.566-571;
9. BUNGET, O. C., FARCANE, N., DUMITRESCU, A. C., & POPA, A. (2009). *The accounting profession and professionist in Romania*.
10. TIRON TUDOR, A., MUTIU, A. *Important stages in the development of Romanian accounting profession (from 1800 up to now)*. Revista Española de Historia de la Contabilidad, vol. 4, N.6, 2007, págs.183-199;
11. GHERMAN BURSUC, M., MELEGA, A., GROSU, V. *Contabilitatea în era digitalizării*. International Scientific Conference on Accounting, ISCA 2021: Culegere de articole științifice, 10 Edition, 2021;
12. BOGHIAN, F.-A., SOCOLIUC, M. *Viitorul profesiei contabile în era digitalizării*. Provocările contabilității în viziunea tinerilor cercetători: culegere de articole științifice, ed. a 4-a, Chișinău, 12-13 martie 2020, p.175-184;
13. ALBU, N., ALBU, C.-N., GIRBINĂ, M.-M., SANDU, M.-I. *The Implications of Corporate Social Responsibility on the Accounting Profession: The Case of Romania*. Amfiteatru Economic, Vol. XIII, nr. 29, 2011;
14. BOTEZ, D. *Tendențe actualități și perspective ale profesiunii contabile din România*, Editura Sedcom Libris, Iași, 2005, p.26;
15. GRIGOROI, L., ș.a. *Contabilitatea întreprinderii, ed. rev. și actualizată*. Chișinău: Cartier, ASEM, 2021, 800 p.;
16. BAKER, C. R. *L'evolution d'une profession comptable globale: Une etude comparative historique en quelques pays europeens*. Comptabilités et innovation, May 2012, Grenoble, France;
17. Legea contabilității și raportării financiare nr.287 din 15.12.2017. În: *Monitorul Oficial al RM*, nr. 1-6, art. 22 din 05.01.2018. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125231&lang=ro;

18. Legea contabilității nr.82 din 24.12.1991. În: *Monitorul Oficial al României*, partea I, nr. 629 din 26.08.2002. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/58588>;
19. CODREAN, V. *Performanța cibernetică și imperativitatea factorului uman în gestionarea contabilității*. IN-EXTENSO nr.8/2021: culegere de articole științifice, Alba-Iulia, 2021, p.75-82;
20. <https://www.investopedia.com/articles/08/accounting-history.asp>;
21. <https://circulus.io/visual-history-accounting/>;
22. TABĂRĂ, N., *Sisteme contabile în Uniunea Europeană*. București: Editura Wolters Kluwer, 2010;
23. TABĂRĂ, N., PLEȘCO, O. *Imaginea identificată a profesiei contabile în societate*. Revista/Journal „ECONOMICA” nr.3(77), 2011, p.98-103;
24. <https://www.contabilsef.md/10-argumente-pro-si-contr-unei-carriere-in-contabilitate/>;
25. GHIURA, A.-M., GRANCEA, M. *Rolul profesioniștilor contabili în gestionarea entităților*. CECCAR Business Review, No.2/2021, p. 17-24;
26. CECCAR. *Profesia contabilă într-o economie bazată pe globalizare și digitalizare (I)*. Expertiza și Auditul Afacerilor, N.41, 2019;
27. RADU, F. *Abordarea contabilității în contextul noilor tehnologii informaționale*. Disponibil: <http://www.oconomica.uab.ro/upload/lucrari/820061/27.pdf>
28. ȚUGUI, A., GHEORGHE, A-M. *Identificarea dificultăților întâmpinate de profesia contabilă în accesarea documentelor în contextul economiei digitale din România*. Audit Financiar, Vol. 14, Numărul 135, 2016, p.237-301;
29. <https://www.financialforce.com/learn/accounting/what-is-cloud-accounting/>
30. IFAC. *Accountancy Skills Evolution: Impact of COVID-19 & the Path Forward*, 2020. Disponibil: [https:// ceccar.ro/ro/wp-content/uploads/2020/12/IFAC-Skills-Roundtable-Paper-V6-RO.pdf](https://ceccar.ro/ro/wp-content/uploads/2020/12/IFAC-Skills-Roundtable-Paper-V6-RO.pdf)
31. KHANOM, T. *Cloud Accounting: A Theoretical Overview*. Journal of Business and Management (IOSR-JBM), Volume 19, Issue 6. Ver. V (June 2017), p.31-38;
32. <https://www.rsm.global/southafrica/news/evolution-accounting-profession>.
33. MIHAILA, S., GROSU, V., COSMULESE, C. G., SOCOLIUC, M., & BURSUC, M. (2021). *Transhumanism versus the future of accounting*. The USV Annals of Economics and Public Administration, 21(1 (33)), 122-129.

SECȚIUNEA DOCTORAT

DOI 10.5281/zenodo.6700100

CZU [657.37+657.4]:061.68

PARTICULARITIES OF THE ACTIVITY OF IT RESIDENT RESIDENTS AND THEIR INFLUENCE ON ACCOUNTING

PARTICULĂRITĂȚILE ACTIVITĂȚII REZIDENȚILOR PARCULUI IT ȘI INFLUENȚA LOR ASUPRA CONTABILITĂȚII

Victor COJOCARU

vcojocaruserv@gmail.com

Galina BĂDICU, ORCID: 0000-0002-9429-3654

badicu.galina@ase.md

Academia de Studii Economice a Moldovei

Abstract: *The IT domain in the Republic of Moldova has become an increasingly visible source of economic growth and during the pandemic it had the accelerated pace of development of all sectors, as IT park residents are stimulated by the state, benefiting from a more favorable tax regime, with a unique tax - 7% of sales. Thus, in the pandemic year 2020, there were over 5 billion lei in revenues, more than half a billion contributions to the state budget, over 2 000 new jobs and more substantial salaries. However, how significant is the growth and what does the IT sector in the Republic of Moldova actually produce and what are the peculiarities of the activity of the IT park residents? The investigation involves objective observation, descriptive method with the application of elements of comparison, analysis and deduction.*

Keywords: IT park residents, unique tax, software production and IT services, main eligible activities, factors influencing accounting

JEL: M41, L63, L86, L96

Introducere

În era digitală este foarte important ca entitățile să țină pasul cu tehnologiile informaționale. Pe măsură ce domeniul IT progresaază, crește și cererea clienților la produse și servicii IT noi, soluții digitale rapide și inovative. În acest context, domeniul IT rămâne a fi unul prioritar, iar adoptarea continuă a inovației tehnologice și a instrumentelor IT, dar și integrarea acestora în domeniile strategice rămân a fi unele dintre principalele soluții pentru dezvoltarea țării. Suscitarea tendințelor de integrare a Republicii Moldova în economia mondială impune domeniul IT să fie, în continuare, performant, competitiv, dar și durabil, având în vedere faptul că obținerea performanțelor, pe termen lung, depinde de durabilitate.

La 1 ianuarie 2018 a fost creat în Republica Moldova pe un termen de 10 ani „Moldova IT Park”, care are drept scop impulsivarea dezvoltării industriei tehnologiei informației în țara noastră. Misiunea acestui IT park este de a acționa drept un catalizator al investițiilor în sectorul IT prin promovarea unor politici guvernamentale flexibile, crearea unui mediu favorabil inovării în domeniul tehnologiilor informaționale și a unei economii digitale transformate printr-un sector IT puternic ce poate deschide noi oportunități. Menționăm că dezvoltarea domeniului este stimulată de stat, beneficiind de un regim fiscal mai avantajos, cu un impozit unic de 7% din vânzări. De fapt, tehnologiile informaționale în multe țări din lume sunt stimulate de autorități. Spre deosebire de alte sectoare, IT generează prin definiție valoare adăugată, în comparație cu alte sectoare. Și totuși, ce produce acest sector? Softuri pentru domeniile financiar-bancar, telecomunicații sau instituții

guvernamentale, precum și pentru jocuri, dar și servicii pentru industriile creative, de tipul efecte speciale pentru animații, design specializat și altele.

Producerea de software și servicii IT este un subiect tratat în contextul economiei digitale aflate în plină dezvoltare. Fie că discutăm de prioritățile de dezvoltare ale serviciilor publice sau ale mediului de afaceri, oportunitățile de angajare ale capitalului uman înalt calificat, cererea de piață externă sau temele de interes pentru investitorii străini, digitalizarea rămâne fără îndoială o constantă și o premisă de bază pentru evoluția viitoare a economiei. Astfel, domeniul IT a urmat o traiectorie de creștere puternic ascendentă, cu o amprentă din ce în ce mai vizibilă în economia Republicii Moldova.

Actualmente, în literatura de specialitate autohtonă, nu sunt investigate suficient și sub aspect complex problemele contabilității în IT. În acest context, cercetarea de față își propune o investigare a particularităților activității rezidenților parcului IT. Importanța și actualitatea cercetării, în acest domeniu, sunt condiționate de abundența noilor produse și servicii, care generează deficiențe în organizarea contabilității la rezidenții parcului IT. În plus, tema prezentei lucrări se încadrează în conjunctura dezvoltării și reformei contabilității și se axează pe un spectru larg de probleme ce necesită soluționare.

Metodologia cercetării

Cu ajutorul metodelor de analiză și sinteză, precum și prin aplicarea elementelor de comparație, inducție și deducție a fost posibilă înregistrarea și evidențierea principalelor particularități ale activității rezidenților parcului IT. Ca urmare a acestei analize, au fost puse în evidență importanța, actualitatea, aspectele reglementării procesului de creare și funcționare a parcurilor pentru tehnologia informației, aspectele fiscale și contabile. Investigațiile au fost efectuate în baza prevederilor legislative și normative în domeniile contabilității și IT, precum și a surselor bibliografice de specialitate.

Rezultate și discuții

În ultimele decenii, tehnologia informației a ajuns să constituie parte integrantă a celor mai multe activități economice, ceea ce face ca definirea domeniului să fie un exercițiu complex și, uneori, polemic. Ținând cont de faptul că statisticile oficiale au la bază nomenclatorul CAEN (Clasificarea Activităților din Economia Națională), un sistem internațional de codificare a activităților economice, utilizarea nomenclatorului CAEN pentru definirea industriei de software și servicii IT, rămâne varianta optimă în ciuda unor limitări asociate.

Conceptual, producția de software și servicii IT se referă strict la activitățile economice de creare a programelor sau aplicațiilor software într-un limbaj de programare specific. Mai mult, în funcție de regimul de impozitare entitățile din domeniul IT pot fi divizate astfel:

Figura 1. Segmentarea entităților din domeniul IT

Sursa: elaborat de autori

În acest context, menționăm că *regimul standard de impozitare* reprezintă sistemul general de impozitare, prevăzut de Codul fiscal al Republicii Moldova, de alte acte normative adoptate în conformitate cu acesta, ce urmează a fi aplicat în modul general stabilit. Iar, *regimul special de impozitare* constituie sistemul de impozitare prevăzut de Codul fiscal al Republicii Moldova, precum și de legislația cu privire la parcurile pentru tehnologia informației [2, Titlul X, Capitolul I].

Cercetările prevederilor legislative denotă că *rezident al parcului IT* poate fi persoana juridică sau fizică, înregistrată în Republica Moldova în calitate de subiect al activității de întreprinzător, care este inclusă în Registrul de evidență a rezidenților parcului și care practică, drept activitate principală,

una sau mai multe din activitățile prevăzute la art. 8 [6], în baza unui contract încheiat cu administrația parcului [6, art. 2]. Contractul se încheie pe o perioadă de cel puțin 4 ani. Termenul contractului nu poate depăși termenul de funcționare a parcului [6, art. 7, al. 2].

Menționăm că „*administrația parcului* reprezintă autoritatea administrativă constituită de Guvern pentru administrarea unui parc pentru tehnologia informației, și anume Ministerului Economiei și Infrastructurii” [6, art. 2]. La propunerea Ministerului Economiei și Infrastructurii, pe un termen de 5 ani, administrația parcului este condusă de un administrator, desemnat în funcție de către Guvern. În contextul aplicării Legi 77/2016, Ministerului Economiei și Infrastructurii îi revin următoarele atribuții, dar „nu are dreptul să intervină în activitatea economică a rezidenților parcului” [6, art. 6, al. 4]: monitorizează activitatea parcurilor, susține dezvoltarea acestora prin implementarea unor politici în domeniu; asigură organizarea evaluării anuale a rezultatelor activității parcurilor; colaborează cu autoritățile administrației publice centrale și locale, cu organizații neguvernamentale și cu experți independenți, cu organizații din sfera științei și inovării în vederea susținerii și dezvoltării activităților din cadrul parcurilor; informează publicul cu privire la proiectele implementate în cadrul parcurilor [6, art. 12].

Sursele de venit ale administrației parcului se constituie din cotizațiile obligatorii ale rezidenților parcului, precum și din alte venituri legale rezultate din atribuțiile prevăzute la art. 13 lit. h) și l) [6]. Mărimea cotizațiilor obligatorii ale rezidenților parcului este stabilită de către administrația parcului în conformitate cu regulamentul acesteia, în funcție de numărul rezidenților parcului și venitul acestora obținut din vânzări [6, art.6, al.3].

Macro-sector	Sub-sector	Activități incluse conform CAEM rev. 2
C - Industria prelucrătoare	<i>Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice</i>	C26.11 Fabricarea componentelor electronice (module), limitată
	<i>Activități de editare</i>	J58.21 Activități de editare a jocurilor de calculator J58.29 Activități de editare a altor produse software
J - Informații și comunicații	<i>Activități de producție cinematografică, video și de programe de televiziune înregistrări audio și activități de editare</i>	J59.12 Activități de post-producție cinematografică, video și de programe de televiziune, bazate pe utilizarea echipamentelor de calcul specializate de înaltă performanță, limitate
	<i>Activități de servicii în tehnologia informației</i>	J62.01 Activități de realizare a soft-ului la comandă (software orientat spre client) J62.02 Activități de consultanță în tehnologia informației J62.03 Activități de management (gestiune și exploatare) al mijloacelor de calcul J62.09 Alte activități de servicii în tehnologia informației
	<i>Activități de servicii informatice</i>	J63.11 Prelucrarea de date, administrarea paginilor web și activitățile conexe J63.12 Activități ale portalurilor web
	<i>Cercetare, dezvoltare</i>	M72.11 Cercetare-dezvoltare în biotehnologie, limitată M72.19 Cercetare-dezvoltare în alte științe naturale și inginerie, bazată pe utilizarea echipamentelor de calcul specializate de înaltă performanță, limitată
	<i>Alte activități profesionale, științifice și tehnice</i>	M74.10 Activități de design specializat, bazate pe utilizarea echipamentelor de calcul specializate de înaltă performanță
P - Învățământ	<i>Alte forme de învățământ</i>	P85.59 Alte forme de învățământ n.c.a., limitate la instruirea în domeniul calculatoarelor

Figura 2. Macro-sectorul și sub-sectoarele componente ale domeniului IT

Sursa: elaborat de autori în baza [6, art. 8], [1]

Investigațiile ne-au permis să constatăm activitățile principale desfășurate în parcul pentru tehnologia informației conform CAEM rev.2.

Astfel, plecând de la structura nomenclatorului CAEM, producerea de software și servicii IT reprezintă un rezultat agregat al sub-sectoarele componente ale macro-sectoarelor: *C – Industria prelucrătoare; J - Informații și comunicații; M - Activități profesionale, științifice și tehnice și P – Învățământ*, constituind rezultatul cumulativ al codurilor CAEM C26.11, J58.21, J58.29, J59.12, J62.01, J62.02, J62.03 și J62.09, J63.11, J63.12, M72.11, M72.19, M74.10, P85.59, fapt prezentat în figura 2.

Atenționăm că activitatea principală se consideră activitatea care generează 70% sau mai mult din venitul din vânzări al rezidentului parcului [6, art. 2]. Pentru determinarea faptului dacă rezidentul parcului pentru tehnologia informației desfășoară activitate principală, care generează 70% sau mai mult din veniturile din vânzări, se calculează raportul dintre suma veniturii obținut din vânzarea serviciilor, lucrărilor permise în parc în conformitate cu art.8 din Legea nr.77/2016 cu privire la parcurile pentru tehnologia informației și suma totală a veniturii din vânzarea produselor (mărfurilor), prestarea serviciilor, executarea lucrărilor. În acest caz, ambii indicatori ce țin de mărimea veniturii din vânzări se determină lunar, cu total cumulativ de la începutul anului calendaristic respectiv, dacă statutul de rezident al parcului a fost dobândit în anii calendaristici precedenți, sau de la aplicarea regimului special de impozitare, dacă statutul de rezident al parcului a fost dobândit în anul calendaristic curent [2, art. 368, alin. 2]. Nu se consideră încălcarea prevederilor alin.(2) neîndeplinirea indicatorului ce ține de activitatea principală pe parcursul a cel mult oricărui 2 luni calendaristice ale anului calendaristic în curs, cu condiția asigurării indicatorului de 70% calculat total pentru anul respectiv, dacă statutul de rezident al parcului a fost dobândit în anii calendaristici precedenți, sau pentru perioada de aplicare a regimului special de impozitare, dacă statutul de rezident al parcului a fost dobândit în anul calendaristic curent [2, art. 368, alin. 3].

Conform ultimelor statistici, la 31 decembrie 2020, Moldova IT Park număra 658 rezidenți activi, dintre care 513 companii cu capital local și 145 companii cu capital străin.

Figura 3. Evoluția numărului rezidenților în perioada 2018-2020

Sursa: preluat de autori după [10]

Graficul relevă că numărul rezidenților a crescut cu 25% comparativ cu anul 2019 și cu 95% comparativ cu anul 2018. Astfel, la finele anului 2020 numărul rezidenților Moldova IT Park aproape că s-a dublat comparativ cu primul an de activitate a parcului. Cea mai mare rată de creștere în ultimii

3 ani a fost înregistrată de companiile cu capital local (513 vs. 242 rezidenți), însă companiile cu capital străin și-au majorat, de asemenea, prezența în parc cu peste 50% în această perioadă (145 vs. 96 rezidenți).

Astfel, în figura 4 se prezintă situația rezidenților cu capital străin în anii 2018-2020.

Figura 4. Geografia rezidenților cu capital străin

Sursa: preluat de autori după [10]

Ținând cont de specificul domeniului IT, consemnăm că entitățile se ocupă cu proiectarea și realizarea softurilor la comandă, prelucrarea de date, administrarea paginilor web și activitățile conexe, consultanță și alte servicii în domeniul IT, editarea jocurilor de calculator și a altor produse software etc. Astfel, structura veniturilor în dinamică per genuri de activități eligibile înregistrate de rezidenții parcului, drept evoluție în perioada 2019-2020 se prezintă în figura 5.

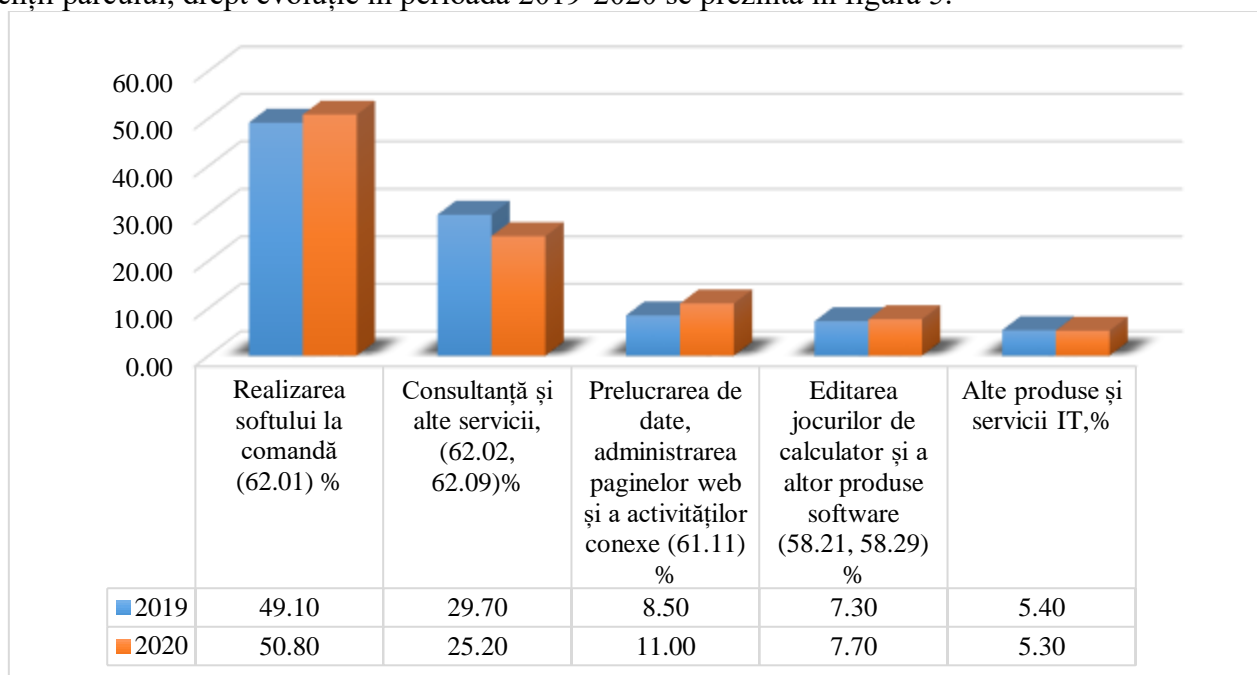

Figura 5. Structura veniturilor în dinamică per genuri de activități eligibile înregistrate de rezidenții parcului IT

Sursa: elaborat de autori în baza datelor BNS [1], [10]

Din figură, se atestă o creștere a ponderii tuturor tipurilor de activități, cu excepția activităților portalurilor web și instruirii în domeniul calculatoarelor. Examinând structura veniturilor din vânzări, observăm că în ambele perioade, se obțin venituri din toate activitățile eligibile conform CAEM [1]. Cota cea mai mare în obținerea veniturilor din vânzări în domeniul IT revine veniturilor din realizarea

softurilor la comandă, circa 51% în anul 2020. Totodată, deducem că activitatea operațională a entităților din domeniul IT este diversificată, întrucât se obțin venituri aproximativ din 10 tipuri de activități.

În acest context, deoarece produsele și serviciile IT sunt rezultatul unui proces de cercetare și dezvoltare apare necesitatea determinării costului de producție, moment în care apar mai multe întrebări: cum se formează costul produselor și serviciilor IT, ce metodă de calculație este relevant de utilizat, care este componența costurilor, care sunt cele mai relevante baze de repartizare a costurilor directe repartizabile și costurilor indirecte etc. Acest aspect impune tratarea corectă a problemelor specifice recunoașterii și evaluării acestora în domeniul IT.

Revitalizarea producerii de software și servicii IT se suprapune cu o serie de modificări legislative favorabile, precum extinderea aplicabilității facilităților fiscale pentru rezidenții parcului IT. Spre deosebire de celelalte entități, rezidenții parcului IT au un regim special de impozitare, bazat pe impozitul unic calculat în mărime de 7% [2, art. 370, alin. 1]. Subiecți ai impunerii cu impozitul unic sînt orice persoane juridice și fizice înregistrate în Republica Moldova în calitate de subiecți ai activității de întreprinzător și care întrunesc cumulativ condițiile specificate în legislația cu privire la parcurile pentru tehnologia informației [2, art. 368, alin. 1]. Obiect al impunerii cu impozit unic îl reprezintă venitul din vânzări, înregistrat lunar în evidența contabilă. Mărimea venitului respectiv se determină în conformitate cu prevederile Standardelor Naționale de Contabilitate sau, după caz, ale IFRS, în condițiile legislației în vigoare. Suma minimă a impozitului unic se calculează în funcție de numărul de angajați care, pe parcursul perioadei fiscale, au lucrat ori s-au aflat în orice tip de concediu plătit sau altă situație în care, în regim standard de impozitare, ar fi realizat venit asigurat cel puțin o zi în baza unui contract individual de muncă încheiat cu rezidentul parcului pentru tehnologia informației și de cuantumul salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul la care se referă perioada fiscală respectivă [2, art. 369, alin. 1-2]. Astfel, suma minimă a impozitului unic se va determina lunar pentru fiecare angajat și va constitui 30% din cuantumul salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul la care se referă perioada fiscală [2, art. 370, alin. 1].

Reieșind din prevederile Codului fiscal, în componența impozitului unic sunt incluse anumite impozite, taxe și contribuții, fapt prezentat în tabelul 1.

Tabelul 1. Componența impozitului unic

Impozite, taxe și contribuții incluse în impozitul unic		Impozite, taxe și contribuții care nu se includ în impozitul unic	
art. 372, alin. (1)	<ul style="list-style-type: none"> a) impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător; b) impozitul pe venit din salariu; c) contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii datorate de angajați și angajatori; d) primele de asigurare obligatorie de asistență medicală datorate de angajați și angajatori; e) taxele locale; f) impozitul pe bunurile imobiliare; g) taxa pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova. 	art. 372, alin. (2)	<ul style="list-style-type: none"> a) impozitul pe venit reținut la sursa de plată, stabilit în conformitate cu prevederile art.88 alin.(5), art.89, 90, 90¹ și 91, contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală calculate/reținute la efectuarea plăților în folosul persoanelor fizice, altele decât plățile salariale; b) taxa pe valoarea adăugată; c) accizele; d) taxele rutiere, cu excepția taxei pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova; e) alte impozite, taxe și plăți obligatorii nespicate expres ca parte componentă a impozitului unic în conformitate cu alin.(1).

Sursa: elaborat de autori în baza Codului Fiscal [2]

Sumele achitate de rezidenții parcului cu titlu de impozit unic perceput de la rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației se vor încasa la Ministerul Finanțelor într-un cont trezorerial de încasări, fiind ulterior repartizate [6, art. 14]:

a) *la bugetul de stat*: impozitul pe venit obținut din activitatea de întreprinzător – 10,0%, impozitul pe venit reținut din salariu – 19,4%, taxa pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova – 0,1%;

b) *la bugetul asigurărilor sociale de stat*: contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii de la rezidenții parcurilor din industria tehnologiei informației – 54,7%;

c) *la fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală*: primele de asigurare obligatorie de asistență medicală sub formă de contribuție procentuală din salariu și din alte recompense, achitate de angajatori și angajați – 15,4%;

d) *la bugetele locale*: taxele locale percepute de la rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației – 0,3%, impozitul pe bunurile imobiliare ale persoanelor juridice – 0,1%.

În acest context, menționăm că rezultatul creșterii pozitive a numărului rezidenților în cadrul parcului IT, precum și vânzărilor entităților rezidente a contribuit la majorarea încasărilor în Bugetul Public Național, figura 6.

Conform datelor prezentate de Serviciul Fiscal de Stat, în anul 2020 contribuția rezidenților Moldova IT Park la Bugetul public național a constituit 539,4 milioane lei, dintre care 387,15 milioane lei aferente impozitului unic și 152,3 milioane lei aferente altor impozite și taxe. Valoarea impozitelor și taxelor achitate de rezidenții Parcului a crescut cu 34% sau 136,2 milioane lei în anul 2020 față de anul 2019, și cu 59% sau 199,2 milioane lei comparativ cu anul 2018. Valoarea încasărilor generate de impozitul unic s-a majorat cu 44% sau 118,8 milioane lei în 2020 față de anul 2019, și sa triplat comparativ cu primul an de operare a Parcului.

Figura 6. Contribuția rezidenților la Bugetul Public Național în perioada 2018-2020, milioane lei

Sursa: preluat de autori după [10]

O condiție esențială pentru menținerea statutului de rezident al parcului IT și, implicit, aplicarea regimului fiscal special prevăzut, este desfășurarea activităților principale prevăzute la art. 8 al Legii 77/2016 într-o proporție generatoare de 70% sau mai mult din veniturile din vânzări ale rezidentului. Din cele 4 758,3 milioane lei venituri din vânzări obținute pe parcursul anului 2020 în cadrul Moldova IT Park, ponderea veniturilor din vânzări generate de activitățile principale eligibile în parc este de 97,6%, adică 4 646,1 milioane lei. Din numărul total de companii raportoare, 100% corespund cerințelor Legii 77/2016 - activitate principală generează 70% sau mai mult din venitul din vânzări al rezidentului parcului [10].

Cele mai importante modificări ale legislației fiscale și vamale pentru anul 2022, care se regăsesc în Legea nr. 204/2021 cu privire la modificarea unor acte normative, se rezumă și la *trei aspecte importante* pentru rezidenții parcului pentru tehnologia informației.

Revizuirea metodei de calculare a amortizării. Conform art. 376, alin. (1) din Codul fiscal, pe perioada aplicării impozitului unic, rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației nu au obligația de a ține evidența și de a calcula amortizarea mijloacelor fixe în scopuri fiscale conform modului prevăzut în titlul II al Codului Fiscal. Evidența mijloacelor fixe se va efectua în conformitate cu normele contabile stabilite. Astfel, în cazul obținerii/retragerii statutului de rezident al parcului IT, conform modificărilor intrate în vigoare, entitățile care pe parcursul anului fiscal obțin sau li se retrage titlul de rezident al parcului IT au dreptul la deducere în scopuri fiscale a cheltuielilor privind amortizarea și reparația mijloacelor fixe pentru perioada aplicării regimului de impozitare general stabilit. Totodată, art. 27¹, alin. (2) din Codul fiscal din 01.01.2022 stipulează faptul că, pentru entitățile cărora le-a fost retras titlul de rezident al parcului pentru tehnologia informației, valoarea amortizabilă a mijloacelor fixe este egală cu valoarea contabilă ajustată cu suma din reevaluarea și

deprecierea acestora, anterior recunoscute, la începutul lunii următoare celei în care a fost retras titlul de rezident al parcului IT.

Excluderea perioadei fiscale tranzitorii din calcul la determinarea cuantumului activității principale a rezidenților Parcului IT [2, art. 368]. Anterior, pentru determinarea faptului dacă rezidentul parcului pentru tehnologia informației desfășoară activitate principală, care generează 70% sau mai mult din veniturile din vânzări, se lua în calcul perioada fiscală tranzitorie. Însă, în perioada fiscală tranzitorie, rezidentul parcului IT aplică regimul standard de impozitare și nu cel special. Respectiv, această perioadă fiscală nu trebuie să fie considerată ca una din cele 2 luni în care subiectul impunerii poate să nu întrunească cumulativ ponderea de 70% din venituri generate de activitățile principale eligibile.

Eliminarea incertitudinilor în ceea ce privește calculul sumei minime a impozitului unic [2, art. 369]. Suma minimă a impozitului unic se determină în dependență de numărul de angajați în baza unui contract individual de muncă. Cunoaștem faptul că există incertitudini în ceea ce privește angajații care participă la calculul sumei minime a impozitului unic. Astfel, la calcularea sumei minime a impozitului unic participă nu doar angajații care au lucrat cel puțin 1 zi pe parcursul lunii în baza unui contract individual de muncă, dar și angajații care s-au aflat în concediu și/sau șomaj. Astfel, suma minimă a impozitului unic se calculează în funcție de numărul de angajați care, pe parcursul perioadei fiscale, au lucrat ori s-au aflat în orice tip de concediu plătit sau altă situație în care, în regim standard de impozitare, ar fi realizat venit asigurat cel puțin o zi în baza unui contract individual de muncă. Cuantumul salariului mediu lunar pe economie pentru anul 2022, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 458 din 29.12.2021 privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2022, constituie 9 900 lei [3].

Cu referire la raportare, menționăm că rezidenții parcului țin contabilitatea, întocmesc și prezintă situații financiare, rapoarte, dări de seamă și declarații în modul stabilit de legislația în vigoare. Totodată, potrivit art. 374 alin.(2) din Codul fiscal, dările de seamă, declarațiile, alte rapoarte aferente impozitelor, contribuțiilor, altor plăți obligatorii la buget care nu intră în componența impozitului unic se prezintă autorităților corespunzătoare în modul general stabilit.

Astfel, rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației prezintă următoarele rapoarte și dări de seamă fiscale:

1. *Nota de informare privind salariul și alte plăți efectuate de către rezidentul parcului pentru tehnologia informației în folosul angajaților* (Forma ISAPTI17), aprobată prin Ordinul Ministerului Finanțelor cu privire la aprobarea formularelor dărilor de seamă ce vizează impozitul unic datorat de rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației nr.135 din 06.11.2017. Nota în cauză se prezintă Serviciului Fiscal de Stat anual, până la data de 25 ianuarie a anului următor anului calendaristic în care au fost efectuate plăți în folosul angajaților, și are scop informativ. Menționăm că prin Nota în cauză urmează a fi declarate plățile salariale efectiv achitate angajaților [8].
2. *Darea de seamă privind impozitul pe venit, primele de asigurare obligatorie de asistență medicală reținute și contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii calculate* (Forma IPC21), aprobată prin Ordinul Ministerului Finanțelor cu privire la aprobarea formularului tipizat (Forma IPC21) Darea de seamă privind reținerea impozitului pe venit, a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală și a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii calculate și a Instrucțiunii cu privire la modul de completare a formularului nominalizat, modificată prin Ordinul MF nr.34 din 22.02.21, MO57-65/26.02.21 art.226 [9].
3. *Declarația cu privire la impozitul unic* (Forma IU17), aprobată prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.135 din 06.11.2017 [8].

Generalizând, autorii au sistematizat particularitățile domeniului cercetat și divizat factorii de influență asupra contabilității în domeniul IT, figura 7.

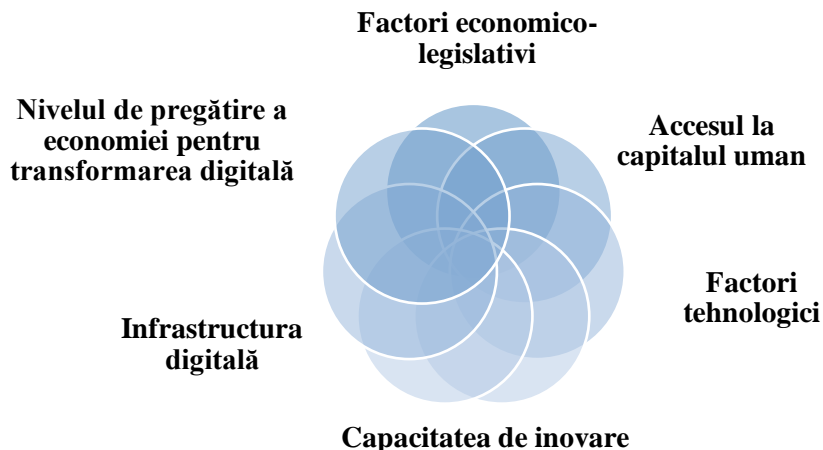

Figura 7. Factorii de influență asupra contabilității în domeniul IT

Sursa: elaborat de autori

Factorii nominalizați vor contribui la organizarea unui sistem fiabil al contabilității costurilor, veniturilor și cheltuielilor, recunoașterii și evaluării acestora, precum și determinării obiective a costului și rezultatelor financiare.

Factorii economico-legislativi se axează pe reglementarea și controlul asupra activității rezidenților parcului IT, investițiile considerabile în acest domeniu și concurența acerbă pe piață produselor software și serviciilor IT. Mediul economic și legislativ se referă la rolul pe care cadrul legislativ îl are în susținerea producerii de software și servicii IT, atât prin condiții de reglementare adecvate, cât și prin politici publice. Cadrul legislativ aferent activității rezidenților parcului IT este reprezentat de actele legislativ-normative aprobate de Parlament, Guvern, după cum urmează:

1. [Legea nr.77 din 21.04.2016](#) cu privire la parcurile pentru tehnologia informației [6];
2. [Hotărârea Guvernului nr. 1144 din 20.12.2017](#) cu privire la crearea parcului pentru tehnologia informației „Moldova IT Park” [5];
3. [Regulamentul de organizare și funcționare](#) a Parcului pentru tehnologia informației „Moldova IT Park” [11];
4. [Codul Fiscal al Republicii Moldova](#) (Titlul X) [2];
5. [Legea nr. 200 din 16.07.2010](#) privind regimul străinilor în Republica Moldova [7];
6. [Hotărârea Guvernului nr. 1143 din 20-12-2017](#) pentru aprobarea Regulamentului privind evaluarea activității parcului pentru tehnologia informației [4].

Activitatea rezidenților parcului IT este supusă anual, în mod obligatoriu, verificării îndeplinirii indicatorilor necesari pentru dobândirea și menținerea statutului rezidentului parcului pentru tehnologia informației. Indicatorii specificați în lege și supuși verificării sunt stabiliți de către administrația parcului, iar verificarea este efectuată de către entitățile de audit. Rezultatele verificării se publică pe pagina web oficială a Ministerului Economiei și Infrastructurii și cea a parcului pentru tehnologia informației [6, art. 18].

Actualmente, rezidenților parcului IT efectuează investiții considerabile în dezvoltarea produselor software și servicii IT. Volumul investițiilor în activitatea rezidenților a atins valoarea de 116,8 milioane lei în anul 2020, înregistrând o creștere cu 25 milioane lei sau 27% comparativ cu anul 2019. Raportul între volumul investițiilor realizate de entitățile cu capital străin și cele cu capital local a constituit 3:1 în anul 2018 și 2:1 în 2019 în favoarea entităților cu capital social străin. În anul 2020 suma investițiilor realizate de entitățile cu capital local a depășit volumul înregistrat de companiile cu capital străin cu 78%. Totodată, volumul investițiilor companiilor create în 2018- 2020 în activitatea lor în anul 2020 acoperă 13,6% a investițiilor total efectuate, fiind la nivelul de 15,9 milioane lei [10].

Accesul la capital uman se concentrează pe contextualizarea pieței muncii în dezvoltarea produselor software și servicii IT, analizând pe de o parte, performanța relativă a forței de muncă în țara respectivă și, pe de altă parte, dimensiunea forței de muncă specializate în raport cu dimensiunea economiei naționale. În mod evident, forța de muncă reprezintă principala sursă de avantaj competitiv în fiecare țară. Totuși, în lipsa investițiilor în cercetare-dezvoltare și inovare și a dezvoltării continue a forței de muncă, producerea de software și servicii IT riscă să atingă o limită a potențialului de creștere.

Practica economică demonstrează că în costul produselor și serviciilor IT, preponderent (peste 90%) revine costurilor cu retribuirea muncii, care reprezintă salariile fiecărui angajat implicat în mai multe contracte de cercetare, dezvoltare și elaborare a produselor/prestare a serviciilor IT în una și aceeași perioadă de gestiune. În acest context, apare necesitatea determinării unei baze rezonabile de repartizare a salariului personalului implicat la elaborarea mai multor produse software.

Statistica demonstrează că numărul de salariați în cadrul entităților rezidente a crescut cu 44% în anul 2019 și cu 78% în 2020 comparativ cu cel înregistrat în anul 2018. Astfel, la finele anului 2020, entitățile cu capital local generau 6 383 locuri de muncă, iar cele cu capital străin – 5 641 locuri de muncă [raport]. Pentru a analiza dinamica angajaților pe parcursul anului 2020 comparativ cu 2019 au fost analizați cei 308 rezidenți care au activat în cadrul Moldova IT Park pe parcursul întregilor ani 2019 și 2020. Astfel, 125 de rezidenți au înregistrat în anul 2020 mai multe locuri de muncă decât în 2019. În anul 2020, 84 de rezidenți au rămas la același nivel privind locurile de muncă, dintre care 9 rezidenți nu au avut angajați. Numărul angajaților străini în cadrul entităților rezidente Moldova IT Park este în creștere. Astfel, la sfârșitul anului 2020, 96 cetățeni străini desfășurau activitate de muncă în folosul companiilor rezidente pe teritoriul Republicii Moldova. În anul 2019 acest indicator a crescut cu cca 70% comparativ cu anul 2018, și în anul 2020 cu 26% față de perioada precedentă. Din numărul total de 96 angajați cetățeni străini, 60 persoane din 27 țări au obținut permis de ședere în cadrul programului IT Viza, 15 rezidenți doar în anul 2020 (11 manageri și 4 specialiști IT). Salariul mediu lunar la finele anului 2020 era de 28 015 lei per angajat, ceea ce depășește atât salariul mediu lunar înregistrat la finele anilor 2018 (25 194 lei) și 2019 (27 281 lei) respectiv [10].

Deoarece, conform art. 370 alin. (1) din Codul fiscal [2], rezidenții parcurilor IT achită lunar un impozit unic, ei *nu sunt plătitori* de impozite și de contribuții la plățile salariale ce țin de activitatea IT. Astfel, costurile cu contribuții la asigurări sociale *nu constituie* element component al costului produselor software elaborate în cazul membrilor parcurilor IT. Reieșind din participarea concomitentă a salariaților în diverse proiecte de cercetare și dezvoltare a produselor și serviciilor IT, apare problema repartizării costurilor cu personalul. În opinia noastră, drept bază de repartizare relevantă poate servi gradul de implicare a fiecărui salariat într-un contract. Acest moment se poate determina în baza softurilor, care permit gestionarea și evidența taskurilor realizate de către angajații entităților IT.

Factorii tehnologici derivă din specificul produselor software și servicii IT care sunt monitorizate prin utilizarea sistemelor complexe software-hardware, prestarea cărora are loc prin aplicarea anumitor tehnologii, standarde avansate, servicii specifice, licențe, precum: servicii Google mail, servicii Plugin servicii rezervare portal, servicii stocare date, servicii monitorizare site, servicii de mentenanță prin care se reglementează calitatea și pentru care rezidenții aplică diverse planuri tarifare și oferte promoționale. În așa fel, entitatea poate genera rapoarte și evalua ce lucrări au fost făcute pe fiecare comandă în parte, care este timpul bugetat pentru realizarea acesteia, cât timp efectiv s-a utilizat.

Inovarea în domeniul IT este o forță motrice a schimbărilor socio-economice. IT echipează țările cu instrumente pentru a-și reorganiza și globaliza economiile, pentru a obține o creștere economică mai rapidă, pentru a crea noi locuri de muncă, pentru a crește nivelul de trai și pentru a reduce inegalitățile.

Infrastructura digitală. Conform datelor pentru anul 2020, 98% din teritoriul Moldovei are acoperire 4G. Clasamentul Global de Securitate Cibernetică ITU 2020 poziționează Moldova pe locul 33 în Europa și pe locul 63 la nivel global. Aderarea în 2009 la Convenția Consiliului Europei privind

criminalitatea cibernetică și adoptarea Programului național de securitate cibernetică 2016-2020 au stabilit parametrii legislativi pentru un mediu digital mai sigur. Următorul pas către reziliența cibernetică a fost adoptarea Strategiei securității informaționale a Republicii Moldova 2019-2024, care transpune Directiva NIS (Acronimul de la Network and Information Security, dar și prescurtarea titlaturii primei Directive Europene privind securitatea cibernetică) în legislația națională și creează un cadru de acțiuni contra riscurilor cibernetică [12].

Întrucât activitatea rezidenților este supusă unui regim special de impozitare, bazat pe impozitul unic calculat în mărime de 7%, rezultă și unele consecințe în cazul nerespectării acestui regim [2]:

1. În cazul în care organul abilitat cu atribuții de administrare a impozitului unic constată că rezidentul parcului IT a încălcat condițiile regimului special de impozitare necesare pentru aplicarea impozitului unic, obligațiile fiscale ale rezidentului, precum și obligațiile acestuia privind achitarea contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii și a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală vor fi recalculat în modul general stabilit începând cu luna în care a fost comisă încălcarea.
2. Plățile ce rezultă din recalcularea impozitelor, contribuțiilor și altor plăți se achită din contul surselor rezidentului parcului pentru tehnologia informației, fără a fi recalculat obligațiile angajaților acestuia.
3. Pentru încălcarea condițiilor regimului special de impozitare necesare pentru aplicarea impozitului unic, rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației poartă răspundere conform titlului V.
4. Pentru încălcarea termenului de achitare a impozitului unic de către rezidenții parcurilor IT, față de aceștia se aplică (se calculează) majorarea de întârziere în mărimea stabilită în legea anuală a bugetului asigurărilor sociale de stat. Majorarea de întârziere se achită la același cont trezorerial de încasări ca și impozitul unic, cu repartizarea proporțională a acesteia pe diferite componente ale bugetului public național.
5. Amenzile aplicate și calculate nu sunt parte componentă a impozitului unic și se achită, în modul general stabilit, la contul trezorerial de încasări, altele decât impozitul unic, conform clasificăției economice separate.

Concluzii

Conceptual, producția de software și servicii IT se referă strict la activitățile economice de creare a programelor sau aplicațiilor software într-un limbaj de programare specific. În funcție de regimul de impozitare a entităților din domeniul IT, acestea se divizează în entități, care aplică regimul standard de impozitare și entități înregistrate ca rezidenți ai parcului IT, aplicând un regim special de impozitare. Acesta constituie sistemul de impozitare prevăzut de Codul fiscal al Republicii Moldova, precum și de legislația cu privire la parcurile pentru tehnologia informației. Obiect al impunerii cu impozit unic îl reprezintă venitul din vânzări, înregistrat lunar în evidența contabilă. Suma minimă a impozitului unic se calculează în funcție de numărul de angajați și de quantumul salariului mediu lunar pe economie. O condiție esențială pentru menținerea statutului de rezident al parcului IT și, implicit, aplicarea regimului fiscal special prevăzut, este desfășurarea activităților principale prevăzute în legislație într-o proporție generatoare de 70% sau mai mult din veniturile din vânzări ale rezidentului. Specificul regimului special de impozitare (regimul rezidenților IT Park) influențează modul de contabilizare a unor elemente contabile.

Prin prisma nomenclatorului CAEM, producerea de software și servicii IT reprezintă un rezultat agregat al sub-sectoarele componente ale macro-sectoarelor: C – Industria prelucrătoare; J - Informații și comunicații; M - Activități profesionale, științifice și tehnice și P – Învățământ.

Autorii au sistematizat particularitățile domeniului cercetat și au constatat factorii de influență asupra contabilității în domeniul IT: economico-legislativi, accesul la capitalul uman, factori tehnologici, capacitatea de inovare, infrastructura digitală, nivelul de pregătire a economiei pentru transformarea digitală.

În concluzie, menționăm că, specificul formării costului produselor software și serviciilor IT, precum și rezultatelor financiare la rezidenții parcului IT, rezultă, preponderent, din particularitățile economice și factorii de influență ai domeniului, și contribuie, în mod direct, la contabilizarea acestora. În opinia noastră, luarea în considerare a particularităților cercetate, este necesară pentru organizarea unui sistem fiabil al contabilității costurilor, veniturilor și cheltuielilor, recunoașterii acestora, precum și determinarea obiectivă a costului produselor software și serviciilor IT.

Referințe bibliografice

1. Clasificări și nomenclatoare. [online]. Disponibil la: <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=385>;
2. Codul Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24.04.1997, (Titlul X), cu modificările ulterioare. [online]. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130659&lang=ro#;
3. Hotărârea Guvernului nr. 458 din 29.12.2021 privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2022. [online]. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129330&lang=ro
4. Hotărârea Guvernului nr. 1143 din 20.12.2017 pentru aprobarea Regulamentului privind evaluarea activității parcului IT. [online]. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111878&lang=ro#
5. Hotărârea Guvernului nr. 1144 din 20.12.2017 cu privire la crearea parcului pentru tehnologia informației „Moldova IT Park”. [online]. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128139&lang=ro
6. Lege Nr. 77 din 21-04-2016 cu privire la parcurile pentru tehnologia informației. [online]. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122877&lang=ro#
7. Legea nr. 200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova;
8. Ordinul Ministerului Finanțelor 135 din 06.11.2017 cu privire la aprobarea formularelor dărilor de seamă ce vizează impozitul unic datorat de rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației. [online]. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131213&lang=ro
9. Ordinul Ministerului Finanțelor 34 din 22.02.21 cu privire la modificarea unor ordine ale Ministerului Finanțelor. [online]. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125592&lang=ro#
10. Raport anual 2020, [online]. Disponibil la: https://moldovaitpark.md/wp-content/uploads/2021/12/Raport-Moldova-IT-Park_2020_final-1.pdf
11. Regulamentul de organizare și funcționare a Parcului pentru tehnologia informației „Moldova IT Park”. [online]. Disponibil la: <https://moldovaitpark.md/wp-content/uploads/2019/09/Regulamentul-Moldova-IT-Park.pdf>
12. Transformarea digitală a Moldovei: nu mai e cale de întoarcere. Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. [online]. Disponibil la: <https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/>

EXPLORATORY RESEARCH ON INTEGRATED REPORTING AND INTEGRATED THINKING AT ORGANISATIONS LEVEL

Mariana-Monica MADAR-COMAN

mariana.coman@econ.ubbcluj.ro

Coordonator științific: **Adriana TUDOR-TIRON**, ORCID ID: 0000-0001-5530-5635

adriana.tiron@econ.ubbcluj.ro

Babes-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania

Abstract. *The paper aims to provide a rigorous and systematic overview of the academic literature focusing on the role of integrated reporting (IR) and integrated thinking (IT) in achieving sustainable development at entity level, outlining the benefits, and challenging for the implementation of integrated thinking and integrated reporting. Literature review to respond to the following research questions: Which is the interconnection between integrated thinking and integrated reporting? Why organizations should embed integrated thinking and reporting? How do companies approach information integration? The literature review is done with the purpose of emphasizing the benefits and challenges, the interconnection between integrated reporting practices and the principle of integrated reporting.*
Design/methodology/approach. *The paper proposes an analysis of a database containing 50 publications in English with a publication up to 2021, a content analysis is conducted. The methodology involves selection of the articles on integrated reporting and thinking, data on publications, journals and authors.*
Preliminary Findings. *The notoriety of IR and IT is not spread uniformly across countries, the adoption rate varying due a legitimate framework globally accepted. Further, IR having the foundation on IT principles, is perceived by business environment as an innovation in the field of corporate and sustainability reporting. Companies are embracing the “transformation” of their reporting moving the direction of transparent communication towards stakeholders, changing corporate governance, and improving decision making process, increasing performance. However, there is still a lack of championship from organizations side to improve processes and to do a massive transformation in the management mindset and to install integrating thinking mentality across organisation.*
Originality/Value *The study shows that IR concept is subject of relevant academic research without a direct connection to IT. Lately, the academic research is more focused in developing IT connecting organizations internal processes by bringing people together, creating value and maximizing the benefits. Up to the present moment, there is a gap between academic literature and practice, between formalised IR adoption and practice at organisation level.*

Keywords: Integrated Reporting (IR), Integrated Thinking (IT), Non-Financial Reporting,

Introduction

Industrial revolution, digitalization, and the social progress are improving our day by day lives, but looking at worldwide the challenges, human being is facing climate change, limited natural resources and inequality between economic development, social development and environmental protection, developed countries and the poor ones. These challenges can be solved by sustainable development engagement to economic, social development and environmental protection.

The recent global financial and pandemic crisis has brought to the light weaknesses in traditional financial reporting (Adhariani, 2018). Furthermore, the way Financial reporting and reporting of sustainability, environmental, social, and governance (ESG) are implemented in different organizations have become a concern to all those interested in corporate socio-environmental impacts (Adams, 2007). Being sensitive to this topic, the largest companies in the world are putting efforts to explain the main environmental, social, and governance ratio in their financial and sustainability/ESG reports (McNally M., 2017).

For that reason, entities are investing and implementing tools, and systems on sustainability management (Ramos, 2019), covering non-financial reporting data (NFR) in order meet stakeholders' needs.

The world has changed – reporting must too - is defining the status of Corporate Reporting, challenge raised 10 years ago by International Integrated Reporting Council (IIRC) when the IIRC framework was lunched. (IIRC, 2011) This was an initiative to create a global umbrella recognized for entities reporting which incorporates financial, environmental, social and governance data in an “integrated” report.

Integrated reporting (IR) is proposing to consolidate “financial transparency with the environmental and social information needed to understand the development, performance and position of a company, as well as the impacts of its activities on society” (Guthrie, 2017)

Integrated reporting is the result of integrated thinking therefore Integrated thinking is used by businesses to improve decision-making, accountability, and communication. It is essential to the development of strategy and provides a valuable connection to the board.

Numerous studies have focused in the last 10 years on different aspects of integrated reporting as concept and implementation on medium and long term ((Dragu, 2013a); (Adams, 2015); (Thomson, 2015); (Dumay, 2016);; (de Villiers, 2017); (Vitolla, 2019)), but few of them analyzed the IT and IR as a single concept reflecting on the benefits and challenges raised at entities level.

Thus, the present research proposal aims to answer to the following questions:

- ✓ Which is the interconnection between integrated thinking and integrated reporting?
- ✓ Why organizations should embed integrated thinking and integrated reporting? (BENEFITS)
- ✓ How do companies approach information integration? (CHANLLENGE)

To find responses to the research questions, we performed a literature review.

The research proposal paper is structured as follows: The first section explains the overview concerning the emergence of IR and IT concepts. The second section describe the methodology on how the literature review (LR) was performed. Third section presents preliminary findings. Finally, the conclusions are presented in the Section four where we highlight the main results of our research proposal.

Overview concerning the emergence of IR and IT concepts

Corporate reporting has evolved during the years, companies are delivering to their stakeholders' appropriate disclosures in their financial and sustainability reports. Financial information lies at the heart of decision-making process regarding future investments by delivering cash flow fair value of companies, etc. (Sherman D., 2016). However financial reports are providing limited data as it does not incorporate information concerning global competition, innovations, and strict regulations in response to financial and governance crisis (Dumay, 2016).

Moreover, for organizations is essential to develop a holistic and integrated approach in implementing a corporate strategy capable of taking business decision that will drive better business performance.

The transition to integrated approach is not limited to a report issuance but is supposing to develop and implement a process that engages all sectors of an organization to think together. (Lodhia, 2015). Fostering collaboration between teams across organization is breaking down silos and is driving to an Integrate Thinking approach.

Integrated thinking is the foundation for the Integrated reporting, is improving decision making, accountability and communication, is linking purpose with business performance.

The globalisation phenomenon has impacted the world, triggering a high level of fast available and transparent information at all levels, so that decision can be taken in the shortest and most efficient way. A long with this, corporate reporting is adapting incorporating non-financial information (social

and environmental) and the road to voluntary reporting was opened to supply useful information to the parties interested.

South Africa was the first country that introduced the integrated reporting concept when the King Committee was set up by Mervyn King in 1994.

Subsequently, the King II report (amended version of King I) impelled by Johannesburg Earth Summit, introduced “Integrated Sustainability Reporting” as the new domain of non-financial reporting (Dumay, 2016). Following the tradition South Africa was the first country that adopted the integrated reporting system (IRS) in March 2010, following the implementation of King III.

Under the umbrella of King III all listed companies on the Johannesburg Stock Exchange (JSE) had to mandatory produce IR. International Integrated Reporting Council (IIRC) (earlier known as the International Integrated Reporting Committee) was established in August 2010 to create an internationally accepted IR framework.

However, the IR framework was first published in December 2013, to accentuate future value creation for stakeholders and to create the opportunity for the companies to deliver the entire story (financial and non-financial).

At European level, in the last decades huge steps have been done in the direction of reporting integration, but the decisive step was once with the adoption of the mandatory requirements of Directive 2014/95/EU (NFRD), effective beginning with annual reports of 2018, which regulate the mandatory non-financial reporting for large undertakings and groups in Europe.

The adoption of Directive 2014/95/EU on the disclosure of non-financial and diversity information (referred to as the 'Non-financial Reporting Directive' –NFRD) set the EU on a clear course towards greater business transparency and accountability on social and environmental issues.

Certain theories have been presented by researchers ((Menicucci, 2018); (Camilleri, 2018); (Adams, 2017a); (Frias Aceituno, 2014); (Tiron-Tudor, 2014)) to enlighten the comprehensive framework of IR, disclosure and adoption practices by process owners. However, the signaling theory, stakeholder theory, legitimacy theory, agency theory, stewardship theory and institutional theory are the most debated theories.

Integrated reporting is on the agenda of international bodies, taking an interest in integrated reporting and integrated thinking as part of the answer to market challenges worldwide.

On 21 April 2021, the European Commission adopted a proposal for a Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), which would amend the existing reporting requirements of the NFRD.

On 3 November 2021, the IFRS Foundation Trustees announced the creation of a new standard setting board the International Sustainability Standards Board (ISSB).

The ISSB aim is to transmit a comprehensive global guideline of sustainability-related disclosure standards, in order to sustain investors and other stakeholders with complete information about companies to help them in the decision-making process.

In the light of the changes that are announced concerning CSRD, the role of Integrated Thinking is increasing by adopting a holistic approach embracing a strong understanding of social and environmental changes, considering the new global initiatives.

Methodology

The methodology used implies a qualitative approach focused on the content of papers in IR and IT in the sustainable development at entity level perspective. Content analysis is a study of documents focused on analyzing and summarizing data to examine a pattern; therefore, it is important to decide the documents to be analyzed (Krippendorff, 1980).

The articles selected, from our point of view are the most relevant ones, due to the fact that the purpose of each paper reveals the role played by IR and IT as a tool inside organization, raising expectation from the stakeholders concerning reporting on management and process. Moreover, the papers are investigating the connection between long term sustainability and corporate strategy, systems and processes, people, and operational areas by adopting IT.

Preliminary Findings

The adoption of IR by entities implies internal changes in the organization, as it involves incorporating an integrated thinking process and value creation, generating challenges in the entire process chain.

The first LR question was challenging the interconnection between integrated thinking and integrated reporting, arguably, integrated thinking is about connecting all companies departments, people, strategy and performance, so to be able to provide quality information, integrating financial and non-financial data, under the umbrella of an integrated reporting system. Integrated thinking is the centrality of Integrated Reporting.

To respond to the second question (Why organizations should embed integrated thinking and reporting?) the preliminary results indicates that IR and IT is challenging the traditional accounting, opening a new way of reporting combining the disclosure of financial information and non-financial information into one single document, which requires a new way of Thinking with the purpose of maximizing shareholders value creation and delivering transparent information to the investors, contributing to a long term sustainable development of the organization.

Companies with long term vision and strategies, which are putting a high emphasis on social and environmental aspects and are expecting in the same time high business performance, should be open to adopt integrated thinking at all level of the organization, creating a vertical and horizontal connection inside organization, engaging all actors in an integrated thinking process, connecting performance with the purpose, monitoring business decision for long term value creation.

We were asking ourselves how do companies approach information integration. The findings shows that the process of adopting IR and IT will be different for each organization due to the organizational context and the specificity of each organization.

Approaching information integration (IR and IT) is equivalent with the mindset change inside the organization, transformation of corporate governance model and redefining and improving the internal processes and practices. The adoption of Integrating Thinking and Reporting requires a fully commitment from the organization management to sponsor the process implementation. It is important that the people involved in “changing that way of doing thing” to be fully engaged.

Conclusion

Part of organization are applying IR and IT by the steps they have done in real terms in sustainability direction, without formalization. Some companies want to “look good” for the investors and different categories of stakeholders and are promoting concepts like sustainability or integrated reports. No matter which part is analyzed, the symbolic must transform, as the need of accurate and complete information in terms of financial and non-financial must be available. We need the beginning and the end of story for the companies.

Integrated thing is the centrality of integrated reporting and will be a continuously topic of research, opening new opportunities for organizations, the ones already applying IR will be the source of a new integrated journey for the new ones.

Meanwhile, we hope in the nearest future to have clear guidance in IR and IT adoptions in the light of organizations sustainable development, a standardization of financial and non-financial standards and to witness the adoption of IR also by small and medium companies. The road was opened, now must be paved.

Referințe bibliografice

1. Adams C. Understanding Integrated Reporting: The Concise Guide to Integrated Thinking and the Future of Corporate Reporting, Routledge. [Journal]. - 2017b.
2. Adams C.A. and Larrinaga-González, C. Engaging with organisations in pursuit of improved sustainability accounting and performance", Accounting, Auditing & Accountability Journal [Journal]. - 2007.
3. Adams C.A. Conceptualising the contemporary corporate value creation process [Journal]. - 2017a.
4. Adams C.A. The international integrated reporting council: a call to action [Journal]. - 2015.
5. Adams S. Simnett R. Integrated Reporting: An Opportunity for Australia's Not-for-Profit Sector [Journal]. - 2011.
6. Adhariani D. & De Villiers, C. Integrated Reporting: Perspectives of Corporate Report Preparers and Other Stakeholders, Sustainability Accounting, Management and Policy Journal, forthcoming. [Journal]. - 2018.
7. BlackSun Realizing the benefits: The impact of Integrated Reporting [Journal]. - 2012.
8. Busco C., Fiori, G., Frigo, M.L. and Angelo, R. Sustainable development goals: integrating sustainability initiatives with long term value creation [Journal]. - 2017.
9. Camilleri M.A. Theoretical insights on integrated reporting: the inclusion of non-financial capitals in corporate disclosures [Journal]. - 2018.
10. Committee The International Integrated Reporting Towards Integrated Reporting - Communicating Value in the 21st Century [Journal]. - 2011.
11. de Villiers C., Hsiao, P.C.K. and Maroun, W. de Villiers, C., Hsiao, P. Developing a conceptual model of influences around integrated reporting, new insights and directions for future research [Journal]. - 2017.
12. de Villiers C., Rinaldi, L. and Unerman, J. Integrated reporting: insights, gaps and an agenda for future research [Journal]. - 2014.
13. Dragu I. and Tiron-Tudor, A. New Corporate Reporting Trends. Analysis on the Evolution of Integrated Reporting [Journal]. - 2013a.
14. Dumay J. and Dai, T. Integrated thinking as a cultural control? [Journal]. - 2017.
15. Dumay J. Developing trust through stewardship: Implications for intellectual capital, integrated reporting, and the EU Directive 2014/95/EU [Journal]. - 2019.
16. Dumay J. Integrated reporting: A structured literature review [Journal]. - 2016.
17. Dumay J., Bernardi, C., Guthrie, J. and Demartini, P. Integrated reporting: a structured literature review [Journal]. - 2016.
18. Fink A. Conducting Research Literature Reviews: From the Internet to Paper [Journal]. - 2010.
19. Foundation Value Reporting Integrated Reporting [Journal].
20. Frias Aceituno J.V., Rodríguez Ariza, L. and Garcia Sánchez, I.M. Explanatory factors of integrated sustainability and financial reporting [Journal]. - 2014.

21. Grassmann M., Fuhrmann, S. and Guenther, T.W. Drivers of the disclosed 'connectivity of the capitals': evidence from integrated reports [Journal]. - 2019.
22. Gray R. Social, environmental and sustainability reporting and organisational value creation? [Journal]. - 2006.
23. Guthrie J., Manes-Rossi, F. and Orelli, R.L. Integrated reporting and integrated thinking in Italian public sector organisations [Journal]. - 2017.
24. <https://www.integratedreporting.org/when-advocate-for-global-adoption/> [Report].
25. IIRC The International Integrated Reporting Framework [Journal]. - 2011.
26. J. Flower The International Integrated Reporting Council: A story of failure [Journal]. - 2015.
27. Jensen J. Berg N. Determinants of Traditional Sustainability Reporting Versus Integrated Reporting. An Institutional Approach [Journal]. - 2015.
28. Kitchenham B., Brereton, O.P., Budgen, D., Turner, M., Bailey, J. and Linkman, S. Systematic literature reviews in software engineering – a systematic literature review [Journal]. - 2009.
29. Krippendorff K. Content Analysis: An Introduction to Its Methodology (2nd ed.) [Journal]. - 2004.
30. Krippendorff K. Validity in content analysis [Journal]. - 1980.
31. Lodhia S. Exploring the Transition to Integrated Reporting Through a Practice Lens: An Australian Customer Owned Bank Perspective [Journal]. - 2015.
32. McNally M. Cerbone D., Maroun W. Exploring the challenges of preparing an integrated report [Journal]. - 2017.
33. McWilliams A. Siegel D. Corporate Social Responsibility: A Theory of the Firm Perspective [Journal]. - 2001.
34. Menicucci E. and Paolucci, G. Forward-looking information in integrated reporting: A theoretical framework [Journal]. - 2018.
35. Milne M.J. and Gray, R. W(h)ither ecology? The triple bottom line, the global reporting initiative, and corporate sustainability reporting [Journal]. - 2013.
36. Ramos T.B. Sustainability assessment: exploring the frontiers and paradigms of indicator approaches [Journal]. - 2019.
37. Sherman D. Young S. Where Financial Reporting Still Falls Short [Journal]. - 2016.
38. Thomson I., Atkins, J., Atkins, B.C. and Maroun, W. Good' news from nowhere: imagining utopian sustainable accounting [Journal]. - 2015.
39. Tiron-Tudor A. and Dragu, I. Research agenda on integrated reporting: new emergent theory [Journal]. - 2014.
40. Vitolla F., Marrone, A., & Raimo, N. Integrated reporting and integrated thinking: A case study analysis [Special issue]. Corporate Ownership & Control, 18(1), 281-291. [Journal]. - 2020.
41. Vitolla F., Raimo, N., Rubino, M., Garzoni, A. The impact of national culture on integrated reporting quality. A stakeholder theory approach [Journal]. - 2019.

TRANSPARENCY IN FINANCIAL REPORTING: CONCEPTUAL EVIDENCE**TRANSPARENȚA ÎN RAPORTAREA FINANCIARĂ: EVIDENȚE CONCEPTUALE****Ana - Maria PARASCAN (OBREJA)**Coordonator științific: **Marinela MIRONIUC**, ORCID ID: 0000-0002-8496-3888

Alexandru Ioan Cuza University of Iași

Abstract. *The current business environment, in continuous competition, requires responsibility towards the business partners. More and more economic entities adopt ethical behaviour in the business environment and have constant preoccupations regarding transparent conduct. The increased level of technology and information of the company has changed the reporting standards, the volume and the quality of the information requested from the market, from the businessmen. Because transparency is very important in gaining trust, it is necessary to know the term, the implications of transparency on the business environment, the ways of ensuring it, as well as the factors that affect it. In this context, the paper aims to identify the current state of knowledge about transparency, and the interest of researchers for the study of the benefits and challenges specific to financial transparency, through a systematic review of the literature archived on the Scopus platform. We have found that transparency in the financial and non-financial reporting of economic entities has been the subject of many studies, in the academic community, in order to clarify the concept or to examine the factors that influence its level. We conclude that transparency should not be seen as a cost to be borne by the entity, but as a long-term investment that will ensure the profitability and sustainability of the business.*

Keywords: Transparency, Accounting quality, Corporate governance, Reporting, Disclosure**JEL:** M40, M41**Introducere**

Societatea modernă, în majoritatea țărilor, nu are încredere în instituțiile care ar trebui să fie pilonii ei. Din păcate, există un deficit de încredere și în mediul de afaceri deoarece oamenii nu știu ce companii și mărci acționează și în interesul lor și care sunt orientate exclusiv pe obținerea profitabilității proprii. Considerăm transparența ca fiind foarte importantă în câștigarea încrederii și astfel se impune cunoașterea termenului, implicațiile asupra mediului de afaceri, modalitățile de realizare precum și factorii determinanți ce o afectează.

În contextul actual, entitățile economice sunt conștiente de importanța transparenței în raportarea situațiilor financiare și sunt, de asemenea, foarte atente la așteptările părților interesate.

Pentru a contracara pierderea încrederii în contabilitate, profesia contabilă și-a completat și dezvoltat cadrul de raportare, trecând de la raportarea financiară spre raportarea integrată. Raportarea integrată este un răspuns la solicitările informaționale ale pieței contemporane, unde părțile interesate așteaptă o raportare mult mai transparentă. Comisia Europeană a emis Directiva 2014/95/UE privind raportarea nefinanciară, identificând lipsa sau insuficiența transparenței informațiilor financiare, în ceea ce privește aspectele sociale, de mediu și modalitatea de prezentare a politicilor de diversitate și incluziune. Guvernele au emis ulterior instrumente prin care solicită divulgarea obligatorie și o mai mare transparență, în conformitatea cu Directiva 2014/95/UE. Entitățile economice au pus în aplicare reglementările și chiar au dezvoltat instrumente de divulgare voluntară a informațiilor necesare părților interesate de activitatea pe care o desfășoară.

Interesul autorilor este crescut pe subiectul transparenței și se constată în literatura de specialitate că transparența este tratată mai mult ca fiind condiția necesară pentru realizarea unui obiectiv, fiind dificil de identificat o definiție a transparenței (Ionașcu, Mironiuc, & Anghel, 2019).

Transparența este privită ca o forță care este "fundamental perturbatoare pentru vechiul echilibru al politicilor de putere" (Sifry, 2011). Transparența este abordată în domenii precum management, relații publice, politică, finanțe și considerată o caracteristică pozitivă a relațiilor, deoarece dezvăluirea de informații facilitează încrederea (Schnackenberg & Tomlinson, 2016). Baume și Papadopoulos (2018) contracarează această opinie, susținând că nu se justifică idealizarea valorii transparenței și considerarea ei ca parte a "bunei guvernări" în ciuda existenței unui entuziasm tot mai mare printre susținători. De asemenea, transparența este analizată în domenii cum ar fi: antropologia și sociologia (Garsten & de Montoya, 2008a), dreptul (Fenster, 2006), științele politice, studiile culturale (Birchall, 2011). Multitudinea perspectivelor de a o înțelege dă impresia că transparența este un concept dezordonat, "volatil și imprecis" (Williams, 2005), p. 359) dificil de definit, analizat și evaluat.

Această ambiguitate în explorarea subiectului transparenței a motivat interesul nostru pentru recenzarea lucrărilor din literatura de specialitate în scopul identificării diferitelor curente de cercetare privind transparența și deslușirii conceptului, procesului, formelor și beneficiilor transparenței în raportările entităților economice.

Lucrarea, ca structură, revizuieste, în prima parte, literatura de specialitate pentru înțelegerea fenomenului cercetat, ulterior descrie metodologia de cercetare utilizată, discută rezultatele obținute și, în final, rezumă concluziile, limitele cercetării și direcțiile viitoare de studiu.

Revizuirea literaturii

Etimologic cuvântul transparență provine din limba latină, prin alăturarea prefixului *trans* – *prin* și a cuvântului *parere* – *apare*. Cuvântul "transparență" conform DEX are două sensuri: "proprietate a unor corpuri sau a unor medii de a fi transparente" și "mod de lucru, principiu al unor conducători sau organe conducătoare de a face cunoscută public, în permanență, întreaga lor activitate". Având în vedere că "transparența" este asociată etimologic și semantic cu vederea, utilizarea acestui cuvânt - ca substantiv, adjectiv sau adverb - la idei abstracte (de exemplu, politica) sau la colecții solide de obiecte netransparente (de exemplu, parlamentul) a părut inițial ciudată (Michener & Bersch, Identifying transparency, 2013). În mod oarecum nesurprinzător, acest cuvânt a fost utilizat de un vorbitor de limba engleză, un universitar din Danemarca care nu este vorbitor nativ, fiind primul cercetător care a folosit termenul în modul în care îl recunoaștem acum, discutând despre problemele de "transparență macroeconomică" (Svendsen, 1962).

În anii 1980, termenul și-a găsit prima nișă ca principiu contabil, în "transparența financiară". Vizibilitatea informației - prezența ei, spre deosebire de absența ei - a reprezentat preocuparea susținătorilor politicilor publice și a cercetătorilor. (Michener & Bersch, Identifying transparency, 2013)

Geneza termenului "transparență" este adesea asociată cu activitatea lui George Akerlof, Michael Spence și Joseph Stiglitz, care au câștigat Premiul Nobel în 2001 pentru studiile lor privind asimetria informației. În mod ironic, niciunul dintre acești laureați nu a folosit termenul în scris până în 1987 (Newbery & Stiglitz, 1987).

Termenul "transparență" s-a utilizat frecvent începând cu ultimul deceniu al secolului XX, când în lume au intervenit schimbări majore politice și economice. Tranzițiile democratice de la sfârșitul anilor 1980 și începutul anilor 1990 au stimulat un interes reînnoit pentru procesele și conceptele asociate cu democrația și instituțiile. Termenul foarte mediatizat "*glasnost*", care înseamnă "deschidere" și "publicitate maximă" în limba rusă - o piatră de temelie a reformelor lui Mihail

Gorbaciov - a sporit importanța conceptului "transparentă", care se dorește un echivalent aproximativ al acestora (Remington, 1989). Ulterior, termenul s-a încadrat într-o concentrare teoretică reînnoită despre instituții, marcată de lucrarea lui Douglass North, laureat al Premiului Nobel (North, 1990).

Consolidarea democrației și vânzarea concomitentă a întreprinderilor de stat au dat naștere la preocupări pentru transparentă tocmai din cauza unei preocupări tot mai mari pentru opusul acesteia - opacitatea. Specialiștii militari au cerut transparentă pentru a putea urmări armele sovietice împrăștiate pe teritoriile noilor republici constituite. Specialiștii în politici publice, avocații și mass-media au căutat să facă lumină asupra procesele de democratizare și privatizare. Pactele cu elitele, clientelismul și corupția, printre alte aspecte întunecate, au atras atenția politologilor (Weyland, 1998). În mod critic, acestea au condus, de asemenea, la constituirea *Transparency International*, o organizație care a modelat semnificativ percepțiile asupra conceptului (Ball, 2009). Transparenta ca un potențial antidot la corupție a dat accent termenului ca instrument de "responsabilitate" (Florini, 2009). Transparenta a devenit o variabilă independentă importantă în explicarea corupției și responsabilității. (Weitzner, și alții, 2008)

Utilizarea termenului "transparentă" a câștigat, de asemenea, proeminență concomitent cu apariția internetului. În timp ce internetul a făcut ca informațiile mai vizibile, a produs mai multe consecințe nedorite. Transparenta financiară în timp real cuplată cu viteza fulgerătoare a tehnologiei informației a permis investitorilor să își mute rapid banii în și de pe piețe - ceea ce a declanșat mai multe curse de panică pe valute în anii 1990 (Kane, 2000). "Criza Tequila" din Mexic, din 1995, și "Criza asiatică", din 1997, sunt mărturiile ale acestui fenomen.

Cu toate acestea, cauza principală a crizelor financiare din anii 1990 nu a provenit de la tehnologie, ci mai degrabă de la o guvernare monetară și fiscală opacă și prost gestionată. Operând în bănci centrale și trezorerii care nu erau transparente și independente, factorii de decizie politică au falsificat datele sau pur și simplu au ascuns dezastrele în curs de producere până când a fost prea târziu (C. Crowe & Meade, 2008), (Demertzis & A., 2007), (Dincer & Eichengreen, 2010). În urma crizelor, factorii de decizie politică internaționali au căutat în mod clar vizibilitatea ca mijloc de îmbunătățire a monitorizării (Cukierman, 2009). Accentul pus pe vizibilitate în scopul monitorizării a servit, de asemenea, creditorilor.

Criticate de mult timp pentru că împrumutau bani liderilor corupți, instituții financiare precum Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional dețineau acum un mijloc de a înlătura vina pe care o primeau în mod tradițional pentru că acordau liderilor corupți sau incompetenți împrumuturi care erau folosite în mod abuziv, furate sau pierdute. Adoptarea unor mecanisme de transparentă a devenit o condiție prealabilă pentru a obține împrumuturi de la creditori. Un rezultat a fost explozia legilor privind libertatea de informare (Michener G. , 2011). Așa cum organizațiile internaționale au obligat guvernele să adopte mecanisme de transparentă, tot așa și cetățenii și politicienii au început să caute o mai mare transparentă din partea binefăcătorilor lor internaționali (T. Blanton, 2007). Obligațiile de transparentă sunt din ce în ce mai multidirecționale. Cetățenii au cerut de mult timp ca guvernele să ofere informații despre funcționarea lor, iar acum guvernele au început să ceară o mai mare transparentă din partea celor care depind de ele (organizațiile non-profit), precum și din partea entităților pe care le reglementează (sectorul privat).

Secretul persistă încă, chiar dacă transparenta, ca și vizibilitatea informațiilor, a devenit o normă bine stabilită. Imposibilitatea de tratare a secretului, în special în contextul statului, a devenit una dintre cele mai importante paradigme teoretice ale transparenței (Roberts A. , 2006). Rezistența la a face vizibilă informația a fost mult timp în centrul atenției susținătorilor, dar a devenit, de asemenea, clar că transparenta informațiilor vizibile este, de asemenea, limitată de inteligibilitatea

acestora – concluzii verificabile. Vizibilitatea și monitorizarea s-au dovedit a fi insuficiente, susținătorii transparenței caută acum standarde comune pentru a asigura inteligibilitatea informațiilor.

În cadrul științelor sociale transparența este considerată ca fiind caracteristica autorităților locale, companiilor, indivizilor de a furniza în mod public și clar informații despre activitățile, planurile de investiții și alte informații semnificative. Deci, ambele conotații ale termenului subliniază importanța vizibilității. În plus, scopul principal al transparenței este deschiderea și comunicarea (Barth & Schipper, 2008). Nivelul de dezvoltare a informațiilor poate influența transparența și încrederea într-o entitate. (Wehmeier & Raaz, 2012)

În etica afacerilor, transparența este definită ca un mecanism informațional necesar pentru încredere, dreptate și prudență. Ideea de transparență controlează corporațiile ca o formă de "putere" care este creată și susținută de supunerea lor voluntară față de ea" (Newman, 2017).

Opiniile despre transparență diferă printre autori. Bushman et al. (2004) consideră transparența informațională o situație în care informația este disponibilă pe scară largă, fiabilă, de calitate, extinsă și oportună. Urmând definiția S&P, Aksu (2006) consideră transparența ca fiind oportunitatea și calitatea dezvoltării informațiilor financiare. Chen et al. (2007) au studiat relația dintre guvernarea corporativă și lichiditatea acțiunilor pe baza clasamentului S&P, care se fundamentează pe rata de transparență și divulgare a informațiilor. Cercetătorii au constatat că firmele care au o divulgare mai mică a informațiilor se confruntă cu o asimetrie gravă a informațiilor. Potrivit lui Brown et al., cea mai bună definiție a transparenței în domeniul comercial este aceea de situații financiare calitative. Nillsen et al. (2009) consideră că utilizatorii de informații știu totul în orice moment și pot studia fiecare subiect pe baza informațiilor transparente. Procedurile complete de dezvoltare a informațiilor asociate cu transparența în raportarea financiară pot crea condiții de siguranță și pot crește încrederea cu privire la susținerea beneficiilor investitorilor. Cercetările au arătat, de asemenea, că divulgarea voluntară a informațiilor are un efect pozitiv asupra performanței firmei și poate influența menținerea beneficiilor părților interesate și ale acționarilor. Cu alte cuvinte, lipsa de transparență a informațiilor și ambiguitatea în raportare poate duce la suspiciune și comportamente imorale, reducând totodată valoarea firmei (Madhani, 2009). Schnackenberg și Tomlinson (2016) au realizat un studiu reprezentativ pentru cercetările care se concentrează pe transparență ca o chestiune de dezvoltare a informațiilor în scopul verificării. Acest fapt contrastează cu o poziție teoretică formulată de J. Roberts (2009), care consideră transparența ca pe un proces social cu efecte paradoxale și performante.

În timp ce Williams (2005) definește transparența utilizând trei caracteristici: relevanță, actualitate și încredere, Dubbink, (2008) exclude trei caracteristici ale transparenței: eficacitate (asociată în mare măsură cu calitatea informației), libertate și virtute. În mod normal transparența este legată de comunicările publice ale entităților, nivelul lor de etică și încredere. Totodată, transparența este adesea descrisă ca fiind o comunicare conștiincioasă contrară parțialității, campaniilor de publicitate și manipulării. (Kundeliene & Leitoniene, 2015). În ciuda varietății aspectelor analizate, în cadrul cercetărilor financiar - contabile s-a acordat o atenție sporită relevanței deoarece transparența organizației depinde de transparența informațiilor disponibile publicului. În general, transparența este cunoscută ca fiind accesibilitatea publicului la informațiile financiare și non-financiare ale entităților economice (Bushman, Piotroski, & Smith, 2004).

Prin noțiunea de "transparență corporativă" se încearcă să se inducă entităților ideea de vizibilitate, onestitate și de deschidere în faza de raportare a informațiilor față de indivizii cu care intră în contact, de la salariați, parteneri comerciali, acționari și până la instituțiile publice. În general, atunci când se vorbește despre transparență corporativă cu toții înțelegem că de fapt ne referim la

asigurarea publicării unor informații corecte, complete, credibile, inteligibile, dar și accesibile din punctul de vedere al prezentării (*Transparency International* - Romania, 2015).

Transparența corporativă este rezultatul unui cadru de reglementare, care implică obligația de publicare a unor informații astfel încât ele să convingă destinatarii acestora, fără a manipula înțelegerea lor. Dacă activitățile de marketing, publicitate transmit pieței informații pozitive, încercând să manipuleze comportamentul consumatorilor, în cazul transparenței se asigură publicarea informațiilor pozitive, dar și a celor sensibile, astfel încât investitorii să decidă, fiind complet informați. Entitățile economice nu își asumă pe deplin asigurarea unei transparențe optime, raportând fie informații parțiale, fie nerelevante cu privire la activitatea desfășurată. Neasumarea afectează credibilitatea și sustenabilitatea informațiilor, fiind influențată atât activitatea internă cât și cea externă. Un rol primordial în asigurarea transparenței îl au reglementările contabile în vigoare, conform cărora o entitate trebuie să ofere pieței informații recente, adecvate despre situația financiară, performanța operațională, financiară, precum și politicile contabile aplicabile în cadrul entității. Un nivel ridicat de transparență este îndeplinit atunci când raportarea financiară asigură o înțelegere clară a realității economice a entității, interne și externe.

Numeroase lucrări din literatura de specialitate privind governanța corporativă, consideră că dezvăluirea (de informații) este o dimensiunea fundamentală a transparenței (Bushman et al., 2004; Madhavan et al., 2005; Nicolaou și McKnight, 2006; Pagano și Roell, 1996). Relația dintre transparență și informare este mai bine înțeleasă prin raportare la opacitate, care este opusul transparenței, definită ca fiind "starea de a fi greu de înțeles, de a nu fi clar sau lucid". Când informația nu este clară sau este ascunsă, nu este de încredere" (Borgia, 2005, p. 22). Borgia a afirmat că transparența conduce la o nevoie continuă de informare: "cu cât știm mai multe, cu atât mai mult cerem să știm, cu atât pare a fi mai mult de dezvăluit". Dezvăluirea este definită în mai multe studii ca fiind percepția că informațiile relevante sunt primite în timp util (Bloomfield și O'Hara, 1999; Williams, 2008) sau prestarea unui serviciu rapid, dar ușor costisitor dacă se dorește obținerea de *feedback* (Borgia, 2005). Transparența, în mod specific, este asociată cu necesitatea ca părțile interesate să aibă acces la informații de calitate pentru a optimiza deciziile lor (Braendle & Noll, 2005) și este legată de divulgarea voluntară a informațiilor. Fabrizio și Kim (2017) au constatat că intermediarii financiari americani acordă *rating*-uri mai bune firmelor cu divulgarea voluntară de informații de înaltă calitate.

Datorită accentului pus pe diferite concepte, se disting trei categorii de definiții care au la bază următoarele :

1. Informațiile furnizate părților interesate

Kaufman (2002) a definit transparența ca fiind "creșterea fluxului de informații politice, sociale și economice în timp util și fiabile, disponibile pentru toate părțile interesate". Vishwanath și Kaufman (1999) au definit, de asemenea, lipsa de transparență ca fiind "împiedicarea intenționată a accesului la informații, prezentarea incorectă a informațiilor și incapacitatea pieței de a obține încredere din adecvarea, relativitatea și calitatea informațiilor prezentate". Punctul de vedere al dezvoltării economice și al organizării colaborative este mai larg și descrie transparența ca fiind intercomunicarea între firme și alte grupuri de părți interesate" (Albu & Flyverbom, 2019).

2. Capacitatea de reacție

Un grup de experți în transparență, din cadrul universității Brookings, a definit transparența ca fiind "gradul de deschidere și de evoluție a instituțiilor", adică rata de supraveghere și de evaluare a performanțelor persoanelor din interiorul corporației (cum ar fi managerii) de către persoanele din afara corporației (cum ar fi acționarii)" (Albu & Flyverbom, 2019). Florini (2007) a definit

transparența ca fiind "dezvăluirea de informații de către corporații care sunt utile pentru evaluarea performanței acestora". Claritatea, capacitatea de reacție sau responsabilitatea au fost mai proeminente în abordarea sa. El consideră transparența un instrument care ușurează procesul de evaluare a performanței entităților. Transparența are mai multă legătură cu capacitatea de reacție, iar motivul pentru care este nevoie de transparență este acela că piața consideră firmele responsabile pentru politicile și performanțele lor (Bellver & Kaufman, 2005).

3. Aplicarea normelor și reglementărilor

Organizația Mondială a Comerțului consideră că transparență în contractele comerciale internaționale are nevoie de trei condiții prealabile de fond:

- informații privind normele, regulamentele și alte proceduri care au fost publicate;
- părțile interesate ar trebui să fie la curent cu regulile, regulamentele și cu modificările aduse acestora;
- regulile și regulamentele ar trebui să fie aplicate masiv, imparțial și rezonabil."

Aspectul comun al acestor definiții este "disponibilitatea informațiilor", "capacitatea de a comunica și existența fluxului de primire și transmitere a informațiilor" (Bahrami & Bejan, 2015).

Metodologia cercetării

Utilizând metoda analizei de conținut în prezenta lucrare am inclus 19 articole publicate în jurnale sau în volumele conferințelor internaționale. Aceste publicații nu au fost alese pe baza celui mai înalt clasament al citărilor, deoarece poate fi "periculos și miop să folosești frecvența citărilor ca unic indicator al calității academice" de Bakker, Groenewegen și den Hond, (2006, p. 15), ci în urma aplicării unor filtrări succesive.

S-au selectat de pe platforma Scopus acele lucrări în care era prezent termenul "*accounting transparency*" în rezumatul, titlul sau în cuvintele cheie. Pe baza termenului au fost identificate 73 lucrări științifice în Scopus.

Analizând distribuția lucrărilor după încadrarea subiectului într-un domeniu de activitate (Figura nr. 1), am decis limitarea analizei la cele publicate în limba engleză din domeniile: *Business, Management and Accounting, Economics, Econometrics and Finance, Social Sciences și Multidisciplinary*, rezultând după filtrare un număr de 58 lucrări științifice.

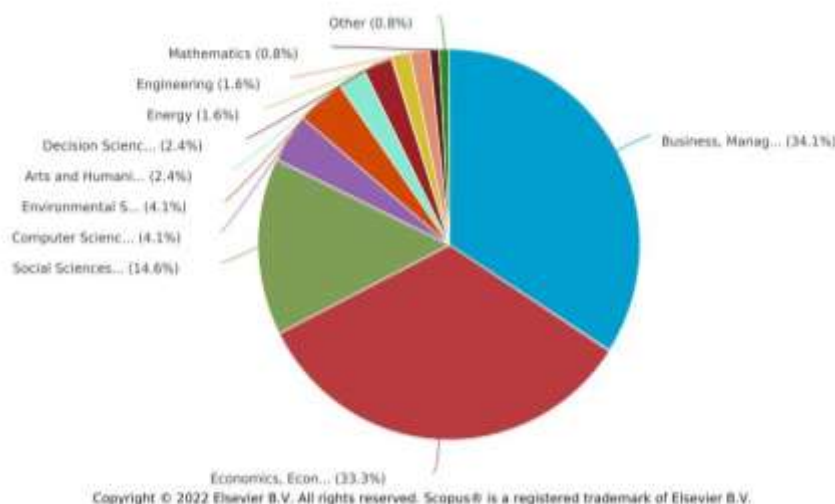

Figura 1. Clasificarea lucrărilor după domeniul de activitate

Sursa: Platforma Scopus

În următoarea etapă, din multitudinea tipurilor de documente existente s-a ținut cont doar de articolele științifice (82,8%) și lucrările prezentate la conferințe (1,7%) (Figura nr. 2), deoarece se consideră că acestea aduc o contribuție deosebită în cercetare.

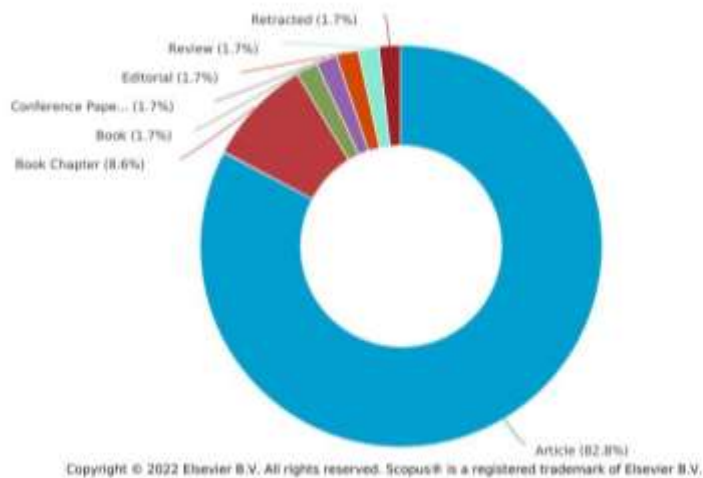

Figura 2. Tipul documentelor analizate

Sursa: Platforma Scopus

Astfel eșantionul final pentru realizarea analizei bibliometrice a fost compus din 58 de lucrări: 56 de articole științifice și 2 lucrări prezentate la conferințe. Datele au fost analizate având în vedere: traiectoria anuală de evoluție a publicărilor, numărul de repetări în cazul cuvintelor-cheie și nivelul de asociere acestora.

Am restrâns căutarea la cele trei cuvinte cheie “transparency”, “accounting transparency” and “accounting quality”, astfel au rămas pentru analiza de conținut un număr de 20 documente. Aplicând o filtrare a documentelor în ceea ce privește numărul de citări am eliminat 1 document publicat în 2011, ulterior retras și concomitent am păstrat articolele cu 0 citări publicate în 2020 astfel, a rezultat pentru analiza de conținut un număr de 19 documente (Tabel nr.1)

Rezultate și discuții

Distribuția numărului de articole în funcție de anul publicării este prezentată în Figura 3. Eșantionul analizat cuprinde o perioadă de 18 de ani, lucrări publicate între 2003-2021. Evoluția în timp arată un trend relativ constant al numărului de publicări pe an, o creștere a articolelor publicate pe acest subiect se înregistrează începând cu anul 2020.

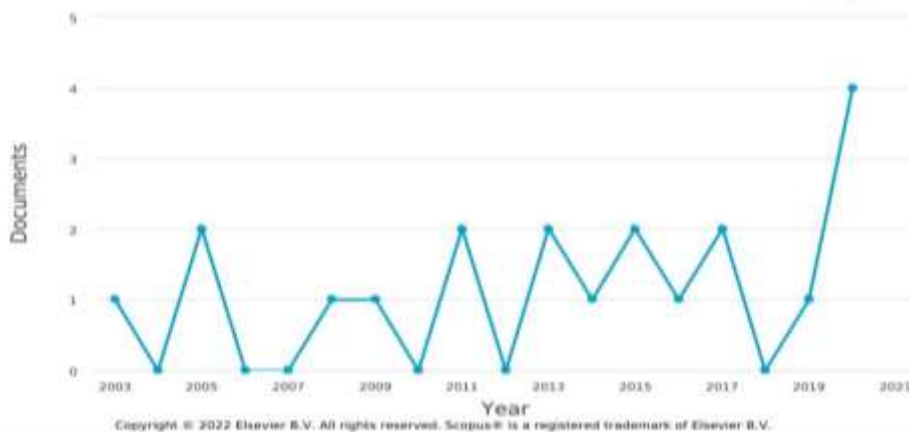

Figura 3. Traiectoria anuală de evoluție a publicării

Sursa: Platforma Scopus

Exportând datele bibliometrice a celor 58 de documente am realizat cu ajutorul programului informatic VOSviewer harta bibliografică a cuvintelor cheie și a legăturilor dintre ele (Figura nr.4).

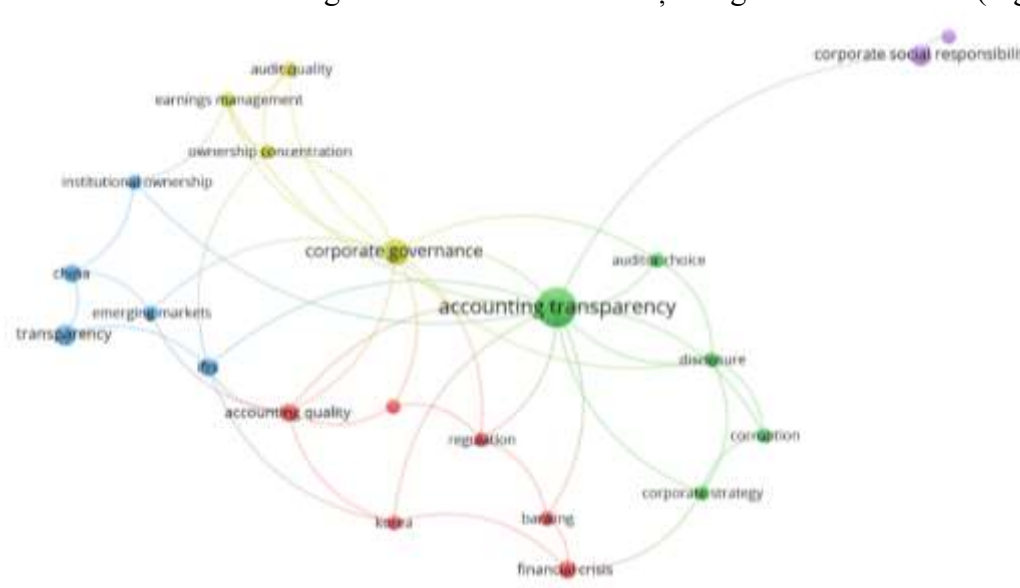

Figura 4. Harta bibliografică a cuvintelor cheie

Sursa: Prelucrare proprie

În urma analizei bibliometrice a articolelor de pe platforma Scopus am identificat cele două forme de transparență: transparența financiară (calitate informație contabilă, reglementare – IFRS, divulgare informații) și transparența guvernantei (responsabilitate corporativă, calitate audit, structura actionariat, etc)

Transparența financiară este componenta care valorifică puterea de divulgare a informațiilor financiare în timp limitat, iar transparența guvernantei este componenta care valorifică puterea de divulgare a informațiilor de guvernanță care oferă investitorilor o direcție viitoare și sprijin pentru autoritățile de reglementare (Figura nr. 5).

Figura 5. Componentele transparenței

Sursa: Prelucrare proprie

Comisiei de Valori Mobiliare și Bursă din SUA (*Securities and Exchange Commission*) consideră transparența financiară ca fiind cumulul de dezvăluiri în timp util, semnificative și fiabile a performanțelor unei entități. Conform dicționarului financiar, *Paladin, Research and Registry* transparența financiară reprezintă dezvăluiri complete, la timp și exacte pentru toate informațiile care au impact asupra bunăstării financiare a investitorilor. Consilierii care practică transparența totală nu omit, nu denaturează sau nu exagerează informațiile odată ce comercializează și furnizează consultanță și servicii financiare (Bhimavarapu & Rastogi, 2020).

Transparența financiară

Pentru a deveni un factor real al comunicării entității raportarea informațiilor financiare transmise utilizatorilor interesați ar trebui să se distingă prin caracteristici calitative. Caracteristicile

calitative ale raportării informațiilor financiare influențează nivelul de utilitate de care dispun părțile interesate în luarea deciziilor.

Calitatea informațiilor financiare este considerată o componentă importantă a sistemului comun de calitate. Deoarece transparența se referă la accesul facil la informații, calitatea informațiilor este o noțiune pertinentă. Acesta este un subiect vechi și venerabil în domeniul sistemelor de informare. Bob Zmud (1978) a propus disecarea conceptului într-o serie de dimensiuni: calitatea datelor (relevante, precise, complete, fiabile, actuale), calitatea formatului (ordonat, lizibil), calitatea semnificației (rezonabil).

Curtis (1995) identifică sistemul informațional contabil ca subsistemul de informații din cadrul unei entități. Conform acestuia sistemul informațional contabil îndeplinește rolul de a acumula informații precise din diferite subsisteme din cadrul unei entități prin transmiterea acestora către subsistemul de procesare a informațiilor din cadrul organizației. Potrivit lui Kadous (2012) sistemul informațional contabil este o abordare utilizată în contabilitate pentru a ajuta la gestionarea, planificarea, controlul și monitorizarea activităților economice ale unei entități. Acest sistem integrat se concentrează pe anumite obiective și este un sistem de informare a managementului care ajută la colectarea, analiza, clasificarea, stocarea și furnizarea de informații financiare utile organismelor de management în vederea luării deciziilor. Sistemul informațional contabil este un sistem care cuprinde o combinație de tehnici contabile, metodologii și controale fiind utilizat pentru urmărirea tranzacțiilor, raportarea externă a datelor, raportarea datelor interne și pentru analiza și întocmirea situațiilor financiare. Borthick (1990) recunoaște că sistemul informațional contabil este un sistem vital, deoarece realizează informații contabile de calitate și ajută managementul să ia decizii eficiente.

Informațiile financiare pentru a fi considerate utile trebuie să reprezinte exact ceea ce își propun să reprezinte și să fie relevante. Informațiile financiare sunt mai utile cu cât ele sunt comparabile, verificabile, oportune și inteligibile.

Există o diversitate a punctelor de vedere în literatură cu privire la alegerea celor mai calitative caracteristici ale informațiilor financiare. Astfel, diferiți autori înscriu printre caracteristicile calitative: fiabilitatea, actualitatea, securitatea, relevanța, operabilitatea, integritatea, completitudinea, acuratețea, urgența, confidențialitatea, selectivitatea (Gros, Koch, & Wallek, 2017), continuitatea, ciclicitatea, masivitatea, semnificația, complexitatea calculului (Kantudu & Samaila, 2015), deschiderea, verificabilitatea, responsabilitatea, neutralitatea (obiectivitatea), reglementarea, transparența și completitudinea (Kamolsakulchai, 2015).

Rapoartele financiare sunt înregistrări standard care acoperă activitățile comerciale și financiare, performanța unei companii (Bushee, Gow, & Taylor, 2018). De asemenea, ele reprezintă un instrument de atragere de fonduri externe destinate să ofere acționarilor o descriere exactă a operațiunilor firmelor, inclusiv a veniturilor acestora, cheltuielile, capitalul și fluxul de numerar. Informațiile din situațiile financiare reprezintă un element-cheie al monitorizării managementului de către acționari (Efendi, Srivastava, & Swanson, 2007). Cu toate că declarațiile se bazează pe operațiunile de afaceri și responsabilitatea aparține managerilor, aceste nu arată întotdeauna adevărata sănătate economică și financiară a entității. De exemplu, managerii au tendința de a ascunde veștile proaste de pe piețe pentru a limita o scădere a prețului acțiunilor, dar dezvăluie imediat vești bune investitorilor (Kothari, Shu, & Wysocki, 2009). Acestea fiind spuse, raportarea financiară de calitate elimină asimetria informației, oferind investitorilor mai multe detalii despre proiecte de investiții, reducerea la minimum a selecției adverse în momentul emiterii titlurilor de valoare și îmbunătățirea capacității acționarilor de a încheia contracte cu managerii (Biddle, Hilary, & Verdi, 2009). Astfel, o

raportare de calitate mai mare poate dezvălui informații explicite în operațiunile comerciale ale unei entități, făcând posibil accesul unor potențiali investitori de a deveni viitori acționari ai firmei.

Entitățile de pe piața de capital sunt obligate să publice situațiile financiare auditate. În primul rând, declarațiile financiare pot îmbunătăți afacerile, performanța prin reducerea selecției adverse, a riscului de lichiditate și a riscului de informare (Gomariz & Ballesta, 2014). Calitatea mai ridicată a raportării crește investiția, eficiența firmelor cu grad ridicat de îndatorare și constrângeri în numerar (Biddle, Hilary, & Verdi, 2009) și minimizează tendința managerilor de a reacționa în interes propriu, în condiții de asimetrie a informațiilor. În al doilea rând, în prealabil cercetările arată că rolul calității raportării financiare este mai mare în cazul entităților publice decât în cazul companiilor private (Burgstahler, Hail, & Leuz, 2006) și în țările cu o mai mare protecție a investitorilor. O entitate cu o bună guvernanta își poate îmbunătăți calitatea raportării financiare, ceea ce duce, de asemenea, la o bună gestionare a veniturilor (Chen, Tang, Jiang, & Lin, 2010). În plus, conform lui Barry și Brown (1985), investitorii se confruntă cu un risc informațional mai mare în previzionarea rentabilității investițiilor lor atunci când calitatea raportării financiare este scăzută. Riscul informațional implică, de asemenea, posibilitatea ca informațiile comunicate investitorilor să fie asimetrice (Francis, LaFond, Olsson, & Schipper, 2005). Mai mult, studiile anterioare arată că investitorii folosesc informațiile financiare din rapoarte pentru ca să monitorizeze managerii firmelor (Lambert, 2001) și să stabilească o sursă sigură de informații despre firme pentru acționari. Prin urmare, cu cât calitatea raportării este mai ridicată, cu atât mai fiabilă este sursa pentru acționari să investească și, prin urmare, cu atât mai mic este riscul cu care se confruntă aceștia.

Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS)-este posibil să nu-și atingă obiectivul declarat de a produce rapoarte financiare de înaltă calitate care să răspundă nevoilor acționarilor, din cauza mai multor factori. Tendința firmelor de a fi transparente este un factor important utilizat pentru a controla efectele pe piața de capital ale adoptării IFRS, iar în comunitatea internațională există un consens clar că organizațiile au nevoie de o mai mare transparență, astfel încât eforturile de consolidare a sistemului financiar internațional trebuie să meargă dincolo de îmbunătățirea transparenței (*Australia Treasurer*, 1998).

Pentru a spori utilitatea informațiilor raportate în situațiile financiare acestea trebuie completate cu date nefinanciare care constituie baza determinării indicatorilor economici, sociali și de mediu. În condițiile situației economice actuale, utilizatorii datelor din situațiile financiare impun o serie de cerințe privind informațiile despre activitățile unei organizații pentru a lua decizii de afaceri adecvate. La baza comunicării informațiilor pentru utilizatorii se află, în principal, informațiile de natură financiară. Cu toate acestea, în prezent, se acordă din ce în ce mai multă atenție indicatorilor nefinancieri care sunt importanți din punctul de vedere al părților interesate și care au influență asupra deciziilor lor de afaceri.

Transparența guvernantei corporative

Pentru îmbunătățirea integrității raportării financiare, companiilor li se cere să pună în aplicare o structură proiectată în formă de guvernanta corporativă solidă pentru a asigura prezentarea adevărată și corectă a poziției financiare a unei companii.

Guvernanta corporativă și raportarea financiară sunt strâns legate. Raportarea financiară este considerată partea crucială din mecanismele de guvernanta corporativă (Tjahjadi, Harymawan, & Warsidi, 2020). Guvernanta corporativă este un factor important al raportării financiare de calitate în entități, în lumina provocărilor macroeconomice (Okpamen & Ogbeide, 2020). În mod convențional, părțile interesate se așteaptă la transparență corporativă și informații de calitate pentru luarea

deciziilor, realizarea acesteia este facilitată de practicile de guvernanta corporativă prin modelarea procesului de raportare corporativă într-o direcție pozitivă (Cooray, Gunarathne, & Senaratne, 2020).

Nu există un acord general cu privire la un singur concept sau definiție a guvernantei corporative. Mai degrabă, există mai multe accepții care au mai multe direcții și specializări pentru cei care s-au ocupat de acest subiect în cercetare (Dănescu, Prozan, & Prozan, 2015). Tendința în prezent este spre abordări moderne ale guvernantei corporativă bazată pe cunoștințe și competențe (Brown, Beekes, & Verhoeven, 2011).

Potrivit Agrawal (2017), guvernanta corporativă se referă la setul de structuri și procese necesare pentru a direcționa și controla entitatea, care definește și stabilește drepturile și îndatoririle principalilor participanți din entitate și asigură înțelegerea acționarilor, a membrilor consiliului de administrație și a administratorilor acestora, precum și definirea regulilor și procedurilor pentru luarea deciziilor cu privire la conducerea entității.

Ahmed (2012) a definit guvernanta corporativă ca un grup de relații între cei responsabili de conducerea companiei, consiliul de administrație, acționari și alți acționari. Din perspectiva lui Peters (2014), a fost definită ca fiind operațiunile efectuate prin procedurile utilizate de reprezentanții părților interesate pentru a asigura supravegherea gestionării riscurilor, monitorizând riscurile economice și subliniind adecvarea controalelor pentru a atinge obiectivele și a păstra valorile facilității.

Cong (2011) a definit guvernanta corporativă ca fiind sistemul prin care sunt administrate și monitorizate entitățile, în timp ce Caskey (2017) a definit conceptul ca un set de responsabilități și practici desfășurate de consiliul de administrație, directori și managementul executiv cu scopul de a furniza direcția strategică.

Existența unui nivel optim al transparenței aduce o serie de beneficii (Figura nr. 6) atât entității cât și grupurilor implicate direct sau indirect în activitatea acesteia astfel:

- pentru entitate se asigură creșterea reputației în relația cu părțile interesate, aprecierea și disponibilitatea salariaților de a respecta reglementările impuse, convingși fiind de etica care stă la baza concepției acestora, ca în final să se obțină profit;
- investitorii își vor cunoaște de la inițierea afacerii riscurile la care se supun, vor face investiții sigure, își vor crea legături profesionale de lungă durată cu parteneri onești, ca în final totul să se materializeze în profit;
- cetățenii vor fi capabili să compare calitatea produsului *versus* preț, produs *clean versus* produs comun, să aleagă cărei entități îi oferă încrederea și fidelitatea lor.

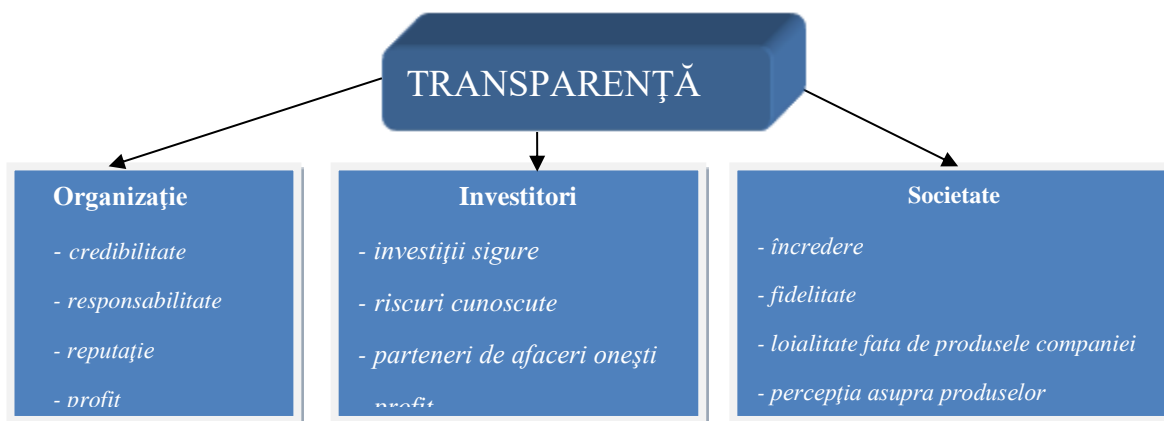

Figura 6. Beneficiile transparenței

Sursa: Prelucrare proprie

Analizând conținutul celor 19 documente am identificat:

- ✓ 3 documente în care se caracterizează teoretic transparența contabilă, metode de evaluare, obstacole în calea realizării;
- ✓ 4 documente care cuprind analiza modului de dezvăluire a informațiilor, calitatea publicării de informații și impactul transparenței asupra deciziei de investire, atenuarea riscului de credit, stabilitatea băncilor în timpul crizei, atenuarea mitei în sectorul public din întreaga lume sau înrăutățirea efectului de substituere a activelor prin datorie – beneficii sau lipsuri ale transparenței;
- ✓ 4 documente care testează influența adoptării standardelor IFRS asupra transparenței, consecințele economice pozitive sau negative (îmbunătățirea câștigurilor, reducerea asimetriei informaționale, cost mai mare al datoriei);
- ✓ 2 documente care tratează provocările cu care se confruntă practicile contabile pentru realizarea transparenței în serviciile publice, relația dintre transparență și legăturile politice;
- ✓ 2 documente tratează rolul severității reglementărilor asupra aplicării transparenței raportărilor financiare în sectorul bancar, analiza efectului solicitării asupra rezultatului ratingurilor bancare;
- ✓ 2 documente investighează modul în care s-a schimbat transparența contabilă după criză pe piața de capital din Coreea, relația dintre managementul sustenabilității și conservatorismul contabil;
- ✓ 1 document care prezintă rezultatele unui sondaj efectuat la directori financiari din 40 țări care au considerat că prezentarea situațiilor financiare și corupția corporativă sunt probleme grave ale entităților înainte de dezastrul Enron;
- ✓ 1 document care testează ipoteza că dreptul comun oferă o bază mai solidă pentru o bună transparență contabilă decât dreptul civil.

Concluzii

Identificarea diferitelor curente de cercetare privind transparența, deslușirea conceptului, procesului, formelor și beneficiilor transparenței în raportările entităților economice au reprezentat motivația realizării acestei lucrări. Recenzând literatura s-a observat o preocupare constantă a cercetătorilor pe subiectul transparenței în diferite domenii de activitate. Analizând articole publicate pe platforma Scopus s-a identificat o legătură puternică între transparență, calitatea informației și guvernanta corporativă. Conceptul de transparență are ca dimensiune fundamentală divulgarea de informații. Calitatea informației dezvăluite este esențială pentru un comportament etic și transparent al entității economice, care să permită înțelegerea realității economice de către părțile interesate. Guvernanta corporativă se identifică ca predictor al transparenței raportării identificării diferitelor curente de cercetare privind transparența și deslușirii conceptului, procesului, formelor și beneficiilor transparenței în raportările entităților economice financiare și non-financiare a unei entități economice. Adoptarea standardelor IFRS la nivel internațional a crescut, conform unor studii, transparența raportării, iar monitorizarea instituțională reduce comportamentele oportuniste ale managerilor.

Această lucrare are propriile limitări. Analiza efectuată cuprinde un număr mic de articole selectate numai din platforma Scopus, care pot fi consecința utilizării unui număr insuficient de cuvintele cheie pentru selectare. Autorii cu contribuții importante în cercetarea conceptului nu se regăsesc în baza de date utilizată, nefiind luați în considerare, rezultând o altă limitare a lucrării. Pe viitor se vor stabili în baza literaturii mai multe cuvinte cheie pentru a realiza o selecție mai cuprinzătoare și de asemeni se va extinde selecția și pe alte platforme precum: Web of Science - Core

Collection, InCites Journal Citation Reports, Derwent Innovations Index, Clarivate Analytics, Google Academic, SienceDirect Freedom Collection, Elsevier, etc.

Referințe bibliografice:

1. Agrawal, A., & Cooper, T. (2017). Corporate governance consequences of accounting scandals: Evidence from top management, CFO and auditor turnover. *Quarterly Journal of Finance*, 7(01), 165.
2. Ahmed, K., & Henry, D. (2012). Accounting conservatism and voluntary corporate governance mechanisms by Australian firms. *Accounting & Finance*, 52(3), 631-662.
3. Aksu, M., & Kosedag, A. (2006). Transparency and disclosure scores and their determinants in the Istanbul Stock Exchange. *Corporate Governance: An International Review*, 14(4), 277-296.
4. Albu, O. B., & Flyverbom, M. (. (2019). Organizational Transparency: Conceptualizations, Conditions, and Consequences. *Business & Society*, 58(2), 268–297, 268–297.
5. Alvesson, M., & Sandberg, J. (2011). Generating research questions through problematization. *Academy of Management Review*, 36,, 247-271.
6. Armstrong, C., Guaz, W., & Weber, J. (2010). The role of information and financial reporting in corporate governance and debt contracting. *Journal of Accounting and Economics*, 50, pg. 179-234.
7. Bahrami, T., & Bejan, K. (2015). Firms' Financial Reporting Transparency and the Rank of Financial Reporting Transparency. *Research Journal of Finance and Accounting*, 6(5), 1-7.
8. Ball, C. (2009). What Is Transparency. *Public Integrity* 11(4), 295-297.
9. Barry, C. B., & Brown, S. J. (1985). Differential information and security market equilibrium. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 20(4), 407-422.
10. Barth, M., & Schipper, K. (2008). Financiaal Reporting Transparency. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 23, 173-190.
11. Baume, S., & Papadopoulos, Y. (2018). Transparency: from Bentham's inventory of virtuous effects to contemporary evidence-based scepticism. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 21 (2), 169-192.
12. Bellver, A., & Kaufman, D. (2005). *Transparenting Transparency's Initial Empirics and Policy Applications*. Washington DC: World Bank.
13. Berthold, S., Fischer-Hu"bner, S., Martucci, L., & Pulls, T. (2013). Criminalitatea și pedeapsa în cloud - responsabilitate, transparență și confidențialitate. *Conferință internațională IFIP WG 11.11 privind managementul increderii (2013)*. Pre-proc. de Internațional Workshop on Trustworthiness, Accountability and Forensics in the Cloud în colaborare cu cea de-a 7-a.
14. Beth, B., DeVries, D., & Lin, J. (2010). The determinants of transparency in nonprofit organiyations An exploratorz studz. *Advances in Accounting*, 26, pg. 6-12.
15. Bhimavarapu, V. M., & Rastogi, S. (2020). Valuation of Transparency-A Systematic Literature Review Paper. *Test Engineering and Management*, 83,, 9092-9102.
16. Biddle, G. C., Hilary, G., & Verdi, R. S. (2009). How does financial reporting quality relate to investment efficiency? *Journal of Accounting and Economics*, 48(2/3), 112-131.
17. Borgia, F. (2005). *Corporate governance & transparency role of disclosure: how prevent new financial scandals and crimes? Working paper, American University Transnational Crime*. Working paper, American University Transnational Crime And Corruption Center (TRACCC), School Of International Service.
18. Borthick, A. F., & Clark, R. L. (1990). Making accounting information systems work: An empirical investigation of the creativethinking paradigm. *Journal of Information Systems*, 4(3), 48-62.
19. Borthick, A. F., & Clark, R. L. (1990). Making accounting information systems work: An empirical investigation of the creativethinking paradigm. *Journal of Information Systems*, 4(3), 48-62.
20. Braendle, U., & Noll, J. (2005). A fig leaf for the naked corporation. *Journal of Management. Journal of Management and Governance*, 9, 79-99.
21. Brown, P., Beekes, W., & Verhoeven, P. (2011). Corporate governance, accounting and finance: A review. *Accounting & Finance*, 51(1), 96-172.

22. Brown, P., Beekes, W., & Verhoeven, P. (2011). Corporate governance, accounting and finance: A review. *Accounting & Finance*, 51(1), 93-172.
23. Burgstahler, D. C., Hail, L., & Leuz, C. (2006). The importance of reporting incentives: Earnings management in European private and public firms. *The Accounting Review*, 81(5), 983-1016.
24. Bushee, B. J., Gow, I. D., & Taylor, D. J. (2018). Linguistic complexity in firm disclosures: Obfuscation or information? *Journal of Accounting Research*, 56(1), 85-121.
25. Bushman, R., Chen, Q., Engel, E., & Smith, A. (2004). Financial accounting information, organizational complexity and corporate governance systems. *Journal of Accounting and Economics*, 37(2), <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2003.09.005>, 167-201.
26. Bushman, R., Piotroski, J., & Smith, A. (2004). What determines corporate transparency? *Journal of Accounting Research*, 42, pg. 207-252.
27. C. Crowe, E., & Meade. (2008). Central bank independence and transparency: Evolution and effectiveness. *European Journal of Political Economy* 24(4), 763-777.
28. Caskey, J., & Laux, V. (2017). Corporate governance, accounting conservatism, and manipulation. *Management Science*, 63(2), 424-437.
29. Chen, A., Kao, L., Tsao, M., & Wu, C. (2007). Building a corporate governance index from the perspectives of ownership and leadership for firms in Taiwan. *Corporate Governance: An International Review*, 15(2), 251-261., 251-261.
30. Chen, H., Tang, Q., Jiang, Y., & Lin, Z. (2010). The role of international financial reporting standards in accounting quality: Evidence from the European Union. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 21(3), 220-278.
31. Cong, Y., & Freedman, M. (2011). Corporate governance and environmental performance and disclosures. *Advances in Accounting*, 27(2), 223 - 232.
32. Cooray, T., Gunarathne, N., & Senaratne, S. (2020). Does corporate governance affect the quality of integrated reporting? *Sustainability Accounting Journal*, 12, 1-20.
33. Cukierman, A. (2009). The Limits of Transparency. *Economic Notes* 38(1) , 1–37.
34. Dănescu, T., Prozan, M., & Prozan, R. D. (2015). Perspectives regarding accounting–corporate governance–internal control. *Procedia Economics and Finance*, 32(15), 558-594.
35. De Bakker, F. G., Groenewegen, P., & den Hond, F. (2006). A research note on the use of bibliometrics to review the corporate social responsibility and corporate social performance literature. *Business & Society*, 45(1), 7-19.
36. Demertzis, M., & A., H. (2007). Central bank transparency in theory and practice. *Journal of Macroeconomics* 29(4), 760–789.
37. Dincer, N., & Eichengreen, B. (2010). Central bank transparency: Causes, consequences and updates. *MONEY* 11(1), 5.
38. Dubbink, W., Grafland, J., & van Liedekerke, L. (2008). Increasing business Transparency by Corporate Social Reporting: Development and problems in Lithuania. *Journal of Business Ethics*, 82, pg. 391-406.
39. Efendi, J., Srivastava, A., & Swanson, E. P. (2007). Why do corporate managers misstate financial statements? The role of option compensation and other factors. *Journal of financial economics*, 85(3), 667-708.
40. Fenster, M. (2006). The opacity of transparency. . *Iowa Law Review*, 91., 885-949.
41. Florini, A. (2007). *The right to know: Transparency for an open world*. New York: Columbia University Press.
42. Florini, A. (2009). Does the invisible hand need a transparent glove? The politics of transparency. *Annual World Bank Conference on Development Economics*. Washington, DC.
43. Francis, J., LaFond, R., Olsson, P., & Schipper, K. (2005). The market pricing of accruals quality. *Journal of Accounting and Economics*, 39(2), 295-327.
44. Garsten, C., & de Montoya, L. (2008a). *Transparency in a new global order: Unveiling organizational visions*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.
45. Gomariz, M. F., & Ballesta, J. P. (2014). Financial reporting quality, debt maturity and investment efficiency. *Journal of Banking & Finance*, 40, 494-506.
46. Greenwood, M., & Van Buren, H. (2010). Trust and Stakeholder Theorz Trustworthiness in the Organisation - Stakeholder Relationship. *Journal of Business Ehics*, 122, pg. 425-438.
47. Gros, M., Koch, S., & Wallek, C. (2017). Internal audit function quality and financial reporting: results of a survey on German listed companies. *Journal of Management & Governance*, 291-329.

48. Ionașcu, E., Mironiuc, M., & Anghel, I. (2019). Transparency of real estate markets: conceptual and empirical evidence. *Audit financiar*, vol.XVII, no.2(154), 306-326.
49. Kadous, K., Koonce, L., & Thayer, J. M. (2012). „Do financial statement users judge relevance based on properties of reliability?”. *The Accounting Review* 87(4), 1335 - 1356.
50. Kamolsakulchai, M. (2015). The impact of the audit committee effectiveness and audit quality on financial reporting quality of listed company in stocks exchange of Thailand. *Review of Integrative Business and Economics Research*, 4(2), 328.
51. Kane, E. (2000). Capital movements, banking insolvency, and silent runs in the Asian financial crisis. *Pacific-Basin Finance Journal* 8(2) , 153-175.
52. Kantudu, A. S., & Samaila, I. A. (2015). Board Characteristics, Independent Audit Committee and Financial Reporting Quality of Oil Marketing Firms: Evidence from Nigeria. *Journal of Finance, Accounting & Management*, 6(2).
53. Kothari, S. P., Shu, S., & Wysocki, P. D. (2009). Do managers withhold bad news? *Journal of Accounting Research*, 47(1), 241-276.
54. Kundeliene, K., & Leitoniene, S. (2015). Business Information transparency: causes and evaluatin possibilities. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2013, 340-344.
55. Lambert, R. A. (2001). Contracting theory and accounting. *Journal of Accounting and Economics*, 32(1-3), 3-87.
56. Madhani, P. M. (2009). Resource based view (RBV) of competitive advantages: Importance, issues and implications. . *KHOJ Journal of Indian Management Research and Practices*, 1(2), 2-12.
57. Michener, G. (2011). The Promise of Freedom of Information Laws. *Journal of Democracy* 22(2) , 145–159.
58. Michener, G., & Bersch, K. (2013). Identifying transparency. *Information Polity*, 18(3), 233–242. doi:10.3233/ip-130299
59. Newbery, D., & Stiglitz, J. (1987). Wage rigidity, implicit contracts, unemployment and economic efficiency. *The Economic Journal* 87 (386), 416-430.
60. Newman, J. (2017). *Governing public-private partnership*. McGill-Queen's Press-MQUP.
61. North, D. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
62. Okpamen, P., & Ogbeide, S. (2020). Board reputation capital and financial performance of listed firms in Nigeria. *Insights into Regional Insights into Regional Development*, 2(4), 750-758.
63. Paulinus, E., Oluchukwu, N., & Somtochukwu, O. (2018). Empirical investigation of corporate governance and financial reporting quality of quoted companies in Nigeria. *International Journal of Economics, Business and Management Research*, 1(5), 117-137.
64. Peters, G. F., & Romi, A. M. (2014). Does the voluntary adoption of corporate governance mechanisms improve environmental risk disclosures? Evidence from greenhouse gas emission accounting. *Journal of Business Ethics*, 125(4), 637-666.
65. Remington, T. (1989). Renegotiating soviet federalism: Glasnost and regional autonomy. *Publius: The Journal of Federalism* 19(3) , 145–165.
66. Roberts, A. (2006). *Blacked Out: Government Secrecy in the Information Age*. New York: Cambridge University Press.
67. Roberts, J. (2009). No one is perfect: The limits of transparency and an ethic for “intelligent” accountability. *Accounting, Organizations & Society*, 34, 957-970, 957-970.
68. Schnackenberg, A., & Tomlinson, E. (2016). Organizational transparency: A new perspective on managing trust in organization-stakeholder relationships. *Journal of Management*, 42,, 1784-1810.
69. Sifry, M. (2011). *WikiLeaks and the age of transparency*. Berkeley, CA: Counterpoint. Berkeley, CA: Counterpoint.
70. Svendsen, K. (1962). Are the two systems converging. *Economics of Planning* 2(1), 195–209.
71. T. Blanton. (2007). The struggle for openness in the international financial institutions. În A. Florini, *The Right to Know* (pg. 243–279). New York: Columbia University Press.
72. Tjahjadi, B., Harymawan, I., & Warsidi, N. (2020). Implementation of integrated reporting: a cross-countries’ study. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 7(4), 2832-2850.
73. Transparency International - Romania. (2015). Campioni ai integrității - Linii directoare de conduită pentru o companie lider. Preluat pe 08 02,2020, de pe www.transparency.org.ro/ro/content/campioni-ai-integritatii-linii-directoare-de-conduita-pentru-o-companie-lider

74. Wehmeier, S., & Raaz, O. (2012). Transparency matters. The concept of organizational transparency in the academic discourse. *Public relation inquiry*, 1,, 337-366.
75. Weitzner, D., Abelson, H., Berners-Lee, T., Feigenbaum, J., Hendler, J., Sussman, J., & Gerald, J. (2008). Information accountability. *Communications of the ACM* 51(6), 82–87.
76. Weyland, K. (1998). The Politics of Corruption in Latin America. *Journal of Democracy* 9(2), 108–121.
77. Williams, C. (2005). Trust diffusion: the effect of interpersonal trust on structure, function and organizational transparency. *Business and Society*, 44, pg. 357-368.
78. Zmud, R. W. (1978). An empirical investigation of the dimensionality of the concept of information. *Decision Sciences* 9, 187-195.

Anexa/Tabel 1. Articole rezultate după filtrări succesive pentru analiza de conținut
(Sursa: prelucrare proprie)

No.	Document title	Authors	Journal	Citations
1.	Portfolio preferences of foreign institutional investors (2005)	Aggarwal, R., Klapper, L., Wysocki, P.D.	Journal of Banking and Finance, 29 (12)	234
2.	Accounting transparency and the term structure of credit spreads (2005)	Yu, F.	Journal of Financial Economics, 75 (1),	190
3.	Accounting, transparency and governance: The heritage assets problem (2014)	Biondi, L., Lapsley, I.	Qualitative Research in Accounting and Management, 11 (2),	33
4.	Social capital and bank stability (2017)	Jin, J.Y., Kanagaretnam, K., Lobo, G.J., Mathieu, R.	Journal of Financial Stability, 32	23
5.	Disclosure Standards, Auditing Infrastructure, and Bribery Mitigation (2015)	Khalil, S., Saffar, W., Trabelsi, S.	Journal of Business Ethics, 132 (2)	17
6.	Do Strict Regulators Increase the Transparency of Banks?(2019)	Costello, A.M., Granja, J., Weber, J.	Journal of Accounting Research, 57 (3)	16
7.	Political connections, auditor choice and corporate accounting transparency: evidence from private sector firms in China (2017)	Liu, Y., Li, X., Zeng, H., An, Y.	Accounting and Finance, 57 (4)	16
8.	Testing the transparency implications of mandatory IFRS adoption: The spread/maturity relation of credit default swaps (2016)	Bhat, G., Callen, J.L., Segal, D.	Management Science, 62 (12),	13
9.	Are legal families related to financial reporting quality? (2013)	Lindahl, F., Schadéwitz, H.	Abacus, 49 (2)	13
10.	Is There a Difference Between Solicited and Unsolicited Bank Ratings and, If So, Why? (2013)	Van Roy, P.	Journal of Financial Services Research, 44 (1)	12
11.	The perceived need for and impediments to achieving accounting transparency in developing countries: a field investigation on Bangladesh (2011)	Nurunnabi, M., Waresul Karim, A.K.M., Norton, S.	International Journal of Managerial and Financial Accounting, 3 (1),	11
12.	The effect of international financial reporting standards adoption on the relation between earnings quality and information asymmetry in Korea (2015)	Cho, K., Kwon, K.-M., Yi, H., Yun, Y.	Emerging Markets Finance and Trade, 51,	9

13.	Accounting transparency and the asset substitution problem (2009)	Burkhardt, K., Strausz, R.	Accounting Review, 84 (3)	9
14.	Institutional ownership and accounting transparency (2008)	Choi, S.K., Seo, J.W.	Asia-Pacific Journal of Financial Studies, 37 (4),	6
15.	Before the enron collapse: What corporate CFOs around the world said about the status of accounting and disclosure practices (2003)	Barth, J.R., Trimbath, S., Yago, G.	Review of Pacific Basin Financial Markets and Policies,	6
16.	Corporate social responsibility and accounting conservatism (2020)	Hong, S.	International Journal of Economics and Business Research, 19 (1)	5
17.	How has accounting transparency changed in korea over the last 20 years? (2020)	Kang, N.R., Choi, K.	Korean Accounting Review, 45 (1)	0
18.	Accounting transparency of non-governmental organizations: A case study of the red cross in China and Spain (2020)	Zhang, M., Espada, M.C., Estébanez, R.P., Urquía-Grande, E.	REVESCO Revista de Estudios Cooperativos,	0
19.	Pension Deficits and Corporate Financial Policy: Does Accounting Transparency Matter?(2020)	Kalogirou, F., Kiosse, P.V., Pope, P.F.	European Accounting Review,	0

FINANCIAL GLOBALIZATION – PREMISE OF ACCOUNTING SYSTEMS ADAPTATION

GLOBALIZAREA FINANCIARĂ – PREMISĂ A ADAPTĂRII SISTEMELOR CONTABILE

INESA TOFĂNICĂ

inesa.tofanica@gmail.com

Coordonator științific: ALIONA BÎRCĂ, ORCID ID: 0000-0002-9365-7639

aliona.birca@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract. *Over the years, accounting systems have been subject to many changes and adaptations. One of the main factors for it represents the globalization, especially the financial globalization. When describing globalization, it is important to represent its different perspectives in order to better understand the phenomenon. Moreover, it is important to talk about the globalization of economic activity, as an important factor for accounting systems adaptation. Over the years, the globalization of economic activity has disclosed the need for information that can be compared over different countries. This is, in fact, the main driver for accounting systems evolution and adaptation.*

Keywords: financial globalization, KOF index, accounting systems.

JEL: F62, M49.

Introducere

În anii 1990 globalizarea a devenit un mod de a explica schimbările din mediile economic și politic la nivel internațional. Dezvoltarea tehnologiei și a comunicațiilor moderne au permis contacte noi între oameni, mișcări sociale, corporații transnaționale și guverne. Rezultatul îl reprezintă un set de procese care au afectat politicile mondiale.

Deși conceptul de globalizare poate părea relativ recent, există consemnări despre acest concept încă din anul 1912. Norman Angell descria impactul pe care îl avea ”diseminarea instantanee a informațiilor comerciale și financiare prin intermediul telegrafiei și incredibilul progres al rapidității în comunicații”. Pentru Angel acest impact se traducea printr-o ”interdependență financiară a capitalurilor lumii într-atât de complexă, încât o perturbare a capitalurilor în New York implică perturbări financiare și comerciale la Londra și, dacă acestea sunt suficient de grave, îi obligă pe finanțatorii de la Londra să coopereze cu cei din New York pentru a sfârși criza; nu din altruism, ci din autoprotecție comercială” (Angell, 1912).

Pornind de la cele descrise mai sus, am considerat că este utilă descrierea fenomenului globalizării, care a avut o influență mare asupra evoluției sistemelor contabile la nivel internațional. În acest sens, am studiat diferite referințe bibliografice care fac trimitere la acest fenomen. În plus, am comparat evoluția indicelui globalizării la nivel mondial față de indicii României și ai Republicii Moldova.

1. Perspectiva orientată spre piață: Triumful piețelor globale și eroziunea suveranității statului

În vederea descrierii fenomenului globalizării, putem recurge la mai multe perspective, așa cum au fost ele descrise de Woods (1998).

Una dintre ele o reprezintă perspectiva centrată pe piață. Aceasta se concentrează pe modul în care tranzacțiile se multiplică în economia globală și modul în care producția și distribuția se schimbă drept consecință. Analiza centrată pe piață ne sugerează că progresele tehnologice și comportamentul de maximizare a eficienței prin întreprinderile multinaționale pot conduce la o alocare mai eficientă a resurselor în toată lumea, deoarece capitalul se va muta acolo unde este cel mai bine recompensat. În mod similar, mecanismul prețului va asigura o organizare mai eficientă a producției pe glob și o distribuție mai eficientă a bunurilor și serviciilor. Prognosticul globalizării este, deci, pozitiv. Globalizarea aduce beneficii pe termen lung investitorilor, producătorilor și consumatorilor.

Trebuie menționat faptul că perspectiva orientată spre piață descrie nu doar o nouă economie globală, ci și un set nou de convingeri despre politicile economice. După cum afirmă John Williamson și Stephan Haggard: *”Cel puțin în ceea ce privește termenii intelectuali, astăzi locuim într-o singură lume mai degrabă, decât în trei”* (Williamson & Haggard, 1994). Statele care împărtășesc o asemenea credință au un rol transformator. Ele devin regulatori ai pieței, asigură respectarea contractelor și, după caz, respectarea standardelor internaționale. Vechile roluri ale statului în economie, cum ar fi canalizarea investițiilor în vederea răspândirii uniforme a creșterii economice în întreaga țară sau subvenționarea „producătorilor naționali”, protejarea nivelurilor de ocupare a forței de muncă sau stabilirea salariilor minime sau a condițiilor de muncă, devin anacronice, deoarece statele recunosc că astfel de politici le dezavantajează într-o nouă era a concurenței globale.

Integrarea piețelor la nivel mondial nu se poate realiza individual. Pentru ca tranzacțiile economice transnaționale să crească în volum, este nevoie de un cadru organizat al politicilor, precum și al instituțiilor. Este nevoie de infrastructură, atât fizică, cât și instituțională. Globalizarea nu este, deci, doar un fenomen economic, ci este și unul politic.

Pentru ca fenomenul globalizării să aibă loc, este nevoie de aplicarea unitară a unui set de reguli și reglementări globale. Din acest motiv, globalizarea economică aruncă lumina reflectoarelor asupra celor mai mari și mai puternice state din economia globală, în mod special asupra SUA.

Odată ce un stat începe să creeze și să pună în aplicare reguli, alte state vor reacționa încercând să limiteze, cât și să influențeze puterea. Cu alte cuvinte, reacțiile vor fi politice și inter-statale. Globalizarea, chiar de natură economică, aduce astfel în relief o concurență pentru putere și influență între state. Acest lucru este evidențiat în interpretarea globalizării centrate pe stat.

2. Perspectiva orientată spre stat: posibilitățile guvernelor, opțiunea pentru politici și globalizarea

O a doua perspectivă asupra globalizării propune o interpretare centrată pe stat. În timp ce perspectiva orientată spre piață prezice o eroziune treptată a relevanței și importanței politicilor de stat și guvernamentale, viziunea centrată pe stat propune ca unele elemente ale globalizării să consolideze rolul guvernului (Hirst & Thompson, 1996; Wade, 1996).

Procesul integrării globale a fost antrenat de politici și alegeri ale statului. Tehnologia de una singură nu a inițiat fenomenul globalizării, ci ea a fost determinată de mai multe progrese tehnologice din domenii în care politicile de stat au deschis noi posibilități. De exemplu, globalizarea financiară care a avut loc în anii 1970 a fost precedată de deciziile statului de a acorda mai multă libertate operatorilor de pe piață și de a elimina măsurile postbelice de control al capitalului (Helleiner, 1994).

În procesul globalizării au existat state care și-au impus politicile într-o măsură mai mare, printre care putem aminti SUA și China. În acest mod, s-a realizat o separare a statelor care pot să definească termenii participării lor la politica și economia mondială, față de alte state care fie nu pot, fie nu au capacitatea de a realiza acest lucru.

Globalizarea afectează răspândirea și volumul tranzacțiilor economice. Din aceste motive, ea poate produce o cerere din ce în ce mai mare pentru agenții internaționale și organisme de reglementare. Aceste necesități transformă, mai degrabă, decât erodează suveranitatea statelor. Puterea exercitată anterior la nivel național se extinde în foruri multinaționale. Contrar celor care susțin că rolul statului scade în cadrul fenomenului globalizării, această interpretare sugerează că rolul statului este modificat, dar consolidat în același timp.

În general, viziunea globalizării centrată pe stat se concentrează asupra rolului și posibilităților guvernelor în conturarea economiei interne, precum și integrarea în economia mondială. Globalizarea nu erodează suveranitatea statului. Se poate afirma mai degrabă că rolul statelor și natura puterii lor este transformată de globalizare (Woods, 2007).

3. Perspectiva orientată spre oameni: impactul globalizării asupra inegalității, culturii și valorilor

Globalizarea nu afectează doar piețele și statele. Ea afectează viața oamenilor pe tot globul, nu doar prin modificarea nivelului de trai, ci și prin modificarea culturii și a valorilor. Noua abordare transnațională a mass-media, muzica, cărțile, ideile internaționale și valorile contribuie la ideea unei culturi globale. Cu toate acestea, anumite valori occidentale, cum ar fi democrația și drepturile omului devin mai greu de dispersat.

După cum subliniază Richard Falk în contribuția sa la această chestiune, globalizarea valorilor își creează propria dialectică opusă. Valorile și ideile occidentale (împreună cu lanțurile alimentare) s-ar putea răspândi în Rusia și Orientul Mijlociu, dar în ambele regiuni ale lumii am văzut o reacția contemporană puternică împotriva „Occidentului” și reafirmarea identității naționale sau religioase. Astfel, globalizarea dezlănțuie forțele care transformă societatea, dar nu în moduri care pot fi controlate sau gestionate cu ușurință din zonele prospere ale țărilor industrializate.

Globalizarea financiară și adaptarea sistemelor contabile

Un aspect al evoluției economiei mondiale începând cu al doilea război mondial și până în prezent îl reprezintă globalizarea activității economice. Acest lucru are în vedere atât mișcarea bunurilor și a serviciilor, precum și mobilitatea persoanelor, a tehnologiei și a conceptelor.

Globalizarea economică a fost pe larg discutată și analizată, pornind de la puncte de vedere diferite, dar și contrastante. O abordare utilă îl reprezintă ”indicele globalizării”, publicat anual în revista *Foreign Policy*. Această revistă își propune să clasifice statele lumii în termenii gradului de globalizare. Printre componentele indicelui regăsim:

- Implicarea politică, măsurată, printre altele, prin apartenența la organizațiile internaționale;
- Conectivitatea tehnologică, măsurată prin folosirea Internetului;
- Contactul personal, măsurat prin călătorii, turism și traficul de telecomunicații;
- Integrarea economică, măsurată prin comerțul internațional și investițiile străine directe.

Autorii indicelui admit faptul că nu toate componentele pot fi cuantificate. Spre exemplu, ei nu includ schimburile culturale. Clasamentul țărilor variază de la un an la altul, dar printre cele mai globalizate state regăsim aici țări mici, precum Elveția, Singapore și Irlanda.

Un alt indice al globalizării care se bucură de recunoștință la nivel internațional este Indicele KOF (Dreher, 2006). Acest indice a fost conceput de către Axel Dreher la ETH Zurich (Institutul Tehnologic Federal Elvețian). Indicele KOF al globalizării este bazat pe trei criterii: economic, politic

și social. Spre deosebire de indicele de globalizare elaborat de revista *Foreign Policy*, indicele KOF include în analiza sa și schimburile culturale. A fost publicat pentru prima dată în anul 2002, acoperind perioada din 1970 și până la acel moment, urmând ca versiuni actualizate să fie publicate anual începând cu anul 2017.

În calculul indicelui de globalizare KOF au fost stabilite următoarele componente (conform KOF Swiss Economic Institute, 2021):

1) Globalizarea economică 33,3%

- Globalizarea comerțului – 50,0%
- Globalizarea financiară – 50,0%

2) Globalizarea socială – 33,3%

- Globalizarea interpersonală – 33,3%
- Globalizarea informațională – 33,3%
- Globalizarea culturală – 33,3%

3) Globalizarea politică – 33,3%

Pornind de la aceste date, dar și de la formulele de calcul ale indicelui stabilite pentru perioadele anterioare, putem prezenta trendul globalizării urmat de România și Republica Moldova de-a lungul anilor.

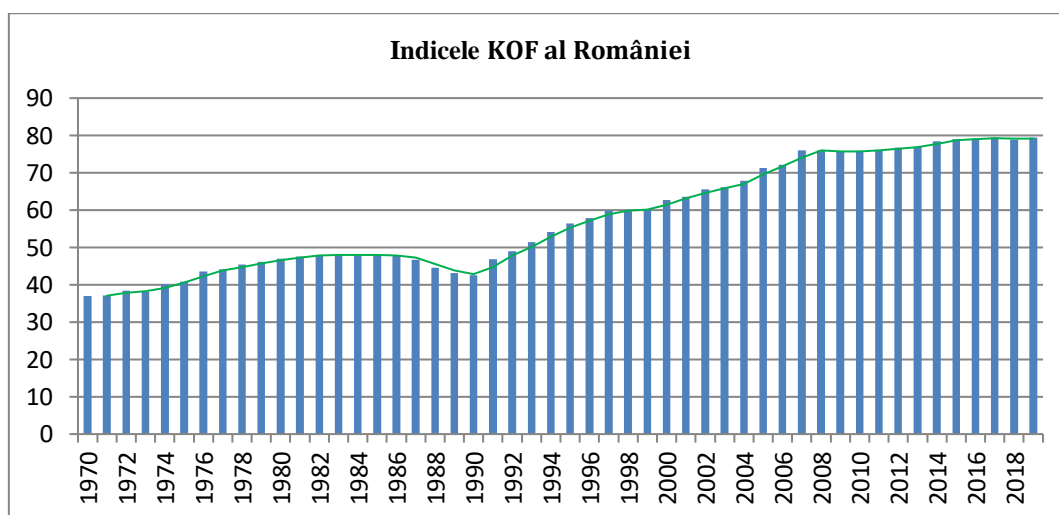
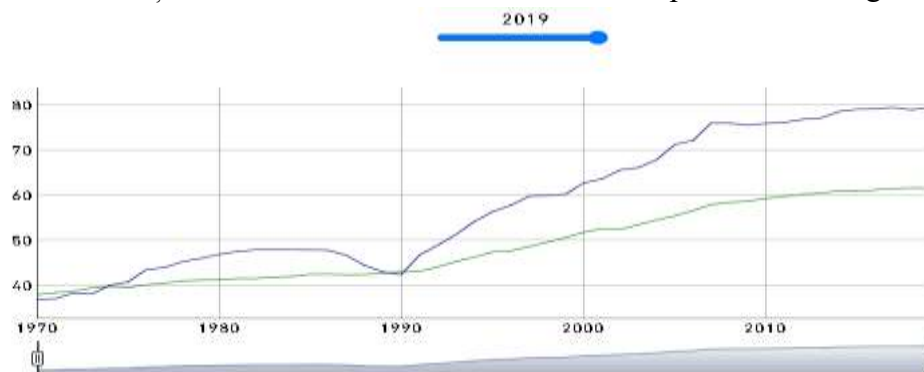

Figura 1 Evoluția indicelui KOF aferent României în perioada 1970-2019

(elaborat de autor în baza datelor KOF Swiss Economic Institute, KOF Globalization Institute, 2021)

Mai jos prezentăm evoluția indicelui KOF aferent României comparat cu media globală a indicelui.

---- Restul lumii ----România

Figura 2 Comparație între indicele KOF al României și cel al restului lumii 1970-2019

(sursă grafic: în baza datelor din Gygli et al., 2019)

După cum se poate observa din graficele de mai sus, indicele KOF a cunoscut un trend ascendent în cazul României. O involuție a indicelui s-a înregistrat spre sfârșitul anilor '80, cea mai mică valoare înregistrându-se în anul 1990. Acest lucru este oarecum firesc dacă ne raportăm la evenimentele care au avut loc în acel an, cum ar fi Revoluția și punerea bazelor democrației, cu toate provocările aferente.

Ulterior, indicele a cunoscut o ascendență continuă. Creșterea s-a datorat implementării reformelor politice și economice care au susținut dezvoltarea sectorului financiar, mișcarea capitalului, precum și deschiderea către comerțul exterior.

Multinaționalele au avut și ele un rol important în acest sens. Prezența companiilor străine în România a determinat obligativitatea aplicării unor standarde financiar-contabile unitare, în vederea asigurării comparabilității datelor. De asemenea, în vederea certificării datelor conținute în rapoartele financiar-contabile ale acestor mari companii, societăți de auditare financiară de nivel mondial și-au deschis reprezentanțe în România. După cum putem vedea, sunt o serie de factori care au acționat concertat și care au contribuit la creșterea nivelului globalizării în România.

În cele ce urmează, este prezentată evoluția indicelui KOF al Republicii Moldova.

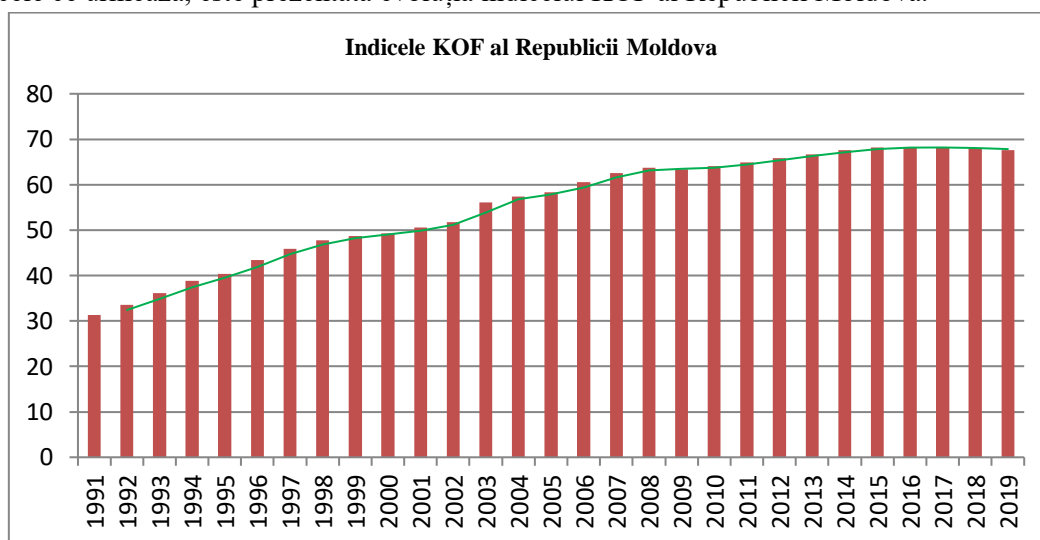
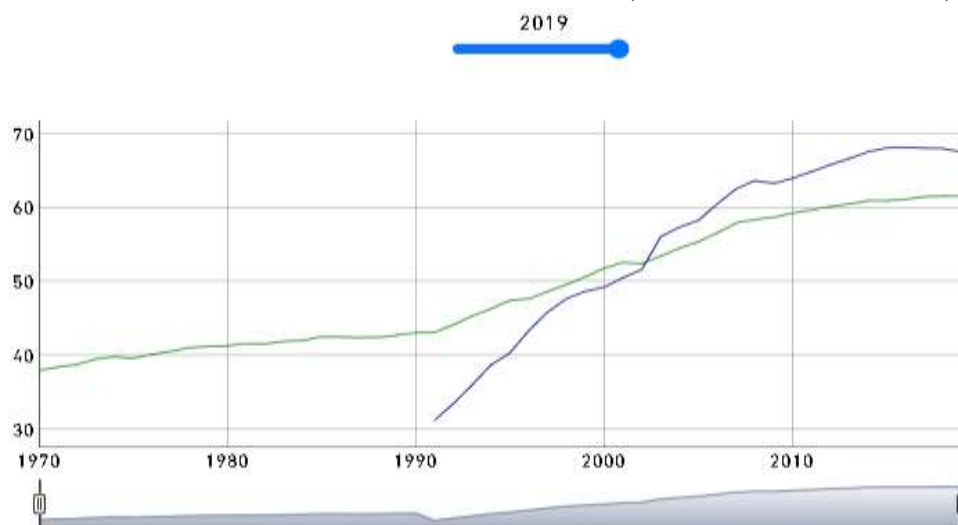

Figura 3 Evoluția indicelui KOF aferent Republicii Moldova în perioada 1991-2019
(elaborat de autor în baza datelor KOF Swiss Economic Institute, KOF Globalization Institute, 2021)

---- Restul lumii ---- Republica Moldova

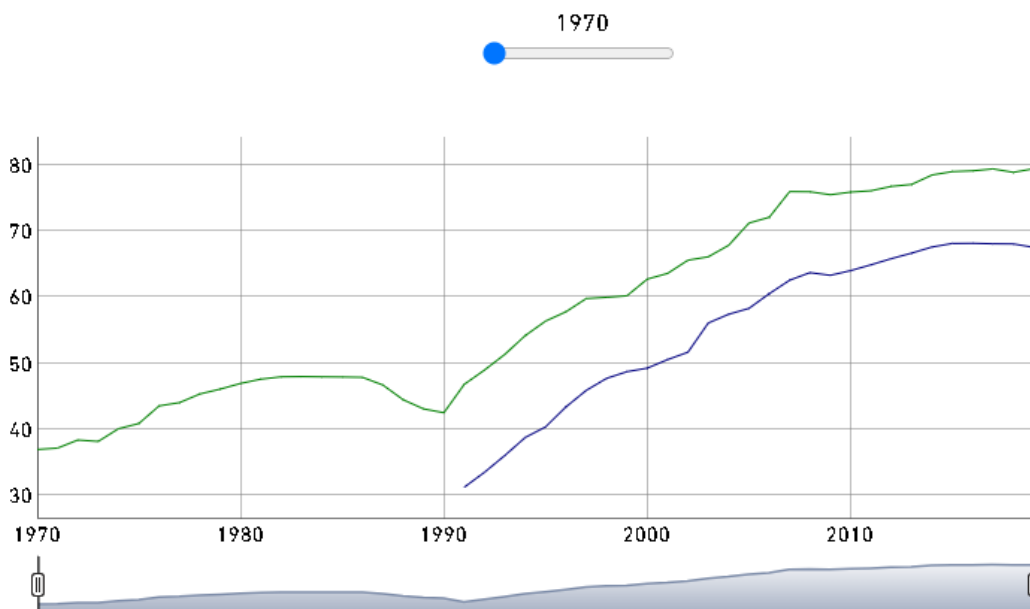
Figura 4 Comparație între indicele KOF al Republicii Moldova și cel al restului lumii 1970-2019
(sursă date: Gygli et al., 2019)

După cum putem observa din figurile anterioare, pentru Republica Moldova nu există date dinainte de anul 1991 în baza cărora să fie posibil calculul indicelui KOF. Acest lucru se datorează, cel mai probabil, apartenenței la URSS. Începând cu proclamarea independenței din anul 1991 s-au înregistrat date în baza cărora să fie calculat acest indice.

Figurile de mai sus ilustrează un grafic contant ascendent al indicelui KOF, ceea ce denotă implementarea unor reforme în domeniul politic și economic, care au susținut schimburile internaționale din diferite domenii ale vieții economice și sociale.

Trendul ascendent se menține până în anul 2015, când înregistrează o relativă stagnare, iar anul 2019 vine cu o ușoară descreștere a acestui indice. Acest lucru se datorează declinului politic care și-a spus cuvântul și la nivel internațional al Republicii Moldova.

Creșterea valorilor indicelui KOF se datorează, în mare parte, companiilor cu capital străin care au generat nevoia uniformității datelor financiar-contabile, dar și listarea companiilor mari la bursa de valori și, nu în ultimul rând, comerțului exterior. Un alt cuvânt greu în acest sens îl reprezintă semnarea de către Republica Moldova a pactului cu Uniunea Europeană în anul 2014, prin care aceasta își asuma întreprinderea măsurilor politice, economice și sociale în vederea aderării la Uniunea Europeană.

---- România----Republica Moldova

Figura 4 Comparație între indicele KOF al României și cel al Republicii Moldova 1970-2019

(sursă grafic: în baza datelor din Gygli et al., 2019)

Comparând evoluția indicelui KOF în cazul României și cel al Republicii Moldova, observăm că cea din urmă înregistrează valori mai mici ale acestui indice. Trendul ascendent inițial se confirmă în ambele cazuri, în cazul României fiind vizibilă panta puternic ascendentă înregistrată de după aderarea la Uniunea Europeană în anul 2007. Acesta este un imbold suficient de puternic pentru această țară de a-și continua trendul ascendent al indicelui KOF, în timp ce în Republica Moldova se observă un ușor declin al indicelui începând cu anul 2015.

Concluzii

Economia globală a devenit substanțial mai integrată din punct de vedere financiar în ultimele decenii. Globalizarea financiară, definită prin măsura în care țările sunt interconectate transfrontalier prin fluxuri de capital, a înregistrat o creștere și o răspândire largă în ultimele trei decenii. Acest trend a fost stimulat prin liberalizarea controlului capitalului, în vederea unei mai bune alocări a

capitalurilor, precum și a posibilității partajării riscurilor financiare. Se aștepta ca aceste beneficii să fie însemnate în mod special pentru țările în curs de dezvoltare, sărace în capital.

Din punct de vedere al raportării financiare, cele mai importante aspecte ale globalizării sunt reprezentate de comerțul internațional și investițiile străine directe (*Foreign Direct Investment – FDI*). La nivel mondial, comerțul internațional și investițiile directe și-au triplat volumul timp de 30 de ani de la terminarea celui de-al doilea război mondial.

O dată ce comerțul exterior și investițiile directe au crescut, piețele de capital au devenit și ele din ce în ce mai interconectate. Acest lucru a fost posibil datorită dereglementării liderului pieței naționale de capital (Big Bang-ul Bursei de Valori din Londra), a vitezei inovării în domeniul financiar (incluzând noi tehnici de comerț și instrumente financiare), viteza în creștere a comunicațiilor și, nu în ultimul rând, a legăturii tot mai strânse între piața financiară națională și cea globală.

O dată cu mișcarea mai accelerată a capitalului și a interesului manifestat de către investitori față de companiile străine, a devenit evidentă necesitatea comparabilității datelor financiare raportate. În acest fel, prin utilizarea unor date financiare comparabile, potențialii investitori ar avea o bună înțelegere asupra afacerilor desfășurate de către companii și a rezultatelor generate. Comparabilitatea datelor financiare asigură un interes sporit din partea investitorilor. Astfel, a devenit evidentă necesitatea unui set de reguli financiare omogene aplicate de către companii aflate în diferite state. În acest mod au apărut și s-au dezvoltat standardele internaționale de raportare financiară, prin utilizarea cărora sistemele contabile naționale au asigurat date contabile uniforme și omogene și, implicit, comparabile.

În **concluzie**, putem afirma că, pentru a veni în întâmpinarea globalizării financiare, entitățile economice trebuie să accepte întocmirea situațiilor financiare utilizând standardele internaționale de raportare financiară (IFRS) pentru a asigura comparabilitatea datelor conținute în acestea.

Referințe bibliografice

1. DREHER, Axel. Does Globalization Affect Growth? Evidence from a new Index of Globalization. *Applied Economics*, Taylor & Francis Journals, vol. 38(10), pag. 1091-1110. 2006.
2. GYGLI, Savina, HAELG, Florian, POTRAFKE, Niklas, STURM, Jan-Egbert. The KOF Globalisation Index – Revisited. *Review of International Organizations*, 14(3), 543-574 <https://doi.org/10.1007/s11558-019-09344-2>. 2019
3. HELLEINER, Eric. *States and the Reemergence of Global Finance: From Bretton Woods to the 1990s*. Ithaca: Cornell University Press. 1994
4. HIRST, Paul, THOMPSON, Grahame. *Globalization in Question: The International Economy and the Possibilities of Governance*. Polity Press. 1996.
5. KOF Swiss Economic Institute (2022), 2021 Globalisation Index: Structure, variables and weights, https://ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/dual/kof-dam/documents/Globalization/2021/KOFGI_2021_structure_19.pdf accesat în data de 19 februarie 2022.
6. MADDISON, Angus. *The World Economy: A Millennial Perspective*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). 2001
7. NOBES, Christopher, PARKER, Robert. *Comparative international accounting*. 12th edition. Essex: Prentice Hall. 2019
8. NORMAN, Angel. *The Mirage of the Map*. *International Conciliation*, No. 5. 1912
9. WADE, Robert. *National Diversity and Global Capitalism*. Cornell University Press, Ithaca, New York. 1996

10. WILLIAMSON, John. The Political Economy of Policy Reform. *Peterson Institute for International Economics*. 1994
11. WOODS, Michael. Engaging the Global Countryside: Globalization, Hybridity and the Reconstitution of Rural Place. *Progress in Human Geography* 31(4). 2007

EMPIRICAL RESEARCH ON EUROPEAN COMPANIES AND FACTORS INFLUENCING KEY AUDIT MATTERS DISCLOSURE

Teodora-Cezara PORUMBACEAN

Babes Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania

Abstract. *The paper aims to determine factors influencing the disclosure of the Key Audit Matters in the Audit Report at large European companies. The paper proposes an analysis over a period of 4 years from 2017-2020 of 1,681 European companies available on the Audit Analytics database by assessing eight hypotheses that contain factors that might influence KAMs disclosures, namely: the industry and country of the audited company, audit fee, gender of the audit partner, type of auditor (Big4/ non-BIG4), type of audit opinion and going concern risks and financial performance indicators (ROA, ROE, ROI). These hypotheses will be tested by using a regression model. Based on the analysed papers addressing the proposed topic, it is expected that the study results would show positive correlations between the above-listed factors and the number of KAMs disclosed. At the time of this writing and to the author's best knowledge, no significant amount of such studies targeting the factors influencing the key audit matters disclosure has been conducted, and the research gap in the audit literature regarding the factors influencing KAMs still exists. Moreover, the research intends to contribute to the general public's understanding of the main auditing issues in European companies that are relevant to the auditors, providing evidence on factors associated with KAMs disclosure. This paper is helpful for auditing standards setters and the users of the financial statements. Nevertheless, it facilitates the decrease of the expectation gap between the auditors and the audit report users.*

Keywords: Key Audit Matters, Audit Report, ISA701

Introduction

The purpose of the audit reports is to facilitate the communication of the auditors' concerns and opinions, regarding the accuracy and completeness of the financial statements, to various categories of stakeholders, such as investors, debtholders, shareholders, standard setters, regulators and other external users (Pratoomsuwan & Yolrabil, 2018).

Prior research raise several concerns regarding the quality of the audit report and the expectation gap between the stakeholders and the auditors (Church, et al., 2008), also highlighting situations in which the auditors fail to identify financial statements that do not present a true and fair image of the audited company's actual financial information. (Guiral-Contreras, et al., 2007) All these aspects generate an overall distrust of the auditor's work and lead to continuous debates on the matter. (Vanstraelen, et al., 2012)

The International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) adopted International Standard on Auditing (ISA) 701 in response to concerns that stakeholders raise and in an attempt to reduce the information gap and the information asymmetry between the users of the financial statements and the auditors, as well as to improve transparency, increase audit quality and make the audit reports more relevant for their users.

Consequently, the audit report suffered some modifications and the auditor has an additional objective, namely, to determine key audit matters (KAMs) and communicate those that in the auditor's professional judgement were of most significance in auditing the financial statements of the current period, by describing them in the auditor's report.

Before the implementation of ISA 701, 'the auditor's report structure had been much simpler than it is today, with reports usually comprising of brief paragraphs' (Tiron-Tudor, et al., 2018).

However, a gap between auditors and users also existed, particularly due to the users' comprehension of a report that had become even more complex and quite difficult to follow.

After the introduction of the KAMs paragraph to the audit report, the fieldwork included performing more audit procedures on the audited financial accounts. (Marques, et al. (2019) Moroney, et al. (2020) demonstrate that the inclusion of the KAMs paragraph in the audit report improves its perceived value and offers greater credibility only when a Non-Big Four audit company issues it. On a more positive note, Sirois, et al. (2017) suggest that particularly due to the high level of the KAMs specificity, users can acquire a better understanding of the disclosures: 'KAMs can improve information search and acquisition efficiency by reducing attention to less relevant disclosures' (Sirois, et al., 2018). However, to the authors' best knowledge, the gap in the literature remains; no study performs a rigorous literature review on factors influencing the KAMs disclosure. (Sirois, et al., 2018).

Thus, this paper aims to identify and discuss the key drivers that influence the number of disclosed Key Audit Matters in the audit report based on a structured literature review prior conducted. According to Brouwer, et al. (2016), by measuring the number of KAMs one can have a better understanding of the company's risk level as "the key audit matters reported by the auditor provide new insights to financial statement users with respect to significant estimates and risks reported in the financial statements".

The study intends to contribute to the development of knowledge as follows. First, by testing the factors identified in the literature through a regression model, where the number of disclosed KAMs is the dependent variable. Second, this study intends to facilitate better understanding of the KAMs, by explaining how some factors correlate with the matters disclosed, to enable more informed decision-making based on the information the audit report provides.

2. Knowledge in the field – Literature review

Nowadays, users' expectations of the financial statements and audit reports have increased tremendously, and so has the implicit pressure on authors to provide as much assurance as possible regarding the financial statements. In an attempt to decrease this expectation gap, to increase the quality of the audit and make the audit reports more relevant for users, the International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) adopted International Standard on Auditing (ISA) 701, 'Communicating key audit matters in the independent auditor's report', which became effective for audits of financial statements for periods ending on or after December 15, 2016.

In order to provide a structured overview of the key factors influencing KAM disclosure identified in the literature, a summary is presented below in Table 1, followed by detailed explanation.

Table 1. KAM Disclosure factors

FACTOR	REFERENCE
1. GENDER OF THE AUDITOR/AUDIT PARTNER	(Abdelfattah, et al., 2020)
2. CULTURAL/ OTHER EXTERNAL FACTORS	(Velte, 2018)
3. INDUSTRY OF THE AUDITED COMPANY	(Abdullatif & Al-Rahahleh, 2020) (Pinto & Morais, 2019) (Sierra-Garcia, et al., 2019) (Velte, 2020) (Wuttichindanon & Issarawornrawanich, 2020)

4. PRESENCE OF SIGNIFICANT ACCOUNTING ESTIMATES AND UNCERTAINTY DIRECTLY RELATED	(Asbahr & Ruhnke, 2019) (Lau, 2020)
5. COUNTRY OF THE AUDITED COMPANY	(Ciger, et al., 2019) (Lau, 2020) (Wuttichindanon & Issarawornrawanich, 2020)
6. EXISTENCE AUDIT COMMITTEE	(Abu & Jaffar, 2020) (Vasconcelos, et al., 2020) (Wuttichindanon & Issarawornrawanich, 2020)
7. TYPE OF AUDIT COMPANY (BIG FOUR/NON-BIG FOUR)	(Abdullatif & Al-Rahahleh, 2020) (Filipovic, et al., 2019) (Kend & Nguyen, 2020) (Moroney, et al., 2020); (Sierra-Garcia, et al., 2019)
8. AUDIT MARKET STRUCTURE	(Gambetta, et al., 2019)
9. ACCOUNTING STANDARDS APPLIED ON PARTICULAR ACCOUNTING ITEM/FINANCIAL STATEMENT LINE ITEM	(Cortes de Vasconcellos, et al., 2019) (Kend & Nguyen, 2020) (Pereira, et al., 2020) (Pinto & Morais, 2019) (Warzocha, 2018)
10. AUDIT FEE	(Mamcarczyk, et al., 2020); (Pinto & Morais, 2019); (Sierra-Garcia, et al., 2019)
11. NUMBER OF BUSINESS SEGMENTS (COMPLEXITY OF THE COMPANY'S BUSINESS)	(Pinto & Morais, 2019); (Sierra-Garcia, et al., 2019)
12. LEVEL OF REGULATION OF THE MARKET	(Pinto & Morais, 2019); (Sierra-Garcia, et al., 2019)
13. CLIENT RISK LEVEL	(Pinto & Morais, 2019);
14. EXISTENCE OF DIRECTORS AND OFFICERS (D&O) LIABILITY INSURANCE AT THE COMPANY	(Lin, et al., 2020)

Source: Authors' projection

For the purpose of this study, the literature review focuses only on the factors correlated to the research model proposed in the upcoming sections. The type of audit company plays a significant role, due to the subjectivity and scepticism level of each auditor and each company's methodology. Thus, it comes as no surprise that variations in judgement and different interpretation methods surrounding ISA 701 arise from one company to another, 'differences between large and small audit practitioners related to the average number of KAMs disclosed and the average number of audit procedures undertaken per KAM' (Kend and Nguyen, 2020).

In addition, the studies also reveal that the industry of the audited company influences the disclosed KAMs. From one angle, Abdullatif and Al-Rahahleh (2020) observed 'a tendency to avoid entity-specific matters and a preference to concentrate on industry-specific matters'. The complexity involved in the accounting treatment is also likened to the regulations applicable in specific industries. Wuttichindanon and Issarawornrawanich (2020) demonstrate that 'firms with many subsidiaries and firms in the technology, property and construction and finance have higher numbers of KAMs', a

conclusion that is quite in opposition to Pinto and Morais's (2019) findings, which show that 'auditors disclose less KAMs for financial institutions; although auditors may disclose more KAMs in banks due to the complexity and opacity of this industry, the fact that the industry is very well regulated and supervised may lead them to find less areas of risk'. This could be due to regulated industries already having a good level of monitorisation and supervision, leaving less space for possible errors and implicitly needing to disclose KAMs.

Another crucial factor directly linked with those above is the audit fee that also varies with the size of the company and the risk associated with that business. Thus, 'a positive association exists between the audit fee and the number of KAMs disclosed' (Pinto and Morais, 2019) Also, 'the higher number of reported KAM was connected with the amount of an audit fee' (Mamcarczyk et al., 2020). The correlation itself is quite controversial; 'as audit fees are the main source of income for auditors, the level of relevance of a client can determine the incentive that auditors have to compromise their independence' (Pinto and Morais, 2019).

From a geographic perspective, the country of the audited company (A5) could also correlate with the KAMs disclosure. Ciger et al. (2019) identify some countries from CEE, namely Poland, Romania, and Turkey, that see up to six KAM subheadings reported. However, on the opposite side, the Czech Republic is 'the only country in which all auditor reports include a KAMs section', whereas 'Romania has the highest percentage of audit reports that do not include a KAMs section'. The results are purely statistical; no hypothesis was tested respecting this factor, but further research might benefit from investigating possible differences between the regions of Europe.

3. Motivation and Research Objectives

The Key Audit Matters initial purpose was to increase the quality of the audit report and increase confidence level of the users in the work performed by the auditors, as the assurance services have a major contribution in the accounting stability, by better understanding what factors stand behind this disclosures, the users of the audit report can gain more trust in the work performed by the auditors (Jermakovicz, et al., 2018) .

The aim is to study possible correlation between factors that are considered to influence the number of disclosed KAMs, by testing the proposed 5 hypotheses through a panel data regression model. The rationale for studying the number of disclosed KAMs is that this aspects can give one a better overview of the company's risk level.

The study intends to contribute to the development of knowledge as follows. First, by testing the factors identified in the literature through a panel data regression model, where the number of disclosed KAMs is the independent variable.

Second, by its results, this study also intends to facilitate to the audit report stakeholders a better understanding about the KAM by providing explanations concerning how the selected factors are correlated with the matters disclosed, in order to be able to make more informed decisions based on the information provided by the audit report.

Additionally, ISA 701 is effective for audits of financial statements for periods ending on or after December 15, 2016, which for the researchers is still considered a short time-span between implementation and current period, therefore, not much has yet been written regarding the factors influencing KAMs.

4. Research Methodology

The following section describes the methodological procedures that will be used in order to answer to the following research question:

Q1. Which factors influence the number of KAMs at large European companies?

The paper proposes an analysis over a period of 4 years from 2017-2020 of 1,681 European companies available on the Audit Analytics database by assessing eight hypotheses that contain factors identified in the literature that might influence KAMs disclosures, namely: the industry and country of the audited company, audit fee, type of auditor (Big4/ non-BIG4) and type of audit opinion.

The dependent variable used is the number of disclosed KAMs tested in correlation with the independent variables which are represented by the six factors listed above. Hence, considering that paper studies multiple objects over a period higher than one year, a panel regression model is proposed in this sense, in order to respond to the following listed investigation hypothesis.

H1: There is a positive relationship between the number of KAMs and the industry of the audited company.

Some sectors are more regulated than others (Pinto & Morais, 2018), and therefore, some industries could raise more difficulties for auditors than others (Hay, Knechel, & Wong, 2006; Simunic, 1980) and implicitly affecting the number of disclosed matters due to the sector's required compliances to applicable laws and regulations (Pinto & Morais, 2018). Similar to the method proposed by Pinto & Morais (2018) the paper starts from the presumption that the financial sector is more regulated than the rest of the sectors and implicitly more riskier, therefore the population will be split between financial and others.

H2: There is an influence of the European region in which the audited company is located on the the number of KAMs.

Ciger et al., 2019; Lau, 2020; Wuttichindanon and Issarawornrawanich, 2020 argue that also the region of the audited company pays a significant role in the number of disclosed KAMs, for this reason, the study aims to identify if both factors correlated influence the disclosure. Based on the reviewed literature, this factor was not yet tested by a hypothesis validation, however it was discussed, fact that highlighted a currently existing literature gap in this sense.

In order to study this correlation, there will be a split of the EU regions in the following categories: Northern Europe (NE), Southern Europe (SE), Western Europe (WE) and Central and Eastern Europe (CEE). Further on, three dummy variables will be used and NE will be the reference point as the KAM disclosure requirement appeared firstly in 2013 in United Kingdom.

H3: There is a positive relationship between the number of KAMs and the audit fee of the audited company.

The audit fee that also varies with the size of the company and the risk associated with that business. Thus, 'a positive relationship exists between the audit fee and the number of KAMs disclosed' (Pinto and Morais, 2019). Also, 'the higher number of reported KAM was connected with the amount of an audit fee' (Mamcarczyk et al., 2020). This factor was studied also in other papers, but on a less extended population, fact that leaves a literature gap that could be filled by this paper.

H4: There is an influence of the company being audited by a Big 4 on the number of KAMs.

Based on preliminary studies, the nature of the audited company, BIG4, non-BIG 4 influences the number of the disclosed KAMs, as detailed in the literature review (Filipovic et al., 2019; Kend and Nguyen, 2020; Moroney et al., 2020; Sierra-Garcia et al., 2019). As far as this factor is concerned, the study will use a dummy variable in order to split the type of audit companies.

H5: There is an influence of the audit opinion type on the number of KAMs.

There is quite a high probability that a qualified or adverse audit opinion can be associated with a higher number of disclosed KAMs. (Ferreira & Morais, 2020). However, previous studies did not conclude on this correlation, as the results were not statistically significant. Considering that no prior study that validates this assumption was identified, nor a study that mentions this factor was found in

the selected literature, the paper intends to test this correlation in order to address another literature gap and to connect these two extremely significant parts of the audit opinion.

5. Preliminary Findings

Based on the literature reviews presented in the second section of this research proposal, multiple challenges for the audit in respect to KAMs disclosure have been identified. The impact of ISA 701 requirement is significant and has a direct influence on the reduction of information asymmetry between investors and auditors, therefore it is the responsibility of the auditor to provide a clear and informative report in order to decrease the information gap in order to diminish the risk of the risk-adverse investors to misinterpret the information from the audit report and reconsider possible investment decisions.

Today's uncertain and complex business environment brings new challenges for auditors regarding corporate reporting and the necessity of meeting user demands. The paper provides some key drivers that influence the disclosure of KAMs in the audit report. Based on the analysed papers addressing the proposed topic, it is expected that the study results would show positive correlations between the above-listed factors and the number of KAMs disclosed.

References

1. Abdelfattah, T., Mohamed, E. & Ahemd, E., 2020. Female Audit Partners and Extended Audit Reporting: UK Evidence. *Journal of Business Ethics*, doi:10.1007/s10551-020-04607-0.
2. Abdullatif, M. & Al-Rahahleh, A. S., 2020. Applying a new audit regulation: Reporting Key Audit Matters in Jordan. *International Journal of Auditing*, 24(2), pp. 268-291.
3. Abu, N. ' & Jaffar, R., 2020. Audit Committee Effectiveness and key Audit Matters. *Asian Journal of Accounting And Governance*, 14, pp. 1-12.
4. Asbahr, K. & Ruhnke, K., 2019. Real effects of reporting key audit matters on auditors' judgment and choice of action. *International Journal of Auditing*, 23(2), pp. 165-180.
5. Bedard, J., Gonthier-Besacier, N. & Schatt, A., 2019. Consequences of Expanded Audit Reports: Evidence from the Justifications of Assessments in France. *Auditing-A Journal of Practice & Theory*, 38(3), pp. 23-45.
6. Blackman, N. J.-M. & Koval, J. J., 2000. Interval estimation for Cohen's kappa as a measure of agreement. *Statistics in Medicine*, 19, p. 723-741.
7. Bloch, D. A. & Helena, K. C., 1989. 2 x 2 kappa coefficients: measures of agreement or association. *Biometrics*, 45, pp. 269-287.
8. Boolaky, P. K. & Quick, R., 2016. Bank Directors' Perceptions of Expanded Auditor's Reports. *International Journal of Auditing*, 20(2), pp. 158-174.
9. Christofferson, E. & Gronberg, K., 2018. *Informativeness of Key Audit Matter (KAM) Disclosures – An exploratory study of ISA 701 in Sweden*, s.l.: University of Gothenburg, School of Business, Economics and Law.
10. Church, B. K., Davis, S. M. & McCracken, S. A., 2008. The Auditor's Reporting Model: A Literature Overview and Research Synthesis. *Accounting Horizons*, 22(1), p. 69-90.
11. Ciger, A., Vardar, G. C. & Kinay, B., 2019. Key audit matters: A research on listed firms in CEE countries and Turkey. *Business and Economic Horizons*, 15(3), pp. 393-422.
12. Coram, P. J. & Wang, L., 2020. The Effect of Disclosing Key Audit Matters and Accounting Standard Precision on the Audit Expectation Gap. *International Journal of Auditing*, 25(2), pp. 270-282.
13. Cordos, G.-S. & Fulop, M. T., 2014. *A Framework For Understanding and Researching Audit Changes: Key Audit Matters*. s.l., Proceedings of The 9th International Conference Accounting And Management Information Systems (Amis 2014).
14. Cortes de Vasconcellos, F., Nilson Coelho, G. & Atherton, L., 2019. First year of the new auditor's report: Analysis of the key audit matters of the Ibovespa listed companies. *Contabilidade y Negocios*, 14(27), pp. 57-72.
15. Cuzzo, B., Dumay, J., Palmaccio, M. & Lombardi, R., 2017. Intellectual capital disclosure: a structured literature review. *Journal of Intellectual Capital*, pp. 9-27.

16. Daugherty, B. E., Dickins, D., Pitman, M. K. & Tervo, W. A., 2020. The process of identifying and reporting CAMs: early evidence. *International Journal of Disclosure And Governance*, 18(1), pp. 16-23.
17. Denyer, D. a. T. D., 2006. Using qualitative research synthesis to build an actionable knowledge base. *Management Decision*, 44(2), pp. 213-227.
18. Dumay, J. a. S. A., 2015. Citation classics published in Knowledge Management journals. Part II: studying research trends and discovering the Google Scholar Effect. *Journal of Knowledge Management*, 43(8), pp. 1821-1835.
19. Dumay, J., Guthrie, J. & Puntillo, P., 2015. IC and public sector: a structured literature review. *Journal of Intellectual Capital*, 16(2), pp. 267-284.
20. Fahimnia, B., Sarkis, J. & Davarzani, H., 2015. Green supply chain management: A review and bibliometric analysis. *International Journal of Production Economics*, pp. 101-114.
21. Filipovic, I., Bartulovic, M. & Susak, T., 2019. *Key Audit Matters: New Informational Value Of Auditor's Report*. s.l., Josip Juraj Strossmayer Univ Osijek.
22. Ferreira, C. & Morais, A. I., 2020. Analysis of the relationship between company characteristics and key audit matters disclosed. *Revista Contabilidade & Finanças*, 31(4), pp. 262-274.
23. Gambetta, N., Antonia Garcia-Benau, M., Sierra-Garcia, L. & Orta-Perez, M., 2019. Key Audit Matters expected in Spain: Are auditors foreseeable? *Revista De Contabilidad-Spanish Accounting Review*, 22(1), pp. 32-40.
24. Gold, A., Heilmann, M., Pott, C. & Rematzki, J., 2020. Do key audit matters impact financial reporting behavior? *International Journal Of Auditing*, 24(2), pp. 232-244.
25. Guiral-Contreras, A., Gonzalo-Angulo, J. A. & Rodgers, W., 2007. Information content and recency effect of the audit report in loan rating decisions. *Accounting and Finance*, p. 285-304.
26. Hoang, H. & Phang, S.-Y., 2020. How Does Combined Assurance Affect the Reliability of Integrated Reports and Investors' Judgments?. *European Accounting Review*, 30(1), pp. 175-195.
27. Hui, L., 2020. A Study of Key Audit Matters Disclosure. *Modern Economy*, 11, pp. 399-406.
28. In, C.-y., Kim, T. & Park, S., 2020. Key Audit Matters for Production-To-Order Industry and Conservatism. *International Journal Of Financial Studies*, 8(1), pp. 1-18.
29. Iwanowicz, T. & Iwanowicz, B., 2019. ISA 701 and Materiality Disclosure as Methods to Minimize the Audit Expectation Gap. *Journal of Risk And Financial Management*, 12(4), pp. 1-20.
30. Jermakovicz, E. K., Epstein, B. J. & Ramamoorti, S., 2018. CAM versus KAM – A Distinction without a difference?. *The CPA Journal*, pp. 34-40.
31. Kend, M. & Nguyen, L. A., 2020. Investigating recent audit reform in the Australian context: An analysis of the KAM disclosures in audit reports 2017-2018. *International Journal of Auditing*, 24(3), pp. 412-430.
32. Kitiwong, W. & Sarapaivanich, N., 2020. Consequences of the implementation of expanded audit reports with key audit matters (KAMs) on audit quality. *Managerial Auditing Journal*, 35(8), pp. 1095-1119.
33. Koehler, A., Ratzinger-Sakel, N. & Theis, J., 2020. The Effects of Key Audit Matters on the Auditor's Report's Communicative Value: Experimental Evidence from Investment Professionals and Non-professional Investors. *Accounting In Europe*, 17(2), pp. 105-128.
34. Krippendorff, . K., 2013. *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. Third Edition ed. Thousand Oaks: Sage Publications.
35. Lau, C. K., 2020. Measurement uncertainty and management bias in accounting estimates: the perspective of key audit matters reported by Chinese firms' auditors. *Asian Review Of Accounting*, 29(1), pp. 79-95.
36. Li, H., Hay, D. & Lau, D., 2019. *Assessing the impact of the new auditor's report*. s.l.:Pacific Accounting Review.
37. Lin, C. et al., 2020. The Effects of Directors' and Officers' Liability Insurance on Key Auditing Matters. *Emerging Markets Finance And Trade*, 56(5), pp. 977-1002.
38. Mamcarczyk, M., Poplawski, L. & Zieniuk, P., 2020. Disclosures of Key Audit Matters in European listed companies from the chemical sector. *Przemysl Chemiczny*, 99(12), pp. 1727-1730.
39. Marques, D. d. S., Portugal, G. T. & Almeida, S. R. V., 2019. The Impact Generated by Key Audit Matters on the Application of Audit Procedures. *European Journal of Scientific Research*, 152(2), pp. 144-152.
40. Massaro, M., Dumay, J. & Guthrie, J. G., 2016. On the shoulders of giants:undertaking a structured literature review in accounting. *Accounting Auditing & Accountability Journal*, 22(13), pp. 766-801.
41. McAlister, A. M. et al., 2017. *Qualitative Coding: An Approach to Assess Inter-Rater Reliability*, s.l.: American Society for Engineering Education.

42. Milton, S., 2019. Key audit matters: insight from audit experts. *Mediatry Accounting Research*, 27(3), pp. 472-492.
43. Modell, S., 2020. In defence of triangulation: A critical realist approach to mixed methods research in management accounting. *Management Accounting Research*, pp. 208-221.
44. Moroney, R., Phang, S.-Y. & Xiao, X., 2020. When Do Investors Value Key Audit Matters?. *European Accounting Review*, 30(1), pp. 63-82.
45. Pereira, R. Q. et al., 2020. Analysis of the usefulness of fair value measurement of forest assets under the perspective of preparers of the financial statements. *Custos E Agronegocio On Line*, 16(1), pp. 47-78.
46. Pinto, I. & Morais, A. I., 2019. What matters in disclosures of key audit matters: Evidence from Europe. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 30(2), pp. 145-162.
47. Pratoomsuwan, T. & Yolrabil, O., 2018. The key Audit Matters (KAM) practices: the review of first year experience in Thailand. *NIDA Business Journal*, 23(1), pp. 63-91.
48. Pratoomsuwan, T. & Yolrabil, O., 2020. Key audit matter and auditor liability: evidence from auditor evaluators in Thailand. *Journal Of Applied Accounting Research*, 21(4), pp. 741-762.
49. Sierra-Garcia, L., Gambetta, N., Garcia-Benau, M. A. & Orta-Perez, M., 2019. Understanding the determinants of the magnitude of entity-level risk and account-level risk key audit matters: The case of the United Kingdom. *British Accounting Review*, 51(3), pp. 227-240.
50. Sirois, L.-P., Bédard, J. & Bera, P., 2018. The Informational Value of Key Audit Matters in the Auditor's Report: Evidence from an Eye-tracking Study. *Accounting Horizons*, 32(2), pp. 141-162.
51. Sneller, L., Bode, R. & Klerkx, A., 2017. Do IT matters matter? IT-related key audit matters in Dutch annual reports. *International Journal Of Disclosure And Governance*, 14(2), pp. 139-151.
52. Tiron-Tudor, A., Cordos, G. S. & Fulop, M. T., 2018. Stakeholders' perception about strengthening the audit report. *African Journal Of Accounting Auditing And Finance*, 6(1), pp. 43-69.
53. Tommasetti, A., Mussari, R., Maione, G. & Sorrentino, D., 2020. Sustainability Accounting and Reporting in the Public Sector: Towards Public Value Co-Creation?. *MDPI*, pp. 1-19.
54. Trpeska, M., Atanasovski, A. & Lazarevska, Z. B., 2017. *The relevance of financial information and contents of the new audit report for lending decisions of commercial banks*. s.l., Proceedings of The 12th International Conference Accounting And Management Information Systems (AMIS 2017).
55. Van Eck, N. & W. L., 2010. Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), p. 523-538.
56. Vanstraelen, A., Schelleman, C., Meuwissen, R. & Hofmann, I., 2012. The Audit Reporting Debate: Seemingly Intractable Problems and Feasible Solutions. *European Accounting Review*, 21(2), pp. 193-215.
57. Vasconcelos, C., Carolina, A., Alves, K. C. & Fagundes Miranda, L. T., 2020. Relationship between characteristics of the audit committee and independent audit in listed companies of B3. *Revista Ambiente Contabil*, 12(1), pp. 152-170.
58. Velte, P., 2018. Does gender diversity in the audit committee influence key audit matters' readability in the audit report? UK evidence. *Corporate Social Responsibility And Environmental Management*, 25(5), pp. 748-755.
59. Velte, P., 2020. Associations between the financial and industry expertise of audit committee members and key audit matters within related audit reports. *Journal Of Applied Accounting Research*, 21(1), pp. 185-200.
60. Velte, P. & Issa, J., 2019. The impact of key audit matter (KAM) disclosure in audit reports on stakeholders' reactions: a literature review. *Problems and Perspectives in Management*, 17(3), pp. 323-341.
61. Warzocha, G., 2018. *Significant Risks and Key Audit Matters In The Independent Auditors' Reports*. s.l., INT BUSINESS INFORMATION MANAGEMENT ASSOC-IBIMA.
62. White, T. & McBurney, D., 2012. *Research Methods*. Wadsworth, OH, USA: Cengage Learning.
63. Woods, M., Paulus, T. & Atkins, D., 2015. Advancing Qualitative Research Using Qualitative Data Analysis Software (QDAS)? Reviewing Potential Versus Practice in Published Studies using ATLAS.ti and NVivo, 1994-2013. *Social Science Computer Review*, pp. 1-21.
64. Wuttichindanon, S. & Issarawornrawanich, P., 2020. Determining factors of key audit matter disclosure in Thailand. *Pacific Accounting Review*, 32(4), pp. 563-584.
65. Xiyang, H., 2020. A visual analysis of the research on the use of mobile phones by college students based on VOSviewer. *Education and Management Engineering*, pp. 10-16.
66. Zaheer, H., Breyer, Y. & Dumay, J., 2019. Digital entrepreneurship: An interdisciplinary structured literature review and research agenda. *Technological Forecasting & Social Change*, pp. 3-20.

ACCOUNTING POLICIES - RELEVANT INSTRUMENT TO ENSURE THE ENTITY'S COHERENCE AND STABILITY

POLITICILE CONTABILE - INSTRUMENT RELEVANT ÎN ASIGURAREA COERENȚEI ȘI STABILITAȚII ENTITĂȚII

Vilena TIȘCENCO

vilenatiscenco1996@gmail.com

Galina BĂDICU, ORCID ID: 0000-0002-9429-3654

badicu.galina@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract: *In today's context, marked by the phenomena of globalization, business globalization and the development of information systems, the elaboration and substantiation of accounting policies must be limited to the spirit, principles and requirements of accounting regulations, in order to obtain credible accounting information and financial statements. quality. Namely, through accounting policies, the value data presented by an entity can be interpreted and compared over time with other entities whose economic activity is similar. The purpose of this research is to highlight key aspects of accounting policies and how their existence reliably complements the financial statements presented by an economic entity, in order to ensure the coherence and stability of the entity. The investigation involves objective observation, descriptive method with the application of elements of comparison, analysis and deduction, and, to identify the performance of international scientific research, according to various selection criteria, the search engine Web of Science was used.*

Keywords: *accounting policies, relevance of accounting policies, financial situations, alternative variants, accounting adjustments*

JEL classification: M41

Introducere

Schimbările profunde care au loc în sfera economicului, impun entitățile să-și elaboreze și să aplice politicile sale contabile care, pe de o parte, trebuie să fie conforme actualelor reglementări contabile aplicabile, iar pe de altă parte, să reflecte în mod adecvat particularitățile funcționării entității. În acest context, politicile contabile devin un instrument esențial pentru contabilitate în elaborarea legală, respectând atât legislația în vigoare, cât și ținând cont de interesul entității, a operațiunilor de contabilizare și de configurare a informației contabile în cadrul situațiilor financiare ale perioadei de raportare. În același timp, politicile contabile constituie un element de control la dispoziția managementului profesionist întru monitorizarea tratării juste a tranzacțiilor, evoluției poziției financiare, a influenței forțelor concurențiale și setarea unui continuu progres privind performanța financiară.

Problematika legată de politicile contabile este frecvent dezbătută în mediul de afaceri, dar și în cel academic, întrucât prevederile contabile impun entitățile care desfășoară activitate de întreprinzător, indiferent de tipul de proprietate, apartenența ramurală și forma organizatorico-juridică a acesteia să elaboreze politici contabile. Cercetările demonstrează că obiectivul final în alegerea opțiunilor de politici contabile trebuie să vizeze prezentarea fidelă a poziției și performanței financiare și a fluxurilor de trezorerie - elemente definitorii pentru evaluarea unei entități. Din acest punct de vedere, devine evident rolul major al calității analizei profesionale în selectarea, elaborarea, aprobarea și aplicarea politicilor contabile.

Atât timp cât politicile contabile sunt, în mod practic, o necesitate în buna evoluție și dezvoltare a oricărei entități, manifestând o obligativitate din punct de vedere legal, și actualitatea temei date este una vizibil esențială, în special, prin prisma standardelor de contabilitate.

Investigațiile au permis să constatăm că literatura de specialitate cuprinde diverse abordări ale conceptului de politici contabile legate în special de definirea, semnificația și modul de utilizare ale acestora, însă nu le exemplifică, lăsând la latitudinea entităților dezvoltarea acestora, în funcție de necesități.

Majoritatea abordărilor analizează politicile contabile din perspectiva realizării unei contabilități capabile să ofere o imagine fidelă a rezultatelor financiare. Astfel, entitățile selectează metodele legale adecvate de evaluare, recunoașterea, contabilizare, prin aplicarea cărora vor fi prezentate fidel rezultatele puse la dispoziția utilizatorilor, și în acest fel, se asigură coerența și stabilitatea necesară bunei funcționări a entităților și, nu în ultimul rând, integritatea patrimoniului.

Metodologia cercetării

Cu ajutorul metodelor de analiză și sinteză, precum și prin aplicarea elementelor de comparație, inducție și deducție a fost posibilă înregistrarea și evidențierea principalelor informații ce țin de domeniul de cercetare. Ca urmare a acestei analize, au fost puse în evidență importanța, actualitatea, exigența prevederilor legislației, relevanța politicilor în întocmirea situațiilor financiare, monitorizarea poziției financiare și evaluarea performanței financiare. Investigațiile au fost efectuate în baza prevederilor legislative și normative în domeniul contabilității și a surselor bibliografice de specialitate. La efectuarea studiului dat drept surse de inspirație și puncte de reper au servit atât actele normative naționale, cât și internaționale.

În vederea identificării cercetărilor științifice la nivel internațional și aprecierii performanței științifice în domeniul politicilor contabile a fost utilizat motorul de căutare Web of Science. Studiul publicațiilor pe platforma Web of Science s-a realizat prin setarea unor criterii ale căutării, astfel, încât să se obțină rezultate relevante pentru cercetare. Primul criteriu, pentru primirea și examinarea datelor, a fost stabilirea cuvântului-cheie „politici contabile”, iar cel de-al doilea criteriu a fost determinarea „perioadei” și datelor înregistrate în ultimii 10 ani, figura 1.

Figura 1. Dinamica publicațiilor privind politicile contabile în anii 2013-2022 și numărul mediu de citări pe an

Sursa: elaborată de autori în baza rezultatelor căutării pe Web of Science

Drept rezultat, au fost selectate 160 de lucrări științifice, care corespund criteriilor indicate, dintre care, în funcție de categoria lucrărilor-105 lucrări reprezintă articole (65,625% Articles), iar 54 de lucrări constituie prezentări în cadrul conferințelor, care, ulterior, au fost acceptate în reviste

(33,750% Proceedings Papers), celelalte categorii fiind ne semnificative. Din punct de vedere cantitativ, cele mai multe publicații au fost elaborate în anul 2019-28 de publicații. În același timp, pentru a demonstra interesul cercetătorilor, la nivel internațional și pentru a analiza performanța științifică în domeniul politicilor contabile s-a identificat și numărul mediu de citări pe an al publicațiilor (figura 1), fapt ce demonstrează o creștere neuniformă de la an la an. Cel mai mare număr de citări pe an a fost în anul 2021-235 de citări.

Figura 2. Distribuția publicațiilor privind politicile contabile în anii 2013-2022 pe tipurile de categorii acceptate de Web of Science

Sursa: elaborată de autori în baza rezultatelor căutării pe Web of Science

Din figura 2, rezultă că după tipul categoriilor acceptate de Web of Science-75 de articole (46,875%) au fost recenzate la categoria „Business Finance”, 39 de lucrări (24,375%) la categoria „Economics”, 32 de lucrări (20,00%) la categoria „Management”, 29 de lucrări (18,125%) la categoria „Business”.

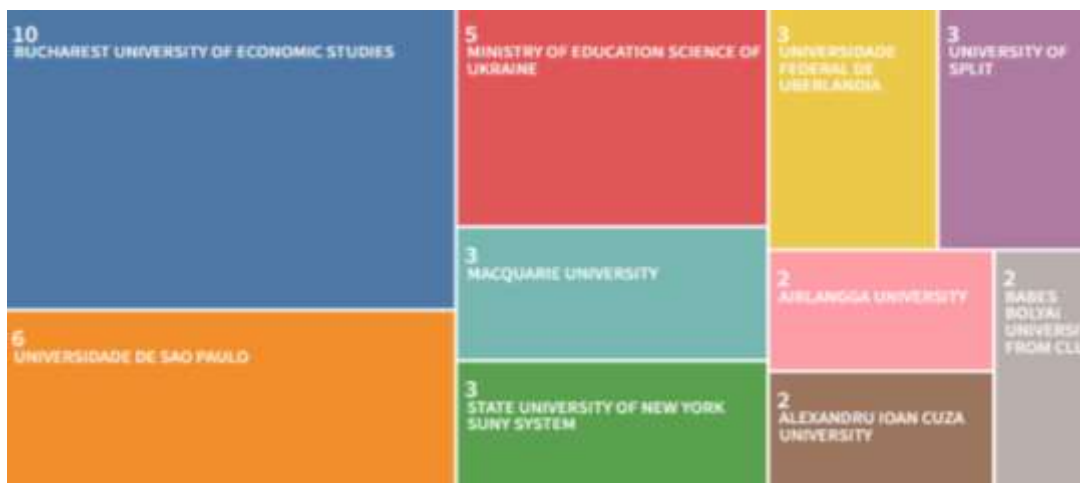

Figura 3. Distribuția publicațiilor privind politicile contabile în anii 2013-2022 pe autori afiliați unor instituții de cercetare

Sursa: elaborată de autori în baza rezultatelor căutării pe Web of Science

Datele figurei 3 relevă că cele mai multe lucrări, în ultimii 10 ani (2013-2022), au fost elaborate de cercetătorii din România-10 lucrări cu o pondere de 6,25% din totalul acestora.

Rezultate și discuții

Politicile contabile constituie prevederi interne stabilite de o entitate economică pentru recunoașterea, evaluarea, înregistrarea, precum și dezvăluirea evenimentelor sau tranzacțiilor specifice în situațiile sale financiare. Acestea se referă la setul de principii și proceduri stabilite de conducere și care urmează să fie aplicate de echipa managerială pentru întocmirea și prezentarea situațiilor financiare ale entității.

Politicile contabile pot să difere de la o entitate la alta, în același timp fiind adaptate pentru a întruni prevederile contabile, respectând concomitent legile și reglementările ce țin de raportarea financiară a datelor cu caracter economico-contabil în conformitatea cu SNC sau IFRS (Standard Internațional de Raportare Financiară).

Analiza surselor de literatură ne permite să constatăm că studierea politicilor contabile în lucrările științifice ale unor savanți, relevă diverse aspecte precum: *opțiuni de selectare și aplicare a politicilor contabile* de Șoimu S., Bădicu G., Cojocaru (Bărbieru) A-C. (2021), *normele generale privind elaborarea politicilor contabile* de Frecăuțeanu A., Cojocari V., Chișlaru A. (2020), *particularitățile formării politicilor contabile în anul 2021* de Nederița A. (2020), *relevanța calității politicilor contabile în misiunea de audit* de Șoimu S., Bădicu G., Socoliuc M. I. (2020), *aspecte generale privind politicile contabile* de Bădicu G., Mihaila S. (2014), *politicile și opțiunile contabile* de Feleagă N., Malciu L. (2002), etc.

Modul de elaborare și aplicare a politicilor contabile în practica internațională este reglementat de prevederile IAS 8 „Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile și erori” [8]. În RM, aceste aspecte sunt prevăzute de reglementările SNC „Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile, erori și evenimente ulterioare” [14]. În referențialul contabil românesc, aspectele legate de politicile contabile se regăsesc în cadrul secțiunii 2.5 „Politici contabile, corectarea erorilor contabile, estimări și evenimente ulterioare datei bilanțului” din Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.802/2014 pentru aprobarea Reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, cu modificările și completările ulterioare [6].

Autorii au studiat prevederile SNC-urilor privind politicile contabile și au constatat că fiecare principiu, regulă și cerință adoptate de entitate din alternativele prevăzute, au implicații asupra relevanței informației privind elementele poziției și performanței financiare. Astfel, analiza definiției politicilor contabile, au condus la constatarea următoarelor elemente componente ale acestora, figura 4.

Figura 4. Definirea politicilor contabile prin prisma prevederilor naționale contabile

Sursa: elaborată de autori în baza [14]

Aplicarea riguroasă și respectarea cu consecvență a *principiilor generale contabile* conferă informației din situațiile financiare relevanță, credibilitate, dar, îndeosebi, comparabilitate în timp, în spațiu și între domenii diferite de activitate, precum compararea poziției și performanței financiare ale unei entități de la o perioadă la alta, compararea între ele a entităților de mărimi diferite, precum și din domenii, și/sau perioade diferite. Deși fiecare principiu contabil reglementează un anumit aspect, toate principiile contabile formează un sistem coerent și unitar, deoarece între ele există interferențe și legături reciproce de interdependență, și neaplicarea sau aplicarea incorectă a unui principiu va conduce la creșterea riscului de afectare a aplicării celorlalte principii contabile. De asemenea, este important să se realizeze semnificația principiilor contabile și să se determine poziția lor în sistemul general al regularizării contabilității și responsabilității.

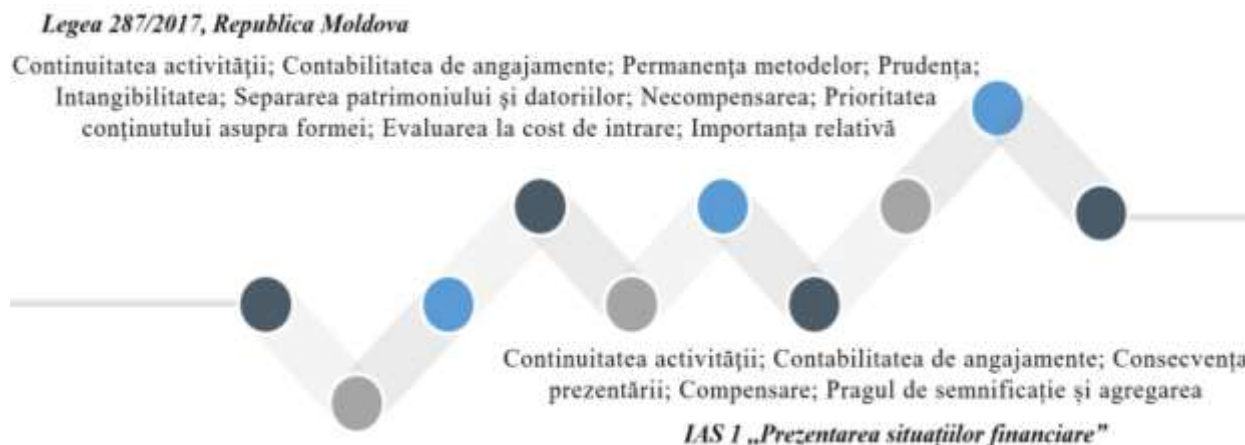

Figura 5. Simbioza principiilor contabile conform prevederilor naționale și internaționale

Sursa: elaborată de autori în baza [10], [7]

Actualmente, principiile contabilității în cadrul normativ al Republicii Moldova sunt reglementate de Legea contabilității și raportării financiare 287/2017 [10] prin articolul 6, în număr de 10 principii, la nivelul Uniunii Europene, sunt expuse în Directiva 2013/34/UE [3] în număr de 10 principii, iar la nivel internațional, sunt prevăzute de IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” în număr de 5 principii (pct. 25, 27, 45, 32, 29) [7].

Analiza reglementărilor ne-a permis să constatăm că principiile contabile trebuie respectate și la elaborarea politicilor contabile, astfel încât să se asigure furnizarea, prin situațiile financiare, a unor informații care trebuie să fie:

- relevante pentru nevoile utilizatorilor în luarea deciziilor [10, art.20];
- credibile în sensul că: reprezintă fidel activele, datoriile, poziția financiară și profitul sau pierderea entității, sunt neutre, sunt prudente, sunt complete sub toate aspectele semnificative [9, pct. 3].

Menționăm că, în reglementările contabile din diverse țări, principiile contabile au diferite denumiri și sunt tratate, în literatura de specialitate, în mod variat. Datorită modului de aplicare a acestora, autorii remarcă faptul că, nu este clar ce convenții prevede SNC „Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile, erori și evenimente ulterioare” sau alte standarde.

Politicile contabile se selectează de către entitate în baza sistemului de reglementare normativă a contabilității care prevede diferite variante de recunoaștere, evaluare și contabilizare a elementelor contabile (*de exemplu, metoda de amortizare a activelor imobilizate, metoda de evaluare curentă a stocurilor, metoda de recunoaștere a veniturilor din prestarea serviciilor etc.*). În absența unui aspect de tratare, managementul entității își va folosi raționamentul profesional la dezvoltarea politicilor contabile, cu respectarea anumitor principii și reguli privind înregistrarea, recunoașterea și evaluarea elementelor la întocmirea și prezentarea situațiilor financiare. Astfel, entitatea este în drept să elaboreze metoda respectivă în baza prevederilor Legii 278/2017, SNC-urilor și altor acte normative [14, pct. 8].

Politicile contabile trebuie elaborate, având în vedere specificul activității, de către specialiști în domeniul economic și tehnic, cunoscători ai activității desfășurate și ai strategiei adoptate de entitate. Astfel, entitățile trebuie să țină cont de tranzacțiile specifice activității, flexibilitatea în alegerea opțiunilor care poate viza, spre exemplu: înregistrarea și urmărirea încasărilor în avans, evitarea riscului de neplată prin verificarea solvabilității clienților și aplicarea procedurii de plată în avans, modalități de ajustare a venitului înregistrat anterior, controlul zilnic al jurnalului de încasări și al vânzărilor, controlul tarifelor aplicate și comisioanelor acordate etc.

Astfel, alegerea unei opțiuni, dintre cele acceptate, determinarea volumului și genului de informații de furnizat, precum și a formei sub care aceste informații trebuie să fie prezentate presupun stabilirea, dintre opțiunile posibile, a celei ce generează cea mai bună informare în vederea luării deciziilor. Cea mai bună informare trebuie să fie în acord cu cea mai fidelă imagine privind poziția și

performanța financiară. În acest context, rezultă că criteriul esențial de evaluare a opțiunilor contabile este cel de utilitate pentru luarea deciziilor. Pentru a face distincție între o informație utilă și mai puțin utilă, entitățile care întocmesc situații financiare trebuie să acorde o atenție sporită politicilor contabile, în vederea furnizării unor informații contabile care să răspundă caracteristicilor calitative.

În ceea ce privește recunoașterea activelor, datoriilor, veniturilor și cheltuielilor în situațiile financiare, definițiile și metodele de evaluare impun raționamentul profesional, punându-se accent în evaluare pe utilitate, prin care înțelegem estimarea implicațiilor asupra beneficiilor viitoare ale entității, iar evaluarea presupunând utilizarea mai multor metode.

Întrucât politicile contabile stabilesc un cadru pe care trebuie respectat de fiecare entitate și concomitent oferă situațiilor financiare comparabilitate și consistență pe parcursul anilor, și în raport cu alte entități, se consideră importante și relevante. Deoarece conducerea stabilește criteriile de referință pentru menținerea calității produselor sau serviciilor într-o entitate, politicile contabile sunt, de asemenea, stabilite ca puncte de referință pentru a reprezenta o imagine solidă și exactă a practicilor contabile din cadrul acestora.

În acest context, se accentuează unele avantaje, identificate de autori, ale politicilor contabile prin prisma obligațiilor impuse de reglementările contabile, fapt prezentat în figura 6.

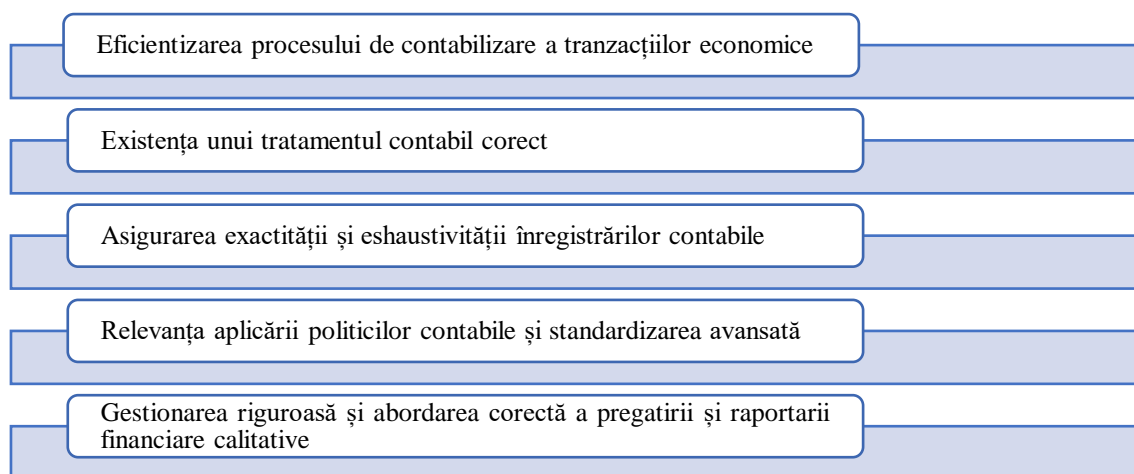

Figura 6. Avantajele politicilor contabile în vederea întocmirii situațiilor financiare

Sursa: elaborată de autori în baza [2]

Astfel, prin eficientizarea procesului de contabilizare a tranzacțiilor economice, politicile contabile elaborate adecvat pot simplifica procesul decizional, spre exemplu prin automatizarea tranzacțiilor financiare în sistemul contabil al entității, dezvoltarea procedurilor și noilor orientări pentru standardizarea modificărilor viitoare, care vor permite efectuarea actualizărilor și abordarea diversă în practică. În scopul luării deciziilor economice și raportării financiare, considerăm că gestionarea riguroasă și abordarea corectă a pregătirii și raportării informațiilor contabile sunt utile și conforme cu reglementările contabile aplicabile în vederea asigurării calității situațiilor financiare.

Politicile contabile ghidează departamentul financiar-contabil al entității cu privire la modul de pregătire a situațiilor financiare, atât pentru controlul intern, cât și pentru cel extern. În acest context, ele contribuie la menținerea coerenței în raportare, deoarece asigură că aceleași metode sunt utilizate de-a lungul diferitor perioade de timp, asigurându-se totodată că entitatea rămâne în conformitate cu orice cerințe statutare sau legislative.

Importanța și utilitatea politicilor contabile:

- ✓ Acestea servesc drept ghid pentru contabili și conducerea entității în timpul pregătirii situațiilor financiare.
- ✓ Ele ajută la furnizarea unei referințe gata pregătite pentru un set similar de circumstanțe pe care entitatea le poate întâmpina.
- ✓ Acestea contribuie la menținerea consecvenței în prezentarea unor situații financiare care conduc la o comparație ușoară față de anul precedent sau cu alte organizații.

- ✓ Ele sunt utile la menținerea controlului intern, urmând procedura stabilită pentru tipuri similare de tranzacții.
- ✓ Ele sprijină investitorii în analiza situațiilor financiare în timp ce se decide dacă aceștia ar trebui să investească sau nu în anumite afaceri.

Deși sunt limitate de anumite constrângeri de ordin fiscal sau reglementări de drept contabil, elaborarea politicilor contabile lasă o marjă de opțiune managerilor entității în sensul că aceștia pot să aleagă între mai multe metode admise, pot să opteze pentru utilizarea excepțiilor reglementate prevăzute, dar toate politicile contabile trebuie să respecte reglementările naționale în domeniu sau Standardele Internaționale de Raportare Financiară.

Având drept bază standardele internaționale de contabilitate universal valabile și, în particular, standardele naționale aplicabile pe teritoriul Republicii Moldova, politicile contabile rămân a deține un loc esențial în asigurarea coerenței și stabilității economice a unei entități care-și desfășoară activitatea economică pe teritoriul țării.

În continuare, ne propunem să accentuăm aspectele opțiunilor propuse cu referință la unele standarde, care pot fi necesare utilizatorilor în funcție de particularitățile activității efectuate de entitatea în cadrul căreia activează.

Tabelul 1.

Opțiuni contabile aferente elementelor de activ din perspectiva legislației naționale

Element contabil/ Standardul de referință	Procedeu/ Metodă	Evaluarea inițială și curentă	Evaluarea ulterioară
Imobilizări SNC „Imobilizări necorporale și corporale”	Evaluarea	Intrare (pct. 8-16) <i>Costul de intrare</i> - în funcție de modalitatea de intrare a obiectului; <i>Costul de intrare</i> – repartizându-se între obiectele cumpărate proporțional valorii juste a fiecărui obiect în parte; <i>Costul de explorare</i> .	<i>Modelul bazat pe cost</i> - valoare contabilă; <i>Modelul reevaluării</i> - valoarea reevaluată (pct. 17-18).
	Amortizarea și Deprecierea	Amortizarea Metoda liniară (pct. 23) Metoda unităților de producție (pct. 24) Metoda soldului degresiv (pct. 25)	Depreciere <i>Valoarea reevaluată în baza valorii de piață</i> <i>Valoarea reevaluată în baza altei metode decât valoarea de piață</i>
Stocuri SNC „Stocuri”	Evaluarea	Intrare (pct. 13-27) <i>Costul de intrare</i> - în funcție de sursa de proveniență; Costul efectiv – ca rezultat a procesului tehnologic. Ieșire (pct. 33-43) <i>Valoarea contabilă</i> - prin utilizarea metodelor de evaluare curentă: cost mediu ponderat, FIFO, LIFO etc.	<i>La suma cea mai mică dintre valoarea contabilă</i> (determinată în baza metodei de evaluare curentă și valoarea realizabilă netă) (pct. 44-50).

Sursa: elaborat de autori în baza [12], [13] și [15]

Din cele relatate, inclusiv prezentate în tabel, rezultă că entitatea trebuie să opteze pentru una din opțiunile prevăzute de SNC „Imobilizări necorporale și corporale” [13]. Astfel, entitățile trebuie să opteze pentru păstrarea modelului bazat pe cost al imobilizărilor sau pentru reevaluarea acestora. Reevaluările trebuie făcute cu suficientă regularitate, astfel încât valoarea contabilă să nu difere substanțial de cea care ar fi determinată, folosind valoarea justă de la data raportării. Frecvența reevaluărilor depinde de modificările valorii juste ale imobilizărilor. Clasele de imobilizări a căror

valoare justă suferă modificări semnificative și fluctuante, se reevaluează anual, iar clasele de imobilizări cu modificări nesemnificative ale valorii juste – o dată în 3–5 ani [13, pct.18³].

În acest context, diferențele din reevaluarea imobilizărilor vor afecta elementele situațiilor financiare în următorul mod:

- ✓ surplusul de reevaluare se va recunoaște în componența capitalului propriu ca rezerve din reevaluare;
- ✓ reducerea de reevaluare se va recunoaște ca cheltuieli curente [13, pct.18⁶].

Totodată, entitatea trebuie să prevadă, în politicile contabile, regimul de amortizare al imobilizărilor, utilizând una din metodele de amortizare prevăzute de reglementările contabile [13, pct. 19-28]. O cotă mai mare de amortizare va conduce la diminuarea rezultatului financiar și invers. Deci, în funcție de nivelul de amortizare stabilit de entitate, rezultatul este în mod invers proporțional influențat.

Identificarea faptului dacă un activ reevaluat *poate fi depreciat* depinde de metodele utilizate pentru determinarea valorii reevaluate a acestuia:

- ✓ în cazul în care costurile de vânzare sunt nesemnificative, activul reevaluat *nu se consideră a fi depreciat* și valoarea justă minus costurile de vânzare *nu trebuie estimată*.
- ✓ în cazul în care costurile de vânzare sunt semnificative, cerințele de reevaluare vor fi respectate reieșind din prevederile SNC-ului „Deprecierea activelor” [12, art. 4].

Rezultă că entitatea trebuie să determine un prag de semnificație privind reevaluarea sau să explice ce reprezintă „costuri nesemnificative”. Pierderile din depreciere se vor contabiliza în funcție de metoda evaluării ulterioare a activelor imobilizate aplicată de entitate. Astfel, în cazul evaluării la cost, *pierderea din depreciere* va genera cheltuieli curente. În cazul activului contabilizat la valoarea reevaluată *pierderea din depreciere* va diminua surplusul de reevaluare a activului. *Orice sumă a depășirii pierderii* din depreciere asupra surplusului de reevaluare a aceluiași activ, precum și suma integrală a pierderii din depreciere, în cazul în care surplusul de reevaluare nu există, va genera cheltuieli curente [12, art. 23-25].

Selectarea metodei de identificare a ieșirilor de stocuri are impact asupra valorii rezultatului financiar al entității. În primul rând, utilizarea diverselor metode de evaluare conduce la rezultate financiare diferite, iar în al doilea rând, pot apărea situații privind incomparabilitatea rezultatelor financiare ale entităților din același sector de activitate. Legislația contabilă autohtonă prevede mai multe metode de evaluare în cazul ieșirii [15, pct. 33]. Metoda costului mediu ponderat (CMP) [15, pct. 37] și metoda FIFO [15, pct. 36] sunt cunoscute și acceptate de IFRS. În cazul utilizării costului mediu ponderat sau a metodei identificării specifice, se va include în cost o valoare mai mare decât în cazul metodei FIFO.

Procedura elaborării politicilor contabile constă în alegerea unei opțiuni din câteva admise de sistemul de reglementare normativă a contabilității [14, pct. 7]. Justificarea metodei alese depinde de specificul proceselor tehnologice și „respectarea principiilor generale și caracteristicilor calitative ale informațiilor” [14, pct. 10].

Managementul entității elaborează politici contabile în cadrul acesteia în vederea îmbunătățirii atât a calității informațiilor financiar-contabile, cât și a eficienței funcției de raportare financiară. Rezultatul unei entități nu depinde doar de performanțele economice și financiare ale acesteia, ci poate să fie o decizie de gestiune în funcție de politicile contabile pentru care optează echipa managerială.

Conform art. 18 [10], persoanele cu răspunderea pentru ținerea contabilității și raportarea financiară [10, art. 18 (2)] sunt obligate să asigure elaborarea, aprobarea și aplicarea politicilor contabile în conformitate cu standardele de contabilitate și alte acte normative elaborate în conformitate cu art. 8 alin. (1) lit. b) [10]. În acest context, menționăm că entitățile trebuie să procedeze la actualizarea permanentă a politicilor contabile atât cu noile modificări legislative, cât și privind modalitatea de tratare a spețelor nou-apărute la un moment dat în cursul desfășurării activității.

Concluzii

Recapitulând, putem menționa că politicile contabile dezvoltă raționamentul profesional în privința opțiunilor contabile care și reprezintă acea marjă de alternativă pe care și-o poate seta entitatea în funcție de specificul activității sale. În acest context, entitatea trebuie să selecteze și să aplice politicile sale contabile în mod consecvent pentru tranzacții similare, alte evenimente și condiții, cu excepția cazului în care un standard necesită sau permite, în mod specific, clasificarea articolelor pentru care pot fi adecvate diferite politici.

În opinia noastră, politicilor contabile sunt un instrument extrem de util, întrucât constituie parte integrantă a situațiilor financiare, astfel încât utilizatorii să înțeleagă semnificația indicatorilor prezenți. De asemenea, politicile contabile asigură aplicarea unitară a tratamentelor contabile și elimină eventualele interpretări eronate. Regulile și tratamentele contabile cuprinse în politicile contabile trebuie să respecte legislația contabilă aplicabilă în ansamblul său. Dar, nu este suficientă doar respectarea reglementării contabile, ci și luarea în considerare a prevederilor legislative care reglementează unele domenii de activitate și care pot conduce la înregistrări specifice în contabilitate. În plus, politicile contabile funcționează ca un ghid util și complet în ceea ce privește tratamentul unor operațiuni viitoare cu care entitatea s-ar putea confrunta. Simpla enumerare a unor reguli contabile sau copierea unor politici aplicabile altor entități va face ca politicile contabile să comporte un caracter formal, cu riscul de a conduce la rezultate financiare în contabilitate, care nu corespund realității.

Concluzionând, consemnăm că politicile contabile constituie baza metodologică a activității entității, caracterizată prin ansamblul regulilor și procedurile specifice adoptate și prin aplicarea cărora va fi prezentată fidel poziția și performanța financiară, asigurându-se, astfel, coerența și stabilitatea necesară bunei funcționări a entităților și, nu în ultimul rând, integritatea patrimoniului.

Referințe bibliografice

1. BĂDICU, G., & MIHAILĂ, S. (2014). *Politici contabile: principii de bază și caracteristici calitative ale informațiilor*. *Economica*, 90(4), 80-86.
2. DASCĂLU, R. (2020). *De ce este necesar manualul de politici și proceduri contabile, obligatoriu în România?* [online]. Disponibil la: <https://accace.ro/de-ce-este-necesar-manualul-de-politici-si-proceduri-contabile-obligatoriin-romania/>
3. Directiva 2013/34/UE. [online]. Disponibil la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=PL>
4. FELEAGA N., MALCIU L. (2002). *Politici și opțiuni contabile*. București: Editura Economica. 462 p.
5. FRECĂUȚEANU A., COJOCARI V., CHIȘLARU A. (2020). *Normele generale privind elaborarea politicilor contabile*. În: Conferința internațională științifică de contabilitate, ISCA 2020 Ediția a 9-a, Chișinău: ASEM, 2020. P. 105-113
6. GOMOI B.-C. (2020). *Aspecte privind politicile contabile în conformitate cu prevederile OMFP nr. 1.802/2014*. În: *Contabilitate și raportare financiară*, nr. 9, septembrie 2020. p. 25-32 [online]. Disponibil la: <https://www.ceccarbusinessreview.ro/ro/aspecte-privind-politicile-contabile-in-conformitate-cu-prevederile-omfp-nr-1802-2014-a66/>
7. IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”. [online]. Disponibil la: <https://www.mf.gov.md/ro/lex>
8. IAS 8 „Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile și erori”. [online]. Disponibil la: <https://www.mf.gov.md/ro/lex>
9. ISA 200. Manualul de reglementări internaționale de control al calității, audit, revizuire, alte servicii de asigurare și servicii conexe. Ediția 2018, Volumul I.
10. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. [online]. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125231&lang=ro#
11. NEDERIȚA, A. *Particularitățile formării politicilor contabile ale entităților pe anul 2021*. *Contabilitate și audit*. 2020, nr. 12, 81-94. ISBN: 977-1813-440-80-2
12. SNC „Deprecierea activelor”. [online]. Disponibil la: <https://www.mf.gov.md/ro/lex>
13. SNC „Imobilizări necorporale și corporale”, cu modificările ulterioare. [online]. Disponibil la: <https://www.mf.gov.md/ro/lex>

14. SNC „Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile, erori și evenimente ulterioare”. [online]. Disponibil la: <https://www.mf.gov.md/ro/lex>
15. SNC „Stocuri”. [online]. Disponibil la: <https://www.mf.gov.md/ro/lex>
16. ȘOIMU S., BĂDICU G., COJOCARU (BĂRBIERU) A-C. (2021). *Opțiuni de selectare și aplicare a politicilor contabile în aprecierea poziției și performanței financiare*. În: *Economica*, nr.4 (118),2021. p. 105-124.
17. ȘOIMU S., BĂDICU G., SOCOLIUC M. I. (2020). *Relevanța calității politicilor contabile în misiunea de audit și impactul acestora asupra competitivității entităților*. Conferința științifică internațională „Provocările contabilității în viziunea tinerilor cercetători”. Chișinău: ASEM, 2020, ed. a IV-a, pp. 87-98.

ВНЕДРЕНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ

Валерий ГАГАУЗ

gagauzvf@gmail.com

Научный руководитель: Григорий БЕЛОСТЕЧНИК, ORCID ID: 0000-0002-6913-2437

belostecinic@yahoo.com

Академия Экономических Знаний Молдовы

Abstract. *Digital economy, the complication of business processes and the entire business information environment requires the improvement of modern information and telecommunication technologies, which provides new opportunities for accounting. This paper discusses some issues related to the impact of digitalization on entrepreneurial activity and accounting. Based on the analysis of scientific literature and practical activities, the advantages and disadvantages of using cloud technologies, block chain, smart contracts, and electronic document management in accounting are considered. The digitalization of accounting is an integral part of the digitalization of business processes, which level is still quite low in the Republic of Moldova. The introduction of digital technologies in business activities can provide significant benefits for improving, efficiency increasing and cost reducing of accounting operations. Currently there are some obstacles in digital technology implementation in accounting such as lack of legislative base, lack of qualified specialists, technical aspects, etc. The implementation of digital technologies is possible only if there is a certain environment, including a set of infrastructure and technological solutions, state regulation, support for digital technologies and elements of the digital economy, as well as a personnel training system.*

Keywords: *цифровые технологии, предпринимательство, бухгалтерский учет*

JEL: M41, M21

Введение

В настоящее время передовые информационные технологии глубоко проникли в повседневную жизнь как обычных людей, так и предприятий. Центральным компонентом системы управления любым предприятием является система учета, бухучета в частности. Развитие цифровой экономики, усложнение бизнес-процессов и всей информационной среды бизнеса требует совершенствования современных информационно-телекоммуникационных технологий, что предоставляет новые возможности для ведения бухгалтерского учета. Современные информационные технологии позволяют минимизировать отрицательное влияние человеческого фактора, ускорить работу и автоматизировать обмен, сократить расходы и благодаря этому сделать бизнес более конкурентноспособным (Коржова, 2019; Шамина, 2018; Сокерин, 2019). Информационные технологии повышают достоверность данных, представленных в финансовой отчетности, снижают некоторые риски пропуска данных, финансовые отчеты становятся более всеобъемлющими и дают более полное представление об экономическом и финансовом положении компании (Bursuc și al. 2021). Современные бухгалтерские информационные системы изменяет внутреннюю структуру предприятий и способствует направлению и эффективности потоков информации внутри организации, представляют полезную информацию для принятия решений менеджерам из всех иерархических уровней, а также информацию, необходимую внешним пользователям

(Вајан, 2021). Исследователи приходят к выводу, что цифровизация может разрушить область управленческого учета, что может повлиять не только на цифровой ландшафт организации и связанные с ним бизнес-модели, но и на методы управленческого учета и контроля (Möller at al., 2020).

В сравнении с ручной обработкой информации, автоматизированный бухгалтерский учет значительно облегчает работу бухгалтера, обеспечивает ведение взаимосвязанных участков учета, облегчает получение информации из других отделов. Для руководящего персонала такой учет открывает возможность получения актуальной управленческой информации для принятия управленческих решений.

Преимущества автоматизированного бухучета над ручным:

- автоматическое заполнение реквизитов первичных документов
- хранение и автозаполнение номенклатуры
- быстрая обработка больших массивов данных
- подготовка отчетности
- удобные представления данных в виде диаграмм и индивидуализированных отчетов
- формирование отчетных регистров
- уменьшает количество бумажных носителей
- исключает арифметические ошибки
- электронная отчетность
- подготовка и управление платежами

Цель работы – систематизация и оценка цифровых технологий (систем, программ и инструментов), которые могут быть использованы для цифровизации бизнес-процессов и бухгалтерского учета в предпринимательской деятельности, анализ их преимуществ и недостатков.

Методология исследования основывается на анализе научной литературы по теме, обобщении, анализе практической деятельности МСП в Молдове.

Интенсификация деловой активности и ускорение бизнес-процессов делает решение основных задач бухучета таких как контроль целесообразности хозяйственных операций; контроль наличия и движения имущества и обязательств; предотвращение отрицательных результатов хозяйственной деятельности организации; выявление внутрихозяйственных резервов обеспечения финансовой устойчивости организации еще более важными и требующими максимально возможной автоматизации бухучета и его интеграции с другими информационными системами предприятия и его партнеров.

Современные информационные технологии предоставляют целый ряд систем, которые могут содействовать в решении этих задач.

Облачные технологии. Принципы хранения и обработки информации очень изменились и все больше предприятий обращаются к облачным технологиям. Они освобождают бизнес от необходимости покупки и обеспечения дорогостоящего компьютерного оборудования и программного обеспечения, экономят электроэнергию, пространство и позволяют уменьшить количество вовлеченного в процесс персонала.

Облачные технологии подразумевают предоставление компьютерных ресурсов, таких как память или вычислительные мощности в качестве Интернет-сервиса. На начальном этапе позволяют значительно снизить временные затраты на внедрение. Они позволяют самостоятельно выбирать необходимые на данный момент пользователю функции (скорость

соединения, объем памяти, вычислительные мощности, а также время, на которое он арендует облако), а значит регулировать услуги и их стоимость. Эта опция позволяет оперативно нарастить ресурсы для хранения и обработки данных в случае возникновения необходимости. Облачные решения подразумевают доступность с любых устройств, без привязки к операционным системам или оборудованию. Автоматизированность сервисов не требует от заказчика какого-либо взаимодействия с поставщиком. Облачные сервисы позволяют сотрудникам компании быть мобильными и работать из любого места. Все необходимые программы и ресурсы доступны круглые сутки.

Концептуально облачные решения можно разделить на три типа, которые чаще всего предоставляются вместе:

1. Инфраструктура как услуга (IaaS) – предоставление компьютерной инфраструктуры как услуги. Суть его заключается в аренде виртуального компьютера, но он ничем не отличается от реального – можно установить любое программное обеспечение.
2. Платформа как услуга (PaaS) – это предоставление платформы для разработки, развертывания и поддержки веб-приложений. Здесь также арендуется виртуальный компьютер с набором готовых инструментов и программным обеспечением. Пользователю нужно только передать свои данные.
3. Приложение как услуга (SaaS) – это предоставление программного обеспечения в аренду. В данном случае поставщик сам разрабатывает веб-приложение и управляет им, предоставляя заказчикам доступ к программе через Интернет

Самыми крупными поставщиками облачных технологий в мире на данный момент являются AWS, Azure, Google Cloud и Alibaba Cloud (распространен в Китае).

Несмотря на большой потенциал и значительные преимущества, облачные сервисы также характеризуются определенными недостатками. Необходимость предоставления информации внутреннего пользования третьим лицам, создает риск утечки данных (Астафьева и др., 2015). Риск отсутствия Интернет-соединения может помешать работе в сервисе, в то время как локально программное обеспечение позволит продолжить работу при наличии одного электричества. Сейчас существуют бизнесы, для которых их программное обеспечение, в которое уложены все их бизнес-процессы является своего рода скелетом бизнеса, без которого он не в состоянии функционировать, поэтому любые факторы, ставящие под угрозу работоспособность ключевого программного обеспечения являются критическими. Еще одним минусом облачных решений является то, что они стандартны и почти не допускают возможности кастомизации. Это касается и бухгалтерских продуктов, которые чаще всего требуют доработки с учетом специфики конкретного бизнеса.

Электронный документооборот. Важным разделом любого бизнеса является документооборот, который в последние годы значительно эволюционировал. Классический бумажный документооборот подразумевает наличие бумажного носителя, определенные условия для его заполнения (ручное заполнение, принтерная печать), логистику передачи и подписи документов (почта, курьерские услуги, встречи с представителями контрагентов), хранение и поиск данных в документации, визирование и валидацию документов. Все эти процессы сопряжены со значительными затратами времени, денег, места и человеческих ресурсов.

В 2020 и 2021 годах во время пандемии Covid-19 многие компании перешли на электронный документооборот. В пандемию руководители бизнеса ещё раз убедились, насколько сложно оформлять, подписывать и подолгу ожидать возврата оригиналов на бумаге.

Электронный документооборот можно разделить на две большие категории – внутренний документооборот компании и юридически значимый электронный документооборот. Внутренний документооборот компании основан на внутренних правилах и принципах; обеспечивает потребность в обмене данными между отделами компании. Юридически значимый электронный документооборот - для которого способы обмена, требования к безопасности хранения и передачи, а также к электронной подписи строго установлены законом. Он обеспечивает реализацию юридически значимого электронного документооборота с контрагентами и госорганами.

Юридически значимые электронные документы также подразделяются на 2 типа:

- Структурированные. Электронно-цифровая форма структурированного документа регулируется законами и требованиями государственных служб. Электронные накладные и формализованные налоговые отчеты.
- Неструктурированные. Договоры, первичная документация, уведомления и др. Форма может меняться в зависимости от нужд контрагентов. Строгих требований со стороны закона нет.

Юридически значимым документ как структурированный, так и неструктурированный становится после его подписания электронной подписью.

Электронный документооборот подразумевает создание и хранение документа или пакета документов любого размера с затратами близкими к 0. Освобождает предприятия от необходимости арендовать складские помещения или даже высвободить уже имеющиеся под другие нужды. Навигация в таком цифровом хранилище на порядок быстрее и удобнее по сравнению с классическим материальным хранилищем документов. Также электронные документы могут использовать для заполнения данные из информационных систем предприятия, что позволяет ускорить процесс его составления и практически исключить возможно совершения ошибок всех типов из-за наследования уже проверенных данных. Логистика отправки и подписи цифровых документов не подразумевает присутствие всех сторон в одном и том же месте в одно и то же время, что сокращает расходы на логистику до стоимости двух цифровых подписей. Контрагенты могут быстро отправлять и принимать документы, таким образом ускоряя поставки, выполнение работ, приемку товара и др. Чем раньше получены закрывающие документы, тем быстрее учтен НДС и верно определена налоговая база.

В Республике Молдова цифровая документация используется в основном в бухгалтерском деле и включает следующее:

- приходные и расходные накладные (e-factura)
- Опух для автоматизации доходов – фармацевтический бизнес
- налоговая отчетность e-gapoarte
- прочие документы (PDF акты сверки) и их валидация при помощи цифровых подписей
- платежные поручения через файлы обмена и Банк-Клиенты
- электронные трудовые книжки

а также

- внутренний документооборот и управление проектами
- Kpi (Atlassian Jira) - сбор первичной информации для формирования фонда зарплат (вместо табеля рабочего времени)

Электронный документооборот ускоряет принятие решений и в итоге повышает эффективность бизнеса. Однако нужно понимать, что полноценный электронный документооборот и все, вышеупомянутые эффекты и преимущества, невозможно получить только за счет организации электронного документооборота. Полноценный электронный документооборот подразумевает применение безбумажной формы передачи документов, обеспечение их юридической значимости и однократности ввода документов.

В основном, однократность ввода обеспечивается только в рамках одной конкретной информационной системы, а «электронный документ» вовсе не электронный, а только лишь скан-копия бумажного документа. Или, наоборот, изначально электронный документ (например, госконтракт), распечатывается на бумажном носителе для его повторного подписания. Важным признаком цифровизации документооборота является создание единой цифровой среды доверия, где единожды созданный электронный документ передается в машиночитаемом виде и уже не должен обрабатываться вручную.

Такая система выводит контроль на новый уровень, т.к. весь документооборот легко проследить в электронной системе, открыть при необходимости любой документ, проанализировать статусы, сроки, ошибки.

Block Chain — это распределенный, совместно используемый, неизменный реестр, в котором транзакции записываются в хронологическом порядке и могут просматриваться всеми, у кого есть доступ. Он упрощает процесс записи транзакций и учета активов в бизнес-сети.

В научной литературе, СМИ и блогосфере блокчейн тесно связывается с криптовалютам и редко связывают с бухгалтерским учетом. Однако, необходимо обратить внимание на то, что Block Chain основан на давно известной бухгалтерской технологии. Транзакция записывается дважды: в одинаковой сумме у каждой из сторон сделки. Краеугольный камень классического бухгалтерского учета – двойная запись. Факт хозяйственной жизни отражается в одинаковой оценке по дебету одного и кредиту другого счета. Технология Block Chain могла бы помочь в решении давно накопившихся проблем классического бухгалтерского учета:

- «двойная запись» в бухгалтерском учете контролируется одним человеком;
- существует угроза недовнесения транзакций по счету в учетную систему (ошибочного или преднамеренного);
- угроза изменение проводок в учётной системе (сознательного или ошибочного);
- скрытие транзакций в учетной системе.

Принципы Block Chain, применимые к учету:

- децентрализация (данные распределены по всем участникам системы и ни один не имеет возможности ими манипулировать);
- доступность и прозрачность (данные доступны всем участникам приватного Block Chain в рамках прав доступа);
- нет необходимости в доверии участников Block Chain друг к другу;
- безопасность (изменения в приватный Block Chain не могут быть добавлены извне);
- необратимость (необратимость транзакции, невозможность изменения);
- консенсус (данные, которые добавляются участниками, проверяются системой).

При внедрении технологии Block Chain в учет организации устраняется необходимость проведения инвентаризации с контрагентами, поскольку формирование и списание дебиторских и кредиторских задолженностей будет происходить одновременно в одинаковой

оценке в момент транзакции. Роль бухгалтера будет заключаться в правильной классификации приобретенных или переданных активов и фиксации соответствующего при этом дохода или расхода.

Существует возможность создания Block Chain -технологии внутри организаций. В результате отпуск товарно-материальных ценностей из мест хранения автоматически отражается у получателя и списывается у отправителя.

Технология Block Chain обеспечивает оперативный учет в режиме реального времени и отсутствие первичных документов. Преимущество использования Block Chain состоит в том, что при сделке между двумя сторонами нет посредника (третьей стороны), а также нет центрального собственника, который мог бы их контролировать (Olaru, 2021).

Block Chain позволяет эффективно бороться с мошенничеством. Уклонение от уплаты налогов становится невозможным, так как все транзакции оцифрованы

Отслеживание цепочки поставок. Пищевая промышленность — одна из многих отраслей, принцип работы которых можно кардинально изменить с помощью технологии Block Chain, которая позволяет отследить время, место и способ выращивания, сбора, доставки и обработки продуктов питания, обеспечив при этом защиту данных участников сети.

Block Chain – это передовая технология, которая способна изменить принципы ведения бизнеса, однако её внедрение сопряжено с определёнными трудностями, среди которых: отсутствие законодательного регулирования; высокое потребление электроэнергии; отсутствие специалистов необходимого уровня; при увеличении пользователей проявляется эффект замедленной работы

Смарт-контракт - договор в электронной форме, исполнение прав и обязательств, по которому осуществляется путем совершения в автоматическом порядке цифровых транзакций в распределенном реестре цифровых транзакций в строго определенной им последовательности и при наступлении определенных им обстоятельств.

Смарт-контракт способны решить целый ряд задач:

- снижение риска непокрытия дебиторской задолженности
- автоматизация расчетов
- снижение риска невыполнения контрактных обязательств

Внедрение технологии смарт контрактов также сопряжено с следующими трудностями: отсутствие единой среды, в которой работают смарт-контракты; неизменяемость смарт-контрактов; недостаток квалифицированных специалистов для разработки; отсутствие регулирующей законодательной базы; публичность смарт-контрактов в Block Chain – (в реальности условия контрактов - тайна).

Выводы. Внедрение цифровых технологий в предпринимательскую деятельность представляют значительные преимущества для совершенствования, повышения оперативности и снижения стоимости операций бухгалтерского учета. Цифровизация бухгалтерского учета является неотъемлемой частью цифровизации бизнес-процессов (Гагауз, 2022), уровень которой в Республике Молдова еще достаточно низок.

Исходя из вышеизложенного, следует подчеркнуть важность обеспечения профессиональных бухгалтеров необходимой техникой и знаниями для работы в цифровой среде, а также усилить подготовку менеджеров и практических предпринимателей в данной области. Это поможет решить основные задачи бухгалтерского учета: контроль целесообразности хозяйственных операций, контроль наличия и движения имущества и обязательств, предотвращение

отрицательных результатов хозяйственной деятельности организации, выявление внутрихозяйственных резервов обеспечения финансовой устойчивости организации. Однако важно понимать, что все эти преобразования возможны только при существовании определенной среды, которая включает в себя комплекс инфраструктурных и технологических решений, государственное регулирование, поддержку цифровых технологий и элементов цифровой экономики, а также систему подготовки кадров.

Библиографические источники

1. Коржова, О. В. Реализация в бухгалтерском учете информационных технологий в сфере цифровой экономики / О. В. Коржова, Л. В. Маркова // Научное обозрение. Педагогические науки. — 2019. № 4–4. С. 49–52.
2. Шамина, Е. В. Перспективы внедрения автоматизированных технологий в бухгалтерский учет / Е. В. Шамина, А. А. Филимонов // Актуальные направления научных исследований XXI века: теория и практика. 2018. № 2 (38). С. 129-132.
3. Сокерин, П. О. Применение облачных технологий в бухгалтерском учете / П. О. Сокерин // Научные стремления. 2019. №. 25. С. 72-74.
4. Bursuc¹, M. G., Melega, A., & Grosu, V. Contabilitatea în era digitalizării. *Accounting, ISCA 2021*, 43.
5. Астахова Е. Ю., Кочетова М. М. Облачная бухгалтерия – бухгалтерия будущего//Учет. Анализ. Аудит. -2015.-№6. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/oblachnaya-buhgalteriya-buhgalteriya-buduschego> (дата обращения: 2.02.20220)
6. Астафьева В. А., Моисеева Т. М., Ковальчук Е. В. Облачные технологии в бухгалтерском учете: проблемы, риски, развитие. – 2015.. URL: <http://lib.i-bteu.by/bitstream/handle/22092014/1506/BA.pdf?sequence=1&isAllowed=y>(дата обращения: 10.02.2022).
7. Bajan, M. (2021). Impactul tehnologiilor informaționale asupra contabilității. In *Contabilitatea și auditul în condițiile globalizării: realități și perspective de dezvoltare* (pp. 242-249).
8. Möller, K., Schäffer, U., & Verbeeten, F. (2020). Digitalization in management accounting and control: an editorial. *Journal of Management Control*, 31(1), 1-8.
9. Olaru, E. A. (2021). Impactul blockchain asupra profesiei contabile. *CECCAR Business Review*, 2(3), 49-58.
10. Гагауз В. (2022). Цифровизация бизнес-процессов в коммерческих предприятиях малого и среднего бизнеса. In *Creșterea economică în condițiile globalizării*", Conferința Internațională Științifico-Practică, Ediția a 15-a, Octombrie 15-16, 2021, Chișinău, INCE, 2022, p.179-186. <https://doi.org/10.36004/nier.cecg.II.2021.15>

INCREMENTAL REDESIGN OF THE ACCOUNTING PROFESSION IN THE CONTEXT OF DIGITALISATION AND INDUSTRY 4.0

Andreea CORDOS (LABADITIS)

andreea.cordos@econ.ubbcluj.ro

Coordonator științific: **Adriana TIRON TUDOR**, ORCID ID: 0000-0001-5530-5635

Babes Bolyai University, Cluj-Napoca, România

Abstract. *The purpose of the research is to make a deep dive into the perception over technology usage amongst the accounting professionals, while trying to assess its current level of utilization and understanding in the field. The paper tries to snapshot the status quo on the international market of accounting professionals in terms of current level of technological use, understanding and behavioural intention to use new technology, along with contributing factors.*

Methodology: *With this purpose a questionnaire is prepared based on the adapted TAM methodology to understand how the accounting professionals are positioned against the developing technologies. The questionnaire will focus on the accounting function of companies or accounting companies, all in different stages of technological development.*

The methodological approach to be used within the proposed paper is exploratory, with mixed methods of qualitative research such as questionnaires and in-depth literature review. Originality/value: *Originality of the paper comes from performing an extended analysis in a transition period for most companies and trying to go beyond perceptive analysis towards the root causes implied.*

Keywords: *digitalisation, accountant, TAM, industry 4.0*

JEL: M40, M41

Introduction.

Today, the current world context is forcing the accounting profession into a steady transformation process. The current technological advancements are making it impossible to maintain on the long run the idea of the traditional accountant.

The information technologies comprising of blockchain, big data, artificial intelligence are pressuring the imminence of the “digital” in economy and industries (Moll, 2019), hence requiring of accountants for an abundance of tasks that can lead toward a more value adding contribution within the companies.

At the peak of technological development stands the great advantage of undertaking and manipulating massive amounts of data, generating an immense opportunity for companies to make use of it for making the best decisions. This workstream of data gathering, manipulation, analysis, up to formulating decisions is manageable by the hands of professionals in the field of accounting. In the words of IMA President Jeffrey Thomson who observed that “These changes [AI, machine learning, robotic process automation, etc.] are redefining and expanding the role of accountants and making our cultivation of skills such as data analytics, data visualisation, storytelling and strategic management more important than ever before” (Moll, 2018).

Nowadays an accountant with the correct technical and social skills can develop into a key player within a company. With the required skill set, an accountant is now in front of an opportunity, the opportunity of undertaking additional responsibilities and participating in the strategic and decision-making process of the company.

The purpose of the research is to make a deep dive into the perception over technology usage amongst the accounting professionals, while trying to assess its current level of utilization and understanding in the field. The paper tries to snapshot the status quo on the international market of accounting professionals in terms of current level of technological use, understanding and behavioral intention to use along with contributing factors, which is a gap observed in the current literature. With this purpose a questionnaire is prepared based on the adapted TAM methodology to understand how the accounting professionals are positioned against the developing technologies. Originality of the paper comes from performing an extended analysis in a transition period for most companies and trying to go beyond perceptive analysis towards the root causes implied. The link of technology understanding with the perceived usefulness is on the map of the project alongside typology of assimilation strategy linking to confidence in capacity of assimilation an in turn to a perceived ease of use. The transition period in which many companies are, gives a good opportunity to try and understand the paths of technology assimilation and formulate advices for an optimum method to be used in the future.

Literature review

The change of the technology is developing into a spectrum of digital workforce tools which are set at the disposal of the companies in order to automate their business processes. On one side of the workforce spectrum, you can find the basic automation, utilising technology to manipulate existing software to automate business processes (Accenture, 2016). On the other side of the spectrum is artificial intelligence, which is a tool that will perform tasks by making use of existing data and then refining future performance (L. A. Cooper, 2018).

For the purpose of this paper only specific technologies have been selected, based on the relevance of process automation within the accounting functions of a company. Selection was made on the ability to directly connect a technology with the automation of a specific process, therefore technologies such as blockchain or IoT will not be discussed in this paper. A short review of the existing technologies is examined via literature review and synthetized below:

Big Data and Data Analytics	Cloud	Machine Learning	RPA
Definition: Big Data represents large volumes of data, while it's extraction and manipulation are defined as Data Analytics.	Definition: "The on-demand availability of computer system resources, especially data storage (cloud storage) and computing power, without direct active management by the user." Wikipedia	Definition: Machine learning is a subgroup of artificial intelligence, representing a method that is able to learn behaviours and has the ability to replicate them. (Cho, 7).	Definition: IEEE defines RPA: "A preconfigured software instance that uses business rules and predefined activity choreography to complete the autonomous execution of a combination of processes, activities, transactions" (IEEE Corporate Advisory Group 2017).

The big players on the market are already making use of the potentials of AI in their daily operations, understanding that a hybrid working model is the future business model. Teams comprising of machines and humans potentiate each other's capacities. (Kruskopf et all, 2020). Manyika states that though the impact of such changes is only just arising , it estimates that 50% of current operations can be directly automatized through current technologies, adding an estimated 15% more to be covered by forthcoming technologies (Manyika, 2017).

The challenge forthcoming the field of accounting is obvious, and adaption is imperious. How professionals should respond to the change will establish their fate. (Arraou, 2016). Accounting

professionals that are currently in the working age are beginning to understand the fluctuant role of their profession. Depending on the work environment, the degree in which this is acknowledged differs.

The study aims at reaching towards a number of accounting professionals from a variety of industries, from the area of accounting and management accounting, various positions, from companies of different sizes and degrees of automatization and tries to get the pulse of how the accounting profession has changed, how are the best adapters succeeding, how prepared are the people already working in the field and how much do they understand of the upcoming challenges.

Several studies in the field already established a good impact of automation in the life of accountants. Cooper concludes a study by stating that the use of RPA technology is seen to increase employee satisfaction as routine tasks are automated and the opportunity to climb the promotion ladder is higher. The limitation of the study is that the respondents are from big four companies which provide continuous opportunity of technological development (Cooper, L.A., 2018).

Following a research by Kokina, 2019 it was concluded that RPA implementation gives immense opportunity within a company for accountants to expand their current roles towards process improvement, exception analysis, robotic software development (Kokina, 2019). Also Oesterreich, 2019 concludes in a study that there is certainly a skills gap for the management accountants in regards to Business Analytics. The current study aims at understanding the perception, understanding and attitude of the accountants in relation to these existing knowledge gaps.

As stated as opening words, prior to the 2015 Congress, Arraou said: "In an uncertain world, our future depends not only on our primary resources or our economic capital, but on our ability to understand and anticipate change" (Arraou, 2016). The existing literature already states that accountants need to up their skills in order to keep their competitive advantage, going in the direction of an "accounting plus" skill set, however for freshly graduates the responsibility lies within the forming benches of the academies. The paper tries to formulate advices for a better assimilation of the technology on the market.

The CPA Journal states that "A major wave of educational change is also emerging with the advent of distance education, various forms of unorthodox training, and a large set of new learning needs." (C. Zhang, 2018) however until the reconfiguration of the world of Business in the era of technology is complete, the need is to adapt and assess oneself on a constant basis.

The AASCB Accounting Standards already include statements on the necessity of developing critical and analytical thinking skills in support of professional scepticism, AASCB Accounting Standards.

Theoretical framework

Several theories have been developed over time to assess the capacity of the individuals to incorporate and accept technology advancements. From as early as 1967, when the Theory of Reason Action (TRA) appeared, the interest toward a structured understanding of people's attitude toward a changed behaviour increased. Later on, a number of different theories emerged, such as Theory of Planned Behaviour (Ajzen, 1985), Decomposed Theory of Planned Behaviour (Taylor, 1995), The Motivational Model (Deci, 1985) and others.

Some theories have similar basis; however all face their own limitations (Alaa, 2017). In this paper the theoretical framework is adapted based on the Theory of Technology Acceptance Model. TAM is one of the most used extensions of TRA, it appeared in 1989 and it's basis is still largely applied in studying the acceptance and perception of technology.

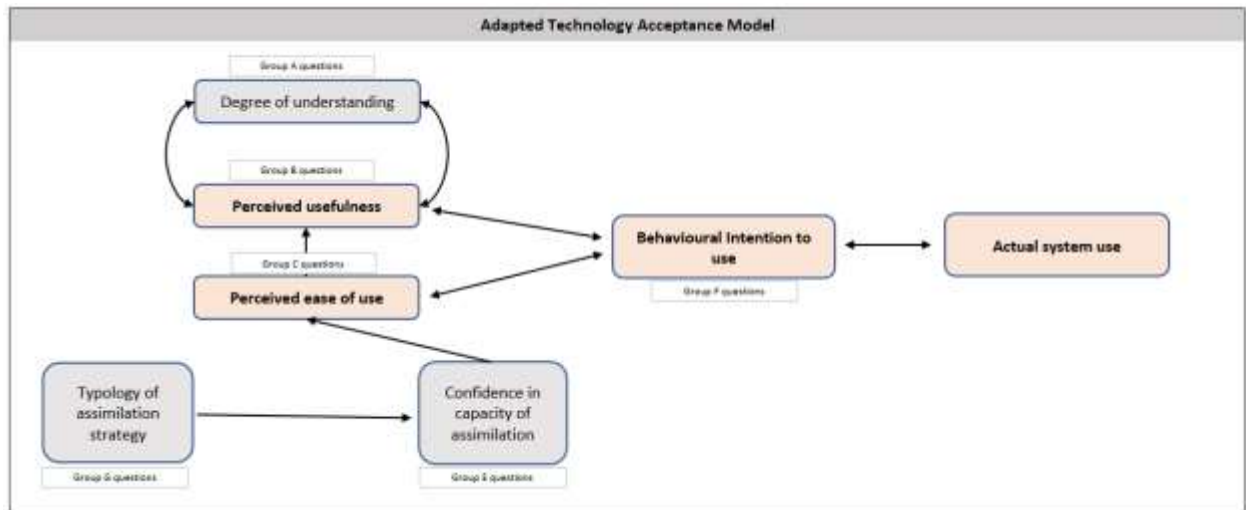

Figure 1. Author’s adapted Technology Acceptance Model Theory

The TAM method uses two indicators that lead to the intention of technology usage, and that in general contribute to understanding the psychological impact of accepting new technologies. As Souza (Souza, 2017) stated, the two split as such: perceived usefulness is linked to a person’s ability to recognize that the usage of a certain technology is capable of perfecting it’s behaviour. Additionally, the perceived ease of use is linked to the capacity of understanding that the use of an informational system will happen regardless of his personal effort. In addition, the article factors in that the perceived usefulness is directly linked to the degree of understating a certain technology. The study aims to demonstrate this direct link via the questionnaires. In addition, the ease of use is studied against the assimilation typology which dictates the confidence in the assimilation and in turn, the ease of use. A structured approach towards technological education via on-the-job assimilation is believed to eliminate stress and frustration and contribute to higher degrees of technology acceptance.

Reconciliation Model

The reconciliation model displays the manner in which the extracted data will serve to answer the research questions and provide advice for companies, professionals or students in coping with the upcoming changes.

Below is an example of how the mechanism will work:

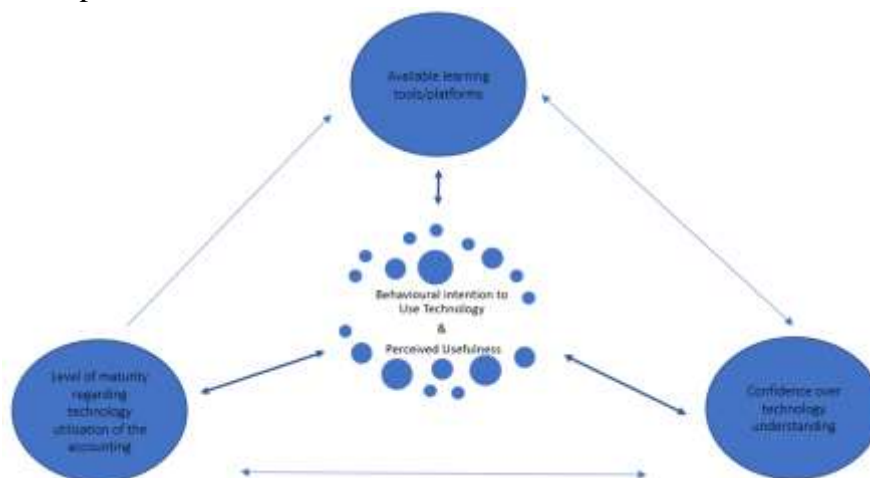

Figure 2. Reconciliation model

Research questions and methodology

In the metamorphosis of the accounting profession triggered by digitalisation and the fourth industrial revolution it is our duty as current professionals and scholars to grasp the meaning of the changes that occur and prepare the work environment and the academia for a quick and efficient adaptation.

The methodological approach to be used within the proposed paper is exploratory, with mixed methods of qualitative and quantitative research such as questionnaires and in-depth literature review. The interest group for the questionnaire is formed of accounting professionals working in accounting companies or accounting functions of companies of different sizes and industries, from international companies. The research is planned for the period between January and March 2022. The questionnaire has already been filled out by more than 100 respondents. In total the aim is to reach more than 400 replies. An even split between different positions held within the company and experience level will bring the best result to the analysis. The channels used for gathering as many replies as possible are academic contacts, job related contacts, LinkedIn, client contacts from current workplace and others.

The qualitative approach uses the questions from the questionnaire for investigate on the relationship the accounting professionals have with new technologies in the field. The need to use strict data to make such correlations led to the usage of quantitative measurement of responses using the 10-point Likert scale, with ranges from 1 to 10 (I strongly disagree - strongly agree). The scale is using several samplings to allow distribution of grades on a scale of action.

The contribution comes from making a direct assessment of the current state of things from different directions such as maturity level of the employing company, learning options and behaviour against technology acceptance. The paper will provide a reconciliation model in which it uses the data obtained to formulate advices for a better transition towards technology on the accounting professional's marketplace.

A summary of the so far analysed responses is presented below. It will not be contained in the final format of the article; however, it can be used to formulate early theories that will be discussed along the development of the research. Due to the reduced number of responses gathered (over 100) no statistical analysis has been performed to the data, it has been read in a straightforward, descriptive manner. The preliminary results are shown below together with explanations on limitations.

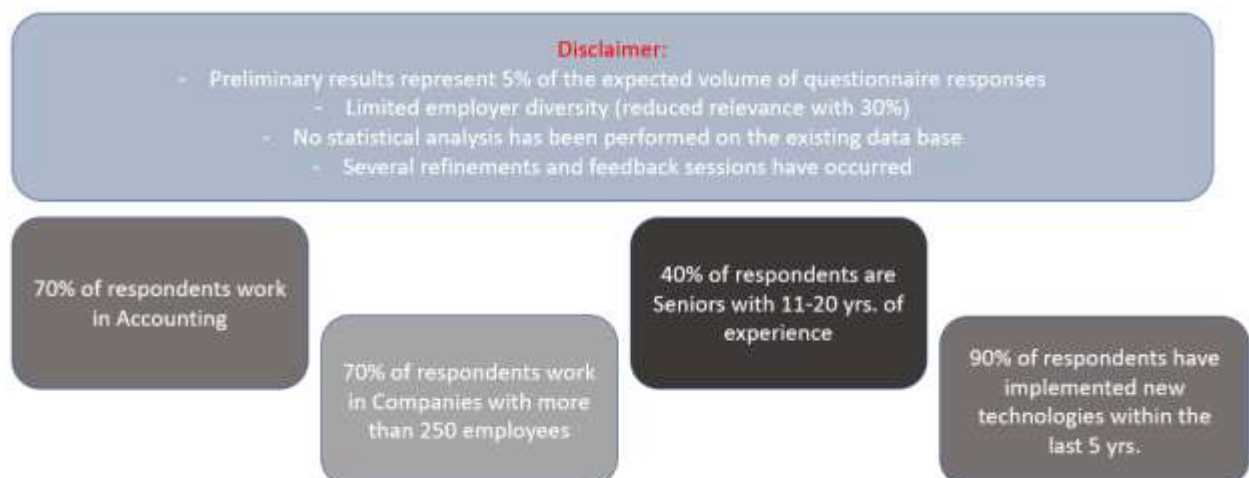

Figure 4. Preliminary results – not included in final version

Due to a high number of respondents from large companies (over 250) employees, the results can generate a false positive in terms of technology implementation. Over 90% of the responses show that the implementation of a “smart” technology has been done within the last 5 years in their workplace. The purpose is to homogenize the employers scale in order to correct the indicator of technological maturity. Nonetheless the below hypothesis has been formed which are not influenced by the size of the companies, as these questions address only the technologically mature employee. It has been reported that the implementation process has not been disruptive, and it generated a positive impact in the daily work. New skills are shown to be mostly learnt on the job. Further on the questionnaire will build up to show a better picture of the status quo on the market today.

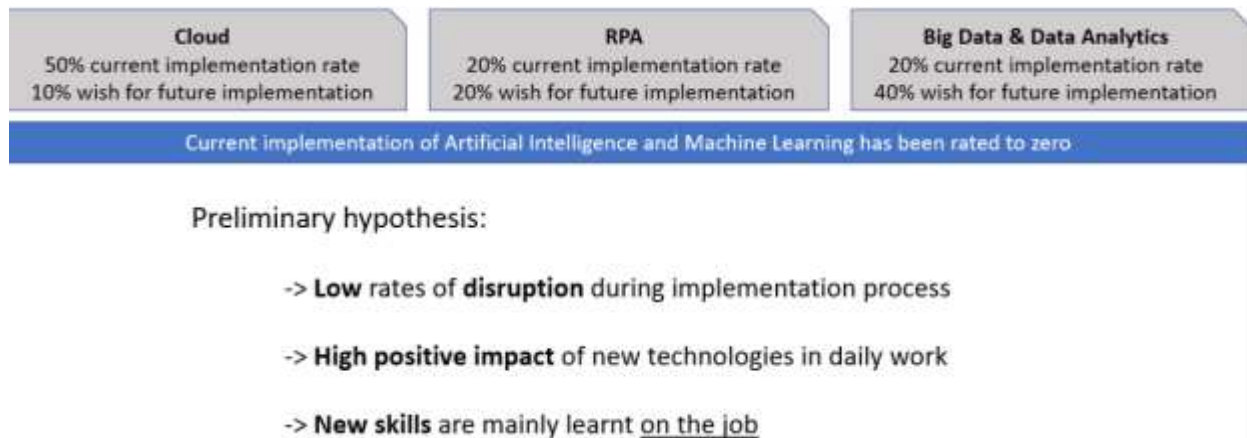

Figure 5. Hypothesis of consolidated responses

As Emmanuel Macron states, it is well known that the digital revolution is a total revolution. It is turning on end the way we produce, consume and work (Arraou, 2016). According to Daugherty & Wilson (2018) it is a misconception to think that machines will gradually replace humans in labour markets. They think the man-versus-machine view is old-fashioned and short-sighted. Instead, we should start to think about it as a collaboration between humans and machines (Kruskopf et al, 2020). To facilitate this symbiosis a small revolution must take place to change the way we learn and change our mentality in the definition of the traditional jobs.

With the purpose of understating the current evolutionary status amongst the accounting practitioners, the research questions are structured in such a way to directly connect to the structure of the Adapted Technology Acceptance Theory.

The research questions are in strict relation with the formulated questionnaire, and it constructs on the adapted TAM theory:

1. What the current level of maturity regarding technology utilisation amongst accounting professionals?
2. How is the behavioural intention to use technology and perceived usefulness related to the degree of current understanding technology?
3. How is the behavioural intention to use technology and perceived usefulness related to the available learning methods?
4. What are the skills required for the future accountants of the “smart” era and what new jobs appeared in the marketplace?

Accordingly, the questionnaire is presented on modules that fit perfectly on the adapted TAM theory:

A.1.	Main area of professional activity ● Accounting ● Audit and insurance services ● Taxation ● Financial Management	
A.2.	Position within the company ● Junior ● Specialist ● Senior ● Team Coordinator ● Other (name it)	
A.3.	Working experience in the accounting area ● 0-3 years ● 4-10 years ● 11-20 years ● 20+ years	
A.4.	Size of your employer company ● No employees ● 1-10 employees ● 11-50 employees ● 51-250 employees ● >205 employees	
A.5.	Gender ● Female ● Male ● I do not want to reply	
A.6.	New technologies implemented within the last 5 years period? e.g. Cloud, Robotic Process Automation, Artificial Intelligence, Machine Learning, Big Data, Data Analytics	
	Yes	No
A.7.	Name the technologies from QA.2. ● Cloud ● Robotic Process Automation ● Artificial Intelligence ● Machine Learning ● Big Data ● Data Analytics ● Other	Which technologies are known to you? ● Cloud ● Robotic Process Automation ● Artificial Intelligence ● Machine Learning ● Big Data ● Data Analytics ● Other
	On a scale from 1 to 10, rate how confident you are that you master the newly implemented technologies?	On a scale from 1 to 10, rate how confident you are that you could master new technologies?
B	Perceived usefulness	
B.1.	Did you find the implementation process disrupting or stress filled? Reply on a scale from 1-10	Do you expect that the implementation process of a new technology would be disrupting or stress filled? Reply on a scale from 1-10
	Are the consequences of implementing technology visible process wise? Reply on a scale from 1-10	Do you expect visible results after implementing new technologies from a process perspective? Reply on a scale from 1-10
B.3.	Do you feel that using new technologies makes your daily routine easier? Reply on a scale from 1-10	Do you feel that using new technologies would make your daily routine easier? Reply on a scale from 1-10
C	Perceived ease of use	
C.1.	On a scale from 1 to 10, rate how easy to UNDERSTAND you find new internet technologies such as Cloud, Robotic Process Automation, Artificial Intelligence, Machine Learning, Big Data, Data Analytics.	On a scale from 1 to 10, rate how easy to UNDERSTAND you find new internet technologies such as Cloud, Robotic Process Automation, Artificial Intelligence, Machine Learning, Big Data, Data Analytics.
C.2.	On a scale from one to 10, rate how easy to LEARN you find new internet technologies such as Cloud, Robotic Process Automation, Artificial Intelligence, Machine Learning, Big Data, Data Analytics.	On a scale from one to 10, rate how easy to LEARN you find new internet technologies such as Cloud, Robotic Process Automation, Artificial Intelligence, Machine Learning, Big Data, Data Analytics.
C.3.	On a scale from one to 10, rate how easy to UTILISE you find new internet technologies such as Cloud, Robotic Process Automation, Artificial Intelligence, Machine Learning, Big Data, Data Analytics.	On a scale from one to 10, rate how easy to UTILISE you think new internet technologies such as Cloud, Robotic Process Automation, Artificial Intelligence, Machine Learning, Big Data, Data Analytics are.
D	Typology of assimilation strategy	
D.1.	How did you obtain new skills related to new systems/technologies? ● Self-study; ● Learn on the job; ● Structured courses ● Other	How do you expect to be easier to obtain new skills related to new systems/technologies? ● Self-study; ● Learn on the job; ● Structured courses
E	Confidence in capacity of assimilation	

E.1.	On a scale from 1 to 10 rate how well you feel you can assimilate the knowledge required for technology use, taking into consideration the advancement pace of the new technologies?	On a scale from 1 to 10 rate how well you feel you can assimilate the knowledge required for technology use, taking into consideration the advancement pace of the new technologies?
E.2.	What tools/programs do you think are the best for learning new skills? ● Online courses ● Master's degree ● Self-study ● On the job training ● Other	What tools/programs do you think are the best for learning new skills? ● Online courses ● Master's degree ● Self-study ● On the job training ● Other
F	Behavioral Intention to use	
F.1.	Would you like to learn & use other new technologies within the next 5-year timeframe? Yes/No	Would you like to learn & use other new technologies within the next 5-year timeframe? Yes/No
F.1.	Which technologies would you like to learn? ● Cloud ● Robotic Process Automation ● Artificial Intelligence ● Machine Learning ● Big Data ● Data Analytics ● Other	Which technologies would you like to learn? ● Cloud ● Robotic Process Automation ● Artificial Intelligence ● Machine Learning ● Big Data ● Data Analytics ● Other

Estimated results and contributions

The 2015 Nobel Prize winner in Economy, Jean Tirole, said: "The digital revolution abounds in opportunities. And regardless of whether we eagerly beckon it in, it will take place, no matter what. Every sector will be affected. It is for this reason that we need to anticipate the many challenges which the digital revolution thrusts at us, so that we can adapt to them, rather than bear their brunt (Arraou, 2016)".

With the current technological emergence towards the smart technology, it is becoming imperative to understand our current position, as accounting professionals, in the great transformational scheme. The paper will try to obtain a view on the current progress and future challenges that the profession will face. For this purpose, an angled approach is being tested to reconcile the views of the individuals working in the field.

Generally, the methods used are qualitative and quantitative, having a strong base in the existing literature, which is reviewed in depth. The study aims at having a clear deliverable consisting of advices for the current and future professionals in the field of accounting on which would be a good set of skills (referenced to the accounting plus set) that will provide them with a proper competitive advantage in this ever-changing job market.

All in all, the future of the accounting and auditing profession will require a philosophy of lifelong learning and ongoing adaption to the changing environment (Zhang et al. 2018), what is to be studied in this article is merely a drop into the ocean that will be the transformation of the accounting profession.

Referințe bibliografice

1. Momani, A.M. et al., 2017, Technology Acceptance Theories: Review and Classification, *International Journal of Cyber Behaviour* 7(2):1-14
2. Sangster A., 2016, The Genesis of Double Entry Bookkeeping - Alan Sangster, *The Accounting Review* 91 (1): 299–315.
3. Accenture, 2016, Getting robots right. How to Avoid the Six Most Damaging Mistakes in Scaling Up Robotic Process Automation, Available at: https://www.accenture.com/t00010101T000000_w_/au-en/_acnmedia/PDF37/Accenture-Robotic-Process-Auto-POV-Final.pdf
4. Ajzen, I., 1985, From Intentions to Actions: A Theory of Planned Behaviour, In J. Kuhl & J. Beckmann (Eds.), *Action Control* (pp. 11–39). Springer-Verlag Berlin Heidelberg

5. Zhang, C.A. et al., 2018, The Impact of Disruptive Technologies on Accounting and Auditing Education, How Should the Profession Adapt ?, <https://www.cpajournal.com/2018/09/13/the-impact-of-disruptive-technologies-on-accounting-and-auditing-education/>
6. Deci, E. L., and Ryan, R. M., 1985, Intrinsic Motivation and Self-Determination, Human Behavior (1st ed.). Plenum Press
7. Manyika, J. et al., 2017, Jobs Lost, Jobs Gained: What the Future of Work Will Mean for Jobs, Skills, and Wages, McKinsey Global Institute, <https://mck.co/2LCunZd>
8. Moll, J., and Yigitbasioglu, O., 2019, The role of internet-related technologies in shaping the work of accountants: New directions for accounting research
9. Oesterreich, T. D. and Teuteberg, F., 2019, The role of business analytics in the controllers and management accountants' competence profiles: An exploratory study on individual-level data, Journal of Accounting & Organizational Change
10. Cooper, L.A. et al., 2018, Robotic Process Automation in Public Accounting
11. Arraou, P., 2016, The certified public accountant and the digital economy
12. Fleischman, R.K. and Parker, L.D. , 1997, What Is Past Is Prologue: Cost Accounting in the British Industrial Revolution 1760-1850
13. Kruskopf, S. et al., 2020, Digital Accounting and the Human Factor: Theory and Practice, , Hanken School of Economics, Helsinki
14. Kokina, J. and Blanchette, S., 2019, Early evidence of digital labor in accounting: Innovation with Robotic Process Automation, International Journal of Accounting Information Systems
15. Cho, S. et al., 2020, Learning from Machine Learning in Accounting and Assurance
16. Green, S.G., 2018, Big Data, digital demand and decision-making
17. Souza, L., 2017, The acceptance of information technology by the accounting area
18. Taylor, S., and Todd, P. A., 1995, Decomposition and crossover effects in the theory of planned behavior: A study of consumer adoption intentions, International Journal of Research in Marketing, 12(2), 137–155.
19. Zhang, Y. et al., 2020, The Impact of Artificial Intelligence and Blockchain on the Accounting Profession
20. Zhang, C.A., 2018, Beyond robotics: How AI can help improve the audit process, <https://blog.aicpa.org/2018/08/beyond-robotics-how-ai-can-help-improve-the-audit-process.html#sthash.7ylSPw9m.dpbs>
21. Zehong, L., 2018, The Impact of Artificial Intelligence on Accounting

INFLUENCE OF DERIVATIVE INSTRUMENTS ON LISTED COMPANIES IN THE AUTOMOTIVE INDUSTRY

INFLUENȚA INSTRUMENTELOR DERIVATE ASUPRA COMPANIILOR LISTATE DIN INDUSTRIA AUTOMOTIVE

Ștefan-Cosmin DĂNILĂ

danila.stefan96@gmail.com

Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Romania

Abstract: *În condițiile economice actuale, companiile se confruntă permanent cu riscurile ce pot apărea, datorită unor evenimente majore sau a unor amenințări concurențiale, tehnologice etc. Instrumentele derivate au înregistrat o creștere în ceea ce privește utilizarea, cu scopul minimizării riscurilor. Lucrarea prezentă își propune să analizeze modalitatea prin care utilizarea instrumentelor derivate poate contribui la minimizarea riscurilor aferente domeniului fabricării autoturismelor. Perioada analizată de prezentul studiu este 2018-2020, iar eșantionul a fost alcătuit din companiile listate pe Bursele de Valori din Europa, care raportează situațiile financiare, conform standardelor internaționale IFRS. Rezultatele studiului au indicat faptul că instrumentele derivate influențează semnificativ companiile listate.*

Keywords: *information relevance, derivatives, capital market, car manufacturing sector*

JEL: M40, M41

Introducere

Riscul, privit din punct de vedere economic, reprezintă o parte componentă a activității oricărei companii. De-a lungul timpului, mediul academic s-a aflat într-o continuă dezvoltare și îmbunătățire a mijloacelor prin care companiile își pot minimiza expunerea față de riscurile apărute la nivel de piață sau specifice domeniului în care acestea activează. Una dintre cele mai eficiente modalități de minimizare a riscurilor este prin intermediul managementului de risc, care poate îmbrăca mai multe forme și trebuie adaptat în funcție de domeniul de activitate.

Industria fabricării de autoturisme reprezintă un domeniu cheie la nivel European. Cu toate acestea, însă, companiile, prin natura obiectului de activitate, sunt expuse permanent riscurilor aferente pieței prin conversia monedei locale, a achiziției de materie primă necesară, a nevoiilor venite din partea clienților, etc. [Polteva et. al \(2019\)](#) consideră operațiunea de acoperire a riscului (*eng. hedge*) ca modalitate prin care companiile se pot proteja de incertitudinea schimbărilor care pot apărea în structura unui activ financiar, prin intermediul instrumentelor derivate.

Astfel, prezentul studiu își propune să analizeze influența pe care utilizarea instrumentelor derivate o are asupra companiilor listate din domeniul fabricării autoturismelor. Mai mult, instrumentele derivate pot fi privite atât din ipostaza de activ, cât și din cea de datorie, fiecare ipostază fiind prezentată în funcție de rolul acesteia în acoperirea unui risc. Perioada analizată în cadrul prezentului studiu este 2018-2020, respectiv după intrarea în vigoare a *IFRS 9 – Financial Instruments* și înlocuirea *IAS 39 - Financial Instruments – Recognition and Measurement*. Populația totală este alcătuită din companiile listate pe Bursele de Valori din Europa, care aplică standardele internaționale IFRS. Criteriile de selecție ale eșantionului au fost reprezentate de disponibilitatea informațiilor referitoare la cursul bursier de închidere și deschidere a companiilor și la rapoartele anuale publicate de acestea pe site-ul propriu în perioada 2018-2020.

Prezenta lucrare este structurată în trei secțiuni: prima parte este reprezentată de trecerea în revistă a literaturii de specialitate privind conceptul de relevanță a informațiilor financiare, evoluția domeniului construcțiilor de mașini, conceptul de risc și instrumente derivate și influența acestora asupra companiilor listate. A doua secțiune prezintă metodologia cercetării utilizată pentru atingerea scopului propus. Prezentarea rezultatelor cercetării și discutarea acestora completează conținutul studiului. Rezumarea concluziilor, a implicațiilor și a limitelor cercetării noastre încheie lucrarea noastră.

Revizuirea literaturii de specialitate și dezvoltarea ipotezelor cercetării

În secțiunea curentă, studiul își propune să prezinte literatura de specialitate ce prezintă modul în care informația financiară influențează cursul bursier al acțiunilor, respectiv, deciziile de investiții ale jucătorilor din piața bursieră. Secțiunea continuă prin prezentarea evoluției financiare din domeniul construcțiilor de autoturisme și se încheie prin prezentarea modul prin care companiile își limitează expunerea față de riscurile asociate domeniului de activitate, prin utilizarea instrumentelor derivate.

Relevanța informației financiare în procesul decizional al investitorului

Informația financiară reprezintă punctul de început al oricărei analize financiare, pe care investitorii le întocmesc sau le solicită, cu scopul determinării valorii reale sau potențiale a plasamentelor pe care aceștia doresc să le realizeze. Zhao (2020) menționează că informațiile financiare reprezintă nucleul principal în prezentarea informațiilor aferente oricăror companii. Maines & Wahlen (2006), citat de Dang & Tran (2018), prezintă informația financiară drept un înlocuitor al structurii financiare pentru tranzacțiile comerciale desfășurate de către o companie, mai precis, utilizarea informației financiare se realizează atât la nivel intern, cât și extern.

Informațiile financiare sunt prezentate investitorilor prin intermediul rapoartelor financiare, într-un format reglementat la nivel internațional prin intermediul Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS). O informație financiară devine relevantă, dacă omiterea acesteia are un impact major asupra deciziilor financiare ale investitorilor (Bart et. al, 2001). Analiza relevanței informațiilor financiare are în vedere două valori ce sunt strâns legate de evaluarea relevanței: *valoarea de piață* și *valoarea fundamentală*. *Valoarea de piață* reprezintă prețul stabilit prin intermediul mecanismului de cerere și ofertă la care investitorul poate cumpăra sau vinde un titlu de valoare, în timp ce *valoarea fundamentală* reprezintă valoarea titlului de valoare stabilită prin intermediul informațiilor raportate de companie. Francis & Schipper (1999), citat de Roca (2021), argumentează că relevanța informațiilor financiare constă în abilitatea informațiilor din contabilitate de a rezuma informațiile care sunt deja incluse în prețul acțiunilor. Mai mult, Pervan & Bartulovic (2014) notează faptul că în absența unei relații semnificative între datele contabile și cursul bursier, informațiile financiare nu sunt relevante.

Teoria pieței eficiente reprezintă o altă modalitate de analiză a informațiilor financiare. Informațiile financiare apărute în piață conduc la o corectare a cursului bursier, în funcție de importanța acestora. Astfel, o informație financiară negativă poate avea un impact de două până la șase ori mai mare decât în cazul unei informații pozitive (Basu, 1997).

He et. al. (2020), în urma analizei sentimentului investițional asupra relevanței informației financiare, a prezentat trei modalități prin care sentimentul investițional afectează relevanța informațiilor: metoda atenției (eng. “attention view”), metoda optimistă (eng. “optimism view”) și metoda strategiei cognitive (eng. “cognitive strategy view”). Metoda atenției are în vedere, perioadele în care sentimentul pieței este la nivel ridicat și în care atenția investitorilor se concentrează pe parte fundamentală, mai precis, pe știrile financiare, noutățile din domeniu etc. Efectele acestei metode se

regăsesc în prețul acțiunilor și implicit, putem afirma faptul că, în acest caz există o corelație directă și pozitivă între informațiile financiare și cursul bursier al acțiunilor. Cea de-a doua metodă, are în vedere, opusul metodei directe și face trimitere la investitorii cu sentimente investiționale ridicate, a căror nivel de optimism legat de creșterea financiară a companiilor poate deveni nerealist. Prin urmare, investitorii vor ignora informațiile financiare publicate de companii, iar efectul acestei măsuri se va regăsi în randamentele scăzute (Core et al., 2003; Povel et al., 2007; He et al., 2020). Ultima metoda are în vedere strategia cognitivă, ce se poate manifesta diferit de la investitor la investitor. Mironiuc & Huian (2016) menționează că în teoria valorii, conceptul de rezultat, ce este focusat pe stabilirea valorii randamentelor pentru acționari, ocupă un loc important comparativ cu celelalte abordări privind performanța. Schwarz and Clore (2007) în baza unor studii în materie de psihologie au subliniat faptul că persoanele cu un sentiment pozitiv acționează în baza unor stereotipuri, ce sunt bazate pe niște cunoștințe preexistente, în timp ce persoanele cu un sentiment negativ acționează într-o manieră sistematică care are drept focus detalierea informațiilor. Astfel, în piața de capital, aceste sentimente investiționale se manifestă diferit de la persoană la persoană. Persoanele cu un sentiment pozitiv au tendința de a se baza pe anumite informații, cum ar fi venitul total, active totale etc., în timp ce persoanele cu un sentiment negativ concep o analiză mult mai detaliată a informațiilor financiară și prin urmare, unele semnale din piață pot deveni mai relevante în anumite perioade de analiză. Seybert and Yang (2012) au analizat modalitatea prin care influența declarațiilor de management afectează randamentul acțiunilor. Rezultatele obținute au indicat faptul că, în cazul unor evenimente negative, declarațiile de management agravează și mai mult situația din piață.

Evoluția financiară și riscurile specifice companiilor din industria automotive

Industria auto reprezintă una dintre cele mai globalizate industrii, datorită prezenței și producției sale la nivel mondial și a faptului că se bazează funcțional pe rețele de producție macroregionale integrate sau clustere regionale sau locale de producție (Pavlinek, 2019). Un raport aferent anilor 2019/2020/2021 publicat de *International Organization of Motor Vehicle Manufacturers* (OICA) prezintă faptul că producția auto la nivel mondial este în creștere cu 9,81%.

Figura nr. 1. Producția globală de vehicule

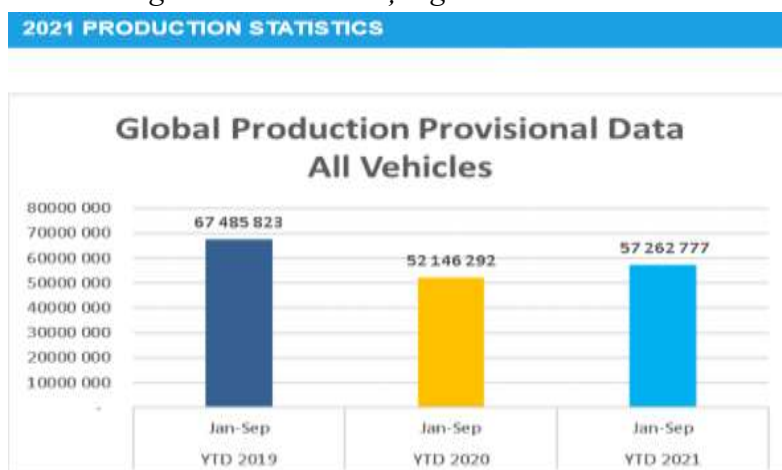

Figura. 1. Producția Auto Global pentru anii 2019/2020/2021

Sursa: OICA, 2021 Statistics, accesat la data de 05.03.2022 (mil. unități)

Mai mult, la nivel european, numărul vânzărilor de autoturisme a crescut la nivelul de 15,5 milioane de unități. Deși deciziile de amplasare a unităților de producție a mașinilor reprezintă un proces complex și de lungă durată și nu poate fi redus la doar câțiva factori (Pries & Dehnen, 2009), este legat în mod direct de profiturile ce pot fi generate.

Hojdik (2020) evidențiază impactul pe care companiile din acest sector activitate le au asupra altor companii, în sensul unei cooperări comune și crearea unui lanț de aprovizionare complex, care întărește importanța sectorului auto. De asemenea, Majtán *et. al.* (2017) menționează faptul că acest proces de creare a unui sistem de tip lanț de aprovizionare conduce la o creștere a numărului de companii producătoare de piese componente pentru companiile mari de construcții auto. Vosta & Kocourek (2017) prezintă legătura dintre sectorul auto și crearea de noi locuri de muncă, la nivel european, cifră care la nivelul anului 2015 era raportată la mai mult de 12 milioane de angajați, mai precis, mai mult de 5% din totalul angajărilor. În baza documentărilor efectuate de către Kallstrom (2015), o creștere a vânzărilor de 1 milion de euro conduce la crearea a aproximativ 10 locuri de muncă noi în sectorul auto. Astfel, gradul de multiplicare a locurilor de muncă este la valoare de 5, față de alte industrii unde gradul de multiplicare a locurilor de muncă este de 3.

Risman *et. al.* (2021) prezintă ca reper de analiză în cadrul sectorului auto, cota de piață. Pornind de la analiza acestui indicator, cota de piață poate oferi o imagine mai amplă despre producția agregată și despre costul de producție al companiilor. Dar, cu toate acestea, la fel ca în orice industrie, pentru aș menține cota de piață, companiile elaborează planuri și strategii de marketing, care ating în unele cazuri rezultate nefavorabile în termeni de profitabilitate. Astfel, acestea se expun riscurilor specifice domeniului de activitate și riscurilor globale. Olivos *et. al.* (2022), în urma unei analize a riscurilor specifice lanțului de aprovizionare din sectorul auto din Mexic a concluzionat faptul că principalele riscuri prezente sunt: întârzierile la nivel de informații, cererea variabilă, întreținerea insuficientă, completarea cererilor în mod eronat, capacitatea de producție, costurile ridicate de transport etc.

Riscurile companiilor listate și acoperirea lor prin instrumente derivate

Pe parcursul existenței oricărei companii, managementul acesteia se confruntă în mod constant cu riscuri ce pot apărea datorită unui eveniment economic major, ce nu are legătură cu obiectul de activitate al companiei sau cu riscuri aferent domeniului de activitate al acesteia. Indiferent de natura acestuia, factorii decizionali ai companiilor au în vedere, pe cât posibil, minimizarea efectelor pe care riscurile le pot produce asupra acestora.

Termenul de “risc”, nu are o definiție clară, conform literaturii de specialitate, dar, de-a lungul timpului, numeroși cercetători au căutat o definiție general valabilă pentru acest termen. Hubbard (2014) definește termenul de risc drept o stare de incertitudine în care unele dintre rezultatele posibile implică o pierdere, catastrofă sau alt rezultat nedorit. Unul dintre riscurile definite de literatura de specialitate este riscul financiar. Horcher (2005), citat de Brabcova (2019), menționează faptul că riscul financiar apare datorită unor tranzacții de natură financiară, inclusiv vânzări și cumpărări, investiții și împrumuturi și diverse alte activități de afaceri, tranzacții juridice, proiecte noi, concurenți. Astfel, cu scopul diminuării riscurilor, companiile utilizează, așa cum este specificat și de literatura de specialitate, managementul riscurilor.

Schiozer *et. al.* (2009) menționează că în absența imperfecțiunilor pieței, managementul riscurilor nu ar putea crea valoare. Mai mult, literatura de specialitate economică, oferă două motivații ale existenței managementului de risc. Prima explicație are în vedere, valoare companiei ce poate fi maximizată prin intermediul managementului de risc, prin reducerea costurilor aferente dificultăților financiare. A doua explicație ce vizează managementul riscului este utilitatea maximizării valorii prin operațiunile de acoperire. Polteva *et. al.* (2019) identifică faptul că în cadrul riscului financiar, în sectorul auto, riscul de piață ocupă o proporție semnificativă. Astfel, companiile din sectorul auto se confruntă cu riscuri aferente schimbărilor în structura pieței (în special, materie primă, servicii, bunuri etc.), rate ale dobânzii și rate ale cursurilor valutare.

În urma unui studiu, [Schiozer et. al \(2009\)](#) au analizat utilizarea instrumentelor derivate în funcție de magnitudinea riscului. În urma acestui studiu, au fost identificați doi factori ce stau la baza deciziilor companiilor de utilizare a instrumentelor derivate. Primul factor vizează mărimea firmelor, respectiv faptul că firmele mari utilizează cel mai mult instrumentele derivate, a căror costuri fixe sunt destul de ridicate. Important de menționat, este faptul că, nu există dovezi științifice, în baza cărora, companiile obțin beneficii fiscale în urma tranzacționării cu instrumente derivate. Al doilea factor face referire la oportunitățile de investiții ale companiilor. Astfel, companiile care doresc să se dezvolte sunt mai susceptibile să efectueze tranzacții cu instrumente derivate. Companiile care nu utilizează instrumentele derivate au ca alternativă acoperirea operațională a riscurilor (*eng. Operational Hedge*), prin care companiile identifică valoarea unui activ sau pasiv și încearcă să identifice un activ financiar care ar putea acoperi pierderea suferită de activul deținut de companie.

[Demarzo & Duffie \(1991\)](#), citat de [Buyukkara et. al \(2018\)](#), menționează faptul că în cazul prezenței asimetriei informaționale, operațiunile de acoperire sunt mult mai relevante, deoarece șansele de utilizare a operațiunilor de acoperire de către companii cresc. De asemenea, [Aretz & Bartram \(2010\)](#) susține ipoteza conform căreia companiile deținute de investitori instituționali sau analizate de către un număr mare de analiști nu obțin pierderi majore din asimetria informațională și astfel, există o mare probabilitate ca operațiunile de acoperire să nu fie utilizate. [Campbell et. al \(2020\)](#) subliniază legătura pozitivă dintre utilizarea instrumentelor derivate și prognozele efectuate de către managementul companiilor, atunci când acestea acoperă riscul de piață, contribuind la o prognoză mai bună a performanței viitoare. De asemenea, în cazul speculațiilor excesive, efectele transparenței instrumentelor derivate sunt diminuate. [Manconi et. al. \(2018\)](#) documentează faptul că avantajele pe care le au investitorii informați se diminuează, în cazul companiilor care utilizează operațiunile de acoperire și astfel, are loc o scădere a transparenței față de investitori.

Pentru a-și desfășura obiectului de activitate în condiții de continuitate a activității, companiile din sectorul auto apelează la instrumentele derivate cu scopul minimizării riscurilor ce pot apărea, datorită expunerii pe anumite piețe, prin conversia la moneda locală etc.

Pornind de la această ceea ce relevă literatura de specialitate pe subiectul avut în atenția noastră, ne propunem să testăm următoarele ipoteze:

H₁: Instrumentele derivate au o influență semnificativă asupra cursului bursier;

Instrumentele derivate iau forma unor contracte ce pot fi înregistrate sub forma unui activ sau a unei datorii. În acest caz, *instrumentele derivate de tip activ* sunt acele contracte care preiau valoarea unei acțiuni, unei obligațiuni, ipotecă etc, în timp ce *instrumentele derivate de tip datorii* sunt acele contracte care au înregistrat la sfârșitul unui exercițiu financiar o valoare negativă, ca urmare a procesului de tranzacționare. Astfel, studiul își propune să analizeze relevanța instrumentelor derivate de tip datorii comparativ cu instrumentele derivate de tip activ.

H₂: Instrumentele derivate de tipul datoriilor oferă o relevanță superioară instrumentelor derivate-active;

Pornind de la ipoteza că fiecare companie prezintă propriile particularități în funcție de mărimea acesteia și a veniturilor oferite, studiul dorește să cerceteze corelațiile care apar la nivelul fiecărui element analizat în relație cu instrumentele derivate.

H₃: Luând în considerare particularitățile companiilor analizate, instrumentele derivate sunt corelate semnificativ cu celelalte elemente raportate în situațiile financiare;

Metodologia cercetării

Obiectivul principal al prezentului studiu este reprezentat de analiza influenței pe care utilizarea instrumentelor derivate o au asupra valorii de piață a companiilor listate ce activează în

domeniul fabricării de autoturisme. Perioada analizată în cadrul prezentului studiu este 2018-2020, respectiv după intrarea în vigoare a *IFRS 9 – Financial Instruments* și înlocuirea *IAS 39 - Financial Instruments – Recognition and Measurement*. În baza ipotezelor formulate anterior, secțiunea prezintă detaliază modalitățile de estimare a relevanței informațiilor financiare, criteriile de selectare a eșantionului din populația totală și prezentarea modelelor econometrice construite pentru validarea ipotezelor formulate.

Estimarea influenței informațiilor financiare asupra cursului bursier

Informațiile financiare sunt relevante în momentul în care acestea pot influența procesul decizional cu privire la investire sau dezinvestire. Astfel, printre modelele econometrice de analiză a relevanței informațiilor financiare, cele mai cunoscute, se remarcă modelul [Ohlson \(1995\)](#). Variabilele prezente în cadrul modelului Ohlson (ecuația nr. 1) sunt utilizate, cu precădere, în analiza reacția prețului (cursului) bursier, relevanța acestora fiind data de raportul de determinație R^2 . În baza modelului Ohlson, prezentul studiu dorește să identifice influența pe care instrumentele derivate o exercită asupra cursului bursier al companiilor componente ale eșantionului.

$$P_t = \beta_0 + \beta_1 ANCPSt + \beta_2 EPS_t + \varepsilon_t \quad (1)$$

Unde:

P_t – reprezintă prețul bursier la sfârșitul exercițiului financiar;

$ANCPSt$ – reprezintă valoarea contabilă (activul net contabil) per acțiune la un moment t ;

EPS_t – reprezintă câștigul net per acțiune la un moment dat;

$\beta_i = \overline{1,3}$ – reprezintă parametrii modelului econometric;

ε_t – reprezintă variabila eroare;

Cu scopul analizării relevanței dintre cele două categorii de instrumente derivate, studiul utilizează în demersul empiric modelele econometrice prezentate de [Bepari et. al. \(2013\)](#) care a analizat modul în care fluxul de trezorerie operațional oferă o mai bună înțelegere a modificărilor ce au loc în structura cursului bursier în perioada 2008-2009 și în perioada anterioară crizei financiare (2004-2007) pe piața de capital din Australia. Rezultatele studiului au concluzionat faptul că veniturile raportate sunt superioare față de fluxul de trezorerie operational, în ceea ce privește evaluarea acțiunilor în perioada crizei financiare, dar și în perioada anterioară crizei.

$$MV_{it} = \alpha_{it} + \beta_1 BV_{it} + \beta_2 E_{it} + \beta_3 CFO_{it} + \beta_4 CP + \beta_5 CP * BV_{it} + \beta_6 CP * E_{it} + \beta_7 CP * CFO_{it} + \varepsilon_t \quad (2)$$

Unde:

MV_{it} – valoarea de piață a capitalurilor proprii per acțiune la sfârșitul unui exercițiu financiar;

BV_{it} – valoarea contabilă per acțiune la sfârșitul unui exercițiu financiar;

E_{it} – rezultatul net per acțiune la sfârșitul unui exercițiu financiar;

CFO_{it} – fluxul de trezorerie operational per acțiune la sfârșitul unui exercițiu financiar;

CP_{it} – indicator variabil ce ia valoarea 1 pentru perioada 2009 și 2008 și valoarea 0 pentru perioada 2004-2007;

$\beta_i = \overline{1,8}$ – reprezintă parametrii modelului econometric;

ε_t – reprezintă variabila eroare;

Populația, eșantionul și sursa datelor

Populația totală eligibilă în cazul prezentului studiu este constituită din companiile listate pe bursele de valori din Europa, care activează în sectorul fabricării de autoturisme și care raportează

situațiile financiare conform standardelor internaționale IFRS. Criteriile de selecție ale eșantionului au fost reprezentate de disponibilitatea informațiilor referitoare la cursul bursier de închidere și deschidere a companiilor și la rapoartele anuale publicate de acestea pe site-ul propriu în perioada 2018-2020. În urma aplicării criteriilor menționate, eșantionul este format din șase companii ce activează în domeniul automotive, listate pe piețele financiare din Europa. Numărul total de observații în perioada analizată se ridică la 18 observații.

Elementele financiare ce au prezentat interes au fost:

Tabel 1. Variabilele utilizate

Element analizat	Formula de calcul
$TotalActive_{act_t}$	Total Active/Nr. acțiuni
$Capitaluriproprii_{act_t}$	Total Capitaluri Proprii/Nr. acțiuni
$Rezultatnet_{act_t}$	Rezultatul net/Nr. acțiuni
$Derivateactiv_{act_t}$	Derivate-active/Nr. acțiuni
$Derivatedat_{act_t}$	Derivate-datorii/Nr. acțiuni
$CashEquiv_{act_t}$	Numerar și echivalente de numerar/Nr. acțiuni
$Curs_bursier_t$	Variația cursului bursier al companiilor din eșantion

Sursa: www.investing.com (accesat la data de 15.02.2022)

Datele financiare extrase din rapoartele anuale ale companiilor listate au fost analizate și prelucrate în programul statistic SPSS 26.0. Comparabilitatea variabilelor a fost asigurată prin scalarea acestora, mai precis, prin împărțirea variabilelor la numărul de acțiune emise ale companiilor.

Modelele econometrice utilizate în prezentul studiu

Obiectivul principal al prezentului studiu este constituit din analiza influenței pe care utilizarea instrumentelor derivate o exercită asupra cursului bursier al companiilor listate la nivel european din domeniul fabricării de autoturisme. Cu scopul validării ipotezelor formulate în secțiunea 2.4, studiul propune spre analiză ecuația nr. 3 și ecuația nr. 4, ce au drept obiectiv identificarea influenței directe sau indirecte pe care instrumentele derivate o exercită asupra cursului bursier al companiilor. De asemenea, ecuațiile menționate vor permite identificarea variabilei care determină superior, explicarea variației cursului bursier.

Ecuația nr. 3

$$Curs_bursier_t = \beta_0 + \beta_1 Derivateactiv_{act_t} + \varepsilon_t \quad (3)$$

Ecuația nr. 4

$$Curs_bursier_t = \beta_0 + \beta_1 Derivatedat_{act_t} + \varepsilon_t \quad (4)$$

Instrumentele derivate prin natura acestora au fost concepute, în special, cu scopul acoperirii riscurilor la care companiile se expun. Studiul își propune să analizeze influența instrumentelor derivate, ținând cont și de ceilalți factori interni prezenți. Astfel, studiul propune spre analiză ecuația nr. 5.

Ecuția nr. 5

$$\begin{aligned} \text{Curs_bursier}_t &= \beta_0 + \beta_1 \text{Derivateactiv_act}_t + \beta_2 \text{Derivatedat_act}_t + \beta_3 \text{Rezultatnet_act}_t \\ &+ \beta_4 \text{CashEquiv_act}_t + \beta_5 \text{TotalActive_act}_t + \beta_6 \text{Capitaluriproprii_act}_t \\ &+ \varepsilon_t \end{aligned} \quad (5)$$

Rezultate și discuții

Secțiunea curentă are în vedere prezentarea rezultatelor obținute în urma prelucrării datelor statistice și oferirea unui răspuns cu privire la validarea ipotezelor formulate. Rezultatele obținute vor oferi un răspuns cu privire la influența instrumentelor derivate asupra cursului bursier al companiilor componente ale eșantionului.

Statistica descriptivă și rezultate privind influența instrumentelor derivate

Tabelul nr. 2 prezintă statistica descriptivă cu privire la variabilele incluse în ecuațiile nr. 3 și 4. Conform datelor prezentate, cursul mediu bursier în perioada analizată este de 0,007 euro. Media instrumentelor derivate de tip active este de 25,88 euro/acțiune, iar media instrumentelor derivate de tip datorii este de 33,92 euro/acțiune.

Tabelul 2. Statistica descriptivă aferentă ecuațiilor nr. 3 și 4

Statistica descriptivă model nr. 3				Statistica descriptivă model nr. 4			
	Mean	Std. Deviation	N		Mean	Std. Deviation	N
Curs_bursier	0,007	0,257	18	Curs_bursier	0,007	0,257	18
Derivate-active/act	25,877	74,401	18	Derivate-datorii/act	33,918	74,196	18

Sursa: Calcule proprii în programul SPSS 26.0

Tabelul nr. 3 prezintă statistica descriptivă cu privire la variabilele incluse în ecuația nr. 5. După cum putem observa, eșantionul este constituit din 18 observații, exprimate în moneda euro. De asemenea, media cursurilor bursiere ale companiilor este de 0,007 euro/acțiune, instrumentele derivate – activ prezintă o medie de doar 25,88 euro/acțiune, față de instrumentele derivate – datorii în valoare de 33,92 euro/acțiune.

Tabelul 3. Statistica descriptivă a ecuației nr. 5

Statistica descriptivă a ecuației nr. 5			
(euro)	Media	Std. Deviation	N
Curs_bursier	0,007	0,257	18
Derivate-active/act	25,877	74,401	18
Derivate-datorii/act	33,918	74,196	18
Rezultat net/act	4,448	16,777	18
CashEquiv/act	15,421	21,203	18
Total Active/act	127,214	156,963	18
Capitaluri proprii/act	32,426	41,582	18

Sursa: Calcule proprii în programul SPSS 26.0

Rezultatul net obținut de companii în perioada listată este de 4,45 euro/acțiune, deținerile de numerar și echivalente de numerar sunt în valoare de 15,42 euro/acțiune, în timp ce activele totale deținute sunt în jur de 127,214 euro/acțiune. Ultima variabilă independentă analizată este capitalul propriu care prezintă o medie de 32,43 euro/acțiune.

Tabelul 4. Corelații aferente ecuației nr. 5

Corelații aferente ecuației nr. 5								
		Curs_bursier	Derivate-active/act	Derivate-datorii/act	Rezultat net/act	CashEquiv /act	Total Active /act	Capitaluri proprii/act
Pearson Correlation	Curs_bursier	1.000	-0,422	-0,441	-0,168	-0,373	-0,419	-0,454
	Derivate-active/act	-0,422	1.000	0,707	0,154	0,644	0,608	0,713
	Derivate-datorii/act	-0,441	0,707	1.000	0,289	0,947	0,816	0,852
	Rezultat net/act	-0,168	0,154	0,289	1.000	0,158	0,326	0,437
	CashEquiv /act	-0,373	0,644	0,947	0,158	1.000	0,901	0,891
	Total Active/act	-0,419	0,608	0,816	0,326	0,901	1.000	0,979
	Capitaluri proprii/act	-0,454	0,713	0,852	0,437	0,891	0,979	1.000
Sig. (1-tailed)	Curs_bursier	0.000*	0.040*	0.033*	0.252	0.064**	0.042*	0.029*
	Derivate-active/act	0.040*	0.000*	0.001*	0.271	0.002*	0.004*	0.000*
	Derivate-datorii/act	0.033*	0.001*	0.000*	0.122	0.000*	0.000*	0.000*
	Rezultat net/act	0.252	0.271	0.122	0.000*	0.265	0.094**	0.035*
	CashEquiv /act	0.064**	0.002*	0.000*	0.265	0.000*	0.000*	0.000*
	Total Active/act	0.042*	0.004*	0.000*	0.094**	0.000*	0.000*	0.000*
	Capitaluri proprii/act	0.029*	0.000*	0.000*	0.035*	0.000*	0.000*	0.000*
N	Curs_bursier	18	18	18	18	18	18	18
	Derivate-active/act	18	18	18	18	18	18	18
	Derivate-datorii/act	18	18	18	18	18	18	18
	Rezultat net/act	18	18	18	18	18	18	18
	CashEquiv /act	18	18	18	18	18	18	18
	Total Active/act	18	18	18	18	18	18	18
	Capitaluri proprii/act	18	18	18	18	18	18	18

Semnificativ statistic la nivelul de 0.05*, 0.10**

Sursa: Calcule proprii în programul SPSS 26.0

Conform rezultatelor prezentate în tabelul nr. 4, instrumentele derivate de activ și datorii sunt corelate semnificativ cu rezultatul net/acțiune. Astfel, la o creștere a cursului bursier, instrumentele derivate înregistrează o scădere a valorii. Un alt element important este corelația pozitivă dintre deținerile de numerar și echivalente de numerar și instrumentele derivate, ca rezultat al investițiilor ce se regăsește în disponibilul companiilor. De asemenea, instrumentele derivate înregistrează o

corelație pozitivă semnificativă și cu activele totale și capitalurile proprii. O posibilă explicație ar putea fi oferită de deținerile de instrumente derivate care se pot regăsi și în structura activelor și capitalurilor prorii, pe de o parte, dar și a rezultatelor pozitive obținute de societate în urma încheierii de contracte derivate.

Analiza influenței instrumentelor derivate și a elementelor fiannciare raportate asupra cursului bursier

În tabelul nr. 5, studiul prezintă intensitatea legăturii dintre variabilele analizate și raportul de determinație dintre acestea. După cum putem observa, în ambele perioada, legătura dintre variabile este medie. Prin comparația raportului de determinație, Tabelul nr. 5 validează ipoteza nr. 2 și confirmă faptul că variabila independentă derivate-datorii este superioară în explicarea variației cursului bursier.

Tabelul 5. Statistici ale ecuațiilor nr. 3 și 4

Statistica modelului nr. 3					Statistica modelului nr. 4				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0,422a	0,178	0,127	0,240	1	0,441a	0,195	0,145	0,2377
a. Predictors: (Constant), Derivate-active/act					a. Predictors: (Constant), Derivate-datorii/act				

Sursa: Calcule proprii în programul SPSS 26.0

Tabelul nr. 6 prezintă analiza econometrică a parametrilor aferenți ecuațiilor nr. 3 și 4. Astfel, studiu prezintă faptul că variabilele independente analizate au o influență semnificativă asupra cursului bursier, ceea ce conduce la validarea ipotezei nr. 1. Astfel, la o creștere cu 1% a instrumentelor derivate de activ și datorii, cursul bursier va scădea cu 0,001 și 0,002 euro.

Tabelul 6. Evaluarea parametrilor aferenți ecuațiilor nr. 3 și 4

Parametrii ecuației nr. 3					Parametrii ecuației nr. 4						
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta				B	Std. Error	Beta		
(Constant)	0,044	0,06	-	0,740	0,470	(Constant)	0,059	0,062	-	0,946	0,358
Derivate-active/act	-0,001	0,001	-0,422	-1,864	0,081*	Derivate-datorii/act	-0,002	0,001	-0,441	-1,968	0,067**
a. Dependent Variable: Curs_bursier					a. Dependent Variable: Curs_bursier						
b. Semnificativ statistic la nivelul de 0.05*, 0.10**					b. Semnificativ statistic la nivelul de 0.05*, 0.10**						

Sursa: Calcule proprii în programul SPSS 26.0

O posibilă explicație ce poate fi atribuită acestei legături indirecte și semnificative poate fi pusă pe seama incertitudinii din partea investitorii, care nu au o imagine clară asupra strategiei de investiții din partea companiilor.

Tabelul 7 prezintă evaluarea parametrilor aferenți ecuației nr. 5. Conform datelor prezentate în tabel, toate variabilele cu excepția activelor totale per acțiune prezintă o influență semnificativă asupra cursului bursier mediu al companiilor listate. Astfel, în cazul unei aprecieri a instrumentelor derivate de tip active cu 1%, cursul bursier va înregistra o creștere de 0,01 euro. O posibilă explicație

ar putea fi efectele pe care deținerile de instrumente derivate o poate avea asupra investitorilor, în sensul investirii în instrumentele derivate -active pentru obținerea de noi fonduri. În cazul opus, instrumentele derivate – datorii reprezintă un rezultat negativ înregistrat de un instrument.

Tabelul 7. Evaluarea parametrilor aferenți ecuației nr. 5

Parametrii ecuației nr. 5					
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	0,016	0,083		0,19	0,853
Derivate-active/act	0,01	0,005	2.995	1.963	0,075**
Derivate-datorii/act	-0,009	0,004	-2.653	-2.348	0,039*
Rezultat net/act	0,043	0,019	2.817	2.220	0,048*
CashEquiv/act	0,051	0,02	4.211	2.533	0,028*
Total Active/act	0,016	0,009	9.940	1.788	0,101
Capitaluri proprii/act	-0,093	0,046	-15.042	-2.008	0,07**
a. Dependent Variable: Curs_bursier					
b. Semnificativ statistic la nivelul de 0.05*, 0.10**					

Sursa: Calcule proprii în programul SPSS 26.0

Rezultatul net și deținerile de numerar și echivalente de numerar prezintă o influență pozitivă. Astfel, la o creștere a deținerilor de numerar și echivalente de numerar și a rezultatului net al companiilor listate cu 1%, cursul bursier va crește cu 0,051 euro/acțiune, respectiv 0,043 euro/acțiune. O posibilă explicație pentru aceste rezultate poate fi oferit prin intermediul rezultatelor financiare pozitive obținute de societate, prin desfășurarea obiectului de activitate. Astfel, în urma desfășurării activității, companiile au obținute venituri și fluxuri de trezorerie constante care au atras investitorii cu capital. De asemenea, în cazul unei creșteri de 1% a capitalurilor proprii, cursul bursier scade cu 0,093 euro, datorită schimbărilor ce apar în structura capitalurilor proprii, mai precis, prin variațiile rezultatelor sau a altor componente ale capitalurilor proprii.

Concluzii

Companiile listate reprezintă o modalitate prin care investitorii pot investi și își pot majora capitalul în baza aprecierii cursurilor bursiere. Dar, fiecare companie, prin activitățile pe care le desfășoară se expune la un risc specific pieței sau specific domeniului de activitate. Obiectivul principal al prezentului studiu a fost constituit din analiza influenței pe care utilizarea instrumentelor derivate o exercită asupra companiilor listate la nivel european din domeniul fabricării de autoturisme. Perioada analizată în cadrul prezentului studiu are în vedere perioada, după intrarea în vigoare a IFRS 9 – Instrumente financiare și înlocuirea IAS 39 - Financial Instruments – Recognition and Measurement, mai precis, perioada 2018-2020. Rezultatele studiului au concluzionat faptul că instrumentele derivate influențează semnificativ cursul bursier al companiilor listate, iar în relația de corelație dintre instrumentele derivate și elementele raportate de către companii, rezultatul net nu este corelat cu valoarea instrumentelor derivate.

Limitele prezentului studiu au fost reprezentate de eșantionul relativ mic și de perioada analizată de numai trei ani. Pe viitor, studiul ar putea fi continuat prin analiza cursului bursier pentru identificarea ciclurilor financiare de creștere și scădere și analiza modului în care instrumentele derivate pot contribui la minimizarea, sau după caz, maximizarea efectelor.

Referințe bibliografice

1. Aretz, K., Bartram, S., M., (2010), Corporate hedging and shareholder value. *Journal of Financial Research*, Vol. 33, No. 4;
2. Barth, M. E., Beaver, W. H., Landsman, W., R., (2001), The relevance of the value relevance: Literature for financial accounting standard setting: Another view, *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 31, Nr. 1–3, pp. 77–104;
3. Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 24(1), pp. 3-37;
4. Bhatia, M., Mulenga, M., J., (2019), Value relevance of accounting information: A review of empirical evidence across continents. *Jindal Journal of Business Research*, Vol. 8, Nr. 2, pp. 179–193;
5. Buyukkara, G., Baha Karan, M., Temiz, H., & Yildiz, Y. (2018), Exchange Rate Risk and Corporate Hedging: Evidence from Turkey. *Emerging Markets Finance and Trade*, pp. 1–17;
6. Campbell, J. L., Cao, S., Chang, H., & Chiorean, R. (2020). Derivatives use and its consequences for management earnings forecasts;
7. Cano-Olivos, P., Sosa-Gallardo, J., F., Sánchez-Partida, D., Martínez-Flores, J., L., (2022), Risks in the Automotive Industry Supply Chain, *International Journal of Supply and Operations Management*;
8. Dang, N., H., Tran, M., D., (2018), Investigation Of The Impact Of Financial Information Relevance On Stock Prices: The Case Of Vietnam, *The 5th IBSM International Conference on Business, Management and Accounting*, pp. 423 – 437;
9. He, W., Hong, K., H., Wu, E., (2020), Does Investor Sentiment Affect the Value Relevance of Accounting Information?, *Abacus*, pp. 1-26;
10. Hojdik, V., (2020), Evaluation of Slovak Automotive Industry Competitiveness Based On Market Concentration Indicators, *Current Problems of the Corporate Sector*, Vol. 83;
11. Kallstrom, H., (2015), Why growth shifted in the global automobile industry?;
12. Manconi, A., Massa, M., Zhang, L. (2018), The informational role of corporate hedging. *Management Science*, Vol. 64, No. 8, pp. 3843–3867;
13. Mironiuc M., Huian, M., C., (2016), Study of the congruence between accounting numbers and stock market variables through comprehensive income: Empirical evidence for Romania companies quoted on the regulated market, *Accounting and Management Information Systems*, Vol. 15, No. 3, pp. 498-521;
14. Pavlinek, P., (2020), Restructuring and internationalization of the European automotive industry, *Journal of Economic Geography*, Vol. 20, pp. 509-541;
15. Pervan, I., Bartulović, M., (2014), Value relevance of accounting information: Evidence from south eastern european countries, *Economic Research-Ekonomska Istrazivanja*, Vol. 27, Nr. 1, pp. 181–190;
16. Polteva T., Antipov, D., Klassen, N., (2019), The Improvement of the Market Risk Management Mechanism at the Automotive Industry Enterprises, *IEEE*, pp. 1005-1014;
17. Pries, L., Dehnen, V. (2009), Location tendencies of the international automotive industry: ‘footless companies going east and south’ or ‘regionalisation of value chain profiles’?, *International Journal of Automotive Technology and Management*, Vol. 9, pp. 415–437;
18. Ratnaningrum, R., Rahmawati R., Djuminah D., Widagdo, A., K., (2021), The Value Relevance of Earnings in the Presence of Earnings Management: Indonesia as Evidence, *Global Business Review*, pp. 1-15;
19. Risman, A., Subhani, M., I., Ushakov, D., (2021), Nexus between Financial Fundamentals and Automotive (Car) Industry. *ARDL approach, E3S Web of Conferences*, Vol. 244;
20. Roca, F., (2021), The influence of mandatory adoption of IFRS in Argentina on value relevance of accounting information, *Journal of Applied Economics*, Vol. 24, Nr. 1, 154-172;
21. Majtán, Š., Hojdík, Š., Šlosár, R., (2017), Financial performance of automotive companies and its impact on concentration of automotive industry in Slovak republic, *Finance and*

- performance of firms in science, education and practice : proceedings of the 8th international scientific conference : april 26 - 27, 2017, Zlín, Tomas Bata University in Zlín;
22. Schiozer, R. F., Saito, R. (2009), The Determinants of Currency Risk Management in Latin American Nonfinancial Firms. *Emerging Markets Finance and Trade*, Vol. 45, No. 1, pp. 49–71;
 23. Schwarz, N. and G. L. Clore (2007), 'Feelings and Phenomenal Experiences', in A. Kruglanski and E. T. Higgins (eds), *Social Psychology. Handbook of Basic Principles*, Guilford, New York, pp. 385–407);
 24. Seybert, N. and H. Yang (2012), 'The Party's Over: The Role of Earnings Guidance in Resolving Sentiment Driven Overvaluation', *Management Science*, Vol. 58, pp. 309–319;
 25. Vosta M., Kocourek, A., (2017, Competitiveness of the European Automobile Industry in the Global Context, *Politics in Central Europe*, Vol. 13, Nr. 1, pp. 69-86;
 26. Zhao, X., (2020), Research on Financial Information of Enterprises, *Advances in Economics, Business and Management Research*, volume 126, pp. 330 – 333;

STUDY ON THE EVOLUTION OF RESEARCH RELATED TO MANAGEMENT ACCOUNTING THROUGH THE PRISM OF BIBLIOMETRIC ANALYSIS

STUDIUL PRIVIND EVOLUȚIA CERCETĂRILOR AFERENTE CONTABILITĂȚII DE GESTIUNE PRIN PRISMA ANALIZEI BIBLIOMETRICE

Catalina BARAC

catalina.barac@gmail.com

Coordonator științific: Svetlana MIHAILA, ORCID ID: 0000-0001-5289-8885

svetlana.mihaila@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract. *Technological progress and trade liberalization have led to economic growth recently, so competition in the market has become fiercer, and the magnifying glass for profits remains the primary goal of the business. To resolve this situation, management accounting provides managers with information on the costs and expenses of the entity, represented as concisely and clearly as possible in order to formulate development strategies, cost optimization policies and business efficiency methods.*

Keywords: *management accounting, decision making, accounting information, cost management*

JEL: M40, M41

Introducere

Economia mondială se află într-un proces continuu de dezvoltare, numărul furnizorilor de mărfuri și servicii este în creștere permanentă ceea ce determină o concurență acerbă. În acest sens, contabilitatea de gestiune vine în ajutorul managementului prin furnizarea informației cu referire la costurile și cheltuielile afacerii, în baza cărora se pot lua decizii strategice privind modificarea prețurilor, cantității mărfurilor, dezvoltarea anumitor produse în defavoarea altora.

Contabilitatea de gestiune este considerată de-a dreptul sursa principală de informație într-o companie, întrucât reflectă detaliat situația privind consumurile și stocurile. În baza acestor informații se pot urmări succesele și erorile în administrare, se pot crea scenarii pentru diferite situații atât de activitate obișnuită, cât și de pentru situații excepționale.

Dacă în trecut contabilitatea de gestiune era folosită preponderent în entitățile cu activitate în producere și comerț, astăzi putem afirma că și companiile prestatoare de servicii urmăresc să țină o evidență de gestiune strictă pentru a putea formula decizii strategice.

Informațiile sintetizate de către contabilitatea de gestiune sunt importante întru interpretarea eficientă a rezultatelor activității desfășurate, contribuind la adoptarea și îndeplinirea obiectivelor, oferirea datelor, documentelor și calculelor indispensabile luării deciziilor.

Scopul acestei lucrări constă în argumentarea necesității utilizării contabilității de gestiune atât pentru entități mari, cât și mici, din sectorul producerii, comerțului sau a serviciilor, întrucât datele furnizate de contabilitatea de gestiune stau la baza managementului afacerii, iar administrarea corectă a oricărei afaceri aduce beneficii atât angajaților, cât și proprietarilor.

Actualitatea temei rezidă din căutarea permanentă a unor mijloace de îmbunătățire a procesului decizional în cadrul entităților. În acest sens, contabilitatea de gestiune, vine în ajutorul managerilor, administratorilor și proprietarilor pentru a gestiona eficient costurile și consumurile entității, a arăta căi de optimizare a acestora și strategii de dezvoltare a activităților desfășurate. Creând un cadru corect de repartizarea a costurilor, înregistrare a tranzacțiilor economice și interpretare corectă a informațiilor, entitatea își asigură pilonii de bază întru adoptarea celor mai corecte decizii.

Metodologia cercetării prevede utilizarea variilor metode de cercetare în vederea edificării prezentei lucrări, astfel, în demersul cercetării, s-au utilizat următoarele metode: metoda analitică, analiza webografică, analiza cadrului legislative și a literaturii de specialitate la nivel național și internațional, metoda comparației, metoda sintezei, inducției și deducției. În ceea ce privește metodele specifice disciplinelor cu profil economic, s-a utilizat: compararea, observarea, gruparea, selectarea, și abstracția științifică.

Rolul contabilității de gestiune aflate la temelia procesului decizional este abordat pe larg în lucrările cercetătorilor autohtoni, cum ar fi: Mihaila S. [1], Bajan M. [2], Bădicu G. [3], Țapu T., Todorova L. [4] și alții, de asemenea, printre autorii români se evidențiază lucrările cercetătorilor: Iacob C., Avram M., Ionescu I. [5], Căpușneanu S. [6] și alții. Drept urmare, la nivel internațional, conceptul studiat cunoaște o acoperire și mai largă, distingându-se lucrările autorilor: Bouquin H. [7], Kaplan R. S. [8], Ивашкевич В. [9] și alții.

În vederea identificării publicațiilor pertinente în raport cu conceptul contabilității de gestiune a fost utilizată platforma Web Of Science (WoS), stabilind drept perioadă de referință – ultimii 5 ani. În urma căutării, au fost identificate 3444 rezultate, iar pentru a înțelege mai bine aspectele analizate în cadrul publicațiilor la subiectul „contabilitatea de gestiune”, rezultatele au fost interpretate prin intermediul software-ului VosViewer. Drept urmare, în figura 1 se pot observa 3 clustere relaționate cu noțiunea „*management accounting*” – echivalentul „*contabilității de gestiune*”, cele mai puternice legături între cuvântul cheie și termenii fiind: *control*, *study*, *performance*, *relationship*, *evidence*, *effect*, *influence*, *application*, *management accounting systeme*, *influence*, *etc.*

Figura 1. Clustere aferente noțiunii „management accounting”

Sursa: elaborat de autor după prelucrarea publicațiilor de pe <https://www-webofscience-com.am.e-nformation.ro/>

Contabilitatea de gestiune reprezintă modul de înregistrare a costurilor și cheltuielilor înregistrate de companie pentru producerea bunurilor sau serviciilor. Dacă contabilitatea financiară se ține conform planului general de conturi contabile și sunt impuse un set concret de rigori pentru toate entitățile, atunci în cazul contabilității de gestiune compania este în drept de sine-stătător să stabilească unitățile de cost, conturile analitice și sintetice, astfel încât să fie cât mai ușor să prelucreze tranzacțiile economice, dar și să poată ușor genera rapoarte manageriale ca slujesc drept temei pentru luarea deciziilor economice.

Pe de altă parte, Legea contabilității și raportării financiare [10] vine cu următoarea noțiune: „contabilitate de gestiune reprezintă un sistem de colectare, înregistrare, prelucrare și transmitere a informației pentru planificarea, controlul și analiza activității entității, în scopul întocmirii rapoartelor interne pentru luarea deciziilor manageriale”.

Henri Bouquin propune următoarea definiție a contabilității de gestiune: „sistem de informatii contabil care are in vedere sa ajute managerii si influenteaza comportamentele prin modelarea relatiilor dintre resursele alocate consumate si finalitatile urmarite”.

Analizând frecvența căutării expresiei „The role of management accounting” sau „Rolul contabilității de gestiune” pe platforma Web of Science, se constată 43 de articole, majoritatea lucrărilor publicate de către autorii internaționali încadrându-se în tematicile – business și finanțe (18 lucrări), management (14 lucrări), business (10 lucrări), economie (3 lucrări) și altele, ceea ce ne demonstrează o strânsă legătură între rolul contabilității de gestiune și business-ul ca fenomen.

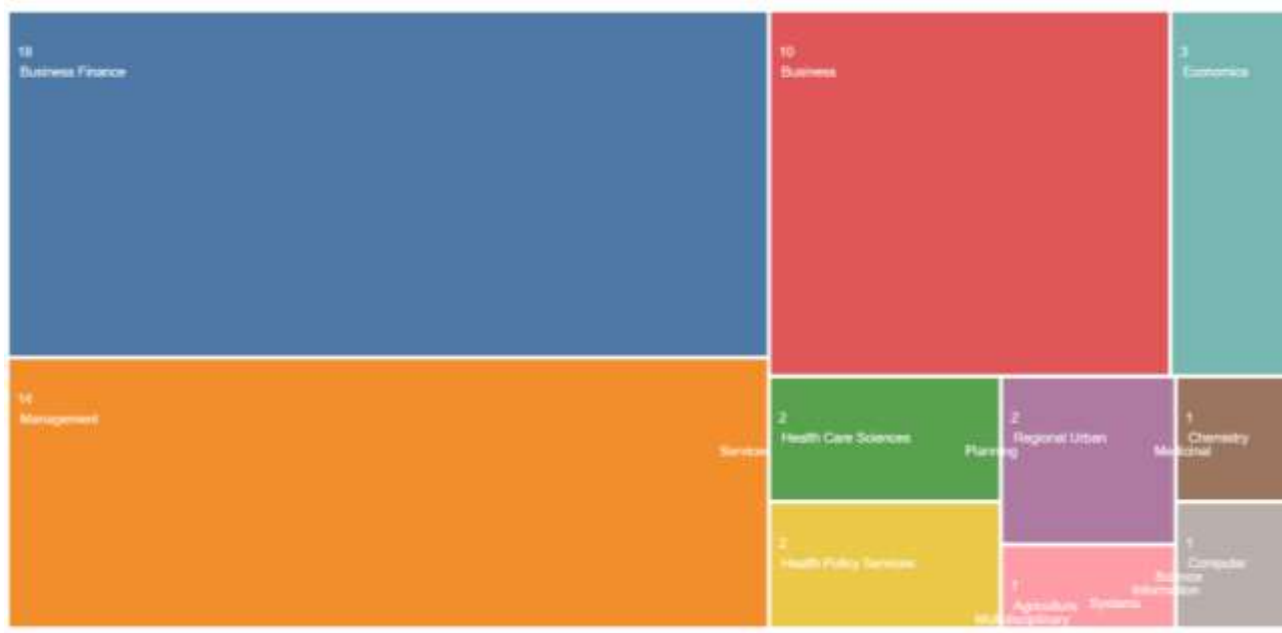

Figura 2. Numărul de publicații pe categorii

Sursa: elaborat de autor după prelucrarea publicațiilor de pe <https://www-webofscience-com.am.e-nformation.ro/>

În aceeași ordine de idei, în baza figurii 2, analizăm structura lucrărilor științifice în funcție de locul publicării. Astfel, se poate observa o repartizare uniformă atât pe continentul European, cât și în Orientul Mijlociu, chiar și Australia – ceea ce demonstrează actualitatea temei la nivel global.

În figura 3 se poate observa că cele mai multe lucrări după afiliere (11%) sunt publicate la București, Gothenburg, Sydney, Siena și altele, această structură ne permite să identificăm țările, sursele și autorii care pun accent pe studiul contabilității de gestiune, pe modernizarea și perfecționarea aspectelor convergente întru creșterea rolului și eficienței contabilității de gestiune.

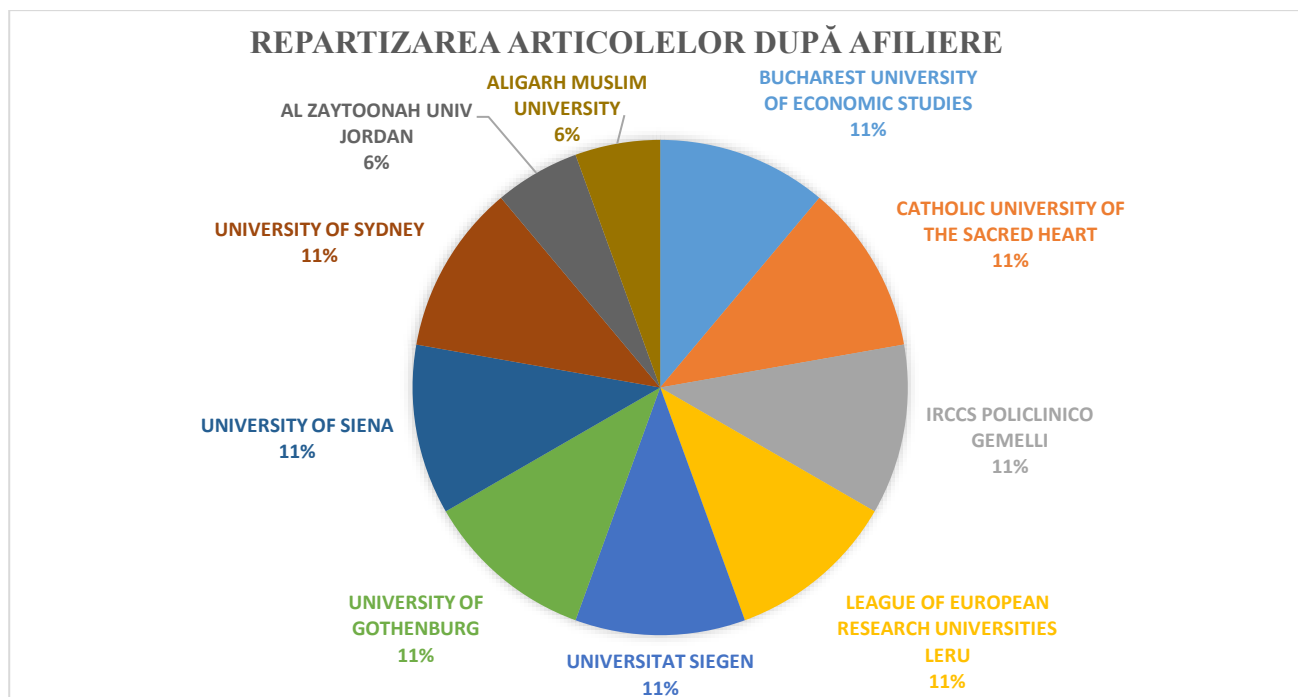

Figura 3. Repartizarea articolelor după afiliere

Sursa: elaborat de autor după prelucrarea publicațiilor de pe <https://www-webofscience-com.am.e-nformation.ro/>

Drept urmare, în figura 4 este prezentat raportul dintre numărul de publicații și categorii, cea mai proeminentă fiind „computer science”, urmată de „business”, „economics” și altele.

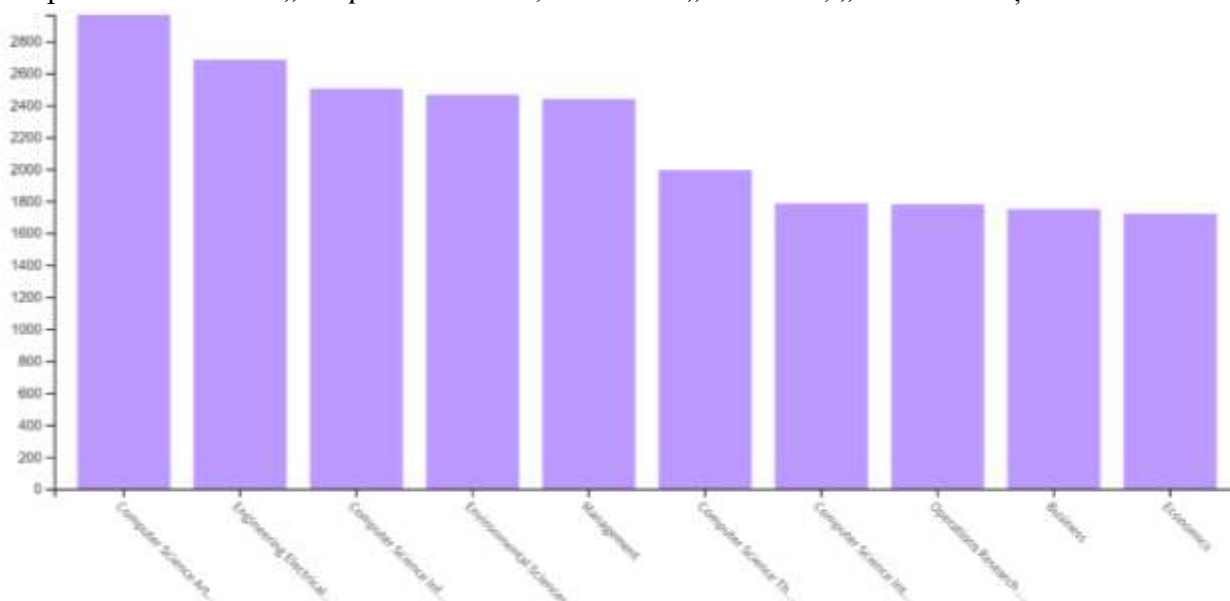

Figura 4. Numărul de publicații după categorii

Sursa: elaborat de autor după prelucrarea publicațiilor de pe <https://www-webofscience-com.am.e-nformation.ro/>

Cercetătorul american J.M.Clark [11], formulează în anul 1923, zece funcții ale contabilității de gestiune: determinarea prețului normal al bunurilor vândute de întreprindere, fixarea limitelor de reducere a prețurilor, determinarea produselor profitabile și a celor care creează deficit, controlul stocurilor, definirea valorii stocurilor, testarea eficienței diferitelor procese, testarea eficienței diferitelor departamente, detectarea pierderilor, risipei și furturilor, separarea costului sub-activității de costul productive și asigurarea coerenței cu conturile financiare. Deși au trecut aproape 100 de ani

și economia s-a dezvoltat considerabil, aceste funcții sunt actuale și astăzi. Putem vorbi despre modernizarea instrumentelor și nu despre modificarea necesităților managementului companiei în procesul de luare a deciziilor.

Procesul decizional în cadrul unei afaceri ține de adoptarea anumitor măsuri pentru dezvoltarea atât pe termen lung cât și scurt. Managementul are nevoie de date exacte pentru a putea determina cu impactul acțiunilor sau inacțiunilor sale.

Analizând expresia „decision making process” sau procesul decizional observăm că este o temă foarte actuală în publicațiile legate de business, îndeosebi observăm o relație strânsă cu științele exacte ceea ce confirmă ipoteza că procesul decizional este bazat pe date exacte și foarte detaliate – de altfel, cum furnizează contabilitatea de gestiune.

Concluzie

Subiectul cercetării convinge că contabilitatea de gestiune vine în ajutorul managementului prin furnizarea *informației* cât mai concrete și utile, care servește drept suport pentru adoptarea deciziilor. Astfel, se poate afirma că informația furnizată de către contabilitatea de gestiune are un rol important, chiar primordial în managementul entității. În acest sens, companiile trebuie să asigure o înregistrare corectă a tranzacțiilor economice, sarcină care revine departamentului de contabilitate. Este inevitabil de menționat că astăzi datorită progresului informațional, softurile destinate evidenței operaționale și contabile ușurează mult aceste lucrări, însă, importanța factorului uman nu poate fi negată.

Referințe bibliografice

1. MIHAILA S. , BRAD E.. (2018). Unele considerații privind contabilitatea de gestiune. *Conferința Științifică Internațională “Provocările contabilității în viziunea tinerilor cercetători” [online]*, (pg. 81-85). Chisinau.
2. Bajan , M. (2016). Abordări științifice privind definiția contabilității de gestiune. *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Exacte și Economice)*, (pg. 132-137). Chisinau.
3. Bădicu, G., & Mihaila, S. (2020). *Contabilitatea de gestiune avansată: Note de curs*. Chisinau.
4. Țapu, T., & Todorova, L. (2013). Particularitățile tehnologice în avicultură și influența acestora asupra contabilității de gestiune. *Conferința "Contabilitatea și auditul în contextul integrării economice europene: progrese și așteptări"*, (pg. 264-267). Chisinau.
5. Iacob, C., Ionescu, I., & Avram, M. (2012). *Contabilitate de gestiune*. Craiova: Tipografia Universității din Craiova.i
6. Căpușeanu, S. (2006). Bazele organizării contabilității de gestiune și calculației costurilor prin metoda ABC (Activity-Based Costing) în industria textilă din România. *Economie teoretică și aplicată*, 89-96.
7. Bouquin, H. (2010). *Contabilitatea de gestiune*. Iasi: Tipo Moldova.
8. Kaplan, R. S. (1984). The evolution of management accounting. În *The Accounting Review* (pg. 390-418).
9. Ивашкевич, В. (2004). Бухгалтерский управленческий учёт. *Экономисть*.
10. *Legea contabilității și raportării financiare nr.287*. (2017, 12 15). Preluat de pe legis.md: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125231&lang=ro
11. J.M.Clark. *www.editurauniversitaria.ro*. Preluat de pe <https://www.editurauniversitaria.ro/storage/publications/rasfoire/FBsbgVmAinrydeZyUUrw305mF.pdf>

THE THREE LINES AND HOW DO THEY FUNCTION IN PUBLIC SECTOR

CELE TREI LINII ȘI CUM FUNCȚIONEAZĂ ACESTEA ÎN SECTORUL PUBLIC

Petru BABUCI

petrubabuci@yahoo.com

Coordonator științific: **Aliona BÎRCĂ**, ORCID ID: 0000-0002-9365-7639

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract. *This article provides insights on the awareness, implementation and level of maturity of the Three Lines model issued in 2020 by the Institute of Internal Auditors, as an update of the earlier published position paper on Three Lines of Defence. The study is focused on the public entities, as good governance, risk management and internal control is a key requirement and priority of Government during these challenging times. The application of the Three Lines model eases the understanding, design, implementation, as well as monitoring, in order to end up with an effective internal control system across the whole government. The main research methods are based on document study, observations, comparison, analysis and generalization. The highlighted results show a primary level of implementation with a strong need of increased awareness and improvement. Some records prove a complete lack or poor efficiency of the model as such with direct effect on internal control and audit, impacting the overall efficiency of public spending and management of resources.*

Keywords: *public sector, good governance, three lines model, internal control, risk management, internal audit*

JEL: M40, M41

Introducere

Sectorul public activează utilizând bani publici – resurse ce se formează în baza impozitelor și taxelor achitate de cetățeni și agenți economici. La rîndul lor, acești contribuabili au mari așteptări de la plata acestor sume, fie așteptări de siguranță, fie așteptări de încredere – acestea fiind niște așteptări primare. Urmează altele, de alt nivel, precum serviciile și bunurile publice livrate de către guvern, fie guvernul central sau administrația publică locală, cu toate instituțiile ce le cuprind.

Serviciile și bunurile publice se așteaptă să fie calitative și la timp. Calitatea fiind o caracteristică ce se referă la timp, rapiditate și conformitate cu anumite standarde. În acest fel, între administrația publică și plătitorul de impozite și taxe se creează o relație de încredere. Pe de o parte, statul are încrederea că va colecta mijloace financiare în mărimea necesară sau estimată și, pe de altă parte, cetățenii și agenții economici au încrederea că vor primi serviciile și bunurile publice de o certă calitate.

Această relație de încredere se bazează pe anumite modele de management și asigurare sau control, care tind să mărească șansa că răspunderea va fi complet asumată și obiectivele publice vor fi atinse.

În acest fel, autoritățile și instituțiile publice au intenția de a implementa și demonstra către contribuabil că sistemele gestionate de ele sunt conforme cu principiile de bună guvernare, care includ toate aspectele ce țin de etică și integritate, conformitate, performanță, transparență și răspundere.

Gestiunea conformă și eficace, precum și răspunderea pentru aceasta este valabilă și trebuie să fie asumată atât de autorități și instituții, cât și de întreprinderi, acestea din urmă fiind niște entități care utilizează proprietatea publică dar sunt orientate spre profit și produc acele bunuri publice care de obicei nu sunt rentabile pentru sectorul real. Astfel, principiile buneii guvernări se răsfrâng asupra tuturor entităților sectorului public, bugetar și nebugetar, indiferent dacă utilizează alocații bugetare.

Statul, în acest sens, implementează acele sisteme de guvernanță pentru a primi și oferi asigurări că fondurile publice (și alocații, și patrimoniu) sunt utilizate conform principiilor menționate anterior, cu asumarea răspunderii față de utilizare și realizare a obiectivelor promise.

Metodologia aplicată

Prezentul studiu se bazează pe o cantitate de informație acumulată de la entitățile publice de-a lungul mai multor perioade de timp bugetare prin metode de colectare prin raportare de către acestea din urmă. La fel, entitățile publice participă prin prisma responsabilităților ce le dețin la ateliere de lucru, activități de instruire și suport la locul de muncă. Astfel, informații enorme sunt disponibile în cadrul Ministerului Finanțelor privind funcționarea celor trei linii (de asigurare). Ulterior, prin metode calitative și cantitative de analiză, precum studiul documentar, observare, comparare, interviu, analiză, generalizare, am finalizat testarea unor ipoteze generale legate de funcționarea acestor linii de asigurare. Toate aceste metode și tehnici de cercetare vor fi utilizate mult mai detaliat și profund pe parcursul scrierii tezei de doctorat, astfel că munca efectuată va fi continuată.

Conținut de bază

Caracteristici generale ale Modelului celor Trei Linii

Entitățile sunt în totalitate întreprinderi umane, care operează într-o lume tot mai incertă, complexă, interconectată și volatilă.

Supravegherea și asigurarea în cadrul organizație este delegată unui organ de conducere, care, la rândul său, delegă resurse și autoritate managerilor pentru a lua măsuri adecvate, inclusiv de gestiune a riscurilor. Din aceste motive și mai mult, entitățile au nevoie de structuri și procese eficiente care să permită atingerea obiectivelor, susținând în același timp o guvernanță puternică și un management al riscului.

Pentru primi aceste asigurări, din cele mai străvechi timpuri, au fost implementate sisteme de monitorizare, control și evaluare. Cu cât entitatea este mai mare, cu atât elementele constitutive ale monitorizării și evaluării sunt mai complexe, și buna lor funcționare are un impact tot mai semnificativ. Chiar și în cele mai simple modele de administrație, modelul Deming de management „Plan-Do-Check-Act” reprezintă ceea ce se are în vedere anume prin fazele de planificare, executare, de monitoring și evaluare. Și dacă entitatea este mică, sau relativ mică, atunci aceste sisteme sunt mai rudimentare, dar dacă nu, atunci ele sunt caracterizate prin elemente distinctive de asigurare, precum controlul și auditul.

Astfel, în acest articol, sunt expuse principalele caracteristici de formă și conținut, de design și funcționare, ale sistemelor naționale de control și audit, proprii sectorului public.

Acestea sunt privite din punctul de vedere al deținerii instrumentelor primare de control, asigurării coordonării și suportului organizațional, precum și evaluării acestora. Mai mult ca atât, este analizată și eficacitatea funcției de audit intern la dezvoltarea controlului intern în entitatea publică.

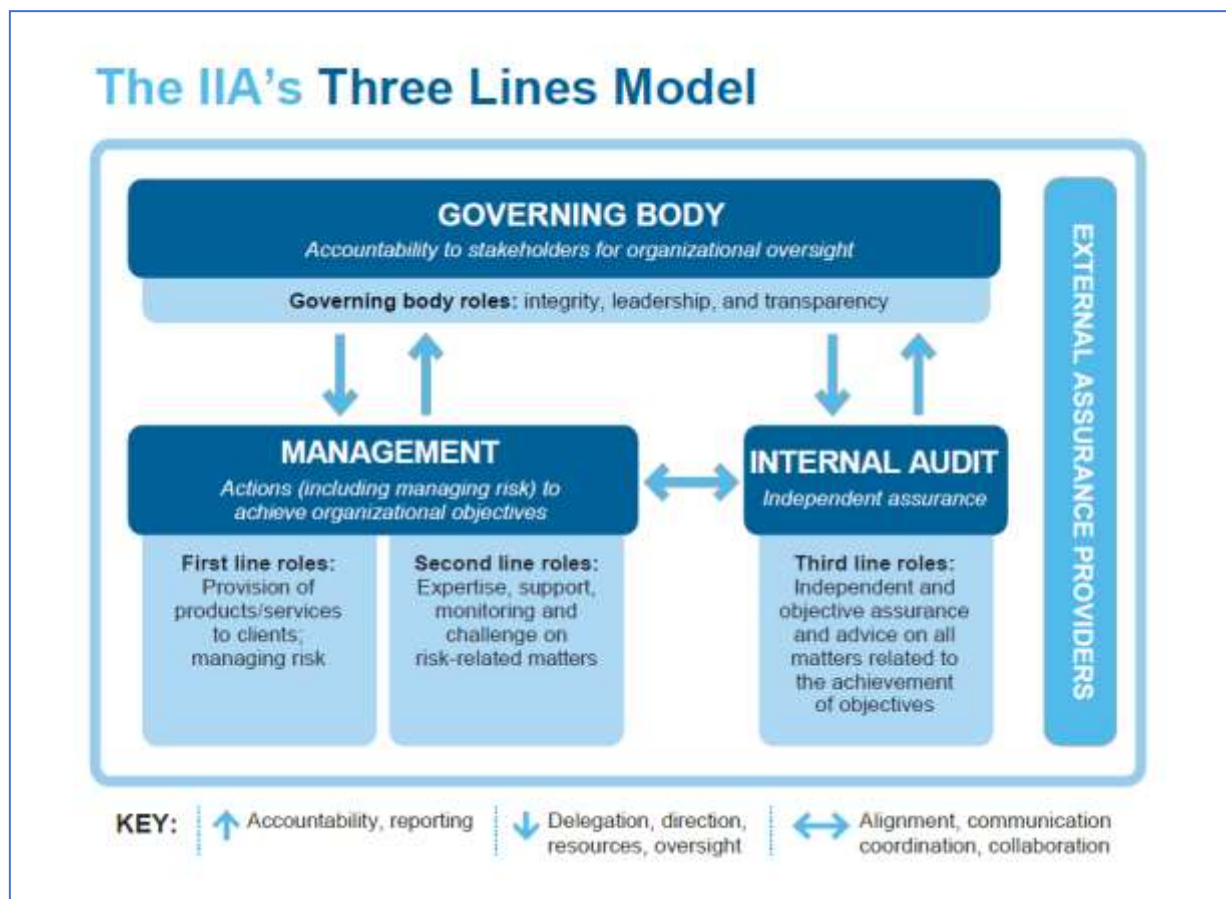

Figura 1. Modelul celor Trei Linii

Sursa: The Institute of Internal Auditors

Prima linie – managerii operaționali

Modelul celor trei linii (de apărare) distinge trei grupuri sau funcții implicate în management (al riscurilor):

- funcții care dețin și gestionează riscurile;
- funcții care supraveghează riscurile;
- funcții care oferă asigurare independentă.

Ca primă linie, managerii operaționali dețin și gestionează riscurile. Ei, de asemenea, sunt responsabili pentru implementarea acțiunilor corective pentru a aborda procesul și deficiențele de control. Managementul operațional este responsabil pentru menținerea eficienței controalelor interne asupra riscurilor și a procedurilor de control pe de zi cu zi.

Managementul operațional identifică, evaluează, controlează și atenuază riscurile, ghidarea dezvoltării și implementării politicilor și procedurilor interne și asigurarea faptului că activitățile sunt în concordanță cu scopurile și obiectivele.

Printr-o structură de responsabilitate în cascadă, managerii de nivel mediu proiectează și implementează proceduri detaliate care servesc drept controale și supraveghează execuția a acestor proceduri de către angajații lor.

Managerii operaționali sunt acei care răspund de obiectivele și respectiv subdiviziunile operaționale care contribuie direct la realizarea misiunii entității publice. Aceștia sunt acei care cheltuiesc cea mai mare parte a eforturilor în entitate. Ei sunt cei ce stabilesc obiective primare, sisteme de gestiune a performanței, precum și sisteme de monitorizare și raportare a performanței operaționale.

A doua linie – manageri de suport și conformitate

Într-o lume perfectă, poate ar fi nevoie de o singură linie de asigurare pentru a garanta un management eficient al riscurilor. În lumea reală, însă, o singură linie de apărare se poate dovedi adesea inadecvată. Managementul stabilește diferite funcții de management al riscurilor și conformitate pentru a ajuta la construirea și/sau monitorizarea primei linii de controale. Funcțiile specifice vor varia de la o organizație la alta, dar cele tipice din această linie a doua de apărare includ:

- O funcție de management al riscurilor (și/sau comitet) care facilitează și monitorizează implementarea unui management eficient al riscurilor, practici de management operațional și asistă proprietarii de riscuri în definirea expunerii țintă la risc și raportarea adecvată a informațiilor legate de risc în întreaga entitate.
- O funcție de conformitate pentru monitorizarea diferitelor riscuri specifice, cum ar fi ca nerespectare a legilor și reglementărilor aplicabile. În această capacitate, funcția separată raportează direct managementului senior. Există adesea mai multe funcții de conformitate într-o singură entitate, cu responsabilitate pentru anumite tipuri de monitorizare a conformității, cum ar fi sănătatea și siguranța, mediul sau calitatea.
- O funcție de control care monitorizează riscurile financiare și probleme de raportare financiară.

Managementul stabilește aceste funcții pentru a se asigura că prima linie de apărare este proiectată corespunzător, la locul său și funcționând conform intenției. Fiecare dintre aceste funcții are un anumit grad de independență față de prima linie de apărare, dar sunt prin natura sa funcții de management. Ca funcții de conducere, ei pot interveni direct în modificarea și dezvoltarea sistemelor de control intern. Prin urmare, a doua linie de apărare servește unui scop vital dar nu poate oferi organului de conducere analize cu adevărat independente cu privire la managementul riscurilor și controalele interne.

La fel, aceste funcții oferă suport, instruire, dar și monitorizare și control asupra celor din prima linie. Procese separate sunt dedicate în entitatea publică în acest sens.

Control intern ca prima și a doua linie

Conform prevederilor cadrului legal național, sunt obligate să implementeze sisteme de control intern toate entitățile ce utilizează bani publici sau ce folosesc patrimoniul public. Astfel, această obligație cade pe umerii oricărei instituții publice (bugetare sau nu), or importanța sistemelor de control intern este critică pentru atingerea obiectivelor acestora în strictă conformitate cu cadrul de reglementare, cu realizarea performanțelor operaționale planificate și în strictă siguranță a activelor și corectitudine a informațiilor.

Pentru sistemul nostru național, este obligatoriu de a implementa modelul COSO, în baza căruia au fost scrise prevederile legale și setul respectiv secundar de standarde naționale. Obiectivele sistemelor de control constau din:

- a) eficacitatea, și eficiența operațiunilor;
- b) conformitatea cu cadrul normativ și reglementările interne;
- c) siguranța și optimizarea activelor și a pasivelor;
- d) fiabilitatea și integritatea informației financiare și operaționale.

Subsecvent, este expres prevăzut că sistemul de control intern managerial (CIM, astfel se numește acesta în sectorul public al Republicii Moldova) se implementează în entitatea publică în baza Standardelor naționale de control intern [3, OMF nr.189/2015]. Respectiv, sistemul de control intern se implementează în baza următoarelor componente:

1. Mediul de control,

2. Performanțe și riscuri,
3. Activități de control,
4. Informația și comunicarea,
5. Monitorizarea și evaluarea.

Pentru fiecare din aceste componente au fost elaborate câteva standarde naționale care să ofere principiile sau regulile respective, cât și niște explicații de implementare. Pe de altă parte, legea prenotată [1, *Legea nr.229/2010*] stabilește câteva cerințe de conținut atunci când cere organizarea controlului intern de către entitățile publice, și anume, acesta se organizează prin:

- a) stabilirea obiectivelor, indicatorilor de performanță și elaborarea planurilor anuale și strategice;
- b) managementul riscurilor asociate atingerii obiectivelor;
- c) planificarea, monitorizarea și raportarea privind realizarea obiectivelor și performanțelor în raport cu resursele;
- d) managementul eficient al resurselor umane și asigurarea competențelor necesare îndeplinirii sarcinilor;
- e) elaborarea și aprobarea structurii organizaționale corespunzătoare în scopul atingerii obiectivelor;
- f) delegarea împuternicirilor și responsabilităților fără a scuti persoana care delegă de răspunderea realizării acestora;
- g) documentarea proceselor de bază și elaborarea procedurilor de lucru;
- h) asigurarea eticii, integrității și transparenței în cadrul entității publice;
- i) divizarea obligațiilor și responsabilităților;
- k) implementarea procedurilor adecvate de prevenire și detectare a fraudei și corupției.

La o primă vedere, aceste elemente organizatorice și constitutive sunt simple de implementat și evaluat, totuși realitatea denotă alte rezultate. În al treilea capitol al acestui articol se expune o analiză a lacunelor în implementare și câteva soluții în contracararea acestora.

A treia linie – auditul intern

Auditorii interni furnizează conducerii superioare asigurare multilaterală bazată pe cel mai înalt nivel de independență și obiectivitate din cadrul entității publice. Acest nivel ridicat de independență nu este posibil și prezent în a doua linie de apărare. Auditul intern oferă asigurare privind eficacitatea mecanismelor guvernantei interne, managementului riscurilor și controalelor interne, inclusiv modul în care se realizează prima și a doua linie, obiectivele de management și control al riscurilor. Sfera de aplicare a acestei asigurări, care este raportată conducerii de vârf, de obicei acoperă:

- O gamă largă de obiective, inclusiv eficiența și eficacitatea proceselor și operațiunilor; securitatea activelor; fiabilitatea și integritatea proceselor de raportare; și respectarea legilor, regulamentelor, reglementărilor, politicilor și procedurilor,
- Toate elementele managementului riscului și cadrului de controlului intern, care include și mediul de control intern; informație și comunicare; monitorizare,
- Entitatea la general, subdiviziunile acesteia, unitățile operaționale, funcțiile – inclusiv procesele de activitate, precum și procesele de suport (contabilitate, resurse umane, achiziții, salarizare, buget, tehnologia informației).

Prin definiția normativă, auditul intern este o activitate independentă și obiectivă de asigurare și consiliere, destinată să adauge valoare și să îmbunătățească activitatea unei entități publice. Auditul intern ajută entitatea publică în îndeplinirea obiectivelor sale printr-o abordare sistematică și metodică, evaluând și îmbunătățind eficacitatea proceselor de management al riscului, control și

governanță. Astfel, misiunea auditului intern este de a spori și a proteja valoarea organizațională prin furnizarea de asigurări, consiliere și informații obiective și bazate pe riscuri.

Acesta e o formă a evaluării ulterioare, utilizând instrumente specifice, oferind conducătorului entității o asigurare că toate formele și procedurile de control intern instituite în cadrul proceselor și sistemelor din instituția sa, funcționează, precum și emițind recomandări pentru îmbunătățirea acestora, unde este cazul.

Auditul intern este capabil să execute toate aceste menționate, doar dacă urmărește niște principii de practică profesională, și anume:

- 1) demonstrează integritate;
- 2) demonstrează competență și conștiinciozitate profesională;
- 3) este obiectivă și nu este supusă unor influențe nepotrivite (independentă);
- 4) este aliniat strategiilor, obiectivelor și riscurilor entității publice;
- 5) este poziționat corespunzător în cadrul entității publice și dispune de resurse adecvate;
- 6) demonstrează calitate și îmbunătățire continuă;
- 7) comunică eficient;
- 8) furnizează asigurare bazată pe risc;
- 9) are cunoaștere detaliată, este proactiv și orientat către viitor;
- 10) promovează îmbunătățirea organizațională.

Auditul intern este independent, adică este liber de a lucra într-un mod imparțial, este obiectiv, adică are atitudine mentală nepărtinitoare, fără compromisuri, oferă asigurare, adică o evaluare obiectivă a probelor pentru a furniza o opinie sau o concluzie independentă, oferă consultanță, adică activitate efectuată la cererea specifică a unui conducător, ca să ofere valoare adăugată, furnizând asigurări obiective și relevante, cu contribuția la eficacitatea și eficiența proceselor de governanță, de gestionare a riscurilor și de control.

Auditul, inclusiv auditul intern, este o profesie sau o funcție / poziție din cadrul entității publice. Astfel, auditul intern dispune de un set de cunoștințe / cadru teoretic (Body of Knowledge), este relativ independent în luarea deciziilor în practică, posedă studii și susține examene de specialitate, precum și dispune de propriul Cod de etică.

Pentru sectorul public, auditul intern este reglementat de o lege, un set de standarde de funcționare, cât și de norme. Cadrul de reglementare definește următoarele tipuri de audit: auditul de sistem, auditul de conformitate, auditul financiar, auditul performanței și auditul tehnologiilor informaționale. Aceste tipuri de audit fac parte din misiune, care poate fi de două tipuri – misiune de asigurare și misiune de consiliere.

Tipurile de audit, precum și de misiuni, stau la baza performanței auditorilor interni, deoarece prin acestea se adaugă valoare și se îmbunătățește valoarea organizațională și siguranța atingerii obiectivelor.

Totodată, există prevederi care stipulează entitățile publice ce trebuie să dispună de o funcție de audit intern obligatoriu, astfel, stabilind minimumul de subdiviziuni de audit intern în sectorul public. Acestea se referă la nivelul central și local al Guvernului, precum și la bugetele sociale și medicale. Astfel, instituirea unei funcții / subdiviziuni de audit intern în cadrul entității publice este o obligație legală pentru ministere, Casa Națională de Asigurări Sociale, Compania Națională de Asigurări în Medicină și organele administrației publice locale de nivelul al doilea. Totodată, celelalte entități publice sunt în drept să își instituie o funcție de audit intern în structura lor organizațională.

Totuși, ca rezultat al circumstanțelor în care ne aflăm și evoluției din ultima perioadă, se constată unele lacune la realizarea rolurilor celor trei linii, care se materializează prin eficiență slabă

a operațiunilor, performanță proastă generală a entității, deficiențe de control, cazuri rezonante de fraudă sau corupție, neconformitate, etc.

Într-un final, încrederea publicului larg și beneficiarului de bunuri și servicii ale administrației publice este scăzută și se încearcă o repartizare individuală a rolurilor și avantajelor aferente.

De performanța auditului intern depinde și funcționalitatea controlului intern, aspecte care vor fi relațional analizate în capitolul ce urmează. La fel, unele soluții sunt expuse pentru ambele laturi ale sistemelor de asigurare – control și audit.

Concluzii

Totuși, fiecare dintre aceste funcții și procese prezintă și unele părți slabe, fie individuale sau fie sistemice majore, care necesită unele forțe implementatoare de îmbunătățire. În ciuda metodelor și instrumentelor diverse utilizate, există niște provocări și tendințe ce fac ca aceste elemente de control și asigurare să se transforme anevoios și pe o durată mai lungă.

Astfel, datele colectate și analizele efectuate denotă progrese ne semnificative în dezvoltarea sistemelor naționale de control intern managerial și funcției de audit intern în sectorul public.

Aceasta se datorează unor factori critici, printre care:

- cunoaștere redusă a beneficiilor unor sisteme și funcție eficiente;
- mecanisme de răspundere slab dezvoltate și ne-asumarea deplină a acestora;
- coordonare insuficientă între reformele statului, mai cu seamă cu reforma „Managementului finanțelor publice” și reforma „Administrației publice”;
- resurse limitate de personal, atât privind controlul intern managerial, cât și auditul intern;
- instabilitate politică.

Acești factori își au impactul cu certitudine și se observă din toate dimensiunile capitolelor precedente.

Se apreciază ca fiind necesare următoarele acțiuni sau inițiative, pentru a spori performanța celor trei linii (de asigurare) întru creșterea performanței entității publice. Într-un mod individual, auditul intern nu poate contribui la acest scop, având în vedere dependența directă a acestuia față de gradul și impactul evoluției controlului intern, fie din prima linie sau a doua. Deci, pot fi evidențiate următoarele domenii de intervenție.

Pentru linia întâi, de management, sunt imperative stabilirea obiectivelor clare, ținând cont de capacitățile existente, cu prioritizarea resurselor, inclusiv financiare, completată de asigurarea transparenței și integrității. La fel, e nevoie stringentă de adaptarea tuturor proceselor, prin abordarea eficientă a riscurilor și instituirea unor controale interne robuste. Mai mult, este importantă delegarea sarcinilor pe toate aspectele de performanță, control, finanțe. Și nu în ultimul rând, este necesar de a adopta o cultură de management și răspundere, și nu de sancționare.

Pentru linia a doua, de suport / coordonare, se va crește rolul de orchestră / computer de bord, cu adoptarea unor abordări de management al proiectelor. Este critică conștientizarea și instruirea în domeniu, precum și comunicarea, coordonarea și colaborarea eficientă. O abordare continuă a schimbărilor, cu semne de atenție potrivite, va face reforma mult mai eficientă și efectivă.

Pentru linia a treia, de audit intern, este esențială schimbarea atitudinii din „polițist” în „prieten”, în primul rând. Ulterior, e necesar de a atrage atenție la dezvoltarea cunoștințelor, inclusiv din experiențe externe. Sunt inacceptabile asumarea de roluri de management sau coordonare pentru auditorii interni. Și finalmente, o abordare agilă și de audit intern continuu, va crește performanța, rezultatele și valoarea adăugată a auditului intern!

În concluzie, se consideră oportună efectuarea, în perioadele următoare, a cel puțin următoarelor acțiuni pentru consolidarea auditului intern și, respectiv, controlului intern managerial pentru întreg sectorul public:

1. mediatizare și instruire continuă în domeniul de referință, per țară;
2. crearea condițiilor necesare funcției de audit intern;
3. simplificarea procedurilor de audit intern și control, precum și digitalizarea proceselor;
4. tonul de vîrf instituțional privind performanțele operaționale și financiare, cît și legalitatea și controlul operațiunilor;
5. divizarea clară a rolurilor atribuite și deciziilor luate de reprezentanții puterii politice și funcționarii publici de rang înalt, pentru ca liderii politici să fie scutiți de decizii de management operațional, fiind responsabili doar de strategie și direcția de dezvoltare;
6. cadru de competențe pentru conducătorii de vîrf și managerii operaționali, utilizat atît la angajare / numire în funcție, cît și la evaluarea performanțelor;
7. proceduri clare de delegare a autorității de a decide și utiliza resurse, inclusiv financiare / umane în tot sectorul public.

Este nevoie de sinergie, inclusiv politică, pentru a pune în aplicare aceste măsuri, dar implementarea eficace a acestora cu siguranță va avea rezultatul scontat.

Referințe bibliografice

1. Legea privind controlul financiar public intern nr.229/2010 (Republicat: Monitorul Oficial, nr.86-92, art.140, 2019);
2. Standarde naționale de control intern, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor nr.189/2015 (Monitorul Oficial, nr. 332-339, art. 2391, 2015);
3. Standarde naționale de audit intern, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor nr.153/2018 (Monitorul Oficial, nr. 400-409, art. 1577, 2018);
4. Raportul anual consolidat privind controlul financiar public intern pentru anul 2020, <https://mf.gov.md/sites/default/files/documente%20relevante/raport%20consolidat%20CFPI%20pt%202020%20semnat%20aprobat%20SG%20cu%20anexe.pdf>,
5. Modelul celor trei linii, emis de Institutul auditorilor interni, <https://www.theiia.org/global/assets/site/about-us/advocacy/three-lines-model-updated.pdf>,
6. <https://www.dex.md/definitie/audit/555091>.

SWOT ANALYSIS - RELEVANT TOOL IN THE IMPROVEMENT OF THE MUSIC INDUSTRY

ANALIZA SWOT – INSTRUMENT RELEVANT ÎN PERFEȚIONAREA INDUSTRIEI MUZICALE

Iurie BADICU, ORCID ID: 0000-0002-3290-3832

ibadicu.official@gmail.com

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău

Abstract: *Along with other high-performing industries, the music industry has undergone the transformations brought by the post-industrial society, then those imposed by the information society, entering the global digital crisis. The importance and topicality of scientific research in this field is devoid of certain problems, as well as the total conceptual, methodological, organizational, legal, economic components of industries, sufficient and effective internal mechanisms for protection and promotion of local music products and services to be resolved. In the presentation of the material, preference was given to descriptive methods with the application of elements of comparison, analysis and deduction, as well as the search engine Web of Science. To determine the situation of the music industry and highlight new development trends, we used SWOT analysis, which describes: strengths, vulnerabilities, opportunities and threats for this industry.*

Keywords: music industry, SWOT analysis, strengths, weaknesses, opportunities, threats.

JEL classification: M00, Z11

Introducere

Dezvoltarea industriei muzicale și-a fortificat identitatea sa culturală, devenind un domeniu care poate avea un impact direct și indirect asupra economiei, prin creștere economică și crearea locurilor de muncă, prin stimularea inovației și prin aport la dezvoltarea socială și durabilă.

De rând cu alte industrii performante, industria muzicală a perindat transformările provocate de societatea postindustrială, apoi cele impuse de societatea informațională, intrând într-un final, în anul 2015, în criză digitală globală. Începută anterior, criza s-a manifestat social prin fenomenul „celor peste 25 de milioane de utilizatori unici, care schimbau între ei fișiere digitale muzicale” [6]. Acesta a și desemnat sfârșitul etapei suporturilor fizice. Astfel, după anul 2016, industria muzicală s-a orientat preponderent către suporturi digitale. În acest context, menționăm că produsele similare costisitoare au fost și sunt înlocuite de alternative digitale mai ieftine. Astfel, dimensiunea mare a interferenței industriei muzicale cu alte sectoare ale activității umane a favorizat evoluția lanțului valoric în industria muzicală.

La etapa actuală, industria muzicală rămâne una slab percepută de către public, fapt ce generează raportare distorsionată a fenomenului și proceselor de apariție a produselor muzicale, la dinamica socio-culturală. Acest aspect se caracterizează prin faptul că populația cu venituri mici consideră industria muzicală drept un domeniu secundar sau extravagant, respectiv nu este promovată ca factor determinant pentru educația și bunăstarea cetățeanului. Prin urmare, participarea la evenimente culturale sunt la un nivel relativ scăzut. Societatea în general, inclusiv mediul de afaceri și autoritățile, nu recunosc pe deplin potențialul industriei muzicale pentru dezvoltarea socială și economică.

Cu referire la dezvoltarea industriei muzicale, spre regret, particularitățile ei, monitorizarea activității, analiza problemelor, apărute în calea dezvoltării, argumentarea politicii de susținere a sectorului dat din partea statului și structurilor private, nu au fost cercetate. În literatura de specialitate, nu sunt investigate suficient și complex modalitățile de valorificare a industriei muzicale. Nu există publicații științifice, dedicate dezvoltării acesteia, nu sunt identificate tendințele și perspectivele de

dezvoltare a ei. Nu s-a realizat nici un studiu teoretic cuprinzător cu privire la: definirea rolului, locului industriei muzicale în spațiul cultural actual al Republicii Moldova.

Importanța și actualitatea cercetării științifice, în acest domeniu, sunt condiționate de abundența noilor servicii și tehnologii de comunicații, care generează anumite probleme, precum lipsă totală a componentelor conceptuale, metodologice, organizatorice, juridice, economice ale industriei, mecanismelor interne suficiente și eficiente de protecție și promovare a produselor și serviciilor muzicale autohtone, care urmează a fi soluționate astfel, încât să asigure utilizatorii cu informații calitative cu referire industria muzicală, utilizând norme și tehnici noi, care să corespundă standardelor europene. Semnificația cercetării se datorează, în deosebi, importanței sarcinilor, pe care industria muzicală este în măsură să le soluționeze în economie și alte sfere ale activității sociale.

Metodologia cercetării

Investigarea teoretică complexă a industriei muzicale, evaluarea potențialului ei, precum și identificarea practică a problemelor au fost cercetate prin analiza SWOT - instrument de lucru utilizat, pentru a facilita deschiderea spre perfecționare. Totodată, la expunerea materialului, s-a acordat preferință metodei descriptive cu aplicarea elementelor de comparație, analiză și deducție, precum și motorului de căutare Web of Science.

În vederea identificării cercetărilor științifice la nivel internațional și aprecierii nivelului de cercetare prin analiza SWOT a industriei muzicale a fost utilizat motorul de căutare Web of Science. Studiul publicațiilor pe platforma Web of Science s-a realizat prin setarea unor criterii ale căutării, astfel, încât să se obțină rezultate relevante pentru cercetare. Primul criteriu, pentru primirea și examinarea datelor, a fost stabilirea cuvântului-cheie în denumirea articolelor „analiza SWOT”, al doilea criteriu a fost determinarea „perioadei” și datelor înregistrate în ultimii 10 ani (2013-2022), iar al treilea criteriu „domeniul artelor”, figura 1.

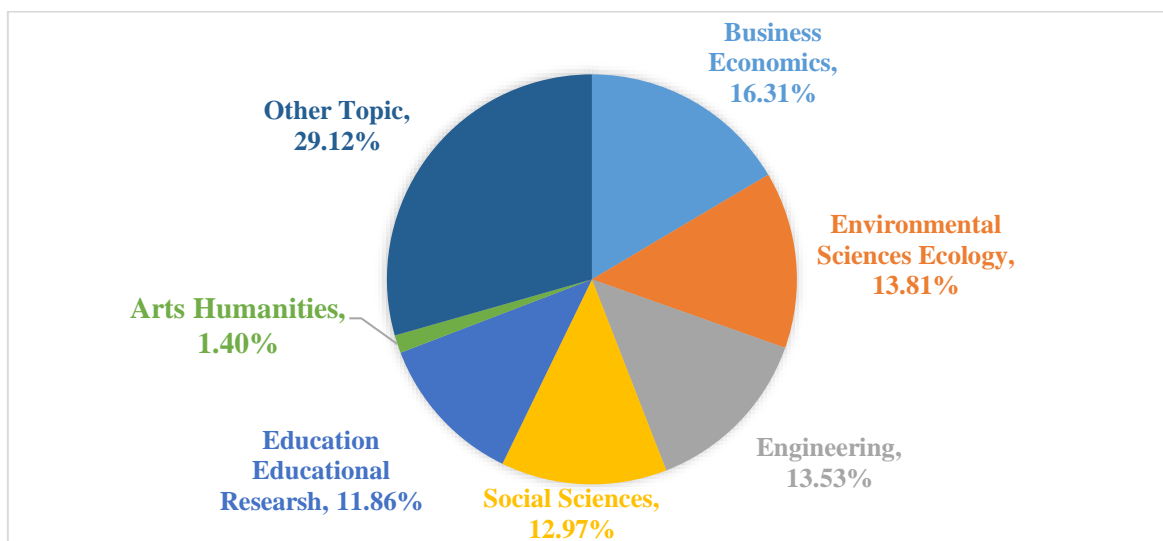

Figura 1. Nivelul de cercetare a diverselor domenii prin analiza SWOT în anii 2013-2022

Sursa: elaborată de autor în baza rezultatelor căutării pe Web of Science

Drept rezultat, au fost selectate 717 de lucrări științifice, care corespund criteriilor indicate, dintre care, doar 10 lucrări sunt din domeniul artelor și constituie 1,40%. Deși analiza SWOT este un concept notoriu și utilizat la scară mondială, în diverse domenii, constatăm că există foarte puține publicații științifice, dedicate dezvoltării industriei muzicale prin care să identificăm tendințele și perspectivele de dezvoltare a ei.

Rezultate și discuții

Dezvoltarea industriei muzicale globale depinde de evoluția tendințelor interne și de influența factorilor externi. Dezvoltarea evolutivă conduce la acumularea profitului, la armonizarea normativă și la stabilitate. Totodată, tendințele interne și factorii externi pot provoca probleme, genera crize și

lăsa consecințe, uneori irecuperabile pentru industria muzicală globală. Factorii externi de influență sunt: macroeconomic, tehnologic și cultural, iar tendințele interne ale dezvoltării sunt: digitalizarea și virtualizarea. Industria muzicală globală produce un impact nefast asupra industriilor muzicale locale, întrucât aceste industrii nu posedă mecanisme interne suficiente și eficiente de protecție și promovare a produselor și serviciilor muzicale autohtone. Devenind părți componente a unui construct transnațional și multidimensional, industriile muzicale autohtone - cedează piața internă pentru produse și servicii muzicale de import. Asociate cedărilor, circumstanțele și consecințele interne generează o balanță comercială negativă.

Pentru determinarea evoluției industriei muzicale și evidențierea noilor tendințe de dezvoltare, am utilizat analiza SWOT. Analiza SWOT a industriei muzicale cuprinde: punctele forte, punctele vulnerabile, oportunitățile și riscurile pentru această industrie. Analiza SWOT are un evident caracter calitativ, favorizând formularea unui diagnostic asupra condiției trecute și actuale a domeniului, pe baza răspunsurilor la problemele menționate anterior, conturându-se perspectivele de dezvoltare pe termen lung ale domeniului respectiv. Diagnosticarea în urma utilizării analizei SWOT poate fi definită ca o cercetare complexă a aspectelor economice, tehnice, sociologice, culturale, juridice și manageriale ce caracterizează industria, prin care se identifică punctele forte, punctele slabe, oportunitățile, amenințările și cauzele care le generează și/sau le va genera, se formulează recomandări de eliminare sau diminuare a aspectelor negative și/sau de valorificare a celor pozitive [5]. Prin intermediul său, se pot anticipa schimbările, elabora și implementa strategia optimă pentru a asigura prosperitatea industriei [1].

Analiza SWOT începe prin identificarea caracteristicilor dominante – pozitive și negative ale industriei, precum și a caracteristicilor mediului în care se dezvoltă:

- S – strengths – puncte forte;
- W – weaknesses – puncte slabe;
- O – opportunities – oportunități;
- T – threats – amenințări/obstacole.

Analiza SWOT nu este o preocupare conjuncturală, ea urmează a se elabora ori de câte ori managementul va sesiza schimbări importante apărute pe plan național sau internațional în ceea ce privește tendințele care se manifestă la nivelul diverselor piețe sectoriale sau/și spațiale. Din acest motiv, practica trecerii în revistă a caracteristicilor pozitive și negative atât interne, cât și externe va trebui să fie însușită, astfel încât să fie elaborate noi variante de analiză ori de câte ori va fi necesar [4].

Obiectivul de bază al analizei SWOT constă în evaluarea soluțiilor strategice pe termen mediu sau lung. Pentru a răspunde acestor cerințe, analiza SWOT trebuie să cuprindă următoarele capitole:

- identificarea în mediul intern a Punctelor Forte (S);
- identificarea în mediul intern a Punctelor Slabe (W);
- identificarea în mediul extern a Oportunităților (O);
- identificarea în mediul extern a Amenințărilor (T);
- selectarea punctelor-cheie: Plus, Minus, Interesante (PMI);
- matricea SWOT;
- prezentarea concluziilor în coordonatele PMI (opțional).

Tehnica analizei SWOT a fost dezvoltată în contextul planificării strategice a afacerilor de către cercetătorii universității Harvard [2]. Analiza SWOT este acum un instrument cu largă aplicare în furnizarea de informații de importanță la luarea deciziilor strategice [4].

O parte importantă în analiza SWOT revine identificării amenințărilor și a oportunităților care ar putea să rezulte într-un scenariu anume și apoi pe această bază să se soluționeze problemele și/sau să fie fructificate oportunitățile. Este important de asemenea să fie cunoscute și evaluate amenințările în raport cu punctele slabe și cu punctele forte ale subiectului analizat pentru a cunoaște mai bine măsura în care acestea pot amplifica sau nu anumite disfuncții.

Analiza SWOT poate fi utilizată în rezolvarea mai multor tipuri de probleme, dar este cel mai adesea folosită la elaborarea strategiilor alternative pentru a face față eficient la diferite condiții viitoare posibile și probabile.

Menționăm că analiza SWOT nu este un instrument perfect, el prezentând și neajunsuri ce rezidă din însăși natura sa, presupunând o cercetare a unor elemente greu cuantificabile ale unei situații date. Din acest motiv tratarea amenințărilor trebuie să se facă cât mai obiectiv și mai rațional cu putință.

În funcție de factorii care promovează sau întârzie realizarea obiectivului, cât și de caracterul factorilor interni și externi ce influențează, schematic analiza SWOT [3] se poate prezenta conform tabelului 1.

Tabelul 1. Matricea SWOT și componentele acesteia

	Factori care promovează realizarea obiectivelor	Factori care întârzie realizarea obiectivelor
Factori ai mediului intern	Puncte forte (S) Ce funcționează bine? Care este rezultatul pozitiv al acțiunilor anterioare? Ce consideră consumatorii ca fiind puncte forte?	Puncte slabe (W) Ce se poate îmbunătăți? Care sunt obstacolele care pot împiedica evoluția? Care sunt elementele care trebuie consolidate? Există verigi slabe în lanț?
Factori ai mediului extern	Oportunități (O) Factorii externi care ar putea facilita aplicarea soluției de rezolvare a problemelor.	Amenințări (T) Factorii externi care ar putea împiedica aplicarea soluției de rezolvare a problemelor.

Sursa: elaborată de autor

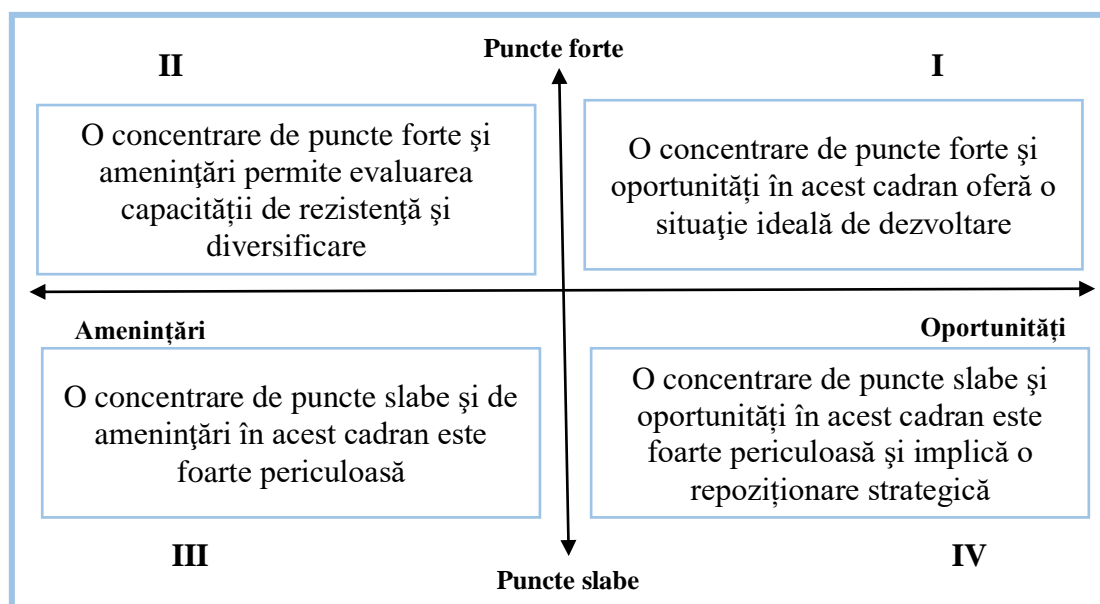
Din matricea SWOT (tabelul 1) se desprind următoarele strategii:

Tabelul 2. Tipuri de strategii rezultate din analiza SWOT

	S	W
O	Folosirea punctelor forte ale industriei pentru fructificarea oportunităților	Înlăturarea punctelor slabe sau transformarea lor în puncte tari pentru a fructifica oportunitățile.
T	Folosirea punctelor forte pentru a reduce vulnerabilitatea în fața amenințărilor mediului	Realizarea unui plan defensiv care să reducă/elimine posibilitatea ca punctele slabe să crească vulnerabilitatea industriei în fața amenințărilor

Sursa: elaborată de autor

În acest context, reprezentarea grafică a rezultatelor analizei SWOT se face în baza a patru factori-cheie determinați de strategiile rezultate. Se vor trasa astfel două axe ortogonale pentru a crea diagrama combinației factorilor:

Fiura 2. Matricea combinației factorilor în analiza SWOT

Sursa: elaborată de autor după [4]

Astfel, axele despart în plan patru cadrane, care definesc pozițiile în care se poate situa entitatea/sectorul/industria supusă analizei după cum urmează:

- Cadranul I corespunzător unei concentrări de puncte forte și oportunități indică o situație ideală pentru dezvoltare;
- Cadranul II corespunzător unei concentrări de puncte forte și amenințări indică o situație în care se poate evalua capacitatea de rezistență a entității/sectorului/industriei și de diversificare a soluțiilor de dezvoltare;
- Cadranul III corespunzător unei concentrări de puncte slabe și amenințări indică o situație deosebit de periculoasă;
- Cadranul IV corespunzător unei concentrări de puncte slabe și oportunităților indică o situație foarte periculoasă și implică faptul că entitatea/sectorul/industria supusă analizei trebuie să acționeze în vederea unei re poziționări strategice.

Analiza teoretică complexă a industriei muzicale, evaluarea potențialului ei, precum și identificarea practică a problemelor au permis autorului să realizeze analiza SWOT a acestei industrii.

Tabelul 3. Matricea SWOT a industriei muzicale

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
<ol style="list-style-type: none"> Existență artiștilor profesioniști și altor specialiști competenți în domeniu Sistemul educațional artistic competitiv Poziționarea geografică favorabilă (occidentală versus est-europeană) Existență politicilor culturale în vederea dezvoltării industriei muzicale Nivelul ridicat al creativității muzicale 	<ol style="list-style-type: none"> Piață de desfacere cu un număr limitat de consumatori Prezența lacunelor în reglementările legislative Posibilități financiare limitate pentru subvenționarea domeniului Prezența sectoarelor cu competitivitate scăzută Investitori strategici insuficienți Puterea de cumpărare scăzută a consumatorilor de produse și servicii muzicale Insuficiența experților și evaluatorilor autohtoni
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ol style="list-style-type: none"> Deschiderea către piață industriei muzicale din România Sensibilitatea consumatorilor industriei muzicale din alte țări către produsele industriei muzicale din Republica Moldova Oportunitate de a atrage resurse financiare pentru un anumit proiect muzical Promovarea unui produs muzical prin intermediul Internetului Dezvoltarea proiectelor asociate comunității europene (RM-UE) Existența precedentelor de succes internațional 	<ol style="list-style-type: none"> Emigrarea oamenilor de cultură și artă Restricții sanitare pandemice Digitalizarea forțată a producerii, distribuirii și consumului de produse și servicii ale industriei muzicale Instabilitatea politico-militară și umanitară Desfășurarea lentă a reformelor structurale

Sursa: elaborată de autor

Principalul avantaj al analizei SWOT este acela că reflectă congruența dintre factorii interni și cei externi care conlucrează la funcționarea industriei muzicale. Cu ajutorul acestui instrument, industria muzicală este analizată prin integrarea în mediul social, pe care îl deservește din rolul ei de

furnizor al produselor și serviciilor muzicale. În acest context, menționăm că sunt posibile următoarele riscuri aferente industriei muzicale:

- **Riscuri financiare:** datorită proceselor inflaționiste și caracterului complex al activităților prevăzute este foarte complicată evaluarea volumului necesar pentru finanțare. Astfel, decurge pericolul insuficienței resurselor financiare pentru realizarea produselor și serviciilor muzicale.
- **Riscuri operaționale:** lipsa personalului pentru realizarea unor activități speciale în executarea activităților planificate.
- **Riscuri sociale:** posibilitatea neacceptării de către consumator a produselor și serviciilor muzicale.
- **Riscuri de timp:** posibilitatea unei realizări întârziate a produselor și serviciilor muzicale din cauza termenelor restrânse.

Concluzii

Analiza SWOT poate fi un instrument eficient și prompt pentru cercetarea posibilităților de a iniția produse și servicii noi, în vederea fundamentării deciziilor referitoare la artiști, entități, industrie. Analiza SWOT cercetează posibilitățile viitoare printr-o proximitate sistematică atât în ceea ce privește aspectele pozitive, cât și cele negative, fiind de o incontestabilă protecție la extinderea viziunii managerilor.

Avantajele acestui tip de analiză sunt determinate de necesitatea concentrării eforturilor pe aspectele majore, fundamentale și determinante pentru dezvoltare, acceptând astfel o orientare exactă și eficientă a procesului decizional și a resurselor implicate.

Oricare ar fi direcția de acțiune care s-a hotărât prin analiza SWOT, luarea deciziei trebuie să includă următoarele elemente: consolidarea punctelor forte, reducerea punctelor slabe, relevarea oportunităților și anihilarea amenințărilor. Pentru a fi utilizată în modul cel mai eficient, analiza SWOT trebuie să fie flexibilă, folosită în mod creativ, în vederea constituirii unui fundament pentru o amplă diversitate de planuri strategice.

Referințe bibliografice

1. BOCA G-D. (2012). SWOT analysis to improve quality management production. În: Procedia - Social and Behavioral Sciences. 62, 319 – 324.
2. History of SWOT Analysis. <https://www.marketingteacher.com/history-of-swot-analysis/>
3. ILIEȘ, L. Managementul calității totale. Cluj-Napoca: Dacia, 2003. 410 p.
4. PLATOV, V., CIUTACU, C. Fundamentarea politicilor de dezvoltare regională. Analiza SWOT și cooperarea transfrontalieră. ESEN - 2 Integrarea României în uniunea europeană. 2001. Secția de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române
5. SFETCU, N. (2016). Management, analize, planuri și strategii de afaceri. Editura: MultiMediaPiblisng.
6. WITT, S. (2015) How Music Got Free: A Story of Obsession and Invention. Penguin Publishing Group, pag. 49-56.

RECRUITMENT PROCESS - CHARACTERISTICS, ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF INTERNAL AND EXTERNAL SOURCES

PROCESUL DE RECRUTARE – CARACTERISTICI, AVANTAJE ȘI DEZAVANTAJE ALE SURSELOR INTERNE ȘI EXTERNE

Ion MURA, ORCID ID: 0000-0001-6435-7023

ion.kirill.mura@gmail.com

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Violeta CODREAN, ORCID ID: 0000-0002-1966-8006

codrean.violeta@ase.md

Coordonator științific: Svetlana MIHAILA, ORCID ID: 0000-0001-5289-8885

svetlana.mihaila@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract. *Proper human resource management is an essential process for the success and well-being of any organization. As human resource management is a relatively new concept, it suppresses the old concept of mechanical work performance, in exchange for a set of activities aimed at ensuring, developing, motivating and maintaining human resources within the organization, in order to achieve its objectives, in tandem with meeting the needs of employees. This paper aims to review the literature in relation to the concept of "human resource", highlighting its importance in the organization. At the same time, the paper provides analysis of the human resources management process, in this case, the recruitment and selection process of employees, preliminary work, ways and sources of recruitment, highlighting in this regard, the advantages and disadvantages of internal and external sources of recruitment.*

Keywords: *management, human resources, recruitment, entity, staff, selection, workforce*

JEL: M12

INTRODUCERE

În contextul actual, succesul unei organizații și competitivitatea acesteia în raport cu tendințele de globalizare și dezvoltare tehnologică, depind în mare măsură de gestionarea judicioasă și eficientă a resurselor umane, de calitatea muncii prestate și de motivarea corespunzătoare a personalului. De-a lungul timpului, s-a demonstrat că pe lângă resursele materiale, financiare și informaționale, resursele umane sunt unicele resurse cu potențial de creștere și dezvoltare. Întrucât resursa umană este foarte promițătoare, organizațiile alocă sume considerabile în acest sens, investițiile în anagajați contribuind la supraviețuirea organizației, la succesul și longevitatea ei.

Dacă anterior se opera cu termenul de „*personal*”, actualmente, se vorbește despre „*resursa umană*”, întrucât, cele două concepte comportă orientări diferite. Drept urmare, prin „*personal*” se subînțelege o categorie de lucrători din cadrul unei entități sau instituții care îndeplinește o muncă cu același specific, aidoma unei mașinării. Pe când, conceptul de „*resursă umană*” reliefează angajatul drept persoana care își aduce o contribuție valoroasă în vederea îndeplinirii obiectivelor strategice ale entității, aceasta la rândul său, asigurându-i condițiile și oportunitățile necesare.

În cadrul unei organizații, se constată o necesitate stringentă de monitorizarea permanentă a activităților ce implică componenta umană, „*începând cu stabilirea necesarului, recrutarea, selecția, evaluarea și recompensarea personalului, pe măsură ce își dezvoltă dimensiunile, orice organizație*

se confruntă cu probleme legate de nevoia de resurse umane, astfel, analizându-se proiectele și tendințele viitoare ale organizației, se estimează numărul de oameni de care este nevoie și tipul de abilități și competențe pe care le solicită eventualele posturi vacante [1]”.

Scopul cercetării prevede analiza conceptului de „resursă umană” și importanța acesteia la nivelul organizațiilor, documentarea privind apariția și semnificația managementului resurselor umane, identificarea metodelor de recrutare și selecție a personalului în cadrul organizațiilor, precum și informarea cu privire la tendințele moderne ale conceptului de recrutare (paginile web ale organizațiilor, rețelele de socializare, site-uri specializate etc.).

Actualitatea temei este dimensionată de caracterul omniprezent al recrutării pe piața forței de muncă și de aspirația angajatorilor de a rămâne competitivi din perspectiva candidaților, iar cercetarea perpetuă a metodelor și surselor de recrutare, contribuind la optimizarea costurilor și proceselor în cadrul organizațiilor. Totodată, tema prezintă interes întrucât se află în continuă evoluție, de la studiul nevoilor umane ierarhizate conform piramidei trebuințelor și până în prezent, sfera managementului resurselor umane a permis folosirea cea mai eficientă a angajaților în vederea atingerii scopurilor organizaționale, de grup și individuale.

Metodologia de cercetare

În vederea cercetării temei, s-a recurs la abordarea teoretică, analizând literatura de specialitate prin intermediul motoarelor de căutare. Astfel, la edificarea lucrării au fost utilizate mai multe metode de cercetare: *metoda analitică* (examinarea literaturii de specialitate în domeniul resurselor umane), *analiza webgrafică* (accesarea motorului de căutare Google Scholar, platformei Web of Science și software-ului de interpretare a rezultatelor Biblioshiny), *metoda comparației* (examinarea avantajelor și dezavantajelor surselor interne și externe de recrutare), *metoda sistemică* (identificarea și interpretarea opiniilor diferitor autori privind resursele umane, managementul, recrutarea), *metoda sintezei* (concentrarea principalelor aspecte privind managementul resurselor umane și procesului de recrutare a angajaților), *metoda inducției și deducției* (reliefarea principalelor rezultate și concluzii aferente cercetării efectuate pe marginea subiectului resurselor umane).

În demersul realizării unei cercetări de calitate, s-a analizat literatura de specialitate în raport cu tematica propusă, la nivel național distingându-se lucrările autorilor: Cebanu, L. [2], Romancenco, A. [3], Blajin, A. [4], Boțoroga, D. [5] și alții. Analogic, în literatura de specialitate internațională, se remarcă un interes sporit în raport cu tema cercetată, evidențiindu-se cercetările autorilor: Bocean, C. G. [6], Ștefănescu, A. [7], Manolescu, A. [8], Prodan, A. [9] și alții.

Întru identificarea publicațiilor pertinente în raport cu tema cercetată la nivel internațional, s-a recurs la analiza bibliometrică, prestabilindu-se două criterii de cercetare: 1) *identificarea sintagmelor „recruitment” sau „staff recruitment” în titlul publicației;* 2) *perioada cercetată 1975 – 2022.* În urma analizei, s-au constatat 5350 rezultate obținute prin intermediul motorului de căutare Google Scholar, regăsindu-se varii articole publicate în cadrul conferințelor științifice, revistelor și jurnalelor. După aceleași criterii, s-a cercetat platforma Web of Science, care a oferit 36333 rezultate, drept urmare, s-au extras 10000 publicații în scopul interpretării datelor cu ajutorul software-ului Biblioshiny. Conform rezultatelor obținute în figura 1, cele mai multe lucrări științifice au fost publicate în anul 2018 – 436 publicații, urmate de anul 2017 – 421 publicații, anul 2015 – 412 publicații ș.a.

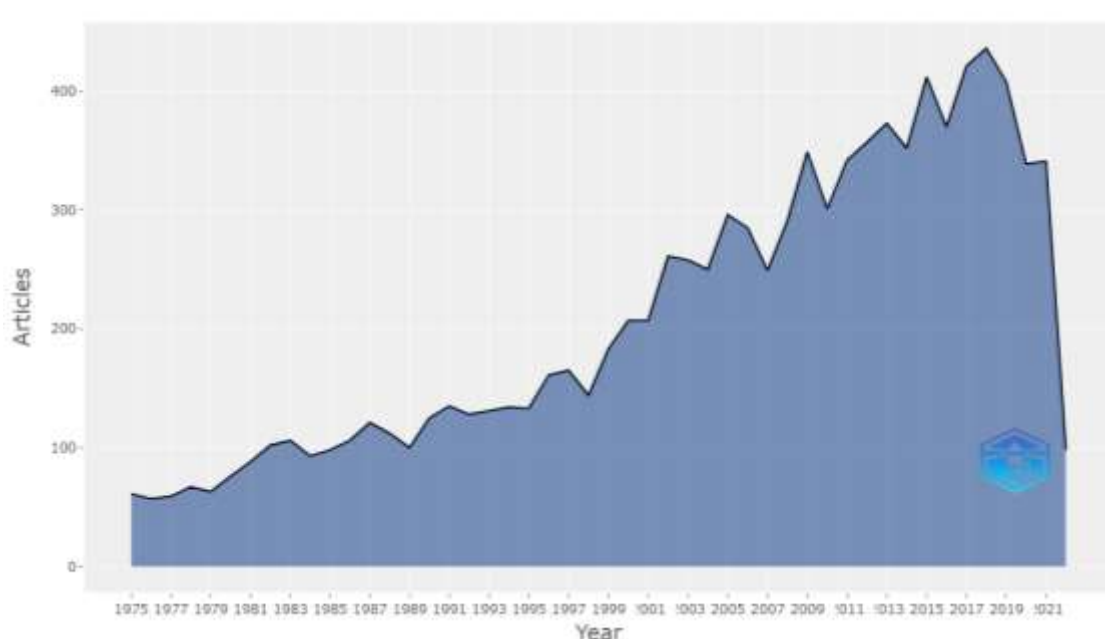

Figura 1. Productivitatea științifică anuală în perioada 1975 – 2022

Sursa: elaborat de autori prin intermediul software-ului Biblioshiny

Totodată, devine imperativă cunoașterea celor mai productive țări în materie de rata publicării lucrărilor științifice privind recrutarea angajaților. Astfel, țările cu cele mai multe publicații în perioada 1975 – 2022 au fost SUA (8154 publicații), UK (1946 publicații), Canada (1227 publicații), Germany (1022 publicații) și altele. Concomitent, printre țările a căror articole sunt cele mai citate, se regăesc: SUA (122315 citări), Canada (17242 citări), UK (15820 citări), Australia (12851 citări) ș.a.

În baza figurii 2 se poate observa că cele mai puternice legături dintre criteriile „țară-autori-cuvinte-cheie” se atestă între SUA și autorii Zarbock, A., Ley, K. și Li, I., care utilizează cuvinte-cheie precum „recruitment”, „inflammation” ș.a., de asemenea, numeroase articole sunt publicate în Germania, printre cei mai productivi autori numărându-se Zarbock, A., Soehnlein, O., Sperandio, M. și alții.

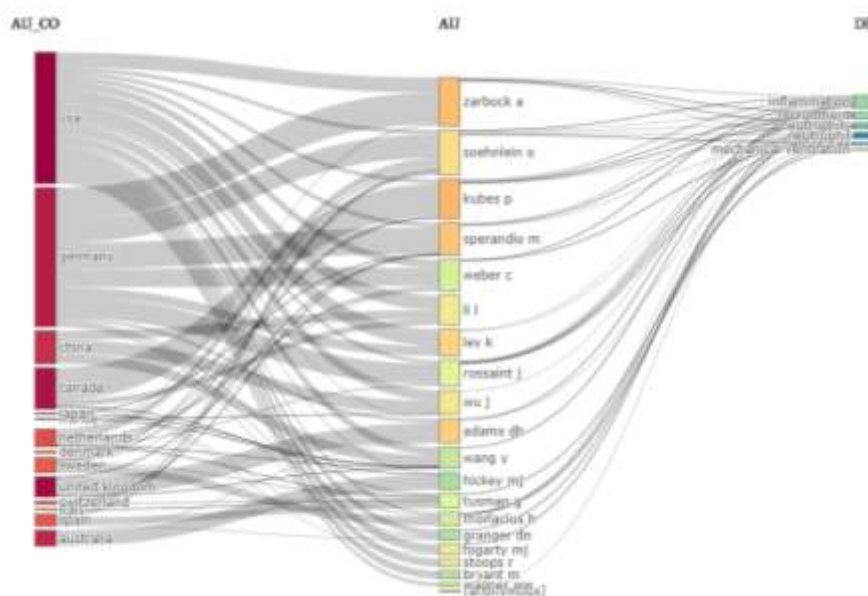

Figura 2. Interconectivitatea criteriilor „țară – autor – cuvinte-cheie” în perioada 1975 – 2022

Sursa: elaborat de autori prin intermediul software-ului Biblioshiny

Analiza bibliometrică permite identificarea celor mai bune reviste și articole într-un anumit domeniu de cercetare, ceea ce permite evidențierea facilă a surselor pentru o potențială lucrare pe această tematică. În acest context, în figura 3, Biblioshiny sintetizează datele privind productivitatea

autorilor de top de-a lungul timpului, segmentele roșii reliefând perioada de activitate a autorilor, dimensiunea punctelor albastre simbolizând numărul articolelor publicate, astfel, cei mai longevivi autori în materie de cercetarea subiectului recrutării sunt Ley, K., Kubes, P., Garty, MJ. ș.a. Cât privește autorul „Anonymous”, acesta nu reprezintă un rezultat pertinent, întrucât constituie o eroare de înregistrare a numelui autorului în baza de date.

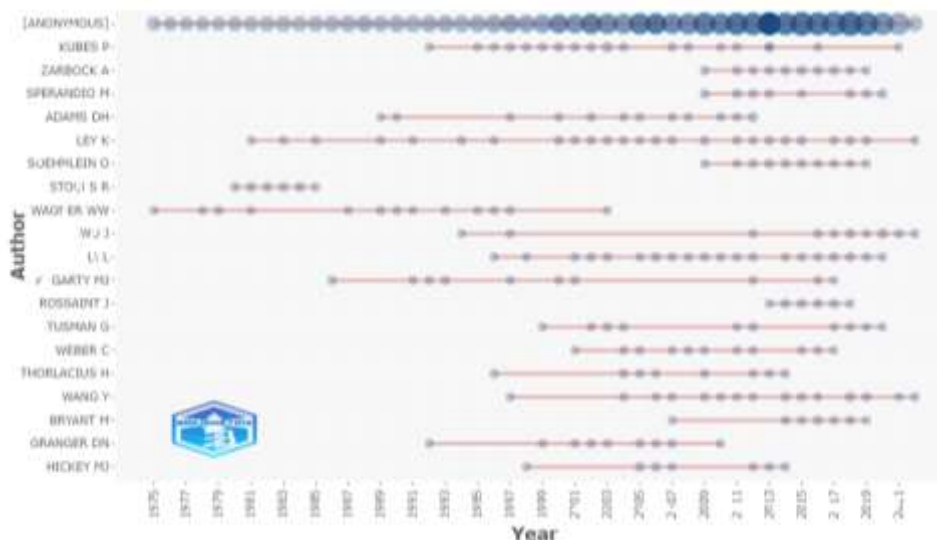

Figura 3. Productivitatea autorilor de top de-a lungul timpului în perioada 1975 – 2022

Sursa: elaborat de autori prin intermediul software-ului Biblioshiny

Drept urmare, se poate conchide cu ușurință că conceptul de recrutare a resurselor umane este atemporal și se bucură de popularitate de-a lungul timpului, cu mici modificări pozitive și/sau negative în dinamică de la un an la altul.

Considerațiuni teoretice privind resursele umane

„Resursele umane sunt ca resursele naturale, adesea îngropate adânc. Trebuie să te duci să le cauți, nu sunt mereu la suprafață.” – Ken Robinson [10]

În orice sferă de activitate, factorul uman deține rolul primordial, nivelul de eficiență fiind condiționat de posibilitățile și interesele acestuia, într-un mediu favorabil și în condiții optime de viață și muncă, resursa umană constituie cheia succesului oricărei organizații.

Potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române, *resursa* reprezintă o „rezervă sau sursă de mijloace susceptibile de a fi valorificate la un moment dat”, asocierea cu sintagma „de muncă”, potrivit aceleiași surse, semnifică „totalitatea persoanelor care au vârsta și sunt capabile de muncă, precum și a persoanelor în vârstă apte de muncă”.

În aceeași ordine de idei, dicționarul Cambridge definește *resursele umane* drept „persoane considerate drept un activ care este sau poate fi angajat și care este util unei organizații”, totodată dicționarul oferă și o altă explicație prin care prevede resursele umane drept „departamentul dintr-o organizație responsabil de relațiile cu angajații: angajarea, instruirea, gestionarea, evidența”.

În condițiile unei organizații, prinde contur conceptul de „management al resurselor umane”, termen relativ nou pentru activitatea organizațională din Republica Moldova, apărut după anii 1990. Timpul a arătat că tot ceea ce înseamnă managementul resurselor umane are legătură directă cu productivitatea, performanța și succesul, fiecare organizație având rolul de a facilita dezvoltarea profesională și conducerea angajaților spre atingerea obiectivelor organizației, într-un mediu motivator pentru grup și pentru fiecare individ [3].

Termenul „*management*” a apărut inițial în sfera afacerilor, dar în prezent și-a lărgit semnificativ aria de cuprindere și se utilizează în toate domeniile de activitate umană: învățământ, cultură, medicină, sport etc., reprezentând activitatea de conducere, de administrare, de gestiune [11].

În accepțiunea generală, la originea termenului se află cuvântul latin „*manus*” – mână, în engleză – „*to manage*”, în franceză „*manager*”, ceea ce conduce la ideea de manevrare, managerul participând nemijlocit la organizarea și desfășurarea activității manageriale.

Literatura de specialitate oferă mai multe definiții pentru *managementul resurselor umane*, mai cu seama în perioada contemporană, când se impune o nouă concepție asupra resurselor umane și nu a personalului. Astfel, în opinia autorilor Blajin, A. și Roșcov, M., „*managementul resurselor umane reprezintă un ansamblu de activități, realizate la nivel organizațional, și care permite folosirea cât mai eficientă a oamenilor, angajați ai respectivei organizații, pentru a atinge atât scopurile generale organizaționale, cât și cele individuale* [4, p.4]”.

Deopotrivă, autorii Lefter, V. și Manolescu, A. definesc managementul resurselor umane drept „*ansamblul activităților referitoare la asigurarea utilizării optime a resurselor umane, un concept de largă cuprindere care se referă la filozofia, politicile, procedurile și practicile cu ajutorul cărora sunt conduși angajații* [12]”.

În aceeași ordine de idei, Certo, S. atribuie managementului resurselor umane „*o perspectivă de management cu dimensiuni teoretice și prescriptive, care argumentează nevoia de a stabili o serie integrată de politici de personal în concordanță cu strategia organizației, care asigură calitatea vieții, muncii, antrenare și performanță din partea angajaților, eficiență și avantaj competitiv* [13]”.

În cadrul organizației, managementul resurselor umane are mai multe funcții, activitatea acestuia vizând planificarea resurselor umane, popularizarea structurilor, atingerea performanțelor dorite, compensarea resurselor umane, instruirea și dezvoltarea resurselor umane, menținerea resurselor umane, comunicarea și negocierea. Managementul resurselor umane consistă din numeroase activități, prezentate în figura 4:

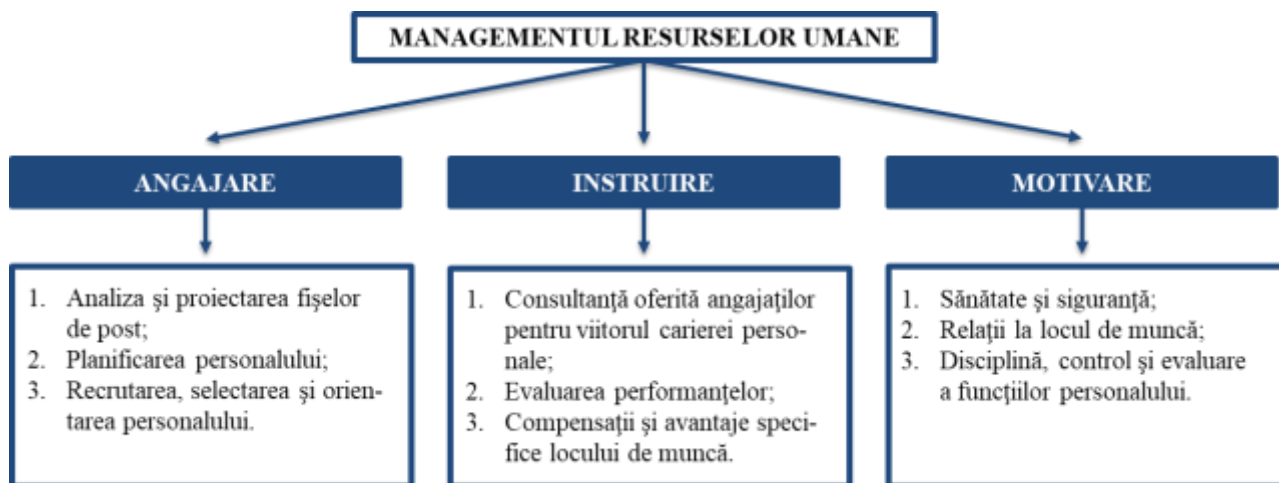

Figura 4. Activitățile inerente managementului resurselor umane

Sursa: elaborat de autori

În mod cert, lista propusă în figura 4 nu este una exhaustivă, însă reliefează principalele acțiuni ale managementului resurselor umane în materie de angajare, instruire și motivare în timp a angajaților.

Procesul de recrutare: caracteristici, metode și surse

Sistemul de management al resurselor umane are un rol primordial, întrucât prin intermediul recrutării, selecției și promovării, organizația își poate asigura necesarul de personal calificat în

vederea îndeplinirii obiectivelor. Scopul principal al unei politici de recrutare și selecție este de a asigura un proces de angajare transparent și echitabil, care să poată ajuta personalul de resurse umane să selecteze candidatul potrivit pe baza meritelor și a relevanței cu postul. Un proces eficient de recrutare și selectare contribuie la identificarea celor mai buni angajați în cadrul organizației. [5]

Prin sistem de recrutare și selectare se înțelege totalitatea etapelor și procedurilor incluse într-un proces sistematic ce presupune planificarea necesarului de personal, identificarea funcțiilor vacante, publicitatea funcției vacante, preselecția în baza documentelor, selectarea, luarea deciziei de alegere a candidatului potrivit, numirea în post, funcție și integrarea angajatului în organizație [14, p.55].

În accepțiunea generală, „recrutarea” presupune totalitatea activităților întreprinse de către organizație întru atragerea candidaților cu aptitudini, cunoștințe și calificări necesare bunei funcționări și îndeplinirii obiectivelor organizaționale, în aceeași ordine de idei, „selecția” reprezintă procesul prin care organizația alege, dintr-un grup de candidați, persoana sau persoanele potrivite funcției vacante, în concordanță cu criteriile prestabilite.

Provocarea principală în procesul de recrutare a personalului constituie identificarea surselor de recrutare, care pot fi interne sau externe, însă, potrivit practicilor, majoritatea organizațiilor folosesc ambele surse de recrutare.

Astfel, „recrutarea internă” presupune oferirea postului vacant unei persoane care lucrează în cadrul organizației, pe când „recrutarea externă” prevede identificarea candidați potriviți postului oferit, din afara organizației, în mod clar, ambele surse de recrutare prezintă atât avantaje cât și dezavantaje, avantajele uneia constituind dezavantajele celeilalte.

Cât privește recrutarea angajaților din interiorul organizației, este posibilă crearea unei structuri organizatorice optime întru creșterea efectivului de salariați, astfel, evitându-se și riscurile privind comportamentul ulterior al persoanei recrutate, întrucât candidații din interior pot fi analizați prin prisma comportamentului manifestat la posturile ocupate în prezent, drept urmare în figura 5 sunt redate principalele avantaje și dezavantaje în ceea ce privește recrutarea din surse interne:

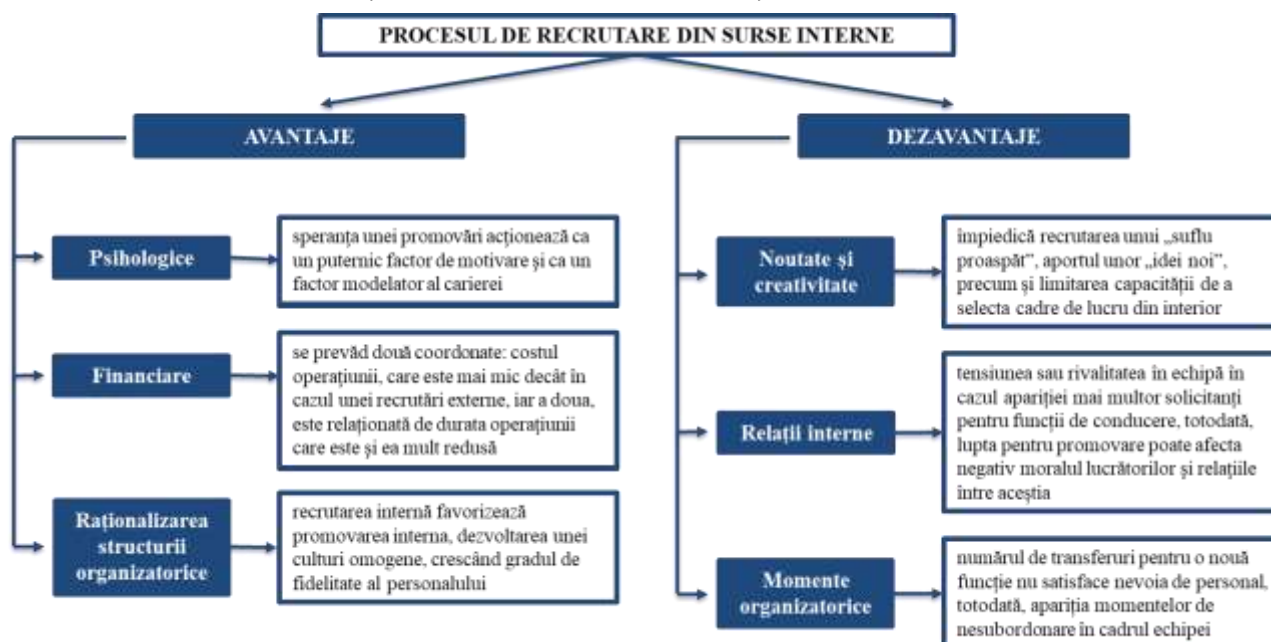

Figura 5. Avantajele și dezavantajele procesului de recrutare din surse interne

Sursa: elaborat de autori în baza [9]

În aceeași ordine de idei, recrutarea personalului din surse externe presupune un nou arsenal de avantaje și dezavantaje, prezentate în figura 6:

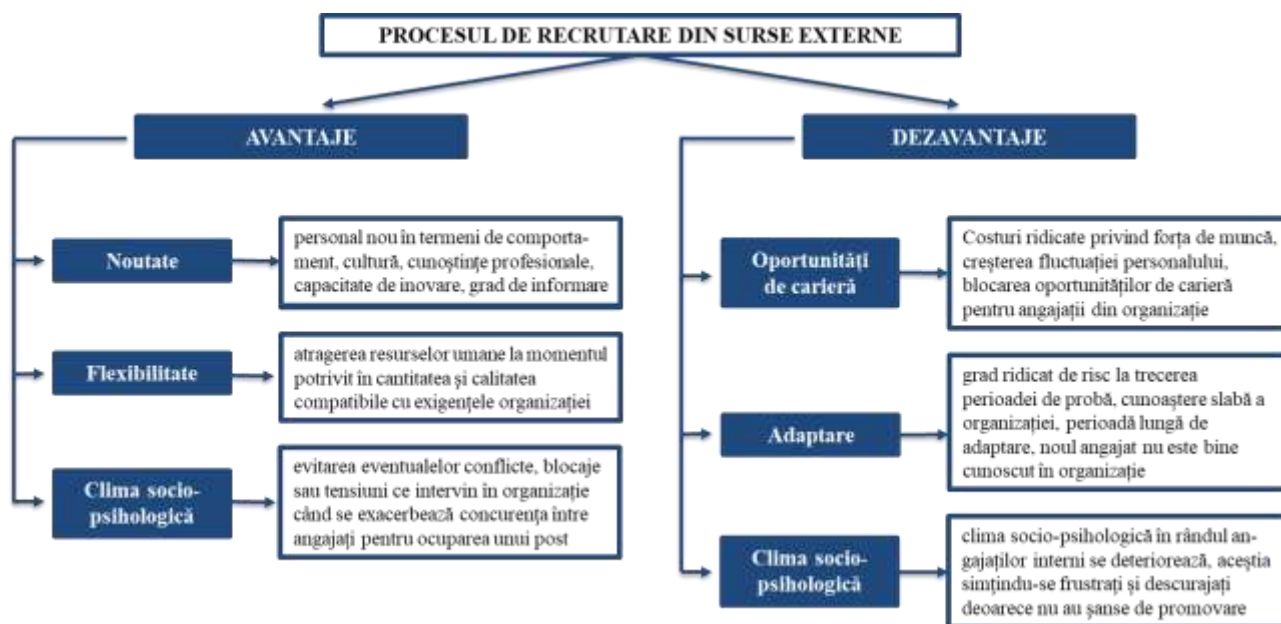

Figura 6. Avantajele și dezavantajele procesului de recrutare din surse externe

Sursa: elaborat de autori în baza [8]

Așadar, organizația poate opta pentru două tipuri de politici: o *politică de integrare puternică*, favorizând recrutarea internă, scopul acesteia fiind acela de a dispune de un personal cu puncte de vedere și valori omogene; sau o *politică de acomodare reciprocă* între mediul intern și cel extern, urmărindu-se ca printr-o recrutare mai largă ca spectru să se obțină suplețe și deschidere în paralel cu o eterogenitate mai ridicată [15].

În urma alegerii tipului de recrutare, organizația demarează campania de anunțare a posturilor disponibile. Această campanie are nu numai rolul de a suscita candidații potențiali, dar și de a crea o imagine externă a instituției cât mai favorabilă, alegându-se mijloacele cele mai potrivite în raport cu tipul de post scos la concurs [16]. Astfel, în cazul apelării la recrutarea internă, organizația poate apela la afișajul intern, la notele de serviciu sau poate să recurgă la mijloacele electronice, cum ar fi: poșta electronică a angajaților.

În ceea ce privește mijloacele utilizate în vederea diseminării informației în cazul recrutării externe, actualmente, se acordă prioritate mijloacelor mass-media, în speță, *mijloacelor scrise* – presa locală și națională, publicații de profil, direcțiile muncii și protecției sociale, instituțiile de învățământ; și *mijloacelor verbale*, cum ar fi – radio, televiziune [17].

Întrucât cel mai important instrument care comunică locurile de muncă scoase la concurs îl reprezintă *anunțul*, pentru acesta s-au fixat o serie de reguli care să-i mărească atât eficacitatea în atingerea țintei cât și informarea corectă a viitorilor candidați. Dintre elementele pe care trebuie să le conțină un anunț se evidențiază [18]: *denumirea, domeniul și sectorul de activitate, sediul instituției, profilul, natura și perspectivele postului oferit, informații referitoare la avantajele oferite (salariu, cursuri de pregătire, posibilități de promovare)*.

Odată cu emanciparea platformele online, anunțurile angajatorilor sunt mai perceptibile și ajung cu o viteză mai mare la destinatari, asigurând angajatorului costuri minime privind publicare informației despre recrutare, astfel, atrăgând cei mai potriviți dintre candidați. În acest sens, atât în cazul angajatorului cât și a angajatului, vin în întâmpinare site-urile specializate în cererea și oferta de muncă, precum: www.delucru.md, www.joblist.md, www.999.md, www.piatamuncii.md, www.rabota.md, www.makler.md, www.angajare.md ș.a. Platformele de acest tip având posibilitatea

de a face legătura candidaților cu angajatorul, de a-i programa pentru interviuri sau de a expedia în timp util CV-ul pentru participare la concurs.

Actualmente, recrutarea este omniprezentă în mediul online, ridicându-se tot mai mult problema verificării candidaților în mediul online de către organizații înaintea recrutării efective, adică, cercetarea profilelor personale de LinkedIn, Facebook, Instagram și altele. Procesele de HR evoluează rapid: tot mai multe companii specializate oferind soft-uri de tip „roboți” (RPA - Robotic Process Automation), care pot analiza varii date despre candidatul din mediul online sau care pot analiza comportamentul candidatului din timpul interviului [19].

În acest sens, inteligența artificială se dovedește a fi un partener strategic la nivelul procesului de recrutare și selecție, fără a suprima rolul și importanța componentei umane, gestionarii acesteia re poziționându-se și adaptându-se la noile tendințe ale pieței. Întrucât conviețuim în era digitala, cele mai populare și eficiente canale de recrutare se regăsesc în mediul online, în speță, pe rețelele de socializare. Astfel, metodele de recrutare a resurselor umane în mediul online presupun recrutarea prin LinkedIn, blog-uri personale sau specializate (cărți, mâncare, economie, medicină, IT, AI etc.), Facebook, Instagram, Youtube etc.

Analizând spectrul activităților inerente managementului resurselor umane, în urma recrutării, organizația are misiunea de a selecta candidații în baza unor criterii, astfel, indentificând cea mai optimă candidatură în raport cu postul solicitat.

Potrivit unei analize realizate de cercetătorul Marinaș, C., cu privire la managementul resurselor umane în organizațiile din România, cele mai importante criterii de recrutare a resurselor umane sunt următoarele [20]: „calitățile, abilitățile și aptitudinile individuale ale candidaților (2,00), studiile (2,04), cunoștințele profesionale (2,30) și experiența (2,35%)” (tabelul 1). Această etapizare a modalităților de selecție explică faptul că, în momentul angajării, organizațiile prevăd mai multe criterii, în funcție de care viitorii angajați să fie selectați.

Criteriul privind calitățile, abilitățile și aptitudinile individuale, se utilizează extrem de des în procesul de selecție a viitorilor angajați, la nivelul majorității organizațiilor, cu excepția instituțiilor publice, la nivelul cărora acest criteriu are o importanță mai mică, existând seturi de condiții la selecție.

Tabelul 1

Modalități de recrutare a candidaților pe tipuri de companii

Criteria	IMM-uri	Instituții publice	Companii mari	Multinaționale	SCOR MEDIU
Calitățile, abilitățile și aptitudinile individuale	1,94	2,41	1,92	1,83	2,00
Studiile	2,06	1,59	2,00	2,31	2,04
Cunoștințele profesionale	2,33	2,24	2,25	2,33	2,30
Experiența în domeniu	2,17	2,71	1,92	2,43	2,35
Recomandările	3,24	3,13	3,08	3,00	3,10
Vârsta	3,00	3,87	2,73	3,31	3,26
Aspectul fizic	3,56	3,93	3,27	3,73	3,66
Relațiile personale sau cunoștințele	3,44	4,19	3,00	4,04	3,76
Sexul	3,75	4,20	4,20	4,28	4,12
Naționalitatea	4,40	4,31	4,00	4,16	4,23
Zodia	4,63	4,33	4,60	4,24	4,41

Notă: 1 – foarte important, 2 – important, 3 – indiferent, 4 – puțin important, 5 – cel mai puțin important

Sursa: Marinaș, C., Manolescu, A. „Managementul comparat al resurselor umane”, București: editura ASE, 2006, p.31

Identificarea surselor de recrutare (interne sau externe) reprezintă un pas primordială în procesul de recrutare, actualmente, majoritatea organizațiilor folosesc ambele surse, astfel, lărgindu-și orizontul șanselor de a atrage candidați cât mai competitivi. Indiferent de sursa aleasă, procesul de recrutare are obligația de a asigura un număr suficient de candidați care să permită o selecție riguroasă.

În vederea sintetizării celor menționate, este necesar de subliniat că recrutarea din surse interne este apreciată pentru efectele pozitive aduse organizației în materie de satisfacția angajaților în muncă, concomitent, recrutarea externă prevede un nou suflu pentru organizație, noi idei, concepții și metode, noi soluții și păreri care i-ar aduce plusvaloare.

Pentru un proces eficient de recrutare și selecție, organizațiilor le este recomandată combinarea rațională a ambelor surse, venind cu argumentul schimbărilor de mediu, astfel pentru un mediu în continuă schimbare și în condiții de concurență, este mai relevantă recrutarea din surse externe, analogic, un mediu cu dezvoltare mai lentă va opta pentru promovarea internă a angajaților.

Concluzii

În urma cercetării, s-a constatat că în contextul actual, se pune un accent deosebit pe resursa umană nu doar ca forță de muncă, dar ca resursă strategică de dezvoltare a organizației și îndeplinire temeinică a obiectivelor acesteia. Drept urmare, rolul managementului resurselor umane este de a atrage forța de munca bine educată și calificată, de a o pregăti în raport cu viitorul post și de a o păstra.

Asigurarea organizației cu personal cuprinde câteva activități de bază: planificarea, recrutarea și selecția resurselor umane. Sarcina principală a procesului de recrutare fiind asigurarea unui număr suficient de candidați care posedă calitățile cerute de către organizație.

Totodată, angajarea reprezintă un proces bidirecțional, candidatul trebuind să fie mulțumit de angajatorul său, care oferă postul și recompensele asociate precum și angajatorul trebuie să fie mulțumit de candidat. Prin urmare, recrutarea personalului este un proces de comunicare în dublu sens, între organizație și candidați, în cadrul căruia atât organizațiile cât și candidații transmit semnale referitoare la relația de angajare pentru a realiza comparația necesară între interesele celor două părți [21].

În scopul obținerii unor schimbări eficiente în viața socială și economică, este indispensabilă practicarea unei politici în domeniul resurselor umane care să asigure personal de calitate. Într-o lume a globalizării și internaționalizării organizațiilor, performanța nu se mai poate obține fără o resursă umană competentă, organizațiile înțelegând acest aspect, pun accent pe resursa umană și investesc considerabil întru dezvoltarea, motivarea și instruirea perpetuă a acesteia.

Referințe bibliografice

1. POPOVICI, V. N. „*Managementul resurselor umane*”. Revista de cercetare și studiu, 2013, p.89-101;
2. CEBANU, L. „*Considerații privind managementul calității resurselor umane*”. Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației), 2008, p.53-54;
3. ROMANCENCO, A. „*Rolul serviciului resurse umane*”. Anale Științifice ale USMF „Nicolae Testemițanu”, Chișinău: CEP Medicina, 2010, vol. 2: Probleme actuale de sănătate publică și management, p.336-342;
4. BLAJIN, A., ROȘCOV, M. ș.a. „*Managementul resurselor umane*”. Chișinău, 2015, p.4;
5. BOȚOROGA, D. „*Necesitatea implementării metodelor de recrutare, selecție și promovare a personalului în cadrul organizației*”. Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova, 2021, p.275-278;
6. BOCEAN, C. G. „*Managementul resurselor umane*”. Craiova: Editura Universitaria, 2012;

7. ȘTEFĂNESCU, A. „Resurse umane, legislație și proceduri”. Iași: Editura Lumen, 2015;
8. MANOLESCU, A. „Managementul Resurselor umane (ediția III)”. București: editura Economică, 2001, p.75;
9. PRODAN, A., „Managementul de succes - Motivație și comportament”. Iași: editura Polirom, 2009, p.77;
10. Citate motivaționale despre resurse umane pentru echipe și manageri. Disponibil: <https://tirupati-tour-packages.com/ro/86-citate-motivationale-despre-resurse-umane-pentru-echipe-si-manageri/>;
11. SERDUNI, S. „Management”. Chișinău: editura ASEM, 2010, p.7;
12. LEFTER, V., DEACONU, A., MANOLESCU, A. ș.a. „Managementul resurselor umane”. București: Pro Universitaria, 2012;
13. CERTO, S. C. „Managementul modern”. Upper Saddle River: Pearson/Prentice Hall, 2006, 621 p.;
14. BLAJIN, A. et al. „Managementul resurselor umane: Ghidul autorităților publice locale”. Guvernul R.M. Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD). Chișinău: Bons Offices, 2015, p.55;
15. NICOLESCU, O., VERBONCU, I. „Management”. București: editura Economică, 2007, p.213
16. MUREȘANU, D. „Managementul întreprinderilor mici și mijlocii. Pitești: Editura Independența Economică, 2002, p.115;
17. IVANCEVICH „Foundation of oersonnel/Human Resource Management”, Business Publications, Inc Texas, 2006, p.90;
18. COLE, G. A. „Managementul personalului”. București: Editura CODECS, 2000, p.451;
19. ABRUDAN D., TATARU C., „Procesul de recrutare în era digitală - o abordare managerială”. Conferința Științifică Internațională „Competitivitate și inovare în economia cunoașterii”, ed. a XXI-a, 2019, p.35;
20. MARINAȘ, C., MANOLESCU, A. „Managementul comparat al resurselor umane”, București: editura ASE, 2006, p.28;
21. STOENESCU, A.D. „Managementul resurselor umane”. Disponibil: http://www.referateok.ro/referate/1380_1262613019.pdf.

SECȚIUNEA MASTERAT

DOI 10.5281/zenodo.6717999
CZU 657.4:336.747.5(498)

ACCOUNTING FOR CRYPTOCURRENCY TRANSACTIONS IN ROMANIA

CONTABILIZAREA TRANZACȚIILOR DE CRIPTOMONEDE ÎN ROMÂNIA

Adelin-Nicolae MATEȘ

mates.adelin.sicadm21@uab.ro

Scientific coordinator: Ionela Cornelia CIOCA, ORCID ID: 0000-0003-1004-7569

cioca.ionela@uab.ro

Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, România

Abstract. *Cryptocurrencies have become the newest innovation in the contemporary economy since the Great Recession of 2008, and in recent years they have gained huge popularity among the population, from an investment point of view, but also among traders who are starting to use them and accept it. decentralized cryptographic payment instruments in exchange for goods and services traded and provided by them. This phenomenon has spread to Romania, today there is a 100% Romanian cryptocurrency on the world market, which determines the need to identify accounting treatments for trading these instruments. Thus, through this article we aim to obtain an overview of the concept of virtual currencies (cryptocurrencies), the identification of the Romanian legislative framework that refers to virtual currencies, but also to the fiscal and accounting aspects that involve the use of these tools as a source of investment. , as a form of payment and income from the point of view of owners and intermediaries, but also as a finished product following the realization of such instruments.*

Keywords: *Cryptocurrencies, transaction, accounting, Romania*

JEL: M41, M49

Introducere

Acest articol apare datorită amplitudinii pe care au căpătat-o, în ultimii ani criptomonedele, în rândul populației, tot mai mulți oameni investind în criptomonedele, iar din ce în ce mai mulți comercianți încep să accepte plata cu astfel de instrumente. Și în România identificăm comercianți din domenii diferite de activitate, care acceptă moneda virtuală ca formă de plată (ex: Retailerul de electronice și electrocasnice PC Garage, agenția de turism Vola, hotelul Caro din Oradea etc.), ba chiar și Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu acceptă ca metodă de plată a taxei universitare, moneda virtuală Elrond, unica monedă 100% Românească, care se află în circulație pe piața mondială de criptomonedele, fiind prima instituție de stat din România care a acceptat această formă de plată descentralizată și care nu are o bază legală solidă, până la data redactării acestui articol, în România.

Criptomonedele sunt descentralizate ne fiind emise de către un guvern sau o instituție, însă dat faptului că reprezintă o sursă de venit este necesar identificarea obligațiilor fiscale privind obținerea de venituri de pe urma tranzacționării acestor instrumente, dar și identificarea unor posibile aspecte și monografiile contabile.

Acest articol a fost realizat cu susținerea bursei de performanță științifică acordată de Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia prin contractul nr. 760/16.12.2021 și are drept obiectiv central conturarea unei imagini de ansamblu asupra tranzacțiilor de criptomonedele (monedă

virtuală) pe teritoriul României și posibilele implicații pe care acestea le produc din punct de vedere fiscal și contabil, dar și familiarizarea cu conceptul de criptomonedă și principiul de funcționare a tehnologiei care stă la baza acestora.

Metodologia cercetării

În cadrul lucrării elaborate, obiectivul principal al cercetării îl reprezintă stabilirea modului de tranzacționare a criptomonedelor. Iar scopul central al acestei cercetări este reprezentată de identificarea aspectelor obligațiilor fiscale privind obținerea de venituri de pe urma tranzacționării acestor instrumente, dar și identificarea unor posibile aspecte și monografii contabile, identificarea legislației actuale în România care guvernează asupra tranzacțiilor de criptomonede, dar și efectuarea unei analize de piață privind identificarea celor mai tranzacționate criptomonede pe piață.

Pe parcursul cercetării, în vederea obținerii rezultatelor, s-a utilizat studiul diferitelor acte normative care fac referire la tranzacționarea/transferul de monedă virtuală (ex: Legea 30/2019, Ordonanța de urgență nr. 111/2020) și la revizuirea literaturii de specialitate în acest domeniu, însă tranzacționarea cu criptomonede, fiind un domeniu care este puțin reglementat, ne fiind aflat sub jurisdicția vreunei instituții naționale sau internaționale, o importantă sursă de documentare în scopul redactării prezentei lucrări au fost ghidurile online puse la dispoziție de diferiți site-uri care se ocupă cu intermedierea tranzacțiilor (ex: <https://tradesilvania.com/ro> , <https://bitcoinromania.ro>).

În lucrarea de față s-a făcut apel și la reprezentarea grafică pentru a pune în evidență anumite aspecte importante, dar și la culegerea de date și interpretarea rezultatelor.

Literatura de specialitate

Nu există definiții general acceptate privind criptomonedele la nivel internațional, însă potrivit dicționarului Oxford prin criptomonedă se înțelege „o monedă digitală în care tehnicile de criptare sunt folosite pentru a reglementa generarea de unități monetare și pentru a verifica transferul de fonduri, operând independent de o bancă centrală”. Compania producătoare de software de securitate, Trend Micro, definește criptomonedele ca fiind „un șir de date criptat care denotă o unitate de monedă. Este monitorizată și organizată de o rețea peer-to-peer numită blockchain, care servește și ca un registru sigur al tranzacțiilor, (cumpărarea, vânzarea și transferul). Spre deosebire de banii fizici, criptomonedele sunt descentralizate, ceea ce înseamnă că nu sunt emise de guverne sau alte instituții financiare”(trendmicro.com), fiind considerate de Banca Națională a României drept „active speculative, foarte volatile și extrem de riscante, ce au un potențial ridicat de a genera pierderi financiare la nivelul investitorilor.” (bnr.ro).

În ceea ce privește construcția termenului de criptomonedă, prin „folosirea prefixului „cripto” indică faptul că acest mijloc de plată utilizează criptografia, ceea ce face aproape imposibilă falsificarea lor. Prin folosirea tehnologiilor descentralizate, se permite utilizatorilor realizarea unor plăți sigure și anonimizate. Prin urmare, dacă analizăm numele pe care îl poartă, criptomonedă indică faptul că este un mijloc de plată care folosește criptografia și care este descentralizat pentru a controla tranzacțiile și preveni dubla cheltuială, o problemă de actualitate pentru valutele digitale.”(jurnaluldefaceri.ro)

Pentru a discuta despre ideea de criptomonedă, este necesar să aducem la cunoștință faptul că „istoria crypto începe în anul 1983, când un criptograf numit David Chaum a dezvoltat ideea de utilizare a unui sistem criptografic pentru realizarea tranzacțiilor economice”(Bercea) iar termenul propriu „apare folosit de către Wei Dai în 1998, care se gândea la utilizarea unui astfel de instrument ca metodă descentralizată de plată”(Bercea)

Prima criptomonedă oficială apărută pe piață, este Bitcoin, lansată în anul 2009 de către o persoană anonimă care poartă pseudonimul de „Satoshi Nakamoto”. Inițial toată lumea era sceptică

în privința acestei monede virtuale, apărută ca urmare a instaurării crizei economice din 2008, din dorința creării unei metode de plată care să nu fie legată de nici un guvern, pentru a nu fie afectată de evenimente politice, astăzi a devenit cea mai populară și profitabilă monedă virtuală din întreaga lume în funcție de care se stabilesc prețul celorlalte criptomonede care au apărut ulterior.

„În România, ca și în multe jurisdicții ale UE, criptomonedele sunt considerate a fi nici mijloc legal, nici monedă electronică, ci mai degrabă active digitale cu rol limitat de monedă sau cu rol de utilitate într-un sistem cooperativ determinat. Acestea sunt adesea denumite instrumente de plată alternative convenite între părțile care încheie o tranzacție pecuniară.” (Velea și Stănescu, 2021).

Pentru a discuta despre criptomonede este necesar să clarificăm și aspectele privind tehnologia utilizată de aceste, și anume tehnologia bolckchain, care este „o tehnologie pentru stocarea și transmiterea informațiilor. Această tehnologie oferă standarde ridicate de transparență și securitate, deoarece funcționează fără un organism central de control. Mai precis, blockchain-ul permite utilizatorilor săi, conectați într-o rețea, să partajeze date fără intermediar.” (Marin, 2021). Blockchain „constă în faptul că orice tranzacție este înregistrată într-un bloc, autentificarea sa fiind atestată nu de o terță parte de încredere, cum ar fi o bancă, ci de o comunitate globală de membri utilizatori care soluționează probleme de matematică folosind computere puternice. Când blocul este validat, acesta este înregistrat în lanțul lung format din toate blocurile, de la început. Registrul este considerat imposibil de fraudat, deoarece puterea de calcul necesară schimbării pare imposibil de obținut. Aceasta ar presupune să existe câteva mii de copii ale registrului falsificate în același timp” (Olariu, 2021), iar din punct de vedere istoric „bazele acestei tehnologii au fost puse în 1991, când Scott Stornetta și Stuart Haber au luat pentru prima dată în considerare dezvoltarea unui sistem de blocuri securizate criptografic. Proiectul urma să ia amploare în următorul an, când, alături de Dave Bayer, cei doi inventatori au integrat arbori de tip Merkel în tehnologia existentă, optimizare care a îmbunătățit funcționalitatea Blockchain, întrucât făcea posibile stocarea și transferul de mai multă informație, între mai multe blocuri de date” (leadtech.ro), însă amploarea acestei tehnologii a apărut o dată cu lansarea Bitcoin, în anul 2008.

Analiză și rezultate

În momentul actual, la data redactării acestui articol, potrivit CoinMarketCap, pe piața de criptomonede se află în circulație peste 6.000 de astfel de monede virtuale, a căror prețuri fluctuează de la o secundă la alta, și la nivelul țării noastre a fost dezvoltată o monedă virtuală 100% Românească, care poartă denumire de Elrond și care a luat naștere în anul 2017 în Sibiu, iar în primăvara anului 2020 a devenit cunoscută la nivel mondial când a beneficiat de o creștere de peste 5000 % a valorii.

Cele mai populare 10 criptomonede la momentul redactării prezentei lucrări, precum și capitalizarea fiecăreia pot fi observate în tabelul 1.

Tabelul 1. Top 10 cele mai populare criptomonede

Nr	DENUMIRE MONEDĂ VIRTUALĂ	SIMBOL	CAPITALIZARE -Miliarde lei-
1.	Bitcoin	BTC	3.491,6
2.	Ethereum	ETH	1.563,5
3.	Terther	USDT	342,26
4.	BNB	BNB	299,62
5.	USD Coin	USDC	228,98
6.	Xrp	XRP	168,32
7.	Cardano	ADA	155,18
8.	Solana	SOL	136,04
9.	Avalanche	AVAX	97,94
10.	Terra	LUNA	94,92

11.	Dogecoin	DOGE	84,06
------------	----------	------	-------

Sursă: Proiecție proprie pe seama datelor de pe <https://coinmarketcap.com/ro/> accesat la data de 17.02.2022

Din câte se poate observa din tabelul anterior, Bitcoin-ul deține cea mai mare capitalizare pe piața criptomonedelor, depășind cu aproximativ 320,78 mld de lei suma capitalizărilor celorlalte monede din cadrul topul realizat, plasându-l astfel drept lider de piață, însă dat fiind caracterul volatil al prețurilor practicate pe piața tranzacțiilor de criptomonede, acest lucru se poate modifica de la o clipă la alta. În cea ce privește moneda digitală care a luat naștere în România (Elrond-EGDL), aceasta ocupă locul 38 (potrivit CoinMarketCap), având o capitalizare de doar 17,1 mld lei, potrivit CoinMarketCap.

Chiar dacă criptomonedele sunt din ce în ce mai uzuale, și tot mai mulți oameni sunt interesați de aceste instrumente, ne fiind emise de către o autoritate financiară, acestea sunt slab reglementate. La nivelul României, prima reglementare care face referire la astfel de instrumente, datează din anul 2019, la aproximativ 10 ani de la constituirea primei criptomonede oficiale, concretizată prin apariția legii nr. 30/2019 pentru aprobarea OUG nr. 25/2018 privind modificarea și completarea unor acte normative, precum și pentru aprobarea unor măsuri fiscal-bugetar, care introduce pentru prima dată impozitul pentru veniturile din transferurile de monedă virtuală, pentru persoanele fizice, încadrate în categoria veniturilor din alte surse, fiind impozabile cu 10% aplicat la câștigul obținut, respectiv diferența pozitivă dintre prețul de vânzare și prețul de achiziție, inclusiv costurile aferente tranzacției. Câștigul sub 200 lei/tranzacție nu se impozitează, cu condiția ca totalul câștigurilor să nu depășească 600 lei pe an. Obligația calculului impozitului și a declarării veniturilor revine persoanei fizice, prin intermediul declarației unice. Aceasta fiind și unica lege care reglementează regimul fiscale al tranzacționarea de criptomonede care se răsfrânge doar asupra persoanelor fizice, ne existând un regim clar specificat de impozitare și declarare a veniturilor din astfel de tranzacții din perspectiva persoanelor juridice.

Pentru a înțelege modalitatea de calculare a impozitului veniturilor din transfer de monedă virtuală, vom considera faptul că, o persoană fizică a achiziționat în luna septembrie a anului 2021, 10 monede virtuale Elrond, la o cotație de 345 USD/bucată, comisionul reținut de intermediar a fost de 1% iar cursul BNR = 4,3 lei/USD iar în luna noiembrie al anului 2021 persoana fizică decide să vândă monedele virtuale, la o cotație de 415 USD/buc, iar cursul BNR= 4,32 lei/USD, astfel pentru anul 2021, persoana fizică trebuie să plătească și să declare prin intermediul declarației unice, până la data de 25 mai a anului 2022, un impozit pe veniturile din transferul de monedă virtuală, ca urmare a tranzacției efectuată în luna noiembrie, în valoare de 294,56 lei. Calculul impozitului și a venitului impozabil din transferul de monede virtuale poate fi observat în tabelul 2.

Tabelul 2. Calculul impozitului pe veniturile din transferul de monede virtuale

ELEMENT	CALCUL
	14.835 lei
Prețul de achiziție al monedelor virtuale	=
	10 x 345 USD/buc x 4,3 lei/USD
	148,35 lei
Comision reținut	=
	14.835 lei x 1%
	17.929 lei
Preț de vânzare al monedelor virtuale	=
	10 x 415 USD/buc x 4,32 lei/USD

Venituri din transferul de monede virtuale impozabile	2.945,65 lei = 17.929 lei – (14.835 lei + 148,35 lei)
Impozitul pe venituri din transferul de monede virtuale	294,56 lei = 2.945,65 lei x 10%

Sursă: Proiecție proprie.

Cea de-a doua reglementare referitoare la aceste instrumente, apărută datorită numeroaselor modificări ale directivelor Uniunii Europene ce privesc tranzacționarea cu monedele virtuale, precum și utilizarea tot mai frecventă a criptomonedelor pentru spălarea de bani, Guvernul României a fost constrâns să adopte „Ordonanța de urgență nr. 111 din 1 iulie 2020 privind modificarea și completarea Legii nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. Una dintre modificările aduse de Ordonanța 111/2020 este includerea furnizorilor implicați în servicii de schimb între monedele virtuale și monedele fiduciare (adică monedele și bancnotele unei țări desemnate ca având curs legal și moneda electronică acceptată ca mijloc de schimb în țara emitentă) în categoria entităților care vor avea, de acum încolo, noi obligații legate de identificare a activităților suspecte” (Ungurianu și Iancuș, 2020), astfel au fost introduse obligații în domeniul prevenirii spălării de bani pentru acele firme care oferă servicii de schimb ce implică monede virtuale și furnizorilor de portofele digitale care trebuie să identifice tranzacții suspecte făcute prin intermediul lor și să le raporteze autorităților.

Lipsa unui cadru legal bine consolidat care privește tranzacționarea de monede virtuale, ducă și la lipsa unei reglementări, naționale sau internaționale, care să privească modul de tratare din punct de vedere contabil a acestor operațiuni. Astfel în momentul actual, la nivel internațional, nu există nici un standard de contabilitate care privește modul de înregistrare în contabilitate a tranzacțiilor de criptomonede, însă putem face apel la standardele deja existente, fapt comunicat în luna iunie a anului 2019 de către Comitetul pentru interpretarea standardelor, la solicitarea Consiliului pentru Standardele Internaționale de Contabilitate. Decizia de a nu elabora un standard specific pentru criptoactive (criptomonede) este una provizorie.

Pentru a stabili tratamentele contabile ce se răsfrâng asupra tranzacțiilor de criptomonede, este necesar să identificăm din punct de vedere contabil natura criptomonedelor, iar mai apoi să stabilim sub incidența cărui standard internațional de contabilitate intră acestea.

Dacă la o primă vedere am putea să considerăm criptomonedele drept echivalente de numerar, intrând sub incidența IAS 7 Echivalente de numerar, trebuie însă să specificăm faptul că standardul definește echivalentele de numerar ca „investiții pe termen scurt, foarte lichide, care sunt ușor convertibile în sume cunoscute de numerar și care sunt supuse unui risc nesemnificativ de modificare a valorii” (Regulamentul (CE) nr. 1126/2008 al Comisiei), iar criptomonedele sunt supuse unei volatilități semnificative a prețurilor, fapt pentru care trebuie să excludem această variantă, fiind încălcată una dintre caracteristicile esențiale pentru încadrarea unui element în categoria echivalentelor de numerar. Analizând în continuare celelalte standarde internaționale de contabilitate putem ajunge la concluzia că „criptomonede ar putea fi identificate drept stocuri (caz în care intră sub incidența IAS 2 Stocuri și le este aplicabilă inclusiv excepția existentă pentru brokeri/traderi) sau imobilizări necorporale (caz în care intră sub incidența IAS 38 Active necorporale).” (Rădescu și Rusu, 2021). Încadrarea ca active necorporale, a criptoactivelor se datorează faptului că „deținere de criptomonede îndeplinește definiția unui activ necorporal din IAS 38 pe motiv că (a) poate fi separată de deținător și vândută sau transferată individual; și (b) nu conferă

deținătorului dreptul de a primi un număr fix sau determinabil de unități valutare”(ifrs.org), iar încadrarea ca stocuri a criptomonedelor se realizează „atunci când acestea sunt deținute pentru vânzare în cursul normal al activității.”(ifrs.org).

Și la nivel țării de referință ne lovim de lipa unei legislații care să specifice clar modul de tratare, din punct de vedere contabil, a tranzacțiilor de criptomonede, însă datorită interesului major asupra acestor instrumente în rândul populației, dar și a faptului că există în România comercianți și persoane juridice care utilizează aceste criptoactive, fie în activitatea curentă (ca instrumente de plată), fie în scop investițional, au apărut din partea unor autori propuneri în cea ce privește modul de contabilizare a monedelor virtuale. Astfel în articolul „Propuneri privind înregistrarea în contabilitate a criptomonedelor”, publicat în revista Ceccar Business Review, în privința posibilității înregistrării în contabilitate a tranzacțiilor de criptomonede, se propune modificarea OMFP 1802/2014 prin introducerea unor conturi distincte, care pot fi observate în figura 1.

CLASA 2

- 204 „Criptomonede”

CLASA 3

- 372 „Stocuri de natura criptomonedelor”;
- 3721 „Stocuri de natura criptomonedelor deținute în scop investițional”;
- 3723 „Stocuri de natura criptomonedelor – altele decât cele deținute în scop investițional”.

CLASA 6

- 653 „Cheltuieli privind criptomonedele”;
- 6531 „Cheltuieli privind criptomonedele deținute în scop investițional”;
- 6532 „Cheltuieli privind valoarea justă a criptomonedelor”;
- 6533 „Cheltuieli privind criptomonedele – altele decât cele deținute în scop investițional”.

CLASA 7

- 713 „Venituri aferente costurilor criptomonedelor”
- 753 „Venituri din criptomonede”;
- 7531 „Venituri din criptomonedele deținute în scop investițional”;
- 7532 „Câștiguri din valoarea justă a criptomonedelor”;
- 7533 „Venituri din criptomonede – altele decât cele deținute în scop investițional”

Figura 1. Propuneri de conturi pentru înregistrarea tranzacțiilor de criptomonede.

Sursă: Proiecție proprie pe seama articolului Propuneri privind contabilitatea criptomonedelor în conformitate cu reglementările contabile românești, publicat în revista CECCAR Business Review septembrie 2020.

În articolul menționat, care este publicat în cadrul revistei Ceccar Bussines Review, denumită Contabilitatea, Expertiza și Auditul Afacerilor numărul 09/2020, autorii privesc ținerea contabilității din perspectiva a patru categorii de societăți, în funcție de scopul pe care îl au monedele virtuale în cadrul activității desfășurate.

Prima categoriei este reprezentată de **societățile care achiziționează criptomonede pentru a-și plasa disponibilitățile (în scopuri investiționale)**, care nu sunt decât „societățile care achiziționează criptomonede (monedă virtuală) cu monedă reală cu ajutorul unor societăți intermediare care acționează pe diverse platforme de tranzacționare. Criptomonedele sunt ulterior păstrate într-un portofel electronic până când entitățile hotărăsc să le preschimbe în monedă reală, obținând astfel un câștig”(Păunescu, Popa și Ciobanu, 2020) iar din punct de vedere contabil criptomonedele vor fi încadrate ca active de natura stocurilor, utilizându-se contul propus 3721 „Stocuri de natura criptomonedelor deținute în scop investițional”.

Cea de-a doua categorie este reprezentată de **societățile care intermediază tranzacții cu criptomonede**, fiind acele societăți care „încasează numerar (monedă reală) de la diverse persoane

fizice sau juridice și oferă în schimb cripto-monedede, aplicând un comision la suma încasată; și/sau încasează criptomonedede (monedă virtuală) de la diverse persoane fizice sau juridice și oferă în schimb monedă reală, aplicând un comision la suma încasată” (Păunescu, Popa și Ciobanu, 2020) și care înregistrează criptomonededele cu ajutorul contului 3723 „Stocuri de natura criptomonededelor – altele decât cele deținute în scop investițional”.

Societățile care utilizează criptomonedede în activitatea curentă (ca mijloc de plată sau de încasare) fac obiectul celei de a treia categorii de societăți abordată de către autori, în articolul de referință. În această categorie intră acele societăți „care utilizează criptomonededele ca mijloc de încasare pentru serviciile prestate/bunurile vândute; utilizează criptomonededele ca mijloc de plată pentru furnizori, angajați, alte datorii; și/sau acordă/primesc împrumuturi în criptomonedede.” (Păunescu, Popa și Ciobanu, 2020). Din punct de vedere contabil aceste criptomonedede deținute de această categorie de entități sunt considerate imobilizări necorporale, și se evidențiază în contabilitate cu ajutorul contului propus 204 „Criptomonedede”.

Cea de a patra categorie corespunde **societăților care „crează” criptomonedede** „prin mining, practic prin validarea proceselor de tip blockchain în baza protocoalelor de validare” (Păunescu, Popa și Ciobanu, 2020), pentru această categorie de societăți s-a propus includerea în planul general de conturi, contul 713 „Venituri aferente costurilor criptomonededelor” iar în cea ce privește modul de clasificarea a monedei virtuale obținute, „dacă moneda obținută este destinată vânzării ulterioare (lucru foarte probabil), ea va fi clasificată drept stoc. Dacă moneda obținută este utilizată (integral sau parțial) pentru nevoile societății în ce privește plățile (cum ar fi plata salariilor, a furnizorilor sau alte scopuri), ea va fi clasificată drept activ necorporal.” (Păunescu, Popa și Ciobanu, 2020).

În continuare pe baza propunerilor făcute de către autorii articolului menționat, vom prezenta câteva exemple privind înregistrarea în contabilitate a tranzacțiilor cu criptomonedede, din punctul de vedere al celor patru categorii de societăți care utilizează criptomonedede, menționate anterior.

I. Monografie contabilă în cazul societăți care achiziționează criptomonedede pentru a-și plasa disponibilitățile (în scopuri investiționale)

1. În luna septembrie o societatea achiziționează 100 monede virtuale Elrond, la prețul de 395,5 USD/buc, cu un comision de 1% suportat la achiziție. La data achiziției cursul BNR= 4,27 lei/USD.

Cost de achiziție= 100 buc. × 395,5 USD/buc. × 4,3 lei/USD = 170.065 lei

Comision= 170.065 lei × 1% = 1.700,65 lei

Înregistrarea achiziției criptomonededelor

3721		462	
„Stocuri de natura criptomonededelor deținute în scop investițional”	=	„Creditori diverși”	170.065 lei

Înregistrarea comisionului

628		462	
„Alte cheltuieli cu serviciile executate de terți”	=	„Creditori diverși”	1.700,65 lei

2. La începutul lunii octombrie, prețul unitar al monedei crește la 415,5 USD/buc, cursul BNR=4,31 lei/USD, iar comisionul de conversie este de 1%.

Valoare actuală = 100 buc. x 415,5 USD/buc x 4,31 lei/USD = 179.080,5 lei

Comision de conversie= 179.080,5 lei x 1% = 1.790,8 lei

Valoare justă= 179.080,5 lei – 1.790,8 lei = 177.289,7 lei

Câștig din variația valorii juste a criptomonedelor = 177.289,7 lei – 170.065 lei = 7.224,7 lei

Înregistrarea creșterii valorii criptomonedelor

3721		7532	
„Stocuri de natura criptomonedelor deținute în scop investițional”	=	„Câștiguri din valoarea justă a criptomonedelor”	7.224,7 lei

3. La sfârșitul lunii octombrie prețul scade la 325,5 USD/buc, cursul BNR al ultimei zile din lună este de 4,33 lei/USD, comisionul de conversie este de 1%.

Valoare actuală = 100 buc x 325,5 USD/buc x 4,33 lei/USD = 140.941,5 lei

Comision de conversie= 140.941,5 lei x 1% =1.409,41 lei

Valoare justă = 140.941,5 lei – 1.409,41 lei = 139.532,09 lei

Pierderea din variația valorii juste= 177.289,7 lei – 139.532,09 lei = 37.757,61 lei

Înregistrarea creșterii valorii criptomonedelor

6532		3721	
„Cheltuieli privind valoarea justă a criptomonedelor”	=	„Stocuri de natura criptomonedelor deținute în scop investițional”	37.757,61 lei

4. La începutul luni noiembrie, societatea schimbă cele 100 de monede virtuale în bani lichizi la o cotație de 355,5 USD/buc, comision 1%, curs BNR= 4,32 lei/USD.

Preț de livrare a criptomonedelor= 100 buc x 355,5 USD/buc x 4,32 lei/USD = 153.576 lei

Comision= 153.576 lei x 1% =1.535,76 lei

Înregistrarea schimbului criptomonedelor

5124		3721	
„Conturi la bănci în valută”	=	„Stocuri de natura criptomonedelor deținute în scop investițional”	153.576 lei

Înregistrarea descărcării de gestiune a criptomonedelor

6531		3721	
„Cheltuieli privind criptomonedele deținute în scop investițional”	=	„Stocuri de natura criptomonedelor deținute în scop investițional”	139.532,09 lei

Înregistrarea comisionului

628		5124	
„Alte cheltuieli cu serviciile executate de terți	=	„Conturi la bănci în valută”	1.535,76 lei

II. Monografie contabilă în cazul societăți care intermediază tranzacții cu criptomonede

1. În luna septembrie o societate achiziționează 100 monede virtuale Elrond, la prețul de 395,5 USD/buc, cu un comision de 1% suportat la achiziție. La data achiziției cursul BNR= 4,27 lei/USD.

Cost de achiziție= 100 buc. × 395,5 USD/buc. × 4,3 lei/USD = 170.065 lei

Comision= 170.065 lei × 1% =1.700,65 lei

Înregistrarea achiziției criptomonedelor

3723 „Stocuri de natura criptomonedelor- alte decât cele deținute în scop investițional”	=	5124 „Conturi la bănci în valută”	170.065 lei
---	---	--------------------------------------	-------------

Înregistrarea comisionului

5124 „Conturi la bănci în valută”	=	708 „Venituri din activități diverse”	1.700,65 lei
--------------------------------------	---	--	--------------

2. La sfârșitul lunii septembrie, schimbă 45.450 USD în criptomonede Elrond, la o cotație de 450 USD/buc. Comisionul reținut este de 1%, iar cursul BNR=4,31 lei/USD.

Număr de criptomonede livrate = 100 buc.

Prețul de livrare = 100 buc x 450 USD/buc x 4,31 lei/USD = 193.950 lei

Comision = 193.950 x 1% = 1.939,5 lei

Înregistrarea schimbului criptomonedelor

5124 „Conturi la bănci în valută”	=	7533 „Venituri din criptomonede-alte decât cele deținute în scop investițional”	193.950 lei
--------------------------------------	---	--	-------------

Înregistrarea descărcării de gestiune a criptomonedelor

6533 „Cheltuieli privind criptomonedele-alte decât cele deținute în scop investițional”	=	3723 „Stocuri de natura criptomonedelor-alte decât cele deținute în scop investițional”	170.065 lei
---	---	---	-------------

Înregistrarea comisionului

5124 „Conturi la bănci în valută”	=	708 „Venituri din activități diverse”	1.929,5 lei
--------------------------------------	---	--	-------------

III. Monografie contabilă în cazul societăți care utilizează criptomonede în activitatea curentă (ca mijloc de plată sau de încasare)

1. În luna septembrie o societatea achiziționează 100 monede virtuale Elrond, la prețul de 395,5 USD/buc, cu un comision de 1% suportat la achiziție. La data achiziției cursul BNR= 4,27 lei/USD.

Cost de achiziție = 100 buc. x 395,5 USD/buc. x 4,3 lei/USD = 170.065 lei

Comision = 170.065 lei x 1% = 1.700,65 lei

Înregistrarea achiziției criptomonedelor

204 „Criptomonede”	=	462 „Creditori diverși”	171.765,65 lei
-----------------------	---	----------------------------	----------------

2. La sfârșitul lunii septembrie, societatea obține 5 monede virtuale Ethereum, în scopul încasării unei facturi de la un client în valoare de 25.600 lei

Înregistrarea livrării de criptomonede în scopul achitării facturii

204 „Criptomonedele”	=	462 „Creditori diverși”	25.600 lei
-------------------------	---	----------------------------	------------

Închiderea facturii pe seama criptomonedelor livrate

462 „Creditori diverși”	=	411 „Clienți”	25.600 lei
----------------------------	---	------------------	------------

3. La începutul lunii următoare, aceasta achită cu ajutorul criptomonedelor contravaloarea facturii de energie electrică în valoare de 5.680 lei, iar conform cotației acceptate de furnizorul de utilități contravaloarea în monedă virtuală este de 3 Elrond.

Înregistrarea livrării de criptomonedele în scopul achitării facturii

461 „Debitori diverși”	=	7533 „Venituri din criptomonedele- alte decât cele deținute în scop investițional”	5.680 lei
---------------------------	---	---	-----------

Înregistrarea descărcării de gestiune a criptomonedelor

6533 „Cheltuieli privind criptomonedele-alte decât cele deținute în scop investițional”	=	204 „Criptomonedele”	5.152,96 lei
--	---	-------------------------	--------------

Închiderea facturii pe seama criptomonedelor livrate

401 „Furnizori”	=	461 „Debitori diverși”	5.680 lei
--------------------	---	---------------------------	-----------

IV. Monografie contabilă în cazul societăți care „creează” criptomonedă

În cursul lunii septembrie, o societate care „Creează” criptomonedele, a obținut din producția proprie 10 criptomonedele care vor fi vândute sau preschimbate în valută, la un cost de producție total de 45.500 lei. Pe site-urile specializate, acestea sunt cotate la 1.500 USD/bucată. La finalul lunii, cursul BNR este de 4,61 lei/USD. Societatea vinde criptomonedele la cotația menționată imediat după ce le-a obținut. Comisionul de schimb impus de platforma de intermediere este de 1%.

Cost de producție= 45.500 lei

Valoare de piață= 10 buc x 1.500 USD/buc x 4,61 lei/USD = 69.150 lei

Comision de schimb= 69.150 lei x 1% = 691,5 lei

Înregistrarea producției de criptomonedele

3723 „Stocuri de natura criptomonedelor-alte decât cele deținute în scop investițional”	=	713 „Venituri aferente costurilor criptomonedelor”	45.500 lei
--	---	---	------------

Înregistrarea livrării de criptomonedele în scopul achitării facturii

461 „Debitori diverși”	=	7533 „Venituri din criptomonedele-alte decât cele deținute în scop investițional”	69.150 lei
---------------------------	---	---	------------

Înregistrarea descărcării de gestiune a criptomonedelor

6533 „Cheltuieli privind criptomonedele-alte decât cele deținute în scop investițional”	=	3723 „Stocuri de natura criptomonedelor-alte decât cele deținute în scop investițional	45.500 ei
--	---	--	-----------

Înregistrarea comisionului de 1%

628 „Alte cheltuieli cu serviciile executate de terți	=	462 „Creditori diverși”	691,5 lei
---	---	----------------------------	-----------

Încasarea contravalorii criptomonedelor vândute

%	=	461 „Debitori diverși	69.150 lei
5124 „Conturi la bănci în valută”			68.458,5 lei
462 „Creditori diverși”			691,5 lei

Concluzii

În concluzie având în vedere faptul că monedele virtuale au căpătat o amploare în rândul populației și la nivel României, dar și a existenței unui număr, în continuare creștere, a comercianților care acceptă aceste instrumente, care utilizează tehnologia blockchain, ca formă de plată, determină necesitatea identificării aspectelor fiscale și contabile pe care le implică tranzacționarea acestor instrumente. Lucru care este dificil de stabilit, dat fiind caracterul descentralizat al acestora, și lipsa unor reglementări bine consolidate la nivelul țării, identificând doar două reglementări care prevăd expres tranzacționarea de monede virtuale, care fac referire la impunerea asupra veniturilor realizate din transferul de monede virtuale în cazul persoanelor fizice, iar legat de persoanele juridice se identifică reglementarea anumitor obligații în cea ce privește combaterea spălării de bani ca urmare a utilizării acestor instrumente, prin care comercianții care oferă posibilitatea schimbului cu monede virtuale și a furnizorilor de portofele digitale, trebuie doar să raporteze autorităților abilitate dacă au suspiciunea spălării de bani în urma activității desfășurate, lipsind un sistem fiscal care să prevadă obligațiile fiscale pe care le pot avea persoanele juridice ca urmare a utilizării criptomonedelor ca formă de investiții, de plasare de disponibilități, a celor care intermediază tranzacționarea acestora, dar și a celor care au rolul de producător a unor astfel de instrumente.

Chiar dacă aceste instrumente devin din ce în ce mai populare, în România ne lovim și de lipsa unei reglementări care să facă referire la aspectele contabile ce le implică utilizarea unor astfel de instrumente, însă pot fi identificate propuneri în cea ce privește modul de contabilizare a monedelor virtuale formulat de specialiști în domeniul contabil.

Toate acestea arată o atitudine reticentă, din partea autorităților fiscale și financiar-contabile române asupra acestor instrumente descentralizate de plată bazate pe un sistem criptografic, care constituie noua inovație a economiei contemporane, care s-a dezvoltat rapid și a căpăta o notorietate uriașă în rândul populației care dorește să își investească economiile, atitudine care este justificată de riscurile mari la care se expun investitorii.

MENȚIUNE: Acest articol a fost realizat cu susținerea bursei de performanță științifică acordată de Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia prin contractul nr. 760/16.12.2021

Referințe bibliografice

1. Bercea Andrei, *Tot ce trebuie să știi despre criptomonede – un ghid al investitorului începător*, articol accesat online la adresa <https://financer.com/ro/economii/totul-despre-criptomonede/#ce> în data de 12.10.2021;
2. Marin Ilinca-Andreea, *Tehnologia Blockchain și trasabilitatea alimentelor*, articol publicat în Romanian Journal of Information Technology and Automatic Control, Vol. 31, No. 2, 125-130, 2021.
3. Olaru (Colbea) Elena Alina, *Impactul blockchain asupra profesiei contabile*, CECCAR Business Review, No 3/2021, pp. 49-58, DOI: <http://dx.doi.org/10.37945/cbr.2021.03>;
4. Parașciuc Alina, *Criptomonedă – un mecanism nou în relațiile valutare-financiare internaționale*, articol publicat în Interuniversitaria . Ediția 15, Vol.1, 23 aprilie 2019, Bălți (Republica Moldova) pp. 162-167;
5. Păunescu Mirela, Popa Adriana Florina și Ciobanu. Radu, *Propuneri privind contabilitatea criptomonedelor în conformitate cu reglementările contabile românești*, publicat în revista CECCAR Business Review, Contabilitatea, Expertiza și Auditul Afacerilor numărul 09/2020, septembrie 2020.
6. Rădescu Teona-Elena și Rusu Lorena, *Controverse privind monedele virtuale – este pregătită contabilitatea pentru recunoașterea lor?*, Academia de Studii Economice, București, 2021 articol online la adresa <https://cig.ase.ro/wp-content/uploads/2021/09/Radescu-Sesiunea-stud.pdf> accesat la data de 13.10.2021;
7. Ungureanu Ioana și Iancuș Silvia, *Material de opinie Deloitte România* accesat online la adresa <https://www2.deloitte.com/ro/ro/pages/finance/articles/romania-anunta-noi-obligatii-pentru-emitentii-de-criptomonede-un-domeniu-cu-tranzactii-suspecte-de-miliarde-de-dolari-anual.html> în data de 13.10.2021.
8. Velea Tudor și Stanescu Alexandru, *The Virtual Currency Regulation Review: Romania*, articol publicat în The Law Reviews, 2 Septembrie 2021, accesat online la adresa <https://thelawreviews.co.uk/title/the-virtual-currency-regulation-review/romania> în data de 26.12.2021.
9. Articolul *Criptomonedele, obsesia începutului de an*, publicat în Jurnalul de Afaceri, nr. 55 din Februarie 2018 accesat online la adresa <https://www.jurnaluldeafaceri.ro/epub/2018/februarie/criptomonedele-obsesia-inceputului-de-an.php#> în data de 24.12.2021;
10. Articol *Tehnologia Blockchain: mod de functionare, beneficii, utilizare* accesat online la adresa <https://www.leadtech.ro/blog/tehnologia-blockchain> în data de 10.01.2022;
11. Dicționarul Universității Oxford, accesat online la adresa <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> la data de 21.12.2021;
12. Banca Națională a României, *Comunicat de presă privind poziția Băncii Naționale a României în legătură cu monedele virtuale*, accesat online la adresa <https://www.bnr.ro/page.aspx?prid=19236#footnote4> la data de 10.02.2021;
13. Comitetul pentru interpretări IFRS, *Decizie pe ordinea de zi provizorie și scrisori de comentarii — Deținerile de criptomonede*, accesat online la adresa <https://www.ifrs.org/projects/completed-projects/2019/holdings-of-cryptocurrencies/tad-holdings-of-cryptocurrencies/> la data de 10.01.2022.
14. Jurnalul oficial al Uniunii Europene, REGULAMENTUL (CE) NR. 1126/2008 AL COMISIEI din 3 noiembrie 2008 de adoptare a anumitor standarde internaționale de contabilitate în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului, pg. 52, accesat online la adresa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02008R1126-2022010> la data de 09.01.2022.
15. Site-ul <https://www.trendmicro.com/vinfo/us/security/definition/cryptocurrency> accesat la data de 12.10.2021.
16. Legea nr. 30/2019 din 10 ianuarie 2019 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 25/2018 privind modificarea și completarea unor acte normative, precum și pentru aprobarea unor măsuri fiscal-bugetare (publicată în MOF nr. 44 din 17 ianuarie 2019);
17. OUG. nr. 111/2020 din 1 iulie 2020 privind modificarea și completarea Legii nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, pentru completarea art. 218 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, pentru modificarea și completarea Legii nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, precum și pentru completarea art. 12 alin. (5) din Legea nr. 237/2015 privind autorizarea și supravegherea activității de asigurare și reasigurare (Publicată în: MOF nr. 620 din 15 iulie 2020);

ACCOUNTING AND FISCAL POLICIES REGARDING ECONOMIC TRANSACTIONS FOR THE PROCESSING OF GOODS

POLITICI CONTABILE ȘI FISCALE PRIVIND OPERAȚIILE ECONOMICE DE PERFEȚIONARE ACTIVĂ A BUNURILOR

Ana CEBOTARI

cebotari.ana.xz8e@ase.md

Anatol GRAUR, ORCID ID: 0000-0003-0466-5627

graur.anatol@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract. *This article focuses on the accounting and tax provisions related to the inward processing customs procedure. The documentation and accounting of inward processing operations is presented. These operations are also called lohn operations which combine the classic import-export operations, purely commercial, with certain technological interdependencies. A separate place is intended for the analysis of the situation in which part of the processing (production) works are performed by a third party through a subcontract, indicating how to document and account for these transactions.*

Keywords: *inward processing, customs, VAT, lohn processing, goods received for processing, customs code, non-resident*

JEL: M40, M41

Introducere

Regimul de perfecționare activă (în lohn) constituie un tip de activitate economică, axat pe producerea de către companiile mari, de obicei, internaționale a unor mărfuri, folosind forța de muncă din țări, unde această este mai ieftină din punct de vedere al standardelor mondiale și europene. Aceste companii internaționale livrează materia primă entităților din țara pe care o selectează, efectuează comenzi și preiau mărfurile, comercializându-le sub marca lor pe piețele, unde au deschidere. Acest tip de activitate în lohn este specific mai mult industriei ușoare, în producerea textilelor încălțăminte, a țesăturilor, ornamentelor, accesoriilor. Entitățile din Moldova colaborează de mai mulți ani cu companii prestigioase din Germania, Italia, Belgia, Franța și altele, producând mărfuri, pe care acestea le exportă. Deși, asemănătoare operațiilor de export – import de servicii, nu este corectă identificarea acestora cu niște tranzacții simple de prestare a serviciilor, fiindcă, prevederile Codului fiscal și Codului vamal tratează serviciile date ca livrare legată de importul sau exportul de bunuri. Cu atât mai mult, livrarea serviciului de prelucrare se consideră parte componentă a importului sau exportului de bunuri și nu invers.

Potrivit Codului Vamal al Republicii Moldova (CV) nr. 1149 din 20.07.2000, cu modificările și completările ulterioare, trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală se efectuează în dependență de destinația vamală în care sunt plasate [1]. Capitolul II al CV definește regimurile vamale de intrare - ieșire a mărfurilor și mijloacelor de transport la frontiera vamală a Republicii Moldova.

Regimul vamal de perfecționare activă permite ca mărfurile să fie utilizate pe teritoriul Republicii Moldova în una sau mai multe operațiuni de prelucrare.

Conținut de bază.

Perfecționarea activă este regimul vamal care permite introducerea și utilizarea pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor străine în cadrul a una sau mai multe operațiuni de prelucrare, după care, aceste mărfuri străine sunt scoase în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova sub formă de produse compensatoare (fig. 1).

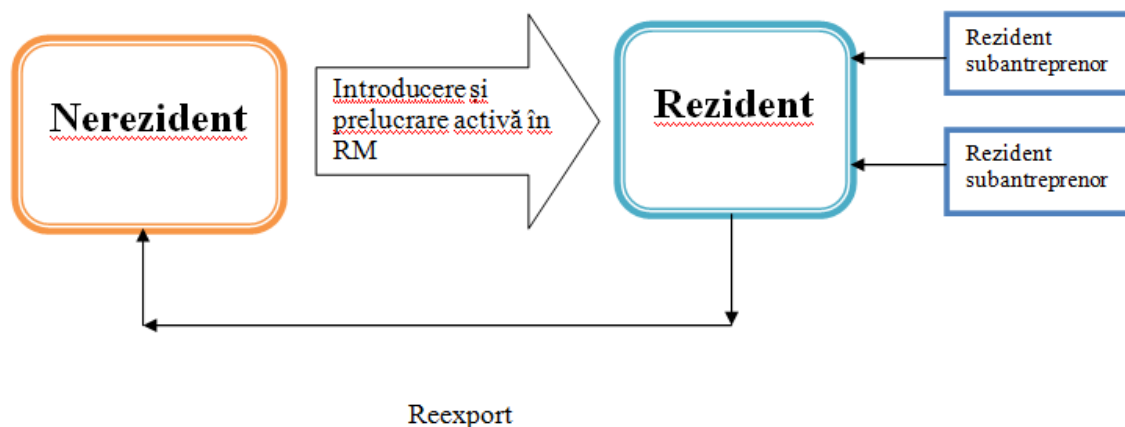

Figura 1. Schema procedurii de perfecționare activă a bunurilor

Sursa: elaborată de autor în baza Codului Vamal [1]

Prin intermediul regimului vamal de perfecționare activă este posibilă:

1. introducerea în țară a anumitor mărfuri străine;
2. transformarea acestora într-o altă marfă, prelucrând-o într-un anumit mod;
3. marfa obținută în urma prelucrării poate fi scoasă în afara țării, fără a achita taxe și impozite la oricare dintre etape, cu excepția taxelor pentru procedurile vamale, care se achită.

Organizând evidența contabilă a operațiilor de perfecționare activă, trebuie să se țină cont de art. 57 din Codul vamal, potrivit căruia regimul vamal de perfecționare activă permite ca următoarele mărfuri să fie utilizate pe teritoriul RM în una sau mai multe operațiuni de prelucrare:

- a) mărfurile străine destinate scoaterii de pe teritoriul vamal sub formă de produse compensatoare – **fără încasarea drepturilor de import** (cu excepția taxei pentru proceduri vamale) și fără aplicarea măsurilor de politică economică, dacă legislația nu prevede altfel;
- b) mărfurile importate și puse în liberă circulație – dacă sînt scoase de pe teritoriul vamal sub formă de produse compensatoare. În acest caz, regimul vamal de perfecționare activă se efectuează **cu încasarea drepturilor de import** și restituirea acestora la realizarea exportului.

Deosebirea între aceste două tipuri de perfecționare constă în următoarele:

- a) primul caz se definește ca **perfecționare activă cu suspendare**, deoarece dreptul de proprietate este păstrat de beneficiarul materiei prime și a materialelor, ce se identifică în conceptul „mărfuri străine” fără încasarea TVA și a taxei vamale și fără aplicarea măsurilor de politică economică. În cazul acestei forme de perfecționare activă se acordă regimul suspensiv de perfecționare, în care solicitantul poate demonstra că are intenția efectivă de a reexporta produsele compensatoare principale de pe teritoriul RM.

La introducerea mărfurilor străine supuse accizelor, acciza se achită la introducerea acestor mărfuri, cu restituirea ulterioară la scoaterea produsului finit.

- b) iar al doilea caz – **perfecționarea activă cu restituire**, aceste bunuri sunt considerate ca „mărfuri importate” și se pun în liberă circulație, devenind astfel proprietate a solicitantului

și/sau operatorului tranzacției de perfecționare. În acest caz, la importul materiei prime se percep drepturi de import, care se restituie la realizarea exportului.

Perfecționarea cu restituire nu se permite atunci când există restricții sau prohibiții la importul materiei prime ori la exportul produsului finit.

Prin Ordinul Serviciului Vamal al RM nr. 201-O din 25.04.2019 sunt reglementate actele necesare pentru acordarea regimurilor vamale de perfecționare activă sau pasivă [3]. Potrivit acestui Ordin, în cazul regimurilor vamale de perfecționare activă sau perfecționare pasivă trebuie să fie prezentate:

- contractul;
- factura sau alte documente;
- actele de expertiză și însoțire a mărfurilor destinate prelucrării;
- documentele tehnice, actele ce conțin informația despre procesul de prelucrare a materiei prime (schema tehnologică, mostre, template, calcule de producere etc.);
- actele ce confirmă rata de randament sau metoda stabilirii ei (în baza informațiilor de producție sau tehnice, în baza declarației pe propria răspundere (prezentată în formă liberă, cu aplicarea amprente și ștampilei solicitantului) sau în baza rapoartelor de expertiză, eliberate de Camera de Comerț și Industrie sau alte autorități competente [3].

La prima etapă are loc încheierea unui *contract de prestare a serviciilor de prelucrare* între rezidentul operator - persoana care efectuează, integral sau parțial, operațiunile de transformare sau solicitantul autorizației de perfecționare - persoana responsabilă de efectuarea transformării și nerezidentul – beneficiar al serviciilor de perfecționare, în care se stipulează: obiectul contractului, condițiile, termenele și ordinea transmiterii materialelor și materiei prime; proprietatea și rezultatele lucrărilor executate; valoarea serviciilor prestate și ordinea decontărilor; condițiile și termenii de transmitere a produselor compensatoare; responsabilitatea părților; forța majoră etc [4]. Contractul însoțit de *comanda* nerezidentului, *normele de consum*, *actul de expertiză aferent constatării producătorului*, *calculul timpului ciclului de producere* se prezintă pentru examinarea și eliberarea *Raportului de expertiză* de către Camera de Comerț și Industrie a RM. Pentru realizarea operațiilor de perfecționare activă solicitantul prezintă *Cerere de autorizare a regimului de perfecționare activă*, însoțită de raportul de expertiză eliberat. În baza documentelor examinate secția regimuri vamale din cadrul biroul vamal din raza solicitantului eliberează *Autorizația de perfecționare activă*. La eliberarea acordului de perfecționare activă, organul vamal specifică perioada în care produsele compensatoare trebuie reexportate sau exportate, luând în considerare datele din raportul de expertiză.

Termenul de reexport începe să curgă de la data înregistrării declarației vamale de plasare a mărfurilor în regim de perfecționare activă. Perioada specificată pentru reexport poate fi prelungită chiar și după expirarea termenului stabilit inițial, în cazul în care agentul economic prezintă argumente concludente, cu excepția cazului în care operațiunea a fost deja încheiată din oficiu de către organul vamal.

Totodată, în Raportul de expertiză este stipulată **rata de randament**. Această rată se stabilește în baza informațiilor de producție sau tehnice sau, atunci când acestea nu sunt disponibile, a informațiilor legate de operațiuni de același tip. De obicei, în cadrul entității se emite un ordin intern, prin care se prognozează și se stipulează quantumul acestei rate de randament în baza informațiilor de producție sau tehnice aferente operațiunilor respective. În politicile contabile ale entității se stipulează utilizarea deșeurilor aferente procesului de producere. Acestea pot fi returnate clientului străin, pot fi importate definitiv și nimicite sau realizate pe teritoriul țării.

Regimul vamal de perfecționare activă în sistemul cu suspendare de la plata drepturilor de import se încheie, pentru mărfurile străine, când produsele compensatoare sau mărfurile în aceeași stare sunt reexportate cu aplicarea măsurilor de politică economică instituite de cadrul normativ.

Regimul de perfecționare activă cu restituire se încheie la exportul produselor compensatoare stabilite în acord în cadrul termenului de reexport acordat ori prin plasarea lor, în vederea exportului ulterior în destinația vamală zonă liberă cu o ulterioară restituire a drepturilor de import.

În cadrul aceluiași acord de perfecționare activă și înainte de a se încheia regimul, mărfurile străine în aceeași stare sau produsele compensatorii pot fi transferate temporar, cu aprobarea biroului vamal emitent al acordului, de la un operator la altul, în vederea efectuării unor operațiuni de perfecționare activă.

Certificarea originii mărfurilor exportate are o importanță majoră în comerțul cu alte state. Originea preferențială oferă scutire totală sau parțială de taxe vamale în comerțul cu statele și uniunile cu care Republica Moldova are regim de comerț liber și este eliberat de către secția originea mărfurilor din cadrul biroului vamal din raza solicitantului și poartă denumirea de EUR-1.

Atunci când se exportă mărfurile în țările cu care Republica Moldova nu are acorduri de liber schimb, se va solicita certificatul de origine nepreferențială "Forma A" eliberat de către Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova. Acest document se eliberează și dacă produsul nu corespunde regulilor de origine preferențială, dar partenerul nerezident solicită confirmarea originii produsului livrat.

Celelalte documente sunt comune operațiilor clasice de import și export.

Contabilitatea operațiunilor de prelucrare în lohn (perfecționarea activă)

La contabilizarea operațiunilor de perfecționare activă se ține cont de următoarele:

1. Perfecționarea bunurilor străine, în lipsa obținerii dreptului de proprietate asupra bunurilor ce urmează a fi prelucrate, se reflectă în contabilitate cu ajutorul conturilor extrabilanțiere 915 "Bunuri primite spre prelucrare sau reparare", 917 "Bunurile obținute din materialele prelucrate ale terților";
2. Perfecționarea bunurilor importate este contabilizată în conformitate cu schema operațiilor de import în regim de restituire a drepturilor vamale la exportul bunurilor compensatoare, cu excepția taxei pentru proceduri vamale;
3. În cazul contabilizării perfecționării bunurilor importate se iau în calcul diferențele de curs valutar nu numai la stingerea creanțelor privind facturile comerciale de către nerezident, ci și la achitarea datoriilor față de nerezident privind facturile comerciale pentru bunurile importate;
4. Taxa pentru proceduri vamale la importul bunurilor străine se trece în contabilitate la costurile de producție la contul 811 "Activități de bază", iar în cazul perfecționării bunurilor importate, se recunoaște drept element al valorii de intrare a bunurilor importate, contabilizat la contul 211 "Materiale";
5. Taxa pentru proceduri vamale la exportul produselor compensatoare, rezultate din perfecționarea bunurilor străine, se calculează în baza valorii serviciilor de prelucrare declarate, iar la exportul produselor compensatoare rezultate din perfecționarea bunurilor importate de la valoarea produselor, mărfurilor exportate declarate;
6. După prelucrarea bunurilor străine se recunoaște venitul obținut din prestarea serviciilor de prelucrare exportate, iar la prelucrarea bunurilor importate se recunoaște venitul obținut din vânzarea mărfurilor, produselor prelucrate exportate.

Particularitățile contabilității operațiilor de perfecționare activă sunt ilustrate în tabelul 1.

Tabelul 1. Contabilitatea operațiilor de perfecționare activă în regim “cu suspendare” și “cu restituire”

Nr.	Conținutul operațiilor economice	Perfecționarea activă			
		cu suspendare		cu restituire	
		Debit	Credit	Debit	Credit
Importul bunurilor pentru perfecționare					
1	Achitarea taxei pentru proceduri vamale	234	242	234	242
2	Achitarea taxei vamale, TVA	-		234	242
3	Recepționarea materiei prime pentru perfecționare	915		211	521
4	Reflectarea taxei pentru proceduri vamale	811	234	211	234
5	Înregistrarea taxei vamale	-	-	211	234
6	Reflectarea TVA	-	-	534	234
7	Achitarea datoriei față de nerezident aferentă materialelor recepționate pentru perfecționare	-	-	521	243
8	Înregistrarea diferențelor de curs valutar aferente decontărilor cu nerezidentul:				
	a) favorabilă	-	-	521	622
	b) nefavorabilă	-	-	722	521
Înregistrarea coturilor de perfecționare și bunurilor rezultate					
9	Reflectarea costurilor directe de producție a bunurilor primite de la clientul străin	811	531, 533, 521, 544	811	211, 531, 521, 544
10	Reflectarea costurilor indirecte de producție (amortizarea spațiilor, echipamentelor, energie electrică și termică, apa, etc.)	821	124, 521, 544	821	124, 521, 544
11	Includerea costurilor indirecte de producție în costurile directe	811	821	811	821
12	Înregistrarea bunurilor obținute din materialele prelucrate ale clientului străin	917		216, 217	811
13	Casarea valorii materialelor primite spre prelucrare		915	-	-
Exportul bunurilor prelucrate					
14	Achitarea taxei pentru proceduri vamale	712	234	712	234
15	Înregistrarea veniturilor din prestarea serviciilor de perfecționare	221	611	-	-
16	Casarea costului serviciilor de perfecționare	711	811	-	-
17	Înregistrarea veniturilor din exportul bunurilor prelucrate	-	-	221	611
18	Casarea costului bunurilor prelucrate exportate		917	711	216, 217
19	Restituirea drepturilor de import	-	-	242	234
20	Încasarea contravalorii serviciilor de perfecționare prestate (bunurilor perfecționate exportate)	243	221	243	221
21	Înregistrarea diferențelor de curs valutar aferente creanțelor nerezidentului:				
	a) favorabile	221	622	221	622
	b) nefavorabile	722	221	722	221

Sursa: elaborat de autori în baza Codului vamal și Planului general de conturi contabile

În practică există situații în care o parte a lucrărilor de prelucrare (producere) sunt efectuate de un terț prin contract de subantrepriză. În acest caz are loc transferul mărfurilor de la titularul regimului către o altă persoană, nominalizată în calitate de „operator”. În vederea atribuirii statutului de „operator” al terței persoane, solicitantul urmează să prezinte biroului vamal emitent acte ce confirmă împuternicirile respective (contractul de subantrepriză, indicația clientului), precum și confirmarea emisă de operator, prin care acesta acceptă transferul. Acest contract trebuie să fie înregistrat la Ministerul Economiei și Infrastructurii și doar când este publicat în Monitorul Oficial ordinul cu privire la completările ce se operează în Ordinul nr. 66 din 04 mai 2010 [6], elaborat în temeiul art.104 lit.g din Codul fiscal, entitatea terță are dreptul să aplice cota TVA „0” scutire cu drept de deducere [2]. Tipul serviciilor care cad sub incidența acestui punct, precum și modul de administrare a acestor servicii se stabilesc de Guvern, iar lista agenților economici se aprobă de Ministerul Economiei și Infrastructurii.

Prin Hotărârea Guvernului nr.519 din 2004 a fost aprobat Regulamentul cu privire la modul de elaborare și aprobare a Listei agenților economici - întreprinderi ale industriei ușoare și a tipurilor de servicii prestate de către aceștia pe teritoriul Republicii Moldova solicitanților plasării mărfurilor sub regim vamal de perfecționare activă, scutite de TVA cu drept de deducere, și despre modul de administrare a serviciilor prestate de aceste întreprinderi [5]. Potrivit pct. 2 din HG nr.519, Lista se avizează de Ministerul Finanțelor și, după caz, de alte autorități publice centrale, se aprobă de Ministerul Economiei și Infrastructurii printr-un ordin privind completarea Ordinului nr. 66 din 2010, prin care a fost aprobată Lista respectivă, cu publicarea ulterioară în Monitorul Oficial al Republicii Moldova [5].

Prevederile pct. 1 al acestui regulament se răsfrâng asupra activităților ce țin de producerea confecțiilor, articolelor tricotate, de marochinărie și a încălțăminte (codurile activității economice conform CAEM (2009) – grupele (clasele) 13.91; 14.1; 14.3; 14.20; 15.12; 15.2; 96.01. Totodată, pct.3 din Regulamentul menționat supra stabilește că, pentru a fi incluși în Listă, agenții economici urmează să prezinte Ministerului Economiei și Infrastructurii un șir de documente:

- a) cererea de includere în Listă;
- b) copia certificatului de înregistrare/decizia de înregistrare a agentului economic;
- d) copia actului eliberat de Camera de Comerț și Industrie, prin care se confirmă existența capacităților de producție necesare întreprinderii pentru a desfășura activitatea respectivă;
- e) copia contractelor de prestare a serviciilor pe teritoriul Republicii Moldova, încheiate cu solicitantul plasării mărfurilor sub regim vamal de perfecționare activă (cu indicarea numărului lor).

Astfel, ținând cont de cele menționate, doar la respectarea cerințelor specificate mai sus agenții economici ce se regăsesc în Listă pot beneficia de dreptul la aplicarea scutirii de TVA cu drept de deducere, în condițiile art.104 lit.g) din CF [2].

Totodată, în cazul în care operatorul nu este inclus în lista menționată mai sus, serviciile prestate de către aceasta solicitantului se vor impune cu TVA pe principii generale.

Pe lângă aceasta, prestarea altor servicii, decât cele specificate la grupele menționate din CAEM, nu cade sub incidența scutirii cu drept de deducere stabilite de art.104 lit.g) CF al RM.

Tabelul 2. Contabilitatea operațiilor de perfecționare activă în cazul în care are loc transferul mărfurilor plasate în regim de la titularul regimului către o persoană terță

Nr. ord.	Document justificativ	Conținutul operațiilor economice	Perfecționarea bunurilor la			
			solicitant		operatorul terț	
			Debit	Credit	Debit	Credit
1	Factura fiscală "Non-livrare"	Transmiterea/Recepționarea materiei prime pentru perfecționare	-	915	915	-
2	Actul de casare a materialelor, borderourile de calcul al salariilor	Reflectarea costurilor directe de producție a bunurilor primite de la clientul			811	211, 531, 521,544, 812, 821
3	Factura fiscală "Non-livrare"	Transmiterea/Recepționarea produselor compensatoare	917			915
4	Factura fiscală TVA cota "0" (contract înregistrat)	Contabilizarea serviciilor de prelucrare a materiei prime pentru perfecționare	811	521	221	611
		Decontarea costului serviciilor			711	811
5	Extras bancar	Achitarea serviciilor	521	242	242	221

Sursa: elaborat de autori în baza Codului vamal și Planului general de conturi contabile

Aplicarea scutirii de TVA cu drept de deducere la serviciile prestate de operator, cât și de solicitant presupune procedura de restituire a TVA care are loc prin HG nr. 93 din 01.02.2013 pentru aprobarea Regulamentului privind restituirea taxei pe valoare adăugată.

Concluzii.

Regimul de prelucrare în lohn a avut impact pozitiv asupra entităților din Republica Moldova, acestea având posibilitate să-și mențină numărul de angajați, să le asigure în permanență volum de muncă și salarii. Printre aceste întreprinderi se înscriu și renumitele întreprinderi "Zorile" S.A. și "Ionel" S.A. Dezavantajul este să mărfurile produse în regim de perfecționare activă nu se comercializează pe piața locală. Totodată, activitatea în lohn constituie o școală bună pentru entitățile moldovenești în aplicarea standardelor internaționale și europene de calitate. În prezent, rezultat al experienței acumulate și relațiilor stabilite cu partenerii străini, multe din întreprinderile autohtone, care au activat în regim de perfecționare activă, expun pe piețele internaționale produse de înaltă calitate deja sub marca proprie. Printre avantajele prelucrării în lohn pot fi enumerate următoarele: mărfurile străine pot fi introduse, depozitate, utilizate și prelucrate fără a bloca lichiditățile agentului economic în suma drepturilor de import sau altor plăți obligatorii; se oferă posibilitatea de utilizare a forței de muncă și a capacităților de producție autohtonă, din mărfuri destinate exportului, materii prime sau materiale străine; regimul este o formă de stimulare indirectă a exporturilor, întrucât în produsele finale obținute din prelucrare pot fi încorporate materii prime sau materiale din producție internă. Sub aspect fiscal se acordă unele facilități precum: introducerea în RM fără încasarea drepturilor de import (cu excepția taxei pentru proceduri vamale) și posibilitatea pentru restituirea drepturilor de import încasate anterior la punerea în liberă circulație a mărfurilor străine și scoase de pe teritoriul vamal.

Referințe bibliografice

1. Codul Vamal al Republicii Moldova nr. 1149 din 20.07.2000. În: Monitorul Oficial Nr. ed.specială, 01-01-2007, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130518&lang=ro#
2. Codul Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 1997. În: Monitorul Oficial Nr. 62 din 18.09.1997. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130624&lang=ro#
3. Ordinul Serviciului Vamal Nr. 201 din 25-04-2019 cu privire la reglementarea actelor necesare pentru acordarea unor regimuri vamale cu impact economic. În: Monitorul Oficial Nr. 167-170 din 17.05.2019. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114199&lang=ro
4. Hotărârea Guvernului Nr. 1140 din 02.11.2005 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a destinațiilor vamale prevăzute de Codul vamal al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial Nr. 157-160 din 25.11.2005. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113877&lang=ro, art. 161, anexa 1
5. Hotărârea Guvernului Nr. 519 din 20.05.2004 despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de elaborare și aprobare a Listei agenților economici - întreprinderi ale industriei ușoare și a tipurilor de servicii prestate de către aceștia pe teritoriul Republicii Moldova solicitanților plasării mărfurilor sub regim vamal de perfecționare activă, scutite de TVA cu drept de deducere, și despre modul de administrare a serviciilor prestate de aceste întreprinderi. În: Monitorul Oficial Nr. 83-87 din 28.05.2004. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110106&lang=ro#
6. Ordinul Ministerului Economiei Nr. 66 din 04.05.2010 cu privire la aprobarea Listei agenților economici-întreprinderi ale industriei ușoare și a tipurilor de servicii prestate de către aceștia pe teritoriul Republicii Moldova solicitanților plasării mărfurilor sub regim vamal de perfecționare activă, scutite de TVA cu drept de deducere. În: Monitorul Oficial Nr. 68-69 din 07.05.2010, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130691&lang=ro

CRYPTOCURRENCIES - TRENDS AND CHALLENGES OF ACCOUNTING AND AUDITING

CRIPTOMONEDELE – TENDINȚE ȘI PROVOCĂRI ALE CONTABILITĂȚII ȘI AUDITULUI

Ștefania MIERLIȚĂ-PANTEA

stefi.mierlita@yahoo.com

Coordonator științific: **Adriana TIRON TUDOR**, ORCID ID: 0000-0001-5530-5635

adriana.tiron@econ.ubbcluj.ro

Universitatea Babeș-Bolyai Cluj, România

Abstract. *Cryptocurrencies are virtual currencies supported by decentralized systems, created through mining, their value being supported by the laws of supply and demand. No central authority regulates their use, as transactions take place directly, without the involvement of a third-party. Cryptocurrencies are an extremely debated topic around the world, and their use is spreading everyday. However, they are still relatively little understood by a lot of people, being surrounded by many unfounded prejudices and myths. This study explores cryptocurrencies and their main implications for accounting and auditing. We aim to address the major issues related to cryptocurrencies that arise in both the academic and the practical field. We conducted an analysis of scientific articles, as well as studies and reports of practitioners published online, to identify a taxonomy of emerging topics. The study finds that the most discussed topics are the classification and the accounting of cryptocurrencies, the related risks, the applicable regulatory framework, as well as their use in illegal activities. Based on these topics, useful information is provided for accountants and auditors on the approach to cryptocurrencies.*

Keywords: *cryptocurrency, virtual currency, accounting, audit*

JEL: M4 Accounting and Auditing

Introducere

Criptomonedele sunt un fenomen modern al economiei digitale, fiind intergrat treptat în procesele de afaceri ale entităților cu diverse obiecte de activitate (Petrova și col. 2020). Astfel, numeroase echipe de management și consilii de administrație au fost determinate să exploreze modul de integrare al acestor active digitale în entitățile lor (Deloitte 2021b). Adoptarea criptomonedelor devine tot mai des întâlnită, acestea având un viitor strălucit în care vor influența mediul de afaceri (Ramassa și Leoni 2021, Vincent și Wilkins 2020), deși sunt un element de noutate despre care nu există un manual sau o abordare sigură, ceea ce determină o nevoie semnificativă de reglementări (Angeline și col. 2021, Deloitte 2021a, Paunescu 2018).

Utilizarea criptomonedelor în desfășurarea afacerilor prezintă atât stimulente puternice, cât și probleme necunoscute. De asemenea, fiind un subiect abordat recent în mediul contabil, aduce o serie de oportunități și provocări pentru profesia contabilă și de audit (Paunescu 2018, Vincent și Wilkins 2020).

Prezentul studiu își propune să exploreze criptomonedele și principalele implicații ale acestora pentru profesia contabilă și de audit prin sistematizarea articolelor științifice, și a studiilor și rapoartelor practicienilor publicate în mediul online. Prin revizuirea și analiza celei mai recente literaturi academice și surse practice, am identificat taxonomia temelor emergente relevante. Studiul constată că cele mai discutate teme sunt (1) cadrul de reglementare aplicabil, (2) contabilizarea criptomonedelor, (3) riscurile aferente, precum și (4) utilizarea acestora în activități ilegale.

Procedând astfel, acest studiu aduce două contribuții majore. În primul rând, reprezintă imaginea de ansamblu asupra criptomonedelor în mediul contabil și de audit, prin sinteza efectuată. În al doilea rând, furnizează informații utile pentru contabili și auditori cu privire la abordarea criptomonedelor.

Studiul prezintă, la început, informații despre caracteristicile criptomonedelor și subliniază impactul lor asupra contabilității și auditului. În continuare, este prezentată metodologia de cercetare folosită. Ulterior, sunt prezentate rezultatele obținute din revizuirea surselor academice și rapoartelor practice. Această secțiune include identificarea și examinarea celor patru teme majore identificate anterior. Secțiunea de încheiere oferă o imagine de ansamblu al locului și rolului criptomonedelor în activitatea contabilă și de audit.

Caracteristicile criptomonedelor și impactul lor în contabilitate și audit

Criptomonedele reprezintă o versiune digitală a monedei care este suportată de sisteme descentralizate. Acestea utilizează criptografia pentru asigurarea securității informațiilor și a tranzacțiilor, ceea ce face modificarea, ștergerea sau falsificarea datelor aproape imposibilă, oferind utilizatorilor un grad ridicat de încredere și siguranță (Angeline și col. 2021, Chow și col. 2021, Petrova și col. 2020). Acestea nu sunt reglementate de nicio autoritate centrală, iar tranzacțiile se pot efectua fără intermediari financiari și fără a fi nevoie de încredere între părți (Paunescu 2018, Petrova și col. 2020, Ramassa și Leoni 2021), dar valorile unei criptomonede sunt cotate uneori într-o monedă fiat (Deloitte 2018, KPMG 2018).

În iunie 2018, IFRS IC (International Financial Reporting Standards - Interpretations Committee) a definit criptomoneda ca fiind: “a) o monedă digitală sau virtuală înregistrată pe un registru distribuit care utilizează criptografia pentru securitate, b) emisă de o autoritate jurisdicțională sau de altă parte, și c) nu dă naștere unui contract între titular și alt intermediar”.

Valoarea criptomonedelor se bazează pe legile cererii și ofertei (Angeline și col. 2021, Deloitte 2018) și nu au valoare inerentă (EY, 2019): când cererea este mare, majoritatea tranzacțiilor sunt reprezentate de achiziții, deci valoarea criptomonedelor va crește, iar pe piață va rămâne o cantitate mai redusă de monede disponibile. Numărul total de criptomonede tranzacționate este în creștere, datorită faptului că atât persoanele fizice, cât și cele juridice folosesc criptomonedele în tranzacții online, dar și ca investiții financiare. O astfel de dezvoltare rapidă și fără precedent a criptomonedelor a condus la multiple dezbateri între practicieni și cercetători din domeniul financiar, economic și contabil (Ramassa și Leoni 2021).

O entitate poate folosi criptomonedele în diferite scopuri, acestea fiind relevante pentru stabilirea cadrului de reglementare aplicabil, precum și pentru contabilizarea lor (EY 2021, KPMG 2018, PwC 2019). Pentru utilizarea lor de zi cu zi, acestea pot fi folosite cu scopul de a înlocui monedele tradiționale în plata sau încasarea prețului aferent unor bunuri sau servicii (Deloitte 2021b, Paunescu 2018). În general, criptomonedele au un potențial ridicat de investiție și sunt achiziționate cu scopul de a fi deținute pe termen lung, pentru a crește valoarea capitalului investit (Deloitte 2021b, Paunescu 2018).

Pe măsură ce criptomonedele au devenit din ce în ce mai importante pentru diferite entități raportoare și utilizatori (Paunescu 2018), lipsa unor îndrumări oficiale relevante din partea institutorilor de standarde care se ocupă de problemele emergente legate de criptomonede a devenit o provocare majoră pentru profesioniștii contabili și pentru auditori (Vincent și Wilkins 2020).

Noutatea, ambiguitatea și lipsa de îndrumări oficiale privind tranzacțiile cu criptomonede impun riscuri suplimentare de audit care ar trebui luate în considerare în timpul acceptării și păstrării

clienților, precum și în timpul planificării auditului, al stabilirii procedurilor de audit și al colectării probelor de audit (Vincent și Wilkins 2020).

Criptomonedele pot fi utilizate în activități frauduloase și ilegale (Chow și col. 2021), care pot fi comise datorită protecției anonimatului în tranzacții (Li și col. 2021). În ultimii ani, principalele criptomonede (Bitcoin și Ethereum) au captat atenția multor utilizatori, dar și a infractorilor cibernetici (Chow și col. 2021). Câteva exemple de implicații de securitate ale criptomonedelor includ: spălarea de bani, utilizarea acestora ca mijloace de plată alternative pentru evitarea impozitării, dar și pentru evitarea sancțiunilor economice, având diverse implicații asupra stabilității financiare și a politicii monetare (Constantinescu 2020, KPMG 2018).

Metodologia de cercetare

Deoarece criptomonedele au apărut doar recent ca o nouă zonă de cercetare, cercetătorii și-au bazat studiile predominant pe literatura profesională, surse online și rapoarte publicate de primii utilizatori ai acestora.

În această etapă a cercetării, am investigat care este ansamblul stadiului cunoașterii în domeniul criptomonedelor, în mediul academic, punctând acele cercetări care prezintă o relevanță sporită pentru subiectul în cauză.

În vederea obținerii unei imagini cât mai complexe asupra stadiului actual al cunoașterii domeniului analizat, am parcurs literatura de specialitate, respectiv articole științifice. Am utilizat o bază de date bibliografică și bibliometrică în format online, aceasta cuprinzând în principal reviste științifice, conferințe și cărți. Astfel, am accesat baza de date WOS (Web of Science) disponibilă pe platforma e-nformation și am efectuat căutări de documente, filtrându-le după existența unor cuvinte cheie în titlu.

Asociate termenului de “criptomonedă”, sintagmele “monedă digitală” și “monedă virtuală” sunt folosite în mod interschimbabil (Paunescu 2018). Astfel, în prima căutare, am introdus următorul șir de caractere: ("crypto" OR "crypto currenc*" OR "virtual currenc*" OR "digital currenc*") AND ("account*" OR "audit*"). Am obținut 5 rezultate, dintre care am considerat că trei dintre acestea sunt nerelevante pentru subiectul analizat și problematica pe care ne-am propus să o cercetăm în această etapă.

Analizând unul dintre aceste articole, am constatat folosirea termenului de “crypto-asset”, introducându-l în șirul anterior de căutare. Astfel, șirul de caractere obținut este: ("crypto" OR "cryptocurrenc*" OR "virtual currenc*" OR "digital currenc*" OR "crypto-asset*") AND ("account*" OR "audit*"). În urma acestei căutări, am obținut 18 rezultate dintre care am selectat 14 pentru identificarea și analizarea temelor emergente. În următorul tabel am prezentat lista surselor academice selectate, precum și temele emergente regăsite:

Tabelul 1. Temele emergente regăsite în sursele academice selectate (date prelucrate)

Nr. crt.	Autor(i) și anul publicării	Cadrul de reglementare	Contabilizare	Riscuri	Activități criminale, ilegale
1.	Chou, JH; Agrawal, P; Birt, J (2022)	√	√	√	
2.	Adams, MT; Bailey, WA (2021)			√	
3.	Angeline, YKH; Chin, WS; Tenk, TT; Saleh, Z (2021)	√		√	
4.	Chow, SSM; Choo, KKR; Han, JG (2021)			√	√
5.	Hasso, T; Pelster, M; Breitmayer, B (2021)		√		
6.	Li, YN; Yang, GM; Susilo, W; Yu, Y; Au, MH; Liu, DX (2021)				√

7.	Ramassa, P; Leoni, G (2021)	√			
8.	Petrova, LI; Nikiforov, SA; Klochko, EN; Litti, EV; Stepanova, OV; Protasov, MV (2020)		√		
9.	Vincent, NE; Wilkins, AM (2020)			√	
10.	Pelster, M; Breitmayer, B; Hasso, T (2019)			√	
11.	Vasicek, D; Dmitrovic, V; Cicak, J (2019)	√	√		
12.	Paunescu, M (2018)	√	√		
13.	Zadorozhnyi, ZMV; Murayskyi, VV; Shevchuk, OA (2018)		√		
14.	Matusky, T (2017)	√	√		

Sursa: elaborat de autor

Existența unui volum limitat de publicații academice aferente criptomonedelor în sfera contabilității și auditului ne-a determinat să căutăm studii și rapoarte ale practicienilor, precum și site-uri web ale marilor firme și asociații profesionale de contabilitate și audit. Prin efectuarea acestei etape, dorim să oferim o imagine mai cuprinzătoare asupra criptomonedelor în domeniul contabilității și auditului.

Sursele selectate în această etapă sunt Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), Chartered Professional Accountants Canada (CPA Canada), Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW), precum și firmele de audit Big 4: Deloitte, EY, KPMG, PwC. Similar cu abordarea aplicată literaturii de specialitate, selecția surselor online considerate relevante pentru studiul în cauză a fost condiționată de acoperirea sferei criptomonedelor în domeniul contabilității și al auditului. Prin urmare, am selectat sursele care au respectat această condiție, eliminându-le pe cele care menționau criptomonedele în contextul unor domenii tematice, altele decât contabilitatea și auditul. Această analiză a studiilor și rapoartelor practicienilor, precum și a site-urilor web ale marilor firme și asociații profesionale de contabilitate și audit, s-a concretizat într-un eșantion de 13 surse. Prezentarea acestora, și clasificarea lor în funcție de temele emergente sunt redate în Tabelul 2:

Tabelul 2. Temele emergente abordate de către practicieni în materialele selectate (date prelucrate)

Nr. crt.	Autor(i) și anul publicării	Cadrul de reglementare	Contabilizare	Riscuri	Activități criminale, ilegale
1.	Deloitte (2021a)	√	√	√	
2.	Deloitte (2021b)		√	√	
3.	EY (2021)		√		
4.	ICAEW (2021a)				√
5.	ICAEW (2021b)	√			
6.	Constantinescu, M. (2020)				√
7.	KPMG (2019)		√		
8.	PwC (2019)	√	√		
9.	CPA (2018a)			√	
10.	CPA (2018b)	√	√		
11.	Deloitte (2018)		√		

12.	KPMG (2018)				√
13.	ACCA		√		

Sursa: elaborat de autor

În analiza studiilor și rapoartelor practicienilor am efectuat căutările pe site-urile web ale surselor, optând pentru selecția unui eșantion mai restrâns, metodă bazată pe abordările adoptate de Unerman (2000) și Kim și Kuljis (2010). Aceștia consideră că este de preferat efectuarea unei examinări asupra unui eșantion mai mic deoarece acesta permite mai multe perspective asupra temelor cheie, comparativ cu un eșantion mai mare de surse care ar fi examinat superficial.

Analizând tematic cele 14 lucrări academice și cele 13 studii și rapoarte ale practicienilor, am redactat o listă cu cele patru teme emergente asupra criptomonedelor, cu implicații asupra domeniului contabil și de audit. Aceste teme cheie, care vor fi detaliate în secțiunile următoare, sunt:

- 1) Cadrul de reglementare;
- 2) Contabilizarea;
- 3) Riscurile aferente;
- 4) Activitățile ilegale, criminale.

1) Cadrul de reglementare aplicabil criptomonedelor

Criptomonedele reprezintă un fenomen al economiei digitale pe care tot mai multe entități îl implementează în procesul de afaceri (Petrova și col. 2020), deși standardele contabile nu s-au adaptat acestuia (Vasicek și col. 2019). Pe baza literaturii analizate, am observat o lipsă de reglementare a criptomonedelor, atât în plan general, dar și în domeniul contabil și de audit (Angeline și col. 2021, Matusky 2017).

Nici Consiliul pentru Standarde Financiare de Contabilitate (FASB), Consiliul pentru Standarde de Audit (ASB) și nici Consiliul de Supraveghere a Contabilității Companiei Publice (PCAOB) nu au emis îndrumări oficiale pentru a facilita contabilizarea sau auditarea criptomonedelor (ICAEW 2021b, Matusky 2017, Vincent și Wilkins 2020), fiind o provocare pentru profesioniștii contabili și pentru auditori. Totuși, PCAOB a listat activele digitale ca un domeniu cheie de atenție în perspectiva sa de inspecție pentru 2019. Având în vedere adoptarea rapidă a criptomonedelor de către indivizi și entități, PCAOB intenționează să-și îmbunătățească înțelegerea cu privire la politicile de acceptare și continuarea a colaborărilor cu clienții firmelor de contabilitate publică, implementarea resurselor și procedurile de audit planificate cu privire la criptomonede (Vincent și Wilkins 2020).

Problema contabilizării deținerii de criptomonede a apărut pentru prima dată în timpul consultării agendei IASB din 2015 (Ramassa și Leoni 2021), dar subiectul a rămas în stadiul de analiză pentru câțiva ani (Paunescu 2018). De asemenea, FASB a demarat cercetări în vederea dezvoltării unui standard de contabilitate pentru monedele digitale în 2017 (CPA 2018b, Paunescu 2018). Se consideră că în viitor vor apărea cât mai multe reglementări fiscale și contabile ale criptomonedelor, deoarece atât implicarea entităților, cât și prețul vor continua să crească (ICAEW 2021b).

În prezent, îndrumările din US GAAP nu abordează în mod direct contabilitatea criptomonedelor (Deloitte 2021a, ICAEW 2021b, Paunescu 2018), motiv pentru care trebuie să se ia în considerare IFRS-urile existente (ACCA, CPA 2018b, PwC 2019), conform punctului 7 din IAS 8 “Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile și erorilor” (CPA 2018b).

Comitetul Internațional de Interpretare a Raportării Financiare (IFRIC) a publicat “Holdings of Cryptocurrencies—Agenda Paper 4” (IFRIC 2019) care precizează că tratamentul contabil pentru deținerea de criptomonede urmează Standardul Internațional de Contabilitate (IAS 38) privind imobilizările necorporale (Deloitte 2021a, PwC 2019, Vincent și Wilkins 2020).

Astfel, dacă criptomonedele sunt deținute cu scopul de a crește valoarea capitalului investit (Deloitte 2021b, Paunescu 2018), acestea se vor contabiliza conform IAS 38 „Imobilizări necorporale”, fiind considerate active necorporale (CPA 2018b, Deloitte 2021a, KPMG 2019, PwC 2019, Vasicek și col. 2019).

IFRS IC a concluzionat că IAS 2, „Stocuri” se aplică criptomonedelor în cazul în care acestea sunt deținute pentru vânzare în cursul normal al activității, respectiv în situațiile în care nu este aplicabil IAS 38. Este important de menționat faptul că acest standard nu impune ca stocurile să fie tangibile (CPA 2018b, EY 2021, PwC 2019).

Criptomonedele pot fi acceptate ca plată de către anumite entități, dar nu devin automat mijloc de plată legal (EY 2021). Astfel, IAS 7 nu este aplicabil deoarece criptomonedele nu pot fi considerate numerar sau echivalente de numerar în nicio situație, chiar dacă sunt monede virtuale (ACCA, PwC 2019). În mod similar, nu se va aplica nici IFRS 9 sau IAS 32 deoarece acestea nu îndeplinesc caracteristicile unui instrument financiar (ACCA, Chou și col. 2022, PwC 2019), chiar dacă sunt obținute prin minare (Paunescu 2018). Criptomonedele pot fi deținute pentru aprecierea capitalului, dar acestea nu sunt proprietăți (terenuri sau clădiri), cum este specificat în definiția investiției imobiliare, deci nu se încadrează în utilizarea IAS 40 (CPA 2018b). Deși criptomonedele se obțin prin procesul numit “minare”, IFRS 6 nu se poate utiliza în acest caz, aplicându-se doar cheltuielilor de explorare și evaluare efectuate în procesul de căutare a resurselor minerale (EY 2021).

2) Contabilizarea criptomonedelor

În general, rapoartele indică faptul că diversele funcții și caracteristici economice ale criptomonedelor conduc la o dificilă dezvoltare a unor criterii de clasificare specifice și la o bază unică de cuantificare care să fie aplicabilă în toate circumstanțele (Chou și col. 2022).

În studiile analizate, principalele categorii cu care criptomonedele sunt asociate sunt: numerarul sau echivalentele de numerar, instrumente financiare, stocuri, respectiv imobilizări necorporale.

Consiliul Australian pentru Standarde de Contabilitate (AASB) a menționat că criptomonedele nu reprezintă numerar, conform IFRS-urilor existente (Ramassa și Leoni 2021). IAS 7 “Situația fluxurilor de numerar” definește echivalentele de numerar ca „investiții pe termen scurt, foarte lichide, care sunt ușor convertibile în sume cunoscute de numerar și care sunt supuse unui risc nesemnificativ de modificare a valorii”. Astfel, criptomonedele nu pot fi clasificate ca echivalente de numerar deoarece sunt supuse unei volatilități semnificative a prețurilor (ACCA, CPA 2018b, Deloitte 2018, ICAEW 2021b, Matusky 2017). Prin urmare, monedele digitale nu reprezintă numerar sau echivalente de numerar (Hasso și col. 2019) care pot fi contabilizate în conformitate cu IAS 7, căci nu îndeplinesc condițiile economice sau legale corespunzătoare (Matusky 2017, Paunescu 2018).

Deși criptomonedele pot fi acceptate ca mijloc de plată de către anumite entități, acesta nu devine automat mijloc de plată legal (ACCA, EY 2021), dar în viitor există posibilitatea ca acestea să fie considerate monede și să fie folosite la o scară mai largă în întreaga lume (Paunescu 2018). În prezent, El Salvador este singura țară care a adoptat o legislație conform căreia Bitcoin este tratat drept mijloc legal de plată, alături de dolarii americani (EY 2021, ICAEW 2021b).

IFRS 9 “Instrumente financiare” și IAS 32 “Instrumente financiare: Prezentare” sunt standardele aplicabile instrumentelor financiare și activelor financiare. Conform IAS 32, un instrument financiar reprezintă “un contract care dă naștere unui activ financiar al unei entități și a unei datorii sau instrument de capitaluri proprii al altei entități”. Posesorul unei criptomonede nu prezintă un astfel de drept contractual, în general (CPA 2018b). În plus, criptomonedele nu oferă deținătorului un interes rezidual în activele unei entități după deducerea tuturor pasivelor acesteia

(PwC 2019). Astfel, nu sunt îndeplinite condițiile necesare pentru utilizarea IAS 32 (Chou și col. 2022). Cu toate acestea, chiar dacă o criptomonedă nu reprezintă un contract în sine, aceasta poate face obiectul unui contract (EY 2021, Paunescu 2018). De asemenea, anumite contracte de vânzare sau cumpărare de criptomonede, în viitor, (de exemplu: contractele tip options sau forward) sau alte contracte decontate în numerar în funcție de mișcările unei criptomonede ar putea îndeplini definiția unui instrument derivat, fiind astfel obiectul contabilității instrumentelor financiare (CPA 2018b).

Conform interpretării IFRS a contabilității criptomonedelor, acestea pot fi tratate ca active necorporale sau stocuri (Matusky 2017, Petrova și col. 2020, Vasicek și col. 2019), fiind cele mai întâlnite situații de contabilizare.

Conform IAS 2 “Stocuri”, acestea sunt active “(a) deținute pentru vânzare în cursul normal al activității; (b) în procesul de producție pentru o astfel de vânzare sau (c) sub formă de materiale care vor fi consumate în procesul producției sau prestării de servicii”. Standardul nu impune ca stocurile să fie într-o formă tangibilă, dar acestea ar trebui să fie deținute pentru vânzare în cursul normal al activității (Chou și col. 2022, PwC 2019), fiind transformate în numerar într-un termen scurt (Paunescu 2018). Astfel, o entitate care tranzacționează în mod activ criptomonedele, cumpărându-le în vederea revânzării lor în viitorul apropiat și generând un profit din fluctuațiile prețului va aplica IAS 2 (CPA 2018b, PwC 2019). De asemenea, minarea criptomonedelor poate fi considerată un proces de producție, caz în care aplicarea acestui standard este corespunzătoare (Paunescu 2018, Petrova și col. 2020).

Cu toate acestea, dacă entitatea deține criptomonedele cu scopul de investiție, pe perioade lungi de timp în care crește valoarea capitalului, acestea nu ar mai îndeplini definiția stocurilor (PwC 2019).

În general, criptomonedele se contabilizează ca active necorporale cu durată nedeterminată în conformitate cu Codificarea Standardelor de Contabilitate FASB Subiectul 350, “Imobilizări necorporale — Fond comercial și altele” (ASC 350) (Deloitte 2018, Deloitte 2021a, ICAEW 2021b).

IAS 38 definește imobilizarea necorporală ca fiind “un activ nemonetar identificabil, fără substanță fizică, deținut în scopul utilizării în producția sau furnizarea de bunuri sau servicii, în scopul închirierii, sau în scopuri administrative”. Acceptând faptul că criptomonedele nu sunt active monetare și le lipsește substanța fizică (Deloitte 2018, EY 2021, Petrova și col. 2020), acestea se clasifică în categoria imobilizărilor necorporale, aplicându-se IAS 38 (Matusky 2017, PwC 2019, Vasicek și col. 2019). De asemenea, dacă o entitate folosește criptomonedele în schimburi de bunuri și servicii, nu le deține pentru a le vinde în cursul normal al activității, nici nu urmărește să obțină profituri pe termen scurt din posesia acestora, criptomonedele se vor considera active intangibile (Paunescu 2018).

Există numeroase argumente în favoarea încadrării criptomonedelor într-una dintre categoriile amintite anterior, dar se consideră că monedele virtuale sunt un nou tip de active și, având în vedere impactul social și economic al acestora, IASB ar trebui să emită un nou standard (Paunescu 2018, Ramassa și Leoni 2021).

3) Riscurile aferente

Utilizarea criptomonedelor nu este, în general, interzisă, dar autoritățile atrag atenția asupra riscului aferent (Matusky 2017). Opinia este împărțită la nivel global cu privire la cea mai bună modalitate de a valorifica beneficiile criptomonedei, diminuând în același timp riscurile (ICAEW 2021a).

Conform Pelster, Breitmayer și Hasso (2019), se constată că atunci când se angajează în tranzacționarea cu criptomonede, investitorii își modifică simultan comportamentul de investire, având un mai mare apetit față de risc întrucât își majorează intensitatea tranzacționării și a efectului

de levier. Cu toate acestea, absența unor îndrumări legale și de reglementare consecvente cu privire la criptomonede reprezintă o provocare majoră atunci când se determină dacă o firmă de audit deține competențele necesare pentru a accepta sau a continua o colaborare cu un client deținător de monede digitale. În acest sens, Chartered Professional Accountants of Canada (2018) a publicat un articol conform căruia câteva dintre aspectele care trebuie luate în considerare în acest sens sunt: integritatea clientului, calitatea managementului, în special managementul riscurilor, calitatea controlului intern, respectiv competențele și capacitățile echipei de audit și a experților externi.

Aceeași idee este susținută și de către Vincent și Wilkins (2020) în studiul lor despre provocările care apar când vine vorba despre auditarea criptomonedelor. Astfel, potrivit acestora, fie că e vorba de lipsa experienței anterioare și a expertizei tehnice din partea auditorului, fie că se înregistrează lipsuri din partea clientului în ceea ce privește managementul riscului, rapoartele contabile, ori menținerea unor controale interne adecvate – toate acestea în vederea atenuării riscurilor asociate criptomonedelor, e necesar ca auditorii să își mărească nivelul de competență în aria monedelor virtuale prin instruire și educare, angajând experți care să facă parte din echipele de audit. În acest sens, aceștia trebuie să ia în considerare controalele tehnologice, generale și aplicative legate de criptomonedă ca activ digital. De asemenea, este important ca jucătorii interni și externi să înceapă să investească timpul și efortul necesar pentru a reuși, fiind nevoie ca toată lumea să se implice, de la consiliu și comitetele sale până la departamentele de risc, trezorerie, finanțe, impozite, contabilitate, tehnologie, comunicații și cele juridice (Deloitte 2021b).

Pe de altă parte, având în vedere complexitatea inerentă și riscul asociat custodiei proprii a monedelor digitale, tot mai multe companii apelează la acorduri cu terți, lucru care poate genera dificultăți în cadrul procesului de audit. Astfel, este necesar ca auditorii să ia în considerare existența unor controale și la nivel de terță parte, pentru a se asigura că există o acuratețe rezonabilă a raportărilor, minimizând sau chiar prevenind astfel riscurile de natură tehnologică ce ar putea conduce la pierderi substanțiale și ireversibile (Vincent și Wilkins 2020, Chou, și col. 2021). Totodată, în cazul în care compania alege să se bazeze pe o bursă sau pe un custode pentru a-și stoca activele digitale, este necesar să se analizeze cu atenție aspecte precum: securitatea, încrederea, politicile implementate respectiv planurile și procedurile de prevenție și de acțiune în cazul apariției unui eveniment nedorit (Deloitte 2021a).

Yap Kiew Heong Angeline, Wong Siew Chin, Teoh Teng Tenk, Melissa și Zakiah Saleh (2021) au realizat un studiu privind tratamentul contabil al criptomonedelor prin intermediul căruia au emis trei ipoteze, dintre care ne vom opri asupra celei conform căreia există o relație semnificativă între riscurile asociate criptomonedelor și tratamentele contabile. Ulterior, în urma prelucrării din punct de vedere statistic a datelor obținute, aceștia au demonstrat că ipoteza este validă, cele două elemente analizate fiind corelate pozitiv.

4) Activități ilegale, criminale

În ultimii ani, criptomonedele sunt tot mai populare, inclusiv în rândul infractorilor cibernetici (Chow și col. 2021). Acestea garantează anonimatul, deși tranzacțiile cu monedele virtuale sunt transparente în cadrul rețelei. Astfel, criptomonedele reprezintă un potențial instrument pentru activitățile ilegale, cum ar fi spălarea banilor sau achiziții pe piața neagră (Angeline și col. 2021, Li și col. 2021, Ramassa și Leoni 2021). Având în vedere aceste aspecte, a apărut o nevoie de echilibru între aplicarea legii fiscale și drepturile de confidențialitate ale utilizatorilor (Adams și Bailey 2021).

În primul rând, criptomonedele sunt utilizate ca mijloc de spălare a banilor, de obicei cu scopul de sustragere de la sancțiunile internaționale, dar și de la plata impozitelor (Constantinescu 2018, KPMG 2018). Infractorii cibernetici combină mai multe criptomonede cu un nivel cât mai ridicat de

confidențialitate, schimburi și adrese digitale pentru a întrerupe piste de audit, pregătind fondurile în cauză pentru reintroducerea lor în sistemul financiar tradițional (KPMG 2018). O altă metodă de spălare de bani prin intermediul criptomonedelor include și mijloace mai des întâlnite, precum atacurile cibernetice. Bani obținuți în urma unui atac cibernetic se pierd prin intermediul criptomonedelor deoarece se folosesc carduri preplătite care se leagă de portofelele de criptomonede, iar sumele în cauză se folosesc, de obicei, pentru achiziții de bunuri de lux (Constantinescu 2020). Astfel, se evită impozitarea acelor sume (KPMG 2018).

Criptomonedele se utilizează în combinație cu mijloace de plată alternative pentru sustragerea de la plata impozitelor aferente sumelor transferate sau pentru evitarea diverselor limite de transfer impuse de anumite state (Constantinescu 2020). Toate acestea sunt posibile datorită unei principale caracteristici ale criptomonedelor, anume că acestea nu implică o instituție bancară sau o altă autoritate guvernamentală în tranzacții (Paunescu 2018, Petrova și col. 2020). De asemenea, criptomonedele se pot transfera într-un timp foarte scurt, aproape instantaneu, lăsând mai puține urme, iar caracterul descentralizat al rețelelor prezintă o dificultate sau chiar imposibilitate de distrugere a acestora (Constantinescu 2020).

O altă activitate ilegală pentru care criptomonedele reprezintă o metodă eficientă este încasarea răscumpărilor în urma atacurilor de tip phishing, malware sau altele (Constantinescu 2020), datorită confidențialității și anonimității monedelor digitale.

De asemenea, criptomonedele se utilizează și pentru activități de crimă organizată, pentru finanțarea terorismului, a activităților de spionaj și război informațional, pentru finanțarea și manipularea alegerilor politice (Constantinescu 2020, Li și col. 2021).

La nivel de entitate, auditorii trebuie să aibă în vedere scopul tranzacțiilor cu criptomonede efectuate de către clientul auditat, respectiv dacă tranzacțiile sunt legate de strategia generală de afaceri sau dacă acestea sunt legate de motivul menținerii anonimatului (Vincent și Wilkins 2020).

La nivel global, activitățile de această natură pot fi reduse printr-o strategie globală optimă și omogenă, urmată de o sarcină mai dificilă de coordonare, iar în cele din urmă, reglementare (ICAEW 2021a). În februarie 2018, FATF a decis să implementeze o reglementare care abordează riscurile criptomonedelor în spălarea de bani. Astfel, s-au interzis conturile anonime sau sub formă de pseudonime, fiind necesar ca toate portofelele electronice să fie înregistrate cu datele unei persoane reale (KPMG 2018).

Concluzii și implicații practice

Criptomonedele câștigă o popularitate semnificativă datorită avantajelor utilizării lor, precum: accesibilitate, lipsa terților, confidențialitate, lipsa documentelor, automatizarea contabilității și optimizarea costurilor, dar acestea implică și numeroase riscuri.

Provocările unice și fără precedent oferite de monedele digitale au impulsat atât cercetătorii, cât și practicienii să examineze caracteristicile criptomonedelor și impactul acestora asupra practicilor contabile și de audit.

În urma analizei efectuate, am constatat că au predominat următoarele teme: (1) cadrul de reglementare aplicabil criptomonedelor, (2) contabilizarea acestora, (3) riscurile aferente utilizării lor și (4) activitățile ilegale, criminale care pot fi realizate prin intermediul tranzacțiilor cu criptomonede. Am prezentat fiecare temă din prisma cercetătorilor științifici și a practicienilor, concluzionând că, precum orice altă inovație, criptomonedele pot fi privite atât ca o oportunitate, cât și ca o amenințare.

Principalele beneficii prezente în utilizarea criptomonedelor includ creșterea valorii capitalului investit, promptitudinea efectuării tranzacțiilor, protejarea datelor, eliminarea unei terțe părți și libertatea în tranzacționare.

Cu toate acestea, spre deosebire de beneficiile aduse de criptomonede, cercetătorii și practicienii au identificat, de asemenea, potențiale limitări. De exemplu, în timp ce criptomonedele presupun efectuarea tranzacțiilor fără implicarea unei autorități centrale și fără a se baza pe încrederea în terți, acestea pot fi utilizate pentru efectuarea de tranzacții frauduloase, ilegale sau chiar criminale. De asemenea, trebuie avute în vedere și riscurile aferente în auditarea entităților care tranzacționează și utilizează criptomonede. În general, articolele, studiile și rapoartele analizate nu susțin, dar nici nu se opun adoptării criptomonedelor în activitățile normale ale entităților.

Criptomonedele implică o transformare puternică a proceselor economice și sociale, iar evoluția și poziționarea științifică a acestora în economie a influențat domeniul contabil și de audit, generând un interes considerabil în rândul cercetătorilor și al practicienilor de a-l recunoaște ca activ al întreprinderii.

Entitățile se orientează spre adoptarea și implementarea criptomonedelor în tranzacțiile lor, fapt care impulsionază profesioniștii contabili și auditorii să își extindă setul de abilități și cunoștințe pentru a putea anticipa și satisface cerințele clienților lor. Contabilul este cel care decide și evaluează modul de reflectare al acestora în situațiile financiare. De asemenea, acesta trebuie să analizeze implicațiile financiare pe care criptomonedele le pot aduce entității, căci rezultatele nu sunt reflectate în contul de profit și pierdere, deci nu va crește profitul entității. Colectarea informațiilor contabile privind decontările cu criptomonede se realizează fără documentele tradiționale de plată sau extrase bancare. Astfel, informațiile electronice din sistemul de comunicare hibrid reprezintă fundamentul pentru documentarea complet automatizată, formarea înregistrărilor contabile, gestionarea transferurilor fără numerar și informarea contabililor.

Atât profesioniștii contabili, cât și auditorii, se pot întâlni cu numeroase provocări în abordarea criptomonedelor, precum lipsa unui cadru de reglementare particularizat acestui nou tip de active, lipsa experienței anterioare și a cunoștințelor tehnice, dar și lipsuri care provin din partea entității în ceea ce privește controalele interne și managementul riscului. Este necesară o colaborare a tuturor părților implicate, precum și investiții de timp și efort.

În tranzacțiile cu monede digitale trebuie acordată o atenție sporită asupra securității cibernetice din partea entității, dar și din partea contabililor și auditorilor, datorită implicațiilor de securitate ale criptomonedelor.

Pe măsură ce criptomonedele vor fi integrate în procesele de afaceri ale cât mai multor entități, pot apărea noi oportunități și provocări pentru contabili și auditori. Astfel, aceștia trebuie să înțeleagă implicațiile aduse de monedele virtuale, să acumuleze cunoștințe tehnice în domeniu și să țină pasul cu evoluțiile din sfera în cauză. Pentru a identifica efectele criptomonedelor asupra practicii contabile și de audit și pentru a observa reacțiile și percepțiile practicienilor în domeniu, sunt necesare mai multe cercetări.

Referințe bibliografice

1. Adams, M.T., Bailey, W.A. (2021), Emerging Cryptocurrencies and IRS Summons Power: Striking the Proper Balance between IRS Audit Authority and Taxpayer Privacy, The ATA Journal of Legal Tax Research 19. 10.2308/JLTR-2020-007, disponibil la https://www.researchgate.net/publication/354004936_Emerging_Cryptocurrencies_and_IRS_Summons_Power_Striking_the_Proper_Balance_between_IRS_Audit_Authority_and_Taxpayer_Privacy
2. Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), Accounting for cryptocurrencies, disponibil la <https://www.accaglobal.com/in/en/student/exam-support-resources/professional-exams-study-resources/strategic-business-reporting/technical-articles/cryptocurrencies.html>

3. Angeline, Y.K.H., Chin, W.S., Tenk, T.T., Saleh, Z. (2021), Accounting Treatments for Cryptocurrencies in Malaysia: The Hierarchical Component Model Approach, *Asian Journal of Business and Accounting* 14. 137-171. 10.22452/ajba.vol14no2.5, disponibil la <https://www-webofscience-com.am.e-nformation.ro/wos/woscc/full-record/WOS:000745003800005>
4. Constantinescu, M. (2020), *Criptomonedele: Aspecte tehnologice, economice și implicații asupra securității naționale*, Editura Pro Universitaria, București, 256-279
5. Chartered Professional Accountants Canada 2018a, Audit Considerations Related to Cryptocurrency Assets and Transactions, disponibil la <https://www.cpacanada.ca/en/business-and-accounting-resources/audit-and-assurance/canadian-auditing-standards-cas/publications/cryptocurrency-audit-considerations>
6. Chartered Professional Accountants Canada 2018b, An Introduction to Accounting for Cryptocurrencies, disponibil la <https://www.cpacanada.ca/en/business-and-accounting-resources/financial-and-non-financial-reporting/international-financial-reporting-standards-ifs/publications/accounting-for-cryptocurrencies-under-ifs>
7. Chou, J.H., Agrawal, P., Birt, J. (2022), Accounting for crypto-assets: stakeholders' perceptions, *Studies in Economics and Finance*. ahead-of-print. 10.1108/SEF-10-2021-0469, disponibil la <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/SEF-10-2021-0469/full/html>
8. Chow, S.S.M., Choo, K.K.R., Han, J.G. (2021), Editorial for accountability and privacy issues in blockchain and cryptocurrency, *Future Generation Computer Systems*. 114. 10.1016/j.future.2020.08.039, disponibil la <https://sci-hub.hkvisa.net/10.1016/j.future.2020.08.039>
9. Deloitte 2018, Classification of Cryptocurrency Holdings, disponibil la <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/audit/ASC/FRA/2018/us-aers-fra-classification-of-cryptocurrency-holdings.pdf>
10. Deloitte 2021a, Corporates investing in crypto, disponibil la <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/audit/corporates-investing-in-crypto-microstrategy.pdf>
11. Deloitte 2021b, Corporates using crypto, disponibil la <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/audit/articles/corporates-using-crypto.html>
12. EY 2021, Accounting by holders of crypto assets, disponibil la https://www.ey.com/en_gl/ifrs-technical-resources/accounting-by-holders-of-crypto-assets-updated-october-2021
13. Hasso, T., Pelster, M., Breitmayer, B. (2019), Who trades cryptocurrencies, how do they trade it, and how do they perform? Evidence from brokerage accounts, *Journal of Behavioral and Experimental Finance*. 23. 10.1016/j.jbef.2019.04.009, disponibil la <https://sci-hub.hkvisa.net/10.1016/j.jbef.2019.04.009>
14. Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW) 2021a, Countries looking to ban cryptocurrencies may play into the hands of Bitcoin, disponibil la <https://www.icaew.com/insights/viewpoints-on-the-news/2021/dec-2021/countries-looking-to-ban-cryptocurrencies-may-play-into-the-hands-of-bitcoin>
15. Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW) 2021b, Cryptocurrency: accountants look beyond the horizon, disponibil la https://www.icaew.com/insights/viewpoints-on-the-news/2021/jun-2021/cryptocurrency-accountants-look-beyond-the-horizon?utm_campaign=Members%20-%20ICAEW&utm_medium=email&utm_source=1818959_ICAEWDaily_News_11June2021&utm_content=2&dm_i=47WY,12ZIN,KDBG,4XAXM,1
16. Kim, I., Kuljis, J. 2010, 'Applying Content Analysis to Web-based Content', *Journal of Computing and Information Technology*, 18 (4): 369–75.
17. KPMG 2018, Anti-Money Laundering in times of cryptocurrencies, disponibil la <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ch/pdf/anti-money-laundering-in-times-of-cryptocurrency.pdf>
18. KPMG 2019, Cryptoassets: accounting and tax, disponibil la <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2019/04/cryptoassets-accounting-tax.pdf>
19. Li, Y.N., Yang, G.M., Susilo, W., Yu, Y., Au, M.H., Liu, D.X. (2021), Traceable Monero: Anonymous Cryptocurrency with Enhanced Accountability, *IEEE Transactions on Dependable and Secure Computing*. PP. 1-1. 10.1109/TDSC.2019.2910058, disponibil la <https://sci-hub.hkvisa.net/10.1109/TDSC.2019.2910058>
20. Matusky, T. (2017), Accounting of Cryptocurrencies, *International Scientific Conference for Doctoral Students and Post-Doctoral Scholars (Edamba 2017)*, 313-321, disponibil la <https://www-webofscience-com.am.e-nformation.ro/wos/woscc/full-record/WOS:000556157800037>
21. Paunescu, M. (2018), The accountant's headache: Accounting for virtual currencies transactions, *AMIS Proceedings 2018*, disponibil la https://www.researchgate.net/publication/331704362_The_accountant%27s_headache_accounting_for_virtual_currencies_transactions

22. Petrova, L.I., Nikiforov, S.A., Klochko, E.N., Litti, E.V., Stepanova, O.V., Protasov, M.V. (2020), Research of interferential factors of accounting and evaluation of cryptocurrency in the practical business model of a company, *Revista San Gregorio*. 41. 210-221. 10.36097/rsan.v1i41.1514, disponibil la <https://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/article/view/1514>
23. Pelster, M., Breitmayer, B., Hasso, T. (2019), Are cryptocurrency traders pioneers or just risk-seekers? Evidence from brokerage accounts, *Economics Letters*. 182. 98-100. 10.1016/j.econlet.2019.06.013, disponibil la <https://sci-hub.hkvisa.net/10.1016/j.econlet.2019.06.013>
24. PwC 2019, In depth: A look at current financial reporting issues, disponibil la <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/ifrs/publications/ifrs-16/cryptographic-assets-related-transactions-accounting-considerations-ifrs-pwc-in-depth.pdf>
25. Ramassa, P., Leoni, G. (2021), Standard setting in times of technological change: accounting for cryptocurrency holdings, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. ahead-of-print. 10.1108/AAAJ-10-2020-4968, disponibil la <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/AAAJ-10-2020-4968/full/html>
26. Unerman, J. 2000, 'Methodological Issues: Reflections on Quantification in Corporate Social Reporting Content Analysis', *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 13 (5): 667–81.
27. Vasicek, D., Dmitrovic, V., Cicak, J. (2019), Accounting Of Cryptocurrencies under IFRS, 8th International Scientific Symposium Economy of Eastern Croatia - Vision And Growth, 550-563, disponibil la [https://www-webofscience-com.am.e-nformation.ro/wos/woscc/full-record/WOS:000471912000041](https://www.webofscience-com.am.e-nformation.ro/wos/woscc/full-record/WOS:000471912000041)
28. Vincent, N.E., Wilkins, A.M. (2020), Challenges when Auditing Cryptocurrencies, *Current Issues in Auditing*. 14. A46-A58. 10.2308/ciia-52675, disponibil la <https://meridian.allenpress.com/cia/article/14/1/A46/432267/Challenges-when-Auditing-Cryptocurrencies>
29. Zadorozhnyi, Z.M.V., Murayskyi, V.V., Shevchuk, O.A. (2018), Management Accounting of Electronic Transactions with the use of Cryptocurrencies, *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 3. 169-177. 10.18371/fcaptop.v3i26.144368, disponibil la https://www.researchgate.net/publication/328709199-MANAGEMENT_ACCOUNTING_OF_ELECTRONIC_TRANSACTIONS_WITH_THE_USE_OF_CRYPTOCURRENCIES

THE INFLUENCE OF CSI ENGAGEMENT BY FASHION COMPANIES ON PEOPLE FROM AUSTRIA COMPARED TO KAZAKHSTAN

INFLUENȚA IRESPONSABILITĂȚII SOCIALE ÎN CORPORAȚII (CSI) ASUPRA PERSOANELOR DIN AUSTRIA COMPARATIV CU CELE DIN KAZAHSTAN

Laura MOȘIU MEDA

meda.mosiu96@e-uvt.ro

Coordonator științific: Ovidiu-Constantin BUNGET, ORCID ID: 0000-0001-9956-0232

ovidiu.bunget@e-uvt.ro

Universitatea de Vest din Timișoara, România

Abstract: *CSI (corporate social irresponsability) refers to situations in which companies fail to achieve the minimum standard of behaviour when it comes to the relationship of the company to its stakeholders. As a new concept, CSI is in a constant development. The purpose of this article is to analyze the difference in reaction of consumers from two different countries, Austria and Kazakhstan, to CSI engagement by international fashion companies.*

A questionnaire is conducted for our participants (N=197) in order to study their attitude towards CSI. A fictional scenario about corruption was created and presented to them with the aim to a better understanding of the CSI concept. The obtained results showed that Austrians react more harshly to the corruption scenario than Kazakhs.

The present research attempts to stimulate further investigation regarding this topic.

Keywords: *corporate social irresponsability, corruption, GDP, power distance index, purchasing power parity*

JEL: M40, M41

Introducere

Globalizarea a avut un impact imens asupra comportamentului consumatorilor și asupra preferințelor clienților, astfel încât valorile acestora s-au schimbat drastic. Dacă acum cincizeci de ani iresponsabilitatea socială în corporații era un concept cu totul nou, în zilele noastre joacă un rol foarte important în companiile internaționale. Inițial scopul principal al unei companii era să obțină profit, însă în ziua de astăzi când totul este într-o continuă dezvoltare, managerii corporațiilor au obligația de a se concentra pe responsabilitatea socială, pe a „face lucrurile într-un mod adecvat și corespunzător”.

Au existat situații în lumea corporațiilor care exemplifică nepăsarea acestora cum ar fi scandalul Enron sau Worldcom¹. Exemple recente au fost: catastrofa de mediu cauzată de BP² din Golful Mexic sau dezastrul de pe piața auto cauzat de compania Volkswagen³. Acest comportament iresponsabil a fost pedepsit cu amenzi de miliarde de dolari. Degradarea reputației este o consecință pe care corporațiile trebuie să o îndure atunci când se angajează în activități iresponsabile.

Tench (2015) susține că iresponsabilitatea socială (CSI) poate fi văzută în antiteză cu responsabilitatea socială (CSR) și că cele două funcționează ca și forțe opuse.

¹ Aceștia descriu perfect conceptul de iresponsabilitate socială

² British Petroleum

³ A falsificat rezultatele motoarelor Diesel pentru a evita testele antipoluare

Lin-Hi și Müller (2013) sunt de părere că iresponsabilitatea socială poate fi tratată precum un eșec în a acționa responsabil, așadar companiile ar trebui să evite situațiile care duc la un comportament iresponsabil cu scopul de a preveni dăunarea altora.

Primul subiect de studiu face referire asupra analizării schimbării percepției persoanelor din Kazahstan și a celor din Austria în momentul în care li s-a prezentat un caz de corupție. Austria și Kazahstan sunt țări total diferite din punct de vedere al culturii, valorilor și preferințelor. Aceste diferențe se datorează mai multor factori. Unul dintre acești factori este nivelul de trai, care este mai scăzut în Kazahstan decât în Austria, factor care îi face pe cei din Kazahstan să pună pe primul loc propriile nevoi creând astfel o indiferență față de măsurile de precauție și față de comportamentul etic.

Un alt factor este diferența față de putere, numită și ecartul puterii, care exprimă gradul de egalitate sau inegalitate între membrii unei societăți. Acesta este mai mare în Kazahstan decât în Austria și exprimă măsura în care indivizi ai societății cu mai puțină influență se așteaptă la o distribuție inegală a puterii și o tolerează. Membrii societăților în care ecartul puterii este la un nivel ridicat acceptă un nivel ierarhic în care fiecare are locul lui. Persoanele din țări cu ecartul puterii scăzut au tendința de a egaliza distribuția puterii și cer tot timpul explicații atunci când se ajunge la inegalități. Un nivel ridicat al ecartului puterii duce la acceptarea inegalității și la resemnarea în fața corupției, fiind astfel Kazahstan mult mai tolerantă ca și țară față de corupție, spre deosebire de Austria.

Al doilea subiect de studiu se referă la diferența dintre Austria și Kazahstan în intenția de a achiziționa în continuare produsele companiilor de modă după ce au fost acuzate de corupție. Intenția de cumpărare este puternic influențată de atitudinea consumatorilor față de acel produs sau față de acel producător.

Literatura de specialitate

Scopul principal al acestei lucrări este de a compara atitudinea consumatorilor din două țări total opuse, Austria și Kazahstan, față de șase mărci din industria modei înainte și după o situație în care are loc o iresponsabilitate socială cu obiectivul de a crea o strategie de marketing adecvată pentru aceste două tipuri de consumatori.

Responsabilitatea socială în corporații (CSR) a trecut în ultimii ani de la teorie la practică astfel încât multe întreprinderi îi acordă o mare importanță. A fi responsabil în zilele noastre a devenit mai mult o necesitate decât o opțiune. Fiecare companie internațională ar trebui să se implice în acțiuni filantropice având ca și scop menținerea reputației pozitive pe piață.

Armstrong J.S. (1977) a fost unul dintre primii care a definit iresponsabilitatea socială ca și o decizie de a accepta o opțiune mai puțin morală decât alternativa ei. Conform lui Campbell (2007) iresponsabilitatea socială se referă la situații în care firmele nu reușesc să atingă un standard minim de comportament moral în ceea ce privește relația corporațiilor cu părțile interesate.

Mai recent, Tench (2015) descrie iresponsabilitatea socială, drept acele acțiuni care sunt ilegale sau legale, dar care sunt nesustenabile, ne-etice și prin urmare total inacceptabile. Bazat pe cercetările anterioare ale lui Campbell (2007), Murphy, Schlegelmilch (2013) și Gangloff (2015) s-au identificat următoarele aspecte ce caracterizează iresponsabilitatea socială: înșelarea clienților, exploatarea angajaților și a furnizorilor, expunerea consumatorilor la risc, otrăvirea mediului înconjurător și înșelăciunea guvernului. Costul acțiunilor iresponsabile, făcute voluntar sau involuntar, pot include penalități, o reputație pătată, pierderea clienților și un declin în motivația angajaților⁴.

Când vine vorba de relația dintre iresponsabilitatea și responsabilitatea socială în corporații, se pot isca anumite controverse. Cercetători precum Stokes (2015) prezintă iresponsabilitatea socială

⁴ Lin-Hi & Müller 2013

drept un eșec al responsabilității sociale, aducând ca argument numeroasele scandaluri din lumea coporațiilor în timp ce Tench (2015) pe de altă parte susține că cele două coexistă fără a întâmpina dificultăți.

De asemenea, cercetătorii Herzig și Moon (2013) susțin că responsabilitatea socială se referă la receptivitatea companiilor față de așteptările societății, în timp ce iresponsabilitatea socială se referă la incapacitatea de a îndeplini aceste așteptări.

Analiza celor două țări: Austria și Kazahstan

Fiecare cultură de pe glob are valori și preferințe diferite. Din această cauză comportamentul consumatorului este influențat de cultura fiecărei țări. Clasa socială a oamenilor joacă și ea un rol important când vine vorba de înțelegerea reacțiilor vis a vis de iresponsabilitatea socială. Conform lui Yakup și Sevil (2011) a se defini o clasă socială nu este ușor, însă, se poate spune că persoanele din aceeași clasă socială au un nivel similar de educație, de valori și de venit. Deși sistemul claselor sociale din Kazahstan este într-o continuă schimbare, astfel încât tot mai puțini oameni fac parte din clasa cea mai de jos, acesta nu se apropie din păcate nicidecum de cel din Austria. Pe acest considerent se poate presupune că societatea din Kazahstan nu ar acorda o mare importanță iresponsabilității sociale, deoarece aceasta nu reprezintă un subiect de interes pentru populație.

Austria este una dintre cele mai stabile și prospere țări din punct de vedere socio-economic din Europa. Este bine dezvoltată pe plan industrial, în domeniul comerțului, are un sistem de transport imens, dar și un turism bine dezvoltat. Austria este membră a Organizației Națiunilor Unite din 1955, membră a Consiliului European din 1956, a intrat în Uniunea Europeană în anul 1995 și a aderat la zona euro în anul 1999.

Kazahstan este un stat democratic și independent având o economie stabilă. În 1925 Kazahstan a devenit republică sovietică. Uniunea Sovietică a jucat un rol important în conturarea valorilor societății și a țării, ca întreg, având cel mai simplu exemplu limba rusă. Deși limba kazahă este cea oficială, numai 84,8% o înțeleg și o vorbesc; pe de altă parte 94,4% din populație vorbește fluent limba rusă.

Când vine vorba de populația celor două țări, Austria găzduia în iulie 2020, 8.859.449 de locuitori cu o densitate a populației de 109 cetățeni/km² în timp ce Kazahstan avea o populație de 19.091.949 locuitori cu o densitate de doar 6,93 cetățeni/km².

Ecartul puterii⁵

Conform statisticilor Hofstede, există o diferență semnificativă în ecartul puterii între Austria și Kazahstan. Acest indice sugerează cât de mult este influențat comportamentul în societate de structura ierarhică. În țările cu ecartul puterii ridicat, ierarhia este mult mai pronunțată pe toate planurile, cu alte cuvinte, cetățenii din astfel de țări acceptă inegalitatea între ei fără a avea ceva de obiectat. În figura 1. se poate observa diferența sugestivă între cele două țări, Austria având un scor de 11 puncte spre deosebire de Kazahstan cu 88 de puncte. Așadar conform statisticii Hofstede structura ierarhică influențează cetățenii din Kazahstan semnificativ mai mult.

⁵ power distance index

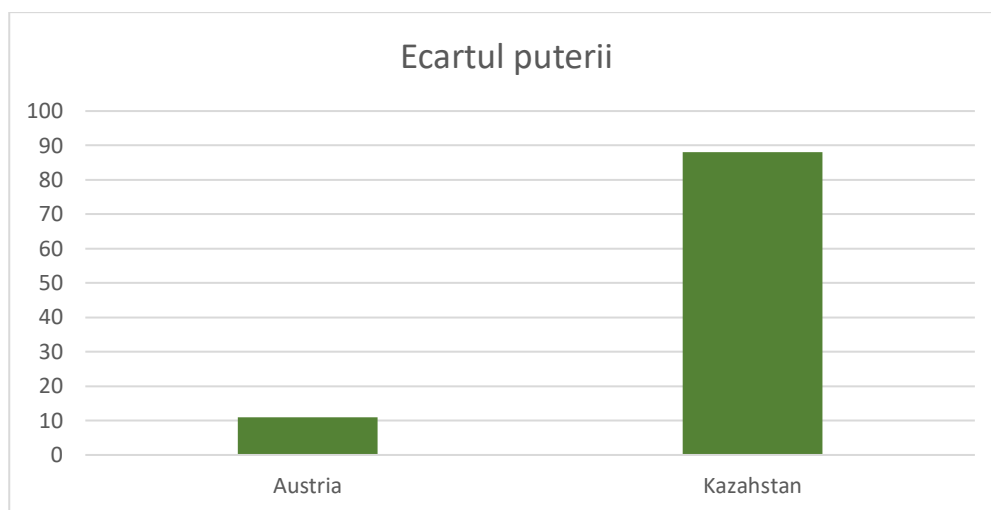

Fig..1. Ecartul puterii în cele două țări

Sursa: Hofstede

PIB⁶

Din punct de vedere al PIB-ului, cele două țări sunt analizate separat. Economia Austriei este percepută drept o economie puternică la nivel global. Forumul Economic Mondial, fondat în 1971, a declarat în 2019 că Austria este una dintre cele mai competitive țări din lume ocupând locul 21 din 141. Guvernul austriac implementează diferite reforme anual, cu scopul de a crea un mediu competitiv pentru oamenii de afaceri și pentru investiții profitabile. În anul 2020 PIB-ul Austriei valora 428.87 miliarde de dolari, acesta fiind 0.38 % din PIB-ul mondial. Industria și construcțiile contribuie cu 28.4% la PIB-ul total. Majoritatea PIB-ului Austriei, respectiv 70.3%, provine din sectorul serviciilor, din comerț, din transport și din sistemul bancar⁷.

De când a fost obținută independența în Kazahstan⁸, PIB-ul a crescut în mod constant. După căderea Uniunii Sovietice au avut loc schimbări drastice în țară. Cetățenii se aflau într-o incertitudine față de viitor, nu se respectau legile și nu era clar cine mai deținea puterea în stat. Numărul fabricilor era insuficient, așadar duceau lipsă de locuri de muncă. Până în anul 1995, PIB-ul a scăzut cu 31%, inflația a atins un procent record, iar 1.6 milioane de locuitori au rămas fără locuri de muncă. Totuși în 30 de ani Kazahstan a reușit să se redreseze având în 2020, un PIB de 181.67 de miliarde de dolari. Majoritatea PIB-ului, respectiv 58.72%, provine din sectorul serviciilor și al comerțului. De altfel, industria este destul de dezvoltată (36%), sectorul minier fiind principala sursă a industriei care contribuie la PIB. Cea mai mică parte a PIB-ului (5.44%) provine din agricultură.

Austria este clasată pe locul douăzeci în lume, cu un PIB pe cap de locuitor de 48105 \$, în timp ce Kazahstan se află pe locul 84 cu un PIB pe cap de locuitor de cinci ori mai mic, respectiv 9055 \$. În figura 2. se poate observa cum este împărțit PIB-ul fiecărei țări în funcție de sector.

⁶ Produs intern brut

⁷ conform lui Mohr (2021)

⁸ în anul 1991

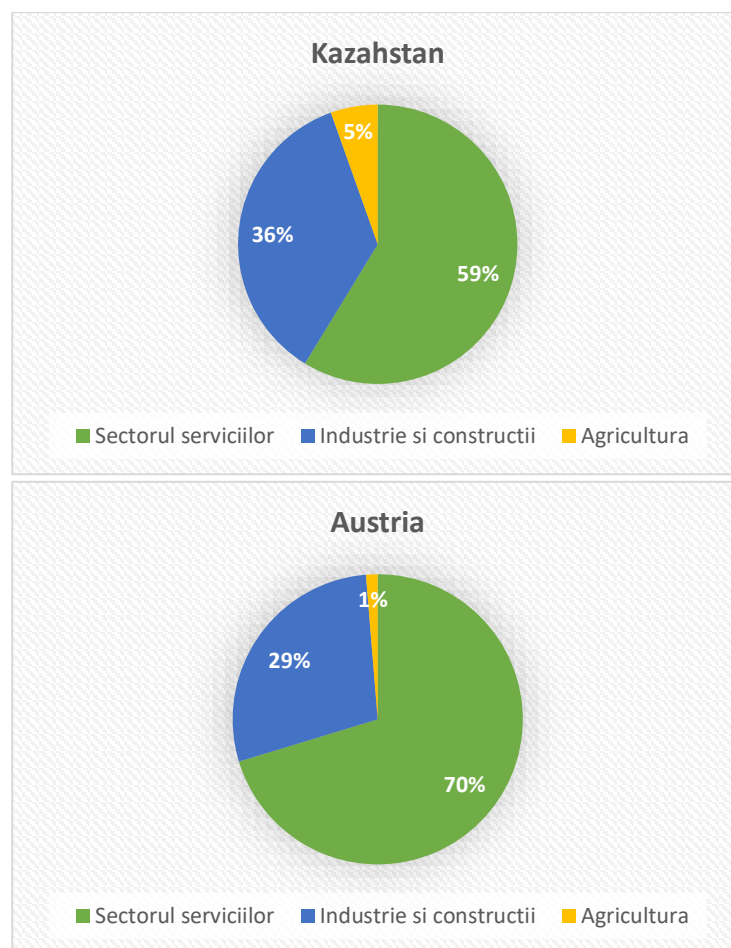

Figura 2. PIB-ul împărțit pe sectoare

Sursa: elaborat de autor în baza datelor colectate

Paritatea puterii de cumpărare

În teoria economică, paritatea puterii de cumpărare - PPC⁹, reprezintă o metodă care măsoară puterea de cumpărare a unei monede, exprimată într-o altă monedă de circulație internațională, de regulă euro sau dolari. Având în vedere că prețurile bunurilor și serviciilor diferă în unele țări față de altele, paritatea puterii de cumpărare calculează o rată de schimb alternativă între monedele celor două țări, comparând un "coș de bunuri", după următoarea formulă: $S = P1/P2$, unde: S = rata de schimb valutar dintre valuta 1 și valuta 2, $P1$ = Valoarea bunurilor în valuta 1 și $P2$ = Valoarea bunurilor în valuta 2. Rata de schimb a parității puterii de cumpărare este folosită pentru a compara nivelul de trai din țări diferite.

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD) analizează și compară diferite țări și puterea de cumpărare a acestora. De regulă, OECD pornește de la variabila stabilă de 100 \$ americani în comparațiile cu alte țări, sumă cu care pot fi achiziționate bunuri și servicii. Într-un studiu efectuat de OECD în anul 2021, costul acestor bunuri și servicii în Austria era cu doar 1 \$ mai mare decât în Statele Unite, cu alte cuvinte bunurile achiziționate în Statele Unite cu 100 \$ puteau fi achiziționate în Austria la un cost de 101 \$. În Kazahstan pe de altă parte, aceleași bunuri și servicii care în Statele Unite aveau un cost de 100 \$, sunt mult mai ieftine. Conform Ghidului Global de proprietate (Global property guide) în Kazahstan aceleași bunuri și servicii ar costa echivalentul a 33 \$.

⁹ engl. Purchasing power parity sau PPP

Corupția

Prin corupție se înțelege o abatere de la moralitate, de la cinste, de la datorie. Ca expresie a relației dintre autorități și cetățeni, corupția reprezintă folosirea discreționară a poziției sau a funcției, prin recurgerea la mijloace ilicite sau ilegale, în scopul obținerii unor interese personale sau de grup. Exemple clasice de infracțiuni care sunt catalogate drept corupție sunt: luarea și darea de mită, traficul de influență și cumpărarea de influență.

Nivelul de corupție dintr-o țară afectează din păcate și investițiile efectuate acolo. Cu alte cuvinte, cu cât este mai transparentă o țară din punct de vedere financiar, cu atât cresc șansele la investiții semnificative.

Pentru a determina nivelul de corupție în cele două țări, în acest studiu, s-a folosit indicele de percepție a corupției¹⁰, care se bazează pe date privind corupția din sondaje specializate. Aceste sondaje pun întrebări legate de folosirea incorectă a funcției publice în beneficiu particular, punând accentul, de exemplu, pe luarea de mită de către oficiali pentru achiziții publice, delapidarea fondurilor publice sau întrebări care verifică puterea politicilor anticorupție, în acest fel determinând atât corupția politică, cât și cea administrativă. În anul 2020 Austria avea un indice de percepție al corupției de 77 de puncte și Kazahstan 38 conform Transparency International, unde o țară cu 100 de puncte este considerată necoruptă și o țară cu un scor de 0 puncte total coruptă.

Un alt factor important care influențează nivelul de corupție este nivelul de trai. Conform unui alt studiu¹¹, a fost identificat un tipar: cu cât o țară are un PIB per capita mai mare, cu atât scade nivelul de corupție din țara respectivă. Așadar, în Austria, care are un PIB per capita de cinci ori mai mare decât în Kazahstan, nivelul de corupție ar trebui să fie mai scăzut.

Pentru a analiza reacția respondenților din ambele țări s-a creat un scenariu fictiv despre corupție într-o fabrică de textile, formulat după cum urmează:

“Recent a avut loc o defecțiune într-o fabrică de producție, cauzând un incendiu, care a dus la pierderea a 150 de vieți. S-a descoperit faptul că incendiul a fost cauzat de ignoranța administrației față de măsurile de siguranță. Compania de care aparține fabrica a mituit autoritățile responsabile pentru a trece cu vederea faptul că nu au fost luate măsurile necesare pentru a evita o astfel de tragedie”.

Se presupune următoarea ipoteză: Kazahstan va fi mult mai tolerantă la corupție, spre deosebire de Austria, dacă se iau în considerare factorii prezenți mai sus.

Metodologia de cercetare

Eșantionul de cercetare include răspunsurile a 197 de respondenți, dintre care 106 provin din Kazahstan și 91 provin din Austria. Informațiile obținute prin intermediul chestionarului sunt calitative. Chestionarul a fost făcut în două limbi și anume în limba germană și în limba rusă, fiind împărțit în trei părți.

În prima parte, în introducere, respondenții au fost chestionați asupra naționalității, în a doua parte se relevă atitudinea consumatorilor din cele două țări înainte și după prezentarea scenariului fictiv, iar în a treia parte sunt stabilite datele demografice ale subiecților chestionați.

Conform rezultatelor, în chestionarul Austriei, 75.36% provin din Austria, iar 24.64% din alte țări precum România, Germania și Serbia, în timp ce în chestionarul din Kazahstan 96% din participanți au fost kazaci.

În continuare, în partea a doua, scopul a fost de a observa dacă are loc vreo schimbare în atitudinea participanților legată de marcă după ce le-a fost prezentat scenariul de corupție. Inițial

¹⁰ corruption perception index

¹¹ Causality between corruption and the level of GDP (2016)

aceștia au fost întrebați cu ajutorul unei scale semantice pornind de la “foarte improbabil”, la “foarte probabil”, dacă ar cumpara sau ar încerca acel produs și dacă l-ar recomanda mai departe, după care le-a fost prezentat scenariul fictiv despre corupție. Apoi a fost testată credibilitatea scenariului cu ajutorul unei scale Likert de cinci puncte de la “dezacord total”, la “acord total”.

În continuare, a fost analizată atitudinea față de marcă și intenția de cumpărare a participanților după ce au luat la cunoștință scenariul despre corupție, iar la final au fost întrebați dacă sunt sau nu de acord cu următoarele afirmații: “Compania este responsabilă pentru incendiu”; “Compania ar trebui trasă la răspundere”; “Incendiul a fost cauzat de companie”; “Găsesc compania vinovată pentru incendiu”.

Chestionarul s-a finalizat cu partea demografică, în care participanții au fost întrebați de vârstă¹², gen¹³ și nivelul de educație¹⁴. Majoritatea, în ambele țări, au fost femei cu 62.77% în Austria și 68.52% în Kazahstan; în Austria media de vârstă a fost între 18 și 24 de ani, iar în Kazahstan între 25 și 34 de ani. Referitor la nivelul de educație, majoritatea participanților din Austria au diploma de bacalaureat (40.43%) în timp ce în Kazahstan majoritatea au diploma de licență (58.33%).

Chestionarul a fost completat online cu ajutorul unui link care s-a creat pe www.qualtrics.com.

Rezultate și discuții

Rezultatele au fost obținute cu ajutorul programului statistic SPSS oferit de IBM. Scopul lucrării a fost analizarea atitudinii clienților față de iresponsabilitățile sociale în corporații.

Conform rezultatelor atitudinea față de marcă s-a schimbat într-un mod negativ în ambele țări după ce participanții au aflat despre scenariul fictiv. Rezultatele arată faptul că atât corupția, cât și angajamentele în iresponsabilități sociale, crează un impact negativ asupra comportamentului consumatorilor, atât în Austria cât și în Kazahstan. S-a presupus de la început că persoanele din Austria vor fi mai afectate de scenariul despre corupție, decât cele din Kazahstan, pe baza ecartului puterii, care demonstrează cât de mult influențează o structură ierarhică o societate¹⁵. De asemenea, intenția de cumpărare de la compania angajată într-o ireponsabilitate socială, scade semnificativ în ambele țări.

În încheiere s-a analizat care dintre cele două țări are tendința de a blama mai accentuat compania pentru implicarea într-o ireponsabilitate socială. Rezultatele au arătat că Austria este mult mai drastică și condamnă mult mai aspru companiile implicate în situații de corupție, decât Kazahstan.

Concluzii

Concluzia generală pentru prezenta cercetare este că există o diferență semnificativă între cele două țări, Austria și Kazahstan. S-a observat că factori precum nivelul de trai, cultura, ecartul puterii, produsul intern brut și paritatea puterii de cumpărare, sunt parametrii ce influențează covârșitor reacția celor două țări participante la studiu. Prima, Austria, reacționează radical în fața corupției, în comparație cu Kazahstan, sancționând drastic compania responsabilă. Conform acestor informații, presupunerile ipotetice de la începutul lucrării s-au adeverit, respectiv că Austria va avea o reacție mult mai acidă asupra corupției, comparativ cu Kazahstan.

Cercetările din studiul prezent încearcă să stimuleze investigațiile ulterioare cu privire la acest subiect.

¹² exprimată în ani

¹³ feminin/masculin

¹⁴ școală primară, liceu, facultate, master și doctorat

¹⁵ Hofstede 2021

Referințe bibliografice

1. Armstrong, J. S., *Social irresponsibility in management*, Journal of Business Research, 5, 185–213, 1977.
2. Campbell, J.L., *Why Would Corporations Behave in Socially Responsible Ways? An Institution Theory of Corporate Social Responsibility*, The Academy of Management Review, 32(3), 2007.
3. Djurovic, D., Mosiu, M., Purits, V., Seidl, K., *The influence of CSI engagement by fashion companies on people from Austria compared to Kazakhstan*, University of Vienna, 2021.
4. Gangloff, A.K., Shook, C.L., Mazzei, M.J., *Examining multi-level effects on corporate social responsibility and irresponsibility*. Management&Marketing: Challenges for the Knowledge Society, 10(3), 2015.
5. Herzig, C., Moon, J., *Discourses on corporate social ir/responsibility in the financial sector*, Journal of Business Research, 66(10), 1870-1880, 2013.
6. Hofstede Insights (2021). Country Comparison. [Online]. Retrieved from: <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison/austria,kazakhstan> [accesat pe 03.03.2022 16:20].
7. Lin-Hi, N., Müller, K., *The CSR Bottom Line: Preventing Corporate Social Irresponsibility*, Journal of Business Research, 66(10), 1928-1936, 2013.
8. Lučić, D., Radišić, M. and Dobromirov, D. (2016) Causality between corruption and the level of GDP, Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 29:1, 360-379.
9. Mohr, M. (2021). Verteilung der Bruttowertschöpfung in Österreich nach Wirtschaftssektoren von 2010 bis 2020. [Online]. Retrieved from: <https://de.statista.com/statistik/date/studie/217604/umfrage/anteile-der-wirtschaftssektoren-am-bruttoinlandsprodukt-oesterreichs/#:~:text=Im%20Jahr%202020%20trug%20die,der%20Dienstleistungssektor%2070%2C3%20Prozent> [accesat pe 28.02.2022 09:36].
10. Murphy, P.E., Schlegelmilch, B., *Corporate Social Responsibility and Corporate Social Irresponsibility: Introduction to a Special Topic Section*. Journal of Business Research, 66(10), 1807-1813, 2013.
11. Stokes, P., *The Janus Dialectic of Corporate Social Irresponsibility and Corporate Social Responsibility. The 301 Problems and Perspectives in Management*, Volume 15, Issue 4, 83-108, 2015.
12. Tench, R and Jones, B., *Social Media: The Wild West of CSR Communications*, Social Responsibility Journal, 11 (2), 2015.
13. Transparency International (2020). Corruption Perception Index. [Online]. Retrieved from: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl> [accesat pe 01.03.2022 17:23]
14. Yakup, D., & Sevil, Z., *An impirical study on the effect of family factor on consumer buying behaviours*, Asian Social Science, 7(10), 53–62, 2011.

EXPLORATORY RESEARCH OF THE RELATIONSHIP BETWEEN INVESTOR BEHAVIOR ON THE STOCK MARKETS AND THE CULTURAL DIMENSIONS

CERCETARE EXPLORATORIE A LEGĂTURII DINTRE COMPORTAMENTUL INVESTITORILOR DE PE PIETELE BURSIERE ȘI DIMENSIUNILE CULTURALE

Veronica GROSU, ORCID ID: 0000-0003-2465-4722

veronica.grosu@usm.ro

Iulian DASCĂLU

iuliannd@gmail.com

Corina PETRESCU I.

pcorina589@gmail.com

Stefan cel Mare University of Suceava, Romania

Abstract. Fenomene globale din ultimul timp, precum transformarea digitală au avut un impact deosebit de puternic asupra piețelor bursiere deoarece au facilitat accesul părților interesate la aceste piețe. În prezent orice parte interesată poate să participe activ și să investească pe aceste piețe, obstacolele din trecut ca de exemplu plafoane foarte mari de intrare pe piață sau lipsa de informații și de instrumente fiind de domeniul trecutului datorită acestor schimbări. Ținând cont de aceste aspecte dar și de interesul sporit al noilor părți interesate de a investi, am realizat o mică analiză a legăturii dintre comportamentul investitorilor de pe piețele bursiere și dimensiunile culturale, în special a evitării incertitudinii și individualismului, așa cum au fost descrise acestea de către Geert Hofstede. Rezultatele acestei lucrări demonstrează că dimensiunile culturale au o influență semnificativă asupra deciziilor investitorilor. De asemenea, aceste rezultate pot constitui baza de plecare pentru alte viitoare studii viitoare, explorând dinamica mai multor regiuni și/sau analizând alte dimensiuni culturale.

Keywords: *cryptoassets, cultural dimensions, decisions, shareholders, risk aversion*

JEL: M40, M41

Introducere

Trăim într-o lume conectată, în care economia globală devine din ce în ce mai integrată și interdependentă, iar relația dintre mediul de afaceri și societate una foarte complexă.. Asumarea de riscuri de către investitori beneficiază de mai multă atenție în ultimii ani, din cauza globalizării dar și a fenomenelor conexe: transformarea digitală și crizele financiare. Atât cadrele universitare, cât și practicienii acordă o atenție deosebită diferitelor atitudini ale părților interesate față de risc (Díez-Esteban și colab., 2013). Cu toate acestea, contextul cultural în care se iau aceste deciziile rămâne deseori trecut cu vederea de literatura de specialitate. Deși rolul jucat de cultura națională asupra deciziilor corporative a fost dezbătut, există puține studii realizate asupra legăturii dintre deciziile părților interesate de a investi și dimensiunea culturală a țării din care fac acestea fac parte.

Ținând cont de noile posibilități pe care tehnologia le aduce, în special accesul facil pe piețele de capital și criptomonede, considerăm că este extrem de important pentru toți actorii implicați de pe piață să cunoască felul în care cultura îi poate influența în luarea deciziilor. Astfel, în această lucrare vom aborda cultura din perspectiva lui Hofstede (1980, 2001), adică din prisma celor 6 dimensiuni

culturale, care modelează cultura națională: distanța de putere, individualismul, masculinitatea, evitarea incertitudinii, orientarea pe termen lung și indulgența. Deși dimensiunile culturale ale lui Hofstede s-au confruntat cu critici, ele constituie de departe cel mai utilizat și citat cadru cultural în afaceri internaționale, management și psihologie aplicată¹ (Karolyi, 2016).

În această lucrare examinăm dacă diferențele culturale dintre țări în ceea ce privește individualismul și evitarea incertitudinii pot explica conținutul informațional al piețelor de capital internaționale și deciziile părților interesate de a investi. Astfel ne propunem *ca obiectiv analiza influenței pe care o au dimensiunile culturale referitoare la individualism și evitarea incertitudinii asupra investitorilor de pe piețele de capital și criptovalută*.

Dimensiunile menționate mai sus se referă mai mult la prejudecăți comportamentale care sunt discutate și examinate pe scară largă în științele economice, ca de exemplu încrederea, optimismul și conservatorismul excesiv. Mai mult, aceste dimensiuni culturale surprind preferința față de risc, iar analiza noastră asupra investitorilor din Hong Kong și Elveția de pe piețele de capital și criptovalută va revela dacă indicii dimensiunilor de individualism și de evitare a incertitudinii pot să explice într-o măsură satisfăcătoare comportamentul investitorilor.

Hofstede (1980) se referă la individualism ca fiind măsura în care indivizii dintr-o cultură se concentrează pe imaginea de sine, atribute de sine sau abilități de sine și măsura în care indivizii se diferențiază față de ceilalți. Literatura de specialitate sugerează că investitorii din țările individualiste sunt mai predispuși să fie asociați cu excesul de încredere și optimism, prejudecățile și de asemenea, au o disponibilitate mai mare de a-și asuma riscuri. Conform lui Daniel și colab. (1998) și Shleifer și Vishny (1997), astfel de prejudecăți comportamentale și preferințe de risc ridicat ar putea duce la tranzacționarea în exces și la volatilitatea excesivă atunci când investitorii reacționează la informații de pe aceste piețe.

În al doilea rând, dimensiunea evitarea incertitudinii este descrisă ca fiind măsura în care oamenii dintr-o cultură se simt amenințați de situații incerte sau necunoscute și totodată, măsura în care oamenii încearcă să minimizeze această incertitudine. Studiile de specialitate ne arată că investitorii din țările cu o evitarea a incertitudinii ridicate sunt susceptibili spre a fi mai conservatori și au o reacție mai adversă la risc. Acest conservatorism ridicat ar putea fi asociat cu o reacție mai înceată la noile informații, deoarece investitorii conservatori sunt lenți în actualizarea modelelor lor atunci când apar noi informații (Barberis și colab., 1998). Probabil aversiunea puternică față de risc este asociată cu activități de tranzacționare reduse, deoarece investitorii *arbitrageurⁱⁱ* cu aversiune față de risc se tem de faptul că piața se va opune proiecțiilor lor pe termen scurt (Shleifer și Vishny, 1997). Prin urmare, ne așteptăm ca sincronicitatea prețurilor acțiunilor cu piața să fie mai mare în țările cu o evitarea a incertitudinii ridicată. De asemenea, ne așteptăm ca variația anormală a randamentului și reacția anormală a volumului de tranzacționare la informațiile privind câștigurile să fie mai scăzute în țările care evită mai multe incertitudini.

Revizuirea literaturii de specialitate

Conform literaturii de specialitate, cultura are o influență semnificativă asupra modului în care diverse societăți percep și răspund adversității (Rodriguez și colab., 2007). Mai mult, studiile ne arată că valorile și credințele unei culturi influențează chiar modul în care oamenii interpretează informațiile și răspunsurile ulterioare la aceste informații (Brochet și colab., 2019, Nguyen și colab., 2017). Cu toate acestea, în urma unor căutări pe cele mai cunoscute baze internaționale de date (Web of Science și Scopus), nu am regăsit multe studii care să combine dimensiunea evitării incertitudinii cu comportamentul investitorilor pe piețele de capital și criptovalută.

Pentru a investiga impactul culturii naționale asupra pieței de capital și criptovalută, ne-am concentrat pe două dimensiuni culturale care au fost legate în mare măsură de luarea deciziilor financiare: individualismul și evitarea incertitudinii. Hofstede (1980, 2001) se referă la *individualism vs colectivism (IC)* ca fiind măsura în care o societate este integrată în grupuri, iar *evitarea incertitudinii (EI)* măsura în care o societate acceptă ambiguitatea și incertitudinea. Țările individualiste sunt cele care acordă o importanță deosebită atributelor și/sau abilităților proprii ale individului, accentuând mai mult succesul personal decât succesul grupului. Studiile mai indică și faptul că există o corelație puternică între dimensiunea individualismului, siguranța și optimism exagerat. De exemplu, Daniel și colab. (1998), arată că investitorii care suferă de aceste prejudecăți de auto-atribuire tind să exagereze informații pe care le dețin deja. Consecința acestui fapt este că pe măsură ce noi informații publice ajung pe piață, ei se adaptează doar parțial la ele, procesul de adaptare al acestora la noile condiții fiind mai încet (Dou și colab., 2016). Ținând cont de acestea, enunțăm următoarea ipoteză :

Ipoteza H1

Investitorii din țările cu IC ridicat vor reacționa încet și într-o măsură mai mică la evenimentele cu impact negativ asupra pieței de capital.

În acest context, epidemia COVID-19 oferă o oportunitate ideală de a explora modul în care diferențele IC au influențat reacția inițială a investitorilor, lucru care ne va ajuta să ne formăm câteva concluzii referitoare la influența dimensiunilor culturale. Alternativ, Daniel și colab. (1998) și Odean (1998) susțin că excesul de încredere și optimism poate fi asociat cu o reacție excesivă la un eveniment important. Boubakri și colab. (2016) consideră că individualismul este asociat cu o mai mare disponibilitate în asumarea de riscuri, în timp ce Chui și colab. (2010) și Statman și colab. (2006) au arătat că un IC ridicat este asociat cu o tranzacționare excesivă și volatilitate. An și colab. (2018) au demonstrat că din cauza prejudecăților de auto-atribuire, managerii din țările individualiste sunt mai predispuși să rețină veștile proaste, ceea ce duce la un risc mai mare de prăbușire a prețului acțiunilor decât managerii din țările colectiviste. Prin urmare enunțăm următoarea ipoteză. Liu (2019) a raportat dovezi similare la nivelul piețelor de valori. Ca urmare a încrederii excesive, investitorii din țările individualiste pot răspunde, prin urmare, mai puternic, atât în amploare, cât și în volatilitate, la anunțul unor evenimente importante. Aceste dovezi opuse asupra efectului individualismului conduc la enunțarea ipotezei nr. 2:

Ipoteza H2

Investitorii din țările cu IC ridicat vor reacționa repede și excesiv la evenimentele cu impact negativ asupra pieței de capital.

O altă dimensiune culturală care ar putea explica modul în care investitorii reacționează este evitarea incertitudinii. Pe de o parte, literatura de specialitate recunoaște că există o legătură între UAI și modul în care părțile interesate percep riscul și aversiunea lor față de acesta. Studiile anterioare arată că persoanele fizice cu un nivel ridicat de UAI au cumpărat mai multe asigurări de viață (Chui și Kwok, 2008). De asemenea, investitorii din țările cu un nivel ridicat UAI sunt mai predispuși să se expună mai puțin pe piețe riscante (Inklaar și Yang, 2012).

Pe de altă parte, țările cu un scor EI mare se bazează pe structuri sociale, legislație și alte cadre instituționale foarte rigide. Acest fapt conduce la indivizi mai conservatori și cu gândire rigidă. Literatura de specialitate notează faptul că conservatorismul ridicat este de natură să provoace o reacție mai mică la noi informații, deoarece investitorii conservatori sunt lenți în actualizarea modelelor lor ce țin de investiții atunci când apar noi informații (Dou și colab., 2016). Așadar, dovezile din literatura de specialitate ne conduc la enunțarea ultimei ipoteze din această lucrare:

Ipoteza H3

Investitorii din țările cu EI ridicat vor tranzacționa mai puțin pe piețele de criptovalută.

Metodologie

Lucrarea de față își propune să exploreze legătura dintre comportamentul investitorilor de pe piețele de capital și dimensiunea culturală a evitării incertitudinii, așa cum a fost descrisă de către Geert Hofstede în 1970. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv am realizat o revizuire a literaturii de specialitate folosind articole din bazele internaționale de date (Web of Sciece și Scopus).

Culegerea datelor despre cu privire la piețele de criptovalută s-a realizat cu ajutorul bazei de date Chainalysis, care oferă o gamă largă de informații despre fluxurile de criptovalută și utilizatorii acestora.

De asemenea, am colectat date despre evoluția lunară a 2 indicatori bursieri (*Bucharest Stock Exchange Trading Index: BET* și *Switzerland Stock Market: CH20*), care indică evoluția capitalizării de pe piața de capital a României și a Elveției în fiecare lună din Ianuarie 2020 până în Martie 2022. Datele despre utilizatorii site-urilor piețelor de capital au fost culese cu ajutorul instrumentelor SimilarWeb și Alexa Internet.

Datele colectate au fost prelucrate pentru a le putea folosi în testarea ipotezelor enunțate și în realizarea scopului propriu zis al lucrării.

Discuții și Rezultate

După cum observăm din figura nr. 1, cele mai mari diferențe între cele două state analizate (România și Elveția) sunt la dimensiunile: individualism, evitarea incertitudinii și indulgență.

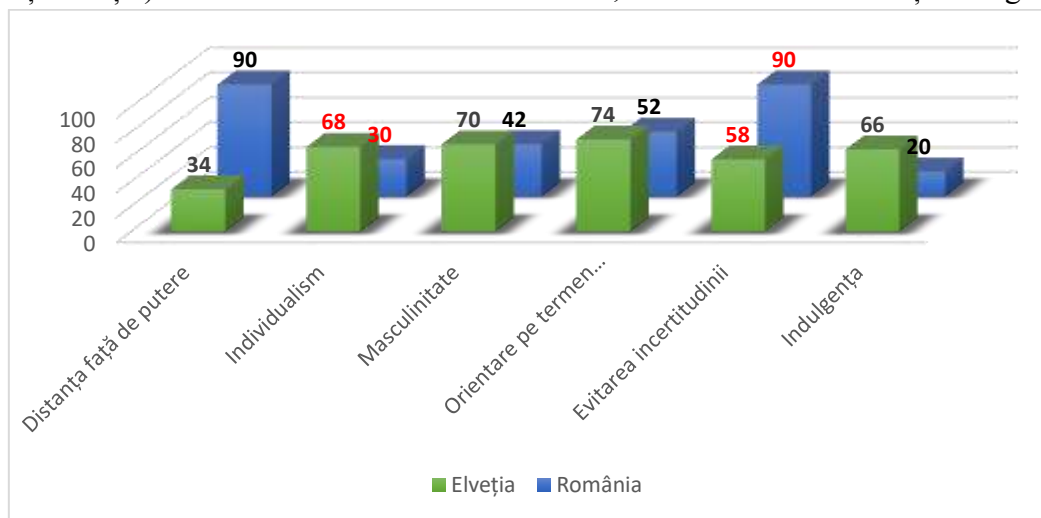

Figura 2. Cele 6 dimensiuni culturale Elveția vs România

Sursă: Hofstede-Insights

Din figura de mai sus observăm că există diferențe majore pe 3 din cele 6 dimensiuni culturale, și anume:

- Dimensiunea indulgenței este mult mai accentuată în Elveția;
- Dimensiunea individualismului este mai ridicată în Elveția;
- Dimensiunea evitării incertitudinii este foarte ridicată în România;
- Dimensiunea distanței față de putere este foarte ridicată în România.

În urma analizei literaturii de specialitate ne așteptăm ca investitorii din România, care au o toleranță mai scăzută la incertitudine și risc, să fie mai puțin prezenți pe piața de criptovalută. Astfel, în urma culegerii datelor, avem următoarele rezultatele care pot fi regăsite în tabelul nr.1.

Tabel 1. Investitori pe piața de criptovalută 2022

Țară	Investitori Cripto	Procentaj Populație
România	423.496	2.20%
Elveția	157.695	1,82%

Sursă: Triple A - Singapore Fintech Association

După cum putem observa în tabelul de mai sus, pe piața de criptovalută sunt cu 168% mai mulți investitori activi din România decât cei din Elveția. În ceea ce privește fluxul de criptovalută, situația diferă, tranzacțiile mai mari fiind realizate în mod predominant de către investitorii elvețieni, lucru care poate fi prisma faptului că cei din urmă au mai mult capital disponibil. De asemenea, ponderea persoanelor care investesc pe piața de criptovalută din întreaga populație este mai mare în România. Așadar, *tragem concluzia că dimensiunea culturală EI nu are impact semnificativ asupra apetitului de risc al investitorilor*. Prin urmare, considerăm că există alte cauze care influențează semnificativ alegerea de a investi a investitorilor, adică pot explica mai bine acest fenomen, ca de exemplu: educația financiară sau lipsa acesteia, mediatizarea și acceptarea acestor noi căi de tranzacționare, și nu în ultimul rând, impozitarea și taxarea acestor tranzacții, care este momentan mai avantajoasă în România.

Atunci când ne raportăm la dimensiunea individualismului, situația este una paradoxală. România este o societate colectivistă, unde conform lui Hofstede (2001) accentul este pus în principal pe apartenență de grup, adică obiectivele și bunăstarea grupului sunt de o importanță majoră. Ținând cont de aceste aspecte, observăm că investitorii din România sunt mai activi pe piețele de criptovalută, deși ne-am așteptat la contrariu, adică să întâlnim mai mulți investitori din Elveția, dat fiind faptul că individualismul acordă o importanță mai mare pe atingerea obiectivelor personale, în cazul de față, profitul. Mai mult conform dimensiunilor culturale amintite, investitorii dintr-o societate colectivistă sunt mai reticenți la tot ce este nou (piața de criptovalută a apărut recent), mai suspicioși (este necesară o încredere în tehnologia din spatele acestor criptovalută, respectiv *blockchain*). Astfel, *tragem concluzia că dimensiunea evitării incertitudinii influențează mai puțin deciziile investitorilor comparativ cu dimensiunea individualismului, cea din urmă fiind mai importantă în luarea deciziei de a investi*. Prin urmare, **datele infirmă ipoteza H3, și anume: Investitorii din țările cu EI ridicat vor tranzacționa mai puțin pe piețele de criptovalută**. Considerăm că există alte dimensiuni culturale care au o influență mai mare asupra deciziei de a investi pe aceste piețe.

În continuare vom analiza comportamentul și componența investitorilor din cele două țări, adică genul, timpul de utilizare a site-ului pieței de capital și vârsta acestora. Datele cu privire la aceste aspecte pot fi observate în tabelul nr. 2, 3 și 4.

Tabel 2 Vârsta și genul investitorilor de pe piața de capital România

Vârsta	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65+
România	9.42%	25.48%	18.18%	19.24%	15.22%	9.45%
Elveția	16.41%	25.68%	17.58%	16.53%	12.82%	10.97%

Sursă: Prelucrare proprie după Semrush

În tabelul nr. 2, observăm că segmentul predominant de vârstă al investitorilor de pe piața de capital din Elveția este cel de 25-34, urmat apoi de 35-44, situație similară cu cea din România, unde segmentul principal este tot 25-34, însă urmat de un segment mai în vârstă, respectiv cei între 45-54 de ani.

Tabel 3. Genul investitorilor

Țară	Masculin	Feminin
România	59.24%	40.76%
Elveția	47.07%	52.93%

Sursă: Prelucrare proprie după Semrush

De asemenea, în tabelul nr. 3 observăm din genul investitorilor diferă și el, în funcție de piața de capital analizată. După cum putem observa, pe piața bursieră din Elveția majoritatea investitorilor sunt de gen feminin, o deosebit de frapantă atunci când comparăm aceste date cu cele din România, unde predomină investitorii de gen masculin, cu peste 90%. Această situație poate fi explicată ca un efect al influenței dimensiunii culturale a individualismului. Deoarece în *România, regăsim o societate colectivă care acordă o mai mare importanță tradițiilor, obiceiurilor, cutumelor, care sunt de obicei de natură patriarhală, investitorii de gen feminin sunt descurajați și trebuie să se confrunte cu mai multe obstacole decât cei de gen masculin. În schimb, observăm spiritul individualist din Elveția, cele mai active de pe piața de capital fiind persoanele tinere, care urmăresc independența financiară, și totodată, majoritatea investitorilor sunt de gen feminin.*

Tabel 4. Intenția utilizatorilor de pe site-ul pieței de capital

Intenția vizitei	BVB	SIX SWISS
Informațională	63,8%	76,3%
Navigare	17,8%	9,3%
Comercială	3,3%	5,3%
Tranzacțională	15,1%	9,1%

Sursă: Prelucrare proprie după Semrush

În privința comportamentului efectiv de pe site-urile piețelor de capital, putem observa următoarele în tabelul nr. 4. Majoritatea persoanelor care accesează site-urile piețelor de capital o fac în scop informativ, 63,8% BVB vs 76,3% SIX SWISS. Observăm că 15,1% din investitorii din România care accesează site-ul pieței de capital BET, o fac cu intenția de a tranzacționa, ceea ce denotă o preferință pentru instrumentele tradiționale, adică cele familiare comparativ cu cei din Elveția, care accesează site-ul pieței SIX, într-o măsură mai mare în scop informativ și doar 9,1% cu scopul de a tranzacționa efectiv.

Tabel 5. Rata de respingere și durată vizită pe site-urile piețelor de capital

	Elveția	România
Rata de respingere ⁱⁱⁱ	47.53	47.90%
Durata de vizită	2 minute și 54 de secunde	4 minute și 48 secunde

Sursă: Prelucrare date după Similarweb

De asemenea, conform tabelului nr. 5, sesizăm și o diferență semnificativă în comportamentul investitorilor, în privința duratei de vizită a acestora pe site-ul pieței de capital. Observăm că investitorii de pe piața de capital a României utilizează site-ul cu aproximativ două minute mai mult decât cei din Elveția. Ținând cont de dimensiunile culturale, considerăm că investitorii din România au o încredere mai mare în site-ul oficial al pieței de capital comparativ cu cei din Elveția, explicându-se astfel diferența de timp de pe cele două piețe analizate. Mai mult, considerăm că investitorii de pe SIX SWISS sunt mai bine informați, au un individualism mai ridicat, aceștia alegând alte site-uri/instrumente cu care să tranzacționeze pe piața de capital.

Analiza comportamentului investitorilor de pe piețele de capital

Pentru testarea ipotezelor enunțate mai sus am colectat datele cu privire la evoluția a 2 indici bursieri, *SWISS Market Index* și *Hang Seng Index*, evoluția acestor indici dezvăluind comportamentul investitorilor din această perioadă plină de incertitudine. Evoluția celor doi indici poate fi observată în tabelul nr. 5.

Tabel 6. Evoluția indicilor piețelor de capital Hong Kong și Elveția

Perioada	BET	CH20	% BET	%CH20
Ianuarie 2020	9922	8466	0	0
Februarie 2020	9958	8996	0.36	6.26
Martie 2020	9453	9951	-5.07	10.62
Aprilie 2020	7425	9169	-21.45	-7.86
Mai 2020	8091	9390	8.97	2.41
Iunie 2020	8814	9951	8.94	5.97
Iulie 2020	8663	10188	-1.71	2.38
August 2020	8432	10230	-2.67	0.41
Septembrie 2020	9009	10189	6.84	-0.40
Octombrie 2020	9000	10252	-0.10	0.62
Noiembrie 2020	8566	9792	-4.82	-4.49
Decembrie 2020	9375	10435	9.44	6.57
Ianuarie 2021	9844	10944	5.00	4.88
Februarie 2021	10392	10740	5.57	-1.86
Martie 2021	10230	10707	-1.56	-0.31
Aprilie 2021	11302	11118	10.48	3.84
Mai 2021	11462	11119	1.42	0.01
Iunie 2021	11582	11435	1.05	2.84
Iulie 2021	11937	11977	3.07	4.74
August 2021	11859	12171	-0.65	1.62
Septembrie 2021	12302	12433	3.74	2.15
Octombrie 2021	12633	11575	2.69	-6.90
Noiembrie 2021	12715	12216	0.65	5.54
Decembrie 2021	12208	12266	-3.99	0.41
Ianuarie 2022	13057	12939	6.95	5.49
Februarie 2022	13413	12360	2.73	-4.47
Martie 2022	10730	10940	-20.00	-11.49
Total schimbări relative	-	-	139.9	104.5

Sursă: *BET și SIX exchange index evolution*

Observăm că la începutul anului 2020, când pandemia Covid-19 se răspândește în Europa, investitorii de pe piața de capital din România au reacționat mult mai puternic comparativ cu cei din Elveția, indicele BET scăzând cu peste 20% în luna Aprilie. Răspunsul celor din Elveția a venit mai târziu, ținând cont că s-a înregistrat o creștere în luna Martie, iar în Aprilie indicele bursier pentru piața din Elveția a scăzut doar cu -7,86%, cu aproximativ 12% mai puțin decât cel din România. Pentru a facilita observarea acestor nuanțe în reacția investitorilor, am realizat figura nr.2, care surprinde evoluția indicatorilor BET și SIX pentru perioada 2020-2022.

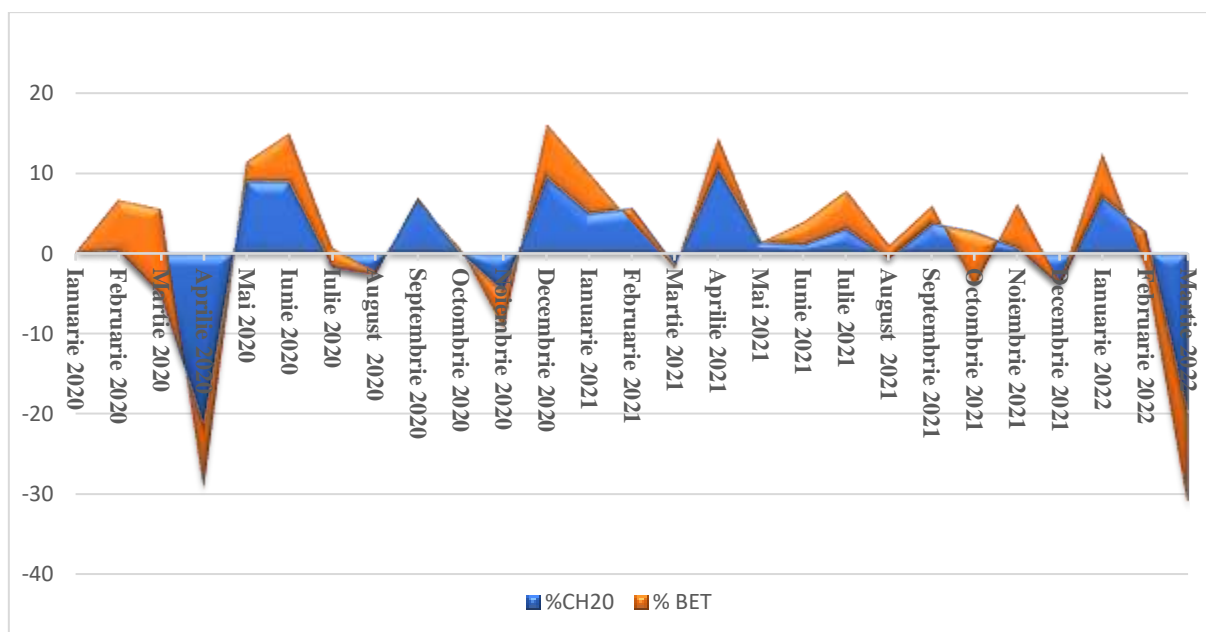

Figura 3. Evoluția indicatorilor BET și SIX

Astfel, în baza acestor rezultate tragem concluzia că investitorii din Elveția au reacționat mai temperat la începutul pandemiei, și mult mai târziu decât cei din România (aproximativ o lună jumătate). **Aceste rezultate confirmă ipoteza H2 și infirmă ipoteza H1: Investitorii din țările cu IC ridicat vor reacționa mai rapid și mai puternic la evenimentele negative de pe piețele de capital.**

Pe final am realizat și o analiză descriptivă asupra evoluției indicilor bursieri BET și SIX, pentru a putea fi observat efectul cumulat al deciziilor luate de către investitori în perioada 2020-2022. Rezultatele obținute pot fi observate în tabelul nr. 6.

Tabel 7. Statistici Descriptive Indexul BET vs SIX

	N	Minim	Maxim	Medie fluctuație	Abaterea standard
BET	26	-21.45%	10.48%	5.38	7.69%
SIX	26	-11.49%	10.62%	4.01	5.03%

Sursă: Prelucrare proprie SPSS

Datele statistice indică faptul că evoluția indicatorilor pe întreg anul a fost similară, abaterea standard din medie fiind de 7,69% pentru BET, respectiv 5,03% pentru SIX. Astfel, chiar dacă au existat diferențe mari pe termen scurt datorită dimensiunilor culturale (IC și EI) pe piețele de capital, acestea devin uniforme pe termen lung.

Concluzii

Cel mai des întâlnit motiv pentru care a investi pe piața de criptovalută în rândul persoanelor tinere este dorința de a participa la „*calea financiară a viitorului*” și de a-și diversifica portofoliul de investiții, cu o predispoziție mai mare pentru investițiile cu risc ridicat, indiferent de dimensiunile culturale ale societății în care trăiesc. Astfel, investitorii din România, consideră investiții ca fiind calea spre libertatea financiară, motiv pentru care tranzacțiile pe aceste piețe au devenit acceptate din punct de vedere cultural, fiind chiar lăudabile.

În această lucrare am explorat legătura dintre comportamentul investitorilor de pe piețele de capital ale Elveției și România și dimensiunile culturale, în special IC și EI, așa cum au fost ele descrise de către Geert Hofstede.

Rezultatele acestui studiu au demonstrat următoarele:

- *Investitorii din țările cu EI ridicat NU tranzacționează mai puțin pe piețele de criptomonede;*
- *Investitorii din țările cu IC ridicat reacționează mai rapid și într-o mai mare măsură la evenimentele cu impact negativ asupra pieței de capital;*
- *Dimensiunea IC influențează mai puternic deciziile investitorilor comparativ cu dimensiunea EI, cea din urmă fiind mai puțin importantă în luarea deciziei de a investi.*

Aceste rezultate sunt relevante în primul rând pentru investitori, deoarece cunoașterea modului în care dimensiunile culturale influențează luarea deciziilor poate fi valorificată. De exemplu, cunoașterea faptului că investitorii din Elveția vor reacționa mai puțin, dar și mai târziu, la șocurile globale poate fi valorificată, mai ales în luarea deciziilor de a investi.

Totodată, rezultatele sunt importante și pentru cercetători, ele având potențialul de a constitui baza de plecare pentru alte cercetări, care să exploreze la nivel macroeconomic comportamentul investitorilor din mai multe țări sau continente, în funcție de toate dimensiuni culturale ale lui Hofstede.

Mai mult, considerăm că religia joacă un factor important în deciziile investitorilor. Astfel, intuim că *ar exista o legătură între dimensiunea evitării incertitudinii, comportamentul investitorilor de pe piețele de capital și religie*, legătură care ar putea fi de interes cercetătorilor, dar și cercetătorilor. Dimensiunea evitării incertitudinii (IC) este *de fapt modul în care o societate răspunde la întrebările existențiale, de obicei generatoare de anxietate deoarece viitorului nu poate fi niciodată cunoscut*, iar ca răspuns la această frică existențială un instrument util ar fi religia, care este un panaceu plăcut maselor, influențând puternic deciziile acestora.

În încheiere, menționăm faptul că evitarea incertitudinii nu este același lucru cu evitarea riscului, adică o persoană care evită incertitudinea reduce implicit ambiguitatea; altfel spus, acea persoană este adesea pregătită să se angajeze într-o operațiune riscantă tocmai pentru a reduce ambiguitatea (Burciu, 2022). Culturile în care evitarea incertitudinii este slabă oferă un palier mai larg de interpretare între bine și rău, murdar și curat etc.; iar culturile în care evitarea incertitudinii este puternică, spațiul pentru relativism este foarte restrâns.

Referințe bibliografice

1. An Z., Chen Z., Li D., & Xing L. (2018). Individualism and stock price crash risk. *J. Int. Bus. Stud.*, 49, 1208–1236.
2. Barberis, N., Shleifer, A., & Vishny, R. (1998). A model of investor sentiment. *J. of f. economics.* 49(3), 307-343.
3. Boubakri N., Guedhami O., Kwok C.C.Y., & Saffar W. (2016). National culture and privatization: The relationship between collectivism and residual state ownership. *J. Int. Bus. Stud.* 47, 170–190.
4. Burciu A., (2022). *Curs Management Comparat*, Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava.
5. Brochet F., Miller G.S., Naranjo P., & Yu G., (2019). Managers' cultural background and disclosure attributes. *Account. Rev.* 94(3), 57–86.
6. Chen Y., Dou P.Y., Rhee S.G., Truong C., & Veeraraghavan M. (2015). National culture and corporate cash holdings around the world. *J. Bank. Financ.* 50, 1–18.
7. Chui A.C.W., Titman S., & Wei K.C.J. (2010). Individualism and momentum around the world. *J. Finance.* 65, 361–392.
8. Daniel K., Hirshleifer D., & Subrahmanyam A., (1998). Investor psychology and security market under- and overreactions, *J. Finance.* 53, 1839–1885.

9. Díez-Esteban, J. M., García-Gómez, C. D., & López-Iturriaga, F. J. (2013). International evidence about the influence of large shareholders on corporate risk taking. *Spanish J. of Finance and Acc.* 13(31), 126–144.
10. Dou P.Y., Truong C., & Veeraraghavan M. (2016). Individualism, uncertainty avoidance, and earnings momentum in international markets. *Contemp. Account. Rev.* 33(2), 851–881.
11. Hofstede G.S. (1980). *Culture's Consequences: International Differences in Work-Related Values*, Beverly Hills, CA.
12. Hofstede G.S. (2001). 2001. *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations*, Thousand Oaks, CA.
13. Inklaar R. și Yang J. (2012). The impact of financial crises and tolerance for uncertainty. *J. Dev. Econ.* 97, 466–480.
14. Karolyi, G. A. (2016). The gravity of culture for finance. *J. of Corp. Fin.* 41, 610–625.
15. Liu W. (2019). National culture effects on stock market volatility level. *Empir. Econ.* 57, 1229–1253.
16. Nguyen D.D., Hagedorff J., & Eshraghi A., (2017). Does a CEO's cultural heritage affect performance under competitive pressure? *Rev. Financ. Stud.* 31(1), 97–141.
17. Rodriguez, Quarantelli, & Dynes, (2007). *Handbook of Disaster Research*, New York, USA: Springer.
18. Shleifer, A., și Vishny, R. W. (1997). A survey of corporate governance. *The j. of fin.* 52(2), 737-783.
19. Statman M., Thorley S., & Vorkink K. (2006). Investor overconfidence and trading volume. *Rev. Financ. Stud.* 19(4), 1513–1565.

DIGITALIZATION AND FINANCIAL EDUCATION IN EDUCATIONAL MANAGEMENT. NEW PEDAGOGICAL PERSPECTIVES**DIGITALIZARE ȘI EDUCAȚIE FINANCIARĂ ÎN MANAGEMENTUL EDUCAȚIONAL. NOI PERSPECTIVE PEDAGOGICE****Victoria Nicoleta ALGEORGE**victoria.nicoleta.algeorge@gmail.comCoordontator științific: **Iuliana CENAR**, ORCID ID: 0000-0001-8476-0178cenar_iuliana@uab.ro

Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, România

Abstract. *The topic of this article is the perspective of digital education in Romania and the process of achieving financial literacy in schools, in line with the initiatives of the European Union and the national ones in Romania. Digitization has been possible in recent years due to the rapid progress of information and communication technologies (ICT) as well as their use by more and more individuals in their own households. Currently, global industrial expansion has brought extraordinary material benefits and opportunities for the quality of life, but on the other hand, studies show that progress in integrating technology into education remains small. Not all of the primary and secondary schools have broadband connections and not all teachers have the skills and confidence to use digital tools in teaching-learning-assessment. Thus, the digitalization of financial education as a natural result of national implementation programs and policies depends largely on technological advancement, the consolidation of digital systems and equipment for schools and children in Romania.*

This article focuses on digital and financial education, on the digitization of the educational process at the transversal level of technology, in all educational process, by implementing policies for acquiring, increasing and improving digital skills. I analyzed educational policies and laws in this regard and went through the perspective of specialized literature in terms of digitization and financial education.

Key words: *education, digital education, financial education, educational management, modern education*

JEL: M40, M41**Introducere**

Tema articolului de față vizează analizarea perspectivei educației digitale și financiare în România și nivelul alfabetizării financiare la elevi în consonanță cu inițiativele și proiectele propuse de Uniunea Europeană. În România digitalizarea din ultimii ani a fost posibilă datorită progresului rapid al tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC), precum și de utilizarea acestora de către tot mai mulți indivizi în cadrul propriilor gospodării. În același timp, lipsa unor strategii de implementare a educației financiare în școli în contextul difitalizării este o realitate tot mai cunoscută.

Competențele digitale în educație și alfabetizarea educației financiare în contextul actual al erei informaționale presupun reconfigurări educaționale la nivel de structură, conținut și curriculum, astfel încât rolul școlii este indispensabil în tot acest proces. Această nouă realitate restabilește tot procesul de predare-învățare-evaluare la care iau parte elevii, iar strategiile educaționale utilizate de profesor în interacțiunea cu aceștia în contextul societății actuale au menirea de a ține pasul cu noul concept atribuit educației – tehnologia. „Intersetarea educației cu tehnologiile educaționale, de comunicare și digitale a permis individualizarea a trei roluri dinstincte pe care tehnologia le poate juca în această relație (Ceobanu, Cucuoș, Istrate, & Pânișoară, 2020, p. 23): 1 – *mediu* în care se pot desfășura

secvențe ale actului educațional, dar și *resursă* pentru educație; 2 – *facilitator pentru managementul educației* la diferite niveluri; 3 – *facilitator al livrării conținuturilor* sub diferite forme, fapt care implică, în mod evident, o regândire a unora dintre principiile de bază ale actului educațional. În același timp, abordarea educației financiare din perspectiva digitalizării „nu poate fi posibilă fără recrearea celor două instituții centrale – afacerile și educația – care au fost propovăduitorii de bază ai modului de a vedea lumea și a setului de deprinderi din era industrială” (Senge, 2016, p. 49).

Alfabetizarea educației financiare este considerată drept un contributor important pentru bunăstarea financiară în general și în în mod particular, în cadrul școlii, constituie una dintre politicile de educație adoptate la nivel global pentru dezvoltarea unor competențe financiare necesare de care au nevoie elevii. Adaptată la contextul erei informaționale, educația financiară poate fi studiată în școală atât în format tradițional, dar mai ales utilizând noile tehnologii precum platforme educaționale, grupuri de comunicare sau sisteme de învățământ de tip open-source.

Digitalizarea în educație. Scurtă contextualizare și revizuirea literaturii de specialitate

Printre cele mai de impact și reprezentative caracteristici ale societății actuale este avansul tehnologiei și noile mijloace de comunicare și învățare. Educația digitală reprezintă o paradigmă care urmează variate cursuri de aplicare inovativă cu efecte puternice asupra personalității practicanților pe termen scurt, mediu și lung. În acest context, învățarea mediată tehnologic are câteva caracteristici precum: *rolul de mediator al tehnologiei* pentru atingerea obiectivelor de învățare; în contextul acestui tip de învățare, convingerile, cunoștințele, practicile și mediul se găsesc în *relații puternice de interinfluențare*; în contexte de învățare mediate tehnologic, rolul cadrelor didactice este acela de a ajuta la *optimizarea rezultatelor și experiențelor de învățare prin implementarea cu intenție a tehnologiei*; combinațiile diverse de forme tehnologice influențează *interpretarea, crearea și interrelaționarea sensurilor învățării*; modul în care sunt utilizate tehnologiile poate influența și amplifica sentimentul apartenențe la o comunitate educațională (Bower, 2019, p. 1036). Toate aceste coordonate și infuzarea tot mai accentuată a tehnologiei în educație impun un nou timp de învățare – învățare electronică și conduc la o nouă modalitate de livrare a conținuturilor educaționale prin tehnici variate, instrumente și abordări netradiționale, pentru gestionarea și evaluarea procesului de învățare. Totuși, alți cercetători atrag atenția asupra potențialelor efecte negative ale renunțării la formele clasice de predare-învățare, datorită vitezei prea mare de transmitere a informației, care poate interfera cu învățarea de profunzime. Educația ca proces a previzualizat dintodeauna potențialitatea educației online, iar azi asistăm la desfășurarea unui proces de digitalizare și globalizare a educației atât din punct de vedere structural cât și organizațional. Transformarea digitală are un enorm potențial în domeniul educației, care este pe punctul de a trece prin schimbarea cea mai substanțială de la introducerea învățământului obligatoriu.

Conform unor estimări realizate de World Economic Forum, 65 % dintre copiii care intră în prezent în școala primară vor ajunge să lucreze în noi tipuri de locuri de muncă, care acum nici nu există¹⁶. Departe de a limita rolul profesorului în procesul e-learningului, deoarece interacțiunea umană și competențele cadrelor didactice sunt indispensabile digitalizării educației, în procesul creării unei culturi organizaționale inspirate tot mai mult din lumea afacerilor și a integrării în învățământ a noilor tehnologii informaționale. Toate aceste schimbări au condus la reinterpretări mai largi în planul educației și la apariția conceptului de pedagogie digitală. Avansul tehnologic aduce schimbări și la nivelul competențelor digitale ale cadrelor didactice, care se confruntă cu cerințe și schimbări rapide în dezvoltarea competenței digitale.

¹⁶ <https://reports.weforum.org/future-of-jobs-2016/chapter-1-the-future-of-jobs-and-skills/>

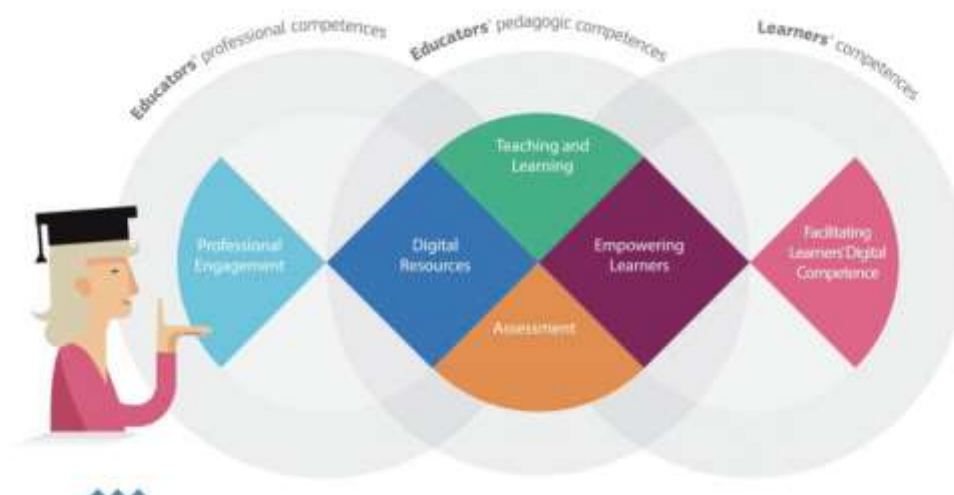

Figura 1. Competențe digitale ale educatorilor

(https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp_en)

Conform acestui cadru conceptual, Comisia Europeană a publicat în anul 2017 un set de competențe digitale cheie pentru educatori în contextul avansării tehnologiei digitale: 1 – Implicare profesională; 2 – Resurse digitale; 3 – Predare și învățare; 4 – Evaluare; 5 – Abilitatea educabililor; 6 – Facilitarea competențelor digitale ale educabililor;

Digitalizare în educație – Context național și european

Digitalizarea sistemului de educație din România a debutat în anul 2016 odată cu lansarea programului Administrației Prezidențiale „România Educată”. Ulterior, în anul 2020, Raportul DESI al Comisiei Europene pentru România 2020 precizează că nu este clară măsura în care România a realizat angajamentele prevăzute în strategie (Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România 2020)¹⁷ și situează țara noastră pe locul 26 din cele 28 de state membre ale UE în cadrul Indicelui economiei și societății digitale (DESI) pentru 2020.

Totodată, în anul 2021 Comisia Europeană a publicat Planul de Acțiune pentru Educația Digitală 2021-2027 reînnoit, ca semn de de sprijinire a adaptării sustenabile și eficiente a sistemelor de educație și formare ale statelor membre ale UE la era digitală. Educația în contextul actual a fost influențată și de această criză precum și de fenomenul firesc de globalizare, de unificare și compatibilizare a practicilor, de experimentare a unei educații noi. „Este un semn de racordare a lumii la un sens mai profund, de depășire a limitelor proprii, de pregătire a terenului pentru trăirea laolaltă a indivizilor, comunității, omenirii” (Cucuș, 2014, p. 76). Digitalizarea sistemului de educație din România vizează rolul educației digitale ca element cheie în procesul de predare-învățare-evaluare indiferent de disciplina avută în vedere și vizează atingerea unor obiective majore.

Pentru atingerea acestor obiective, planul de acțiune UE stabilește două domenii prioritare:

1. Încurajarea dezvoltării unui ecosistem de educație digitală de înaltă performanță

Acest lucru include:

- infrastructură, conectivitate și echipamente digitale;
- o planificare și o dezvoltare eficientă a capacităților digitale, inclusiv capacități organizaționale actualizate;
- profesori și formatori motivați și competenți în domeniul digital;

¹⁷ <https://www.edu.ro/sites/default/files/SMART.Edu%20-%20document%20consultare.pdf>

- un conținut educațional de înaltă calitate, instrumente accesibile și platforme securizate care respectă standardele de confidențialitate electronică și de etică;

2. Dezvoltarea aptitudinilor și competențelor digitale relevante pentru transformarea digitală

Acest lucru implică:

- aptitudini și competențe digitale de bază de la o vârstă fragedă;
- alfabetizare digitală, inclusiv pentru combaterea dezinformării;
- formare în informatică;
- o bună cunoaștere și înțelegere a tehnologiilor care necesită o utilizare intensivă a datelor, cum ar fi inteligența artificială (IA);
- competențe digitale avansate care să sporească numărul de specialiști în domeniul digital;
- garantarea unei reprezentări echilibrate a fetelor și a tinerelor în studiile și profesiile din sectorul digital;

Educație financiară în România în contextul digitalizării

În anul 2014 România era țara cu cea mai mare pondere a persoanelor care apelează la împrumuturi. 45,7% dintre români au împrumutat bani în anul 2014, mult peste media zonei Euro, de 35,4%, aceasta pondere fiind la fel de mare în zonele rurale și în rândul populației cu acces scăzut la educație.¹⁸ Pe de altă parte, dezvoltarea și implementarea programelor de educație financiară în școli necesită implicarea mai multor părți interesate din medii diverse. În acest sens, este important ca guvernul și autoritățile publice relevante să-și asume un rol de conducere și coordonare a unor strategii de alfabetizare și educare financiară (OECD, 2014). Majoritatea strategiilor de educație financiară vizează tinerii printre grupurile țintă cheie. Acestea urmăresc introducerea educației financiare în programa școlară și proiectarea cadrelor de învățare dedicate. „În primul rând, în timp ce educația financiară se referă la toate vârstele, educația tinerelor generații pe probleme financiare a devenit cu atât mai importantă cu cât probabil că acestea vor suporta mai multe riscuri financiare și se vor confrunta cu produse financiare din ce în ce mai complexe și mai sofisticate decât părinții lor” (OECD, 2014, p. 9). Informatizarea învățământului și noile tehnologii conduc la o pluralizare a informațiilor, iar a învăța în noile condiții, capătă alte dimensiuni, astfel că pe lângă autoritățile publice relevante, școala, ca instituție care educă, are rolul de îndrumător prin care îi poate ajuta pe elevi să navigheze inteligent în noile spații informaționale, convertind cunoștințele în bune practici pentru viitor.

Procesul de digitalizare a educației financiare a cunoscut, mai ales în ultimii ani o accelerare a implementării noilor tehnologii, astfel încât cursurile tradiționale au fost adaptate, pentru a putea fi susținute digital din mediul școlii direct în casele elevilor. Astfel, educația online poate fi considerată o parte integrantă a învățământului de masă, iar interesul pentru programe de educație financiară pentru tineri cunosc o tot mai mare deschidere, astfel încât există tot mai multe dovezi că cei cu cunoștințe financiare mai înalte sunt mai capabili să-și gestioneze banii, să participe la piața de valori și să aibă rezultate mai bune la alegerea portofoliului și că sunt mai capabili să aleagă fonduri mutuale cu comisioane mai mici” (Hastings & Tejada-Ashton, 2008). Pe de altă parte, lipsa strategiilor de implementare a unor programe de educație financiară la nivel național pentru elevi îngreună mult acest proces.

¹⁸ OECD (2016), Financial education in Europe: Trends and Recent Development, OECD Publishing

Programul de educație financiară în România propus la nivelul instituțiilor de învățământ este regăsit prin introducerea Legii nr. 273/16/11/2021, care este o completare a Legii Educației Naționale prin care elevii vor studia educație financiară și educație juridică la școală începând cu anul școlar 2022-2023. În acest sens, analiza problematicii educației contemporane din România cunoaște noi dimensiuni precum introducerea de noi educații, cum este și cea financiară sau educația ecologică, educația pentru participare, educația pentru comunicare, educația economică, etc. Ca modalități practice de introducere a noilor educații, sunt menționate trei posibilități (Văideanu, 1988):

1. Prin introducerea de noi discipline centrate pe un anumit tip de educație;
2. Prin crearea de module specifice în cadrul disciplinelor tradiționale;
3. Prin tehnica *approche infusionnelle* (prin infuziunea cu mesaje ce țin de noile conținuturi în disciplinele „clasice”;

Educația financiară vizează ca fiind o nouă disciplină introdusă în sistemul educațional românesc, care răspunde unei nevoi actuale și firești prin care se urmărește pregătirea în special a tinerilor pentru o adecvare la lumea bunurilor și la lumea muncii. „Un astfel de tip de educație poate fi conceput ca o pregătire pentru viața de familie, pentru utilizarea bugetului personale, în condițiile în care viața economică este foarte dinamică. Cu explicații adiacente, cu termeni de specialitate, cu practici economice de bază, cu atitudini corespunzătoare, cu o gândire economică fundamentală, cu un ideal economic, constituie o ipostază a pregătirii generale” (Cucoș, 2014, pp. 69-70).

Din perspectiva managementului educațional, un astfel de proiect de alfabetizare financiară evidențiază importanța adaptării curriculumului, a instrumentelor pedagogice și a resursele școlare existente astfel încât toate acestea să fie valorificate și să răspundă nevoilor tinerilor de educație financiară. „Școlile au, de asemenea, potențialul de a ajunge la părinți, profesori și de a disemina obiceiuri financiare solide în comunitatea mai largă. Ultimii doi ani de criză sanitară au adus numeroase provocări în multe sectoare din societate, iar unul dintre ele este și educația. Școala oferă un context relevant pentru a dezvolta o predare de înaltă calitate și o învățare eficientă” (OECD, 2014). Pe de altă parte, din punct de vedere structural și organizațional asistăm la „întronarea unor modele ce transcend particularitățile lingvistice, religioase și culturale ale țărilor sau regiunilor. Pe întreaga planetă se desfășoară strategii similare de formare, generate de aceleași inflexiuni economice, ideologice sau politice” (Cucoș, 2014, p. 75). În acest sens, potrivit unui studiu realizat de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, în România s-a identificat o lipsă de strategii pentru implementarea unor programe de educație financiară la nivel național.

Tabel nr.1 Strategii naționale privind educația financiară în Europa

Stadiul strategiei naționale pentru educație financiară	Număr	Țări
Strategia națională este în curs de actualizare sau o a doua strategie națională este în curs de implementare	5	Cehia, Țările de Jos, Slovacia, Spania, Regatul Unit
O (primă) strategie națională este în curs de implementare	9	Belgia, Croația, Danemarca, Estonia, Irlanda, Letonia, Portugalia, Slovenia, Suedia
Se lucrează activ la elaborarea unei strategii naționale	3	Franța, Polonia, România
Se planifică elaborarea unei strategii naționale	2	Austria, Italia

Sursa: OECD (2016), *Financial education in Europe: Trends and Recent Development*, OECD Publishing, Paris, p.26

(https://read.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/financial-education-in-europe_9789264254855-en#page1)

Tot procesul educației digitale are un impact major asupra sistemelor de învățământ, asupra cadrelor didactice, a studenților, familiilor, și instituțiilor școlare și inclusiv asupra posibilității creării contextului. Lipsa unor strategii educaționale la nivel național este o realitate, pe care studiile o expun încă din anii 2016. În plus, procesul digitalizării scoate la suprafață inegalitățile din cadrul societății, astfel că multe școli din zonele rurale sau copii din medii defavorizate nu au acces la educație online. Pe de altă parte, (OECD, 2014), (Organisation for Economic Co-operation and Development) recomandă încă din 2005 ca educația financiară să înceapă la școală, iar principalele două motive care stau la baza acestei recomandări sunt importanța concentrării pe tineret și eficiența furnizării de educație financiară în școli.

Provocări pedagogice în contextul digitalizării noilor educații precum Educația Financiară. Pe plan educativ, în contextul digitalizării exclusive a educației toate sistemele de învățământ cunosc procese de înnoire și reformare. Mai ales în perioada crizei sanitare s-au pus în lumină adevăratele provocări ale învățământului digitalizat. Provocările educației au evidențiat faptul că „digitalizarea ad-hoc ar trebui considerată o măsură temporară pentru educația la distanță. Pentru a fi pregătiți pe viitor, trebuie să tragem învățăminte din ceea ce s-a întâmplat, să dezvoltăm o metodologie solidă și să susținem învățarea sistematică la distanță, începând cu pregătirea cadrelor didactice și luarea unor măsuri care să garanteze accesibilitatea pentru toți copiii, inclusiv pentru cei cu dizabilități”¹⁹. Nu toate școlile primare și secundare dispun de conexiuni în bandă largă și nu toate cadrele didactice au competențele și încrederea de a utiliza instrumentele digitale în activitatea lor de predare – învățare – evaluare. Îmbunătățirea educației și a competențelor digitale ale cadrelor didactice, reprezintă, așadar, un element-cheie al viziunii generale pentru transformarea digitală în Europa. Pentru a atinge un maxim de eficiență și sustenabilitate, inovarea în educație trebuie susținută prin programe legislative, programe de formare pentru profesori și activități integrate în obiective didactice clare. Totodată provocările și coordonatele acestui spațiu polimorf vizează și cum se pot utiliza cel mai bine mijloacele digitale pentru a atinge obiectivele în materie de educație. Progresul înregistrat în privința integrării tehnologiei în educație continuă să fie mic. Nu toate școlile primare și secundare dispun de conexiuni în bandă largă și nu toate cadrele didactice au competențele și încrederea de a utiliza instrumentele digitale în activitatea lor de predare – învățare - evaluare.²⁰ Potrivit unui studiu Eurostat, în 2019, patru din cinci tineri (80%) cu vârste cuprinse între 16 și 24 de ani în Uniunea Europeană (UE) aveau abilități digitale de bază sau peste acestea. Cifra este cu 24 de puncte procentuale (pp) mai mare decât ponderea persoanelor cu vârste cuprinse între 16 și 74 de ani (56%).

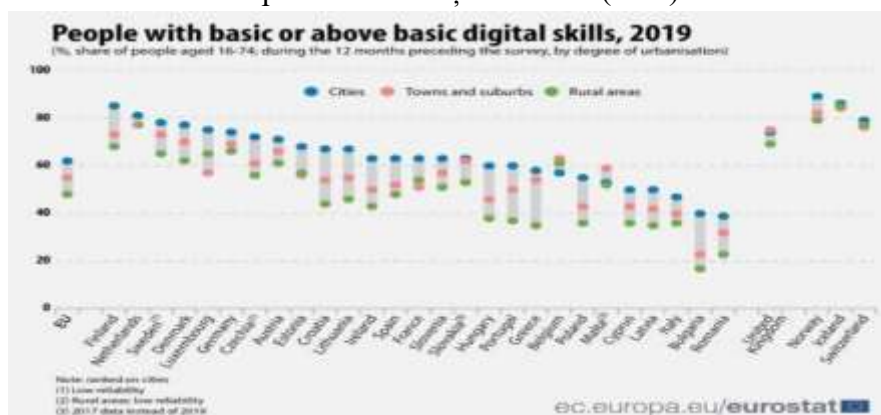

Figura 3. Competențe digitale în anul 2019

¹⁹ file:///C:/Users/Nico/Downloads/EPPGroup_PositionPaper_EducationDEra_RO.pdf

²⁰ <https://www.edu.ro/sites/default/files/SMART.Edu%20-%20document%20consultare.pdf>

Tinerii din România sunt pe ultimul loc în UE la acest capitol, doar 56% dintre ei având competențe digitale de bază sau peste nivelul de bază, arată datele publicate de Eurostat. Această realitate susține încă o dată nevoia și importanța investiției în dezvoltarea competențelor digitale la elevi și studenți. În aceeași ordine de idei, tot printr-un studiu Eurostat se evidențiază cum din anul 2016 până în anul 2021, ponderea gospodăriilor din UE cu acces la internet a crescut la 92 %, cu aproximativ 20 de puncte procentuale mai mare decât în 2011 (72 %). Studiul arată de asemenea și diferențele dintre statele UE referitor la gospodăriile care au acces la calculatoare și cele care nu au.

Figura 4. Accesul la internet a gospodăriilor din UE în perioada 2016-2021

Acest articol prezintă date statistice recente privind mai multe aspecte diferite ale economiei și societății digitale din Uniunea Europeană (UE), concentrându-se pe disponibilitatea tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) și utilizarea acestora de către indivizi și în cadrul propriilor gospodării.

Concluzii

Prin structură, conținut și obiective, educația trebuie să răspundă continuu cerințelor realității societății naționale și internaționale și de a asigura neconținut funcția de adaptare și autoreglare față provocările societății. În *Școli care învață* Peter Senge (2016) susține că școala nouă este asemenea unui sistem viu, cu o dimensiune dinamică, iar învățarea poate produce transformare și inovare atunci când toți actorii actului didactic sunt implicați. Digitalizarea și introducerea de noi educații, cum este și educația financiară constituie o provocare educațională, corelată cu strategii naționale și europene. Lipsa unor strategii educaționale la nivel național este o realitate, pe care studiile o expun încă din anii 2016. În plus, procesul digitalizării mai scoate la suprafață inegalitățile din cadrul societății, astfel că multe școli din zonele rurale sau copii din medii defavorizate nu au acces la educație online, în acest fel fiind dificil de implementat programe de educație financiară.

Planul de acțiune pentru educația digitală 2021-2027 reprezintă o activitate de progres de sincronizare a educației cu politicile europene a adaptării eficiente a sistemelor de educație digitală ale statelor membre din UE. Necesitatea acestor acțiuni constă în faptul că transformarea digitală a schimbat societatea și economia. În plus, realitatea din ultimii doi ani caracterizată în principal de criza Covid a evidențiat provocările sistemelor de educație și formare legate de capacitățile digitale ale instituțiilor educative. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) în 2018 mai arată că, în medie, mai puțin de 40 % din cadrele didactice din întreaga UE se consideră pregătite să utilizeze tehnologiile digitale în procesul de predare, cu diferențe mari între statele membre ale UE²¹. Din perspectiva managementului educațional, digitalizarea și de alfabetizare financiară în rândul elevilor evidențiază importanța adaptării curriculumului, a instrumentelor pedagogice și a

²¹ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/1d0bc92a-en/index.html?itemId=/content/publication/1d0bc92a-en>

resursele școlare existente astfel încât toate acestea să fie valorificate și să răspundă nevoilor tinerilor de educație financiară.

Referințe bibliografice

1. Atkinson, A., and Messy, F. (2012). Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study. In OECD (Ed.), OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions (Vol. 15): OECD Publishing.
2. Bower, M. (2019). Technology-mediated learning theory. *British Journal of Educational Technology*, 1038-1041.
3. Ceobanu, C., Cucuoș, C., Istrate, O., & Pânișoară, I. O. (2020). *Educația digitală*. Iași: Editura Polirom.
4. Cucuoș, C. (2014). *Pedagogie*. Iași: Editura Polirom.
5. Hastings, J., & Tejada-Ashton, L. (2008). *Financial Literacy, Information, and DemandElasticity: Survey and Experimental Evidence from Mexico*. Mexico: NBER Working Paper, OECD. (2014). *Financial Education for youth. The role of schools*. OECD Publishing.
6. Senge, P. (2016). *Școli care învață. A cincea disciplină aplicată în educație*. București: Editura Trei.
7. Văideanu, G. (1988). *Educația la frontiera dintre milenii*. București: Editura politică.
8. https://read.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/financial-education-in-europe_9789264254855-en#page1
9. <https://education.ec.europa.eu/ro/planul-de-actiune-pentru-educatia-digitala-2021-2027>
10. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Digital_economy_and_society_statistics_-_households_and_individuals
11. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Digital_economy_and_society_statistics_-_households_and_individuals
12. <https://www.edu.ro/sites/default/files/SMART.Edu%20-%20document%20consultare.pdf>

FINANCIAL REPORTING: PERSPECTIVES AND PROBLEMS OF INTEGRATION INTO THE EUROPEAN SPACE

RAPORTAREA FINANCIARĂ: PERSPECTIVE ȘI PROBLEME ALE INTEGRĂRII ÎN SPAȚIUL EUROPEAN

Natalia CURAGĂU, ORCID ID: 0000-0002-1953-0330

natalia.curagau@gmail.com

Constantin SURUCINSCHI

constantin.surucinski@gmail.com

Academia de Studii Economice a Moldovei

Abstract: *Financial reporting aims at presenting systems, principles, methods and techniques of organizing and managing accounting in the conditions of pluralism of property and patrimony management.*

In order to increase its steps towards integration into the European Union, the Republic of Moldova, at the present stage, undertakes measures of correspondence, harmonization and collaboration of all the systems: economic-financial, socio-political, cultural etc.

Through this article we intend to highlight the stage of preparation of the Moldovan entities in terms of financial reporting, which are the main perspectives and at the same time issues related to financial reporting and what is Moldova doing today to get closer more than the provisions of IFRS.

Key terms: *accounting, reporting, standards, entities, business environment, management, income, costs, advantage, investors, capital*

JEL: M41

Contabilitatea este știința gestionării afacerii și reprezintă un sistem complex de identificare, colectare, grupare, prelucrare, totalizare a elementelor contabile și de raportare financiară.

Contabilitatea are drept sarcină principală, evaluarea, cunoașterea, gestiunea și controlul activelor, capitalului propriu și datoriilor, precum și a rezultatelor obținute din activitatea de întreprinzător a persoanelor fizice și juridice, întru realizarea căreia trebuie să asigure înregistrarea, prelucrarea, publicarea și păstrarea informațiilor ce vizează poziția și performanța financiară, modificările în situația capitalului propriu și a fluxului de numerar, atât pentru cerințele interne ale acestora, cât și în relațiile cu actualii și potențialii investitori, fondatori, creditori, organe de control, clienți, instituții publice și alți utilizatori ai informațiilor economice.

Pentru ținerea contabilității și întocmirea situațiilor financiare, entitățile aplică Standardele Internaționale de Raportare Financiară care reprezintă standard și interpretări, emise de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate, care devin valabile în Republica Moldova după acceptarea lor de către Guvernul Republicii Moldova sau Standardele Naționale de Contabilitate care sânt bazate pe directivele Uniunii Europene și pe IFRS, elaborate și aprobate de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova.

Dezvoltarea durabilă a economiei naționale a Republicii Moldova este posibilă doar în cazul integrării țării în spațiul european și responsabilității de a pune la dispoziție informații contabile veridice de către toate entitățile. Actualul sistem contabil, constituit în ultimul deceniu, a avut un

impact pozitiv asupra eficienței colectării și utilizării informațiilor privind apartenența, existența și mișcarea elementelor patrimoniale, contribuind prin aceasta la majorarea intereselor investițiilor străine și aprofundarea relațiilor reciproc avantajoase cu partenerii din străinătate, în special cu cei din spațiul european. Însă în prezent acest sistem s-a dovedit a fi depășit în plan conceptual și aplicativ, care într-un final, pe alocuri, nu corespunde cerințelor utilizatorilor interni și externi și urmează a fi ajustat. Realizarea acestui obiectiv se preconizează de la an la an prin intermediul programelor de dezvoltare națională a contabilității și auditului.

În mediul economic actual, multe state europene sunt preocupate de problema complexă a stimulării creșterii economiei, pe de o parte, și a asigurării disciplinei fiscale, pe de altă parte. Recesiunea prelungită și restabilirea lentă a creșterii au implicații pe termen lung atât pentru forța de muncă cât și pentru competitivitate entitățile din regiune. În timp ce entitățile, atât cele mari, cât și cele mici, concurează pentru credit și capital, băncile și alte instituții financiare i-au decizii prudente în partea ce ține de alocarea investițiilor. Ca urmare, în astfel de atmosferă, este important ca entitățile să fie transparente din punct de vedere financiar și ca guvernele să stabilească un mediu de reglementare solid pentru raportarea financiară din domeniul corporativ.

Luând în considerare resursele financiare limitate, investițiile trebuie să fie mult mai eficiente pentru a fi rentabile. Transparența financiară poate ajuta companiile să atragă astfel de investiții, ceea ce este în mod special primordial și important pentru entitățile mici și mijlocii, cărora le lipsește garanția cerută de obicei de bănci și alte instituții financiare. Entitățile cu un viitor promițător și practici de raportare financiară eficiente, care nu pot oferi garanții, au posibilitatea de a primi credit deoarece instituțiile bancare și financiare vor deține mai multe informații pe baza cărora pot lua decizii cu privire la creditări, reducându-se cerința pentru un nivel de garanție înalt. Drept urmare, este important că pentru realizarea investițiilor și dezvoltarea afacerii, țările trebuie să aibă sisteme eficiente de raportare financiară în sectorul corporativ.

Transparența financiară a entităților, trebuie să traverseze granițele naționale. Așa cum a accentuat criza financiară, economiile au devenit din ce în ce mai interlegate și interdependente prin rețele de producție regionale din ce în ce mai importante și volume semnificative de comerț inter-regional.

Republica Moldova se numără printre cele șase țări membre ale EU Eastern Partnership (Parteneriatul Estic) care încearcă să-și consolideze relațiile economice cu UE. Pentru a avea beneficii apreciate din aceste relații, RM este nevoită să adopte cadrul obișnuit pentru raportarea financiară corporativă inclusă în primul rând în IFRS și alte regulamente ale UE. Până la etapa actuală Republica Moldova a înregistrat diverse progrese în această direcție, însă mai rămân multe de făcut.

În practica și teoria economică se acceptă tot mai mult ideea că cel care stăpânește și ține sub control informațiile are posibilitățile cele mai mari de a învinge în competiția mondială pentru supremație. Bătălia contemporană între sisteme sau „culturi” nu se mai dă cu arme de foc. Lumea contabilă în prezent se confruntă cu aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară. În acest sens, se disting în principal trei mari „culturi”: cultura americană cu standardele respective (US-GAAP), Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) și Directivele contabile europene.

Politica contabilă formulată în acest sens se articulează la politica europeană, dar față de aceasta, Republica Moldova este cu pași înapoi. Țările din UE au trecut efectiv la aplicarea IFRS-urilor începând cu 01 ianuarie 2005. Prin urmare, la 31 decembrie 2005, statele membre ale UE au întocmit primele situații financiare în conformitate cu IFRS.

Actualmente entitățile din Republica Moldova prezintă situațiile financiare conform cerințelor Standardelor Naționale de Contabilitate [2], cu excepția entităților de interes public.

Potrivit „Legii contabilității și raportării financiare” nr. 287 din 15 decembrie 2017 [1], entitățile de interes public întocmesc și prezintă situații financiare semi-anuale și anuale, iar restul entităților, cu excepția instituțiilor publice, întocmesc și prezintă situații financiare anuale complete sau simplificate. Situațiile financiare complete presupun întocmirea bilanțului, situația de profit și pierdere, situația modificării capitalului propriu, situația fluxurilor de numerar și notele la situațiile financiare. Situațiile financiare simplificate cuprind bilanțul, situația de profit și pierdere și nota explicativă la situațiile financiare. Suplimentar la situațiile financiare, entitățile mai prezintă anual raportul conducerii și raportul auditorului în cazul în care acesta este obligatoriu.

De asemenea potrivit „Legii contabilității și raportării financiare” nr. 287 din 15 decembrie 2017 [1], entitățile micro și persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător, după înregistrarea acestora ca plătitori ai taxei pe valoare adăugată, țin contabilitatea în partidă dublă și întocmesc situații financiare prescurtate conform SNC, cu excepția societăților de investiții, societăților financiare holding, societăților financiare holding mixte, societăților financiare non - bancare și societăților holding cu activitate mixtă.

Entitățile mici țin contabilitatea în partidă dublă și întocmesc situații financiare simplificate conform SNC. Entitățile mijlocii și entitățile mari țin contabilitatea în partidă dublă și întocmesc situații financiare complete conform SNC. Entitățile de interes public țin contabilitatea în partidă dublă și întocmesc situații financiare conform IFRS.

Organizațiile necomerciale și reprezentanțele entităților nerezidente țin contabilitatea în partidă dublă și întocmesc situații financiare conform indicațiilor metodice aprobate de către Ministerul Finanțelor.

Persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător, până la înregistrarea acestora în calitate de plătitori ai taxei pe valoare adăugată, persoanele fizice care desfășoară activitate profesională în sectorul justiției și birourile înființate de acestea țin contabilitatea în partidă simplă în baza contabilității de casă, fără întocmirea situațiilor financiare, conform indicațiilor metodice aprobate de către Ministerul Finanțelor. Entitatea care are obligația să țină contabilitatea în partidă simplă poate ține contabilitatea în partidă dublă, începând cu următoarea perioadă de gestiune.

Entitatea care are obligația să întocmească situații financiare prescurtate poate întocmi situații financiare simplificate sau complete. Entitatea care are obligația să întocmească situații financiare simplificate poate întocmi situații financiare complete. Trecerea de la un set de situații financiare la altul se efectuează începând cu următoarea perioadă de gestiune.

Conform SNC „Prezentare situațiilor financiare”, bilanțul prezintă poziția financiară a entității și include informații aferente soldurilor existente la data raportării privind activele care sunt resursele economice identificabile și controlabile de către entitate, ce provin din fapte economice trecute din a căror utilizare se așteaptă obținerea beneficiilor economice; capitalul propriu care indică mărimea rămasă în activele entității după scăderea datoriilor și mărimea obligațiilor actuale ale entității provenite din fapte economice trecute a căror stingere contribuie la reducerea resurselor purtătoare de beneficii.

În bilanț activele se prezintă în funcție de gradul de lichiditate, astfel sunt prezentate, inițial, activele imobilizate și mai apoi activele circulante.

În bilanț, datoriile se reflectă după gradul de exigibilitate, astfel mai întâi datoriile pe termen lung, care arată că termenul de achitare al acestora este mai mare de 12 luni și datoriile curente, care urmează a fi stinse în termen ce nu va depăși 12 luni.

La data raportării, în mod obligatoriu, entitățile reflect cota curentă a activelor imobilizate și a datoriilor pe termen lung în componența activelor circulante și a datoriilor curente.

Situația de profit și pierdere caracterizează performanța financiară a entității pentru perioada de gestiune și conține informații privind veniturile, cheltuielile și rezultatele financiare (profit sau pierdere), care este determinat ca diferența între venituri și cheltuieli. În situația de profit și pierdere, veniturile și cheltuielile sunt prezentate după destinația acestora în felul următor:

1) Venituri din vânzări (venituri din vânzarea produselor/mărfurilor; prestarea serviciilor și/sau executarea lucrărilor; venituri din contracte de construcție; contracte de leasing operațional și financiar; dividende, participații, dobânzi, care pentru entitate sunt activitate operațională).

Veniturile din vânzări recunoscute în perioada de gestiune se ajustează cu valoarea produselor/mărfurilor returnate de la cumpărători sau cu reducerile de preț la produsele/mărfurile vândute.

2) Costul vânzărilor – reprezintă valoarea contabilă a produselor/mărfurilor vândute, costul serviciilor prestate și/sau lucrărilor îndeplinite în cadrul activității operaționale a entității și care corelează cu veniturile din vânzări, (costul vânzării produselor/mărfurilor vândute; costul serviciilor prestate și/sau lucrărilor îndeplinite; costurile din contracte de construcție; costul serviciilor aferente contractelor de leasing operațional și financiar; alte costuri care se referă la activitatea operațională corelate cu venituri din vânzări).

Costul vânzărilor se ajustează în perioada de gestiune cu valoarea produselor/mărfurilor returnate de către clienți.

3) Alte venituri operaționale, în componența cărora intră veniturile care se referă la activitatea operațională a entității, dar care nu pot fi atribuite la venituri din vânzări (venituri din ieșirea altor active circulante, cu excepția ieșiri activelor din punctul 1; venituri sub formă de amenzi, penalități, despăgubiri; din repararea prejudiciului material cauzat entității; din decontarea datoriilor cu termen de prescripție expirat; din plusuri depistate la inventariere și alte venituri aferente activității operaționale).

4) Cheltuieli de distribuție, în componența cărora se reflectă cheltuielile aferente comercializării produselor/mărfurilor, prestării serviciilor și/sau executării de lucrări.

5) Cheltuieli administrative, presupun cheltuielile privind gestiunea și deservirea în ansamblu a activității entității (cheltuieli de salariu cu personalul administrative; amortizarea activelor imobilizate cu destinație administrative; taxe și impozite; sponsorizare și binefaceri; deplasare etc.).

6) Alte cheltuieli din activitatea operațională, sunt acele cheltuieli care se referă la activitatea operațională, dar nu pot fi atribuite la costul vânzărilor, cheltuieli de distribuție sau administrative (cheltuieli din ieșirea altor active circulante, în corelație cu alte venituri din activitatea operațională; cheltuieli sub formă de amenzi, penalități, despăgubiri; dobânzi aferente creditelor și împrumuturilor primite; lipsuri depistate la inventariere și alte cheltuieli operaționale).

În situația de profit și pierdere veniturile și cheltuielile din alte activități se înregistrează prin compensarea reciprocă. Ca apartenență la venituri și cheltuieli din alte activități se referă (venituri și cheltuieli aferente activelor imobilizate; dividende și/sau alte participații în alte entități; diferențe favorabile și nefavorabile de curs valutar; pierderi și reluări din deprecieri; compensații excepționale etc.).

Profitul până la impozitare se determină ca diferența dintre veniturile din activitatea operațională diminuate cu cheltuielile din activitatea operațională și ajustate cu veniturile/cheltuielile din alte activități.

Cheltuielile privind impozitul pe venit este determinat conform relației: venit impozabil (calculat conform Declarației cu privire la impozitul pe venit, Forma VEN12) înmulțit la cota procentuală a impozitului pe venit, care conform prevederilor Codului Fiscal al Republicii Moldova din anul 2012 până în prezent, anul 2022, este de 12 la sută [3, art. 15].

Diferența dintre profitul până la impozitare și cheltuielile cu privire la impozitul pe venit reprezintă profitul net obținut de entitate, care se reflectă în bilanțul entității la capital propriu și în situația modificării capitalului propriu.

De asemenea, entitățile prezintă și componența veniturilor și cheltuielilor în situațiile financiare după natura acestora. Astfel, după natură avem venituri din vânzări, alte venituri operaționale și venituri din alte activități, ca apartenența la clasa de venituri, și costul vânzării mărfurilor vândute, cheltuieli de materiale, variația stocurilor, cheltuieli de amortizare și depreciere, costuri cu personalul, contribuțiile aferente costurilor cu personalul, alte cheltuieli și cheltuieli din alte activități ca apartenență la clasa cheltuieli.

Situația modificării capitalului propriu caracterizează existența și modificarea elementelor de capital de la începutul perioadei de gestiune până la finele ei. În situațiile financiare, capitalul propriu este compus din: capital social și suplimentar (capitalul social, suplimentar, nevărsat, neînregistrat și retras); rezervele (capitalul de rezervă, rezervele prevăzute de statut și alte rezerve); profit nerepartizat sau pierdere neacoperită (corecții ale rezultatelor anilor precedenți, profit nerepartizat/pierdere neacoperită al anilor precedenți, profit net/pierdere netă al perioadei de gestiune, profit utilizat al anilor de gestiune și rezultatul din tranziția la noile reglementări); alte elemente ale capitalului propriu care nu se găsesc în componența enumerată mai sus.

În situația modificării capitalului propriu pentru fiecare element se indică soldul la începutul perioadei de gestiune, majorările și diminuările pe parcursul perioadei de gestiune și soldul la sfârșitul perioadei de gestiune.

Relația determinării soldului indicatorilor din situația modificării capitalului propriu

Sold la sfârșitul perioadei de gestiune	=	Sold la începutul perioadei de gestiune	+	Majorările	-	Diminuările
---	---	---	---	------------	---	-------------

(Elaborat de autori în baza SNC „Prezentarea situațiilor financiare”)

La reformarea bilanțului soldul corecțiilor rezultatelor anilor precedenți, profitului net/pierdere netă a perioadei de gestiune, profitului utilizat al anului de gestiune sunt egale cu zero, mărimea cărora se trece la profitul nerepartizat/pierdere neacoperită al anilor precedenți, astfel majorând/diminuând valoarea acestuia.

Chiar dacă în situația financiară soldul elementelor de capital se prezintă în quantum total, în contabilitatea analitică se reflectă mărimea acestor indicatori pentru fiecare an în parte, astfel ținându-se cont de mărimea soldurilor la operații de debitare sau creditare a elementelor de capital (repartizare de dividende, majorarea capitalului social, corecții ale rezultatelor anilor precedenți).

Ca regulă generală, mărimea soldurilor elementelor din situația modificării capitalului propriu la sfârșitul perioadei de gestiune trebuie să corespundă cu soldurile elementelor respective din bilanț.

Mărimea elementelor care majorează capitalul propriu, cum sunt capitalul social, capitalul neînregistrat, rezervele, profitul net al perioadei de gestiune se reflectă în situația modificării capitalului propriu în mod obișnuit, adică fără paranteze. Mărimea elementelor care diminuează capitalul propriu, cum sunt capitalul nevărsat, capitalul retras, profit utilizat al anului de gestiune, pierdere netă a perioadei de gestiune, se reflectă în situația modificării capitalului propriu cu semnul minus, adică în paranteze.

Soldurile și fluxurile de numerar pentru perioada de gestiune sunt reflectate în situația fluxului de numerar. În acest raport, conform contabilității de casă, sunt reflectate intrările de numerar la sumele efectiv încasate în casierie și conturi curente; ieșirile de numerar la sumele efectiv achitate din casierie și conturi curente și documente bănești la valoarea efectiv intrate și/sau ieșite.

În situația fluxului de numerar nu se prezintă mișcările interne a numerarului, cum ar fi eliberările de numerar de la conturile curente; alimentarea cardurilor bancare; schimbul de active/servicii; convertirea datorilor în capital; amortizarea și pierderile din depreciere a activelor imobilizate.

În Republica Moldova, situația fluxului de numerar se întocmește conform metodei directe, adică pe activități. Astfel se disting:

- 1) fluxuri de numerar din activitatea operațională;
- 2) fluxuri de numerar din activitatea de investiții;
- 3) fluxuri de numerar din activitatea financiară.

Însăși de la denumire se evidențiază încasările/plățile care se referă la fluxuri de numerar din activitatea operațională, adică toate încasările și plățile care vin să scoată în evidență activitatea de bază a entității. Din acestea fac parte încasările din vânzări, plățile pentru stocuri și servicii achiziționate de la furnizori, plăți către personal și organele de asigurare socială și medicală, dobânzi plătite, plata impozitului pe venit, alte încasări și alte plăți cu trăsături operaționale.

Fluxurile de numerar din activitatea de investiții sunt determinate de încasările din vânzarea activelor imobilizate, plăți aferente intrărilor de active imobilizate, dobânzi încasate, dividende încasate și alte încasări/plăți din activitatea de investiții.

Ceea ce ține de fluxuri de numerar din activitatea financiară, acestea sunt încasările sub formă de credite și împrumuturi, plăți aferente rambursării creditelor și împrumuturilor, dividende plătite, încasări din operațiuni de capital și alte încasări/plăți cu caracter financiar.

După determinarea fluxurilor de numerar din activitățile enumerate, se ia în calcul diferențele de curs valutar favorabile și/sau nefavorabile, care mai apoi se cumulează cu soldul de numerar de la începutul perioadei de gestiune și se obține soldul de numerar la sfârșitul perioadei de gestiune, care trebuie să coincidă cu indicatorul prezentat în bilanț (Numerar în casierie și la conturile curente).

În notele la situațiile financiare se indică date generale ale entității, informații privind situația soldurilor activelor imobilizate corporale și necorporale la începutul și sfârșitul perioadei de gestiune, note informative privind relațiile cu nerezidenții. Aceste note conțin informații care nu se regăsesc în situațiile financiare și vin să le completeze.

În așa mod are loc prezentarea situațiilor financiare de către entitățile din Republica Moldova care aplică prevederile Standardelor Naționale de Contabilitate.

Prezentarea situațiilor financiare se făcea la Biroul Național de Statistică până la data de 31 martie al anului ulterior. Începând cu anul 2018, entitățile prezintă situațiile financiare în format electronic prin intermediul ghișeului unic de raportare raportare.gov.md

Pornind de la ideea că IFRS înseamnă un alt nivel al managementului, autorii consideră, că cea mai mare problemă a tranziției Moldovei la IFRS este legată de lipsa specialiștilor care ar cunoaște cum urmează a fi implementate IFRS-le. Chiar dacă există un anumit nivel al cunoștințelor teoretice, nu avem o experiență în utilizarea practică. Efortul profesioniștilor, autorităților, sectorului cooperativ și academic în partea ce ține de instruirea continuă, al modificării mentalității și al abordărilor manageriale ale entităților, asta ar trebui să stea la temelia implementării IFRS în Republica Moldova.

Un pas important spre aplicarea IFRS în Republica Moldova este aplicarea acestor standarde de către entitățile de interes public, care rămân a fi mesagerii utilizării IFRS în Republica Moldova.

Până la aplicarea IFRS, entitățile trebuie să sistematizeze informațiile noi, asigurând calitatea acestora; elaborarea unor strategii și previziuni în viitor conform cerințelor IFRS; ajustarea sistemelor informatice după cerințele IFRS; asigurarea unei legături echilibrate în ceea ce ține raportarea fiscală și cea contabilă conform IFRS. Adoptarea IFRS presupune mai mult decât o modificare a reglementărilor contabile. Este un nou sistem de apreciere a performanțelor, un nou sistem de proceduri care urmează a fi aplicat la nivelul fiecărei entități, care urmează să-și schimbe modul de lucru în ceea ce privește managementul financiar și cel contabil.

Cert este faptul că aplicarea IFRS de către entitățile din Republica Moldova schimbă comportamentul economic al acestora, dar la general aceste implicații sunt strict de ordin contabil, care se refera la aplicarea noilor standarde IFRS (pornind de la IFRS1 „Aplicarea pentru prima dată a standardelor internaționale de raportare financiară”); aplicarea obligatorie a unor standarde care anterior erau doar testate (IAS 36 „Deprecierea activelor”, IAS 39 „Instrumente financiare” etc.); posibile conflicte cu autoritățile fiscale din motivul modificărilor reglementărilor contabile etc.

Printre avantajele principale derivate din aplicarea IFRS se enumeră:

1. Adoptarea unui limbaj unic - global de raportare financiară, ceea ce va permite posibilitatea comparării situațiilor financiare la nivel internațional;
2. Atragerea investițiilor străine și crearea pentru acestea un mediu transparent de afaceri;
3. Accesul liber al utilizatorilor la informația financiară;
4. Dezvoltarea procesului de instruire și pregătire al specialiștilor prin certificări naționale și internaționale;
5. Atragerea fondurilor destinate dezvoltării contabilității și auditului.

Pe lângă avantajele enumerate, apar și dificultăți, cum sânt: interpretări greșite ale standardelor; piedici legate de utilizarea terminologiei, etimologiei, termenilor din domeniul dreptului etc.

Standardele, în general, au caracter de recomandare, de aceea o problemă esențială, care deseori este omisă, dar care se referă la IFRS, este aplicabilitatea acestora. Adică sunt destinate aplicării de către entități, ci nu autorităților guvernamentale care încerc să facă o altă contabilitate.

O altă problemă majoră la nivel național, care de fapt se accentuează și în spațiul european, este relația contabilitate-fiscalitate. În general sunt două întrebări care au impact negativ aici: evidența costului și nivelul de credibilitate. Problema costului presupune ținerea a două evidențe separate a costului: fiscală și contabilă.

O altă dificultate se referă la resurse, în deosebi cele financiare, statul care nu vede avantaje în urma aplicării IFRS, niciodată nu va fi predispus să aloce resurse necesare implementării. O variantă a soluționării acestei probleme este orientarea sectorului privat în ceea ce privește alocarea resurselor date.

Și nu în ultimul rând o problemă majoră este legată de profesia contabilă, de factorul uman. Personalul din domeniul contabil întotdeauna a depins de nivelul de etică și educație, de capacitatea de a gândi și a reflecta. Devenind victime ale fiscalității, contabilii uită de a-și dezvolta capacitățile raționale și de reflectare profesională.

Din 01 ianuarie 2019, odată cu intrarea în vigoare a noii Legi a contabilității au fost procesate și noi modificări la Standardele Naționale de Contabilitate, așa cum sunt trecerea la costuri/cheltuieli a OMVSD în mărime de 100 % în momentul transmiterii în exploatare. De asemenea s-a propus să fie tratate drept venituri ale activității operaționale veniturile și cheltuielile legate de vânzarea activelor imobilizate, existența a unei singure metode de calcul a amortizării mijloacelor fixe atât în contabilitatea financiară cât și în cea fiscală, etc.

Conform Legii contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15 decembrie 2017 [1] se clasifica și definește categoriile entităților și grupurilor, după cum urmează:

1. Entitatea micro este entitatea, care la data raportării nu depășește limita a două dintre criteriile:
 - a) totalul activelor – 5 600 000 lei;
 - b) veniturile din vânzări – 11 200 000 lei;
 - c) numărul mediu al salariaților în perioada de gestiune – 10.
2. Entitatea mică este entitatea care, nefiind entitate micro, la data raportării, nu depășește limitele a două dintre criteriile:
 - a) totalul activelor – 63 600 000 lei;
 - b) veniturile din vânzări – 127 200 000 lei;
 - c) numărul mediu al salariaților în perioada de gestiune – 50.
3. Entitatea mijlocie este entitatea care, nefiind entitate mică sau micro, la data raportării, nu depășește limitele a două dintre criteriile:
 - a) totalul activelor – 318 000 000 lei;
 - b) veniturile din vânzări – 636 000 000 lei;
 - c) numărul mediu al salariaților în perioada de gestiune – 250.
4. Entitatea mare este entitatea care, nefiind entitate mică, micro sau mijlocie, la data raportării, depășește limitele a două dintre criteriile:
 - d) totalul activelor – 318 000 000 lei;
 - e) veniturile din vânzări – 636 000 000 lei;
 - f) numărul mediu al salariaților în perioada de gestiune – 250.

În dependență de clasificarea indicată, entitățile autohtone prezintă situațiile financiare după cum urmează:

1. entitățile micro și mici – situații financiare prescurtate, care vor conține bilanțul și situația de profit și pierdere;
2. entitățile mijlocii și mari – situații financiare complete, care vor conține bilanțul, situația de profit și pierdere, situația modificării capitalului propriu, situația fluxului de numerar și notele explicative la situația financiară.

Persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător, după înregistrarea acestora ca plătitori ai TVA, trebuie să țină contabilitatea în partidă dublă și sunt obligate să întocmească situații financiare prescurtate conform SNC.

Persoanele fizice care practică activitatea de întreprinzător care nu sunt plătitori ai TVA, țin contabilitatea în partidă simplă conform contabilității de casă, fără întocmirea situațiilor financiare, conform indicațiilor metodice aprobate de către Ministerul Finanțelor.

Vom face față cerințelor și noilor provocări, care sunt periodic operate în legislația autohtonă inclusiv?! Rămâne de văzut! Cert însă este că la etapa actuală, Republica Moldova încă nu este pregătită să aplice IFRS, atât timp cât nu există o strategie bine conturată cu privire la aplicarea noilor standarde internaționale, ce ar facilita tranziția la această materie a entităților autohtone ce corespund cerințelor și obligativității trecerii la cele standarde.

Referințe bibliografice

1. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15 decembrie 2017. În: Monitorul Oficial, nr. 1-6/22 din 05.01.2018
2. Standardele Naționale de Contabilitate. În: Monitorul Oficial, nr. 177-181/1224 din 16.08.2013

3. Codul Fiscal al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 102-103 din 23 august 2001
4. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova, nr. 238 din 29 februarie 2008 „Privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară pe teritoriul Republicii Moldova”. În: Monitorul Oficial, nr. 47-48/302 din 07.03.2008
5. Planul de dezvoltare a contabilității și auditului în sectorul corporativ pe anii 2009-2014 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1507 din 31.12.2008, modificat prin Hotărârea Guvernului, nr.717 din 10.08.2010, în vigoare 17.08.2010. În: Monitorul Oficial, nr.10-11/31 din 23.01.2009
6. Recomandări metodice privind tranziția de la Standardele Naționale de Contabilitate la Standardele Internaționale de Raportare Financiară, aprobate prin Ordinul Ministerului finanțelor nr. 69 din 17.09.2009 cu modificările și completările conform Ordinului nr.101 din 04.08.2010. În: Monitorul Oficial 153-154/693 din 09.10.2009

ACCOUNTING AND TAX TREATMENTS OF CASHBACK TRANSACTIONS

ASPECTE CONTABILE ȘI FISCALE ALE OPERAȚIUNILOR DE CASHBACK

Rodica CUȘMĂUNȘĂ, ORCID ID: 0000-0003-0444-9799

cusmaunsa.rodica.gheorghe@ase.md

Valeria GANEA

valeria99ganea@gmail.com

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract. *The relevance of this article is indicated by the fact that nowadays the word "cashback" is found at every turn and in many different areas of commerce. Banks, shops and online platforms offer tempting figures - sometimes up to several tens of percent - back to the customer's account. Within the framework of the above, this article looks at the accounting and tax aspects of the merchant's cashback payment and customer's cashback accumulation accrual in different forms.*

Keywords: *cashback, salesman's premium, advertising expenses accounting*

JEL: M31, M40, M41

Introducere

Programele de rambursare au fost inventate în a doua jumătate a secolului trecut, în SUA și în Europa (mai ales în Marea Britanie). Inițial, cashback-ul a fost utilizat în mod activ ca mijloc de atragere a clienților în sectorul bancar. O persoană devenea titularul unui card de credit sau de debit, plătea cu acesta, iar în semn de „recunoștință” pentru acest lucru, banca îi returna un mic procent. În mod obișnuit, până în anii 1990, cashback-ul era de 1 – 1,5%. Începând cu anul 1990, băncile americane au oferit pentru prima dată deținătorilor de carduri o rambursare de 5%. Un astfel de cashback era disponibil doar pentru cumpărăturile din supermarketuri, farmacii și benzinării. Totuși primele entități care au devenit interesate de cashback au fost companiile aeriene, care au început să returneze călătorilor mile (puncte) pentru zbor [6].

În Republica Moldova, cashback-ul a apărut în 2015 sub forma unui procent de rambursare pentru cumpărăturile efectuate cu cardul bancar. După 5-7 ani, au început să apară serviciile de cashback, urmate de aplicațiile mobile care oferă rambursări pentru achiziții offline (prin cec).

Aplicarea cashback-ului ca instrument de rambursare a fondurilor cheltuite pentru achiziție, în acest stadiu, este o problemă de actualitate. Contabilitatea tranzacțiilor economice legate de cashback are propriile caracteristici, iar cele mai comune aspecte ne propunem să le prezentăm în acest articol.

Conținutul de bază

În prezent, piața comercială oferă clienților multe programe de loialitate: reduceri, bonusuri, cupoane pentru o reducere, promoții, cashback și multe alte posibilități de rambursare a banilor. Multe bănci folosesc programe de fidelizare, oferind diferite condiții atrăgătoare pentru clienți. Dar caracteristica lor comună de bază este că nu vânzătorul produsului oferă cashback-ul, ci instituția bancară al cărei card a fost folosit pentru a face plata. În acest caz, banca transferă suma de bani către vânzător ca plată pentru bunurile vândute, din care se scade valoarea cashback-ului stabilit prin contract. Comerciantul este interesat și este de acord cu aceste condiții, în speranța de a crește cifra de

afaceri și de a fideliza clienții, iar băncile, la rândul lor, obțin mai mulți utilizatori de carduri bancare, fie ele debitoare sau creditoare. În mod obișnuit, algoritmul acestor programe de fidelizare este următorul:

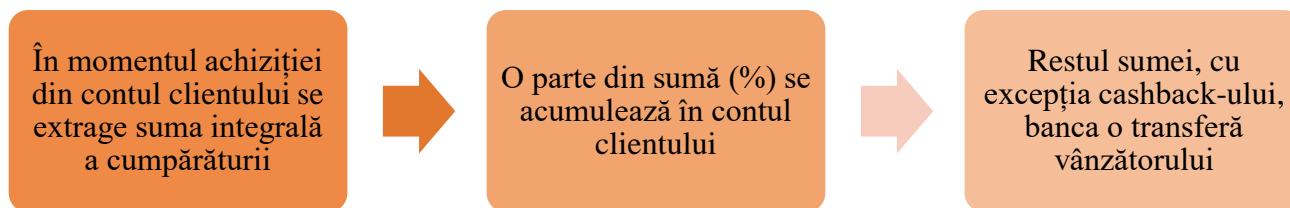

Figura 1.1. Algoritmul programului de cashback

Sursa: elaborat de autori în baza [7]

Trebuie remarcat că termenul "cashback" nu este definit din punct de vedere juridic (Codul Fiscal conține doar conceptul de *câștiguri*), dar în practică acest instrument de marketing este adesea folosit pentru a crește numărul clienților și loialitatea lor față de companie. Cuvântul cashback este format din două părți: cash și back, ce înseamnă literalmente "bani înapoi" și, în general, este vorba de același bonus pentru cumpărător, doar că exprimat sub formă monetară [6].

Cashback-ul are propriile caracteristici specifice, astfel încât, în funcție de termeni, condiții și programe, poate fi vorba de bani, de bonusuri de acumulare sau de puncte. De regulă, cele din urmă pot fi utilizate doar pentru a plăti cumpărături la anumiți comercianți cu amănuntul sau la alte întreprinderi. Cu alte cuvinte, făcând cumpărături sau utilizând un serviciu bancar cu un cashback, clienții au posibilitatea de a economisi bani. De reținut că restituirea cashback-ului nu reduce costul bunurilor/serviciilor sau al lucrărilor. Aceasta este ceea ce distinge cashback-ul de alte tipuri de reduceri și programe de bonusuri. Pe de altă parte, rabatul tot este un cashback doar că se aplică la achiziții mari de bunuri sau servicii. De obicei, se referă la achiziții între organizații mari și se găsește, de asemenea, în Forex [5].

Cashback-ul este un echivalent convențional al banilor (de obicei, 1 punct este egal cu 1 leu, dar uneori se găsesc și alte raporturi), care poate fi cheltuit într-un mod limitat. Cel mai simplu exemplu: *un magazin vă oferă 100 de puncte cashback pe care le puteți cheltui pentru procurarea unui alt produs din același magazin*. De asemenea, este posibil să primiți cashback direct de la un produs sau serviciu. Spre exemplu, *cumpărați un produs și a doilea îl primiți gratuit*.

Două principii importante de funcționare a cashback-ului sunt:

- ✓ clientul economisește bani;
- ✓ vânzătorul atrage mai mulți clienți și, prin urmare, primește un profit mai mare [8].

Orice fapt economic trebuie să fie documentat, iar un cashback nu face excepție. Având în vedere faptul că nu există formulare standard aprobate pentru un astfel de caz, acesta poate fi un document primar aprobat de conducerea entității, care va defini procedura de acordare a unui cashback, cum ar fi un ordin privind organizarea unui eveniment promoțional, o instrucțiune sau un regulament privind cashback-ul sau un alt document intern [2].

Bonusul oferit de vânzător este considerat o cheltuială, în scopuri fiscale, cu condiția să fie îndeplinite cerințele prevăzute în art. 24 al. 1) din Codul fiscal: „se permite deducerea cheltuielilor ordinare și necesare, achitate sau suportate de contribuabil pe parcursul perioadei fiscale, exclusiv în cadrul activității de întreprinzător” [1]. Astfel, bonusul trebuie să fie stipulat prin contract pentru îndeplinirea anumitor condiții contractuale (specifice) de către cumpărător (de exemplu, volumul de achiziții), iar bonusul nu modifică prețul bunurilor.

În contabilitatea vânzătorului, valoarea cashback-ului poate fi înregistrată ca o reducere de preț dacă acordul cu banca prevede un cashback în momentul vânzării bunurilor. În consecință, vânzătorul va recunoaște venitul net din reducere. Însă, dacă vorbim de un program amânat de rambursare a cashback-ului clientului, care a procurat un produs sau a utilizat un serviciu, valoarea acestuia este recunoscută ca o cheltuială [3].

Comerciantul reflectă cashback-ul acordat clientului la contul 712 "Cheltuieli de distribuire" sau 713 "Cheltuieli administrative", în cazul în care cashback-ul este considerat ca comision bancar pentru serviciile de decontare, în baza extrasului din contul curent. În cazul în care acordarea unui cashback se face cu scopul de a stimula vânzările și îndeplinește cerințele campaniei publicitare, considerăm că este posibil și reflectarea acestor cheltuieli în subcontul 712.5 "Cheltuieli de publicitate și marketing" [4]. Tratamentul contabil ales pentru cheltuielile legate de cashback trebuie să fie stabilit în politicile contabile ale entității.

În continuare sunt prezentate principalele formule contabile aferente tranzacțiilor legate de acordarea unui cashback de către vânzător.

1) Reflectăm valoarea cashback-ului, în baza notei contabile:

Debit contul 712 "Cheltuieli de distribuire", subcontul 712.5 "Cheltuieli de publicitate și marketing" – la valoarea totală a cashback-ului

Credit contul 544 "Alte datorii curente", subcontul 544.3 "Alte datorii calculate curente" – la suma cashback-ului din procurarea unui produs

Credit contul 217 "Mărfuri" – la suma cashback-ului sub formă de produs cadou (la procurarea unui produs, al 2 este gratis)

Credit contul 811 "Activități de bază" – la suma cashback-ului sub formă de serviciu

2) Reflectăm transferul cashback-ului către cumpărător, în baza extrasului de cont:

Debit contul 544 "Alte datorii curente", subcontul 544.3 "Alte datorii calculate curente"

Credit contul 242 "Conturi curente în monedă națională"

În cazul în care clientul este o altă entitate, aceasta înregistrează venitul din restituirea cashback-ului în creditul contului 612 "Alte venituri din activitatea operațională", subcontul 612.8 "Alte venituri operaționale". În cazul folosirii de către entitate a unui plan de lucru diferit de Planul general de conturi contabile aceasta poate reflecta tranzacțiile legate de cashback-ul primit la efectuarea cumpărăturilor într-un subcont cu destinație specială.

În continuare sunt prezentate principalele formule contabile aferente tranzacțiilor legate de încasarea cashback-ului de către client.

1) Reflectăm valoarea cashback-ului acumulat, în baza notei contabile:

Debit contul 234 "Alte creanțe curente", subcontul 234.7 "Creanțe privind alte operațiuni"

Credit contul 612 "Alte venituri din activitatea operațională", subcontul 612.8 "Alte venituri operaționale"

2) Reflectăm încasarea mijloacelor bănești în contul curent al entității, în baza extrasului de cont:

Debit contul 242 "Conturi curente în monedă națională"

Credit contul 234 "Alte creanțe curente", subcontul 234.7 "Creanțe privind alte operațiuni"

Un cashback nu afectează baza de impozitare a TVA și nu are consecințe asupra TVA. În cazul unui cashback, cumpărătorul plătește vânzătorului valoarea integrală a produsului sau serviciului, prin urmare, TVA-ul este calculat fără a ține cont de cashback-ul solicitat. Vă rugăm să rețineți că se iau în considerare orice alte reduceri care sunt oferite și îndeplinite de vânzător în același timp cu rambursarea cashback-ului.

În conformitate cu legislația fiscală, venitul impozabil este venitul brut, inclusiv beneficiile oferite de angajator, primit de contribuabil din toate sursele într-o anumită perioadă fiscală, minus deducerile și scutirile aferente acestui venit la care contribuabilul are dreptul în conformitate cu legislația fiscală.

Codul fiscal (CF) nu prevede diferențe de impozitare legate de vânzarea de bunuri sau servicii cu acordarea unui cashback și, prin urmare, nu se fac ajustări. Astfel, în scopuri fiscale, valoarea veniturilor și cheltuielilor va corespunde veniturilor și cheltuielilor din registrele contabile [1].

Deoarece termenul "cashback" nu este definit în CF, venitul primit sub formă de cashback este egal cu venitul din câștiguri. În conformitate cu art. 12 . al. 14) din CF, câștigurile sunt veniturile brute obținute de la jocurile de noroc, loterii și de la campaniile promoționale atât în formă monetară, cât și nemonetară.

Astfel, în cazul în care cashback-ul acordat are ca scop promovarea vânzărilor, este anunțat public și este oferit pentru o perioadă limitată, tratamentul fiscal este același cu cel aplicabil câștigurilor primite în cadrul campaniilor promoționale. Prin urmare, dacă suma returnată pe cardul bancar al clientului nu depășește suma scutirii personale, acest venit nu este impozabil și, în consecință, nu se reține la sursă nici un impozit. În cazul în care se depășește cuantumul scutirii personale, acest venit se califică drept venit impozabil, iar plătitorul cashback-ului este obligat să rețină și să plătească impozit la buget în valoare de 12% din suma cashback-ului care depășește suma scutirii personale [7].

Concluzii

Astăzi, cashback-ul este disponibil în diferite localuri și magazine și este oferit la procurarea unui larg asortiment de produse sau servicii. Esența economică a unui cashback este de a fi un stimulent oferit clientului după achiziție, nu în timpul acesteia, în speranța unei noi achiziții în viitorul apropiat. Prin urmare, în opinia noastră, un comerciant poate recunoaște cashback-ul ca o cheltuială din vânzări, în conformitate cu principiul contabilității de angajamente [2]. În același timp, trebuie remarcat faptul că metodele contabile alese pentru documentarea operațiunii cashback trebuie să corespundă regulamentelor naționale și legilor contabile aferente și trebuie specificate în politicile contabile ale entității.

Referințe bibliografice

1. Codul fiscal nr. 1163-XIII din 24.04.1997, cu modificările ulterioare. [online] [accesat 18.04.2020]. Disponibil: http://www.fisc.md/CodFiscal/CodulfiscalInterm_ro.aspx
2. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15 decembrie 2017, art. 11 alin. (1). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 1-6 din 05.01.2018, art. nr: 22.
3. SNC "Cheltuieli". În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 233-237 din 22.10.2013, art. nr. 1533. [online] [accesat 01.11.2021]. Disponibil: [SMF118/2013 \(legis.md\)](SMF118/2013 (legis.md))
4. Planul general de conturi contabile aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.119 din 06.08.2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.233-237 din 22.10.2013.
5. Contabilizarea cashback-ului și a reducerilor comerciale. [online] [accesat 01.11.2021]. Disponibil: <https://www.buhgalteria.ru/article/bukhgalterskiy-uchet-keshbeka-i-skidok>
6. Что такое «кэшбэк» простыми словами и как им пользоваться? [online] [accesat 01.11.2021] <https://megabonus.com/blog/chto-takoe-cashback-prostymi-slovami/>
7. ЗЛАТИНА Н. Кэшбэк (cashback): правила бухгалтерского учета и налогообложения. *Monitorul Fiscal FISC.md*, nr. 6 (69), 2021. [online] [accesat 01.11.2021] https://monitorul.fisc.md/practice_accounts/keshbek-cashback-pravila-buhgalterskogo-ucheta-i-nalogooblozheniya.html
8. ТОВСТОПЯТ Ю. «Лояльный» кэшбэк: правила учёта. Бухгалтер 911, октябрь, 2020, № 42. [online] [accesat 01.11.2021] [Cashback "loial": reguli de | contabile Contabil 911, octombrie, 2020/No42 | Buhgalter911](Cashback)

ORGANISATION AND MONITORING OF THE COSTS IN PRODUCTION ACTIVITIES SPECIFIC TO CONFECTIONERY AND PASTRY COMPANIES

ORGANIZAREA ȘI MONITORIZAREA COSTURILOR ÎN ACTIVITĂȚILE DE PRODUCȚIE SPECIFICE ENTITĂȚILOR DE COFETĂRIE-PATISERIE

Ioana- Monica MARTINIUC

monica.martiniuc13@yahoo.com

Stefan cel Mare University, Suceava, Romania

Camelia-Cătălina MIHALCIUC, ORCID ID: 0000-0001-5598-5829

camelia.mihalciuc@usm.ro

Stefan cel Mare University, Suceava, Romania

Maria GROSU, ORCID ID: 0000-0003-2634-5245

maria.grosu@uaic.ro

Alexandru Ioan Cuza University of Iași, România

***Abstract.** In a highly competitive environment demanding continuous innovation, only strong competitiveness allows economic entities to develop and remain in the marketplace. In order to be competitive, they must take the necessary decisions based on financial accounting information to adapt to the new requirements of the global market. The usefulness of these decisions depends to a large extent on the quality of the information provided. If this information does not correspond to the economic operations carried out or will be wrongly assessed, the results obtained will not be those expected by the management of the entities. Taking into account the role of qualitative indicator of the economic activity carried out, we can say that a firm's profit depends to a large extent on the correct calculation of production costs and the inclusion of all the expenses incurred in making them. To this end, the best methods for calculating costs and allocating or dividing expenditure appropriate to the production system used should be chosen. Thus, the aim of this work is to highlight the importance of the manufacturing industry, especially the food industry, in the Romanian economy, and the fact that the biggest contribution to foreign direct investment and the formation of gross domestic product is made by them.*

Keywords: production activity, costs, profit, food industry, accounting practices, monitoring costs

JEL: M11, M41

Introducere

Deși România este o țară în curs de dezvoltare, putem spune că sectorul de producție, în special cel alimentar oferă și va oferi mereu cele mai multe locuri de muncă. Potrivit specialiștilor economici, industria alimentară este un sector în continuă dezvoltare și care se adaptează ușor la nevoile pieței.

Lucrarea de față este structurată în trei părți principale, corelate între ele cu aspecte teoretice și aplicative referitoare la importanța sectorului de producție și industrie, în special a industriei alimentare, care prezintă sugestiv pe de o parte evoluția și structura entităților de patiserie-cofetărie în cadrul României și a județelor Botoșani și Suceava, iar pe de altă parte descrie modul de organizare al procesului de producție în cadrul entităților economice și de cofetărie-patiserie, principalele practici în ceea ce privește ciclul de producție și principalele aspecte contabile privind importanța determinării costurilor și rezultatelor analitice pentru produsele obținute de către două societăți din domeniul

panificație, una din județul Suceava și cealaltă din județul Botoșani, firme reprezentative ale acestui sector din cele două județe.

Toate aspectele dezbătute în demersul metodologic al lucrării de față conduc la accentuarea necesității cunoașterii atât a modului de formare a costului de producție și a costului complet comercial, dar și a cheltuielilor fixe și variabile deoarece aceste informații vor ajuta managementul entităților în luarea unor decizii cât mai corecte și benefice pentru viitorul acestora și pentru reducerea cheltuielilor și maximizarea profitului.

Specificul sectorului de producție și industrie în România

Economia fiecărei țări este exprimată ca un ansamblu de activități economice din perspectivă tehnologică și la nivel social-economic. Performanța activităților economice este prezentată în funcție de tipurile de activități realizate ce vor fi returnate ca elemente complementare în producția de bunuri economice sau ca și componente ale lanțului de activitate corespunzător realizării anumitor tipuri de bunuri. Prin urmare, volumul activității și durata acesteia variază în funcție de produsul realizat, iar diversitatea acestora depinde de utilitatea produselor în viața oamenilor.

România are o forță de muncă de 8,9 milioane de locuitori din cei 19,5 milioane de locuitori ai săi, însă acest număr a scăzut în ultimul deceniu din cauza migrației masive a lucrătorilor români către vestul Europei.²² Agricultură contribuie cu aproximativ 4,3% la PIB-ul României și angajează 22% din populația activă a țării. Principalele resurse și producția agricolă din țara noastră sunt cerealele, sfecla de zahăr și cartofii. Cu toate acestea, producția rămâne foarte scăzută în comparație cu capacitatea potențială a țării. Aproximativ 25% din teritoriul țării este acoperit cu păduri, iar industria exploatarea forestieră se dezvoltă foarte repede.

„Industria este definită ca fiind un sector complex în cadrul economiei naționale, o ramură a sferei producției materiale, creatoare principală de venit național, ce are ca scop asigurarea populației cu mărfuri de larg consum și a economiei naționale cu mijloace de producție.”²³ Aceasta are un aport de aproximativ 29% la PIB-ul țării și angajează o treime din populația activă. Datorită forței de muncă ieftine, industria sa este diversificată și competitivă.

Sectorul de producție cuprinde totalitatea proceselor necesare în prelucrarea materiilor prime sau a anumitor componente ale produselor, în special prin utilizarea la scară largă a echipamentelor și utilajelor industriale.²⁴ Acest sector este unul inovativ, utilizând noile tehnologii pentru a satisface cererile consumatorilor, introducând pe piață tipuri noi de produse, reinventându-le pe cele deja existente și îmbunătățind eficiența proceselor de producție.

Din punct de vedere istoric, sectorul de producție și industrie reprezintă „coloana vertebrală” a României. Acesta prezintă efecte multiple fiind strâns legat de celelalte sectoare ale economiei naționale și necesită o abordare specifică. Potrivit cifrelor Băncii Mondiale, numai sectorul de producție contribuie cu 20% din PIB.

Potrivit datelor BNR, sectoarele economice care atrag cele mai multe investiții străine directe sunt industria prelucrătoare, construcțiile și tranzacțiile imobiliare, comerțul și intermedierea financiară și asigurările.

Putem spune că industria prelucrătoare joacă un rol destul de important în economia românească, având contribuții importante pentru valoarea adăugată creată de PIB, în atragerea de investiții străine directe și ocuparea forței de muncă depășind alte sectoare industriale și fiind în continuă competiție cu acestea.

²² „Romanian Economic Outline”, <https://santandertrade.com/en/portal/analyse-markets/romania/economic-outline>, [accesat la 18.12.2020]

²³ Duhlicher A. (2010), „Industria de panificație, locul, rolul și utilitatea ei în viața social-economică a comunității”, Universitatea Tehnică A Moldovei, Chișinău, p. 52

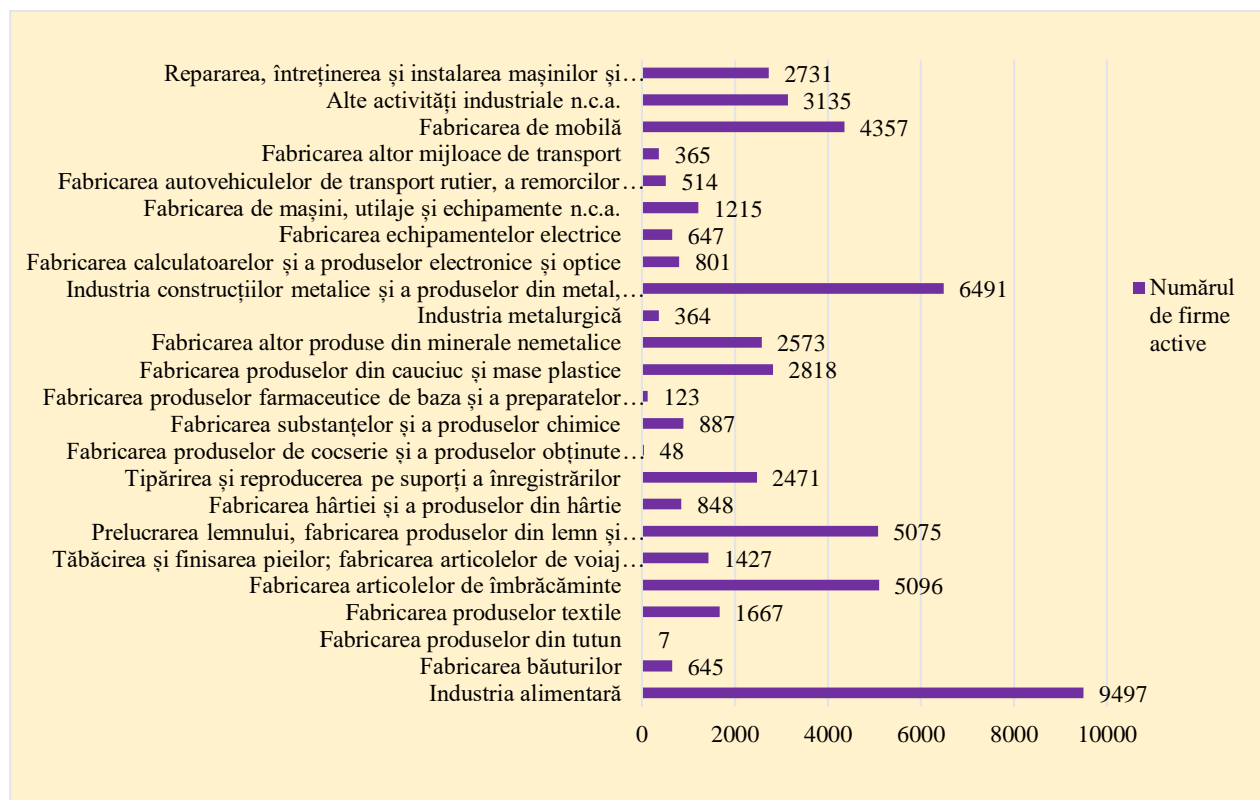
²⁴ Popa R. A. (2015), „Performance and sustainability in manufacturing sector from Romania”, Scientific Bulletin- Economic Sciences, Volume 14/ Issue 1, p.39

Prezentarea principalelor activități din sectorul secundar

„Industria prelucrătoare este un gen specific de activitate industrială, orientat spre obținerea bunurilor economice materiale, în urma prelucrării industriale a resurselor economice materiale primare.”²⁵ Aceasta este considerată un sector secundar deoarece presupune prelucrarea elementelor materiale din sectorul industriei primare. Industria prelucrătoare a României cuprinde un număr de 53.802 de întreprinderi active, ceea ce reprezintă 9% din totalul firmelor din România. Structura acestora, după numărul de salariați, a suferit modificări crescând numărul microîntreprinderilor (aproximativ 77% din totalul firmelor din această industrie au între 0 și 9 angajați), iar procentul cel mai mic este dat de cele cu peste 250 de angajați (1,4 %).

Prin analiza sectorului secundar putem concluziona faptul că la nivelul anului 2019 industria alimentară a dezvoltat cel mai mare număr de întreprinderi active, acestea contribuind cu 17,7% la totalul întreprinderilor active din acest sector, urmată de industria construcțiilor metalice cu 12,1% și fabricarea articolelor de îmbrăcăminte cu 9,5%. Ultimul loc în numărul întreprinderilor din această industrie este ocupat de industria tutunului care ocupă doar 0,01% din total.

Distribuția întreprinderilor active pe principalele activități economice ale României este dată în Graficul nr. 1. după cum urmează:

Grafic 1. Numărul întreprinderilor active din industria prelucrătoare pe activități ale economiei naționale

Sursă: date prelucrate de pe <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>, [accesat la 18.01.2022]

Diversitatea resurselor economice impune apartenența acestui sector la un număr diversificat de activități. În consecință, putem admite că această componentă de bază a economiei nu este o

²⁵Duhlicher A. (2010), „Industria de panificație, locul, rolul și utilitatea ei în viața social- economică a comunității”, Universitatea Tehnică A Moldovei, Chișinău, p. 52

unitate, ci este compusă din mai multe subramuri, fiecare având un scop și un loc bine definit pe care îl putem urmări în Clasificarea Activităților Economice din Economia Națională – CAEN²⁶.

Toate aceste subsectoare cuprind diverse activități cu o productivitate aparent relativ scăzută a forței de muncă și costuri medii cu personalul cum ar fi fabricarea textilelor, îmbrăcămintea, și mobilierul comparativ cu alte activități care au valori mult mai mari pentru aceiași indicatori cum ar fi fabricarea tutunului, prelucrarea cocsului și a petrolului și fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice.

Analiza activității industriei alimentare din România

„Industria alimentară este o ramură de o importanță majoră în cadrul comunității, deoarece produsele ei sunt de o importanță vitală.”²⁷ Necesitatea acesteia este dată de caracterul și destinația producției realizate. În cadrul industriei alimentare au loc activități de desfacere, ce au la bază prelucrarea industrială a resurselor economice provenite din agricultura.

Industria alimentară este un sector important pentru economia României, reprezentând 9,1% din totalul locurilor de muncă din industria prelucrătoare și 3,7% din totalul locurilor de muncă. Aceasta cuprinde activități în care produsele agricole brute sunt transformate prin metode chimice, mecanice sau fizice în produse noi destinate consumului uman sau animal.

Sectorul a beneficiat de o evoluție destul de ridicată în ultimii ani datorită progreselor tehnologice, ținând pasul cu cererea tot mai mare de produse alimentare. Acesta solicită o cerere mai mare de ambalaje pentru a asigura siguranța și prospețimea alimentelor și pentru a fi ușor de utilizat. Cererea de alimente de bună calitate și în cantități mari demonstrează faptul că industria alimentară conduce alte câteva industrii cum ar fi spre exemplu supermarketurile și hipermarketurile care au cea mai mare cota de piață în ceea ce privește vânzările de produse alimentare.²⁸

Procesul de producție din industria alimentară cuprinde diverse tehnici de păstrare și ambalare, precum conservarea și congelarea. Sectorul de producție nu include activitățile agricole precum producția culturilor, creșterea animalelor sau serviciile alimentare, cum ar fi prepararea meselor sau gustărilor la comanda clienților pentru a fi servite imediat.

Lanțul valoric de la producția alimentară la consum cuprinde următoarele părți interesate și activități:²⁹

- ❖ *producătorii* – produc materiile prime necesare desfășurării activității;
- ❖ *procesatorii* – prelucrează, produc, și comercializează produsele alimentare utilizând materia primă de la producători;
- ❖ *distribuitorii* – comercializează și vând produse alimentare cu diferite grade de prelucrare;
- ❖ *consumatorii* - achiziționează și consumă alimentele.

Principalele surse de aprovizionare ale acestui sector sunt industria agricolă și importurile de materii prime. Produsele finite sunt distribuite prin intermediul a 3 canale importante: comerțianții cu amănuntul; gastronomia; exporturile. Pentru a evidenția importanța industriei alimentare în România, autorii au realizat analiza S.W.O.T. a acestui subsector, prezentată în *Figura nr. 1*.

²⁶ CAEN Revizuit 2: Clasificarea activităților din economia națională: Note explicative: Ed A 2-A, Rev. București, Monitorul Oficial R.A., pp. 48-121

²⁷ Duhlicher A. (2010), „Industria de panificație, locul, rolul și utilitatea ei în viața social- economică a comunității”, Universitatea Tehnică A Moldovei, Chișinău, p. 53

²⁸ Food industry market research reports, analysis and trends, <https://www.marketresearchreports.com/food>, [accesat la 12.03.2022]

²⁹ OECD(2016), OECD Competition Assessment Reviews Romania, OECD Publishing, Paris, p, 212

Figura 1. Analiza S.W.O.T. a industriei alimentare din România

Sursă: date prelucrate după: Department for Agriculture, Nature and Food Quality, Embassy of the Kingdom of the Netherlands (2009), *The Romanian Food Sector and the Use of EU Funds for Investments*, p. 36

Această analiză demonstrează faptul că industria alimentară are perspective mari pentru viitor, iar țara noastră încearcă din greu să se restabilească din punct de vedere economic.

O mare amenințare a acestui sector este dată de plecarea specialiștilor în domeniu, a celor cu studii superioare, în căutarea unor locuri de muncă mai bine plătite sau pentru a-și crea un viitor mai bun decât în țara natală.

Evoluția și structura entităților de cofetărie – patiserie din România

Industria produselor de cofetărie-patiserie este un sector esențial al economiei naționale și principalul consumator al cerealelor obținute din producția agricolă. Aceasta se dezvoltă în mod constant, mai ales datorită modernizării proceselor de producție, cunoscând faptul că o mare parte din companiile producătoare nu dispun de mijloace moderne de producție. Acest aspect este principalul obstacol pentru ca aceste entități să concureze cu cele care au implementat deja sisteme de producție foarte avansate unde se pot observa în timp real atât creșterea producției cât și a productivității muncii.³⁰

Deși consumul de pâine este în scădere, piața industriei de panificație este în continuă creștere.

³⁰Cucui I., Damian D. F., Rezumatul tezei de doctorat: „Evaluarea calității informației financiar contabile în entitățile economice din industria de morărit și panificație”, <https://www.scoaladoctorala.valahia.ro/wp-content/uploads/2019/03/RezumatTezaDamianDorianfinal.pdf>, [accesat la 11.02.2022]

Topul entităților de cofetărie – patiserie din județul Suceava și Botoșani

Euroregiunea „Prutul de sus” este definită ca un spațiu integrat cu politici specifice pentru fiecare sector de activitate și deține importante resurse economice, sociale, culturale și demonstrează un caracter dinamic aparte. Partea românească a acestei euroregiuni este formată din județele Botoșani și Suceava.³¹ Industria alimentară din Regiunea Nord-Est a beneficiat de o pondere destul de ridicată a populației ocupate, însă este în continuare un sector bazat pe produse ce dețin o valoare adăugată scăzută.

În județele Botoșani și Suceava majoritatea întreprinderilor din sectorul industriei produselor de cofetărie-patiserie sunt IMM-uri. Conform datelor de pe INSSE, în anul 2019, s-au înregistrat 5190 unități active în acest domeniu la nivel național, dintre care doar 3,81% își desfășoară activitatea în județele Botoșani și Suceava. În tabelele (Tabel 1, Tabel 2, Tabel 3) sunt prezentați top 10 jucători activi în subsectorul produselor de panificație din județele Botoșani și Suceava din punct de vedere al cifrei de afaceri, al numărului de angajați, și al profitului din anul 2019.

Tabel 1. Top 10 entități de cofetărie-patiserie din punct de vedere al cifrei de afaceri

Nr. Crt.	Botoșani	CA (mil. Lei)	Suceava	CA (mil. Lei)
1.	SC Casa Pâinii SRL	15,4	SC Mărțișorul Com SRL	38,5
2.	SC Vatra Domnească SRL	10,5	SC Alessia Star SRL	7,9
3.	SC Lival Import-Export SRL	9,5	SC Cozonac Bujor SRL	7,6
4.	SC Ridacom SRL	6,2	SC Belpan SRL	7
5.	SC Emy Junior SRL	5,6	SC Paine la Larisa SRL	6,5
6.	SC Moldopan Concept Solution SRL	5,1	SC Scala SRL	5
7.	SC Pizza Com SRL	4,2	SC Cofetăria Bristena SRL	4,8
8.	SC Tomicom Plus SRL	4,1	SC Star Hellen SRL	4,3
9.	SC Petrom SRL	3,6	SC Parisien A La Vys SRL	4,2
10.	SC Romarga Company SRL	3,5	SC Panvio SRL	4

Sursă: <https://www.topfirme.com/caen/1071/>, [accesat la 15.01.2022]

Din punct de vedere al cifrei de afaceri, cele mai profitabile firme din domeniul fabricării produselor de cofetărie și patiserie proaspete sunt SC Casa pâinii SRL și SC Mărțișorul Com SRL. După cum putem observa, cifra de afaceri a societății Mărțișorul Com SRL depășește de cel puțin două ori cifra de afaceri a societății Casa Pâinii SRL. Pe ultimele locuri ale clasamentului se situează societățile Romarga Company SRL și Panvio SRL, cu o cifră de 3,5, respectiv 4 milioane de lei.

Tabel 2. Top 10 entități de cofetărie-patiserie din punct de vedere al numărului de angajați

Nr. Crt.	Botoșani	Număr angajați	Suceava	Număr angajați
1.	SC Casa Pâinii SRL	115	SC Mărțișorul Com SRL	164
2.	SC Vatra Domnească SRL	105	SC Scala SRL	136
3.	SC Lival Import-Export SRL	49	SC Paine La Larisa SRL	78
4.	SC Ridacom SRL	45	SC Belpan SRL	69
5.	SC Pizza Com SRL	40	SC Ambianta Com SRL	57
6.	SC Petrom SRL	32	SC Buzdea Com SRL	50
7.	SC Panex Distribuție SRL	26	SC Cofetaria Bristena SRL	45
8.	SC Romarga Company SRL	26	SC Panvio SRL	44
9.	SC Emy Junior SRL	25	SC Alessia Star SRL	43
10.	SC Auto Iosif SRL	25	SC Damone SRL	42

Sursă: <https://www.topfirme.com/caen/1071/>, [accesat la 15.01.2022]

³¹Voicilaș D. M. (2017), „OPPORTUNITIES AND THREATS IN NORTH EASTERN ROMANIA – SWOT ANALYSIS IN SUCEAVA AND BOTOȘANI COUNTIES”, *Agricultural Economics and Rural Developments, New Series, Years XIV, No.2*, pp. 175-184

În ceea ce privește numărul de angajați, primul loc, în topul entităților de cofetărie-patiserie este ocupat de aceleași firme din topul anterior. Putem observa că atât în județul Botoșani cât și în Suceava predomină întreprinderile mici și există foarte puține întreprinderi mijlocii în acest domeniu.

Tabel 3. Top 10 entitățile de cofetărie- patiserie din punct de vedere al profitului

<i>Nr. Crt.</i>	<i>Botoșani</i>	<i>Profit (mil. Lei)</i>	<i>Suceava</i>	<i>Profit (mil. Lei)</i>
1.	SC Ridacom SRL	1,9	SC Mărțișorul Com SRL	4,1
2.	SC Pizza Com SRL	0,86	SC Alessia Star SRL	2,4
3.	SC Vatra Domnească SRL	0,82	SC Cozonac Bujor SRL	1,6
4.	SC Panservice Carcea SRL	0,61	SC Bropane SRL	0,63
5.	SC Lival Import-Export SRL	0,56	SC Nel-Cost SRL	0,61
6.	SC Panex Distribuție SRL	0,35	SC Scala SRL	0,57
7.	SC Cozonac Domnesc SRL	0,33	SC Belpan SRL	0,52
8.	SC Emy Junior SRL	0,28	SC Naomi & Daria SRL	0,41
9.	SC Malu Comprest SRL	0,27	SC Passa Tempo SRL	0,41
10.	Societatea Agricolă „Panagro”	0,26	SC Astar Serv SRL	0,31

Sursă: <https://www.topfirme.com/caen/1071/>, [accesat la 15.01.2022]

În ceea ce privește profitul, primul loc a fost ocupat de către societatea Ridacom SRL și Mărțișorul Com SRL. De asemenea, putem observa faptul că SC Casa Pâinii SRL nu se află în acest top, ceea ce înseamnă că are un profit mai mic de 0,26 milioane lei.

Organizarea activității de producție în cadrul entităților economice și a celor de cofetărie-patiserie

Organizarea activității de producție presupune o serie de măsuri și activități privind stabilirea, alegerea și coordonarea, în anumite condiții tehnice, a mijloacelor de producție și a forței de muncă, în scopul obținerii unor produse de calitate.³² Spre exemplu: pregătirea procesului de producție, planificarea fluxului de operațiuni, asamblarea mijloacelor de producție, depozitarea materiilor prime, consumabilelor sau a produselor finite.

Procesul de producție se referă la transformarea resurselor în rezultate care au o anumită valoare (bunuri și servicii). Acesta este tipic sectorului secundar și de industrie, este strâns legată de planificare, logistică și managementul calității.

Trei factori importanți, depind în procesul de producție și anume: natura, capitalul și munca omului. Rolul acestora diferă în cadrul activității de producție, iar prin consumul lor rezultă cheltuielile de producție. Natura este reprezentată de spațiul care asigură desfășurarea procesului de producție, iar consumul se urmărește valoric prin costul de achiziție al acestuia, valoarea legală și valoarea la cost de producție a amenajărilor realizate pe cont propriu sau prin investiții.³³

Munca constituie cel mai important factor de producție și are rolul de a uni primii doi factori în scopul creării de noi valori, rezultând astfel cheltuielile cu salariile.

Schema procesului de producție este prezentată în Figura nr. 2.

Intrările reprezintă începutul procesului de producție în care natura, capitalul și munca sunt combinate de antreprenori pentru a obține bunuri și servicii economice.

În procesul de producție managerul este preocupat de utilizarea eficientă, tehnică și economică a resurselor, iar firma este interesată fie să minimizeze costul de producție pentru un anumit nivel de producție sau să maximizeze producția care poate fi atinsă cu un anumit nivel de cost. În acest fel este satisfăcut un număr mai mare de nevoi prin utilizarea aceleiași resurse.

³²Baciu A.T. (2001), *COSTURILE – ORGANIZARE, PLANIFICARE, CONTABILITATE, CALCULAȚIE, CONTROL ȘI ANALIZĂ*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, p.37

³³Oprea C., Man M., Nedelcu M. V.(2008), *Contabilitate managerială*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p. 9

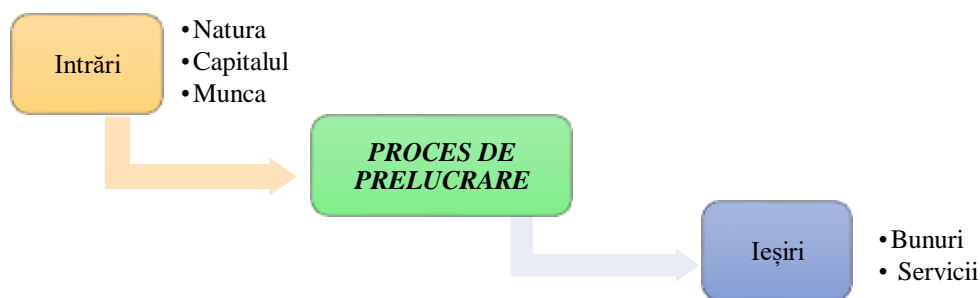

Figura 2. Schema procesului de producție

Sursă: Prelucrare proprie

Costul de producție este influențat de următorii factori: volumul producției, nivelul calitativ al produselor, prețurile factorilor de producție, eficiența personalului și a echipamentelor tehnologice, modul de organizare a activității de producție etc.

Problema reducerii costului de producție este o problemă acută, dacă avem în vedere faptul că una din problemele globale ale lumii contemporane este caracterul limitat al resurselor de materii prime și energetice, care îndeamnă la raționalizare sporită și utilizarea responsabilă a acestora.³⁴ Acest lucru se poate remedia în faza de prelucrare a materiilor prime și a materialelor prin înlocuirea acestora cu alternative mai ieftine, de aceeași calitate, pentru a preveni epuizarea mai rapidă a acestora și prin utilizarea energiei regenerabile.

Costul de producție este reprezentat de costul de exploatare a diviziei de producție a unei întreprinderi.³⁵ Importanța înțelegerii acestui cost de către managerii entităților este dată de faptul că ceea ce în unele cazuri poate fi considerat preț de vânzare, în alte cazuri poate fi recunoscut ca preț de achiziție a bunurilor sau serviciilor.

Industria produselor de cofetărie-patiserie constă în combinarea proceselor de desfacere a mărfurilor cu cele de producție a produselor de cofetărie-patiserie în laboratoarele proprii.

Procesul de producție cuprinde realizarea produselor de cofetărie-patiserie și vânzarea acestora în magazinele proprii, în timp ce procesul de desfacere a mărfurilor face referire la aprovizionarea, depozitarea și vânzarea mărfurilor sau a produselor finite realizate.

O altă particularitate a acestor entități constă în faptul că ele sunt dimensionate în funcție de condițiile materiale de care dispun, precum și de nivelul de confort și servire.³⁶

Entitățile de cofetărie-patiserie sunt structurate astfel: depozite de materii prime, secții de producție. Prețurile folosite pentru sectorul de producție desfășurat în laboratoarele de cofetărie este prețul materiei prime care reprezintă costul prăjiturii. Ținând cont de materia primă prevăzută în rețetar, prețul de livrare se calculează ținând cont de costul prăjiturilor la preț de materie primă; la care se adaugă restul cheltuielilor directe și indirecte și o cotă de beneficiu.³⁷

Principalele etape ale procesului tehnologic de producție a produselor de cofetărie-patiserie sunt prezentate în *Figura nr. 3.*, după cum urmează:

³⁴Părvu F. (1999), *Costuri și fundamentarea deciziilor*, Editura Economică, București, p. 31

³⁵The Institute of Company Secretaries of India (2017), *Executive programme -Cost and management accounting*, ICSI House, New Delhi, p. 12

³⁶Sucală L., Dumbravă P., Pop I. (2003), *Contabilitate de gestiune*, Editura Presa Universitară, Cluj-Napoca, p. 179

³⁷*Ibidem*, p. 183

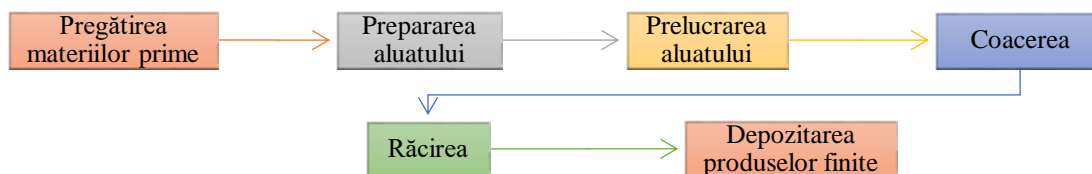

Figura 3. Procesul tehnologic de producție a produselor de cofetărie-patiserie

Sursă: prelucrare proprie

Producția produselor de cofetărie- patiserie se realizează pe baza comenzilor primite de la clienți. După primirea lor se calculează necesarul de materii prime pentru a se realiza aprovizionarea. Prelucrarea materiilor prime se face cu ajutorul mijloacelor fixe, a personalului și a factorilor care au o influență directă și indirectă a activității de producție. În urma acestei operațiuni vor rezulta semifabricate, produse în curs de execuție, produse finite și, în cele din urmă, produse derivate ce vor fi folosite de entitate în alte scopuri, respinse sau revândute.

Produsele semifinite sunt acele produse care au atins cel puțin o etapă de fabricație și sunt destinate să intre în altă etapă a procesului de producție.³⁸ Produsele finite sunt cele care au parcurs toate fazele procesului de fabricație și nu mai necesită alte prelucrări în cadrul entității deoarece au trecut toate probele de calitate și au fost depozitate urmând a fi distribuite pe piața.³⁹

Monitorizarea activității de producție și organizarea lucrărilor de calculație a costurilor la S.C. Casa Pâinii S.R.L. și S.C. Belpan S.R.L.

Societățile comerciale Casa Pâini S.R.L. și Belpan S.R.L. sunt societăți juridice române, ambele având forma juridică de societăți cu răspundere limitată. Prima societate are sediul în județul Botoșani, iar de-a doua în județul Suceava. Cele două societăți au ca obiect principal de activitate fabricarea pâinii, fabricarea prăjiturilor și a produselor proaspete de patiserie – cod CAEN 1071. Activitatea societăților se desfășoară în conformitate cu legislația românească și prevederile legale din actul constitutiv, sunt înregistrate în scopuri de TVA și realizează operațiuni ce se taxează cu cota standard de TVA de 9%.

În funcție de cererea și numărul consumatorilor de produse de panificație de pe piața, cele două entități realizează cantitățile necesare de produse finite. Realizarea acestora se va efectua conform rețetelor de fabricație din rețetare. Fișele tehnologice de obținere a produselor finite sunt întocmite de către tehnicienii în activități gastronomice, brutari sau inginerii acestor unități.

În cadrul acestor fișe se vor preciza: *principalele caracteristici ale materiilor prime; necesarul de materii prime și auxiliare ce trebuie date în consum pentru a obține produsele finite; pașii privind desfășurarea procesului tehnologic și cantitatea de produse ce vor fi realizate.*

Modul de determinare al costului de producție pentru produsele obținute la cele două entități analizate

Pentru a determina costul de producție vom lua în considerare 6 din produsele realizate cele două entități cu activitate în domeniul fabricării produselor de panificație și produselor de cofetărie-patiserie proaspete. Acestea sunt: prăjitură Figaro, savarină, cremșnit, cornuri cu gem, colaci moldovenești, pâine albă.

Rețetarele utilizate de către cele două entități pentru realizarea acestor produse sunt prezentate în *Tabelul 4. și Tabelul 5.* după cum urmează:

³⁸Jellouli S. (2007-2008), *Comptabilite Analitique de Gestion, Chapitre 3: Les produits semi-finis, les produits en-cours et les produits derives*, 2^{me}E-Com & E-Serv, ESCE-Manouba, p.1

³⁹Mihalciuc C. (2015), *Organizarea contabilă de gestiune în entitățile economice. Ghid teoretico-aplicativ*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, p. 112

Tabel 4. Necesarul de materii prime pentru obținerea produselor finite din cadrul SC Casa pâinii SRL

SC CASA PÂINII SRL								
Materii prime	UM	Prăjitură Figaro	Savarine	Cremșnit	Cornuri cu gem	Colaci moldovenești	Pâine albă	TOTAL
Făină	g	1.800	2.200	1.900	6.000	7.800	26.000	45.700
Ouă	buc	16	6	20	22	18	-	82
Zahăr	g	1.900	3.225	1.400	900	350	400	8.175
Lapte	ml	-	1.500	4.000	2.400	1.00	-	8.000
Unt	g	250	-	1.000	-	-	-	1.250
Ulei	ml	650	250	-	450	150	-	1.500
Gem	g	600	350	-	3.500	-	-	4.450
Drojdie	g	-	150	-	300	150	600	1.200
Frișca lichidă	ml	-	2.500	-	-	-	-	2.500
Sare	g	-	60	41	60	100	600	861
Esențe/Arome	ml	50,5	253	0,1	1	-	-	304,6
Miez de nucă	g	1.100	-	-	-	-	-	1.100
Biscuiți	g	-	-	-	200	-	-	200
Apă	ml	-	5.400	400	-	-	17.000	22.800

Tabel 5. Necesarul de materii prime pentru realizarea produselor SC Belpan SRL

SC BELPAN SRL								
Materii prime	UM	Prăjitură Figaro	Savarine	Cremșnit	Cornuri cu gem	Colaci moldovenești	Pâine albă	TOTAL
Făină	g	2.000	2.400	2.100	6.200	8.000	26.500	47.200
Ouă	buc	15	5	19	21	17	-	77
Zahăr	g	2.025	3.350	1.525	1.025	475	450	8.850
Lapte	ml	-	1.500	4.000	2.400	100	-	8.000
Unt	g	300	-	1.000	-	-	-	1.300
Ulei	ml	600	200	-	400	100	-	1300
Gem	g	650	400	-	3.550	-	-	4.600
Drojdie	g	-	150	-	300	150	600	1.200
Frișcă lichidă	ml	-	2.700	-	-	-	-	2.700
Sare	g	-	60	41	60	100	600	861
Esențe/arome	ml	52	254,5	2	2,5	-	-	311
Miez de nucă	g	1.200	-	-	-	-	-	1.200
Biscuiți	g	-	-	-	210	-	-	210
Apă	ml	-	5.400	400	-	-	17.300	23.100

Pentru a realiza produse finite de calitate și a diminua pierderile sunt necesare materii prime de calitate superioară. Așadar aprovizionarea celor două entități cu materii prime și consumabile se realizează de la furnizori acreditați și despre care entitățile dețin suficiente informații referitoare la calitatea produselor și prețul de vânzare oferit de către aceștia pe piață.

Prețul mediu de achiziție al acestor materii prime și consumabile este detaliat pe fiecare componentă a produselor în *Tabelul 6.* după cum urmează:

Tabel 6.: Prețul mediu de achiziție

Materii prime și consumabile	U.M	SC CASA PÂINII SRL		SC BELPAN SRL	
		Preț (lei)	Preț/g., ml.	Preț (lei)	Preț/ g., ml.
<i>Făina albă</i>	kg	2	0,002	2	0,002
<i>Ouă</i>	buc	0,6	0,6	0,5	0,5
<i>Lapte</i>	l	3	0,003	2	0,002
<i>Zahăr</i>	kg	2	0,002	3	0,003
<i>Unt</i>	kg	15	0,015	12	0,012
<i>Ulei</i>	l	7	0,007	5	0,005
<i>Gem</i>	kg	15	0,015	10	0,01
<i>Drojdie</i>	kg	6	0,006	6	0,006
<i>Frișcă lichidă</i>	l	10	0,01	12	0,012
<i>Sare</i>	kg	1	0,001	1	0,001
<i>Esențe</i>	l	25	0,025	24	0,024
<i>Miez de nucă</i>	kg	35	0,035	30	0,03
<i>Apă</i>	l	1	0,001	1	0,001
<i>Biscuiți</i>	kg	10	0,01	12	0,012

După cum putem observa în tabelul anterior, cea mai scumpă materie primă este miezul de nucă, acesta având un cost de achiziție de 35 de lei, respectiv 30 de lei în cadrul celor două entități iar cea mai puțin costisitoare sunt ouăle. Cheltuielile efectuate cu materiilor prime influențează destul de mult calitatea și prețul de vânzare al produselor finite, astfel că, un produs realizat cu materii prime de slabă calitate va avea un preț mai mic față de un produs realizat cu materii prime de o calitate superioară.

În cadrul SC Casa pâinii SRL și SC Belpan SRL avem următoarea structură a cheltuielilor prezentată în *Tabelul 7.:*

Tabel 7. Structura cheltuielilor pentru anul 2020

Nr crt.	Elemente de cheltuieli	Valoare (lei)	SC Casa Pâinii SRL	SC Belpan SRL
I	Cheltuieli directe de producție	lei		
	Cheltuielile cu materii prime	lei	3.558.500	3.085.700
	Cheltuielile cu salariile muncitorilor direct productivi	lei	1.510.220	1.040.500
II	Cheltuieli indirecte de producție	lei		
	Cheltuieli materiale indirecte	lei	1.380.000	750.000
	Cheltuieli cu întreținerea echipamentelor și utilajelor (CIFU)	lei	32.300	45.000
	Cheltuieli cu amortizarea cuptoarelor	lei	3.956.000	92.000
	Cheltuieli cu energia electrică	lei	305.000	19.800
	Cheltuielile cu salariile inginerilor din secția de producție (CGS)	lei	1.100.000	600.400
III	Cheltuieli generale de administrație	lei		
	Cheltuieli cu salariile directorilor	lei	920.000	402.200
	Cheltuieli cu materiale indirecte	lei	653.301	426.000
	Cheltuieli cu amortizarea mașinilor directorilor	lei	1.750.906	47.000
	Cheltuieli cu energia electrică	lei	145.100	4.000
III	Cheltuieli de desfacere	lei		
	Cheltuieli cu salariile distribuitorilor	lei	613.800	316.500
	Cheltuieli cu materiale indirecte	lei	350.000	200.000

	Cheltuieli cu amortizarea mașinilor de transport marfă	lei	645.000	30.500
	Cheltuieli cu energia electrică	lei	69.000	2.000
	Cheltuieli cu publicitatea	lei	33.700	36.996
	TOTAL CHELTUIELI	lei	17.022.827	7.098.596

După cum putem observa, cheltuielile SC Casa Pâinii SRL devansează cu aproximativ 10 milioane de lei pe cele ale SC Belpan SRL. Cele mari cheltuieli realizate de către cele două entități sunt cu aprovizionarea și prelucrarea materiilor prime și salariul muncitorilor din producție.

Delimitarea acestor cheltuieli pe cele două secții ale entităților și pe cele 6 produse alese în cadrul celor două entități este prezentată în *Tabelul 8. și Tabelul 9.* astfel:

Tabel 8. Situația cheltuielilor pe secții și pe produse finite în cadrul SC Casa Pâinii SRL

SC CASA PÂINII SRL								
Nr. Crt.	Cheltuieli	Secția de cofetărie			Secția de patiserie			TOTAL
		Prăjitura Figaro	Savarină	Cremșnit	Cornuri cu gem	Colaci moldovenești	Pâine albă	
I	Cheltuieli directe din care:	1.398.000	1.105.000	690.000	980.000	507.000	388.720	5.068.720
	Cheltuielile cu materii prime	928.000	785.000	440.000	780.000	357.000	268.500	3.558.500
	Cheltuielile cu salariile muncitorilor direct productivi	470.000	320.000	250.000	200.000	150.000	120.220	1.510.220
II	Cheltuieli indirecte de producție	3.703.000			3.070.300			6.773.300
III	Cheltuieli generale de administrație	1.845.000			1.624.307			3.469.307
IV	Cheltuieli de desfacere	985.000			726.500			1.711.500

Tabel 9. Situația cheltuielilor pe secții și pe produse finite în cadrul SC Belpan SRL

SC BELPAN SRL								
Nr. Crt.	Cheltuieli	Secția de cofetărie			Secția de patiserie			TOTAL
		Prăjitura Figaro	Savarină	Cremșnit	Cornuri cu gem	Colaci moldovenești	Pâine albă	
I	Cheltuieli directe din care:	1.260.000	850.400	580.700	685.000	400.100	350.000	4.126.200
	Cheltuielile cu materii prime	940.000	650.400	420.200	545.000	280.100	250.000	3.085.700
	Cheltuielile cu salariile muncitorilor direct productivi	320.000	200.000	160.500	140.000	120.000	100.000	1.040.500
II	Cheltuieli indirecte de producție	857.000			650.200			1.507.200
III	Cheltuieli generale de administrație	465.000			414.200			879.200
IV	Cheltuieli de desfacere	325.540			260.456			585.996

La formarea costului de producție contribuie și cheltuielile indirecte. În cadrul entităților acestea sunt divizate la nivel de secție astfel:

- În cadrul SC Belpan SRL secția de cofetărie deține aproximativ 56,8% din cheltuielile indirecte ale firmei, în timp ce secția de patiserie deține doar 43,18% din aceste cheltuieli;
- În cadrul SC Casa Pâinii SRL secției de cofetărie îi sunt atribuite 54,7% din cheltuielile indirecte, iar secției de patiserie 45,3% din acestea.

Formarea costului de producție se realizează prin însumarea cheltuielilor directe și a celor indirecte. Acest lucru este ilustrat la nivel de firmă și pe fiecare produs în parte în *Tabelul 10.* și *Tabelul 11.*, după cum urmează:

Tabel 10. Formarea costului de producție în cadrul SC Casa Pâinii SRL

SC CASA PÂINII SRL						
Elemente de cheltuieli Produse finite		Cheltuieli directe din care:		Total cheltuieli directe	Cheltuieli indirecte	Cost de producție
		Cheltuieli cu materiile prime directe	Cheltuieli cu salariile muncitorilor			
Secția de cofetărie	Prăjitura Figaro	928.000	470.000	1.398.000	1.621.295	3.019.295
	Savarină	785.000	320.000	1.105.000	1.281.495	2.386.495
	Cremșnit	440.000	250.000	690.000	800.210	1.490.210
Total secție		2.153.000	1.040.000	3.193.000	3.703.000	6.896.000
Secția de patiserie	Cornuri cu gem	780.000	200.000	980.000	1.604.127	2.584.127
	Colaci moldovenești	357.000	150.000	507.000	829.890	1.336.890
	Pâine albă	268.500	120.220	388.720	636.282	1.025.002
Total secție		1.405.500	470.220	1.875.720	3.070.300	4.946.020
TOTAL		3.558.500	1.510.220	5.068.720	6.773.300	11.842.020

Tabel 11. Formarea costului de producție în cadrul SC Casa Pâinii SRL

SC BELPAN SRL						
Elemente de cheltuieli Produse finite		Cheltuieli directe din care:		Total cheltuieli directe	Cheltuieli indirecte	Cost de producție
		Cheltuieli cu materiile prime directe	Cheltuieli cu salariile muncitorilor			
Secția de cofetărie	Prăjitura Figaro	940.000	320.000	1.260.000	401.256	1.661.256
	Savarină	650.400	200.000	850.400	270.816	1.121.216
	Cremșnit	420.200	160.500	580.700	184.928	765.628
Total secție		2.010.600	680.500	2.691.100	857.000	3.548.100
Secția de patiserie	Cornuri cu gem	545.000	140.000	685.000	310.353	995.353
	Colaci moldovenești	280.100	120.000	400.100	181.273	581.373
	Pâine albă	250.000	100.000	350.000	158.574	508.574
Total secție		1.075.100	360.000	1.435.100	650.200	2.085.300
TOTAL		3.085.700	1.040.500	4.126.200	1.507.200	5.633.400

În cadrul celor două entități s-au obținut următoarele cantități de produse finite evidențiate în Tabelul 12:

Tabel 12. Cantitățile de produse finite realizate la cele două entități

Produs finit	UM	SC Casa Pâinii SRL	SC Belpan SRL
<i>Prăjitură Figaro</i>	buc.	1.100.000	790.000
<i>Savarină</i>	buc.	1.050.000	840.000
<i>Cremșnit</i>	buc.	1.052.000	520.000
<i>Cornuri cu gem</i>	buc.	1.658.000	980.000
<i>Colaci moldovenești</i>	buc.	1.650.000	940.000
<i>Pâine albă</i>	buc.	1.550.000	1.230.000

Costul de producție unitar pentru fiecare produs în parte se va determina prin raportarea costului de producție la cantitatea de produse finite obținute. Astfel vom obține următoarele rezultate evidențiate în Tabelul 13.

Tabel 13. Costul de producție unitar

Produs finit	SC Casa pâinii SRL			SC Belpan SRL		
	Cost de producție	Cantitate obținută	Cost unitar	Cost de producție	Cantitate obținută	Cost unitar
<i>Prăjitură Figaro</i>	3.019.295	1.100.000	2,74	1.661.256	790.000	2,10
<i>Savarină</i>	2.386.495	1.050.000	2,27	1.121.216	840.000	1,33
<i>Cremșnit</i>	1.490.210	1.052.000	1,42	765.628	520.000	1,47
<i>Cornuri cu gem</i>	2.584.127	1.658.000	1,56	995.353	980.000	1,02
<i>Colaci moldovenești</i>	1.336.890	1.650.000	0,81	581.373	940.000	0,62
<i>Pâine albă</i>	1.025.002	1.550.000	0,66	508.574	1.230.000	0,41

Analizând tabelul de mai sus, putem observa faptul că SC Casa Pâinii SRL are un cost de producție unitar mai ridicat în comparație cu SC Belpan SRL, dar și un volum de producție superior acesteia.

Modul de formare al costului complet comercial pentru produsele entităților

Costul complet comercial constituie efortul pe care îl realizează un producător pentru a vinde produsul pe piață. Acesta este format prin adăugarea la costul de producție a cheltuielilor generale de administrație și a celor de desfacere.

În cadrul SC Casa Pâinii SRL și SC Belpan SRL acesta este evidențiat atât la nivel de produs, cât și la nivel de secție de producție și de întreprindere.

La nivel de unitate de produs acesta este determinat ca raport între valoarea costului comercial și volumul produselor obținute.

Prezentarea în detaliu a costului complet comercial și a costului unitar comercial în cadrul celor două entități este evidențiată în Tabelul 14. și Tabelul 15. după cum urmează:

Tabel 14. Formarea costului complet comercial la SC Casa Pâinii SRL

SC CASA PĂINI SRL										
Nr. Crt	Elemente de cheltuieli	Secția de cofetărie			Total secție	Secția de patiserie			Total secție	Total
		Prăjitura Figaro	Savarină	Cremșnit		Cornuri cu gem	Colaci moldovenești	Pâine albă		
I	Cost de producție	3.019.295	2.386.495	1.490.210	6.896.000	2.584.127	1.336.890	1.025.002	4.946.020	11.842.020
	Cantitate obținută	1.100.000	1.050.000	1.052.000	3.202.000	1.658.000	1.650.000	1.550.000	4.858.000	8.060.000
	Cost unitar de producție	2,74	2,27	1,42	-	1,56	0,81	0,66	-	-

II	Cheltuieli generale de administrație	682.873	651.834	653.075	1.987.783	555.279	552.599	519.108	1.626.986	3.614.769
III	Cheltuieli de desfacere	364.569	347.998	348.661	1061.228	248.358	247.160	232.180	727.698	1.788.926
	Cost complet comercial	4.066.738	3.386.327	2.491.946	9.945.011	3.387.764	2.136.650	1.776.291	7.300.705	17.245.715
	Cost unitar comercial	3,70	3,23	2,37	-	2,04	1,29	1,15	-	-

Tabel 15. Formarea costului complet comercial la SC Belpan SRL

SC BELPAN SRL										
Nr. Crt	Elemente de cheltuieli	Secția de cofetărie			Total secție	Secția de patiserie			Total secție	Total
		Prăjitura Figaro	Savarină	Cremșnit		Cornuri cu gem	Colaci moldovenești	Pâine albă		
I	Cost de producție	1.661.256	1.121.216	765.628	3.548.100	995.353	581.373	508.574	2.085.300	5.633.400
	Cantitate obținută	790.000	840.000	520.000	2.150.000	980.000	940.000	1.230.000	3.150.000	5.300.000
	Cost unitar de producție	2,10	1,33	1,47	1,65	1,02	0,62	0,41	0,66	1,06
II	Cheltuieli generale de administrație	123.604	131.427	81.359	336.390	83.694	80.278	105.045	269.016	605.406
III	Cheltuieli de desfacere	86.533	92.010	56.959	235.502	52.628	50.480	66.054	169.162	404.664
	Cost complet comercial	1.871.393	1.344.653	903.946	4.119.991				2.523.479	6.643.470
	Cost unitar comercial	2,37	1,60	1,74	-	1,15	0,76	0,55	-	-

Din tabelele anterioare avem următoarea sinteză în ceea ce privește costul complet comercial și costul unitar comercial (Tabel 16):

Tabel 16. Costul complet comercial și costul unitar comercial pentru produsele celor două entități

Produs finit	SC Casa Pâinii SRL		SC Belpan SRL	
	Cost complet comercial	Cost unitar comercial	Cost complet comercial	Cost unitar comercial
<i>Prăjitura Figaro</i>	4.066.738	3,70	1.871.393	2,37
<i>Savarine</i>	3.386.327	3,23	1.344.653	1,60
<i>Cremșnit</i>	2.491.946	2,37	903.946	1,74
<i>Cornuri cu gem</i>	3.387.764	2,04	1.131.675	1,15
<i>Colaci moldovenești</i>	2.136.650		712.131	0,76
<i>Pâine albă</i>	1.776.291		679.673	0,55

Diferența în ceea ce privește costul complet comercial este destul de mare între cele două entități. Putem observa că pentru realizarea produselor SC Casa Pâinii SRL s-au efectuat cheltuieli de două ori mai mari decât pentru cele ale firmei concurente.

Determinarea rezultatelor generate de fiecare produs analizat

În cadrul celor două entități avem următoarea situație cu privire la cantitatea produsă, cantitatea vândută și prețul de vânzare al produselor finite:

Tabel 17. Situația producției și a produselor finite în cadrul celor două entități

Denumire produs	SC CASA PÂINII SRL			SC BELPAN SRL		
	Cantitate produsă	Cantitate vândută	Preț de vânzare	Cantitate produsă	Cantitate vândută	Preț de vânzare
<i>Prăjitură Figaro</i>	1.100.000	996.000	3,74	790.000	407.000	3,10
<i>Savarină</i>	1.050.000	1.035.000	3,56	840.000	440.997	2,46
<i>Cremșnit</i>	1.052.000	464.700	2,84	520.000	340.500	2,36
<i>Cornuri cu gem</i>	1.658.000	837.000	2,70	980.000	479.760	1,79
<i>Colaci moldovenești</i>	1.650.000	651.000	1,70	940.000	450.000	1,34
<i>Pâine albă</i>	1.550.000	973.771	1,29	1.230.000	628.000	1,00
TOTAL	8.060.000	4.957.471	-	5.300.000	2.746.257	-

După cum putem observa în *Tabelul 17.*, SC Casa Pâinii SRL a produs o volum mult mai ridicat de produse finite față de entitatea concurentă, ceea ce înseamnă că deține o capacitate de producție mai mare decât aceasta. În ceea ce privește vânzările, raportându-ne la producția obținută de fiecare entitate, cel mai vândut produs în cadrul SC Casa Pâinii SRL este „Savarina” cu o contribuție în totalul produselor vândute de aproximativ 21%, iar cel mai slab vândute sunt „Cornurile cu gem” și „Colacii moldovenești”.

La SC Belpan SRL cel mai bine vândut produs este „Cremșnit-ul” în procent de 13,4%, iar cel mai slabă vânzare a avut-o produsul „Pâine albă”.

Chiar dacă prețurile de vânzare ale produselor SC Casa Pâinii depășesc destul de mult prețurile firmei concurente aceasta a vândut 61,5% din totalul producției în comparație cu SC Belpan SRL care a vândut doar 51,8%.

Vânzarea acestor produse finite către clienți depinde în mare măsură de prețul de vânzare al acestora, dar și de calitatea produsului și pretențiile consumatorilor. În funcție de aceste vânzări profitul entităților poate suferi modificări.

Rezultatele generate prin vânzarea produselor sunt prezentate detaliat în *Tabelul 18.* și *Tabelul 19.* ce urmează:

Tabel 18. Calculul rezultatelor generate de fiecare produs al SC Casa Pâinii SRL

SC CASA PÂINII SRL							
Denumire produs Elemente	Prăjitură Figaro	Savarină	Cremșnit	Cornuri cu gem	Colaci moldovenești	Pâine albă	TOTAL
Cifra de afaceri generată de fiecare produs	3.725.040	3.684.600	1.319.748	2.259.900	1.106.700	1.256.165	13.352.153
Preț de vânzare	3,74	3,56	2,84	2,70	1,70	1,29	-
Cantitatea de bucați vândute	996.000	1.035.000	464.700	837.000	651.000	973.771	4.957.471
Cost unitar de producție	2,74	2,27	1,42	1,56	0,81	0,55	-
Costul bunurilor vândute	2.733.834	2.352.403	658.270	1.304.532	527.464	539.523	8.116.027
Marja brută	991.206	1.332.197	661.478	955.368	579.236	716.642	5.236.126

Cheltuielile generale de administrație	509.051	775.993	559.956	569.345	452.127	602.836	3.469.307
Cheltuieli de desfacere	271.770	414.283	298.947	254.649	202.222	269.629	1.711.500
Rezultat (profit)	210.385	141.921	-197.426	131.373	-75.112	-155.823	55.319
Profit/vânzări %	6	4	-15	6	-7	-12	0,41

Tabel 19. Calculul rezultatelor generate de fiecare produs al SC Belpan SRL

SC BELPAN SRL							
Denumire produs Elemente	Prăjitură Figaro	Savarină	Cremșnit	Cornuri cu gem	Colaci moldovenești	Pâine albă	TOTAL
Cifra de afaceri generată de fiecare produs	1.261.700	1.084.853	803.580	858.770	603.000	628.000	5.239.903
Preț de vânzare	3,10	2,46	2,36	1,79	1,34	1,00	-
Cantitatea de bucăți vândute	407.000	440.997	340.500	479.760	450.000	628.000	2.746.257
Cost unitar de producție	2,10	1,33	1,47	1,02	0,62	0,41	-
Costul bunurilor vândute	855.862,26	588.634,37	501.339,14	487.275,88	278.316,91	259.662,33	2.971.091
Marja brută	405.838	496.218	302.241	371.495	324.683	368.338	2.268.812
Cheltuielile generale de administrație	128.297	195.575	141.127	145.184	115.293	153.724	879.200,00
Cheltuieli de desfacere	89.819	136.920	98.801	91.294	72.498	96.664	585.996,00
Rezultat (profit)	187.721	163.723	62.312	135.017	136.892	117.950	803.616,13
Profit/vânzări %	15	15	8	16	23	19	15,34

În cadrul SC Casa Pâinii SRL cel mai mare profit (6%) a fost adus de produsele „Prăjitură Figaro” și „Cornuri cu gem”. Produsele „Cremșnit”, „Colaci moldovenești” și „Pâine albă” au generat în medie o pierdere de aproximativ 12%, ceea ce a condus implicit și la scăderea considerabilă a profitului total al companiei. Cele mai mari încasări din vânzarea produselor finite au fost aduse de produsul „Savarină”, aducând o contribuție la totalul marjei brute de 1,33 de milioane de lei. Chiar dacă SC Casa Pâinii SRL are o cifră de afaceri ce devansează de aproximativ trei ori pe cea a SC Belpan SRL, aceasta are un profit de 15 ori mai mic. Datorită costurilor de producție scăzute și al prețului de vânzare ridicat al produselor „Colaci moldovenești” și „Pâine albă” acestea au generat cea mai mare contribuție la rata totală a profitabilității.

Concluzii

Menținerea pe piața globală și dezvoltarea entităților economice este posibilă doar în cazul în care este realizat un nivel ridicat de competitivitate. Aceasta este influențată în mare măsură de deciziile managerilor cu privire la activitățile desfășurate de către firme.

În cadrul celor două entități analizate, cunoașterea în detaliu a componentelor costurilor este esențială pentru buna desfășurare a activității economice și pentru obținerea de profit. După cum am putut observa atât în partea teoretică, cât și în studiul de caz, procesul de producție implică

parcurgerea unor etape de ajungere a materiei prime la un produs finit. Pentru a determina costurile cu producerea acestora este necesară deținerea informațiilor cu privire la cheltuielile implicate în decursul ciclului de producție pe centre de cost. Partea practică din lucrare prezintă metodologic modul de formare a costului de producție și a costului complet comercial atât pentru fiecare din cele șase produse analizate, cât și pe fiecare din cele două entități.

Organizarea activității de producție în sectorul produselor de cofetărie-patiserie are propriile particularități, de aceea gestionarea costurilor în cadrul acestor entități beneficiază de o monitorizare mai riguroasă.

Referințe bibliografice:

1. Baciu A.T. (2001), Costurile – Organizare, Planificare, Contabilitate, Calculație, Control Și Analiză, Editura Dacia, Cluj-Napoca
 2. Constantinescu Gh., Sinigaglia L. C., Voineagu V., Isac-Maniu A., Jifcu G., Pietreanu M., Damachi A., (2008), CAEN Revizuit 2: Clasificarea activităților din economia națională: Note explicative: Ed A 2-A, Rev. București, Monitorul Oficial R.A.
 3. Department for Agriculture, Nature and Food Quality, Embassy of the Kingdom of the Netherlands (2009), The Romanian Food Sector and the Use of EU Funds for Investments
 4. Duhlicher A. (2010), „Industria de panificație, locul, rolul și utilitatea ei în viața social-economică a comunității”, Universitatea Tehnică A Moldovei, Chișinău
 5. Jellouli S. (2007-2008), Comptabilite Analytique de Gestion, Chapitre 3: Les produits semi-finis, les produits en-cours et les produits derives, 2emeE-Com & E-Serv, ESCE-Manouba
 6. Mihalciuc C. (2015), Organizarea contabilă de gestiune în entitățile economice. *Ghid teoretico-aplicativ*, Ed. Didactică și Pedagogică, București,
 7. OECD(2016), OECD Competition Assesment Reviews Romania, OECD Publishing, Paris
 8. Oprea C., Man M., Nedelcu M. V. (2008), Contabilitate managerială, Editura Didactică Și Pedagogică, București
 9. Pârvu F. (1999), Costuri și fundamentarea deciziilor, Editura Economică, București
 10. Popa R. A. (2015), ”Performance and sustainability in manufacturing sector from Romania”, Scientific Bulletin- Economic Sciences, Volume 14/ Issue 1
 11. Sucală L., Dumbravă P., Pop I. (2003), Contabilitate de gestiune, Editura Presa Universitară, Cluj-Napoca
 12. The Institute of Company Secretaries of India (2017), Executive programme -Cost and management accounting, ICSI House, New Delhi
 13. Voicilaș D. M, (2017), „OPPORTUNITIES AND THREATS IN NORTH EASTERN ROMANIA – SWOT ANALYSIS IN SUCEAVA AND BOTOȘANI COUNTIES”, Agricultural Economics and Rural Developments, New Series, Years XIV, No.2
- <http://statistici.insse.ro>
 - <http://casa-painii.ro/>
 - <https://www.belpansuceava.ro/>
 - <https://santandertrade.com/en/portal/analyse-markets/romania/economic-outline>
 - <https://www.marketresearchreports.com/food>
 - <https://www.topfirme.com/caen/1071/>

APPLICATION ASPECTS REGARDING THE ACCOUNTING OF EXPORT OPERATIONS

ASPECTE APLICATIVE PRIVIND CONTABILITATEA OPERAȚIUNILOR DE EXPORT

Maria RUSU

danu-maria@mail.ru

Iuliana ȚUGULSCHI, ORCID ID: 0000-0001-8544-7327

tugulschi.i@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

***Abstract.** The agriculture and agri-food sector is a substantial driver of Moldova's international trade and export competitiveness. This note examines numerous studies that have been done to date on Moldova's agriculture sector and its export competitiveness, synthesizes the findings, and presents recommendations. In order for significant exports to the EU to become reality, Moldova's farmers and exporters will need to adhere to the high product quality standards and traceability required in these markets, improve the quality of packaging, and in some cases, adjust the grading specifications. Achieving this requires actions to improve practices during growing and harvest; improve post-harvest handling and infrastructure; and improve the flow of market information and requirements to producers.*

Keywords: exports, producers, economy, VAT

JEL: M41

Introducere

Comerțul reprezintă cea mai importantă ramură a economiei naționale, care realizează circulația mărfurilor, cum ar fi schimbul de mărfuri, cumpărare-vânzare mărfurilor și satisfacerea cererii consumatorilor.

Importanța comerțului extern în economia națională este extrem de valoroasă reprezentând o perspectivă benefică de dezvoltare a țării și constituie un factor de progres, care pune amprenta pe toate laturile existenței sociale, de la economie la politică și cultură, dezvoltând legăturile din țară și cu țările aflate în vecinătate. Îmbunătățirea relațiilor internaționale cu cumpărătorii și furnizorii străini, necesită ținerea conformă și corectă a contabilității operațiunilor economice privind exportul de mărfuri.

Exportul reprezintă totalitatea operațiunilor prin intermediul cărora o parte din mărfurile, bunurile sau produsele fabricate pe teritoriul țării se vând în exteriorul acesteia. [3; pag. 270].

Exportul reprezintă posibilitatea creșterii economiei naționale prin faptul că bunurile sunt vândute pe piață externă, iar mijloacele bănești revin în țară. Sunt create relații cu companiile din străinătate acestea contribuind la perfecționarea mediului de afaceri [5; pag.12-13].

Metodele de cercetare utilizate

La baza cercetării s-au utilizat mai multe metode și anume: metoda de analiză și sinteză, documentarea bazată pe studierea surselor bibliografice, observația, metoda comparativă, metoda inductivă și deductivă. La fel, s-a făcut referire la surse de informare cu referință la tema abordată.

Conținutul de bază

Dintre acte legislative și normative privind operațiunile de export pot fi menționate următoarele:

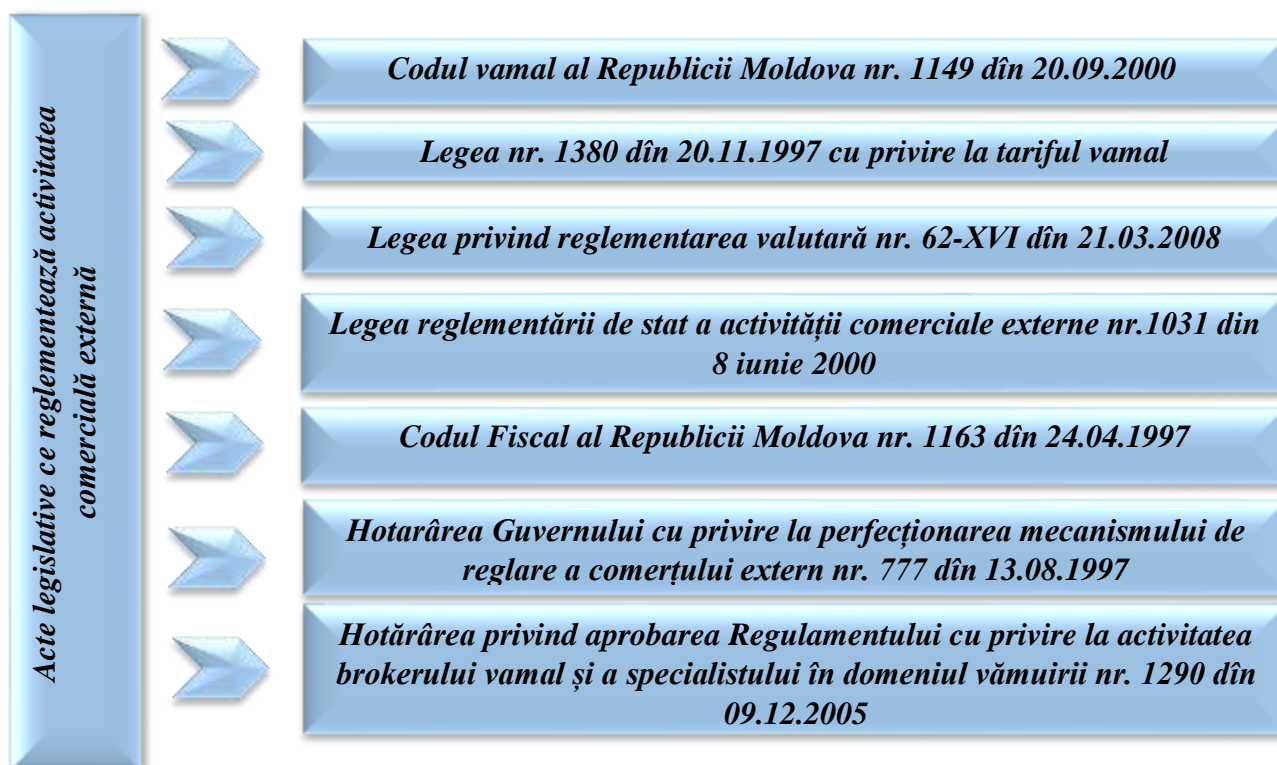

Figura 1.1. Actele legislative care stau la baza comerțului exterior

Sursa: elaborată de autor

Pentru efectuarea exportului de bunuri este necesară implicarea mai multor părți: exportatorul, organele de certificare, organele vamale, brokerul vamal, transportatorul, importatorul și băncile comerciale.

Vom examina modul de contabilizare operațiunilor de export a mărfurilor în baza datelor entității C.Î. "Fruitagro".

Exemplul 1. Entitatea C.Î. "Fruitagro" rezident al Republicii Moldova la data de 01.10.2021 a îndeplinit obligațiunile stipulate în contract nr.1908/19 din 19.08.2019 și a livrat struguri proaspeți "Moldova" cumpărătorului "FUDLOGISTIK", conform declarației vamale nr. BRK 3815602005 din 01.10.2021 în cantitate de 19600 kg, conform cărora valoarea mărfurilor exportate constituie 15 288.00 EUR, calculul proceduri vamale a constituit 556,48 lei. Cursul oficial a valutei EURO stabilit de BNM la data de 01.10.2021 a fost de 20,3927 lei. Costul efectiv a marfurilor vândute constituia 108 955, 04 lei. Marfa a fost achitată după livrare de către cumpărător la data de 18.10.2021 în sumă totală de 15 288.00 EUR. Serviciile de transport auto internațional au constituit 38 771.04 lei, conform facturii fiscale AAL 4545233 din 03.10.2021 însoțit de CMR. Achitarea pentru cheltuelile de transport a fost efectuată după ce s-a efectuat serviciul la data de 18.10.2021 în sumă de 38 771,04 lei .

Cheltuelile privind certificatul fitosanitar au fost facturate conform facturii fiscale EAA 007255059 la data 02.10.2021 a constituit 108,00 lei fără TVA fiind transferate la data de 18.10.2021.

S-au acordat servicii de broker în baza facturii fiscale EAA 007470425 din 18.10.2021 în sumă de 540 lei inclusiv TVA 90,00 lei. Achitarea pentru serviciile de broker s-a efectuat la data de 18.10.2021. Drepturile de export au fost achitate în avans din contul curent în monedă națională la data de 28.10.2021 în sumă de 10 000,00 lei.

Tabelul 1. Înregistrarea în contabilitate a operațiunilor aferente exportului de mărfuri la C.Î. „Fruitagro”

Nr. crt.	Conținutul operațiunilor economice	Suma, lei	Dt	Ct
1	Reflectăm acordarea avansului vamei pentru drepturi de import export	10 000,00	234	242
2	Înregistrăm operațiunea de export a strugurilor la data de 01.10.2021 în valoare de 15 288 euro la cursul 20,3927 lei/euro = 311 763,60 lei	311 763,60	221	611
3	Reflectăm costul mărfurilor exportate la data de 01.10.2021	108 955,04	711	217
4	Înregistrarea procedurilor vamale aferent exportului 311 763,60 lei x 0,1% = 311,76 lei	311,76	712	544
5	Înregistrarea sigiliului vamal 2 euro x 20,3927 = 40,79 lei	40,79	712	544
6	Reflectarea perfectării informaționale de către Biroul Vamal 4 euro x 20,3927 = 81,57 lei	81,57	712	544
7	Înregistrarea cheltuielilor pentru certificatul de origine 6 euro x 20,3927 = 122,36 lei	122,36	712	544
8	Stingem datoria cu avansul acordat 311,76 lei + 40,79 lei + 81,57 lei + 122,36 lei = 556,48 lei	556,48	544	234
9	Înregistrarea cheltuielilor pentru certificatul fitosanitar pentru export fără TVA la data de 02.10.2021	108,00	712	521
10	Înregistrarea serviciilor de transport auto aferent exportului la data de 03.10.2021 fără TVA	38 771,04	712	521
11	Înregistrarea cheltuielilor pentru servicii de brokeraj vamal la data 18.10.2021, la suma fără TVA Înregistrarea TVA 20 % aferent serviciilor de brokeraj vamal	450,00 90,00	712 534	521 521
12	Achitarea datoriei pentru serviciile de transport	38 771,04	521	242
13	Achitarea datoriei pentru certificatul fitosanitar	108,00	521	242
14	Achitarea datoriei pentru servicii de brokeraj vamal	540,00	521	242
15	Reflectarea încasării creanței la data de 18.10.2021 pentru strugurii exportați 15 288 euro x 20,0807 lei/euro = 306 933,74 lei	306 993,74	243	221
16	Înregistrarea diferenței de curs valutar nefavorabilă (20,3927-20,0807) x 15 288,00 euro = 4 769,86 lei	4 769,86	722	221

În conformitate cu Codul Fiscal (titlul III), taxa pe valoarea adăugată reprezintă un impozit indirect, pe care îl percepe statul din valoarea adăugată a produselor fabricate, serviciilor prestate, calificate drept livrate, precum și din valoarea bunurilor și serviciilor importate [4 pag. 277].

Conform legislației în vigoare, la data în care serviciul vamal va permite ca valorile materiale de export să treacă frontiera, apare obligația fiscală și, în această zi, se emite factura (invoce).

Subiectul impozabil cu TVA depune cerere la Serviciul Fiscal de Stat în care se indică suma TVA de restituit. Această sumă trebuie să coincidă cu TVA spre restituire din Declarația privind TVA, boxa 22, cu excepția restituirii TVA agenților economici ce procură autovehicule de transport al pasagerilor. Dacă contribuabilul decide de a îndrepta suma TVA spre restituire pentru stingerea datoriei fiscale, acesta depune cererea respectivă cu indicarea datoriei față de buget ce urmează a fi stinsă prin compensare sau restituirea mijloacelor [4; pag. 490].

Conform Regulamentului privind restituirea TVA suma TVA spre restituire se determină în funcție de tipul livrărilor de bunuri și servicii efectuate de către subiectul impozabil. În livrările de bunuri și servicii impozabile cu TVA la cota zero se determină astfel:

- suma TVA trecută în cont în perioada fiscală din operațiile de procurări și de import și achitată la momentul controlului prin intermediul conturilor bancare, care include și sumele transferate în stângerea datoriilor creditorilor față de bugetul de stat, bugetele administrativ-teritoriale, asigurărilor sociale, față de organele vamale;
- suma TVA aferentă livrărilor la cota zero prin produsul cotei-standard a TVA (20%) și a valorii impozabile a livrărilor;
- suma TVA spre restituire ca diferența dintre suma TVA trecută în cont din perioada fiscală curentă, inclusiv din cea precedentă și suma TVA calculată pentru valoarea bunurilor (serviciilor) livrate, dar nu mai mare decât TVA trecută în cont și achitată prin contul bancar sau nu mai mare decât TVA pentru livrarea la cota zero [2].

Exemplu 2. Conform cererii depuse la Serviciul Fiscal de Stat nr. 22565-C din 15.12.2021, întreprinderea a solicitat restituirea taxei pe valoarea adăugată aferentă livrărilor de mărfuri la export scutite de T.V.A. cu drept de deducere, în conformitate cu prevederile art. 104 lit. a) din Codul fiscal pentru perioadele fiscale L/08/2021-L/11/2021 în suma de 1 265 482 lei.

Entitatea "C.Î. Fruitagro" pe data de 14.12.2021 a prezentat declarația privind TVA (TVA12) în care a fost indicată suma solocitată spre restituire în boxa nr.22 pentru perioada L/08/2021-L/11/2021 cu suma de 1 265 482,00 lei. Deoarece entitatea a avut ultimul control fiscal pentru perioada februarie 2021, a fost efectuat controlul corectitudinii calculării și plenitudinii a declarării TVA pentru perioada fiscală L/03/2021- L/11/2021, unde încălcări nu s-au stabilit. Pentru perioada fiscală L/08/2021- L/11/2021 pentru care a fost solicitată restituirea sumei TVA CÎ „Fruitagro” a efectuat livrări de mărfuri, conform art. 104 lit.(a) din Codul Fiscal, livrări scutite de TVA cu drept de deducere la suma totală de $15\,818\,528\text{ lei} \times 8\% = 1\,265\,482\text{ lei}$.

Calculul privind aprecierea TVA spre restituire din buget, este reflectat în anexa nr.1 , care este parte componenta a actului de control.

Astfel au fost efectuate următoarele livrări:

Tabelul 2 . Date privind livrările impozabile cu TVA la cota redusă la C.Î. „Fruitagro”

Perioada fiscală	Suma totală a livrărilor impozabile cu TVA la cota redusă	TVA 8%
August 2021	1 481 208	118 496
Septembrie 2021	2 871 359	229 709
Octombrie 2021	7 266 183	581 295
Noiembrie 2021	4 199 778	335 982
TOTAL	15 818 528	1 265 482

- Suma TVA aferentă livrărilor impozabile cu TVA la cota redusă prin aplicarea cotei reduce (8%) la valoarea acestor livrări constituie **1 265 482 lei** ($15\,818\,528\text{ lei} \times 8\%$).
- Suma T.V.A spre deducere din perioada precedentă la situația din 01.08.2021 constituie **1 028 011 lei**.
- Suma T.V.A aferentă livrărilor la cota-standard 20% pentru perioada fiscală L/08/2021-L/11/2021 constituie **54 870 lei**.

- Suma T.V.A aferentă livrărilor la cota-redușă 8% pentru perioadele fiscale L/08/2021-L/11/2021 constituie **277 555 lei**.
- Suma T.V.A spre deducere aferentă mărfurilor și serviciile procurate, importate pentru perioada fiscală L/08/2021-L/11/2021 constituie **1 919 326 lei**.
- Suma TVA spre deducere în perioada ulterioară la situația de 30.11.2021 constituie $(1\ 028\ 011\ \text{lei} + 1\ 919\ 326\ \text{lei} - 54\ 870\ \text{lei} - 277\ 555\ \text{lei} - 1\ 265\ 482\ \text{lei}) = \mathbf{1\ 349\ 430\ \text{lei}}$.

După efectuarea controlului fiscal a fost eliberat Actul și Decizia cu privire la restituirea sumelor T.V.A din buget pe data de 30.12.2021 unde a fost stipulat că s-a acceptat TVA spre restituire din buget suma de 1 265 482 lei.

La data 05.01.2022 a fost primită plata în sumă de 1 265 482,00 lei și sau reflectat în contabilitate în modul următor:

1. Reflectarea sumei TVA spre restituire conform declarației:

Debit contul 232 „Creanțe preliminate”

232.1., Creanțe preliminate privind decontările cu bugetul” 1 265 482,00 lei

Credit contul 534 „Datorii față de buget”

subcontul 534.4 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată” 1 265 482,00 lei

2. Restituirea sumei TVA acceptată spre restituire conform deciziei :

Debit contul 242 „Conturi curente în monedă națională”

subcontul 242.1 „Conturi curente în monedă națională” 1 265 482,00 lei

Credit contul 232 „Creanțe preliminate”

232.1., Creanțe preliminate privind decontările cu bugetul” 1 265 482,00 lei

Astfel, putem menționa că procedura de restituire are drept scop evitarea dublei impunerii cu TVA, dar pentru exportator prezintă un avantaj privind restituirea TVA.

Concluzii și recomandări.

Una din prioritățile majore ale Republicii Moldova constă în creșterea posibilităților de a mări volumele de export. Procesul de export trebuie să devină cât mai clar, mai explicit, mai simplu, încurajând astfel oamenii de afaceri să devină mai activi și mai eficienți în acest domeniu.

Reieșind din cele relatate pe parcursul cercetării, putem menționa că entitățile se confruntă cu următoarele aspecte problematice în timpul exportului:

- multitudinea actelor permissive care trebuie îndeplinite minuțios, pun în dificultate pe micii producători .
- lipsa mijloacelor de transport spre Uniunea Europeană în situația de maximă cerință. Se datorează și lipsei de acte permissive pentru mijloacele de transport, precum și lipsei de încărcături spre Moldova din Uniunea Europeană. Imposibilitatea de a contracta mașini din Germania sau Ungaria, deoarece necesită acte speciale de intrare în țară, iar în anii precedenți se atesta o lipsă de permisiuni de transport și din țările CSI.
- Controlul fitosanitar este teritorial și se efectuează în ore limitate din cauza restricțiilor pandemice, iar deseori fizic nu se reușește.

Drept recomandări propunem următoarele:

- necesitatea implementării standardelor GLOBAL G.A.P. care prevede siguranța alimentului, sănătatea și bunăstarea lucrătorilor și protecția mediului ambiant. și GRASP fără de care este imposibil exportul spre piața Uniunii Europene;
- pentru facilitarea exportului produselor agricole se propune reducerea numărului de probe prelevate, necesare pentru investigațiile de laborator la certificarea loturilor de fructe pentru

export de către Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor prin simplificarea procedurilor de stabilire a inofensivității și a cerințelor fitosanitare față de produsele vegetale.

În baza materialelor colectate de la C.Î. „Fruitagro” atât și examinarea detaliată a documentelor și a actelor specifice operațiilor de export concluzionăm că tema cercetată prezintă un interes economic major în cadrul relațiilor economice externe.

Referințe bibliografice

1. Codul vamal al Republicii Moldova: nr. 1149 din 20.09.2000: În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2007 nr. ed. special art.98. Modificat: LP204 din 24.12.2021.
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului privind restituirea taxei pe valoarea adăugată: nr.93 din 01.02.2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2013 nr.27-30 art. 140. Modificat: HG 940 din 22.12.2020.
3. BAJEREAN, E., MELNIC, G., ȚUGULSCHI, I., BUGAN, C. Contabilitatea în comerț conform noilor reglementări contabile. Chișinău:ASEM. 2016 ISBN 978-9975-53-613-4.
4. BUCUR, V., GRAUR A. Contabilitatea impozitelor. 2016 618 p. ISBN: 978-9975-75-830-7
5. TOMA, C. Contabilitatea exportului și importului de mărfuri. Iași:Tipo Moldova, 2013.295 p. ISBN 9786066763318.
6. SEVERIN, V., Pentru plățile prelabile primite de la nerezidenți nu se calculează TVA. În: *Contabilitate și audit*, Chișinău. 2021, nr.9.
7. SEVERIN, V., În ce cazuri restituirea TVA poate fi acordată fără efectuarea controlului fiscal. În: *Contabilitate și audit*, Chișinău. 2021, nr.4.

THE IMPACT OF ACCOUNTING POLICIES ON FINANCIAL RESULTS

IMPACTUL POLITICILOR CONTABILE ASUPRA REZULTATELOR FINANCIARE

Lica ERHAN, ORCID: 0000-0001-5204-6367

lica.erhan@ase.md

Mihaela GAMUREAC

gamureac.mihaela@ase.md

Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

Abstract. *Applying appropriate accounting policies, in particular choosing alternatives to National Accounting Standards or International Financial Reporting Standards, can have a significant impact on financial results, as the entity may choose, within the law, to model or improve its financial statements.*

The analysis carried out in this article shows that there are certain aspects that can be modified to obtain an advantageous financial result for the entity, at the same time without violating the law, but only using correctly different accounting methods, for example valuation of fixed assets, income tax, amortization of fixed assets, etc.

Keyword: *financial result, accounting methods, entity, IFRS, NAS, accounting policies*

JEL: M41, F65

Introduction

Currently, accounting policies are a relevant tool in the management of the entity, so more, more attention is being paid to their design, and implementation, as it is a requirement of accounting law. They play a key role in accounting for economic facts and should be aimed at implementing the entity's strategy.

The literature includes various approaches to the concept of accounting policies related in particular to their definition, development and use. Most of these approaches examine accounting policies with a view to providing an accurate picture of financial position and performance⁴⁰. In this context, we refer to the appropriate legal methods of evaluation, recognition, calculation, etc., by applying which the results made available to internal users will be correctly presented, ensuring the coherence and stability necessary for the proper functioning of the entities and, last but not least, the integrity of heritage.

Therefore, the legal obligation of the management of each entity, regarding the elaboration and application of its own accounting policies as efficient as possible, implies the use of the contribution of professional financial accounting staff, as efficiency is, finally yet importantly, a fundamental condition of the entity's development. In our opinion, the accounting policies adapted to the specifics of the entity constitute a valuable working tool with triple application value.

First, it serves the accounting in the correct legal and interest-bearing approach to the entity's accounting operations and the presentation of accounting information in the separate financial statements.

⁴⁰ COSMULESE, C.G., HLACIUC, E., Assortments on performance of economic entities, European Journal of Accounting, Finance & Business, 2019, Vol. 10, Issue 20. <http://www.accountingmanagement.ro/index.php?pag=showcontent&issue=20&year=2019>

Secondly, the accounting policies are an element of control at the disposal of the management, with the help of which it constantly monitors, until the end of each management period, the issues related to the state of the established objectives, respecting the legality in dealing with economic facts and, finally, the timely and correct decision-making that is required.

Thirdly, it serves as a relevant tool in the audit engagement to verify the compliance of current and comprehensive accounting policies, compliance with applicable accounting principles, methods and techniques, and to assess the impact of the audited entity's applicable accounting policies on the reliability of financial statements.

Basic Content

In an uncertain and unstable economic environment, entities are "forced" to use a little creativity to survive, as each entity seeks to achieve its own goals, but these are often overshadowed by the pressures on their business. The biggest pressures, as shown in Figure 1, come from external users: the state, investors, business and social partners, bank creditors who through pressure will facilitate the use of creative techniques of the entity.

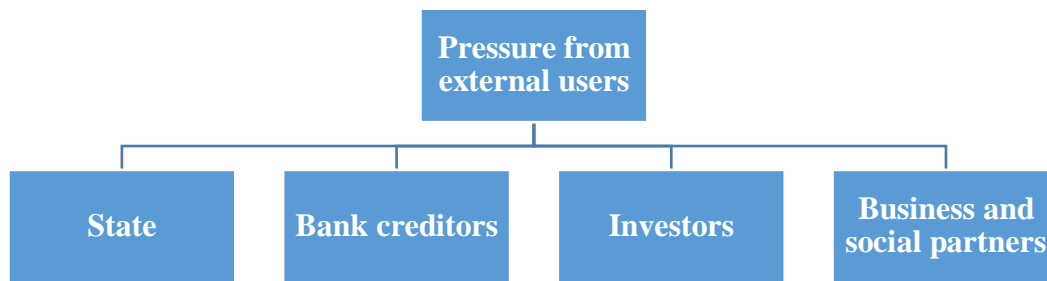

Figure 1. External users that can generate the appearance of creative accounting items

Source: developed by the authors

• Pressure from the state

The state through the control and regulatory bodies exerts the greatest pressure on the entities. The situation is also exacerbated by existing problems: unpredictable legislation and excessive taxation. In addition to the multitude of fees, taxes and contributions, the entities are often surprised by the new changes in the legislation. These problems provide the perfect excuse to manipulate accounting figures. In addition to this, accounting standards, due to their inadequacy and sometimes-even freedom of interpretation, offer options and possibilities for manipulating the information presented in the financial statements. The bottom line is that current regulations allow, at the limit, the phenomenon of creative accounting, and entities take advantage of inconsistencies in legislation to ease their tax burden.

• Investor pressure

Investors are primarily interested in the ability of entities to make future profits and gains. They encourage creative accounting practices through the overemphasis on accounting performance. It should be noted that investors are not a homogeneous group, as some investors hold ordinary shares in the entity and another part preferential shares. It is easy to understand why the first category is interested in growing the business, and the second, in the security of profit. The management of the

entity wants to pay dividends as low as possible, in this sense it can use creative accounting techniques.

• **Pressure from the business and social partners**

Unsatisfactory performance of entities affects business and social relations. Suppliers are interested in the extent to which the entity will be able to meet its financial obligations, and customers are interested in the continuity of the entity's business. Management can only benefit from these relationships. From suppliers - trade credits, from customers - loyalty. On the other hand, there is the category of employees who are interested in the performance and prospects of the entity. Their interest is to increase wages and job security. The management of the entity, as a rule, will prefer investments to the detriment of salary increases, and creative accounting techniques will influence the profit.

• **Pressure from bank creditors**

Bank creditors are interested in the institution's ability to repay loans. Creditors may shorten the repayment terms at any time if the entity's performance is not even satisfactory. In this case, the management solution is creative accounting. The management of the entity being subjected to a multilateral pressure, chooses the easiest way to achieve its pre-established objectives, that of "beautifying" the figures in the accounts.

Along with the pressure exerted by external users, there are many other motivations for entities to be tempted by creative accounting. In Table 1 are shown only some of the most common motivations for creativity, as well as their impact on the content of financial statements.

In the context of the value judgments presented so far in the present scientific approach, we would like to mention that creative accounting will exist as long as there will be options and freedoms in the provisions of the national and international conceptual accounting framework. We can juggle the result or change the appearance of the annual financial statements by using a series of techniques, options and freedoms left by the accounting texts. Experience shows that every time a new rule emerges, entities find a way to minimize its impact. Therefore, no matter how many rules the profession implements, there will always be some who will find a way to "beat" the system. As a result, the mission of normalizers and professional accountants is not a simple one: the imagination must be answered with imagination.⁴¹

Table 1. Motivations "pro" creative accounting and their impact on content of the Financial Statements

Motivations „pro” creative accounting	Explanation	The impact on content of the Financial Statements
1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • Payment of lower fees 	The higher the profit, the higher the tax	<ul style="list-style-type: none"> • <i>undervalued income</i> • <i>overestimated costs and expenses</i> • <i>assets may be undervalued</i> • <i>overvalued liabilities</i>
<ul style="list-style-type: none"> • New loans, obtaining advantageous rates on existing loans 	The lower the risk, the lower the interest rate charged by creditors	<ul style="list-style-type: none"> • <i>minimized debts</i> • <i>overvalued assets</i> • <i>undervalued liabilities</i> • <i>overvalued income</i>

⁴¹ Feleaga N., Malciu L., Policies and accounting options (Fair accounting versus Bad accounting), Economic Publishing House, Bucharest, 2002.

<ul style="list-style-type: none"> • Obtaining bonuses 	The bonus is based on profit. The higher the profit, the higher the bonus	<ul style="list-style-type: none"> • <i>overvalued income</i> • <i>underestimated costs and expenses</i> • <i>overvalued assets</i> • <i>undervalued liabilities</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Minimizing the share price 	When buying shares, the interest is to pay the lowest price	<ul style="list-style-type: none"> • <i>undervalued income</i> • <i>underestimated costs and expenses</i> • <i>undervalued assets</i> • <i>overvalued liabilities</i>

Source: developed by the authors.

We would like to mention that in order to achieve their objectives; managers can use three categories of creative accounting methods presented in *Figure 2*.

Figure 2. Classification of creative accounting methods

Source: elaborated by the authors.

- **Existence of several accounting options**

The freedom of choice launched by normalizers through the existence of several accounting options can influence both the financial position and the performance of the entity, as well as certain economic indicators, such as solvency and the degree of indebtedness. Example: the possibility to choose the recording of certain expenses as fixed assets, in order to then record them gradually, as depreciation in the profit and loss situation and to record these expenses in full in the profit and loss situation.

- **Estimates and forecasts**

The necessary estimates and forecasts adopted by an entity to determine the monetary values that correspond to the selected measurement bases for assets, liabilities, losses and the evolution of owners' funds may create the opportunity to manipulate values depending on the desired "optimistic" or "pessimistic" scenario. Example: Estimating the residual value of an asset can influence the calculation of depreciation expense, which affects both the income statement and the balance sheet value of the asset.

- **Use of artificial transactions**

The use of artificial transactions offers managers the opportunity to manipulate the amounts in the balance sheet or to "smooth" the result. Example: sales and lease-back operations influence, on the one hand, the recording of a current profit and the decrease in the value of the balance sheet asset, and, on the other hand, the recording of a future periodic expense with the rent of the asset, which influences the decrease of the result.

At the same time, when choosing a certain creative practice, the impact it will have on the financial situation and performance of the entity will be taken into account. Thus, creative accounting practices can be classified according to those that will have an impact on profit and loss, balance sheet and outcome measurement (*Figure 3*).

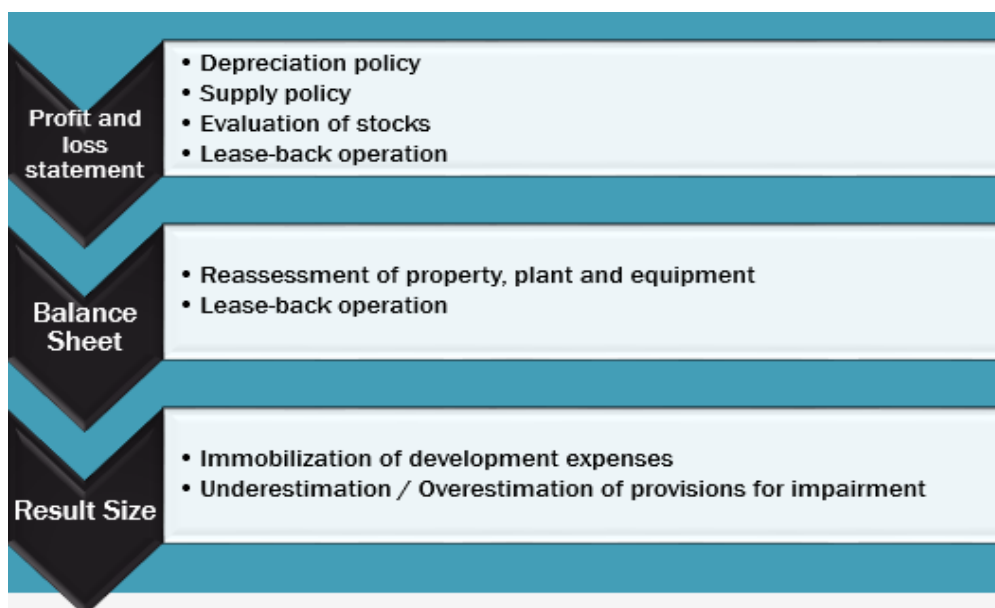

Figure 3. Creative accounting practices.

Source: Elaborated by the authors.

Conclusion

Concluding the above mentioned, we would like to highlight that the creative techniques for modeling the balance sheet and the information contained in the financial statements do not present any legal irregularities, because compared to accounting standards the management of the entity has a certain freedom in choosing accounting methods for transactions and economic phenomena. The issue of creative accounting includes a number of controversies, widely debated in the international literature, which mainly concern some of the stricter changes in accounting standards. At the same time, the existence of a stricter regulatory framework leads to the fact that entities find ways to minimize its impact, because no matter how many rules are not implemented, the creative accountant will always find a privileged field of action of creative accounting.

In addition, we would like to distinguish two basic points after the research was made:

1. The presence of options in accounting based on the freedom of selection and estimation or evaluation allows the management of the entity to use the creative accounting engineers to promote and support the image of the entity.
2. The balance sheet and financial statements that are prepared using creative techniques do not present any legal irregularities, because according to the accounting standards the management of the entity has a certain freedom in choosing the methods of accounting for transactions and economic phenomena.

Bibliographical references

1. Cosmulese, C.G., Hlaciuc, E., Assortments on performance of economic entities, *European Journal of Accounting, Finance & Business*, 2019, Vol. 10, Issue 20. . [online]. [cited 03.03.2021]. Available:<<http://www.accountingmanagement.ro/index.php?page=showcontent&issue=20&year=2019>>
2. Feleaga N., Malciu L., *Policies and accounting options (Fair accounting versus Bad accounting)*, Economic Publishing House, Bucharest, 2002.
3. IAS 8 — Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors, [online], [cited March 02, 2022], Available:< <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias8>>
4. Zlatina Natalia, conf. univ., dr., *Dimensionarea impactului politicilor și opțiunilor contabile asupra rezultatului entității*
5. IFRS pentru entități mici și mijlocii; [online]; [cited March 03, 2022], Available:<<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/ifrs-for-smes-standard-2009/rodraftsmeimplementationguidance.pdf>>

FINANCIAL AND NON-FINANCIAL PERFORMANCE OF FORESTRY COMPANIES

PERFORMANȚA FINANCIARA ȘI NON-FINANCIARĂ A FIRMELOR CARE ACTIVEAZĂ ÎN DOMENIUL FORESTIER

Alexandra-Georgiana MOROȘAN

alexandrageorgiana2@yahoo.com

Stefan cel Mare University, Suceava, Romania

Camelia-Cătălina MIHALCIUC, ORCID ID: 0000-0001-5598-5829

camelia.mihalciuc@usm.ro

Stefan cel Mare University, Suceava, Romania

Maria GROSU, ORCID ID: 0000-0003-2634-5245

maria.grosu@uaic.ro

Alexandru Ioan Cuza University of Iași, România

Abstract. *The current moment is characterized by constant changes in the business environment, which has a major impact on the competitiveness, development, but also the survival of any company. Entities must respond to this situation professionally and must adapt to these ongoing changes.*

The process of measuring a company's performance is influenced by two aspects of how the business should run. The first aspect concerns the financial perspective - the investment of the owner who expects the investment to be profitable, as well as the increase of the company's value - and the second aspect pursues the non-financial perspective, according to which enterprises represent a socio-economic system, a complex network of internal relations. and external, which must be carefully balanced. The main objective of the paper is to present on the one hand the aspects related to the position of forestry companies in the national economy, as well as the regulations according to which they operate, while focusing on companies in the N-E region, and on the other hand the main aspects related to the performance of the economic entities in the forestry field.

Keywords: *measuring performance, financial performance, non-financial performance, financial reporting, non-financial reporting, sustainability, forestry field*

JEL: M11, M14, M41

Introducere

„Performanța entităților depinde de existența și intensitatea manifestării factorilor care aparțin de mediul intern al entității (marketing, producție, management etc.), sau de factori din exteriorul entității (context economic național și internațional, concurență, grad de interes sau cerere pentru produsele, serviciile sau lucrările entității etc.)”⁴²

Raportările financiare și nefinanciare ale companiilor sunt principala sursă de informații cu privire la activitățile desfășurate de firmă, iar pe baza acestora se face evaluarea activității economice și a poziției financiare. Indicatorii nefinanciari, cum ar fi calitatea produselor și serviciilor, satisfacția clienților, dezvoltarea activității etc. prezintă destul de bine situația economică a companiei și

⁴²Miron, V., „Modele de analiză a poziției financiare și a performanței economice în sectorul energetic pe baza informațiilor furnizate de Situațiile Financiare Anuale”, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, 2017, p.9

perspectivele de creștere, aflându-se în strânsă legătură cu indicatorii financiari ai companiei reflectați în declarații.

Un management de succes al unei firme nu se poate baza doar pe sistemul de evaluare a indicatorilor financiari. Firmele nu trebuie să se concentreze doar pe latura financiară, ci trebuie să se concentreze și asupra dezvoltării, cum ar fi pregătirea, capacitatea de a învăța, inovația etc. „Ca urmare a eșecului inovării, întreprinderea își pierde capacitatea de a concura, deoarece investește insuficient în domenii de activitate nemateriale.”⁴³

Inovarea produselor și serviciilor, investiția în dezvoltarea angajaților, satisfacția clienților, investiția în noi tehnici și practici pot diminua resursele financiare ale firmei, dar doar pe termen scurt. Prin creșterea valorii firmei vor crește totodată și rezultatele acesteia. Pe termen lung, investițiile vor aduce profit și vor crește valoarea afacerii - care este, la urma urmei, principalul obiectiv al administratorilor firmei. Mai mult, relațiile cu clienții și furnizorii trebuie îmbunătățite continuu pentru a crea relații durabile și reciproc-avantajoase cu aceștia, fiind o condiție esențială pentru o afacere de succes, pe termen lung.

Importanța indicatorilor nefinanciari în gestionarea și măsurarea performanței afacerii este deci incontestabilă. Indicatorii nefinanciari sunt importanți pentru atingerea competitivității maxime a unei întreprinderi.

Firmele își vor da seama în curând că utilizarea doar a indicatorilor financiari nu le va ajuta să supraviețuiască în fața unei concurențe puternice. Firmele îndreptate spre viitor, cum ar fi cele din domeniul forestier, trebuie să ia în calcul atât factorii financiari, cât și pe cei nefinanciari, având în vedere faptul că avut loc o evoluție a cererii sociale pentru serviciile de exploatare forestieră⁴⁴, pe lângă producția de materiale lemnoase. Chiar dacă a avut loc această evoluție, firmele au în continuare de suferit deoarece exploatarea pădurilor este imediat asociată cu distrugerea pădurilor.

Totuși societățile care activează în domeniul forestier se confruntă cu o profitabilitate scăzută datorită reglementărilor stricte, precum și datorită dezvoltării siturilor industriale de la Sebeș și Rădăuți, care au acaparat o mare parte din drepturile de exploatare, dar și din vânzările de masă lemnoasă.

În România, politica națională nu sprijină în mod special inovația și competitivitatea în domeniul forestier, ci dimpotrivă, există suficiente bariere privind acest aspect, cum ar fi o infrastructură de acces precară, fiscalitate accentuată, situația accesului la resurse, taxe de mediu, precum și capacitate limitată de a oferi noi produse.

„Creșterea cererii de lemn și biomasă trebuie să fie însoțită de gestionarea durabilă a pădurilor, atât pentru pădurile aflate în proprietatea statului cât și pentru pădurile aflate în proprietate privată”.⁴⁵ Astfel, raportarea și implicarea sustenabilă sunt esențiale firmelor care activează în domeniul forestier. Sustenabilitatea implică, mai presus de toate, sănătatea mediului, a biodiversității, protejarea apelor, pădurilor, aerului. Totuși, o afacere este sustenabilă atâta timp cât respectă atât condițiile de mediu, cât și condițiile sociale, economice. „Practicienii definesc adesea sustenabilitatea ca fiind satisfacerea nevoilor actuale într-un mod care nu subminează bunăstarea viitoare.”⁴⁶

Există trei aspecte care trebuie avute în vedere pentru creșterea sustenabilității domeniului forestier, și anume: cunoașterea limitelor ecologice, importanța valorilor sociale vis-a-vis de resursele forestiere, precum și implicarea socială în acest proces de gestionare durabilă a pădurilor.

⁴³Albu,N., „Soluții practice de eficientizare a activităților și de creștere a performanței organizaționale”, București, CECCAR, 2005

⁴⁴Art. 62. - (1) Exploatarea masei lemnoase se face după obținerea autorizației de exploatare și predarea parchetului, cu respectarea regulilor silvice și în conformitate cu instrucțiunile privind termenul, modalitățile și perioadele de colectare, scoatere și transport al materialului lemnos, aprobate prin ordin al conducătorului autorității publice centrale care răspunde de silvicultură.. (LEGE - nr.46 din 19 martie 2008,Codul silvic)

⁴⁵Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 14 august 2019, Ediția în limba română

⁴⁶Thiele, L., „Sustainability”, Second edition, Editura Polity, 2016, p.2

Sustenabilitatea pădurilor a fost definită ca fiind „necesitatea de a menține capacitatea productivă și integritatea ecologică a pădurii, necesitatea de a asigura o gestionare echitabilă a pădurilor, precum și necesitatea asigurării unor condiții externe care să permită administratorilor pădurilor aplicarea practicilor de gestionare corespunzătoare.”⁴⁷

„Pentru a crea o societate mai durabilă sunt necesare schimbări semnificative în modul în care trăim, ne organizăm comunitățile și în modul în care facem afaceri. Schimbarea, în special schimbarea radicală, va întâmpina mereu piedici.”⁴⁸

Motivația care stă la baza acestui demers științific este analiza performanței financiare și a celei nefinanciare a întreprinderilor care activează în domeniul forestier, un domeniu controversat din punct de vedere a imaginii conturate de-a lungul timpului. Scopul lucrării constă în identificarea și analiza indicatorilor financiari și a celor nefinanciari care reflectă performanța entităților, precum și legătura dintre aceștia. Tehnica de cercetare utilizată în realizarea acestei lucrări este revizuirea literaturii, prin studierea mai multor articole, lucrări, reportaje, care au condus la înțelegerea profundă a procesului de măsurare a performanței financiare și a celei nefinanciare. S-a utilizat de asemenea ca și tehnică de cercetare studiul de caz, care presupune confruntarea directă a informațiilor teoretice cu o situație reală, mai exact performanța financiară și cea nefinanciară a firmelor care vor fi analizate. Obiectivul principal al acestei lucrări, va fi astfel focalizat pe importanța domeniului forestier raportată atât la mediu, cât și la economia națională.

Importanța domeniului forestier în economia națională

Domeniul forestier a întâmpinat o serie de schimbări în ceea ce privește reglementările naționale. Acestea au încurajat apariția unui număr însemnat de entități de exploatare și prelucrare a lemnului, punând astfel o presiune mare pe fondul forestier. Totodată, există și unele bariere pentru firmele care activează în domeniul forestier, și anume fiscalitatea accentuată, taxe de mediu, precum și produsele care presupun un grad înalt de procesare și, implicit, costuri mari pentru tehnologie.

Schimbări majore în proprietatea și gestionarea pădurilor din România au avut loc în anul 1991⁴⁹. Pe lângă restituirea proprietăților naționalizate din 1948⁵⁰, a fost întreprinsă o privatizare substanțială a pădurilor de stat și ulterior schimbări majore privind proprietatea pădurilor. Aceste schimbări au pus presiune asupra resurselor forestiere care astăzi se confruntă cu o amenințare crescută. Totuși, putem vorbi și despre trei indicatori principali ai importanței economice a sectorului forestier, reprezentați în figura *Error! Reference source not found.*.

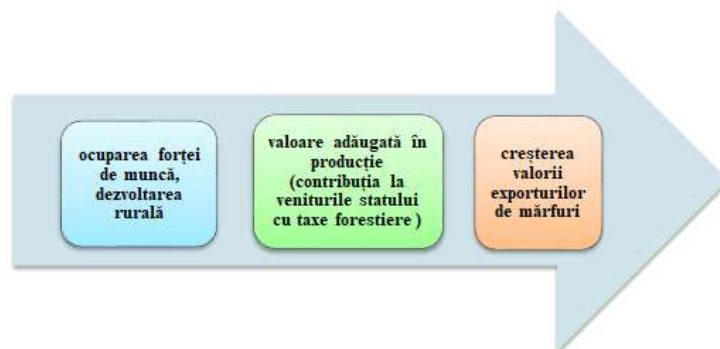

Figura 1. Importanța economică a domeniului forestier

Sursă: adaptare proprie după www.asfor.ro

⁴⁷Wiersum, K.F., „200 years of sustainability in forestry: Lessonsfromhistory”, Environmental management, 1995, p. 321-329

⁴⁸Thiele, L., „Sustainability”, Secondedition, Editura Polity, 2016, p.8

⁴⁹Legea nr. 18/1991, Legea fondului funciar actualizată, republicată în Monitorul Oficial nr. 1 din 5.1.1998

⁵⁰Legea Naționalizării din 1948, „Legea nr. 119 din 11 iunie 1948 pentru naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transporturi”, este legea care a consfințit trecerea României de la economia de tip capitalist la economia de tip centralizat

Finanțarea sectorului forestier prin intermediul PAC (Politica Agricolă Comună) și finanțarea dezvoltării rurale sunt necesare pentru a consolida silvicultura în anumite regiuni, precum și pentru a stimula utilizarea durabilă a resursei lemnoase. Industria lemnului contribuie la ocuparea forței de munca în anumite zone slab dezvoltate, prin crearea unor unități de producție. „Acest aspect este esențial pentru ocuparea forței de muncă în zonele rurale, pentru bună-starea economiei naționale.”⁵¹

În ceea ce privește schimbările climatice, conform unui studiu realizat în Germania referitor la “Efectul de atenuare a schimbărilor climatice al bioenergiei provenite din pădurile administrate sustenabil în Europa Centrală”⁵², s-a constatat că pădurile care sunt administrate contribuie de 10 ori mai mult la combaterea schimbărilor climatice, decât pădurile neadministrate.

ASFOR a organizat o dezbatere referitoare la „Sectorul forestier în contextul schimbărilor climatice”, cu ocazia Zilei Forestierului, în cadrul căreia s-a dezbătut și contribuția pădurilor la atenuarea efectelor climatice. În figura Figura 1. **Contribuția pădurilor** prezentat modul în care pădurile contribuie la atenuarea efectelor climatice.

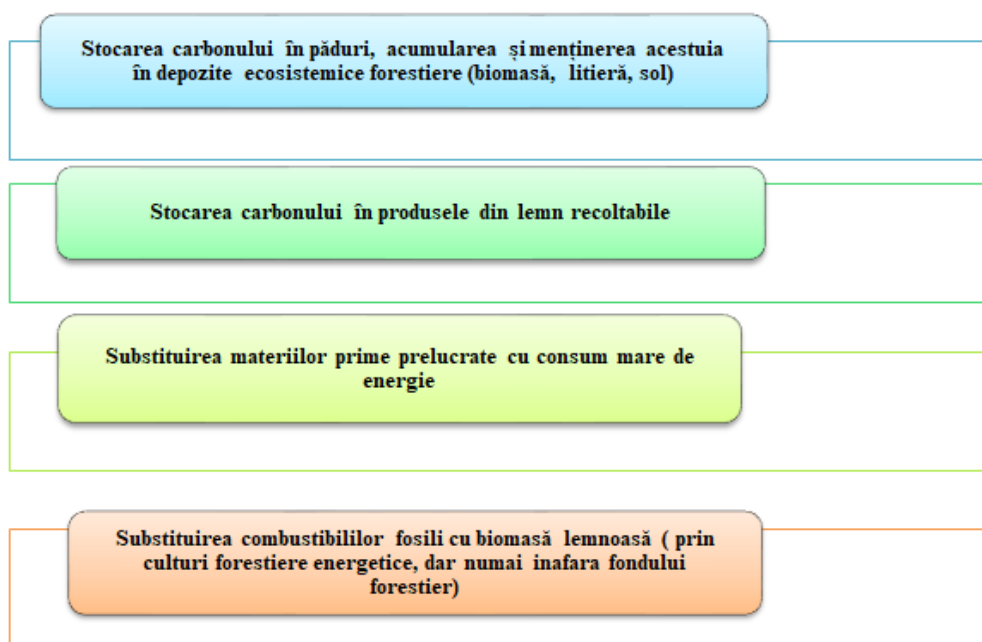

Figura 1. Contribuția pădurilor

Sursă: adaptare proprie după www.asfor.ro

Chiar dacă pădurile contribuie cel mai mult la fixarea carbonului, certificatele de carbon sunt gestionate de către Ministerul Mediului, iar veniturile care rezultă din vânzarea acestora se vor regăsi în Fondul de Mediu, finanțările pentru domeniul pădurilor fiind marginale.

Analiza domeniului forestier pentru regiunea N-E

În zona de Nord-Est se exploatează cea mai mare parte din masa lemnoasă de la nivelul țării, mai exact în județele Suceava, Botoșani, Iași, Bacău. Așa cum reflectă și graficul Figura 2. **Exploatarea forestieră pe regiuni ale țării** masa lemnoasă de pe teritoriul României este exploatată în proporție de 28% în zona de Nord-Est, iar umătoarea zonă care prezintă o importanță semnificativă este Centrul țării, motivul fiind resursele bogate de care dispun aceste zone.

⁵¹Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 14 august 2019, Ediția în limba română.

⁵²Opinia Transilvană, disponibil la adresa <https://opiniatransilvana.ro>, accesat la data de 15.03.2021

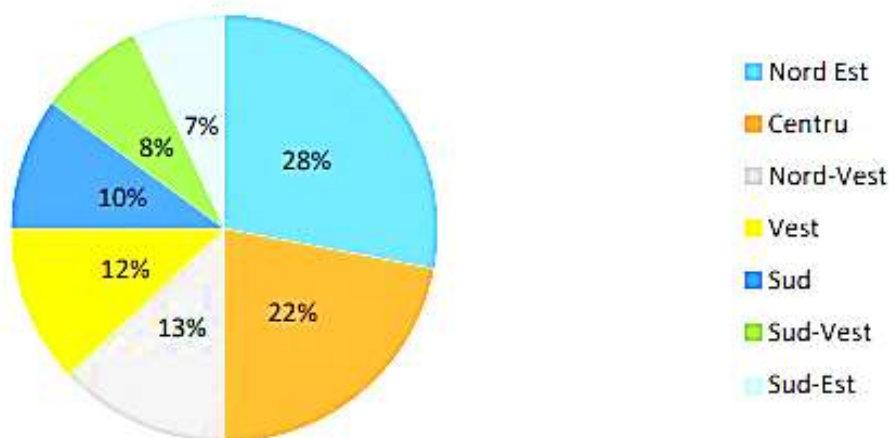

Figura 2. Exploatarea forestieră pe regiuni ale țării

Sursă: Adaptare proprie după AGERPRES, disponibil la adresa www.agerpres.ro, accesat la data 12.02.2022

„Suceava este județul în care se recoltează cea mai multă masă lemnoasă, cantitatea echivalând cu “recolta” însumată din 20 de județe. De altfel, în Suceava se află unele dintre cele mai mari companii de exploatare a lemnului din Europa.”⁵³ Pădurea din județul Suceava este supusă în mod constant presiunilor antropice, prin intervenția directă a omului, acestea conducând la modificări majore ale ecosistemului.

La întâlnirea cu forestierii suceveni, președintele ASFOR a declarat că în județul Suceava există cea mai mare concurență pentru masa lemnoasă care ar putea fi exploatată. O problemă se referă și la numărul mare de agenți economici (aproximativ 269 de firme) care activează în acest domeniu, la care se adaugă concurenți din toate județele învecinate, și anume Harghita, Neamț, Bistrița-Năsăud, care participă la toate licitațiile de masă lemnoasă organizate de către DSS.

Declinul acestei industrii poate avea mai multe cauze, acestea fiind reprezentate în figura Figura 3. **3. Cauzele declinului industriei lemnului.**

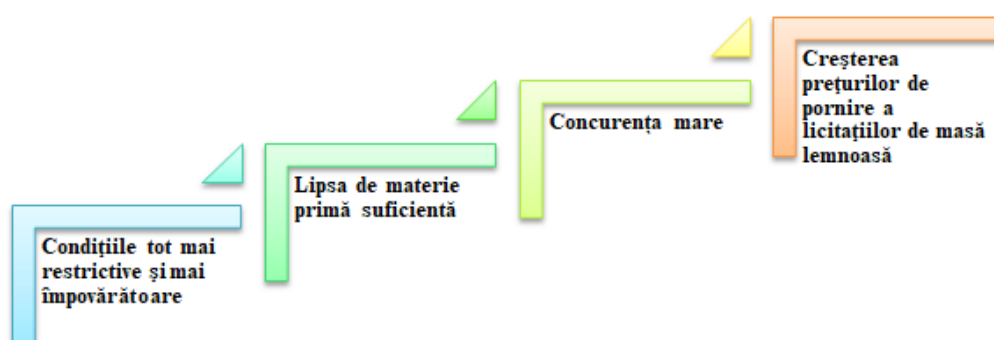

Figura 3. Cauzele declinului industriei lemnului

Sursă: adaptare proprie după Bouriaud L., „Strategia firmei din sectorul forestier”

Tot ASFOR vorbește și despre un context economic dificil determinat de o concurență acerbă pentru procurarea resursei lemnoase, precum și de „suprataxarea și impozitarea excesivă a sectorului

⁵³Institutul Național de Statistică, disponibil la adresa <https://insse.ro>, accesat la data de 12.05.2021

de exploatare a lemnului”, și anume impozitul de 0,5% pe venitul obținut de societățile comerciale care dețin un atestat de exploatare.⁵⁴

În baza calculelor, asociația punctează și faptul că dintr-un volum de aproximativ 2,4 milioane m³ exploatat, prelucrat și comercializat de agenții economici din zona de N-E, cca. 1,7 milioane m³ „sunt importați din Ucraina, Rusia, Cehia și Polonia, beneficiarii fiind în special companiile EGGER și HS TIMBER GROUP”.⁵⁵ Astfel, marile industrii au generat efecte negative asupra agenților economici din zona Bucovinei, acaparând o mare parte din acest segment de piață.

Prețul de pornire a licitației de masă lemnoasă a crescut foarte mult în această zonă, iar ca urmare al acestui fapt, agenții economici au adjudecat masă lemnoasă la sume mari (aproximativ 800 lei/m)⁵⁶. Ocolul Silvic Stulpicani are în componență două comune, respectiv comuna Stulpicani și comuna Ostra, realizând cele mai mari încasări din țară în anul 2020, de pe urma agenților economici.

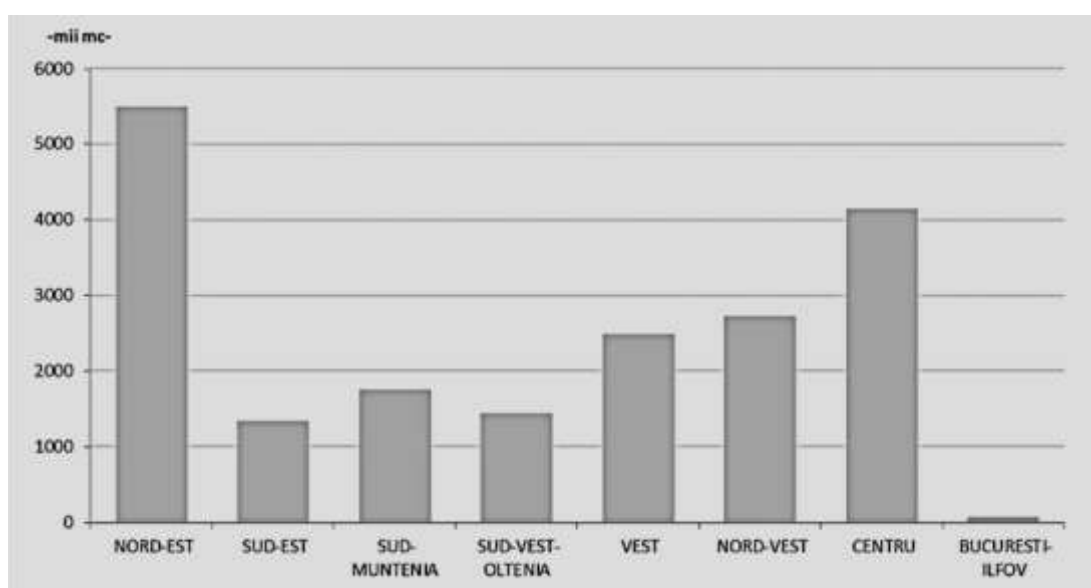

Figura 4. Masa lemnoasă recoltată, pe regiuni de dezvoltare, în anul 2018

Sursă: adaptare proprie după www.insse.ro

După cum se poate observa în diagrama Figura 4. **Masa lemnoasă recoltată, pe regiuni de dezvoltare, în anul 2018**, zona de NORD-EST înregistrează cea mai mare cantitate de masă lemnoasă recoltată.

Studiu statistic privind activitățile derulate de domeniul forestier

Exploatarea lemnului implică mai multe tipuri de activități: economice, silvice, tehnice, prin intermediul cărora este valorificată masa lemnoasă. Produsele rezultate în urmă desfășurării acestor activități urmează să fie introduse în circuitul economic. Totuși, „rațiunea trebuie să stea la baza tuturor acțiunilor întreprinse în domeniul forestier.”⁵⁷

În județul Suceava majoritatea firmelor de exploatare forestieră se încadrează în categoria microîntreprinderilor, cifra de afaceri nefiind mai mare de 3.000.000 lei, iar numărul de salariați fiind maxim 10. Totuși, în acest domeniu activează și firme mici și mijlocii, cu o cifră de afaceri sub

⁵⁴OG 6/2013-Ordonanța Guvernului nr. 6 din 22 ianuarie 2013 privind instituirea unor măsuri speciale pentru impozitarea exploatării resurselor naturale, altele decât gazele naturale, publicată în Monitorul Oficial nr. 52 din 23 ianuarie 2013

⁵⁵Monitorul de Suceava, disponibil la adresa <https://www.monitorulsv.ro/Local/2016-03-18/40-de-agenti-economici-suceveni-au-renuntat-la-activitatea-de-exploatare-a-masei-lemnoase#ixzz6kyVJTssD>, accesat la data de 29.01.2021

⁵⁶Institutul Național de Statistică, disponibil la adresa <https://insse.ro>, accesat la data de 29.01.2021

⁵⁷Sergiu, H., „Bazele exploatării lemnului”, Suceava, 2003, Editura Universității

35.000.000 lei și un număr de salariați care nu depășesc limita de 50. Într-un număr mic , se regăsesc și firmele mari, care au o cifră de afaceri care depășește 35.000.000 lei, precum și un număr de salariați mai mare de 50.⁵⁸

Tabel 1. Volumul de masă lemnoasă recoltată pe destinații

Principalele destinații	2015	2016	2017	2018	2019
Volumul de masă lemnoasă recoltată – total	18133	17198	18316	19462	18904
– pentru persoanele juridice atestate	17552	16571	17460	18561	18055
– pentru persoanele fizice proprietari de păduri	581	627	856	901	849

Sursă: www.insse.ro

Conform Institutului Național de Statistică din România, situația volumului de lemn exploatat de agenții economici care activează în domeniul forestier în perioada 2015-2019 este următoarea:⁵⁹

Tabel 1. Volumul de lemn exploatat în perioada 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
total lemn exploatat	16773	16640	16122	17557	17523

Sursă: www.insse.ro

Pe baza **Error! Reference source not found.** am realizat o diagramă care să illustreze evoluția volumului de lemn exploatat în ultimii ani.

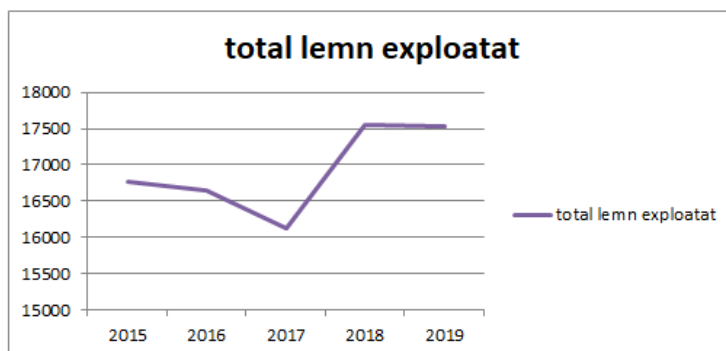

Figura 5. Evoluția volumului de lemn exploatat 2015-2019

Sursă: adaptare proprie după www.insse.ro

Conform evoluției prezentate în figura

, anul 2018 a reprezentat anul de vârf în ceea ce privește totalul de lemn exploatat la nivel național.

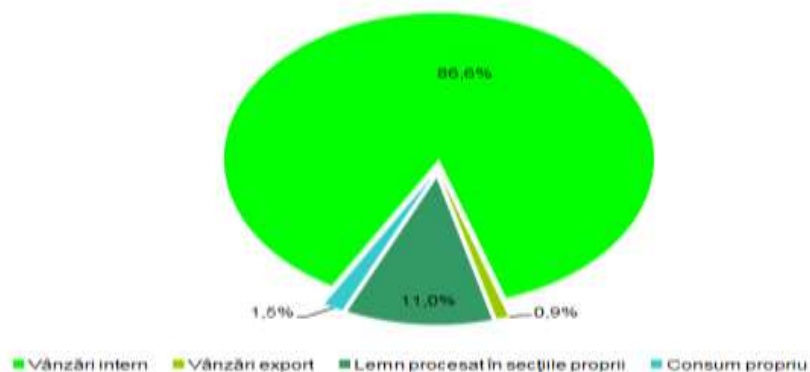

Figura 6. Structura pe destinații a volumului de lemn rotund utilizat

Sursă: www.insse.ro

⁵⁸Institutul Național de Statistică, disponibil la adresa <https://insse.ro>, accesat la data de 29.06.2021

⁵⁹Institutul Național de Statistică, disponibil la adresa <https://insse.ro>, accesat la data de 30.05.2021

Diagrama Figura 6. **Structura pe destinații a volumului de lemn rotund utilizat** reflectă structura pe destinații a lemnului rotund, în anul 2019. Astfel, cea mai mare cantitate de lemn rotund este destinată vânzării interne, într-o proporție de 86,6%, pe când exporturile nu reprezintă decât 0,9%. Din aceasta putem concluziona faptul că agenții economici contribuie într-o mare măsură la veniturile statului, prin activitatea de comerț intern a masei lemnoase.⁶⁰

„Lipsa acută a unei strategii naționale pentru sectorul forestier a determinat o criză permanentă în acest domeniu, fiind caracterizată de numeroase măsuri administrative și legislative.”⁶¹ În figura **Figura 7**. am surprins câteva aspecte care au intrat de-a lungul anilor în atenția legiuitorilor:

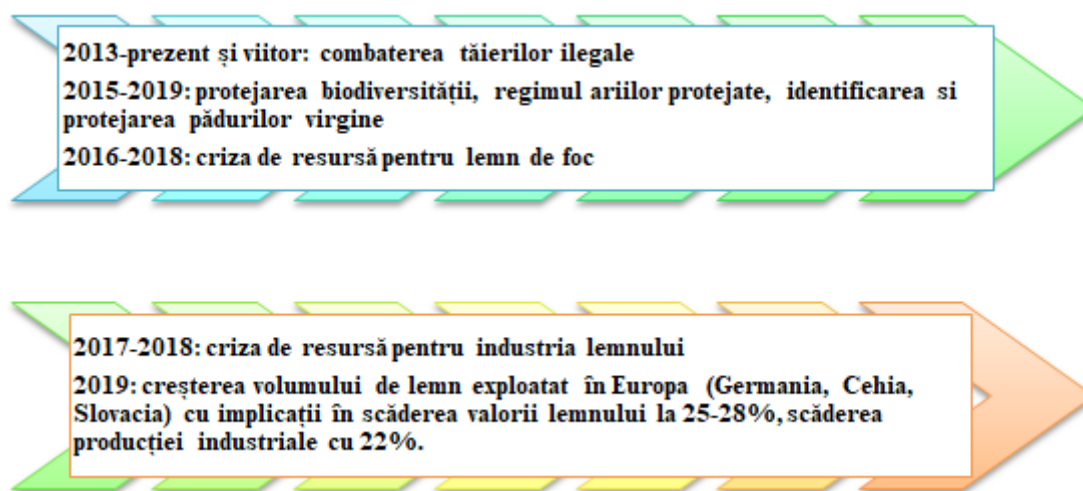

Figura 7. Problemele sectorului forestier de-a lungul anilor

Sursă: adaptare proprie după www.asfor.ro

Prioritizarea funcției de mediu a determinat crize economice și sociale. Criza resursei lemnoase a scos în evidență importanța acestei ramuri economice pentru economia națională și dezvoltarea rurală, precum și importanța valorificării superioare a masei lemnoase. „Echilibrul dintre funcțiile economice, sociale și de mediu este primordial în gestionarea pădurilor. Debalansările între aceste funcții pot conduce la crize pe anumite segmente.”⁶²

Criza de resursă pentru lemn de foc este determinată de faptul că din 8 milioane de locuințe din România, 4 milioane se încălzesc cu lemne, cu un necesar de resursă de peste 20 milioane tone anual.

Figura 8. Încălzirea locuințelor în România

Sursă: adaptare proprie după www.asfor.ro

Din figura **Figura 8**. putem constata că încălzirea pe lemne reprezintă principală sursă de încălzire la noi în țară, ceea ce nu este tocmai un aspect pozitiv.

⁶⁰Asociația forestierilor din România, disponibil la adresa www.asfor.ro, la data de 16.04.2021

⁶¹Drăgoi, M., „Economie și management forestier”, Editura Universității, Suceava, p.334

⁶²Drăgoi, M., „Economie și management forestier”, Editura Universității, Suceava, p.248

Acest consum mare de lemn de foc este de netăgăduit, chiar dacă se mai pot folosi și alte categorii de biomasă, alta decât cea forestieră, din păduri.

Conform legislației în vigoare, volumul anual care este autorizat de stat spre a fi exploatat este de 18 milioane m³, din care doar 5 milioane m³ este lemn de foc, rezultat din sortarea masei lemnoase conform APV-urilor.

Conform unui studiu realizat de PwC România, s-a demonstrat că, în ultimul deceniu, contribuția industriei lemnului la formarea PIB-ului, reprezentată în figura Figura 9, a fost de aproximativ 1,1%-1,5%. Din acest motiv, România s-a clasat pe locul 9 în anul 2014 în cadrul Uniunii Europene (procentul mediu UE fiind de 0,4%). Luând în calcul și influența indirectă al domeniului forestier, s-a stabilit că acesta contribuie în proporție de 3,5% la PIB-ul României.⁶³

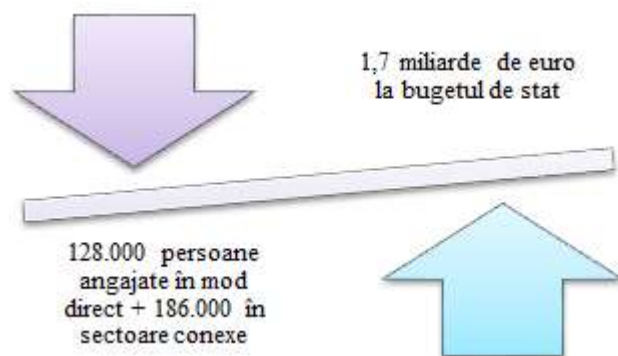

Figura 9. Contribuția sectorului forestier la stat

Sursă: adaptare proprie după www.asfor.ro

În anul 2017, CA totală a firmelor din sectorul forestier a depășit 6 miliarde de euro din care exporturi în valoare de 3,8 miliarde euro. Aportul la balanța comercială a țării a fost de peste 3 miliarde de euro.

Tot în perioada 2016-2018, situația sectorului de exploatare, cât și a celui de prelucrare primară a lemnului, s-a agravat considerabil deoarece prețurile resursei lemnoase a crescut. 1.800 de agenți economici din sectorul de exploatare, precum și 2.800 din industria prelucrării lemnului au ajuns aproape de faliment, creștea prețurilor afectând competitivitatea.

Caracterizare privind performanța financiară și non-financiară a entităților care activează în domeniul forestier

Performanța reprezintă „o stare de competitivitate a întreprinderii”⁶⁴, reflectând capacitatea acesteia de a-și atinge obiectivele. Performanța este definită ca fiind „o realizare deosebită într-un domeniu de activitate”⁶⁵. Cu toate că definiția dată de Dicționarul Explicativ al Limbii Române este una cu caracter general, această evidențiază faptul că există mulți competitori, însă puțini dintre aceștia sunt performanți. În cazul firmelor, performanța denotă din rezultatele obținute și din capacitatea acestora de a-și atinge obiectivele. Totuși, vorbim despre o deosebire între performanță și rezultat. Astfel, „performanța este o mărime relativă deoarece se determină prin comparații cu alte mărimi (obiective, rezultatele obținute de concurenți), în timp ce rezultatul apare ca o noțiune absolută.”⁶⁶

În opinia autorilor Niculescu și Lavalette, performanța este „o stare de competitivitate a entității economice, atinsă printr-un nivel de productivitate și eficacitate care-i asigură o prezență durabilă pe piață”⁶⁷. Astfel, performanța este asociată cu competitivitatea și poate fi considerată o caracteristică

⁶³Asociația forestierilor din România, disponibil la adresa www.asfor.ro, accesat la data de 16.04.2021

⁶⁴Niculescu, M., Lavalette, G., „Strategii de creștere”, Editura Economică, București, 1999, p.256

⁶⁵Dicționarul explicativ al limbii române, disponibil la adresa www.dex.ro, accesat la data de 30.05.2021

⁶⁶Gruian, C., „Ce înțelegem prin performanța companiei?”, Analele Universității “Constantin Brâncuși”, Târgu Jiu, Seria Economie, Nr. 4/2010, p.245

⁶⁷Niculescu, M., Lavalette, G., „Strategii de creștere”, Editura Economică, București, 1999, p.256

a întreprinderilor de a face față concurenței.,,Noțiunea de performanță are un caracter abstract, iar definirea acesteia se face de multe ori prin raportarea la alte concepte: eficiență, eficacitate și valoare.”⁶⁸

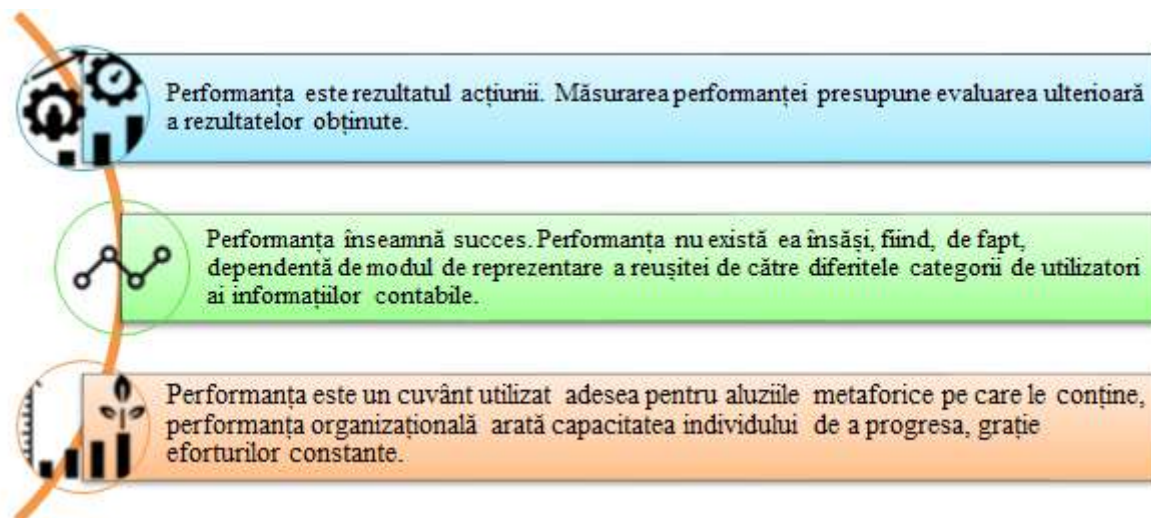

Figura 11. Accepțiuni ale performanței

Sursă: adaptare proprie a autorilor după literatura de specialitate

În opinia autorilor C. Bărbulescu și C. Băgu, performanța reprezintă „acel nivel al celor mai bune rezultate obținute”.⁶⁹ Acești profesori au realizat un model al unei entități care atinge un nivel înalt de performanță și care este bazat pe anumiți factori, care sunt prezentați în figura Figura 12. **Factorii care influențează performanța unei companii**

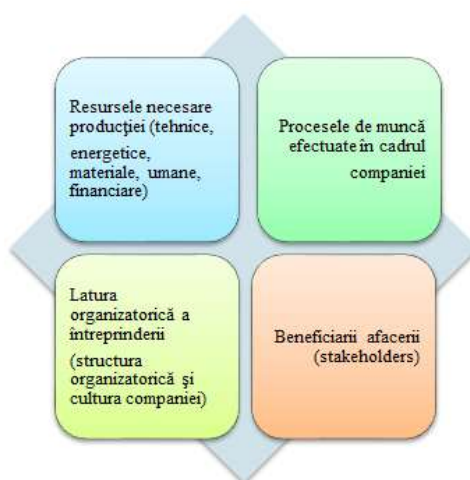

Figura 12. Factorii care influențează performanța unei companii

Sursă: adaptare proprie după Bărbulescu, C., Băgu, C., „Managementul producției, vol. II – Politici manageriale de producție”, Editura Economică, București, 2001, p.55

„Performanța este asociată noțiunii de progres, efort, de a înfăptui mereu tot mai bine. Această abordare este una dinamică și leagă performanța de acțiune, de un anumit comportament, și nu doar de un rezultat (viziune statică).”⁷⁰ În ceea ce privește performanța unei companii, aceasta „include abilitatea de a avea acces la resurse, de a le alocă și utiliza optim în scopul unei remunerări suficiente

⁶⁸Albu, N., Albu, C., „Soluții practice de eficientizare a activităților și de creștere a performanței organizaționale”, Editura CECCAR, București, 2005, p.30

⁶⁹Bărbulescu, C., Băgu, C., „Managementul producției, vol. II – Politici manageriale de producție”, Editura Economică, București, 2001, p.55

⁷⁰Gruian, C., „Ce înțelegem prin performanța companiei?”, Analele Universității “Constantin Brâncuși”, Târgu Jiu, Seria Economie, Nr. 4/2010, p.245

pentru a acoperi riscul asumat și a justifica interesul, pe traiectoria unei dezvoltări viitoare durabile.
»71

Performanța financiară versus performanța non-financiară

Performanța financiară reprezintă principala sursă a informațiilor financiare ale unei companii, având deci o multitudine de utilizatori ai acestor informații. Astfel, performanța financiară este influențată de o multitudine de factori, precum și de diferiți actori economici, prezentați în figura Figura 13. **Actori economici care influențează performanța financiară a firmei**

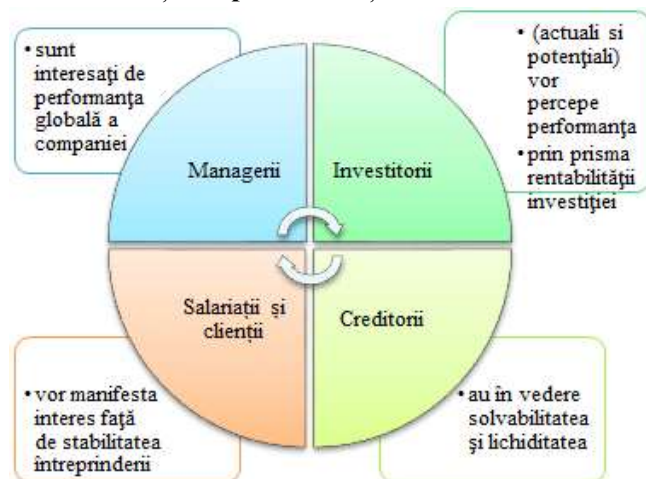

Figura 13. Actori economici care influențează performanța financiară a firmei

Sursă: adaptare proprie după Ștefănescu, A., *Performanța financiară a întreprinderii între realitate și creativitate*, Editura Economică, București, 2005

„Raportările financiare anuale îndeplinesc un rol deosebit în ansamblul sistemului informațional economic, fiind sursa principală de informare a managerilor.”⁷² Aceștia sunt interesați ca firma să fie performantă la nivel global, salariații sunt interesați ca firma să își continue activitatea pe o perioadă îndelungată, investitorii sunt preocupați de rentabilitatea investiției, clienții sunt interesați de stabilitatea companiei, iar creditorii urmăresc solvabilitatea acesteia.

Figura 14 Obiectivele performanței financiare

Sursă: adaptare proprie după Dumitrescu, D. Dragotă, V., „Evaluarea întreprinderii”, Editura Economică, București, 2007, p.114

Principalul obiectiv al performanței financiare este acela de a asigura bunăstarea firmei. Din acesta derivă și alte obiective generale, prezentate în figura 14.

În figura 15 sunt prezentați principalii factori care influențează performanța financiară a firmei.

⁷¹Ibidem

⁷²Mihalciuc, C., „Valorificarea informației financiar-contabile în diagnosticul întreprinderii”, Editura Sedcom Libris, Iași, 2009, p.23

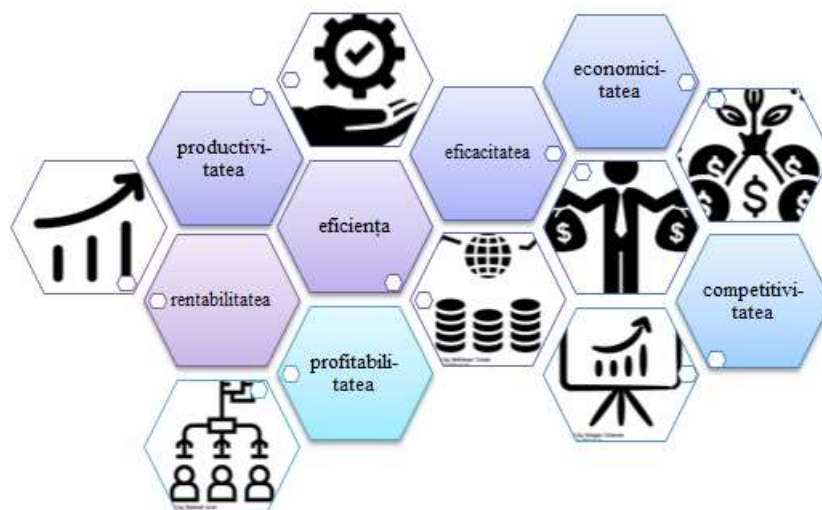

Figura 15. Factorii care influențează performanța financiară a firmei

Sursă: adaptare proprie după literatura de specialitate

Rapoartele financiare reprezintă principala sursă de informații financiare despre performanța firmei. Pe baza acestora este evaluată activitatea, precum și poziția financiară a firmei. Cu toate acestea, managementul companiei nu se poate baza doar pe indicatorii financiari pentru a gestiona compania cu succes. Indicatori precum calitatea, satisfacția clienților, inovațiile, cota de piață, ajută la stabilirea poziției firmei și, totodată, cresc oportunitățile de dezvoltare ale firmei mult mai mult decât o fac indicatorii financiari. Dacă performanța financiară se referă la partea „bănească” a firmei, performanța non-financiară vizează impactul firmei asupra mediului, impactul social, precum și cel economic aferent activităților desfășurate de aceasta.

Indicatorii care vizează perspectiva clienților, perspectiva proceselor interne, perspectiva inovațiilor și învățării, precum și perspective de mediu, pot fi considerați a fi indicatori nefinancieri. Aceștia mai pot fi denumiți drept „indicatori ai legăturilor cauză-efect între obiectivele pe termen lung și activitățile implementate pe termen scurt.”⁷³ Tot autorii IntaKotane și Irina Kuzmina-Merlino susțin că „Perspectiva de creștere și învățare a indicatorilor include abilitățile angajaților, oportunitățile sistemului informațional și factori comportamentali precum motivația și puterile, iar perspectiva creșterii și învățării este caracterizată acum ca active necorporale care sunt împărțite în trei grupe: capitalul uman, capitalul informațional și capitalul organizațional.”⁷⁴ Conform cercetărilor efectuate de-a lungul timpului, rezultatele activității nefinanciare influențează pozitiv rezultatele activității financiare, iar acest aspect determina ca un număr din ce în ce mai mare de firme să analizeze performanța atât dintr-o perspectivă financiară, precum și dintr-o perspectivă nefinanciară.

Cu toate că subiectul referitor la performanța nefinanciară a fost abordat din ce în ce mai mult în ultimul timp, cercetătorii nu au ajuns la un consens cu privire la conținutul și structura indicatorilor nefinancieri, precum și la metodele de măsurare și evaluare ale acestora.

Măsurarea performanței financiare a entităților economice prin indicatori financiari

Performanța unei companii poate fi măsurată cu ajutorul unor indicatori, numiți și indicatori ai performanței financiare. „Indicatorii verifică în fapt, măsura în care rezultatele obținute corespund

⁷³Kotane, I., Merlino, I.K., „Non-financial indicators for evaluation of business activity”, Școala internațională de economie și administrarea afacerilor, publicat pe 28.12.2011, Riga, p.213

⁷⁴Ibidem

obiectivelor planificate. Din acest punct de vedere, măsurarea este o condiție sine qua non⁷⁵ a evaluării performanței.”⁷⁶

Acești indicatori ai performanței prezintă câteva caracteristici de bază, exprimate prin intermediul unor principii, prezentate în figura 16.

Figura 16 . Principiile indicatorilor de performanță

Sursă: adaptare proprie după Burduș, E., Căprărescu, G., Androniceanu, A., „Managementul schimbării organizaționale”, Ediția a treia, Editura Economică

Se cunosc patru categorii principale ale indicatorilor de performanță financiară, iar aceștia sunt redați în figura Figura 17. **Principalele categorii de indicatori ai performanței financiare**

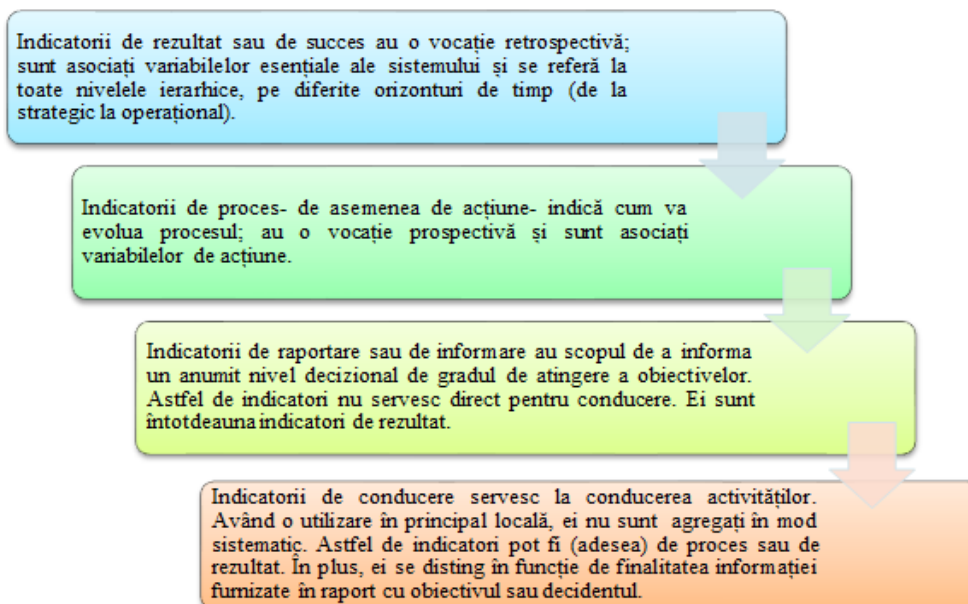

Figura 17. Principalele categorii de indicatori ai performanței financiare

Sursă: adaptare propri după Burduș, E., Căprărescu, G., Androniceanu, A., „Managementul schimbării organizaționale”, Ediția a treia, Editura Economică

⁷⁵Sintagma “Whatyoumeasureiswhatyou get” reprezintă baza principiilor de evaluare

⁷⁶Burduș, E., Căprărescu, G., Androniceanu, A., „Managementul schimbării organizaționale”, Ediția a treia, Editura Economică

Indicatorii de performanță mai sunt definiți de Perigord, M. și Fournier, J.P. drept „un eveniment observat, prelevat, măsurat, determinat prin calcul, care permite identificarea calitativă sau cantitativă a unei schimbări pozitive sau negative a comportamentului unui procedeu.”⁷⁷ O altă abordare a definiției unui indicator de performanță a fost exprimată de Fortuin astfel: „un indicator este rezultanta unui număr mic de informații care au proprietatea de a fi semnificative în special în raport cu obiectivele strategice ale întreprinderii, de a fi actualizate și analizate periodic.”⁷⁸

Instrumente de măsurare a performanței non-financiare a entităților economice

„În ciuda numărului mare de publicații teoretice pe problemele de evaluare a performanței companiei, bazându-se pe sistemul de indicatori financiari și nefinanciari există probleme în aplicarea practică acestui sistem de indicatori, deoarece nu există o abordare unică pentru identificarea, clasificarea, măsurarea și evaluarea indicatorilor de performanță nefinanciară.”⁷⁹

Metodele tradiționale de evaluare a activității comerciale se bazează pe calculele indicatorilor financiari și evaluarea lor și nu identifică toți factorii care influențează dezvoltarea companiei. Analiza performanței companiei care se bazează doar pe indicatorii financiari furnizează informații incomplete.

Figura 18 Indicatorii performanței nefinanciare în opinia autorilor⁸⁰

Indicatorii nefinanciari menționați mai sus, în figura Figura 18 **Indicatorii performanței nefinanciare în opinia autorilor**, care măsoară rezultatele unui anumit tip de activitate comercială, sunt resurse invizibile care contribuie la valoarea companiei. În literatura economică astfel de resurse invizibile sunt numite „active intangibile”, dar în literatura științifică sunt numite „capital intelectual”.

Analiza performanței financiare a entității SC TRANS LUKY SRL și a entității SC SERVICII FORESTIERE MD SRL

Partea practică a acestei lucrări cuprinde , pe de o parte, studiul comparativ care evidențiază performanța financiară a două firme care activează în domeniul forestier, și anume SC TRANS

⁷⁷Perigord, M., Fournier, J.P., „Quality dictionary”, AFNOR, Paris, 1993

⁷⁸Fortuin, L., „Performance indicators - Why, whereandhow?”, European Journal of Operational Research, Vol.34, Nr.1, 1988, p.1-9

⁷⁹Kotane, I., Merlino, I.K., „Non-financial indicators for business evaluation”, International School of Economics and Business Administration, publicat pe 28.12.2011, Riga, p.213

⁸⁰Prieto I.M., Revilla E., „Learning ability and business performance: a non-financial and financial assessment”, 2006, Vol.13, P.166 - 185

Chen Ja-Shen, TsouHung Tai, Huang A.Ya-Hui, „Innovation: background and impact on company performance”, Journal of Service Research, 2009, Vol.12, numărul 1, P.36-55

Abdel-Maksoud A., Dugdale D., Luther R., „Measuring non-financial performance in manufacturing companies”, British accounting magazine, 2005, Vol.37, P.261–297

LUKY SRL și SC SERVICII FORESTIERE MD SRL, iar pe cealaltă parte surprinde aspectele nefinanciare a firmelor din județul Suceava care sunt responsabile social și care, de asemenea, își desfășoară activitatea în sectorul forestier.

Societatea SC TRANS LUKY SRL are ca și obiect principal de activitate transportul rutier de mărfuri (interne și internaționale), cod CAEN-4941. Cu toate acestea, societatea deține Certificatul de Atestare a operatorilor economici pentru activitatea de exploatare forestieră, precum și Autorizație de mediu pentru desfășurarea activității de tăiere și rindeluire a lemnului. De asemenea, firma include și Complexul Turistic Codrii Bucovinei.

Societatea desfășoară activitatea de exploatare forestieră așa cum este prezentat în figura Figura 19. **Activități desfășurate de firma SC TRANS LUKY SRL**

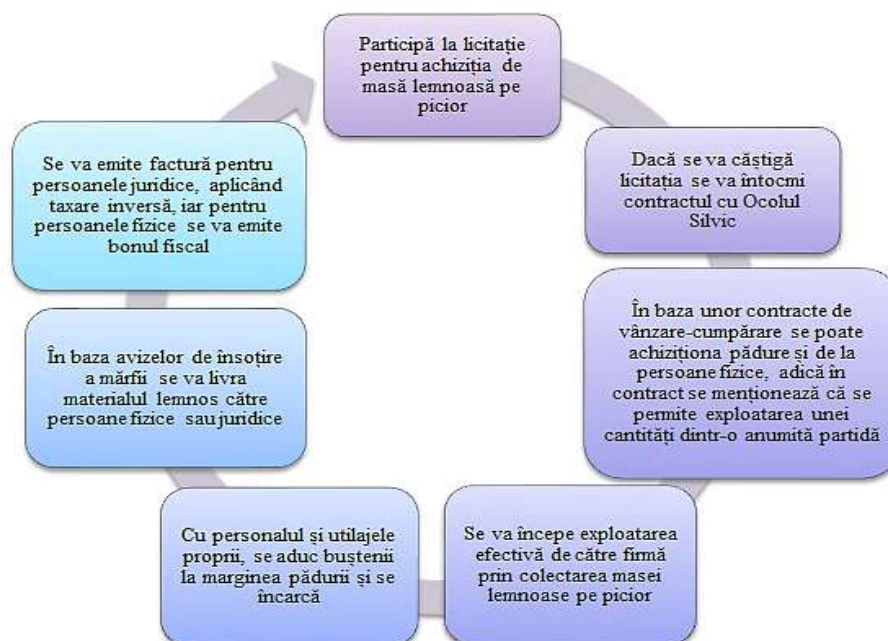

Figura 19. Activități desfășurate de firma SC TRANS LUKY SRL

Sursă: prelucrare proprie

Societatea SC SRVICII FORESTIERE MD SRL are ca obiect principal de activitate exploatarea-forestiera, cod CAEN-0220. În figura 20, această activitate presupune:

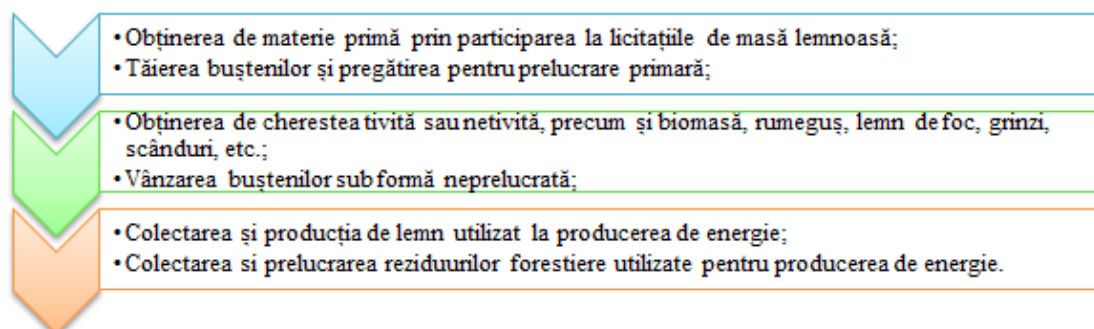

Figura 20. Activități desfășurate de firma SC SERVICII FORESTIERE MD SRL

Sursă: prelucrare proprie

Aspectele prezentate caracterizează activitatea ambelor societăți, diferența dintre cele două fiind faptul că pentru societatea SC TRANS LUKY SRL activitatea de exploatare este una secundară.

Analiza principalilor indicatori care relevă performanța financiară a firmelor SC TRANS LUKY SRL și SC SERVICII FORESTIERE MD SRL

În tabelele 3 și Tabel 4. **Ratele de solvabilitate SC SERVICII FORESTIERE MD SRL** prezentate ratele de solvabilitate ale celor două firme analizate. Aceste rate redau „măsura în care activul este suficient pentru plata datoriilor”⁸¹

Tabel 3. Ratele de solvabilitate SC TRANS LUNKY SRL

ELEMENTE DE CALCUL	2018	2019	2020
1. Capacitatea de autofinanțare	230.678,00	1.175.275,00	3.251.309,00
2. Autofinanțarea exercițiului	230.678,00	1.175.275,00	3.251.309,00
3. Excedent brut din exploatare	244.015,00	1.187.418,00	3.298.762,00
4. Cheltuieli financiare totale	2.586,00	12.494,00	4.866,00
5. Datorii financiare (datorii pe termen lung+provizioane)	2.779.416,00	4.896.505,00	5.718.925,00
6. Datorii totale (datorii pe termen scurt+datorii pe termen lung+provizioane)	5.785.496,00	8.019.447,00	9.395.528,00
7. Activ total	9.672.258,00	12.067.891,00	14.298.884,00
8. Activ net contabil	6.666.178,00	8.944.949,00	10.622.281,00
CAPACITATEA DE RAMBURSARE A DATORIILOR (1/6) (0,33-1,00)	0,04	0,15	0,35
CAPACITATEA BRUTĂ DE RAMBURSARE A DATORIILOR (3/6)	0,04	0,15	0,35
CAPACITATEA NETĂ DE RAMBURSARE A DATORIILOR (2/6)	0,04	0,15	0,35
RATA CHELTUIELILOR FINANCIARE (max. 0,6) (4/3)	0,01	0,01	0,00
RATA SOLVABILITĂȚII GENERALE I (1,66-2,00) (7/6)	1,67	1,50	1,52
RATA SOLVABILITĂȚII GENERALE II (0,35-0,50) (8/7)	0,69	0,74	0,74
RATA DE SOLVABILITATE FINANCIARĂ (>2,00) (7/5)	3,48	2,46	2,50

Sursă: Prelucrare proprie după situațiile financiare ale firmei SC TRANS LUKY SRL

Din tabelul 3 rezultă că societatea SC TRANS LUKY SRL are o capacitate mică de rambursare a datoriilor, dar care este totuși în creștere. Firma se află la limita insolvenței în anul 2018, iar în anii următori a înregistrat valori mai mici decât 1,66. Rata solvabilității financiare reflectă o situație favorabilă pentru firmă, această din urmă depășind limita de 2,00 în toți cei 3 ani analizați.

Tabel 4. Ratele de solvabilitate SC SERVICII FORESTIERE MD SRL

ELEMENTE DE CALCUL	2018	2019	2020
1. Capacitatea de autofinanțare	96.137,00	1.939.766,00	1.162.789,00
2. Autofinanțarea exercițiului	96.137,00	1.939.766,00	1.162.789,00
3. Excedent brut din exploatare	127.494,00	2.314.509,00	1.400.873,00
4. Cheltuieli financiare totale	27.317,00	33.818,00	21.744,00
5. Datorii financiare (datorii pe termen lung+provizioane)	385.000,00	408.500,00	504.643,00
6. Datorii totale (datorii pe termen scurt+datorii pe termen lung+provizioane)	1.368.689,00	1.263.107,00	1.446.967,00
7. Activ total	1.709.801,00	1.263.277,00	1.200.527,00
8. Activ net contabil	726.112,00	408.670,00	258.203,00
CAPACITATEA DE RAMBURSARE A DATORIILOR (1/6) (0,33-1,00)	0,07	1,54	0,80

⁸¹Berheci, M., „Valorificarea raportărilor financiare”, Editura CECCAR, București, 2010, p.356

CAPACITATEA BRUTĂ DE RMBURSARE A DATORIILOR (3/6)	0,09	1,83	0,97
CAPACITATEA NETĂ DE RMBURSARE A DATORIILOR (2/6)	0,07	1,54	0,80
RATA CHELTUIELILOR FINANCIARE (max. 0,6) (4/3)	0,21	0,01	0,02
RATA SOLVABILITĂȚII GENERALE I (1,66-2,00) (7/6)	1,25	1,00	0,83
RATA SOLVABILITĂȚII GENERALE II (0,35-0,50) (8/7)	0,42	0,32	0,22
RATA DE SOLVABILITATE FINANCIARĂ (>2,00) (7/5)	4,44	3,09	2,38

Sursă: Prelucrare proprie după situațiile financiare ale firmei SC SERVICII FORESTIERE MD SRL

Analizând ratele obținute în tabelul 4, putem observa că societatea are o rată mică a cheltuielilor financiare, de aici și o rată de solvabilitate financiară crescută. Totuși, societatea SC SERVICII FORESTIERE MD SRL are o capacitate de rambursare mică. De asemenea, nu atinge în nici într-un an limita de 1,66, dată de raportul dintre activ total și activ net contabil, deci este caracterizată de insolvabilitate.

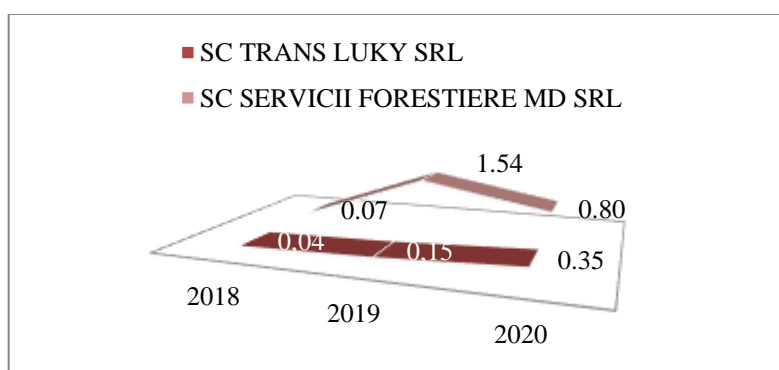

Figura 21. Evoluția capacității de rambursare a datoriilor pentru cele două firme analizate

Sursă: Prelucrare proprie după situațiile financiare ale firmelor SC TRANS LUKY SRL și SC SERVICII FORESTIERE MD SRL

Figura 21 reflectă evoluția capacității de rambursare a datoriilor pentru cele două firme supuse analizei. Constatăm că SC TRANS LUKY SRL prezintă un trend ușor ascendent determinând astfel o situație favorabilă firmei, deoarece crește capacitatea acesteia de a-și onora obligațiile. Chiar dacă se observă o creștere mai mare a capacității de rambursare a datoriilor pentru SC SERVICII FORESTIERE MR SRL, are loc în anul următor o descreștere la fel de mare.

Ratele de lichiditate prezentate în tabelele 5 și Tabel 6. **Ratele de lichiditate SC SERVICII FORESTIERE MD SRL** capacitatea de plată firmelor.

Tabel nr.5 Ratele de lichiditate SC TRANS LUKY SRL

ELEMENTE DE CALCUL	2018	2019	2020
1. Active curente (circulante)	3.266.848,00	4.870.661,00	6.497.518,00
2. Pasive curente (datorii pe termen scurt)	3.006.080,00	3.122.942,00	3.676.603,00
3. Stocuri	1.879.818,00	3.101.842,00	3.766.811,00
4. Creanțeincerte	-	-	-
5. Active imobilizate nete	6.405.410,00	7.171.213,00	7.775.349,00
6. Disponibilități	68.190,00	270.045,00	164.873,00
7. Plasamente	-	-	-
8. Credite bancare pe termen scurt	-	-	-
LICHIDITATE GENERALĂ (1,2-1,8) (1/2)	1,09	1,56	1,77
LICHIDITATE INTERMEDIARĂ (>0,8) ((1-3-4)/5)	0,22	0,25	0,35

LICHIDITATE IMEDIATĂ (0,2-0,3) ((6+7)/2)	0,02	0,09	0,04
LICHIDITATE LA VEDERE (0,85-1,15) (6/8)	-	-	-

Sursă: Prelucrare proprie după situațiile financiare ale firmei SC TRANS LUKY SRL

Dacă analizăm în detaliu lichiditatea generală din tabelul Tabel nr.5 **Ratele de lichiditate SC TRANS LUKY SRL** firma SC TRANS LUKY SRL este capabilă să-și acopere datoriile pe termen scurt pe baza activelor circulante care urmează să fie transformate în lichidități.

Tabel 6. Ratele de lichiditate SC SERVICII FORESTIERE MD SRL

ELEMENTE DE CALCUL	2018	2019	2020
1. Active curente (circulante)	1.438.834,00	929.527,00	837.809,00
2. Pasive curente (datorii pe termen scurt)	983.689,00	854.607,00	942.324,00
3. Stocuri	604.154,00	600.561,00	416.567,00
4. Creanțe incerte	-	-	-
5. Active imobilizate nete	270.967,00	333.750,00	362.718,00
6. Disponibilități	34.345,00	70.523,00	193.288,00
7. Plasamente	-	-	-
8. Credite bancare pe termen scurt	-	-	-
LICHIDITATE GENERALĂ (1,2-1,8) (1/2)	1,46	1,09	0,89
LICHIDITATE INTERMEDIARĂ (>0,8) ((1-3-4)/5)	3,08	0,99	1,16
LICHIDITATE IMEDIATĂ (0,2-0,3) ((6+7)/2)	0,03	0,08	0,21
LICHIDITATE LA VEDERE (0,85-1,15) (6/8)	-	-	-

Sursă: Prelucrare proprie după situațiile financiare ale firmei SC SERVICII FORESTIERE MD SRL

De cealaltă parte, firma SC SERVICII FORESTIERE MD SRL prezintă o lichiditate generală mai scăzută, adică există posibilitatea ca firma să nu poată să-și acopere datoriile pe termen scurt prin intermediul activelor circulante.

Evoluția lichidității generale a celor două firme este prezentată în figura 22

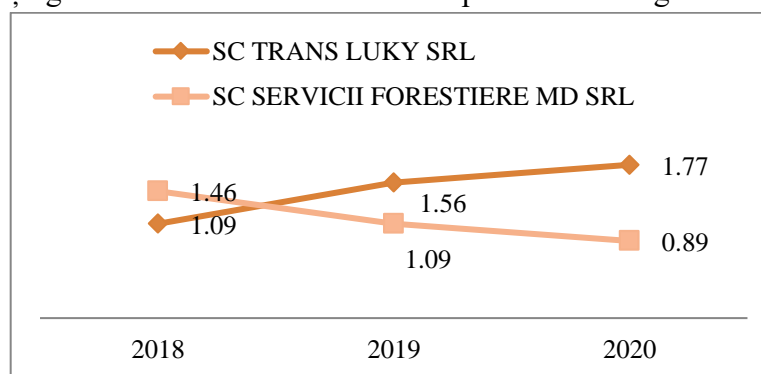

Figura 22. Evoluția lichidității generale a celor două firme analizate

Sursă: Prelucrare proprie după situațiile financiare ale firmelor SC TRANS LUKY SRL și SC SERVICII FORESTIERE MD SRL

Această evoluție este invers proporțională pentru cele două firme analizate. Pentru societatea SC TRANS LUKY SRL se poate observa că lichiditatea generală crește treptat, pe când la societatea SC SERVICII FORESTIERE MD SRL scade. Deci, cea din urmă are o capacitate mai mică de acoperire a datoriilor pe termen scurt și în descreștere, comparativ cu prima firmă.

În tabelele Tabel 7. **Ratele de structură ale pasivului SC TRANS LUKY SRL** și Tabel 8. **Ratele de structură ale pasivului SC SERVICII FORESTIERE MD SRL** determinat ratele de structură ale pasivului pentru entitățile luate spre analiză. Aceste rate reflectă independența financiară și

stabilitatea firmelor. „Autonomia financiară a unei firme este considerată normală dacă primul raport este mai mare decât 0,33, iar cel de-al doilea raport, mai mare decât 0,5. Mai exact, pentru a reflecta un grad ridicat de independență financiară, al doilea raport nu trebuie să fie mai mic decât 0,7.”⁸²

Tabel 7. Ratele de structură ale pasivului SC TRANS LUKY SRL

ELEMENTE DE CALCUL	2018	2019	2020
1. Pasiv total	9.672.258,00	12.062.408,00	14.295.670,00
2. Capital permanent	6.666.178,00	8.944.949,00	10.622.281,00
3. Capitaluriproprii	3.886.762,00	4.042.961,00	4.900.142,00
4. Datorii pe termen lung	2.779.416,00	4.896.505,00	5.718.925,00
5. Datorii totale	5.785.496,00	8.019.447,00	9.395.528,00
6. Datorii financiare	2.779.416,00	4.896.505,00	5.718.925,00
RATA STABILITĂȚII FINANCIARE (50%-60%) (2/1*100)	68,92	74,16	74,30
RATA AUTONOMIEI FINANCIARE GLOBALE(>33%) (3/1 *100)	40,18	33,52	34,28
RATA AUTONOMIEI FINANCIARE LA TERMEN I(>50%) (3/2 *100)	58,31	45,20	46,13
RATA AUTONOMIEI FINANCIARE LA TERMEN II (>100%) (3/4 *100)	139,84	82,57	85,68
RATA ÎNDATORĂRII GLOBALE I (<50%) (5/1 *100)	59,82	66,48	65,72
RATA ÎNDATORĂRII GLOBALE II (<200%) (6/3 *100)	71,51	121,11	116,71
RATA ÎNDATORĂRII LA TERMEN I (< sau = 50%) (4/2 *100)	41,69	54,74	53,84
RATA ÎNDATORĂRII LA TERMEN II (max.100%) (4/3 *100)	71,51	121,11	116,71

Sursă: Prelucrare proprie după situațiile financiare ale firmei SC TRANS LUKY SRL

În tabelul 7 sunt calculate ratele de structură ale pasivului pentru societatea SC TRANS LUKY SRL. La nivelul global al firmei, putem afirma că aceasta este autonomă din punct de vedere financiar, având o rată de îndatorare la limita normală.

Tabel 8. Ratele de structură ale pasivului SC SERVICII FORESTIERE MD SRL

ELEMENTE DE CALCUL	2018	2019	2020
1. Pasiv total	1.709.801,00	1.263.277,00	1.200.527,00
2. Capital permanent	726.112,00	408.670,00	258.203,00
3. Capitaluriproprii	341.112,00	170,00	- 246.440,00
4. Datorii pe termen lung	385.000,00	408.500,00	504.643,00
5. Datorii totale	1.368.689,00	1.263.107,00	1.446.967,00
6. Datorii financiare	385.000,00	408.500,00	504.643,00
RATA STABILITĂȚII FINANCIARE (50%-60%) (2/1*100)	42,47	32,35	21,51
RATA AUTONOMIEI FINANCIARE GLOBALE(>33%) (3/1 *100)	19,95	0,01	- 20,53
RATA AUTONOMIEI FINANCIARE LA TERMEN I(>50%) (3/2 *100)	46,98	0,04	- 95,44
RATA AUTONOMIEI FINANCIARE LA TERMEN II (>100%) (3/4 *100)	88,60	0,04	- 48,83
RATA ÎNDATORĂRII BLOGALE I (>50%) (5/1 *100)	80,05	99,99	120,53

⁸²Berheci, M., „Valorificarea raportărilor financiare”, Editura CECCAR, București, 2010, p.357

RATA ÎNDATORĂRII GLOBALE II (>200%) (6/3 *100)	112,87	240.29	- 204,77
RATA ÎNDATORĂRII LA TERMEN I (> sau = 50%) (4/2 *100)	53,02	99,96	195,44
RATA ÎNDATORĂRII LA TERMEN II (max.100%) (4/3 *100)	112,87	240.294,12	- 204,77

Sursă: Prelucrare proprie după situațiile financiare ale firmei SC SERVICII FORESTIERE MD SRL

Pentru societatea SC SERVICII FORESTIERE MD SRL situația nu este atât de favorabilă. După cum se poate observa în tabelul Tabel 8. **Ratele de structură ale pasivului SC SERVICII FORESTIERE MD SRL** rata stabilității financiare este în toți anii mai mică decât ar fi normal pentru ca firma să fie stabilă din punct de vedere financiar. De asemenea, firma nu este autonomă și are o grad de îndatorare ridicat.

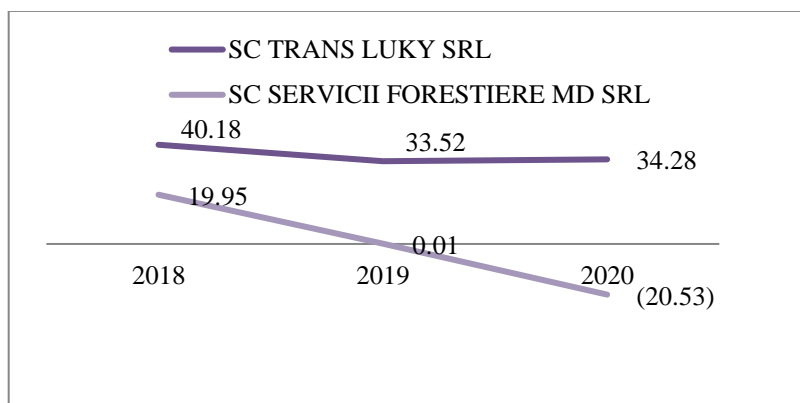

Figura 23. Evoluția autonomiei globale a firmelor analizate

Sursă: Prelucrare proprie după situațiile financiare ale firmelor SC TRANS LUKY SRL și SC SERVICII FORESTIERE MD SRL

Din figura 23 deducem că societatea SC TRANS LUKY SRL este autonomă financiar la nivel global, însă nu putem vorbi despre același lucru și în cazul societății SC SERVICII FORESTIERE MD SRL, care înregistrează valori care nu se încadrează în parametrii normali.

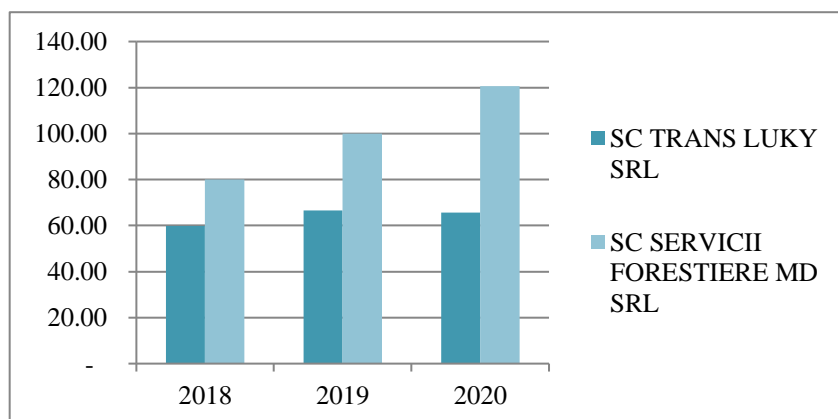

Figura 24. Evoluția ratei de îndatorare globale a celor două firme analizate

Sursă: Prelucrare proprie după situațiile financiare ale firmelor SC TRANS LUKY SRL și SC SERVICII FORESTIERE MD SRL

În figura 24 se observă că societatea SC TRANS LUKY SRL are o rata de îndatorare mai mică decât SC SERVICII FORESTIERE MD SRL, fiind oarecum constantă. Situația ratei de îndatorare a celei din urmă entităţi este nefavorabilă, înregistrând valori ridicate ale acesteia și un trend ascendent.

Concluzii

Așa cum am putut observa, performanța este rezultatul atingerii obiectivelor în urma unui sistem organizat de lucru. Analiza indicatorilor financiari și a celor nefinanciari reflectă modul în care firma gestionează afacerea, relațiile cu acționarii, precum și relațiile cu clienții, furnizorii sau cu alte persoane terțe.

Performanța financiară reprezintă principala sursă de informații ale unei companii, având deci o multitudine de utilizatori. Rapoartele financiare sunt o sursă de informații privind performanța unei firme, oferind informații cu privire la poziția financiară și rezultatele obținute de aceasta. Firmele sunt performante atâta timp cât reușesc să atingă performanța din mai multe puncte de vedere simultan.

Ca și indicatori ai performanței financiare ne putem referi la lichiditatea și solvabilitatea firmei. Lichiditatea reflectă capacitatea de plată a obligațiilor unei companii pe termen scurt, iar solvabilitatea reflectă capacitatea plății obligațiilor care au termene mai lungi.

Managementul performanței îmbunătățește modul de conducere al organizației, dezvoltă capacitatea oamenilor de a-și atinge obiectivele și oferă sprijin și îndrumare celor care au nevoie.

Raportarea nefinanciară vine în completarea celei financiare, oferind o imagine de ansamblu complexă a firmelor. Firme care activează în domeniul forestier exercită o presiune mai mare asupra mediului, decât firmele din alte domenii de activitate, raportarea nefinanciară reprezentând o importanță la fel de mare ca și raportarea financiară. Firmele reușesc să-și creeze strategii pentru gestionarea mai bună a activității și își stabilesc obiective legate de personal, de mediu, sociale, în educație, sănătate și sport și nu numai.

Totuși, realitatea și mediul vorbesc de la sine, firmele care nu publică rapoarte de sustenabilitate sunt prea puțin interesate să protejeze mediul și să respecte principiile sociale, din comoditate și indiferență, principalul țel fiind obținerea profitului, indiferent de mijloacele folosite. Cele care publică aceste rapoarte de sustenabilitate, care își analizează propriile greșeli și care încearcă să-și formeze strategii pentru îmbunătățirea activității, pot fi considerate a fi responsabile social. Herbert N. Casso spunea că „Afacerea este întotdeauna o luptă. Întotdeauna există obstacole și competitori. Nu exista niciodată un drum deschis, cu excepția celui care merge către eșec. Orice mare reușită a fost obținută prin luptă. Orice învingător are cicatrici, cei care reușesc sunt puținii oameni care dețin ambiția și voința să se dezvolte”. Astfel, drumul care este mai simplu și mai ușor nu duce întotdeauna spre succes. Implicarea și devotamentul față de mediu, societate și față de angajați, asociați sau alte persoane, este un aspect esențial în derularea unei afaceri și în menținerea performanței acesteia.

Referințe bibliografice

1. Abdel-Maksoud A., Dugdale D., Luther R, „Measuring non-financial performance in manufacturing companies”, British accounting magazine, 2005, Vol.37
2. Albu, N., Albu, C., „Soluții practice de eficientizare a activităților și de creștere a performanței organizaționale”, Editura CECCAR, București, 2005
3. Art. 62. - (1) Exploatarea masei lemnoase se face după obținerea autorizației de exploatare și predarea parchetului, cu respectarea regulilor silvice și în conformitate cu instrucțiunile privind termenele, modalitățile și perioadele de colectare, scoatere și transport al materialului lemnos, aprobate prin ordin al conducătorului autorității publice centrale care răspunde de silvicultură.. (LEGE - nr.46 din 19 martie 2008, Codul silvic)
4. Bărbulescu, C., Bâgu, C., „Managementul producției, vol. II – Politici manageriale de producție”, Editura Economică, București, 2001

5. Berheci, M., „Valorificarea raportărilor financiare”, Editura CECCAR, București, 2010
6. Burduș, E., Căprărescu, G., Androniceanu, A., „Managementul schimbării organizaționale”, Ediția a treia, Editura Economică
7. Chen Ja-Shen, TsouHung Tai, Huang A.Ya-Hui, „Innovation: background and impact on company performance”, Journal of Service Research, 2009, Vol.12
8. Drăgoi, M., „Economie și management forestier”, Editura Universității, Suceava
9. Fortuin, L., „Performance indicators - Why, whereandhow?”, European Journal of OperationalResearch, Vol.34, Nr.1, 1988
10. Gruian, C., „Ce înțelegem prin performanța companiei?”, Analele Universității “Constantin Brâncuși”, Târgu Jiu, Seria Economie, Nr. 4/2010
11. Gruian, C., „Ce înțelegem prin performanța companiei?”, Analele Universității “Constantin Brâncuși”, Târgu Jiu, Seria Economie, Nr. 4/2010
12. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 14 august 2019 , Ediția în limba română
13. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 14 august 2019 , Ediția în limba română.
14. Kotane, I., Merlino, I.K., „Non-financialindicators for business evaluation”, International School of Economicsand Business Administration, publicat pe 28.12.2011, Riga
15. Kotane, I., Merlino, I.K., „Non-financialindicators for evaluation of business activity”, Școala internațională de economie și administrarea afacerilor, publicat pe 28.12.2011, Riga
16. Legea Naționalizării din 1948, „Legea nr. 119 din 11 iunie 1948 pentru naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transporturi”, este legea care a consfințit trecerea României de la economia de tip capitalist la economia de tip centralizat
17. Legea nr. 18/1991, Legea fondului funciar actualizată, republicată în Monitorul Oficial nr. 1 din 5.1.1998
18. Mihalciuc, C., „Valorificarea informației financiar-contabile în diagnosticul întreprinderii”, Editura Sedcom Libris, Iași, 2009
19. Miron, V., „Modele de analiză a poziției financiare și a performanței economice în sectorul energetic pe baza informațiilor furnizate de Situațiile Financiare Anuale”, Universitatea “, 1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, 2017
20. Niculescu, M., Lavalette, G., „Strategii de creștere”, Editura Economică, București, 1999
21. Niculescu, M., Lavalette, G., „Strategii de creștere”, Editura Economică, București, 1999
22. OG 6/2013-Ordonanța Guvernului nr. 6 din 22 ianuarie 2013 privind instituirea unor măsurispeciale pentru impozitarea exploatării resurselor naturale, altele decât gazele naturale, publicată în Monitorul Oficial nr. 52 din 23 ianuarie 2013
23. Opinia Transilvană, disponibil la adresa <https://opiniatransilvana.ro>, accesat la data de 15.03.2021
24. Perigord, M., Fournier, J.P., „Quality dictionary”, AFNOR, Paris, 1993
25. Prieto I.M., Revilla E., „Learningabilityand business performance: a non-financial and financial assessment”, 2006, Vol.13
26. Sergiu, H., „ Bazele exploatării lemnului”, Suceava, 2003, Editura Universității
27. Thiele, L., „Sustainability”, Secondedition, Editura Polity, 2016
28. Thiele, L., „Sustainability”, Secondedition, PolityEdition, 2016
29. Wiersum, K.F., „200 years of sustainability in forestry: Lessonsfromhistory”, Environmental management, 1995

PLANNING THE FINANCIAL AUDIT MISSION IN ACCORDANCE WITH THE CURRENT REQUIREMENTS OF INTERNATIONAL QUALITY STANDARDS

PLANIFICAREA MISIUNII DE AUDIT FINANCIAR ÎN CONFORMITATE CU CERINȚELE ACTUALE ALE STANDARDELOR INTERNAȚIONALE DE CALITATE

Anatolie IACHIMOVSKI, ORCID ID: 0000-0002-5393-0100

iachimovschi.anatolie.constantin@ase.md

Liuba IUNCU

liuba.iuncu@gmail.com

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract. The quality control of the planning works constitutes the indispensable part of the internal control system within the audit company, at the same time being in the attention of the state supervision of the audit activity as well as of the inspection by the professional organizations.

Keywords: audit mission planning, internal control system, audit firm, audit activity, inspection, professional organizations

JEL: M42

Introducere

Potrivit ISQM 1 „Managementul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe” firmele de audit trebuie să asigure respectarea cerințelor standardelor profesionale, inclusiv prevederile ISA 300 „Planificarea unui audit al situațiilor financiare” [2, 5]:

- implicarea membrilor echipei misiunii în planificarea auditului;
- identificarea și evaluarea evenimentelor sau circumstanțelor care ar putea afecta negativ capacitatea de a planifica și efectua auditul;
- stabilirea naturii, plasării în timp și amplitudinii procedurilor de audit care urmează a fi efectuate de către membrii echipei misiunii de audit.

Metode de cercetare

În scopul realizării acestui articol s-au studiat mai multe practici standardizate în domeniu. La efectuarea acestei investigații, autorii au recurs la observarea obiectivă, raționamentul profesional și verificarea, cu scopul de a examina principalele aspecte ale planificării unei misiuni de audit a situațiilor financiare.

În cadrul investigațiilor s-a aplicat metoda studiului documentelor oficiale, care a presupus o etapă de informare privind sursele existente cu privire la standardizarea procedurilor de planificare a lucrărilor de audit. De asemenea, în vederea atingerii scopului propus la cercetarea acestei teme s-a apelat la tehnica inspectării ca procedură pentru a susține interogările conducerii și ale altor părți.

Conținutul de bază

Conform prevederilor ISA 300 „Planificarea unui audit al situațiilor financiare”, în procesul de planificare a unei misiuni de audit al situațiilor financiare trebuie să se implice toți membrii echipei misiunii întrucât este necesară experiența și viziunea fiecăruia pentru stabilirea și coordonarea lucrărilor de audit. În acest scop conducerea firmei de audit trebuie să aplice proceduri, care să asigure:

- a) informarea tuturor membrilor echipei misiunii privind necesitatea implicării fiecăruia în procesul de planificare;
- b) convenirea asupra unui program al întâlnirilor legate de realizarea procesului de planificare;
- c) înțelegerea activităților care urmează a fi realizate în teren de către toți membrii echipei misiunii de audit.

La exercitarea controlului respectării acestor condiții, se consideră necesar de a fi revizuite următoarele documente:

- minuta ședinței de informare în cadrul căreia se anunță despre inițierea procesului de planificare a lucrărilor misiunii de audit;
- programul întâlnirilor legate de realizarea procesului de planificare;
- acordul de planificare, care trebuie să conțină semnătura fiecărui membru al echipei misiunii ca dovadă că au înțeles activitățile ce urmează a fi realizate în teren.

Pe baza acestor documente se analizează discuțiile dintre membrii echipei misiunii, se stabilește dacă au fost efectuate precizări despre munca ce urmează a fi depusă la realizarea misiunii, se examinează detaliile legate de bugetul de timp și costuri și dacă acestea au fost coordonate cu membrii echipei misiunii și sunt menționate în dosarul de audit.

Ținând cont de aceste cerințe, se propune de a fi aplicate următoarele întrebări pentru verificarea implicării membrilor echipei misiunii în planificarea auditului:

Tabelul 1. Chestionarul privind controlul implicării membrilor echipei misiunii în planificarea auditului

Întrebările supraveghetorului sau inspectorului calității	Răspunsurile firmei de audit		
1. Implicarea membrilor echipei misiunii în planificarea muncii:			
1.1. Toți membrii echipei misiunii au fost informați prin convocarea unei ședințe (documentarea ședinței)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
1.2. Membrii echipei misiunii au convenit asupra unui program al întâlnirilor legate de realizarea procesului de planificare (elaborarea unui program al întâlnirilor)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
1.3. Toți membrii echipei misiunii au înțeles activitățile care urmează a fi realizate în teren (semnarea acordului de planificare de către membrii echipei misiunii)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
2. Discuții dintre membrii echipei misiunii:			
2.1. Au fost efectuate discuții despre munca ce urmează a fi depusă la realizarea misiunii (detaliile legate de bugetul de timp și costuri sunt coordonate cu membrii echipei misiunii și sunt menționate în dosarul de audit)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
2.2. Îndrumări suplimentare din partea membrilor echipei misiunii cu experiență avansată (programul întâlnirilor membrilor echipei misiunii conține teme ce vor fi discutate, de exemplu referitor la sisteme și controale specifice entităților din această ramură)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
2.3. Discuții despre cadrul legislativ și normativ aplicabil entității auditate (dosarul de audit conține o revizuire și actualizare a cadrului legislativ și normativ)	da ☐	nu ☐	N/A ☐

Sursa: elaborat de autori în baza [2, 5]

De asemenea, în cadrul etapei de planificare ISA 300 prevede să se țină cont de evenimentele sau circumstanțele care ar putea afecta negativ capacitatea de a realiza auditul. De aceea, la

exercitarea controlului calității se consideră necesar de a se verifică modul de aplicare a procedurilor ISA 220 „Controlul calității pentru un audit al situațiilor financiare” privind continuitatea relației cu clientul, precum dacă:

- la începutul misiunii curente de audit, auditorul a obținut informații despre integritatea proprietarilor principali, a conducerii cheie și persoanelor însărcinate cu guvernanta entității auditate;
- auditorul, la această etapă, a avut posibilitatea de a se convinge de măsura în care membrii echipei misiunii sunt competenți pentru a desfășura misiunea, dispun de experiență privind cerințele de raportare și de reglementare, cunosc domeniile în care clientul își desfășoară activitatea;
- auditorul și membrii echipei misiunii a avut posibilitatea la această etapă să verifice dacă nu există neînțelegeri cu clientul în privința termenilor misiunii, de asemenea se vor convinge că au fost respectate procedurile la acceptarea misiunii și că concluziile la care s-au ajuns în această privință sunt adecvate.

Aceste aspecte necesită a fi revizuite în procesul controlului calității, documentate și îndosariate, astfel ca dosarul misiunii de audit la finalizarea etapei de planificare să conțină referințe și mențiuni despre:

a) identitatea și reputația profesională a proprietarilor principali, a conducerii cheie și persoanelor însărcinate cu guvernanta entității auditate, atitudinea față de interpretarea standardelor de contabilitate și de control intern;

b) misiuni similare în cadrul cărora membrii echipei misiunii au acumulat experiență, disponibilitatea experților și a persoanelor de a efectua revizuirea controlului calității.

În conformitate cu ISA 220, la această etapă nu trebuie neglijate cerințelor etice relevante, precum independența. Auditorul trebuie să formuleze o concluzie referitoare la conformitatea cu cerințele de independență, este obligat să identifice și evalueze circumstanțele și relațiile care reprezintă amenințări la adresa independenței și totodată trebuie să i se ofere dreptul să ia măsuri adecvate pentru a le reduce sau a le elimina.

Ținând cont de aceste cerințe, în procesul controlului calității se consideră necesar de a se verifica existența concluziei respective în dosarul misiunii de audit, includerea prevederii de evaluare a amenințărilor în cadrul acordului încheiat cu auditorul, precum și confirmarea auditorului semnată înainte de începerea misiunii, potrivit căreia membrii echipei misiunii sunt la curent cu prevederile acordului de planificare, sunt independenți în raport cu cei auditați și vor respecta Codul Etic al IFAC. Totodată, se consideră necesar de a se revizui dacă confirmările inițiale, menționate anterior sunt în continuare valabile la derularea și finalizarea auditului și documentația de confirmare a independenței membrilor echipei misiunii conține avizul de revizuire.

Capacitatea de a planifica și efectua auditul este, de asemenea, determinată și de înțelegerea termenilor misiunii de audit. Termenii în cauză, potrivit ISA 210 „Convenirea asupra termenilor misiunilor de audit” trebuie coordonați cu auditorul. Prin urmare, procedura de întocmire a scrisorii misiunii, contractului sau altă modalitate de acord scris trebuie să prevadă coordonarea termenilor misiunii de audit cu auditorul. Astfel încât auditorul să fie la curent cu termenii conveniți cu privire la misiunea de audit, iar scrisoarea de misiune, contractul sau altă modalitate de acord scris să fie confirmată sau să conțină viza acestuia.

Controlul identificării și evaluării evenimentelor sau circumstanțelor care ar putea afecta negativ capacitatea de a planifica și efectua auditul poate fi realizat cu ajutorul următorului chestionar:

Tabelul 2. Chestionarul de identificare și evaluare a evenimentelor sau circumstanțelor care ar afecta capacitatea de a planifica și a realiza auditul

<i>Întrebările supraveghetorului sau inspectorului calității</i>	<i>Răspunsurile firmei de audit</i>		
1. Au fost aplicate procedurile ISA 220 privind continuitatea relației cu clientul:			
2.1. La începutul misiunii curente de audit, auditorul a obținut informații despre integritatea proprietarilor principali, a conducerii cheie și persoanelor însărcinate cu guvernanta entității auditate (dosarul de audit conține menționări despre identitatea și reputația profesională, atitudinea față de interpretarea standardelor de contabilitate și de control intern)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
2.2. Auditorul, la această etapă, a avut posibilitatea de a se convinge de măsura în care membrii echipei misiunii sunt competenți pentru a desfășura misiunea, dispun de experiență privind cerințele de raportare și de reglementare, cunosc domeniile în care clientul își desfășoară activitatea (dosarul de audit conține referințe la misiuni similare în cadrul cărora membrii echipei misiunii au acumulat experiență, este mențiuena privind disponibilitatea experților și a persoanelor de a efectua revizuirea controlului calității)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
2.3. Auditorul și membrii echipei misiunii a avut posibilitatea la această etapă să verifice dacă nu există neînțelegeri cu clientul în privința termenilor misiunii, de asemenea se vor convinge că au fost respectate procedurile la acceptarea misiunii și că concluziile la care s-au ajuns în această privință sunt adecvate (această verificare este documentată și există în dosarul de audit)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
2. Respectarea cerințelor etice relevante, inclusiv independența în conformitate cu ISA 220:			
2.1. Conformitatea cu cerințele de independență:			
a) auditorul trebuie să formuleze o concluzie referitoare la conformitatea cu cerințele de independență (dosarul misiunii de audit conține concluzia auditorului referitoare la conformarea misiunii cerințelor de independență)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
b) auditorul este obligat de a identifica și evalua circumstanțele și relațiile care reprezintă amenințări la adresa independenței (acordul cu auditorul prevede această cerință)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
c) auditorului i se oferă dreptul să ia măsuri adecvate pentru a reduce sau a elimina amenințările la adresa independenței misiunii de audit (acordul încheiat cu auditorul și procedura internă prevede acest drept)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
2.2. Înainte de începerea misiunii, membrii echipei misiunii au confirmat:			
a) că Acordul de planificare a fost citit (semnarea Acordului de planificare de către toți membrii echipei misiunii)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
b) că sunt independenți în raport cu auditul și că vor respecta Codul Etic al IFAC (dosarul misiunii de audit conține documentul de confirmare)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
2.3. S-a revizuit dacă confirmările inițiale, menționate la punctul precedent sunt în continuare valabile la derularea și finalizarea auditului (documentația de confirmare a independenței membrilor echipei misiunii conține avizul de revizuire)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
3. Auditorul trebuie să înțeleagă termenii misiunii de audit:			
3.1. Termenii misiunii de audit au fost coordonați cu auditorul (procedura de întocmire a scrisorii misiunii, contractului sau altă modalitate de acord scris prevede coordonarea termenilor misiunii de audit cu auditorul)	da ☐	nu ☐	N/A ☐

3.2. Auditorul este la curent cu termenii conveniți în final cu privire la misiunea de audit (scrisoarea de misiune, contractul sau altă modalitate de acord scris este confirmată sau conține viza auditorului)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
--	-----------------------------	-----------------------------	------------------------------

Sursa: elaborat de autori în baza [3]

În cadrul etapei de planificare, conform ISA 300 preventiv elaborării planului de audit, auditorul stabilește strategia generală de audit – ceea ce presupune identificarea riscurilor legate de alocarea resurselor în anumite domenii specifice ale auditului și necesitatea de a atenționa conducerea firmei de audit în privința implicării auditorilor cu experiență adecvată pentru domeniile de risc avansat și a experților pentru anumite aspecte complexe. La exercitarea controlului calității, se recomandă de a se verifica aplicarea procedurii de argumentare a necesității implicării auditorilor cu calificare specială și a experților din exterior.

De asemenea, se consideră necesar de a se verifica dacă la stabilirea și documentarea strategiei generale au fost luate în considerare:

- caracteristicile misiunii, cadrul general de raportare financiară, acoperirea preconizată a auditorului, măsura în care componentele sunt auditate de alți auditori, natura segmentelor de afaceri auditate;
- obiectivele de raportare, plasarea în timp a auditului și natura comunicărilor, calendarul de raportare al entității auditate, organizarea de întâlniri cu entitatea pentru a discuta aspectele principale ale desfășurării activității de audit;
- factorii semnificativi, activități preliminare misiunii și cunoștințe dobândite în urma altor misiuni, inclusiv determinarea pragului de semnificație, identificarea domeniilor de denaturare semnificativă;
- natura, plasarea în timp și amplexarea resurselor, selectarea echipei misiunii, distribuirea activității de audit între membrii echipei misiunii, stabilirea bugetului misiunii de audit.

Pentru exercitarea controlului calității lucrărilor de elaborare a planului de audit se recomandă utilizarea următorului chestionar:

Tabelul 3. Chestionarul privind controlul calității lucrărilor de elaborare a planului de audit

<i>Întrebările supraveghetorului sau inspectorului calității</i>	<i>Răspunsurile firmei de audit</i>		
1. Determinați și utilizați pragul de semnificație la etapa planificării auditului:			
a) metodologia de calculul a pragului este justificată	da ☐	nu ☐	N/A ☐
b) se documentează procedura de determinare a pragului de semnificație	da ☐	nu ☐	N/A ☐
c) rezultatele obținute la determinarea pragului de semnificație se aplică la eșantionare	da ☐	nu ☐	N/A ☐
d) rezultatele obținute la determinarea pragului de semnificație se aplică la evaluarea riscului	da ☐	nu ☐	N/A ☐
2. Aplicați revizuirea analitică preliminară asupra situațiilor financiare:			
a) utilizând un formular anumit	da ☐	nu ☐	N/A ☐
b) se ține cont de orice relație neobișnuită sau neașteptată indicată de revizuirea preliminară analitică și de riscul de fraudă	da ☐	nu ☐	N/A ☐
3. La etapa planificării efectuați:			
a) evaluarea riscului inerent și a riscului de control	da ☐	nu ☐	N/A ☐
b) evaluarea acestor riscuri se documentează și se aplică la eșantionare	da ☐	nu ☐	N/A ☐
4. Legile și reglementările specifice clientului, la această etapă:			
a) sunt clar identificate, în special care se referă la afacerea clientului	da ☐	nu ☐	N/A ☐

b) s-a efectuat o evaluare a impactului pe care aceste legi și reguli îl au asupra auditului	da ☐	nu ☐	N/A ☐
5. Evaluarea impactului capacității clientului de a-și continua activitatea este clar prevăzută:			
a) ați obținut copii ale previziunilor, bugetelor, altor informații disponibile cu privire la fluxurile de trezorerie și s-a luat în considerare:			
a.1) aplicabilitatea principiilor de bază și ale ipotezelor utilizate	da ☐	nu ☐	N/A ☐
a.2) că aceste previziuni/ bugete oferă probe adecvate cu privire la capacitatea entității de a-și continua activitatea	da ☐	nu ☐	N/A ☐
b) dacă există dubii întemeiate cu privire la capacitatea entității auditate de a-și continua activitatea, v-ați asigurat dacă sunt prezentate adecvat următoarele informații:			
b.1) declarația entității auditate potrivit căreia situațiile financiare au fost întocmite aplicînd principiul continuității activității	da ☐	nu ☐	N/A ☐
b.2) declarația entității auditate cu privire la cele mai importante evenimente care afectează continuitatea activității	da ☐	nu ☐	N/A ☐
b.3) natura dubiilor cu privire la capacitatea entității auditate de a-și continua activitatea	da ☐	nu ☐	N/A ☐
b.4) implicațiile pe care le are faptul că nu s-a aplicat principiul continuității activității	da ☐	nu ☐	N/A ☐
b.5) declarația entității auditate cu privire la planurile pe care le au pentru a remedia problemele care au dat naștere acestor dubii	da ☐	nu ☐	N/A ☐
b.6) acțiunile relevante întreprinse în acest sens de către conducerea entității auditate	da ☐	nu ☐	N/A ☐
c) dacă există un risc ca presupunerea de continuitatea activității nu este potrivită v-ați asigurat că acest fapt să fie discutat cu clientul pentru a minimiza riscul ca raportul de audit să fie modificat sau calificat	da ☐	nu ☐	N/A ☐
6. La planificarea lucrărilor auditului luați în considerare și documentați:			
a) deplasările la oficiul entității auditate și contactele principale cu personalul acesteia	da ☐	nu ☐	N/A ☐
b) scrisorile de confirmare adresate debitorilor și creditorilor entității auditate, de regulă se rezervează trei săptămîni pînă la finalizarea auditului	da ☐	nu ☐	N/A ☐
c) aranjamentele necesare pentru a participa la procesul de inventariere	da ☐	nu ☐	N/A ☐
d) supravegherea procesului de obținere a confirmărilor de la debitorii și creditorii entității auditate (controlul asupra procesului de selectare a debitorilor și creditorilor cărora li se expediază confirmarea, verificarea adresei folosite, pregătirea și trimiterea confirmărilor, examinarea răspunsurilor la acele solicitări)	da ☐	nu ☐	N/A ☐
e) obținerea unei scrisori de la avocatul / juristul entității auditate	da ☐	nu ☐	N/A ☐
f) aranjamente pentru a discuta cu experți, alți auditori, inclusiv cu auditorii interni	da ☐	nu ☐	N/A ☐
7. La etapa planificării ați obținut confirmarea faptului că personalul cu pregătirea necesară și cu abilitățile corespunzătoare a fost desemnat și că detaliile legate de bugetul de timp și costuri sunt menționate în dosarul de audit	da ☐	nu ☐	N/A ☐

Sursa: elaborat de autori în baza [4]

Concluzii.

În conformitate cu cerințele ISA 300, planul de audit conține o descriere a naturii procedurilor de audit. Prin urmare, ținînd cont de cele relatate în prezenta lucrare se poate de concluzionat că la documentarea planului de audit se consideră necesar de a controla dacă sunt precizate următoarelor lucrări de audit:

- interogări ale conducerii și ale altor categorii de personal orientate pentru identificarea riscurilor de denaturare semnificativă privind: întocmirea situațiilor financiare; funcționarea controlului intern; inițierea, procesarea, sau înregistrarea tranzacțiilor neobișnuite sau complexe; litigiile, conformitatea cu legile și reglementările în vigoare; cunoștințe despre fraudă sau fraudă suspectă; garanțiile oferite terților (cumpărătorilor, clienților etc); obligațiile post-vânzare; acorduri cu parteneri de afaceri, asocierile în participație;

- proceduri analitice ca proceduri de evaluare a riscurilor, inclusiv: proceduri analitice bazate pe informații financiare cât și nefinanciare; proceduri analitice orientate pentru identificarea tranzacțiilor sau evenimentelor neobișnuite; proceduri analitice de stabilire a valorilor, ponderilor și tendințelor ce ar indica aspecte cu implicații semnificative pentru audit; proceduri analitice care pot ajuta auditorul să identifice relații neobișnuite sau neașteptate;

- observarea și inspecția ca proceduri pentru a susține interogările conducerii și ale altor părți: proceduri de observare și inspecție a operațiunilor economice; inspecția documentelor, inclusiv a planurilor și strategiilor de afaceri; observarea și inspecția evidențelor; observarea controlului intern și inspecția manualelor de control intern; inspecția rapoartelor conducerii, situațiilor financiare și proceselor-verbale ale ședințelor consiliului de directori; inspecția sediului entității auditate; observarea modului de aplicare a facilităților de producție ale entității.

Referințe bibliografice

1. Legea nr.271 din 15.12.2017 privind auditul situațiilor financiare // Monitorul Oficial nr.7-17 din 12.01.2018
2. ISQM 1 „Quality Management for Firms that Perform Audits or Reviews of Financial Statements, or Other Assurance or Related Services Engagements” [online]. Disponibil: <http://www.iaasb.org>.
3. Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Codul Etic al Profesioniștilor Contabili // www.mfgov.md.
4. Manual de Reglementări Internaționale de Audit, Asigurare și Etică// www.mfgov.md.
5. ISA 300 „Planificarea unui audit al situațiilor financiare” [online]. Disponibil: [http // www.iaasb.org](http://www.iaasb.org).

MEASUREMENT, REPORTING AND COST ANALYSIS IN THE DECISION-MAKING PROCESS

MĂSURAREA, RAPORTAREA ȘI ANALIZA COSTURILOR ÎN PROCESUL DECIZIONAL

Elena-Emanuella HUȚANU (TRIF)

emanuella_hutanu@yahoo.com

Stefan cel Mare University, Suceava, Romania

Camelia-Cătălina MIHALCIUC, ORCID ID: 0000-0001-5598-5829

camelia.mihalciuc@usm.ro

Stefan cel Mare University, Suceava, Romania

Maria GROSU, ORCID ID: 0000-0003-2634-5245

maria.grosu@uaic.ro

Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Iași, România

Abstract. *Cost is an important element in a company's economy, but especially in the economic valuation and performance of the company. Several cost-cutting concepts and methods have been developed and discussed, but it is very important that these methods and concepts are standardized so that comparable data can be provided.*

Key words: *management accounting practices (MAPs), costs, cost calculation, decision making*

JEL: M11, M41

Introducere

Aspecte importante cu privire la noțiunea de costuri au fost dezbatute de-a lungul timpului în multe lucrări de specialitate, așa cum se poate observa în cele ce urmează. În lucrarea *The Hidden Factory*, elaborată și publicată de Jeffrey G. Miller și Thomas E⁸³. Vollmann apare pentru prima dată noțiunea de calculație a costurilor pe procese sau activități. Cei doi au ajuns la concluzia că pentru controlul costurilor indirecte este nevoie de structurarea unui model care poate să detalieze și să clasifice cauzele costurilor indirecte.

Cei care au reușit să realizeze un astfel de sistem au fost de Robert S. Kaplan, Robin Cooper și Thomas H. Johnson⁸⁴, în anul 1987. Modelul elaborat de cei trei a constatat în transpunerea și aplicarea instrumentarului și metodologiei mărimilor directe de referință cu dublă funcție asupra sectoarelor, secțiilor auxiliare și secțiilor ajutătoare.

Sistemul general de contabilitate de gestiune este acum învechit, deoarece informațiile generate de sistem ajung prea târziu sau prea distorsionate pentru a putea fi relevante în luarea deciziilor de planificare și control ale managerilor, în plus de asta, sistemul se bazează pe metode simple și arbitrare și nu reușește să reflecte costurile exacte ale produsului.

După eforturile comune ale contabililor și managerilor operaționali orientați spre tehnologie a apărut sistemul de management al costurilor, care recunoaște transformarea care a avut loc la nivelul

⁸³ Miller, G. Jeffrey & Vollmann, E. Thomas – *The Hidden Factory*, Harvard Business Review, <https://hbr.org/1985/09/the-hidden-factory>

⁸⁴ Cooper, Robin și Robert S. Kaplan. *Proiectarea sistemelor de management al costurilor: text și cazuri*. Prentice Hall, 1999

producției. S-a trecut de la factorul dominant-forța de muncă la proiecte asistate de calculator și sisteme flexibile de producție, toate robotizate și industrializate⁸⁵.

Întreprinderile folosesc ca instrumente în obținerea de informații utile pe tot parcursul proceselor tehnologice tehnicile de contabilitate de gestiune care înglobează atât informații financiare cât și nefinanciare.

Odată cu introducerea conceptelor de producție de timp lean, care este un concept de administrare a întreprinderii, care consideră că cheltuielile de resurse pentru orice alt scop decât crearea de valoare pentru clientul final este o risipă și astfel, o țintă pentru eliminare, a crescut și nevoia de adaptare pentru noi practici contabile.⁸⁶ Astfel, întreprinderile au început să adopte practici mai sofisticate, ca: metoda target costing, activity based costing și chiar balance scorecard. Prin folosirea acestor metode se are în vedere asigurarea eficientizării în operațiunile desfășurate.

Scopul sau obiectivul principal al acestei cercetări este de a vedea care este impactul diferitelor practici contabile de gestiune (MAP-uri), precum, costuri, bugetare, evaluarea performanței, informații pentru luarea deciziilor dar și analiza strategică a performanței întreprinderilor mici și mijlocii care activează în cadrul industriei textile. Ipotezele de cercetare vizează următoarele întrebări:

- Care este impactul utilizării diferitelor metode de gestiune (MAP-uri) asupra performanței în afaceri a întreprinderilor mici și mijlocii?
- Care este impactul costurilor în performanța întreprinderilor mici și mijlocii?
- Care este impactul costurilor asupra performanței întreprinderilor mici și mijlocii?

Revizuirea literaturii de specialitate

Pe măsură ce organizațiile se schimbă, trebuie monitorizate, evaluate, și revizuite și practicile contabilității de gestiune (MAP-uri), astfel încât să nu devină învechite și să le reducă eficiența în luarea deciziilor⁸⁷. Aceste activități de revizuire necesită timp și efort de la diverși manageri și alți utilizatori ai contabilității de gestiune pentru a avea succes⁸⁸.

Implicarea atât a contabililor, cât și a necontabililor în revizuirea practicilor contabilității de gestiune (MAP-uri) poate duce la îmbunătățiri în contabilitatea de gestiune, la satisfacția utilizatorului de date și la interacțiunea cu contabilitatea de gestiune revizuită și la o performanță organizațională îmbunătățită⁸⁹.

Implementarea noilor practici ale contabilității de gestiune ar putea îmbunătăți performanțele de afaceri ale IMM-urilor, dar este dificil de afirmat, deoarece succesul oricărei entități este rezultatul mai multor elemente cheie și nu doar a utilizării acestora. Cercetările efectuate anterior au studiat diferite aspecte ale unor astfel de practici asupra performanței firmelor; cu toate acestea, astfel de firme erau complexe și mari în natură⁹⁰.

Literatura de specialitate subliniază că simpla adoptare a instrumentelor analitice într-o afacere nu asigură succesul sau performanța superioară, mai degrabă există și alți factori care determină

⁸⁵ Choe, J.-M. (2004), 'The relationships among management accounting information, organizational learning and production performance,' *The Journal of Strategic Information Systems*, 13 (1), 61-85

⁸⁶ Ittner, h.d& Larcker, D.F (1998), "Are Nonfinancial Measures Leading Indicators of Financial Performance An Analysis of Customer Satisfaction", *Journal of Accounting Research*, 36,1-35

⁸⁷ Chapman, C., & Kern, A. (2012). Developing accurate costing systems. Working paper. Imperial College London.

⁸⁸ Kennerley, M., & Neely, A. (2002). A framework of the factors affecting the evolution of performance measurement systems. *International Journal of Operations & Production Management*, 22(11), 1222-1245

⁸⁹ Wouters, M., & Roijmans, D. (2011). Using prototypes to induce experimentation and knowledge integration in the development of enabling accounting information. *Contemporary Accounting Research*, 28(2), 708-736.

⁹⁰ Gichaaga, P.M. (2014) Effects of MAPs on financial performance of manufacturing companies in Kenya. Nairobi: Master of Science in Finance Dissertation, School of Business, University of Nairobi

profitabilitatea și productivitatea generală a unei organizații. Acești factori pot fi sub formă de recrutare executivă, marketing, formare și dezvoltare și dezvoltare de produse⁹¹.

Cercetările recente efectuate asupra Map-urilor (practicilor contabilitatii de gestiune) au arătat ca acestea pot fi o sursă de asigurare a unui avantaj competitiv pe piață, dar numai în țările dezvoltate și în curs de dezvoltare, deoarece IMM-urile (întreprinderile mici și mijlocii) reprezintă o parte semnificativă a economiei acestora⁹².

În lucrarea de față, mi-am propus să prezint tendințele prezente de cercetare în domeniul costurilor și importanța acestora în luarea deciziilor cu ajutorul programului VOSviewer. Astfel în acest demers s-a avut în vedere cartografierea unei hărți și identificarea clusterelor grupate pe itemii selectati, în funcție de articolele publicate pe Web Of Science în perioada 2011-2022, selectate prin filtrarea după cuvintele cheie *management accounting practices (MAPs)*, *decision making*, *costs* și *cost calculation*.

În acest context, pentru a analiza principalele direcții de cercetare legate de practicile contabilității de gestiune, în mediul științific, am examinat cuvintele cheie din abstractele articolelor publicate în Web of Science cu ajutorul VOSviewer, iar rezultatele obținute sunt prezentate în figura care urmează.

Astfel, figura nr. 1 prezintă structurat rezultatul obținut, prin identificarea a cinci grupe interconectate în jurul noțiunii de *management accounting practices* regăsite în baza de date Web of Science în ultimii zece ani, pentru un număr de 225 de articole care au fost selectate, din perioada 2011-2022, pe baza căutării din titlu a acestei noțiuni. În urma selecției termenilor relevanți, din cei 1357 de termeni au fost selectați pe baza unui scor relevant un număr de 43 de termeni.

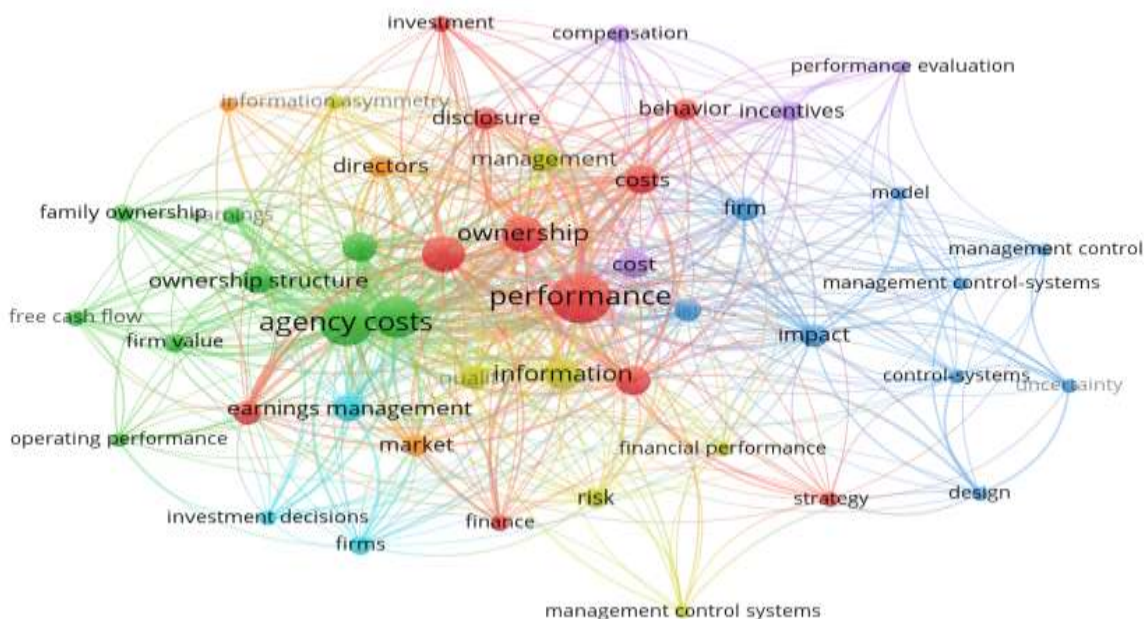

Figura 1. Harta cu legăturile existente între conceptele de cost, importanța informațiilor și analiza decizională aparute în cercetările științifice în ultimii 10 ani (Web of Science),

Sursa: analiză proprie folosind VOSviewer

⁹¹ Talha, M., Raja, J.B. & Seetharaman, A. (2010), 'A New Look At Management Accounting,' Journal of Applied Business Research, 26 (4), 83-96

⁹² Nuhu, N.A., Baird, K. & Appuhami, R. (2016), 'The Association between the Use of MAPs with Organizational Change and Organizational Performance,' In M.J. Epstein & M.A. Malina, eds. Advances in Management Accounting. Emerald Group Publishing Limited. pp.67-98.

Analizând astfel, profilul literaturii de specialitate cu privire la termenul de management accounting practices din cartografierea corespunzătoare figurii nr. 1, putem observa că există o varietate de studii legate de acest termen care la rândul lui este inter-relaționat cu diverși itemi grupați în clusterelor sinoptic evidențiate în figura nr. 2.

Figura 2. Abordări privind practicile contabilității de gestiune în titlurile celor mai relevante lucrări științifice publicate între anii 2011-2022

Sursa: elaborat de autor folosind VOSviewer

În ciuda importanței lor (IMM-urilor) într-o economie, există o lipsă de cercetare efectuată pentru a înțelege aplicarea practicilor contabilității de gestiune în IMM-uri. Se observă că IMM-urile tind să utilizeze abordările convenționale ale practicilor contabilității de gestiune (MAP-urilor) în activitatea lor și în scopul controlului activităților de afaceri. Au existat un număr substanțial de studii efectuate în contextul studierii relației dintre MAP-uri și performanța întreprinderilor. Majoritatea cercetărilor efectuate s-au concentrat pe managementul performanței în organizații, dar dincolo de managementul performanței, au fost efectuate și câteva studii pentru a studia efectele de mediere ale altor variabile care stabilesc relația dintre performanța organizațională și MAP-uri.

Concluziile studiilor anterioare au asigurat că nu este necesar ca rezultatele să fie uniformizate, poate exista o relație negativă între performanță și MAP-uri. Conform literaturii furnizate de Klammer (1973)⁹³, nu există o relație semnificativă între performanța organizațională și tehnicile utilizate de organizație pentru bugetarea capitalului.

Calculul costului de producție a fost analizat și urmărit în toate secțiile entității, iar ca mijloc de calcul s-a folosit metoda tradițională. Informațiile furnizate către managementul entității a fost de un real ajutor în stabilirea obiectivelor și a strategiei de dezvoltare, se poate observa în figura 3 care sunt relațiile de interdependență între costuri și impactul acestora în eficiența, optimizarea, performanța, prețul produsului, cererea de piață și în raportările financiare.

Demersul metodologic de calcul al costurilor și rezultatelor

Costul ca metodă folosită în mod obișnuit de IMM-uri include absorbția costurilor variabile. Rezultatele au dezvăluit și ele că bugetul financiar complet împreună cu bugetul anual sunt utilizate pe scară largă în cadrul IMM-urilor. S-a constatat o creștere a utilizării practicilor contabile de gestiune și această creștere este în corespondență cu o creștere pozitivă asupra performanțelor IMM-urilor. Rezultatele acestui studiu este în conformitate cu cercetările realizate de Joshi (2001)⁹⁴, care a subliniat diferența dintre diferitele metode de gestiune aplicate. Abdel-Kader (2008)⁹⁵, în studiul lor, au concluzionat că în ciuda faptului că MAP-urile moderne s-au dezvoltat, IMM-urile continua să folosească MAP-urile tradiționale.

Pentru a putea realiza o analiză cât mai pertinentă în cadrul entității Alfa s-a trecut la indentificarea tipurilor de costuri existente, respectiv, costuri indirecte aferente activității de producție: costurile cu personalul salariat, amortizările imobilelor și a utilajelor aflate în dotare, cheltuielii cu chiriile, cheltuielii cu energia și utilitățile indirecte procesului de fabricație, precum și costurile directe aferente procesului de producție. Odată ce fiecare dintre elemente este calculat, acestea pot fi adăugate pentru a obține un cost total pentru activitatea de producție. Următoarea etapă presupune utilizarea acestor costuri într-un cadru analitic⁹⁶. Cele mai importante două preocupări pentru rezumatul și analiza costurilor sunt (a) unitatea adecvată pentru exprimarea costurilor și (b) cine plătește costurile. În mod clar, problema unității adecvate pentru exprimarea costurilor depinde de modul în care este măsurată eficiența și de natura deciziei. De obicei, eficiența per produs este măsurată în termeni de câștiguri per unitate vândută. În acest caz, este necesar să se convertească costurile totale într-o cifră de cost per unitate pentru a compara rentabilitatea intervențiilor alternative. După calcularea costurilor indirecte cu amortizarea, chiria, energia și alte cheltuieli indirecte pentru fiecare secție și departament din cadrul entității, și aplicându-se metodele tradiționale de calcul al costului direct de producție s-a întocmit și realizat tabloul costurilor și al rezultatelor pentru fiecare element produs, așa cum se poate observa din Tabelul 1.

Tabel nr. 1. Tabloul diferențelor de cost-extras din studiul individual efectuat la entitatea Alfa

Element	Sacou bărbătesc	Sacou damă	Pantaloni bărbătesc	Pantaloni damă	Fustă damă
Cost de producție	1,569,107.75	1,923,734.69	1,054,957.75	1,245,784.69	845,630.85
Cost standard	1,560,000.00	1,800,000.00	980,000.00	910,000.00	798,000.00
Diferențe de cost	9,107.75	123,734.69	74,957.75	335,784.69	47,630.85

⁹³ Klammer, T. (1973), "The Association of capital Budgeting Tehniques with Firm Performance", The Accounting Review, 48(2),353-364

⁹⁴ Joshi, P.L. (2001), "The international diffusion of the new management accounting practices:the case of India", Journal of International Accounting, Auditing an Taxation, 10(1),85-109

⁹⁵ Abdel-Kader, M. & Luther, R. (2008) "The impact of firm characteristics on management accounting practices: A UK-based empirical analysis," The British Accounting Review, 40 (1), 2-27

⁹⁶ Levin H M, Glass G V, Meister G 1987 A Cost-effectiveness analysis of computer-assisted instruction. Eval. Rev. 11(1): 50-72

Analiza datelor și a rezultatelor

Managementul costurilor bazate pe activități (ABC) poate ajuta managerii să găsească locurile din organizațiile lor în care îmbunătățirea este probabil să aibă cele mai mari profituri financiare. Pentru a utiliza cel mai bine metoda ABC, managerii trebuie să separe orice cheltuieli sunt necesare pentru a produce produse individuale de cele necesare pentru procesarea loturilor, pentru întreținerea unui produs sau pentru a menține o unitate de producție în funcțiune.

Pentru a putea efectua o analiză cât mai eficientă s-a efectuat o comparație între rezultatele obținute prin metodele tradiționale de calcul al costurilor și metoda ABC. În acest sens, s-a trecut la repartizarea primară și secundară a cheltuielilor și aplicarea algoritmului specific metodei ABC.

Tabel nr. 2. Calcul cost producție. Metoda ABC. Repartizarea primară și secundară a cheltuielilor

Elemente	Sacou bărbătesc	Sacou damă	Pantalón bărbătesc	Pantalón damă	Fustă damă	DA	Total
Chelt. m.prime	1,220,000.00	1,515,000.00	708,000.00	811,250.00	479,500.00	0	4,733,750.00
Chelt. mat. aux.	84,000.00	77,500.00	82,000.00	102,500.00	109,200.00	0	455,200.00
Chelt. En. Direct	160,000.00	200,000.00	160,000.00	200,000.00	112,000.00	0	832,000.00
Chelt. Directe	1,464,000.00	1,792,500.00	950,000.00	1,113,750.00	700,700.00	0	6,020,950.00
Chelt. Salarii	93,186.14	116,482.68	93,186.14	116,482.68	130,460.60	38,343.75	588,142.00
Chelt. Amort.	49.44	61.79	49.44	61.79	69.21	41.56	333.23
Chelt. Chiria	1,084.75	1,355.93	1,084.75	1,355.93	1,518.64	800.00	7,200.00
Chelt. En. Ind.	1,111.86	1,389.83	1,111.86	1,389.83	1,556.61	640.00	7,200.00
Alte ch. Ind	427.12	533.90	427.12	533.90	597.97	510.00	3,030.00
Costuri repartizate din Intr rep	5,448.44	6,810.56	5,448.44	6,810.56	7,627.82	1,250.12	33,395.94
Chelt. Indirecte	101,307.75	126,634.69	101,307.75	126,634.69	141,830.85	41,585.43	639,301.17
	597,715.74					41,585.43	
Total	1,565,307.75	1,919,134.69	1,051,307.75	1,240,384.69	842,530.85	41,585.43	6,660,251.17

Estimarea de bază a costurilor care este utilizată pentru toate analizele de cost ulterioare este costul total al producției. Analizele ulterioare pot distribui costurile între secțiile care le vor suporta pentru a stabili implicația acelei distribuții pentru decizia care va fi luată. Cea mai comună măsură a cost-eficacității este raportul cost-eficacitate, și anume, eficacitatea unei alternative este împărțită la costul acesteia. Când se face acest lucru pentru fiecare element produs, este posibil să vedem care dintre alternative are cele mai bune rezultate pe unitate de cost.

Putem alege, în principiu, alternativa cu cel mai mic cost pe câștig de realizare, ar fi cea mai logică alternativă, dar cu toate acestea, este important să știm dacă diferențele dintre raporturile cost-eficiență sunt mari sau mici. Dacă diferențele sunt mici, probabil că este înțelept să cântărim mai în profunzime alte criterii în luarea deciziei, cum ar fi ușurința de implementare sau experiența anterioară a personalului. Dacă diferențele de rentabilitate sunt mari, este important să se acorde o pondere mai mare criteriilor de rentabilitate, luând în considerare totuși alți factori care nu au fost luați în considerare anterior în analiză.

Ceea ce ne interesează pe noi, în general este stric legat de amploarea deciziilor. Aceste decizii vin cu alternative cu costuri fixe ridicate, cum ar fi cele cu investiții mari în facilități și echipamente și utilaje, vor necesita o producție sau utilizare ridicată pentru a-și atinge cele mai bune rapoarte cost-eficacitate. Motivul pentru aceasta este că costurile fixe reprezentate de o clădire sau un utilaj țesător nu pot fi ușor ajustate la cerere și trebuie utilizate pe deplin pentru a obține cel mai scăzut nivel de cost pe unitatea de producție.

În schimb, alternativele care sunt constituite în mare parte din costuri variabile, cum ar fi personalul, vor avea costuri mai puțin sensibile la scara de ieșire. Costurile variabile sunt derivate din intrări sau din elemente care pot fi ușor crescute sau reduse⁹⁷. Astfel, o comparație a rentabilității elementelor care diferă în ceea ce privește intensitatea costurilor fixe versus variabile poate produce rezultate foarte diferite. În consecință, estimările ar trebui făcute printre elementele pentru nivelurile specifice de producție care sunt pertinente, mai degrabă decât să se presupună un model general din estimarea costurilor la un singur nivel de scară.

Rezultatele obținute după realizarea analizei și a comparației celor două metode de calcul utilizate se poate regăsi în figura 3.

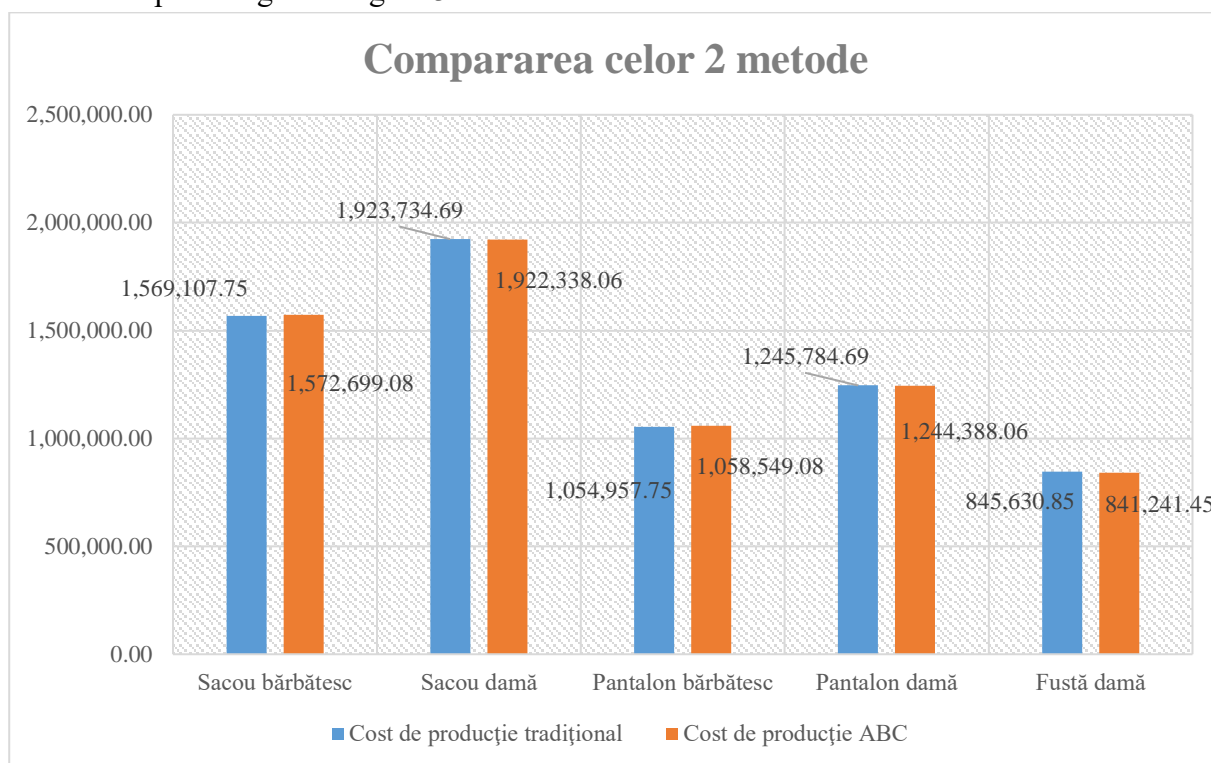

Figura 3. Analiza comparativă a rezultatelor obținute prin metoda tradițională și prin metoda ABC, extras din studiul individual efectuat la entitatea Alfa

⁹⁷ Tyler F. Thomas- Motivating revisions of management accounting systems: An examination of organizational goals and accounting feedback , Accounting, Organizations and Society 53 (2016) 1-16

Se poate observa cu ușurință și în tabelul 3, că rezultatele obținute sunt aproximativ egale, costul per total activitate fiind același:

Tabel 3. Compararea rezultatelor obținute - extras din studiul individual efectuat la entitatea Alfa

Comparație costuri	Sacou bărbătesc	Sacou damă	Pantalón bărbătesc	Pantalón damă	Fustă damă	Total
Cost de producție tradițional	1,569,107.75	1,923,734.69	1,054,957.75	1,245,784.69	845,630.85	6,639,215.74
Cost de producție ABC	1,572,699.08	1,922,338.06	1,058,549.08	1,244,388.06	841,241.45	6,639,215.74
Diferențe valorice	-3,591.33	1,396.63	-3,591.33	1,396.63	4,389.40	0.00

Putem afirma că în urma analizei efectuate contabilitatea financiară calculează un singur rezultat global, în timp ce în contabilitatea managerială se formează mai multe rezultate elementare.

Contabilitatea de gestiune este un suport pentru decizii atât în ceea ce privește previziunea alocării resurselor, cât și a utilizării lor. În acest sens informația globală se descompune în anumite structuri, care corespund unor centre de responsabilitate corelate între ele. Fiecare centru furnizează o prestație unuia sau mai multor centre în vederea atingerii obiectivului propus, respectiv obținerea unor produse destinate terților, informațiile detaliate provenind din aceste centre se grupează, permițând calculul costului și al rezultatului⁹⁸.

Rezultatele cercetării aplicative

Scopul principal al acestei cercetări a fost găsirea unor informații despre relația care există între diferitele practici ale contabilității de gestiune și performanța IMM-urilor. Pe baza cercetării, s-a aflat că sistemul de costuri, bugetarea, dar și sistemele de management ale performanței au avut cele mai multe utilizări comparativ cu celelalte metode mai sofisticate cum ar fi sistemul de sprijinire a deciziilor (DSS- Decision Support System) și contabilitatea de management strategic (SMA-Strategic Management Accounting).

Rezultatele obținute prin aplicarea practicilor contabilității de gestiune în IMM-uri au arătat că majoritatea IMM-urilor respondente au indicat adoptarea tuturor celor cinci domenii ale MAP-urilor, cele mai utilizate fiind sistemul de management al performanței și sistemul de costuri și bugetare al activităților.

Concluziile asupra cercetării

Această cercetare și-a propus să examineze modul cum practicile contabilității de gestiune gestionează consumul de resurse în îmbunătățirea avantajului competitiv al activităților entităților economice specifice industriei textile din România. Studiul este efectuat la entitatea Alfa și pune accent pe modul în care implementarea practicilor contabilității de gestiune poate spori avantajul competitiv al entității prin compararea costului produselor înainte și după adoptarea practicilor contabilității de gestiune. S-a avut în vedere urmărirea de către autori a acestui domeniu deoarece nu s-a acordat prea multă atenție impactului implementării practicilor contabilității de gestiune asupra avantajului competitiv al producătorilor de textile. Pe de altă parte, acest studiu încearcă să

⁹⁸Mihalciuc, C.C., Organizarea contabilității de gestiune în entitățile economice, Ed. Didactica și Pedagogica, București, 2015, p. 98.

demonstreze importanța utilizării practicilor contabilității de gestiune și rolul acestora în luarea și fundamentarea deciziilor. Rezultatele arată că Alfa produce cinci produse: sacou bărbătesc, sacou damă, pantalon bărbătesc, pantalon damă și fustă damă, utilizând un sistem tradițional de stabilire a costurilor pentru a distribui costurile directe produselor sale, în timp ce costul direct este alocat direct produselor. Spre deosebire de sistemul tradițional de stabilire a costurilor, implementarea practicilor contabilității de gestiune are capacitatea de a descoperi costurile de capacitate inactivă prin analizarea costurilor generale în componente fixe și variabile.

Analiza relevă faptul că costul/unitatea a fost redus pentru cele cinci produse datorită implementării practicilor contabilității de gestiune care a contribuit la evidențierea și eliminarea costului capacității neutilizate.

În consecință, comparația dintre practicile contabilității de gestiune și metodele tradiționale de alocare a costurilor relevă o reducere a costurilor la costul produselor. Aceste economii permit administratorilor de textile să ia diferite decizii privind politica de prețuri, cum ar fi reducerea prețului de vânzare sau schimbarea mixului de produse.

Pe baza rezultatelor se poate concluziona că utilizarea metodelor tradiționale de alocare a costurilor va oferi informații de cost cu privire la costul real al produsului și apoi va ajuta la obținerea unui avantaj competitiv din punct de vedere al costurilor. Deoarece reducerea costurilor este una dintre sarcinile principale cu care se confruntă companiile textile din țară, calcularea corectă a costurilor va ajuta la îmbunătățirea poziției competitive prin sprijinirea proceselor de luare a deciziilor. Apoi, tehnica propusă poate fi implementată în practică în contextul companiilor textile din România, dar și din alte țări în curs de dezvoltare pentru a le îmbunătăți avantajul competitiv.

După analiza acestor rezultate putem afirma că aplicarea unor practici mai simple este mai potrivită și accesibilă pentru IMM-uri. În pofida modificărilor continue în practicile contabilității de gestiune, se poate observa că metodele tradiționale domină și astăzi mediul de afaceri, iar acest lucru poate fi legat de faptul că experiența și informațiile disponibile cu privire la aceste metode sunt ușor de găsit și de accesat, în comparație cu informațiile disponibile despre practicile contabile moderne.

În final, putem afirma că, contabilitatea de gestiune nu se limitează doar la acumularea unor date referitoare la consumurile de resurse, nu reprezintă un suport de construire a unor modele previzionale și de evaluare a consecințelor acțiunilor întreprinse, fiecare entitate economică stabilindu-și nevoia de informații interne la un nivel mai mult sau mai puțin analitic, în funcție de obiective propuse. Contabilitatea managerială furnizează informațiile de care managerii au nevoie în procesul de luare a deciziilor, cuantifică și raportează informații atât financiare cât și nefinanciare, informații care vin în sprijinul managerilor pentru luarea celor mai optime și relevante decizii care vor permite atingerea scopurilor entității.

Referințe bibliografice

1. Abdel-Kader, M. & Luther, R. (2008) 'The impact of firm characteristics on management accounting practices: A UK-based empirical analysis,' *The British Accounting Review*, 40 (1), 2-27
2. Chapman, C., & Kern, A. (2012). *Developing accurate costing systems*. Working paper. Imperial College London.
3. Choe, J.-M. (2004), 'The relationships among management accounting information, organizational learning and production performance,' *The Journal of Strategic Information Systems*, 13 (1), 61-85

4. Cooper, Robin și Robert S. Kaplan. Proiectarea sistemelor de management al costurilor: text și cazuri. Prentice Hall, 1999
5. Gichaaga, P.M. (2014) Effects of MAPs on financial performance of manufacturing companies in Kenya. Nairobi: Master of Science in Finance Dissertation, School of Business, University of Nairobi
6. Ittner, h.d & Larcker, D.F (1998), "Are Nonfinancial Measures Leading Indicators of Financial Performance An Analysis of Customer Satisfaction", *Journal of Accounting Research*, 36, 1-35
7. Joshi, P.L. (2001), "The international diffusion of the new management accounting practices: the case of India", *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 10(1), 85-109
8. Kennerley, M., & Neely, A. (2002). A framework of the factors affecting the evolution of performance measurement systems. *International Journal of Operations & Production Management*, 22(11), 1222-1245
9. Klamer, T. (1973), "The Association of capital Budgeting Techniques with Firm Performance", *The Accounting Review*, 48(2), 353-364
10. Levin H M, Glass G V, Meister G 1987 A Cost-effectiveness analysis of computer-assisted instruction. *Eval. Rev.* 11(1): 50-72
11. Mihalciuc, C.C., *Organizarea contabilitatii de gestiune in entitatile economice*, Ed. Didactica si Pedagogica, Bucuresti, 2015
12. Miller, G. Jeffrey & Vollmann, E. Thomas – The Hidden Factory, *Harvard Business Review*, <https://hbr.org/1985/09/the-hidden-factory>
13. Nuhu, N.A., Baird, K. & Appuhami, R. (2016), 'The Association between the Use of MAPs with Organizational Change and Organizational Performance,' In M.J. Epstein & M.A. Malina, eds. *Advances in Management Accounting*. Emerald Group Publishing Limited. pp.67-98.
14. Talha, M., Raja, J.B. & Seetharaman, A. (2010), 'A New Look At Management Accounting,' *Journal of Applied Business Research*, 26 (4), 83-96
15. Tyler F. Thomas- Motivating revisions of management accounting systems: An examination of organizational goals and accounting feedback , *Accounting, Organizations and Society* 53 (2016) 1-16
16. Wouters, M., & Roijmans, D. (2011). Using prototypes to induce experimentation and knowledge integration in the development of enabling accounting information. *Contemporary Accounting Research*, 28(2), 708-736.

THE PROFESSIONAL ACCOUNTANT DURING THE COVID-19 PANDEMIC. CHANGES, SKILLS AND CHALLENGES

Dorina PLESCACI

E-mail: plescaci.dorina.sicadm21@uab.ro

Scientific coordinator: **Sorin-Ciprian TEIUȘAN**, lecturer ph.d.

E-mail: ciprian.teiusan@uab.ro

“1 Decembrie 1918” University of Alba Iulia, România

Abstract. *Currently, the COVID-19 pandemic is the phenomenon that has impacted people's lives and work. The accounting profession has been and continues to be subject to continuous challenges, which cause changes in the activity of the accountant. The main purpose of this paper is to present the challenges to which the accounting profession and professional accountancy organizations (PAOs) were subjected in the context of the COVID-19 pandemic. At the same time, the aim is to illustrate the skills required of the accountant before the pandemic and those required during and after the pandemic. Another objective of this research is to present the role of the professional accountant in decision-making in a company in this period. By presenting and analyzing the mentioned aspects, we will be able to illustrate the picture of the current professional accountant. At the same time, we will highlight some characteristics of the accountant of the near future, thus offering professionals and teachers in the field, students, organizations of accountants, an idea of direction in which to develop to stay in the field and be competitive.*

Keywords: *accounting profession, COVID-19, accountant, challenges, skills, decision-making*

JEL Classification: M41

1. Introduction.

The COVID-19 pandemic had a major impact on all spheres of economic and social life. Of course, in turn, the accounting field, has undergone significant changes as a result of the pandemic, and with it the professional accountant has felt the need to adapt his activities to the new context. Nowadays, the professional accountant must be a flexible person, as he is constantly subject to the changes caused by the computerization of accounting. However, the pandemic has managed to bring novelties into the professional life of the accountant.

In the article entitled “The accountant in the digital era and the COVID-19”, the authors mention that “we live at a time of technological change that is unprecedented in its pace, scope and depth of impact. Thus, the Industry 4.0 is an irreversible process and the paradigm shift in the work of accountants, with the transition to Accounting 4.0 is inevitable and even indispensable for the survival of the profession. Although, in recent years, the professionals have been postponing this transition process. However, in March 2020, due to the world pandemic, the business world changed. In the peak of the pandemic of COVID-19, with business activity almost stopped, companies, more than ever, needed technical support and advice from their accountants to survive to the economic catastrophe that was starting. During the economic crisis caused by COVID-19, accountants have done a remarkable job of trenching, being guided by two main objectives: to minimize the economic damage and to save as many jobs as possible, nevertheless, to do so, accountants were forced to reinvent their way of working, taking advantage of new technologies to assist companies. Thus, the global pandemic, on one hand, has increased the need for accountants' transition to Accounting 4.0, on the other hand, it led to an increase in digital technologies use by accountants, accelerating this transition process. In this paradigm shift, it is very important that accountants overcome their fear for change, as well as the fear of being replaced by new technologies. Thereby, there is an unquestionable

need to train the accountants, endowing them with new skills, to face the new reality” (Borrego et al., 2020).

The main purpose of this paper is to present the challenges to which the accounting profession and professional accountancy organizations (PAOs) were subjected in the context of the COVID-19 pandemic. At the same time, the aim is to illustrate the skills required of the accountant before the pandemic and those required during and after the pandemic. Another objective of this research is to present the role of the professional accountant in decision-making in a company in this period. It is important to note that the paper presents the analysis of changes in the accounting profession caused by the pandemic and the skills of the accountant presented in other papers and studies.

2. Literature Review

Currently, the issue of the impact of the COVID-19 pandemic on the work of the professional accountant is addressed in a multitude of studies and articles in the field. The most treated aspects are: the different skills needed by an accountant before and after the pandemic; the role of the accountant in decision making in a company during the pandemic; the changes that have taken place in the accounting profession etc.

The article “The impact of COVID-19 pandemic on the activity of the professional accountant” brings out very well the connection between the impact of COVID-19 and the activity of professional accountants, underlining the fact that “given the role of professional accountants as reliable advisors to entrepreneurs, they are at the forefront (like the doctors from hospitals) in the fight against the economic effects of Coronavirus as this virus has also an economic nature, trying to identify solutions for the rapid healing of businesses in the public interest” (Frumuşanu et al., 2020).

“The practice of accounting has long helped to encourage and grow public and private corporations. The rapid acceleration of the outbreaking crisis of the COVID-19 situation poses significant challenges for the computer and the companies involved in using digital technology in the industry. Accountants must bring value and resolve existing and potential challenges using new technologies to solve risks and obstacles. The study concludes that digital technology is a must-have for professionals to succeed and remain in business throughout this pandemic era” (Kaka, 2020). In this pandemic, “accounting professionals are facing difficulty in disclosing some information about a company. They are information about non-financial and immaterial goodwill properties and challenges in cash flow, collateral losses, and divulgations associated with the imposition of continuity and the related information. Despite these obstacles, foreign accounting professionals have reached a consensus” (Ardiny, 2020). According to Hylan and Rosenberg (2020), accounting professionals are working virtually, and they are using technology to do their work. They are doing their meeting by video conference.

In the article entitled “The Impact of COVID-19 on the Accounting Profession in Bangladesh”, the author mentions that “In the long run, the challenges of the health pandemic illustrate the challenges that the accountancy profession now faces. COVID- 19 has accelerated ten technical developments, two of which are specifically related to the accounting profession, including remote working and remote learning, according to the World Economic Forum. There are digital transitions, and they remain here. It was always important to consider, but the speed of change accelerates, job options and prospects continue to develop, and talent attraction is constantly challenging. Accountants are trying to build solutions for the long-term challenges. Operating models would have to adjust not only for participants but also in economically challenging times worldwide to work effectively. They are trying to ensure workers can function at home (for example, suitable home tools, IT support, connections to Wi-fi or hotspots) to offer access and support tools to sustain

connectivity and competitiveness through digital networking and teamwork. Accounting professionals have to improve or prepare preparations and industry for disaster recovery the continuity arrangements, examine the risk profile, and incorporate techniques for risk management. There are changes in accounting during the pandemic. When accountants prepare the companies' financial statement, they will keep in mind the changes and implement that in the financial information. When auditors audit the financial report, they will also consider the differences in accounting” (Jabin, 2021).

In article “Accountancy skills evolution: Impact of COVID-19 & The path forward”, published by IFAC in 2020, it is mentioned that “Professional accountants are and will continue to be - strategic partners in any setting, be it in the private or public sector. The pandemic tested our capacity as business drivers, and we rose to the occasion. This is a pivotal moment for the accountancy profession - one where we will change old paradigms and embrace new skills for the digital and rapidly evolving world in which we live. How we act in this moment will define the future of the profession, and the opportunity for positive change is immense. Right now, societies and economies around the world are trying to find a way to move forward from a crisis-laden year. Professional accountants are the highly strategic, collaborative, problem solvers who will help businesses and governments - large and small - move forward”.

3. Analyses and Results

If we talk about the skills required of the professional accountant, then, first, we must mention that they are constantly changing. Today’s required skills may be insufficient for a difficult period, such as the COVID-19 pandemic. At the same time, in the future, the required skills will be much more sophisticated and directed towards the concept of personal development and leadership.

In the article entitled “About the skills of a successful accountant in the pandemic context”, the author mentions that “During this unprecedented period of uncertainty related to the COVID-19, every sector is affected and there is a need of a general shift both in the way things are done, but also in the attitude of the people. When referring to the skills of the accountants, we can argue that before the pandemic the main focus was on their knowledge and experience in the field. Their professional competency was seen as the most important asset. However, after the pandemic, it seems that this is no longer enough to remain relevant as a professional accountant. The accountant after COVID-19 must be more flexible and have an open attitude towards change. It should surpass the traditional manner of providing services and seek every opportunity that arises. Moreover, he or she should learn how to cope with the new tools and emerging technologies, as digitalization will be a pillar of paramount importance in the near future” (Nimigeon, 2021).

To ensure a better understanding of the skills accountants need, we will research the information presented in the table 1.

Table 1 **Skills required of the professional accountant**

Skills of accountants:		
Before COVID-19	After COVID-19	In 2025
1. Bachelor’s or master’s degree in Finance and Accounting or relevant		1. Analytical thinking and innovation

2. Proficiency in MS Office package, especially good comprehension of Excel functions	1. Extensive ability to operate in rhythm in a fully digital environment	2. Critical thinking and analysis
	2. Continuously developing cognitive skills for redesign and innovation	3. Creativity, originality and initiative
3. Fluency in English (at least B2)		
4. Analytical mindset	3. Well-established social and emotional skills to ensure effective collaboration	5. Emotional intelligence
		6. Resilience, stress tolerance and flexibility
5. Sense of urgency and ability to work under pressure	4. Adaptability and resilience developed to thrive during the COVID-19 aftershocks and beyond	7. Technology use, monitoring and control
		8. Reasoning, problem-solving and ideation

Source: made by the author

Thus, “the burden for the accounting profession has increased due to COVID-19 since organizations do not have the total capacity to disclose information as per rules and because of decline and the failure to get clear and accurate data. Also, the accounting industry benefits from learning from this experience, which requires solutions and managerial innovation” (Jabin, 2021), and the professional accountant needs more and more sophisticated skills to be competitive and competent in the field.

Regarding the role of the accountant in decision making in a company during the pandemic, the author of the paper “The Financial-Accounting Decision in the Crisis Generated by COVID-19. The Role of the Professional Accountant in the Company” claims that “Having to deal with all the problems generated by the coronavirus pandemic, the companies must take some important decisions, based of accounting information. The decision is a result of the financial accounting process. The decision is a choice made between alternative courses of action in a situation of uncertainty. The quality and quantity of the information provided to the decision-makers by the accounting information system within the organization, is a mandatory condition in order to elaborate correct decisions, in accordance with the reality and which can help to identify solutions to the problems arising in the business activity. Most of the information that the decision makers can have, is the accounting informations thus, they are offered the possibility of an accurate representation of the economic phenomena and processes, having the highest degree of certainty” (Bogasiu, 2020).

Table 2 shows how the accountant contributes to the decision-making process within a company during the pandemic period.

Table 2 **Accountant and decision-making process within a company during the pandemic period**

<p><i>The Accountant must Inform Himself of all the Aids Options</i></p>	<p>Accountants should inform himself about all financial and other forms of aid provided by national governments or at EU level. It is vital the accountants be aware of these forms of aids because these aids might be the key to guarantee the survival of the company. Some examples of these aids could be:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Taxes may be paid in instalments, no default interest in case of late payment; and no penalties in case of late payment; - Advantages regarding the loans provided by banks to companies, like temporary subsidies covering the interest and the guarantee management fee for the loans.
<p><i>The Accountant must Apply the Available aid to the Client Situation</i></p>	<p>In these circumstances the accountant must develop a quick analysis of his client and identify the ways of how the company can benefit most from public support measures. Then, the accountant must offer assistance and counselling to access these emergency financing provided by governments.</p>
<p><i>The Accountant must Offer his Help with Immediate Business Survival</i></p>	<p>There are some measures that the companies could take to avoid collapse, and the accountant must inform the management about their possibilities, such as:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Access the reliefs on offer as soon as possible to maximise the impact; - Review and adjust their cash flow forecasts to determine what impact cuts in sales will have on their ability to pay their suppliers and debt. Businesses should continue to pay their suppliers when they can to help avoid a wide-spread collapse of the financial system.
<p><i>The Accountant Could Help the Company to Develop a Plan for the Medium Term</i></p>	<p>In the actual context the company management could find only one way to avoid the collapse by laying off employees. The accountant must have a realistic and complete analysis and establish if this is the only way. On top of having negative social and societal impacts, cutting down on workforce also constitutes a loss of key skills for the business. This should be a last resort option only, so the accountant should help the company to access all alternative options, aid, and financing available first. It is possible that staff would prefer taking a temporary pay cut over redundancy.</p>
	<p>According to the Institute of Internal Auditing “internal auditing is an independent, objective assurance and consulting activity designed to add value and improve an organization's operations. It helps an organization accomplish its objectives by bringing a systematic,</p>

<p><i>The Accountant Should Have a Strong Collaboration with the Internal Audit Department</i></p>	<p>disciplined approach to evaluate and improve the effectiveness of risk management, control, and governance processes.”</p> <p>According to this definition, the internal audit helps the company to improve the effectiveness of risk management, control, and governance processes. In this context, it is vital to have a strong connexion between the accountant and the internal auditor because the company needs all the expertise of its specialists, to identify the optimal solutions to ensure the survival of the company.</p>
<p><i>The Accountant Should Collaborate with the Financial Statements Auditor</i></p>	<p>In order to respect the principle of business continuity that is seriously affected by the impact of the pandemic by COVID-19.</p>

Source: made by the author based on (Bogasiu, 2020)

Sofia Papadopoulou and Maria Papadopoulou mention in the paper “The Accounting Profession Amidst the COVID-19 Pandemic”, published in 2020, that “The accountant, being the sole link between the state and the taxpayers, has undertaken the task of the implementation of these emergency measures as an instrument of support to the state effort for the avoidance of the private sector financial collapse. Therefore, the role of the accounting profession and its importance is a lot starker in the context of this emergency period. The accountants have made their own effort, devoting more time to their professional activities without remuneration, under particularly adverse conditions of time pressure, work-related stress, anxiety and insecurity”.

In terms of the challenges of the accounting profession and professional accountancy organizations, in the article “COVID-19 impacts. Challenges facing the profession and professional accountancy organisations”, based on a survey of the members of the Confederation of Asian and Pacific Accountants (CAPA), is specified that during the pandemic “The profession is facing a wave of rapid and significant change. Significant change was already anticipated prior to the pandemic. The need for the profession to adapt and remain future-ready and relevant has peppered many discussions in recent years. Some key drivers of change, also identified in a CAPA article published in July 2019 titled “Challenges facing the profession in Asia Pacific”, include: - Rise of technology and innovation; - Heightened regulatory requirements; - Changing market demands; - New business models and emerging industries; - Demand for greater transparency and accountability, including in the public sector; - Next generation’s expectations; - Evolving roles in finance, and skills gaps” (CAPA, 2020).

In his article “The COVID-19 crisis, risk compliance and its aftermath on professional accountants”, Emmanuel John Kaka states that “doing business through physical contact have reduce drastically with the outbreak of covid-19, gradually being replace by digital technology in 2020 and in future. Thus, accountants need to position their firms for these changes from face-to-face or physical contact to virtual devices in order to be in the forefront and set for the new remote and digital technological revolution. Areas trashed by the paper includes: risk and compliance challenge, risk management to be considered during crisis, the need for effective crisis management by the accountant, accountants toolkits for managing covid-19, technology a must have, plan or guiding framework for adding new technology amid crisis of covid-19, effective use of technology, ways accountants can navigate the covid-19 crisis and support needed by the accountants. Embracing

digital technology is a must for accountants if really, they want to be relevant and stay in business in this period of pandemic and in the future” (Kaka, 2020).

Figure 1 shows the challenges to which professional accountancy organisations and their members are subjected.

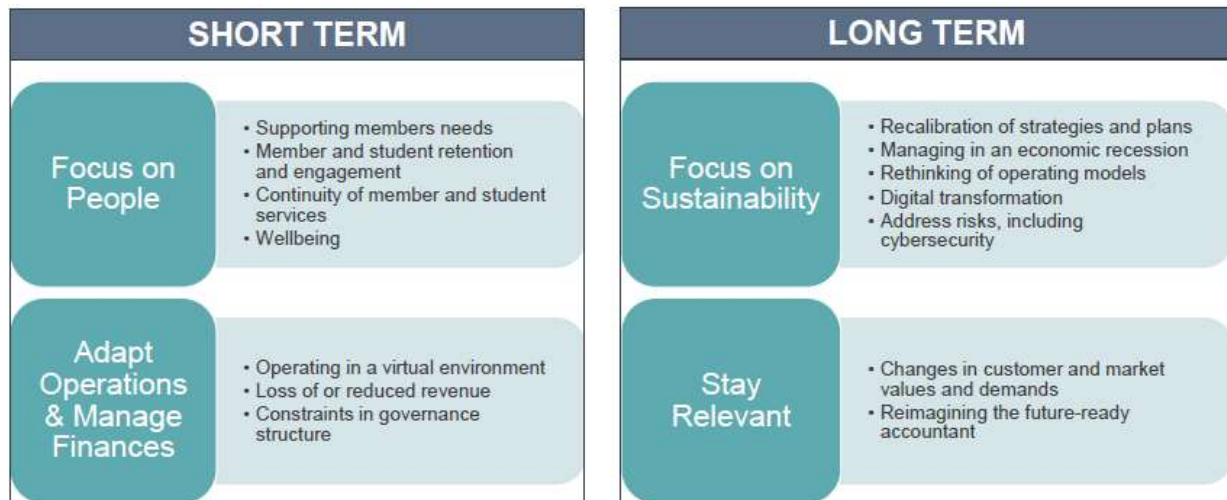

Figure 1. PAOs and their members: Challenges

Source: COVID-19 impacts. Challenges facing the profession and professional accountancy organisations, CAPA, 2020

4. Conclusions

Certainly, the professional accountant was and is influenced by the COVID-19 pandemic. This phenomenon has led to many challenges for the accountant, which have led to both favorable changes (speeding up the digitization process, gaining experience in remote work) and less favorable changes (increasing workload, the emergence of a multitude of new regulations in a relatively short period of time). Professional accountancy organisations have also faced short-term (supporting members needs, operating in a virtual environment) and long-term challenges (rethinking of operating models, changes in customer and market values and demands).

During all this time, not at all easy, the skills needed for a professional accountant have changed. Thus, if until the pandemic, the necessary skills were more related to the level of professional training (holding a bachelor's or master's degree in accounting or finance, operating in Microsoft Office, knowledge in English), then the pandemic came with new skills necessary (free operation in a fully digital environment, the ability to cope with difficult phenomena, such as the COVID-19 pandemic, the ability to adapt). In addition to the above, by 2025, additional skills will be required. These will refer to the continuous personal and professional development of the accountant (critical thinking, analytical spirit, emotional intelligence, continuous learning, flexibility).

At the same time, in the context of the pandemic, the role of the accountant in the decision-making process has been amplified. Thus, the accountant must inform himself of all the aids options; he must apply the available aid to the client situation; he must offer his help with immediat business survival; he could help the company to develop a plan for the medium term; he should have a strong collaboration with the internal audit department; and he should collaborate with the financial statements auditor.

Finally, we note that the accounting profession is constantly changing, and the professional accountant must be a flexible, competent, ambitious person with a strong critical spirit and focused

on personal development to remain competitive in the field, even in difficult times, as a COVID-19 pandemic.

Our research on the impact of the COVID-19 pandemic on the professional accountant will continue, as we are interested in highlighting the opinion of accountants about how much this pandemic has affected them and whether the coronavirus crisis had a positive influence on their professional life or only a negative influence.

Acknowledgments: This article was carried out with the support of the scientific performance scholarship awarded by the “1 Decembrie 1918” University of Alba Iulia by contract no. 765/16.12.2021.

References

1. BORREGO, Ana Clara; PARDAL, Pedro; CARREIRA, Francisco José Alegria. The accountant in the digital era and the Covid-19. 2020.
2. FRUMUȘANU, Nătălița-Mihaela; MARIN, Adreea-Mihaela; MARTIN, Mihaela. The impact of COVID-19 pandemic on the activity of the professional accountant. 2020.
3. KAKA, Emmanuel John. The COVID-19 crisis, risk compliance and its aftermath on professional accountants. *Indonesian Journal of Accounting and Governance* ISSN, 2020, 2579: 7573.
4. ARDINY, Taha AH. The Challenges Facing The Accounting Profession Under The Coronavirus Pandemic (COVID-19). *TANMIYAT AL-RAFIDAIN*, 2020, 39.128: 196-219.
5. HYLAN, C.; ROSENBERG, M. (2021). The State of the Profession: The Impact of COVID-19. *The CPA Journal*, 2021, 7(2), 40-42.
6. JABIN, Shahima. The Impact of COVID-19 on the Accounting Profession in Bangladesh. *The Journal of Industrial Distribution & Business*, 2021, 12.7: 7-14.
7. <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/preparing-future-ready-professionals/discussion/accountancy-skills-evolution-impact-covid-19-path-forward>
8. NIMIGEAN, Anca Ioana, et al. About The Skills Of A Successful Accountant In The Pandemic Context. *Annals-Economy Series*, 2021, 1: 229-234.
9. https://shell.wd3.myworkdayjobs.com/es/ShellCareers/job/Shell-Business-Operations-DOT/Junior-Accountant_R3819
10. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf
11. BOGASIU, Isabela-Raluca. The Financial-Accounting Decision in the Crisis Generated by COVID-19. The Role of the Professional Accountant in the Company. *EIRP Proceedings*, 2020, 15.1.
12. PAPADOPOULOU, Sofia; PAPADOPOULOU, Maria. The Accounting Profession Amidst the COVID-19 Pandemic. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 2020, 10.2.39-59.
13. <http://www.capa.com.my/covid-19-impacts-challenges-facing-the-profession-and-professional-accountancy-organisations/>
14. CARUNGU, Jonida; DI PIETRA, Roberto; MOLINARI, Matteo. The impact of a humanitarian disaster on the working approach of accountants: a study of contingent effects. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 2021.

15. SYREK, Christine, et al. Being an accountant, cook, entertainer and teacher—all at the same time: Changes in employees' work and work-related well-being during the coronavirus (COVID-19) pandemic. *International Journal of Psychology*, 2021.
16. FERENCE, Sarah Beckett. ROOD, Deborah K. STERNA, Stan. WOLFE, Joseph. The indirect impacts of COVID-19 on CPA firms. *Journal of Accountancy*, 2020.
17. RINALDI, Leonardo, et al. Accounting in times of the COVID-19 pandemic: a forum for academic research. In: *Accounting Forum*. Routledge, 2020. p. 180-183.
18. MIHAI, Florin, et al. Heavy Work Investment for the Accounting Profession in Romania at Time of Coronavirus Pandemic. *Amfiteatru Economic*, 2020, 22.14: 1121-1139.
19. https://www.accaglobal.com/sg/en/professional-insights/global-economics/Covid-19_Road_to_recovery.html

SECȚIUNEA LICENȚA

DOI 10.5281/zenodo.6720197
CZU 657.446:336.226.322(478+498)

**COMPARATIVE ANALYSIS OF VALUE ADDED TAX ASPECTS
REGARDING ITS ACCOUNTING AND REPORTING IN REPUBLIC OF
MOLDOVA AND IN ROMÂNIA**

**ANALIZA COMPARATIVĂ A CONTABILITĂȚII ȘI RAPORTĂRII TAXEI
PE VALOARE ADĂUGATĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA ȘI ÎN ROMÂNIA**

Daniela BANCU

bancu.daniela@ase.md

Coordonator științific: **Liliana LAZARI**, ORCID ID: 0000-0001-8310-2341

liliana.lazari@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova

Abstract. *The following article outlines the main aspects regarding the VAT accounting and its' reporting in Moldova compared to the way it is done in Romania. The purpose of the article is to facilitate the comprehension of the VAT in both countries, as the respective tax is usually met with uncertainties or even difficulties in understanding its' nature. Therefore, the work includes conclusive examples of the accounting of VAT in different scenarios, in each of the mentioned countries. As a result, this article highlights some incursions regarding the use of National Standards of Accounting in Moldova (SNC) aligned to the Council Directive 2006/112/EC's stipulations.*

Keywords: *value added tax, VAT, accounting, comparative analysis, tax code, reporting, harmonization*

JEL: H25, M41

Introducere

Printre cele mai importante surse de venit la bugetul unui stat se numără taxa pe valoarea adăugată și, din acest motiv, cercetarea modului corect de contabilizare și raportare al acestui impozit este relevantă în contextul economiei contemporane. Taxa pe valoarea adăugată este generată în toate tranzacțiile economice de vânzare-cumpărare, însă acest impozit este caracterizat de multiple aspecte specifice stabilite de reglementarea fiscală.

Ca urmare a semnării Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană din 27 iunie 2014, Republica Moldova și-a asumat angajamentul de a-și apropia progresiv legislația națională de legislația UE în ceea ce privește domeniul impozitelor și taxelor indirecte [3]. În special, sunt menționate dispozițiile Directivei 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al TVA ce trebuie aplicate în termenele stabilite. Procesul de armonizare presupune redefinirea sistemului TVA referitor la baza de impozitare, faptul generator și exigibilitatea TVA, locul livrării, deducerile, obiectul impozabil și persoanele impozabile, operațiunile taxabile, cotele aplicabile, scutițiile și, nu în ultimul rând, scutițiile în zonele libere.

Actualitatea temei cercetate este condiționată de impactul substanțial al taxei pe valoarea adăugată asupra mediului socio-economic, TVA fiind un impozit indirect, ce are o influență majoră asupra deciziilor de investiții, asupra bunăstării naționale și asupra comportamentului consumatorului.

Scopul acestei cercetări constă în elucidarea similitudinilor și a divergențelor ce țin de contabilizarea și raportarea TVA în Republica Moldova și în România. Pentru realizarea scopului propus, metodele de cercetare folosite la elaborarea prezentului articol includ următoarele: studierea legilor și a actelor normative de bază, analizarea literaturii de specialitate, interpretarea informațiilor, metoda comparației, sinteza conceptelor etc.

TVA este un subiect abordat și de alți cercetători din Republica Moldova, printre care se numără: Bulgac C. [7], Cechina E., Cușmăunsă R. [8], Grigoroș L., Lazari L. [10], Lazari L., Iarovoș S., Racu V. [11], Manole T. [12], Stavinschi T., Timotin A. [15], Șochichiu M., Tostogan P. [16]. De asemenea, tema contabilizării TVA prezintă interes și pentru cercetători din România, cum ar fi: Grigorie-Lăcrița, N., Cioponea M.C. [9], Mateș D., Domil A., Moraru M. [13], [14].

Conținut de bază

Taxa pe valoarea adăugată este un impozit general de stat și, conform Codului Fiscal al Republicii Moldova, Titlul III, este definită ca „o formă de colectare la buget a unei părți a valorii mărfurilor livrate, serviciilor prestate care sunt supuse impozitării pe teritoriul Republicii Moldova, precum și a unei părți din valoarea mărfurilor, serviciilor impozabile importate în Republica Moldova” [1].

În România, taxa pe valoarea adăugată este definită succint conform Legii nr. 227/2015 privind Codul Fiscal, Titlul VII, ca fiind „un impozit indirect datorat la bugetul statului și care este colectat conform prevederilor prezentului titlu” [2].

Denumirea de „taxă pe valoarea adăugată” – deși consacrată de legislațiile naționale ale ambelor țări și de documentele organizațiilor internaționale – este inadecvată, deoarece TVA, de fapt, este un impozit care are rol și caracteristici diferite de ceea ce în fiscalitate se numește „taxă”. Termenul „taxă” ce se utilizează în sintagma „taxa pe valoarea adăugată” trebuie văzut ca un tribut adus tradiției, deoarece utilizarea acestui termen nu este de natură să confere taxei pe valoarea adăugată statutul juridic de taxă.

Prin urmare, pentru a permite distingerea elementelor ce conturează diferențele dintre impozite și taxe, este propusă sinteza efectuată în tabelul 1.

Tabelul 1. Diferențe dintre impozite și taxe

Impozite	Taxe
Plata impozitelor este obligatorie.	Plata taxelor este facultativă (benevolă).
Plata se face fără obligația din partea statului la o contraprestație sau un echivalent direct și imediat către persoanele fizice și juridice.	Plata se face cu obligația din partea prestatorului la o contraprestație sau un echivalent direct și imediat către persoanele fizice și juridice.
Impozitele se stabilesc și se percep numai de către unitățile specializate ale statului.	Taxele pot fi instituite atât de stat, cât și de unitățile private autorizate.
Cuquantumul impozitelor este stabilit prin lege și există sancțiuni în caz de neplată.	Nivelul taxei plătite este în funcție de mărimea și importanța serviciului prestat.
Cei care plătesc impozitele poartă numele de contribuabili.	Cei care plătesc taxele sunt numiți plătitori.
Termenul de plată este precis stabilit prin lege.	Termenul de plata se stabilește, de regulă, în momentul solicitării serviciului sau după prestarea acestuia.

Sursa: elaborat de autor în baza [9, pag. 151]

În Republica Moldova, conform art. 112 al Codului Fiscal, entitatea este obligată să se înregistreze în calitate de contribuabil al TVA, dacă aceasta a efectuat (sau estimează că va efectua) într-o perioadă de 12 luni consecutive livrări de mărfuri și servicii în sumă ce depășește 1,2 milioane de lei, cu excepția livrărilor scutite de TVA fără drept de deducere și a celor care nu constituie obiect impozabil. În România, conform art. 316 din Codul Fiscal, entitatea la care cifra de afaceri anuală depășește plafonul de 88500 euro (al cărui echivalent în lei românești se stabilește la cursul de schimb comunicat de Banca Națională a României la data aderării și se rotunjește la următoarea mie, respectiv 300000 lei românești) sau care estimează că vor depăși acest plafon în cursul anului calendaristic sunt obligate să solicite înregistrarea ca plătitor de TVA organelor fiscale corespunzătoare. La data de 26 februarie 2022, echivalentul a 300000 lei românești este de aproximativ 1,24 milioane lei. Respectiv, condițiile de înregistrare a entităților în calitate de contribuabil al TVA sunt asemănătoare sub aspectul plafonului valoric stabilit în cele două țări. Atât în Republica Moldova, cât și în România, legea permite entităților să opteze pentru trecerea la regim normal de TVA fără depășirea plafonului menționat anterior. Companiile pot opta pentru această variantă întrucât este posibilă deducerea taxei pe valoarea adăugată în cazul în care TVA deductibil este mai mare decât TVA colectat.

Taxa pe valoarea adăugată este considerată drept impozit cu un caracter regresiv, deoarece impozitează toți consumatorii cu aceeași sumă indiferent de venituri sau de capacitatea acestora de a plăti.

Cotele utilizate pentru calcularea acestor impozite nu sunt diferențiate în funcție de venit, averea sau situația personală a celor care cumpără mărfuri sau apelează la servicii ce fac obiectul impozitului indirect. Drept urmare, impozitele indirecte lasă impresia că afectează, în aceeași măsură veniturile tuturor categoriilor sociale. Cercetătoarea Manole Tatiana susține că, în realitate, impozitele indirecte afectează în mod deosebit pe cei cu venituri mici, deoarece impozitele indirecte se percep, de regulă, la vânzarea bunurilor de larg consum [12, pag. 209].

Respectiv, în tabelul 2 sunt indicate cotele TVA în Republica Moldova și în România.

Tabelul 2. Cotele TVA în Republica Moldova și în România în anul 2022

Țara	Republica Moldova	România
Cota-standard	20%	19%
Cote reduse	8%, 12%	5%, 9%

Sursa: elaborat de autor în baza [1],[2]

Livrările de mărfuri și servicii care se impozitează la o cotă redusă sunt expuse în tabelul 3.

Tabelul 3

Republica Moldova		România	
8%	12%	5%	9%
la pâine, produse de panificație, la lapte, produse lactate, la medicamente, la gaze naturale și lichefiate, la producția din zootehnie, fitotehnie și horticultură, la zahăr din sfeclă de zahăr, la biocombustibilul solid destinat producerii energiei electrice,	la serviciile de cazare, la sectorul HORECA	la manuale școlare, cărți, ziare și reviste (cu excepția celor destinate publicității), serviciile de permitere a accesului la castele, muzee, monumente istorice, de arhitectură și arheologice, grădini zoologice și botanice, târguri, expoziții, evenimente culturale sau sportive, cinematografe, livrarea locuințelor ca parte a politicii sociale (inclusiv terenul), la serviciile de cazare, la serviciile de restaurant și catering, dreptul de utilizare a facilităților sportive, transportul în scop turistic, alimentele de înaltă valoare calitativă (eco/tradiționale), livrarea de lemn de foc, livrarea de energie termică în sezonul rece	livrarea de proteze (cu excepția protezelor dentare), produse ortopedice, medicamente de uz uman și veterinar, la alimente, băuturi nealcoolice, la livrarea apei pentru irigații, la îngrășăminte și pesticide, la serviciile de alimentare cu apă și de canalizare

energiei termice și ape calde			
----------------------------------	--	--	--

Sursa: elaborat de autor în baza [1],[2]

Menționăm că, prin derogare de la prevederile art. 96 din Codul fiscal nr. 1163/1997, pe perioada stării de urgență care se prelungește până la 15 martie 2022, cota redusă a TVA este de 6% la produsele alimentare și/sau la băuturi, cu excepția producției alcoolice, preparate sau nepreparate, pentru consumul uman din cadrul sectorului HORECA, dar și la serviciile de cazare, indiferent de categoria de confort [6].

Directiva TVA permite alegerea propriei cote standard de impozitare, cu singura condiție ca aceasta să nu fie mai mica de 15%, iar cotele reduse pot fi de cel puțin 5% [4]. Atât cotele din Republica Moldova, cât și din România sunt conforme acestor cerințe.

La procurările de bunuri, este necesar de calculat suma TVA care urmează a fi achitată furnizorilor, cu excepția cazurilor în care acestea sunt scutite de TVA. În Republica Moldova, modul de recunoaștere și evaluarea datoriilor privind TVA sunt reglementate de SNC „Capital propriu și datorii” [5]. Evidența analitică a datoriilor privind decontările cu bugetul se ține pe feluri de impozite și taxe. Pentru ținerea evidenței sintetice a TVA, este destinat contul de pasiv 534 „Datorii față de buget”, subcontul 534.4 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată”. În creditul subcontului 534.4 se reflectă apariția și majorarea datoriilor calculate față de buget privind TVA, iar în debit se înregistrează TVA la procurare și plățile virate efectiv. Soldul final este creditor și reprezintă suma datoriilor întreprinderii privind plățile datorate bugetului la sfârșitul perioadei de gestiune. Pentru a ține evidența datoriilor privind taxa pe valoarea adăugată, entitatea înscrie operațiile aferente TVA în Registrul contabil al subcontului 534.4. Conform art. 118 al Codului Fiscal, fiecare subiect impozabil este obligat să țină evidența mărfurilor și serviciile livrate, dar și a mărfurile, serviciilor procurate [1].

Respectiv, fiecare factură fiscală de livrare se înscrie cronologic în Registrul de evidență a livrărilor, iar fiecare factură fiscală de procurare se înscrie în Registrul de evidență al procurărilor. În baza datelor din Registrul de evidență a livrărilor și din Registrul de evidență al procurărilor, se întocmește Declarația privind taxa pe valoarea adăugată. Documentul primar la tranzacțiile în țară este factura fiscală, iar la import - Declarația Vamală.

În România, contabilitatea sintetică a TVA se ține la contul bifuncțional 442 „Taxa pe valoarea adăugată”, care se detaliază pe conturi de gradul II:

- 442.6 „TVA deductibilă” – cont de activ, pentru intrări;
- 442.7 „TVA colectată” – cont de pasiv, pentru ieșiri;
- 442.8 „TVA neexigibilă – cont bifuncțional;
- 442.3 „TVA de plată”, cont de pasiv și 442.4 „TVA de recuperat”, cont de activ - sunt destinate pentru decontarea TVA la sfârșitul lunii.

Conform art. 321 al Codului Fiscal din România, entitățile plătitoare de TVA trebuie să țină evidența livrărilor și procurărilor prin întocmirea jurnalelor pentru vânzări și pentru cumpărări, registre și alte documente similare.

În continuare se va prezenta modul de contabilizare al TVA la procurarea de bunuri de la o entitate ce este înregistrată ca plătitor de TVA.

Exemplul 1. Înregistrarea TVA la procurarea materialelor de la entitate plătitoare de TVA

Conform facturii fiscale, tipografia „Alfa” SRL a procurat de la „Beta” SRL hârtie Ofset Cotlas la valoarea de 508,80 lei, inclusiv TVA și hârtie Ofset Arcoset la valoarea de 300,00 lei, preț fără TVA.

Procurarea materialelor și calcularea TVA ce urmează a fi achitată furnizorului se reflectă prin următoarea formulă contabilă compusă:

În Republica Moldova:

Debit contul 211 „Materiale”,	
subcontul 211.1 „Materii prime și materiale de bază”/ Ofset Cotlas	– 424,00 lei
Debit contul 211 „Materiale”,	
subcontul 211.1 „Materii prime și materiale de bază”/Ofset Arcoset	– 300,00 lei
Debit contul 534 „Datorii față de buget”,	
subcontul 534.4 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată”	– 144,80 lei
Credit contul 521 „Datorii comerciale curente”,	
subcontul 521.1 „Datorii comerciale în țară”	– 868,80 lei

Taxa pe valoarea adăugată deductibilă este în sumă de 144,80 lei și a fost calculată astfel:

TVA deductibilă = $(508,80 * 20)/120 + 300 * 20\% = 84,80 + 60 = 144,80$ lei.

În România:

%	=	401	<u>865,80 lei</u>
301		„Furnizori”	427,56 lei
„Materii prime”/Ofset Cotlas			
301			300,00 lei
„Materii prime”/Ofset Arcoset			
442.6			138,24 lei
„TVA deductibilă”			

Taxa pe valoarea adăugată deductibilă este în sumă de 138,24 lei și a fost calculată astfel:

TVA deductibilă = $(508,80 * 19)/119 + 300 * 19\% = 81,24 + 57,00 = 138,24$ lei.

Dacă se analizează situația din perspectiva entității „Beta” SRL, va fi contabilizată vânzarea la preț de piață a produselor și calcularea sumei TVA, în conformitate cu datele din exemplul 1.

Exemplul 2. Înregistrarea TVA la vânzarea mărfurilor

Conform facturii fiscale, „Beta” SRL a vândut entității „Alfa” SRL hârtie Ofset Cotlas la valoarea de 508,80 lei, preț inclusiv TVA și hârtie Ofset Arcoset la valoarea de 300,00 lei, fără TVA. De asemenea, se cunoaște că valoarea contabilă a hârtiei Ofset Cotlas este de 390,00 lei, iar a hârtiei Ofset Arcoset este de 230,50 lei. **În Republica Moldova**, reflectarea costului mărfurilor vândute are loc astfel:

Debit contul 711 „Costul vânzărilor”,	
subcontul 711.2 „Valoarea contabilă a mărfurilor vândute”	- 620,50 lei
Credit contul 217 „Mărfuri”,	
subcontul 217.1 „Bunuri procurate în vederea revânzării”/Ofset Cotlas	- 390,00 lei
Credit contul 217 „Mărfuri”,	
subcontul 217.1 „Bunuri procurate în vederea revânzării”/Ofset Arcoset	- 230,50 lei

Vânzarea mărfurilor și calcularea TVA se reflectă prin următoarea formulă contabilă compusă:

Debit contul 221 „Creanțe comerciale”,	
subcontul 221.1 „Creanțe comerciale în țară”	– 868,00 lei
Credit contul 611 „Venituri din vânzări”,	
subcontul 611.2 „Venituri din vânzarea mărfurilor”	– 724,00 lei
Credit contul 534 „Datorii față de buget”,	

subcontul 534.4 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată” – 144,80 lei

Suma TVA colectată este 144,80 lei.

În România:

Reflectarea costului mărfurilor vândute are loc astfel:

607	=	%	<u>620,50 lei</u>
„Cheltuieli privind mărfurile”		301	390,00
		„Materii prime”/Ofset Cotlas	
		301	230,50
		„Materii prime”/Ofset Arcoset	

Vânzarea mărfurilor și calcularea TVA se reflectă prin următoarea formulă contabilă compusă:

411.1	=	%	<u>865,80 lei</u>
„Clienți”		707	727,56 lei
		„Venituri din vânzarea mărfurilor”	
		442.7	138,24 lei
		„TVA colectată”	

Suma TVA colectată este 138,24 lei.

Pe lângă facturile fiscale de livrare, în Registrul de evidență a livrărilor se înscriu și avansurile primite, deoarece la primirea avansurilor, de asemenea, se calculează TVA. Conform prevederilor art. 108 din Codul Fiscal, dacă factura fiscală este eliberată sau plata este primită până la momentul efectuării livrării, data livrării se consideră data eliberării facturii fiscale sau data primirii plății, în dependență de ce are loc mai înainte [1].

Entitățile pot să primească avansuri în contul livrării ulterioare de bunuri. Până la livrarea produselor sau presarea serviciilor, aceste avansuri primite se consideră datorii.

Exemplul 3. Înregistrarea TVA la primirea avansurilor

În luna februarie 2022, în baza ordinului de plată, „Alfa” SRL a primit un avans în sumă de 18200,00 lei de la „Gama” SRL pentru produsele ce urmează a fi livrate în luna martie.

În Republica Moldova, înregistrarea în contabilitate a avansului primit pentru livrarea ulterioară de bunuri se face după formula:

Debit contul 242 „Conturi curente în monedă națională”,
subcontul 242.1 „Numerar la conturi nelegat” – 18200,00 lei

Credit contul 523 „Avansuri primite curente”,
subcontul 523.1 „Avansuri primite în țară” – 18200,00 lei

Conform Codului Fiscal, avansurile primite se supun TVA, care se calculează în avans, după formula:

Debit contul 225 „Creanțe ale bugetului”,
subcontul 225.2 „Creanțe privind taxa pe valoarea adăugată” – 3033,33 lei

Credit contul 534 „Datorii față de buget”,
subcontul 534.4 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată” – 3033,33 lei

TVA colectată este în sumă de 3033,33 lei și a fost calculată astfel:

TVA colectată = $(18200,00 * 20) / 120 = 3033,33$ lei.

Sumele primite în avans pentru livrările impozabile ulterioare condiționează apariția datoriei față de buget privind TVA și înregistrarea în Registrul de evidență a livrărilor.

La livrarea propriu zisă, care va avea loc în următoarea lună, are loc decontarea avansului:

<i>Debit contul 523 „Avansuri primite curente”,</i>	
<i>subcontul 523.1 „Avansuri primite în țară”</i>	– 18200,00 lei
<i>Credit contul 221 „Creanțe comerciale”,</i>	
<i>subcontul 221.1 „Creanțe comerciale în țară”</i>	– 18200,00 lei

Totodată, are loc decontarea sumei TVA aferentă avansurilor, întocmindu-se următoarea formulă contabilă:

<i>Debit contul 534 „Datorii față de buget”,</i>	
<i>subcontul 534.4 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată”</i>	– 3033,33 lei
<i>Credit contul 225 „Creanțe ale bugetului”,</i>	
<i>subcontul 225.2 „Creanțe privind taxa pe valoarea adăugată”</i>	– 3033,33 lei

În România, conform art. 282 al Codului Fiscal, exigibilitatea TVA aferente avansurilor primite intervine la data la care se încasează avansul, pentru plățile în avans efectuate înainte de data la care intervine faptul generator.

Primirea avansului pentru livrarea ulterioară de bunuri și calculul TVA, în baza facturii de avans, se face conform formulei:

411.1	=	%	<u>18200,00 lei</u>
„Clienți”		419	15294,12 lei
		„Clienți-creditori”	
		442.7	2905,88 lei
		„TVA colectată”	

TVA colectată este în sumă de 2905,88 lei și a fost calculată astfel:

TVA colectată = $(18200,00 * 19) / 119 = 2905,88$ lei.

În baza ordinului de plată, încasarea propriu-zisă a avansului se reflectă astfel:

512.1	=	411.1	<u>18200,00 lei</u>
„Conturi la bănci în lei”		„Clienți”	

La livrarea produselor în luna martie, are loc stornarea avansului (în roșu):

411.1	=	%	<u>(18200) lei</u>
„Clienți”		419	(15294,12) lei
		„Clienți-creditori”	
		442.7	(2905,88) lei
		„TVA colectată”	

În exemplele de mai sus este arătat modul de contabilizare al TVA la cota standard. Pentru celelalte cote, formulele de calcul vor fi adaptate corespunzător.

În Republica Moldova, procurările și livrările sunt înregistrate cronologic, respectiv, în Registrul de evidență a procurărilor și în Registrul de evidență a livrărilor, în baza cărora se întocmește lunar Declarația privind taxa pe valoarea adăugată (forma TVA 12). Conform art. 115 al Codului fiscal, subiectul impozabil este obligat să prezinte declarația privind TVA pentru fiecare perioadă fiscală la Serviciul fiscal de Stat nu mai târziu de 25 a lunii care urmează după încheierea perioadei fiscale.

Declarația privind TVA se prezintă, în mod obligatoriu, utilizând metode automatizate de raportare electronică.

În România, conform art. 323 al Codului fiscal, subiecții impozabili au obligația de a depune lunar la Agenția Națională de Administrare Fiscală un decont de taxă (declarația fiscală D300) până la data de 25 inclusiv a lunii următoare celei în care se încheie perioada fiscală respectivă. Atât în Republica Moldova, cât și în România, perioada fiscală privind TVA este luna calendaristică.

În continuare, analizăm două cazuri distincte care pot apărea la determinarea obligației fiscale:

- 1) TVA deductibilă < TVA colectată;
- 2) TVA deductibilă > TVA colectată.

Primul caz:

Disponem de următoarele informații: la sfârșitul lunii februarie 2022, entitatea „Alfa” SRL a înregistrat TVA deductibilă în sumă de 43260,22 lei și TVA colectată în sumă de 47243,39 lei.

În baza acestor informații, determinăm TVA ce trebuie achitată la buget pentru luna februarie, astfel este posibilă completarea Declarației privind TVA pentru luna februarie 2022.

$TVA \text{ de achitat la buget} = TVA \text{ colectată} - TVA \text{ deductibilă} = 47243,39 - 43260,22 = 3983,17 \text{ lei.}$

În acest caz, „Alfa” SRL este obligată prin lege să achite la buget suma impozitului calculat. Pentru achitarea sumei de 3983,17 lei, entitatea întocmește un ordin de plată, în baza căruia are loc transferul sumei la contul trezorerial al Ministerului Finanțelor – Trezoreria de stat.

În Republica Moldova:

Stingerea datoriei privind TVA față de buget se face în baza ordinului de plată, conform următoarei formule contabile:

<i>Debit contul 534 „Datorii față de buget”,</i>	
<i>subcontul 534.4 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată”</i>	<i>– 3983,17 lei</i>
<i>Credit contul 242 „Conturi curente în monedă națională”,</i>	
<i>subcontul 242.1 „Numerar în conturi nelegat”</i>	<i>– 3983,17 lei</i>

În România:

Formula contabilă de înregistrarea decontului de TVA este următoarea:

<i>442.7</i>	=	%	<i>47243,39 lei</i>
<i>„TVA colectată”</i>		<i>442.6</i>	<i>43260,22</i>
		<i>„TVA deductibilă”</i>	
		<i>442.3</i>	<i>3983,17 lei</i>
		<i>„TVA de plată”</i>	

Transferarea la buget a TVA de plată se reflectă prin următoarea formulă contabilă:

<i>442.3</i>	=	<i>512.1</i>	<i>3983,17 lei</i>
<i>„TVA de plată”</i>		<i>„Conturi la bănci în lei”</i>	

Al doilea caz:

Disponem de următoarele informații: la sfârșitul lunii ianuarie 2022, entitatea „Alfa” SRL a înregistrat TVA deductibilă în sumă de 33516,68 lei și TVA colectată în sumă de 24567,89 lei.

Așa cum TVA deductibilă > TVA colectată, **în Republica Moldova** vom înregistra creanța bugetului:

$TVA \text{ colectată} - TVA \text{ deductibilă} = 24567,89 - 33516,68 = -8948,79 \text{ lei.}$

Rezultă că apare creanța bugetului, în sumă de 8948,79 lei, care se înscrie în Declarația privind TVA pentru ianuarie 2022, ca suma TVA destinată deducerii în perioada fiscală ulterioară.

Creanțele bugetului privind taxa pe valoarea adăugată față de întreprindere apar atunci când suma TVA deductibilă depășește suma TVA calculată și atunci când sunt efectuate supraplăți în buget. Pentru evidența sintetică este destinat *contul de activ 225 „Creanțe ale bugetului”, subcontul 225.2 „Creanțe privind taxa pe valoarea adăugată”*. În debitul acestui cont se reflectă apariția sau majorarea creanțelor bugetului privind TVA, iar în credit se înregistrează stingerea sau diminuarea creanțelor bugetului privind TVA. Soldul este debitor și reprezintă datoriile bugetului privind TVA față de întreprindere la finele perioadei de gestiune.

Astfel, la apariția creanței bugetului privind TVA se înregistrează următoarea formulă contabilă:

*Debit contul 225 „Creanțe ale bugetului”,
subcontul 225.2 „Creanțe privind taxa pe valoarea adăugată”* – 8948,79 lei

*Credit contul 534 „Datorii față de buget”,
subcontul 534.4 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată”* – 8948,79 lei

În România, înregistrarea decontului TVA în acest caz se face prin următoarea formulă compusă:

%	=	442.6	<u>33516,68 lei</u>
442.7		„TVA deductibilă”	24567,89
„TVA colectată”			
442.4			8948,79
„TVA de recuperat”			

Conform art. 303 al Codului Fiscal al României, în situația în care TVA deductibilă este mai mare decât TVA colectată într-o perioadă fiscală, rezultă un excedent în perioada de raportare, care se numește sumă negativă a taxei.

În acest caz, entitatea poate alege una dintre cele două opțiuni:

- Solicitarea rambursării sumei de la Bugetul de Stat;
- Reportarea sumei în decontul perioadei următoare.

Concluzii

În baza analizei comparative efectuate, s-a observat că există similitudini între modul de înregistrare a entităților ca persoană impozabilă, operațiunile impozabile, bazele de impozitare în Republica Moldova și în România. Totuși, au fost identificate deosebiri ce țin de cotele TVA, numărul de conturi destinate pentru ținerea evidenței TVA, modul de contabilizare al TVA aferent avansurilor primite și aspecte ce țin de determinarea obligației fiscale.

Diferențele ce țin de raportarea TVA se referă la faptul că în Republica Moldova, completarea Declarației privind TVA se efectuează în baza informațiilor înregistrate la contul 534.4, prin calcul matematic, în urma căruia se determină dacă are loc stingerea datoriei față de buget sau dacă apare creanța bugetului, pe când în România se face adițional înregistrarea decontului TVA, prin care se determină apariția TVA de plată sau TVA de recuperat, reieșind din utilizarea mai multor conturi contabile pentru evidența TVA.

În concluzie, procesul de armonizare al legislației naționale privind TVA reprezintă o provocare pentru autorități, dar și pentru mediul de afaceri. Chiar dacă scopul principal este de a dezvolta potențialul economic al Republicii Moldova, tranziția nu este una lipsită de dificultăți. Aproximarea legislației naționale de cea a UE necesită informarea și pregătirea continuă a specialiștilor, a plătitorilor de impozite, dar și a mediului academic, care modelează viitorii specialiști.

Referințe bibliografice:

1. *Codul Fiscal*: nr. 1163-XIII din 24.04.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, ediție specială. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128022&lang=ro#
2. *Legea nr. 227/2015 privind Codul Fiscal*. Disponibil: https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/Cod_fiscal_norme_11022020.htm
3. *Acord de asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte* (JO L 260, 30.8.2014, pp. 4-738). Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:22014A0830%2801%29>
4. *Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată*. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0112&from=RO>
5. *Standardul Național de Contabilitate „Capital propriu și datorii”*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 233-237, art. 153, din 22.10.2013. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128127&lang=ro#
6. Hotărârea (CNESP) nr.1 din 13 ianuarie 2022. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/hotararea_cnesp_nr.1_din_13.01.2022.pdf
7. BULGAC, Corina. *Armonizarea politicii fiscale a Republicii Moldova în contextul integrării în Uniunea Europeană*. În: *Conferința științifică internațională consacrată celei de-a 25-a aniversări a ASEM „25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”*, 23-24 septembrie 2016, Volumul V: Culegere de articole selectiv. Chișinău: ASEM, 2016. pp. 136-142. ISBN 978-9975-75-834-5 (PDF). Disponibil: https://ase.md/files/publicatii/epub/conf_09.16_vol5.pdf
8. CECHINA, E., CUȘMĂUNȘĂ, R. *Problemele restituirii TVA și tariful vamal în regimul vamal de perfecționare activă*. În: *Paradigm of accounting and auditing: national realities, regional and international trends, international scientific conference*: Comunicări ale conferinței științifice internaționale, Ed. a 5-a, 1 aprilie, 2016. Chișinău: ASEM, 2016. pp. 152-156. ISBN 978-9975-127-48-6 (PDF). Disponibil: https://caae.ase.md/files/caae/conf/conf_aprilie_2016.pdf
9. GRIGORIE-LĂCRIȚA, Nicolae, CIOPONEA, Mariana-Cristina. *Finanțe publice și management*. București: Editura Fundației România de mâine, 2004. 364 p.
10. GRIGOROI, Lilia, LAZARI, Liliana și autorii. *Contabilitatea întreprinderii*. Ediția a III-a, revăzută și actualizată. Chișinău: Editura Cartier: ASEM, 2021. 800p. ISBN 978-9975-86-456-5 (Cartier) ISBN 978-9975-75-984-7 (ASEM).
11. LAZARI, Liliana, IAROVROI, Stanislav, RACU, Valeria. *Gestiunea fiscală între evaziune și inteligență contabilă*. În: *Provocările contabilității în viziunea tinerilor cercetători*, International Scientific Student Conference, 15 martie 2018, Chișinău 2018, p. 40-47. ISBN 978-9975-75-923-6. Disponibil: https://ase.md/files/caae/conf/conf_con_15.03.18.pdf
12. MANOLE, Tatiana. *Finanțe publice: Teorie și aplicații*. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 1998. 348 p.
13. MATEȘ, D., DOMIL, A., MORARU M. *Armonizarea legislației fiscale a UE privind TVA*. În: *Conferința științifică internațională „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii”*: Culegere de articole selectiv, Volumul III, 25-26 septembrie, 2015. Chișinău: ASEM, 2015. pp. 19-27. ISBN 978-9975-75-714-0 (PDF). Disponibil: https://ase.md/files/publicatii/epub/conf_09.15_vol3.pdf
14. MATEȘ, D., DOMIL, A., MORARU, M. *Particularități privind implicațiile fiscale ale TVA în cazul tranzacțiilor intracomunitare*. În: *Conferința științifică internațională „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii”*: Culegere de articole selectiv, Volumul III, 25-26 septembrie, 2015. Chișinău: ASEM, 2015. pp. 28-35. ISBN 978-9975-75-714-0 (PDF). Disponibil: https://ase.md/files/publicatii/epub/conf_09.15_vol3.pdf
15. STAVINSCHI, T., TIMOTIN A. *Configurarea sistemului de T.V.A. în urma implementării Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană*. În: Monitorul Fiscal FISC.MD, Nr.5(27), 2015. Disponibil: https://monitorul.fisc.md/expert/configurarea_sistemului_de_tva_in_urma_implementationii_acordului_de_asociere_dintre_republica_moldova_si_uniunea_europeana.html
16. ȘOCHICHIU, M., TOSTOGAN, P. *Trecerea în cont a taxei pe valoarea adăugată*. În: *Simpozionul științific al tinerilor cercetători: Consacrat celei de-a 25-a aniversări a ASEM*, Ed. a 25-a, 22-23 aprilie, 2016. Chișinău: ASEM, 2016. pp. 174-175. ISBN 978-9975-75-816-1 (PDF). Disponibil: https://ase.md/files/publicatii/epub/simp_04.16_ro.pdf

ADDRESSING THE DEPRECIATION OF FIXED ASSETS IN ACCORDANCE WITH NATIONAL AND INTERNATIONAL REGULATIONS

ABORDAREA DEPRECIERII MIJLOACELOR FIXE CONFORM REGLEMENTĂRILOR NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE

Maia BAJAN, ORCID ID: 0000-0001-6903-8275

bajan.maia@ase.md

Irina BRIGHIDIN

brighidin.irina@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract. *The aim of this paper is to highlight the convergences and divergences of depreciation of fixed assets at the national and international levels according to IAS 36. The topicality of the topic is that the performance of an organization is closely related to the sustainability and profitability of fixed assets. The analysis of specialized websites (Google Scholar, VOSviewer) was used as research methods. At the same time I used the analytical method, the comparison method, the induction and deduction method. As a result, we have emphasized the close link between the depreciation of fixed assets at national and international level.*

Key words: *depreciation of fixed assets, book value, fair value less costs to sell, recoverable amount, value in use*

JEL: M41

Introducere. Obiectivul contabilității constă în asigurarea cu informație veridică și obiectivă privind performanța și poziția financiară a entității. Scopul acestei lucrări este de a evidenția convergențele și divergențele deprecierei mijloacelor fixe la nivel național și internațional. Actualitatea subiectului este că performanța unei organizații se bazează pe sustenabilitatea și rentabilitatea mijloacelor fixe.

Pentru realizarea cercetării fost studiată literatura de specialitate de pe site-urile web specializate (Google Scholar, VOSviewer), și folosite metoda analitică, metoda comparației, metoda inducției și deducției. În urma cercetării s-a accentuat legătura strânsă dintre amortizarea mijloacelor fixe la nivel național și internațional.

Analiza literaturii de specialitate.

Situațiile financiare reprezintă imaginea fidelă pe care trebuie să o ofere fiecare entitate la finele perioadei de gestiune cu privire la poziția și performanțele entității. Toate elementele raportate de contabilitate trec printr-un proces de evaluare.

Deprecierea este o componentă esențială a procesului de evaluare conform cerințelor naționale și internaționale. Prin depreciere se prezintă pierderea de valoare cauzată de factorii externi, în special acei factori corelați cu modificările în cerere și oferta produselor realizate cu ajutorul aceluși activ. Ținând cont că mijloacele fixe dețin în majoritatea entităților o pondere destul de mare, studierea și compararea modului de recunoaștere, contabilizare și raportare financiară a pierderii de depreciere a mijloacelor fixe din perspectiva Standardelor Naționale de Contabilitate (SNC) și a Standardelor

Internațional de Raportare Financiară (IFRS) este una relevantă, fiind evidențiate aspectele practice de determinare și contabilizare a deprecierei mijloacelor fixe.

Deprecierea mijloacelor fixe conform reglemenărilor naționale este tratată în conformitate cu SNC „Deprecierea activelor”, care prescrie cerințe minime de prezentare a informațiilor în situațiile financiare privind deprecierea mijloacelor fixe precum:

- ✓ Evenimentele și circumstanțele care au condus la recunoașterea sau reluarea fiecărei pierderii semnificative din depreciere;
- ✓ Informațiile ce au servit drept bază pentru determinarea valorii juste minus costurile de vânzare a activelor depreciate;
- ✓ Sumele pierderilor din depreciere recunoscute sau reluate în cursul perioadei de gestiune;
- ✓ Descrierea grupelor de active depreciate și modificările acestor grupuri pe parcursul perioadei de gestiune;
- ✓ Soldul pierderilor din depreciere la începutul și sfârșitul perioadei de gestiune.

Din cerințele prescrise identificarea faptului dacă un activ reevaluat poate fi depreciat depinde de metodele utilizate la reevaluarea acestuia.

Metoda 1. Dacă valoarea reevaluată a activului este determinată în baza valorii de piață, unica diferență o reprezintă costurile suplimentare directe necesare pentru vânzarea activului:

- Cazul în care costurile de vânzare sunt ne semnificative, valoarea justă minus costurile de vânzare a activului reevaluat poate fi practic identică sau mai mare decât valoarea sa reevaluată (justă). Astfel, după aplicarea cerințelor de reevaluare activul reevaluat nu se consideră a fi depreciat și valoarea justă minus costurile de vânzare nu trebuie estimată.
- Situația în care costurile de vânzare sunt semnificative, valoarea justă minus costurile de vânzare a activului reevaluat este mai mică decât valoarea reevaluată. Astfel, după aplicarea cerințelor de reevaluare vor fi utilizate prevederile SNC „Deprecierea Activelor” privind deprecierea activului reevaluat.

Metoda 2. Dacă valoarea reevaluată a activului este determinată pe baza altei metode decât valoarea sa de piață, valoarea reevaluată poate fi mai mare sau mai mică decât valoarea sa justă minus costurile de vânzare. De aceea, după aplicarea cerințelor de reevaluare vor fi utilizate prevederile SNC „Deprecierea Activelor” privind deprecierea activului reevaluat.

Entitatea trebuie să determine la fiecare dată de raportare dacă există/nu există indici ai deprecierei unui activ (grup de active). Dacă există careva indici ai deprecierei activelor, entitatea determină valoarea justă minus costurile de vânzare a acestora. Dacă nu există nici un indice al deprecierei activelor, valoarea justă minus costurile de vânzare nu se determină. Un activ (grup de active) este depreciat atunci când valoarea sa contabilă depășește valoarea justă minus costurile de vânzare. SNC „Deprecierea Activelor” nu stipulează modul în care se analizează, determină și documentează faptul existenței/ inexistenței unor indici de depreciere, în acest caz rămâne la decizia entității să definească în politicile sale contabile anumii indici ai deprecierei relevanți pentru entitate. Acești indici pot fi atât interni cât și externi prezentați în tabelul 1.

Tabel 1.Indicii deprecierei

Indici interni	Indici externi
Existența dovezilor referitoare la învechirea sau deteriorarea fizică	Diminuarea semnificativă a valorii de piață a activelor

Modificări semnificative, cu efect negativ asupra entității, privind durata și modul de utilizare a mijloacelor fixe	Modificări negative în mediul tehnologic, economic sau legal care afectează entitatea
Alți indici care reflectă faptul că beneficiile economice generate de un mijloc fix vor fi mai mici decât cele scontate	Producerea calamităților și altor evenimente excepționale cât și alți indici identificați de entitate

Sursa: Elaborat de autor în baza SNC, „Deprecierea activelor”

Pentru a prezenta o claritate la cele expuse, venim cu un exemplu.

Exemplu. Entitatea deține următoarele imobilizări corporale: două clădiri și un teren. În perioada de gestiune a avut loc scăderea prețurilor pe piața bunurilor imobiliare. În baza datelor din exemplu, scăderea prețurilor la bunurile imobiliare reprezintă un indice al deprecierei pentru imobilizările corporale deținute de entitate și, ca urmare, entitatea trebuie să testeze aceste active pentru depreciere. Deprecierea poate fi contabilizată prin utilizarea conturilor prezentate în figura 1.

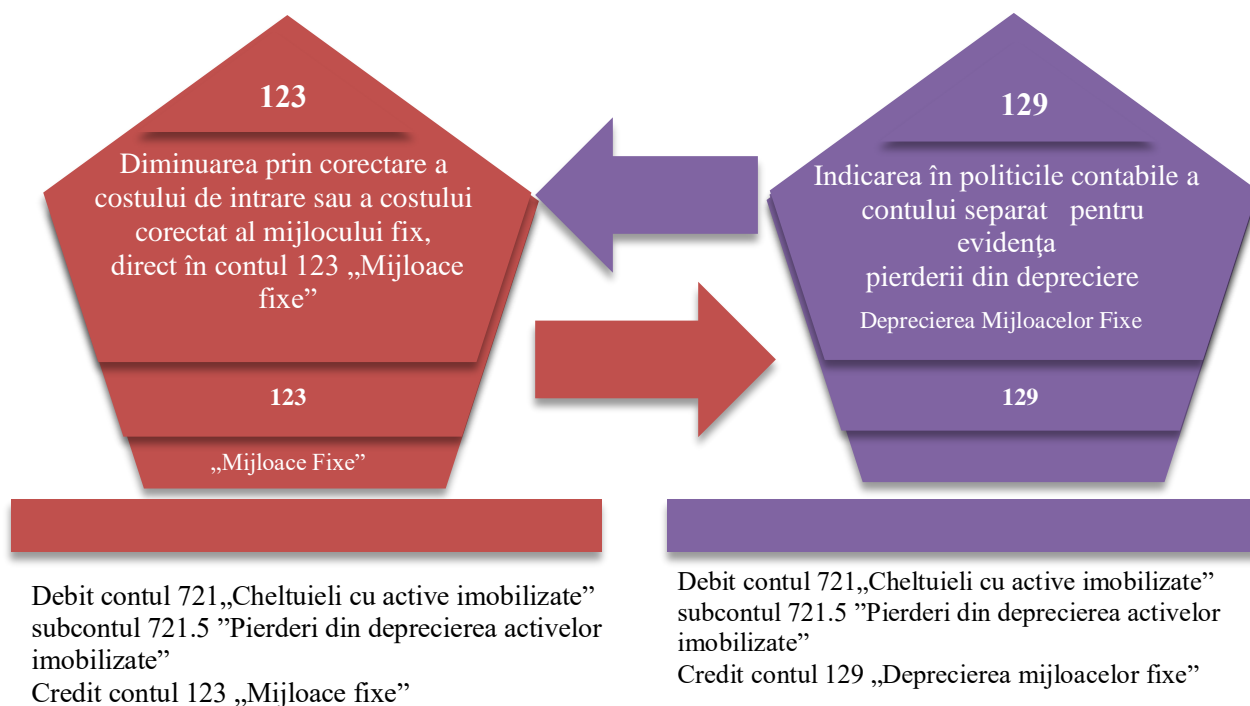

Figura 1. Contabilizarea deprecierei mijloacelor fixe

Sursa: Elaborat de autor în baza SNC, „Deprecierea Activelor”

Deprecierea mijloacelor fixe conform reglementărilor internaționale este tratată conform IAS 36 „Deprecierea activelor”, care prescrie recunoașterea imediată a pierderilor rezultate din deprecierea activelor, asigurându-se astfel că activele nu sunt înregistrate și prezentate în situațiile financiare la valori mai mari decât cele recuperabile. Determinarea pierderii de depreciere a mijloacelor fixe evidențiază aceeași consecutivitate a acțiunilor. O diferență majoră dintre prevederile internaționale față de cadrul național este faptul că entitatea este obligată să determine de rând cu valoarea justă minus costurile vânzării și valoarea de utilizare. Ulterior se compară și se selectează cea mai mică valoare dintre valoarea de utilizare și valoarea justă minus costurile vânzării. Astfel conform IAS 36 „Deprecierea activelor” s-au parcurge următoarele etape la determinarea deprecierei mijloacelor fixe:

1. Determinarea la data raportării a existenței/inexistenței indiciilor de depreciere.
2. La apariția indicilor de depreciere entitatea trebuie să determine valoarea justă minus costurile de vânzare pentru fiecare mijloc fix.
3. Conform IAS 36 trebuie să se mai determine și valoarea de utilizare, care ulterior va fi comparată.
4. Compararea valorii de utilizare cu valoarea justă minus costurile vânzării pentru estimarea valorii recuperabile a mijlocului fix.

Concluzii. În baza celor expuse, pentru testarea la depreciere a mijloacelor fixe conform SNC „Deprecierea Activelor”, se compară valoarea justă minus costurile vânzării cu valoarea contabilă a mijlocului fix. Dacă valoarea contabilă este mai mare decât valoarea justă minus costurile vânzării, atunci mijlocul fix urmează să fie depreciat.

În timp ce pentru testarea la depreciere a mijloacelor fixe conform IAS 36 „Deprecierea Activelor” determinarea valorii juste minus costurile asociate cedării nu este suficientă pentru a stabili dacă mijlocul fix este depreciat. Este obligatoriu a determina valoarea de utilizare a mijlocul fix, care reprezintă valoarea actualizată a fluxurilor de trezorerie viitoare preconizate să se obțină de la un mijloc fix sau de la o unitate generatoare de numerar.

Aprecierea greșită a valorii depreciate a mijloacelor fixe duc la modificarea calității informațiilor prezentate în situațiile financiare. Atât cadrul național cât și cel internațional se bazează pe verificarea și analiza prezenței indicatorilor privind deprecierea mijloacelor fixe. Conform IAS 36, valoarea contabilă a mijlocului fix va crește până la valoarea sa recuperabilă, dar fără a depăși valoarea netă contabilă pe care ar fi avut-o mijlocul fix dacă nu era depreciat. În acest sens între IAS 36 „Deprecierea activelor” și SNC „Deprecierea Activelor” referitoare la deprecierea mijloacelor fixe putem concluziona că avem o similitudine majoră.

Referințe bibliografice:

1. Legea Contabilității și Raportării Financiare nr.287/2017. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125231&lang=ro#.
2. IAS 36 „Deprecierea activelor”. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/content/standardele-interna%C8%9Bionale-de-raportare-financiar%C4%83-2017-red-book>;
3. SNC „Deprecierea Activelor”. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/content/standardele-na%C8%9Bionale-de-contabilitate-aprobate-prin-ordinul-nr118>;
4. GRIGOROI Lilia, LAZARI Liliana, BALTEȘ Nicolae, Contabilitatea deprecierei mijloacelor fixe în viziune națională și internațională, 2016, ISSN online 2345-1033.

RELEVANCE OF EQUITY INFORMATION IN THE DECISION-MAKING PROCESS

RELEVANȚA INFORMAȚIILOR AFERENTE CAPITALULUI PROPRIU ÎN PROCESUL DECIZIONAL

Daniela GHEDEA

d.ghdea2019@gmail.com

Galina BĂDICU, ORCID ID: 0000-0002-9429-3654

badicu.galina@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract: *In the condition of globalization, equity information has become a decisive factor in success. In order to make the most of their opportunities on the national and international market, economic entities need, in advance, relevant quality information to enable them to objectively assess their viability in the face of impediments. Providing accurate, complete and timely information on equity directly influences the quality of economic decisions. This research demonstrates that the quality of information is characterized by the specific features, functions and requirements of the information and depends on the accuracy with which they are interpreted, the procedures and techniques of collection and processing, the level of training of those who process it, and the interests of users. In order to achieve the proposed objectives, there were used several research methods including: analytics, comparison, induction and synthesis.*

Keywords: *own capital, decision-making process, users of accounting information*

JEL: M41

Introducere

Actualmente, este tot mai accentuată exigența, dar și oportunitatea informațiilor aferente capitalului propriu în procesul decizional, în condițiile creșterii credibilității și relevanței pentru utilizatori. Semnificația și structura capitalului propriu este una dintre temele cele mai abordate de literatura de specialitate datorită importanței sale pentru acestea. Relația dintre structura capitalului propriu și factorii săi determinanți reprezintă una dintre principalele preocupări ale managementului entităților întrucât reprezintă, de cele mai multe ori, centrul funcției de maximizare a valorii entității.

Capitalul propriu caracterizează posibilitățile financiare de dezvoltare ale entității și demonstrează de ce bunuri dispune entitatea pentru a-și desfășura activitatea și a obține un anumit profit. O importanță majoră, în acest sens, îl are raportul dintre diferite tipuri de surse de finanțare ale entității. Nu este întâmplător faptul că mărimea, structura și modificările capitalului propriu prezintă un interes deosebit pentru toate grupele de utilizatori ale situațiilor financiare, de aceea este rezonabil de a investiga semnificația și structura capitalului propriu.

Capitalul reprezintă o categorie economică care include totalitatea surselor de finanțare stabile, care prin asociere cu ceilalți factori de producție (natura și munca) participă la realizarea de noi bunuri economice, în scopul de a obține profit. În contextul globalizării, acest factor de producție poate constitui un instrument eficace pentru implementarea unor politici globale, care să vizeze îmbunătățirea condițiilor sociale și de mediu înconjurător [3].

Capitalul propriu debutează în cadrul unei entități cu capitalul social, completat după primul ciclu de activitate cu noi elemente precum profitul și eventualele rezerve constituite [6]. Din punct de vedere contabil, capitalul propriu exprimă finanțarea proprie a bunurilor economice aflate în circuitul patrimonial al entității, reprezentând mărimea rămasă în activele entității după scăderea datoriilor [1]. Abordarea capitalului propriu ca sursă proprie de finanțare este cea mai fundamentală, deoarece

rămâne, în mod permanent, la dispoziția entității și participă împreună cu sursele împrumutate la finanțarea activității economico-financiare a acesteia [4].

Cercetarea de față își propune o investigație a fundamentelor teoretice aferente capitalului propriu în vederea identificării utilității acestuia în procesul decizional.

Scopul acestei cercetări constă în prezentarea celor mai relevante aspecte în legislația națională cu referire la capitalul propriu, dar și de a demonstra importanța informațiilor aferente în procesul decizional, ci și pentru a formula concluziile legate de subiectul cercetării. Pentru a realiza și pune în valoare scopul cercetării, au fost stabilite următoarele obiective:

- expunerea și clarificarea modului în care legislația națională definește și clasifică capitalul propriu și social;
- unele aspecte privind simbioza elementelor componente ale capitalului cu conturile contabile și indicatorii situațiilor financiare;
- sinteza aspectelor cercetate și formularea concluziilor.

Cercetarea noastră intenționează să demonstreze și să accentueze importanța capitalului propriu în activitatea entității. Ca tehnică indirectă de cercetare am utilizat analiza prevederilor legislației în domeniul contabilității în vederea realizării unei recenzii calitative cu privire la capitalul propriu. Cu ajutorul metodelor de analiză și sinteză, precum și cu aplicarea elementelor de comparație, inducție și deducție a fost posibilă înregistrarea și evidențierea principalelor informații relevante ce țin de domeniul de cercetare.

Conținutul de bază

O condiție indispensabilă pentru dezvoltarea economică a entităților o reprezintă formarea unui capital propriu suficient pentru asigurarea unei reputații și obținerea încrederii investitorilor în perspectivele de dezvoltare strategică.

În literatura de specialitate, se conțin diverse abordări referitoare la semnificația capitalului propriu. Pentru a analiza capitalul propriu, este necesar, în primul rând, de a examina definiția acestuia, deoarece, în literatura de specialitate, ea diferă în funcție de obiectivele întreprinzătorului și interesele utilizatorilor de informație contabilă. Abordările aferente capitalului propriu evidențiază elementele care stau la baza definirii capitalului propriu, acestea fiind legate de cantitate de mijloace de producție, de valoare a mijloacelor de producție, de factorii de producție, de expresie bănească a investițiilor realizate, de suma de bani pusă în comun de indivizi pentru începerea unui parteneriat, de finanțare proprie a bunurilor economice etc. Deși nu există o definiție unanim recunoscută a capitalului propriu, literatura de specialitate îi atribuie numeroase sensuri. Potrivit economistului Nassau Senior „capitalul a fost atât de divers definit, încât poate fi îndoielnic dacă semnificația sa a fost vreodată înțeleasă” [2]. La câteva dintre ele, ne vom referi în continuare.

Analiza critică a literaturii de specialitate a permis identificarea următoarelor abordări privind capitalul, în general, și capitalul propriu, în special. În general, capitalul a fost exprimat prin „capital fizic” sau prin „capital bănesc” necesar desfășurării activităților economice ale entităților economice. Derularea unei activități economice este condiționată de existența și utilizarea mijloacelor materiale și bănești, determinate de specificul activității fiecărei entități. După Toma, capitalul include totalitatea surselor de finanțare stabile, proprii și străine, care participă la realizarea de noi bunuri economice, în vederea obținerii profitului [18]. De-a lungul istoriei gândirii economice termenul de capital a fost folosit cu sensul de o „sumă de bani care aduce un venit suplimentar celui care-l posedă” [14].

Dintr-o viziune contabilă, „capitalul” a fost legat de la început de conceptul de „credit”, deși deseori acest cuvânt însoțește elemente de activ, precum capital fix, capital intelectual, capital de lucru, cheltuieli de capital etc. Din cercetările lui Nobes a reieșit că capitalul poate avea următoarele sensuri: a) capital social; b) sumă a tuturor soldurilor capitalurilor proprii; c) sumă a capitalurilor proprii și a datoriilor pe termen lung [11]. Potrivit Dicționarului Universal pentru Afaceri și Comerț al lui Postlethwayt, capitalul reprezintă, pentru comercianți, bancheri și negustori, suma de bani pusă în comun de indivizi pentru începerea unui parteneriat [15]. Pentru proprietari, capitalul este reprezentat doar de capitalurile proprii, în timp ce pentru entitatea economică, în general, capitalul

este format din datorii și capitaluri proprii [19]. Capitalul propriu stă la baza oricărei afaceri deoarece constituie sursa inițială de finanțare a entității economice de către investitori, la care se pot adăuga ulterior alte resurse financiare atrase de la terți. Capitalurile proprii ale entității economice constituie o sursă permanentă de finanțare a activului imobilizat, care conferă acesteia o anumită siguranță și stabilitate financiară și credibilitate în fața partenerilor de afaceri [12]. Dreptul de proprietate asupra capitalului propriu este conferit acționarilor sau asociațiilor care și-au asumat riscul antreprenorial în cadrul entității economice [20].

Din punct de vedere financiar, capitalul cuprinde totalitatea resurselor bănești atrase de la diverși proprietari, necesare achiziționării mijloacelor utilizate în obținerea bunurilor și a serviciilor, cu scopul obținerii unui câștig. Proprietarii capitalului sunt reprezentați inițial de către acționarii sau asociații care constituie un capital social pentru demararea afacerii, la care se adaugă, pe parcursul derulării activității economice, alte terțe persoane ce creditează întreprinderea. Renumitul savant Erich A. Helfert menționează că capitalul propriu ale acționarilor, reprezintă suma netă a contribuțiilor diferitor clase de acționari la finanțarea afacerii, precum și profiturile acumulate în timp și nedistribuite acestora sub formă de dividend [8]. După Lazari, capitalul propriu reflectă finanțarea proprie a bunurilor economice aflate în patrimoniul entității, ce încorporează resursele economice ale entității, iar elementele componente ce formează capitalul influențează diferit asupra acestuia [7].

Din punct de vedere structural, capitalului reprezintă, în cea mai simplă definiție, modul în care pasivul din bilanțul unei entități este împărțit între surse de finanțare proprii și surse de finanțare împrumutate. Acest raport este foarte important pentru performanța societății, pentru nivelul dividendelor plătite acționarilor entității, pentru gradul de îndatorare și pentru optimizarea costurilor îndatorării.

Conform prevederilor SNC „Capital propriu și datorii”, capital propriu reprezintă mărimea rămasă în activele entității după scăderea datoriilor [16, pct. 4] și include capitalul social și neînregistrat, primele de capital, rezervele, profitul (pierderea), rezervele din reevaluare și alte elemente ale capitalului propriu [16, pct. 5].

În opinia noastră, prevederile naționale, ce reglementează conținutul indicatorilor situațiilor financiare, nu explică nici conținutul economic și nici scopul acestui indicator, doar modalitatea de calcul ca diferența dintre total active și total datorii certe și incerte.

În urma analizei opiniilor și abordărilor referitoare la delimitarea noțiunii de capital propriu, autorii propun definirea mai aprofundată a conținutului acestora. *Astfel, capitalul propriu reprezintă o sursă permanentă de finanțare proprie necesară desfășurării activității, constituită inițial prin aporturile proprietarilor asigurând interesele patrimoniale ale creditorilor și fondatorilor (acționarilor), și ulterior din profitul obținut și alte surse nerambursabile, care conferă entității o anumită siguranță și stabilitate financiară, precum și credibilitate în fața partenerilor de afaceri.*

Din punct de vedere al raportării financiare, valoarea capitalului propriu se prezintă în *Bilanț și Situația modificărilor capitalului propriu*. Componenta capitalului propriu și corelarea elementelor componente ale acestuia cu conturile contabile și indicatorii situațiilor financiare se prezintă în figura de mai jos.

Informațiile generalizate în figura 1 relevă structura și componentele capitalului propriu la nivel de entitate și legătura surselor de finanțare proprie dintre Bilanț, Situația de profit și pierdere și conturile sintetice destinate pentru evidența capitalului propriu. Astfel, constatăm o diferență între clasificarea efectuată în situațiile financiare și prezentarea conturilor în planul general de conturi. Dacă în situații financiare, primele de capital se consideră un element component separat, atunci în planul general de conturi acestea sunt în componența „capitalului social, neînregistrat și primelor de capital”. Totodată, rezervele din reevaluare constituie și ele un element component separat în situațiile financiare, iar în planul general de conturi se regăsesc în categoria „alte elemente de capital propriu”.

Considerăm că detalierea informațiilor aferente capitalului propriu în situațiile financiare oferă informații consistente pentru luarea deciziilor de către toate categoriile de utilizatori. În contextul decizional, bilanțul este o trecere în revistă cumulativă a impactului investițiilor existente, a deciziilor de finanțare aferente și a rezultatului net al acestor investiții.

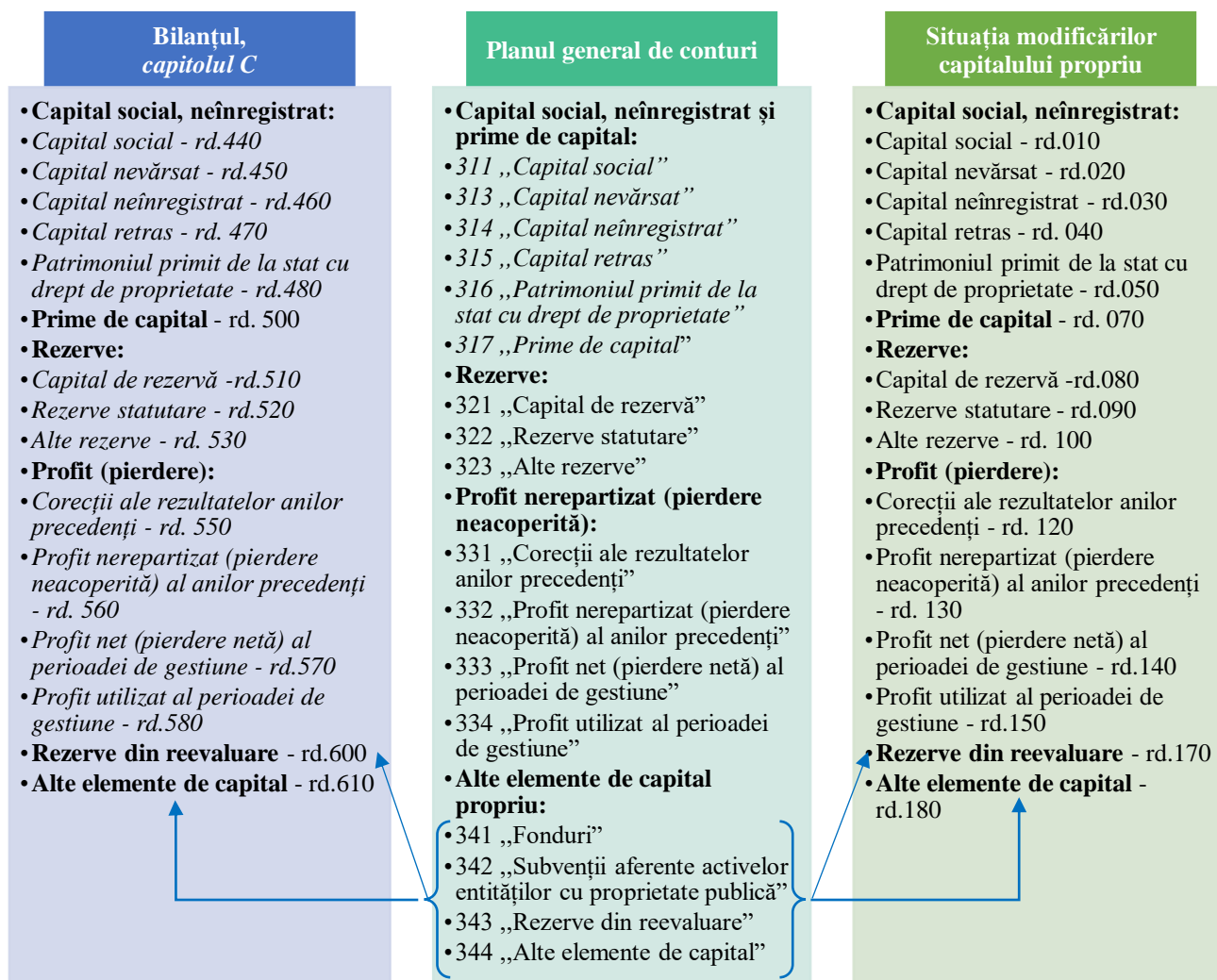

Figura 1. Simbioza elementelor componente ale capitalului cu conturile contabile și indicatorii situațiilor financiare

Sursa: elaborat de autori în baza prevederilor legislației naționale [13], [17]

Figura 1 este o reprezentare conceptuală a bilanțului și a relaționării sale cu planul general de conturi și situația modificărilor capitalului propriu. Astfel, bilanțul descrie poziția financiară a entității la un moment dat și reflectă efectul cumulat al deciziilor manageriale anterioare. Principalele schimbări pe parcursul perioadei în capitalul propriu al entității putem analiza în Situația modificărilor capitalului propriu, care oferă mai multe detalii în ceea ce privește schimbările intervenite în valoarea și structura capitalului propriu între data de deschidere și cea de închidere a bilanțului.

O primă decizie ce modifică capitalul propriu este plata dividendelor. Aceste plăți afectează atât numerarul, cât și nivelul profitului nerepartizat, care este o parte a capitalului propriu. O altă decizie ce afectează capitalul este și cea a emisiunii de noi acțiuni, rascumpărarea acțiunilor prin alocarea surplusului de numerar, care pot fi vândute ulterior, și respectiv, vor modifica fie primele de capital, fie profitul nerepartizat. Deasemenea, informațiile aferente capitalului propriu pot fi utilizate la aprecierea posibilităților extinderii și diversificării activității operaționale pe seama surselor proprii.

Înființarea unei entități presupune punerea la dispoziția acesteia a unor aporturi. Astfel, valoarea totală a cotelor în capitalul social (acțiuni, cote de participație etc., în funcție de forma organizatorico-juridică a entității) ale proprietarilor entității, care acordă acestora drepturi stabilite de statutul acesteia și de legislația în vigoare reprezintă **capitalul social**. Modul de formare a capitalului social este reglementat de actele legislative ale Republicii Moldova [9], [10] și actele de constituire a entității (*contract sau declarația de constituire, statut, elaborat în conformitate cu legislația*). Mărimea capitalului social se indică în actele de constituire ale entității și/sau în alte documente prevăzute în legislație.

Legea privind SRL nu mai prevede o valoare minima pe care trebuie sa o aiba un capital social, suma de 1 leu reprezentand ceva simbolic. Totusi, exista câteva situații în care valoarea mică a acestuia poate sta în calea dezvoltării unei entități. Un business cu un capital social scăzut nu va avea acces la finanțare, decat într-o măsură limitată. Este și normal ca bancile să refuze finanțarea, pentru că aceasta ar reprezenta un risc mult prea mare de nerambursare. Astfel, diminuarea capitalului social nu este cea mai bună decizie pentru entitățile care își doresc să se împrumute în viitor.

În practica constituirii societăților depunerea aporturilor în capitalul social, sub formă de mijloace bănești, se efectuează pînă la înregistrarea de stat, iar restul aporturilor pot fi depuse de proprietari astfel: la societățile pe acțiuni în termen de 2 luni de la data înregistrării de stat [9, alin. (3) al art.35], [9, alin. (7) al art.39], iar la societățile cu răspundere limitată în cel mult 6 luni de la data înregistrării societății [10, art.22]. Așa dar, la depunerea în capitalul social ca aport al mijloacelor bănești, fondatorul (ii) își deschid cont special în bănci privind depunerea aportului la capitalul social.

În acest context, legiitorul prevede următoarele aspecte privind capitalul social în societățile pe acțiuni și cele cu răspundere limitată, figura 2.

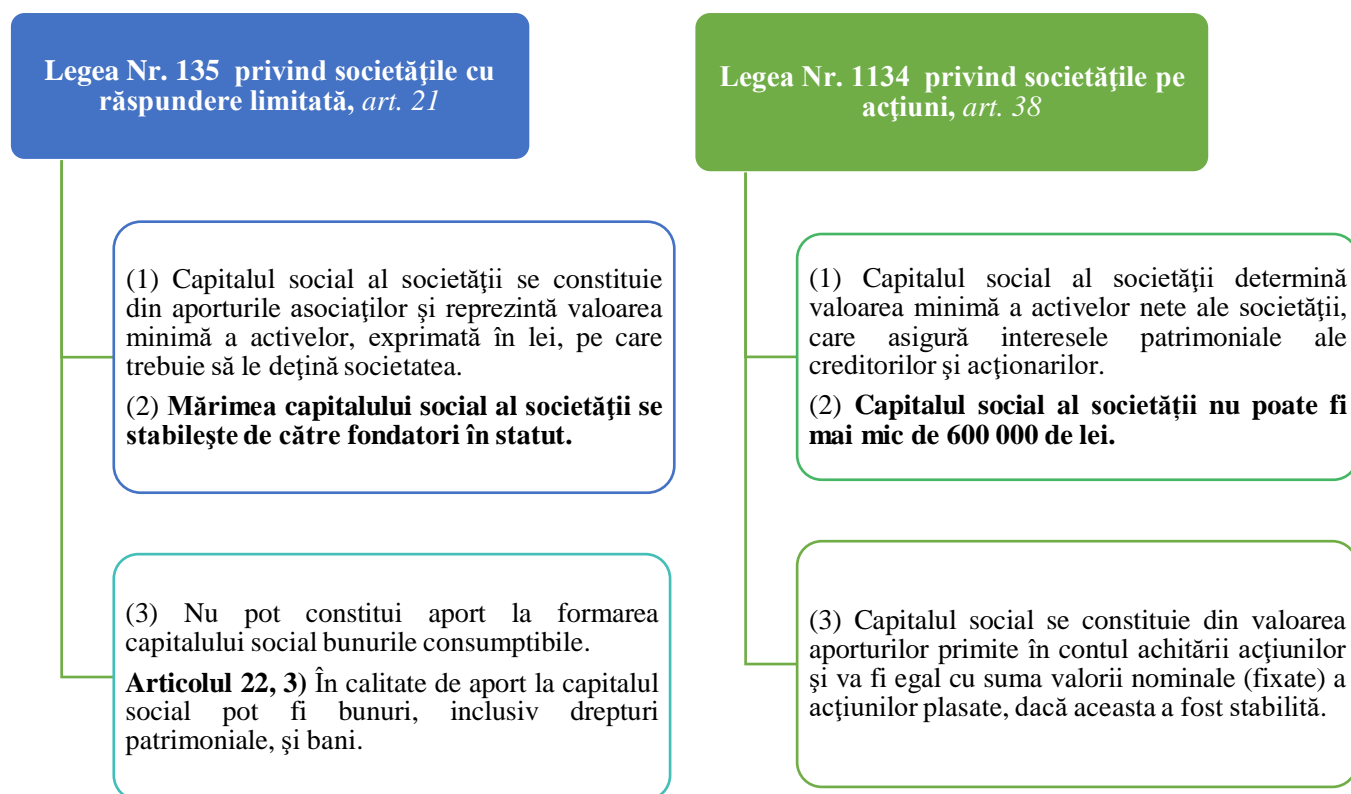

Figura 2. Semnificația capitalului social prin prisma legislației naționale

Sursa: elaborat de autori în baza prevederilor legislației naționale [9], [10]

Realizarea unui capital social este primul pas către deschiderea unei entități. Astfel, deducem că o condiție indispensabilă pentru dezvoltarea economică a entităților o reprezintă formarea unui capital social suficient pentru asigurarea dezvoltării strategice. Din punct de vedere al contabilitatii, capitalul social nu are o existență reală, ci este mai degrabă o cifră convenită de fondatori, acționari, asociați. Din punct de vedere juridic, capitalul social reflectă obligațiile pe care o entitate le are față de acționarii și asociații ei. El este practic o datorie (un pasiv) pe termen nedeterminat. Acest lucru face ca un SRL să răspundă direct în fața tuturor creditorilor, în urma aportului pe care acestia l-au adus capitalului social. De exemplu, dacă business-ul datorează unui investitor o anumită sumă și nu i-o poate plăti, atunci el are posibilitatea să revendice de la un asociat suma respectivă, ca valoare a aportului adus capitalului entității.

În acest context, putem consemna unele particularități-caracteristici ale capitalului social:

de protejare a intereselor creditorilor entității întrucât reprezintă cea mai importantă garanție pentru aceștia;

- **de apreciere a potențialului economic** în vederea atragerii unui posibil creditor. Astfel, potențialul trebuie să fie unul bine stabilit și calculat. Cu cât este mai mare potențialul economic, cu atât investitorul va avea mai multă încredere;

prin existența unor drepturi, care permit repartizația puterii în societate sau a dividendelor în funcție de aportul la capitalul social.

Conform SNC „Capital propriu și datorii”, **primele de capital** reprezintă [16, pct. 4]:

1. Diferența favorabilă dintre valoarea efectivă și valoarea nominală a părților sociale depuse în capitalul social;
2. Diferența favorabilă dintre valoarea nominală sau de înstrăinare și valoarea de retragere a părților sociale proprii răscumpărate și ulterior anulate sau înstrăinate;
3. Diferența favorabilă dintre valoarea nominală a obligațiunilor și valoarea nominală a acțiunilor în care acestea au fost convertite.

Rezervele sunt surse constituite prin autofinanțare, anual, din profitul entității. Deciziile precise privind repartizarea profitului sunt stabilite de către adunarea generală a proprietarilor. Din punct de vedere al reglementării, ca urmare a respectării unei obligațiuni impuse de lege, entitatea trebuie să constituie din profitul obținut o rezervă legală de cel puțin 10% din suma capitalului social [9, art. 44], [10, art. 31]. Astfel, componentele capitalului propriu sub formă de rezerve sunt: capitalul de rezervă (rezerve stabilite de legislație), rezerve statutare (rezerve prevăzute de statut sau contractul de constituire) și alte rezerve (se formează în baza deciziei adunării generale a proprietarilor). Capitalul de rezervă trebuie să fie plasat în active cu lichiditate înaltă, care ar asigura folosirea lui în orice moment [9, art. 44(3)].

Scopul principal al oricărui întreprinzător constă în obținerea rezultatelor financiare pozitive. În activitatea practică contabilă, rezultatele financiare se determină ca total cumulativ de la începutul perioadei de gestiune și apar sub forma profitului, dacă veniturile perioadei de gestiune sunt mai mari decât cheltuielile aceleiași perioade, sau sub forma pierderii, când cheltuielile perioadei de gestiune depășesc veniturile aceleiași perioade. **Profitul (pierderea)** include: profitul net (pierderea netă) al perioadei de gestiune, profitul nerepartizat (pierderea neacoperită) al anilor precedenți, profitul utilizat al perioadei de gestiune, corecțiile rezultatelor anilor precedenți [1].

În acest context, consemnăm că relevanța informațiilor aferente capitalului propriu constă în furnizarea de informații utile unei game largi de utilizatori.

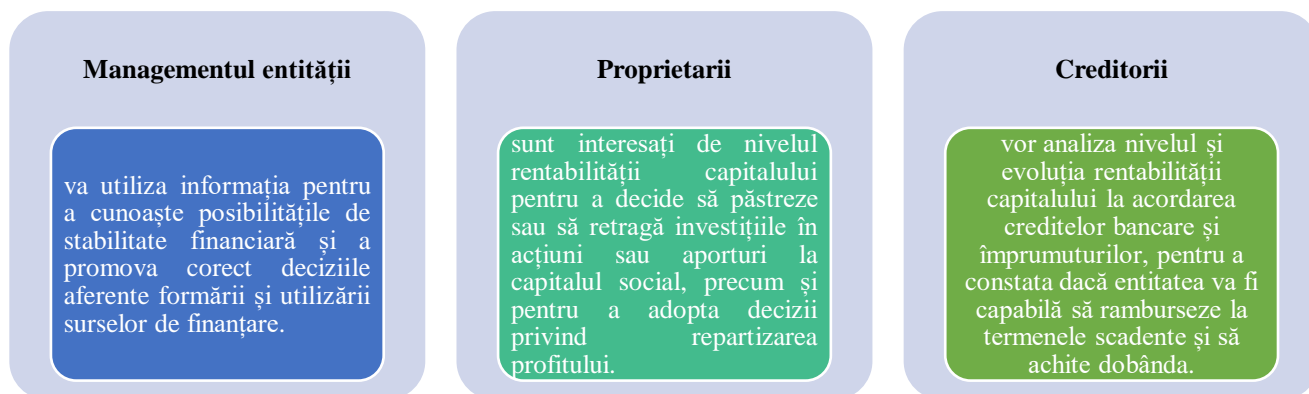

Figura 3. Interesul utilizatorilor în informații aferente capitalului propriu

Sursa: elaborat de autori

De exemplu, investitorii actuali și potențiali, solicită informații despre evoluția rentabilității capitalului și starea economico-financiară a entității în care doresc să investească, auditorii solicită informații în realizarea auditului situațiilor financiare pentru a lua în considerare respectarea legilor și reglementările în vigoare, managementul entității în vederea aprecierii posibilităților extinderii și

diversificării activității operaționale pe seama surselor proprii, asigurării și menținerii echilibrului financiar etc. De remarcat faptul că, utilitatea informațiilor aferente capitalului propriu depinde foarte mult de caracteristicile calitative ale acestora, precum: inteligibilitatea, relevanța, credibilitatea și comparabilitatea în același timp.

Unii cercetători consideră că cercetarea științifică a conținutului economic al conceptului privind capitalul propriu este determinată de importanța formării și utilizării capitalului propriu pentru adoptarea unor decizii tactice, operaționale și strategice, legate de: aprecierea atractivității acțiunilor emise de societatea pe acțiuni și riscului de investire în titlurile de valoare emise; elaborarea proiectelor de investiții în activele imobilizate și circulante ale societății pe acțiuni; stabilirea nivelului de îndatorare, la care poate apela societatea, astfel, încât acesta să nu se reflecte negativ asupra echilibrului financiar; examinarea alternativelor de finanțare pe seama emisiunii valorilor mobiliare în comparație cu alte variante; determinarea și aprecierea caracterului adecvat al politicii de dividende promovate de societatea pe acțiuni etc [5].

În acest context, menționăm că prin oferirea informațiilor aferente capitalului propriu, utilizatorii sunt asigurați cu informații privind modul de formare și utilizare a capitalului propriu, elementele, factorii sau evenimentele care ar putea amenința continuarea activității entității astfel, încât să nu între în stare de faliment sau să-și reducă semnificativ activitatea. De remarcat, că informația aferentă capitalului propriu poate fi folosită în cadrul auditului situațiilor financiare în vederea obținerii probelor de audit, privind gradul de adecvare al aplicării continuității activității în întocmirea situațiilor financiare.

Concluzii

Concluzionând, putem consemna că noțiunea de capital propriu este foarte complexă și fiecare abordare expusă cercetează noțiunea din diferite puncte de vedere. Astfel, scopul principal al capitalului propriu constă în asigurarea autonomiei financiare a entității, care exprimă aptitudinea entității de a face față angajamentelor financiare, măsurându-se cu ajutorul unor rate care exprimă gradul de lichiditate – solvabilitate și gradul de îndatorare. Este important să remarcăm faptul că, în procesul decizional, informația privind capitalul propriu reprezintă un punct de pornire în elaborarea măsurilor de rigoare în condițiile concrete ale entității și este esențială pentru rezolvarea diverselor probleme și luarea deciziilor optime.

Din cele menționate, rezultă că în Republica Moldova, modul de înființare, organizare și funcționare al entităților, drepturile și obligațiile fondatorilor, acționarilor, precum și formarea și utilizarea capitalului propriu sunt stabilite de legislație. Precizăm că legislația națională se schimbă foarte des. În acest context, frecvent se modifică și formatul situațiilor financiare, precum și conținutul indicatorilor respectivi: capitalul social, capitalul neînregistrat, prime de capital, reserve din reevaluare etc. Astfel, informația aferentă capitalului propriu se află în continuă modificare, perfecționare. Acest fapt, conduce la creșterea gradului de incertitudine și la instabilitatea informațiilor aferente capitalului propriu, fapt care influențează direct procesul decizional.

În urma analizei opiniilor și abordărilor referitoare la delimitarea noțiunii de capital propriu, autorii propun definirea mai aprofundată a conținutului acestora. *Astfel, capitalul propriu reprezintă o sursă permanentă de finanțare proprie necesară desfășurării activității, constituită inițial prin aporturile proprietarilor asigurând interesele patrimoniale ale creditorilor și fondatorilor (acționarilor), și ulterior din profitul obținut și alte surse nerambursabile, care conferă entității o anumită siguranță și stabilitate financiară, precum și credibilitate în fața partenerilor de afaceri.* În opinia noastră, abordarea capitalul propriu ca sursă proprie de finanțare este cea mai profundă, întrucât capitalul propriu rămâne, în mod permanent, la dispoziția entității și participă împreună cu sursele împrumutate la finanțarea activității economico-financiare a acesteia. Considerăm că detalierea informațiilor aferente capitalului propriu în situațiile financiare oferă informații consistente, care trebuie să fie veridice, complete și oportune pentru luarea deciziilor de către toate categoriile de utilizatori.

Referințe bibliografice

1. Bădicu, G., & Mihaila, S. (2019). Bazele contabilității: Note de curs. 224 p.
2. Bowley, M. (2013). Nassau Senior and Classical Economics. Routledge.
3. Carp, M. (2013). Impactul politicii de finanțare asupra dezvoltării durabile a întreprinderii. O abordare financiar-contabilă. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
4. Chirilov, N. (2018). Abordări conceptuale privind conținutul capitalului propriu. În: Conferința Științifică Internațională „Contabilitatea și auditul în condițiile globalizării: realități și perspective de dezvoltare”. Chișinău: ASEM, Ed. a 7-a, 19-20 aprilie 2018
5. Chirilov, N., Țiriulnicova, N. (2018). Considerații privind capitalul propriu al societății pe acțiuni. În: *Economica* nr.1 (103). p. 83-92.
6. Dicu, R. (2015). Dimensiuni contabile și financiare ale capitalului. Concept. Evaluare. Normalizare. Iași: Tehnopress.
7. Grigoroii, L., ș.a. (2021). Contabilitatea întreprinderii. Chișinău: Cartier. 800 p.
8. Helfert Erich, A. (2006). Tehnici de analiză financiară. Ghid pentru crearea valorii. Ediția 11. București: BMT Publishing House
9. Legea privind SA nr. 1134/1997. În: Monitorul Oficial Nr. 372-382 art. 341, 2020. [online]. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130627&lang=ro
10. Legea privind SRL 135/2007. În: Monitorul Oficial Nr. 127-130 art. 548, 2007. [online]. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129087&lang=ro#
11. Nobes, C. (2015). Accounting for capital: the evolution of an idea. *Accounting and Business Research*. 45 (4). pp. 413 – 441.
12. Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-first Century* (tr. A. Goldhammer). Cambridge, MA: Belknap Press.
13. Planul general de conturi contabile. În: Monitorul Oficial Nr. 233-237 art. 1534, 2013, cu modificările ulterioare. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117857&lang=ro
14. Popescu, G. (2004). *Evoluția gândirii economice*. Ediția a III-a revăzută, adăugită și actualizată. Editura Academiei Române.
15. Postlethwayt, M. (1971). *Universal Dictionary of Trade and Commerce* (Reprints of economic classics). 4th edition.
16. SNC „Capital propriu și datorii”. [online]. Disponibil la: <https://www.mf.gov.md/ro/lex>
17. SNC „Prezentarea situațiilor financiare”. [online]. Disponibil la: <https://www.mf.gov.md/ro/lex>
18. Toma, C. (2018). *Contabilitate financiară*. Ediția a III-a, revizuită și adăugită. Editura Tipo Moldova.
19. Van Mourik, C. (2010). The equity theories and financial reporting: an analysis. *Accounting in Europe*. 7 (2). pp. 191 –211.
20. Watanabe, T. (2013). Net Worth Ratio and Financial Instability. *Journal of Economic Structures*. 2 (3).

ACCOUNTING TREATMENT OF REVENUES GENERATED BY OPERATING ACTIVITY

TRATAMENTUL CONTABIL AL VENITURILOR DIN ACTIVITATEA OPERAȚIONALĂ

Irina COSTIN

costin.irina@ase.com

Coordonator științific: **Liliana LAZARI**, ORCID ID: 0000-0001-8310-2341

liliana.lazari@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova

Abstract: Revenues generated by operating activity are one of the most important elements for accounting bookkeeping and to made out the financial statements of the organization. At their accounting we find out some problems like: recognition, evaluation and use of accounting records that corespond to the specific of revenues which had to be registred. To solve the identified problems with accounting revenues generated by operating activity could be recommended to: - Identify the category to witch the revenue belong, according to sales revenues and another revenues generated by operating activity;- Developing a nomenclature of the revenues subaccounts neccesary for their accounting ; -Recognition of revenues generated by operating activity to accrual accounting principles.

Key words: revenues, accounting, operating activity, problems, sales revenues, recognition

JEL: M41

Introducere

Activitatea operațională a întreprinderii poate fi studiată din perspectivă îngustă sau multilateral, diversificată. Studiarea din aceste perspective este importantă pentru a distinge veniturile din activitatea operațională pe subconturile cuvenite. Iar *scopul* urmărit este cercetarea aspectelor aferente contabilității veniturilor activității operaționale, dar și tratamente contabile pentru situații particulare.

Cercetarea ce stă la baza acestei lucrări este una de tip *analitic*, pentru a se distinge toate particularitățile contabilizării veniturilor acțiității operaționale. Cercetările sunt realizate pe baza actelor normative ce reglementează conabilizarea veniturilor și reflectarea acestora în Situațiile financiare, și anume Legea contabilității și raportării financiare, SNC „Venituri”, SNC „Prezentarea situațiilor financiare”, etc.

Modul general de contabilizare a veniturilor este reglementat de SNC „Venituri”, aprobat prin Ordinul MF nr.118/2013. Veniturile reprezintă creșteri ale beneficiilor economice înregistrate în cursul perioadei de gestiune, sub forma intrărilor de active sau majorării valorii acestora, sau a diminuării datoriilor care au drept rezultat creșteri ale capitalului propriu, cu excepția creșterilor legate de contribuțiile proprietarilor.

Din contabilizarea veniturilor rezultă un șir de indicatori care ajută la luarea deciziilor administrative și sunt reflectați în situațiile financiare. O componentă importantă a veniturilor sunt veniturile din activitatea operațională. Veniturile din activitatea operațională reprezintă sumele rezultate din activitatea de bază a întreprinderii, acestea includ: Venituri din vânzări și alte venituri

din activitatea operațională. La realizarea cercetării autorul a utilizat următoarele metode de cercetare științifică: analiza, sinteza, inducția, deducția.

Conținutul de bază

Pentru a nu întâni dificultăți la contabilizarea veniturilor din activitatea operațională, se recomandă să se țină cont de următoarele aspecte: reflectarea acestora în conturile contabile corespunzătoare. Astfel pentru evidența veniturilor din activitatea operațională se utilizează conturile 611 „Venituri din vânzări” și 612 „Alte venituri operaționale”. În creditul acestor conturi se înregistrează în cursul perioadei de gestiune cu total cumulativ de la începutul anului veniturile constatate în conformitate cu prevederile SNC corespunzătoare, iar în debit - trecerea la finele anului de gestiune a veniturilor acumulate în contul de evidență a rezultatelor financiare.

Conform SNC „Venituri, veniturile se evaluează la valoarea justă a contraprestației primite sau care se așteaptă să fie primit, diminuată cu valoarea oricăror reduceri de preț, bonusuri și altor reduceri comerciale acordate de către vânzător.

Contul 611 este destinat generalizării informației privind veniturile din vânzarea produselor, mărfurilor, prestarea serviciilor/executarea lucrărilor aferente activității operaționale a entității. Potrivit pct. 85 din SNC „Prezentarea situațiilor financiare”, veniturile din vânzări cuprind **veniturile aferente vânzării produselor/mărfurilor, presării serviciilor sau executării lucrărilor.**

Conform S.N.C. 18 „Venituri” pentru a fi recunoscute veniturile din vânzarea produselor și mărfurilor trebuie să fie îndeplinite simultan condițiile următoare:

- entitatea transferă dreptul de proprietate, respectiv riscurile și beneficiile aferente unui bun, către cumpărător
- entitatea nu mai deține controlul asupra bunului vândut
- veniturile și cheltuielile aferente tranzacției pot fi evaluate.

Contabilitatea veniturilor din vânzări se reflectă prin următoarele înregistrări contabile:

✓ *Reflectarea valorii de vânzare/contractuale (fără TVA) a produselor/mărfurilor și serviciilor comercializate/transmise altor persoane are loc prin corespondența conturilor :*

– la comercializarea cu plata ulterioară către clienți/cumpărători:

Debit contul 221 „Creanțe comerciale” Credit contul 611 „Venituri din vânzări”

– la comercializarea către părți afiliate:

Debit contul 223 „Creanțe ale părților afiliate” Credit contul 611 „Venituri din vânzări”

– la comercializarea către personalul entității:

Debit contul 226 „Creanțe ale personalului” Credit contul 611 „Venituri din vânzări”

- în alte cazuri:

Debit contul 234 „Alte creanțe curente” Credit contul 611 „Venituri din vânzări”

✓ *Reflectarea valorii de vânzare (fără TVA) a produselor/mărfurilor și a serviciilor prestate contra numerar se contabilizează:*

Debit contul 241 „Casa” / 832 „Încasări din vânzarea bunurilor în numerar”

Credit contul 611 „Venituri din vânzări”

✓ *În unele cazuri poate fi aplicat comision, iar reflectarea la comitent a comisionului din vânzarea bunurilor și prestarea serviciilor, fără TVA, se contabilizează astfel:*

Debit contul 221 „Creanțe comerciale”, 223 „Creanțe ale părților afiliate”, 234 „Alte creanțe curente” (la suma comisionului aplicat)

Credit contul 611 „Venituri din vânzări”

✓ *Concomitant la comercializarea produselor, mărfurilor serviciilor se înregistrează costul acestora respectiv în:*

Debit contul 711 „Costul vânzărilor”,

Credit contul 217 „Mărfuri”, 216 „Produse”, 811 „Activitatea de bază”

La fel în veniturile din vânzări se cuprind și veniturile din contracte de leasing operațional și financiar (arenda/locatiune), care se reflectă prin următoarele înregistrări contabile:

✓ *Calcularea plăților (fara TVA) pentru bunurile transmise în leasing se contabilizează:*

– contracte de leasing operațional și financiar cu clienți/cumpărători

Debit contul 231 „Creanțe privind veniturile din utilizarea de către terți a activelor entității”/ 221 „Creanțe comerciale”,

Credit contul 611 „Venituri din vânzări”

– contracte de leasing operațional și financiar cu părți afiliate

Debit contul 231 „Creanțe privind veniturile din utilizarea de către terți a activelor entității”/ 223 „Creanțe ale părților afiliate”

Credit contul 611 „Venituri din vânzări”

– contracte de leasing operațional și financiar cu personalul entității

Debit contului 231 „Creanțe privind veniturile din utilizarea de către terți a activelor entității”/ 226 „Creanțe ale personalului”

Credit contul 611 „Venituri din vânzări”

Iar decontarea la data raportării a veniturilor din vânzări acumulate la rezultatul financiar total se întocmește corespondența conturilor:

Debitul contul 611 „Venituri din vânzări”

Credit contul 351 „Rezultat financiar total”

Potrivit pct. 88 din SNC „Prezentarea situațiilor financiare”, acestea cuprind **veniturile din ieșirea altor active circulante (în care nu se includ mărfurile și produsele)**

✓ *Reflectarea plusurilor de active imobilizate constatate la inventariere se contabilizează:*

Debit contul 111 „Imobilizări necorporale în curs de execuție”,

Debit contul 112 „Imobilizări necorporale în exploatare”,

Debit contul 121 „Imobilizări corporale în curs de execuție”,

Debit contul 122 „Terenuri”,

Debit contul 123 „Mijloace fixe”,

Debit contul 131 „Active biologice imobilizate în curs de execuție”,

Debit contul 132 „Active biologice imobilizate în exploatare”,

Debit contul 141 „Investiții financiare pe termen lung în părți nefiliate”,

Debit contul 142 „Investiții financiare pe termen lung în părți afiliate”,

Debit contul 161 „Creanțe pe termen lung”,

Debit contul 162 „Creanțe ale părților afiliate pe termen lung”,

Debit contul 172 „Alte active imobilizate”,

Credit contul 612 „Alte venituri din activitatea operațională”

✓ *Reflectarea plusurilor de active circulante constatate la inventariere:*

Debit contul 211 „Materiale”,

Debit contul 212 „Active biologice circulante”,

Debit contul 213 „Obiecte de mică valoare și scurtă durată”,

Debit contul 215 „Producția în curs de execuție”,

Debit contul 216 „Produse”,

Debit contul 217 „Mărfuri”,

Debit contul 241 „Casa”,

Debit contul 246 „Documente bănești”,
 Debit contul 262 „Alte active circulante”,
 Credit contul 612 „Alte venituri din activitatea operațională”

Din alte venituri din activitatea operațională fac parte și **veniturile din decontarea datoriilor cu termen de prescripție expirat.**

✓ *Reflectarea altor venituri din activitatea operațională din decontarea datoriilor la expirarea termenului de prescripție și la renunțarea creditorului la drepturile sale se contabilizează:*

-decontarea creditelor bancare pe termen scurt la expirarea termenului de prescripție și la renunțarea creditorului la drepturile sale:

Debit contul 511 „Credite bancare pe termen scurt ”

Credit contul 612 „Alte venituri din activitatea operațională”

-decontarea împrumuturilor pe termen scurt la expirarea termenului de prescripție și la renunțarea creditorului la drepturile sale:

Debit contul 512 „Împrumuturi pe termen scurt”

Credit contul 612 „Alte venituri din activitatea operațională”

-decontarea datoriilor comerciale la expirarea termenului de prescripție:

Debit contul 521 „Datorii comerciale curente”

Credit contul 612 „Alte venituri din activitatea operațională”

-decontarea datoriilor cu personalul la expirarea termenului de prescripție:

Debit contul 531 „Datorii față de personal privind retribuirea muncii”, 532 „Datorii față de personal privind alte operații”

Credit contul 612 „Alte venituri din activitatea operațională”

-decontarea datoriilor privind asigurările sociale și medicale la expirarea termenului de prescripție:

Debit contul 533 „Datorii privind asigurările sociale și medicale”

Credit contul 612 „Alte venituri din activitatea operațională”

-decontarea altor datorii la expirarea termenului de prescripție:

Debit contul 544 „Alte datorii curente”

Credit contul 612 „Alte venituri din activitatea operațională”

Veniturile din amenzi, penalități și alte sancțiuni la fel fac parte din alte venituri din activitatea operațională. Calcularea amenzilor, penalităților, despăgubirilor și altor sancțiuni pentru încălcarea clauzelor contractuale se contabilizează:

Debit contul 234 „ Alte creanțe curente” și anume subcontul 2346 „Creanțe privind reclamațiile înaintate și recunoscute”

Credit contul 612 „Alte venituri din activitatea operațională”

Respectiv decontarea la data raportării a altor venituri din activitatea operațională acumulate la rezultatul financiar total se contabilizează:

Debit contul 612 „Alte venituri din activitatea operațională”

Credit contul 351 „Rezultat financiar total”

În Situația de profit și pierdere Veniturile din vânzări se regăsesc în rândul 010, iar Alte venituri din activitatea operațională în rândul 040.

SITUAȚIA DE PROFIT ȘI PIERDERE

de la _____ pînă la _____ 20__

Indicatori	Cod rd.	Perioada de gestiune	
		precedentă	curentă
1	2	3	4
Venituri din vânzări	010		
Costul vânzărilor	020		
Profit brut (pierdere brută) (rd.010 – rd.020)	030		
Alte venituri din activitatea operațională	040		
Cheltuieli de distribuire	050		
Cheltuieli administrative	060		
Alte cheltuieli din activitatea operațională	070		
Rezultatul din activitatea operațională: profit (pierdere) (rd.030 + rd.040 – rd.050 – rd.060 – rd.070)	080		
Rezultatul din alte activități: profit (pierdere)	090		
Profit (pierdere) pînă la impozitare (rd.080 + rd.090)	100		
Cheltuieli privind impozitul pe venit	110		
Profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune (rd.100 – rd.110)	120		

Concluzii:

În concluzie se poate afirma că veniturile din activitatea operațională reprezintă un element important pentru întocmirea Situațiilor financiare, iar pentru contabilizarea acestora este necesară distingerea subconturilor și întocmirea înregistrărilor contabile corespunzătoare. Trebuie de specificat că indiferent de activitatea pe care o are entitatea, veniturile din activitatea operațională vor fi mereu cea mai consistentă parte a veniturilor.

Referințe bibliografice:

1. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110399&lang=ro
2. Planul general de conturi contabile, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr. 119 din 06.08.2013 https://mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/ordin_119-plan_de_conturi_ro.pdf, modificat prin Ordinul MF nr.100 din 28.06.19 În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.230-237 din 19.07.2019.
3. GRIGOROI, Lilia, LAZARI, Liliana și autorii. Contabilitatea întreprinderii. Ediția a III- a, revăzută și completată. Chișinău: Editura Cartier: ASEM, 2021. ISBN 978-9975-86-465-5 (Cartier) ISBN 978-9975-75-984-7 (ASEM).
4. NEDERIȚA, Alexandru. Corespondența conturilor privind contabilitatea veniturilor. Revista Contabilitate și Audit <http://www.contabilitate.md/?mod=article&id=7770>
5. Codul fiscal al Republicii Moldova și legile pentru punerea în aplicare a titlurilor acestuia. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=79111&lang=ro
6. Standardul Național de Contabilitate „Venituri”, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117793&lang=ro
7. Standardul Național de Contabilitate „Prezentarea situațiilor financiare”, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117793&lang=ro

METHODOLOGICAL ASPECTS REGARDING THE QUALITY REVIEW OF THE WORKS OF THE INTERNAL AUDIT MISSION

ASPECTE METODOLOGICE CU PRIVIRE LA REVIZUIREA CALITĂȚII LUCRĂRILOR MISIUNII DE AUDIT INTERN

Anatolie IACHIMOVSKI, ORCID ID: 0000-0002-5393-0100

iachimovschi.anatolie.constantin@ase.md

Tatiana ANDRIEȘ

andries.tatiana@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract. The quality of the work of the internal audit mission is constantly supervised by the head of the internal audit department. If the leader is involved in the mission, then this function is assigned to a more experienced internal auditor appointed by the head of the unit, and in his absence an outside expert is involved.

Keywords: internal audit mission, quality supervision, mission accomplishment, internal auditor, head of internal audit unit

JEL: M42

Introducere

Supravegherea procesului de realizare a misiunii reprezintă activitățile de îndrumare, consiliere, monitorizare și verificare a lucrărilor efectuate de membrii echipei misiunii de audit. Activitatea de îndrumare realizată de supervizor este de a oferi instrucțiuni necesare sau adecvate derulării misiunii de audit intern. Consilierea supervizorului constă în acordarea consultațiilor membrilor echipei misiunii de audit intern, iar activitatea supervizorului de monitorizare rezultă în urmărirea executării corecte a programului misiunii și a existenței elementelor probante.

Supervizorul se regăsește și în activitatea de verificare a documentelor ca dovadă fiind semnate de acesta, cum ar fi: programul misiunii de audit, fișa de identificare și analiză a recomandărilor, planul de acțiuni pentru implementarea recomandărilor, raportul de audit intern.

Supervizarea are ca scop principal de a da asigurări că obiectivele misiunii de audit intern au fost realizate calitativ și au fost executate în termen. În acest scop se aplică procedura de supervizare. Procedura prevede elaborarea listei de supervizare a documentelor. Conform acestei proceduri, supervizorul examinează fiecare document de lucru și propune auditorului intern modificări de îmbunătățire a conținutului documentului de lucru.

Metode de cercetare

Baza metodologică și teoretico – științific al cercetării reprezintă metoda universală de cunoaștere a materiei, fenomenelor, proceselor – metoda dialectică (analiza, sinteza, inducția, deducția), precum și metodele specifice disciplinelor economice – observarea, compararea, selectarea, gruparea, raționamentul.

Lucrarea în cauză se înscrie într-o cercetare de referință în domeniu, ce poate fi aplicată în derularea și exercitarea testelor substanțiale și de evaluare a controlului intern, prin propunerile de prezentare a diferitelor lucrări și documente de audit.

Conținutul de bază

În procesul de supervizare se verifică regulile de constituire a documentației de audit. Constituirea documentelor reprezintă perfectarea documentară propriu-zisă a oricărei lucrări de audit la fiecare etapă de exercitare a auditului intern. Supervizorul examinează dacă lucrările de audit sunt perfectate documentar în baza formularelor elaborate de unitatea de audit intern pentru fiecare tip de activitate.

Este de menționat că elaborarea unor formulare se bazează pe formularele-model prevăzute de normele metodologice de implementare a standardelor de audit intern. De exemplu, normele în cauză recomandă utilizarea modelului ordinului cu privire la efectuarea misiunii de audit intern, programului de lucru al unei misiuni de audit, teste și chestionare.

Pentru a justifica constatările de audit prezentate supervizorului, auditorii interni efectuează copii, solicită extrase, întocmesc tabele și recalculări care sunt documentate atât pe suport de hârtie, cât și în format electronic. Aceste informații sunt perfectate documentar și sunt anexate la formularele de lucru eliberate fiecărui auditor pentru realizarea activităților de audit prevăzute de programul misiunii de audit intern.

Procedura de supervizare se aplică și la documentarea informației obținută în mod verbal prin intermediul întâlnirilor, interviurilor, inclusiv și a conversațiilor telefonice. Pentru întâlnirile oficiale se practică documentarea sub formă de procese-verbale, în care se dezvăluie informația despre scopul, subiectele discutate și concluziile întâlnirii. Totodată, supervizorul va cerceta posibilitatea documentării probelor obținute în formă verbală nemijlocit după finalizarea discuțiilor.

De exemplu, la supervizarea planului anual de audit intern au fost constatate divergențe privind stabilirea activităților auditabile. Supervizorul a constatat că doar pentru câteva activități au fost precizate operațiunile auditabile. Totodată s-a atras atenția la faptul că trebuie aplică o metodologie unică de a preciza activitățile și operațiunile auditabile și ierarhizarea acestora în funcție de riscurile aferente. Pentru evitarea pe viitor a unor asemenea neclarități, conducătorul unității de audit a elaborat procedura internă privind stabilirea (precizarea și ierarhizarea) obiectelor auditabile.

În acest caz, supervizorul se va încredința dacă activitățile auditabile au fost identificate pe baza rezultatelor analizei riscurilor (nereguli, deficiențe, abateri, disfuncționalități). Analiza trebuie să țină cont de cadrul normativ și regulamentele interne, organigramele privind repartizarea funcțiilor și responsabilităților între angajați, deciziile de organizare a activităților din cadrul entității.

La planificarea auditului activității financiar-contabilă supervizorul examinează includerea următoarelor obiecte auditabile: elaborarea bugetului de venituri și cheltuieli; estimarea fluxurilor de trezorerie; evidența decontărilor cu furnizorii și cumpărătorii; evidența decontărilor cu personalul și bugetul, inventarierea patrimoniului, întocmirea registrelor contabile și a cărții mari, raportarea financiară și fiscală.

De asemenea, supervizorul v-a examina dacă obiectele auditabile sunt ierarhizate în funcție de nivelul riscului. În acest scop se va preciza riscurile fiecărui obiect auditabil. De exemplu, la inventarierea patrimoniului pot exista următoarele riscuri: nu toți debitorii sunt contactați pentru a confirma datoriile cu termen de scadență expirat (A), datele din listele de inventariere sunt preluate din contabilitate fără ca membrii comisiei de inventariere să examineze la fața locului existența și starea bunurilor (B), lipsa unei evidențe a bunurilor pe fiecare persoană material-responsabilă (C). Pe baza acestor riscuri, supervizorul apreciază impactul riscului asupra respectării cadrului normativ și regulamentelor interne de activitate ale entității. Nivelul riscului se calculează în baza anumitor factori conform metodologiei prezentate ca model în tabelul de mai jos.

Tabelul 1. Aprecierea riscului cu privire la inventarierea patrimoniului

<i>Factorii</i>	<i>Riscuri</i>		
	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>
1. Atitudinea conducerii, 40%	8	12	1
2. Programe aplicative contabile imperfecte, 35%	14	3	7
3. Insuficiență de timp, 25%	5	2	3
Total, 55%	27	17	11

Sursa: elaborat de autori în baza [2]

Prin urmare, riscul legat de inventarierea necorespunzătoare a patrimoniului constituie 55%. Dacă riscurile celorlalte obiecte auditabile vor fi mai mici, atunci supervisorul va solicita ca acestei activități să-i fie acordată o atenție mai sporită.

Supervisorul examinează documentele perfectate la inițierea misiunii de audit intern și întocmește lista de supervizare a documentelor pe baza informației din celulele de mai jos.

Documentele supervizate	Posibile mențiuni și propuneri ale supervisorului	Comentariile autorului documentului supervizat
Ordinul privind efectuarea misiunii de audit	Este necesar de revăzut: perioada de exercitare a misiunii de audit intern; scopul misiunii de audit intern; domeniile auditabile; membrii echipei misiunii de audit intern	Misiunea a fost coordonată cu conducătorul entității și cu persoana responsabilă de compartimentul auditabil
Declarațiile de interese	Aceste documente trebuie să asigure neimplicarea auditorilor în activitățile auditabile și nu este în relație personală cu persoanele responsabile de activitățile auditabile	S-a verificat incompatibilitățile personale ale auditorilor, care vor participa la lucrările de realizare a misiunii de audit intern
Programul de lucru al misiunii de audit intern	Activitățile din programă trebuie să fie clasificate nu doar pe etape și obiecte ale misiunii de audit dar și pe fiecare persoană implicată, de precizat locul petrecerii auditului	Se va revizui următoarea informație: entitatea în cadrul căreia este realizată misiunea; domeniul și perioada auditată; durata în ore a fiecărei activități a misiunii
Lista centralizatoare a obiectelor auditabile	Este necesar să se atragă atenția la riscurile: legate de documentarea insuficientă a operațiunii; arhivarea necorespunzătoare a documentelor; necunoașterea legislației	Obiectele supuse riscurilor avansate au fost discutate cu conducerea și cu persoanele responsabile
Notificarea privind declanșarea misiunii	Documentul nu se acceptă fiindcă lipsesc următoarele precizări: scopul misiunii; perioada exercitării auditului; obiectivele misiunii; intervențiile ulterioare	Structura care urmează a fi auditată a fost înștiințată cu o lună înainte de data prevăzută în planul anual de audit intern

Figura 1. Supervizarea documentelor de inițiere a misiunii de audit intern

Sursa: elaborat de autori în baza [5]

La supervizarea fișei centralizatoare a obiectelor auditabile pot apărea divergențe privind precizarea obiectelor auditabile. De exemplu, pentru a-și argumenta obiecțiile supervisorul poate afirma că în procesul exercitării misiunii de audit nu sunt auditate toate activitățile sau operațiunile aferente domeniului planificat pentru audit. În teren se necesită a fi auditate doar obiectele care sunt supuse riscurilor avansate. Este de menționat că riscul constituie orice situație, acțiune sau eveniment cu influență nefavorabilă asupra capacității entității de a-și realiza obiectivele.

Ținând cont de această afirmație, conducătorul misiunii de audit revizuieste varianta finală a fișei centralizatoare a obiectelor auditabile pentru activitatea de conducere. În urma revizuirii, fișa poate fi completată cu următoarele obiecte auditabile: definirea atribuțiilor și responsabilităților; reglementarea raporturilor de serviciu dintre compartimente; stabilirea condițiilor de ocupare a postului; organizarea recrutării și selecției de personal; controlul sistemelor informaționale de management; organizarea activității de conducere.

Concluzii

Deoarece auditul intern are ca obiectiv de a stabili condițiile de realizare a activităților și operațiunilor și compararea situației reale cu cerințele cadrului normativ, pentru identificarea riscurilor la această etapă este necesară de studiat următoarea informație: actele normative și legislative aferente domeniului auditat; documentația de constituire a entității și informația despre atribuțiile personalului de conducere, responsabilitățile și funcțiile angajaților conform prevederilor organigramei; dosarele auditelor anterioare.

Referințe bibliografice

1. Legea privind controlul financiar public intern nr.229 din 23.09.2010 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.231-234 din 26.11.2010
2. Standardele Naționale de Audit Intern, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.153 din 12 septembrie 2018 // https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110376&lang=ro
3. Codul Etic al auditorului intern, aprobat prin Hotărîrea Guvernului R.Moldova nr.557 din 19 noiembrie 2019 // https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119035&lang=ro
4. Carta de audit intern, aprobată prin Hotărîrea Guvernului R.Moldova nr.557 din 19 noiembrie 2019 // https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119035&lang=ro
5. Normele metodologice de audit intern, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 105 din 15.07.2013 // Monitorul Oficial nr. 206-211 din 20.09.2013
6. Rotaru, D., Mihaila, S., & Ravdan, G. A. (2019). Exigențe privind controlul financiar în contextul implementării IFRS de către entitățile autohtone.

ACCOUNTING AND TAX ISSUES REFERRING TO EMPLOYEE BENEFITS

ASPECTE CONTABILE ȘI FISCALE ALE BENEFICIILOR ANGAJAȚILOR

Angela POPOVICI, ORCID ID: 0000-0002-8844-0304

popovici.angela.alexandru@ase.md

Olga BORDEA

bordeaolga01@gmail.com

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract: *Nowadays, the employee motivation is a real challenge for the employers: they need to know what their employees want, what they need and after this – they must meet the need given. This is a hard process, which requires attention and dedication, as it involves costs, their control in terms of accounting and taxation. In this article there were identified some motivational benefits for employees, their accounting record and fiscal subordination. Both monetary and non-monetary benefits were analyzed, observing the basic rules to which they are subject. Analyzing the fiscal code, the labor code and other normative acts, it was possible to delimit characteristics specific to each type of benefit agreement, as a result, it was concluded on the complexity of these forms of employee encouragement. It was found that the expenses with the employees represent some necessary, useful expenses, which contribute to the well-being and the maintenance of the harmonious relations in the entity and to its progress.*

Keywords: *accounting, tax, gifts, meal tickets, motivation, employees*

JEL: M00, M41, M49, Q56

Introducere

Resursele umane reprezintă baza tuturor activităților, fără de care nimic nu ar avea valoare. Ca urmare, putem deduce că succesul unei entități se bazează nu doar pe acei piloni esențiali, precum conducătorii competenți, misiunea bine stabilită, inovațiile constante, adaptarea rapidă, dar și pe eficientizarea resurselor umane, fapt care se realizează prin motivarea acestora. Totodată, pentru un angajat avantajul de a fi motivat reprezintă satisfacția muncii, iar pentru un conducător – calitatea acesteia.

Atenția acordată beneficiilor angajaților reprezintă un lucru esențial pentru unitățile economice, întrucât poate crește eficiența angajaților, crea o echipă productivă, păstra angajații cei mai buni în companie sau crea un mediu de lucru deschis progresului și se manifestă sub diferite forme: cadouri, premii, tichete de masă, concedii suplimentare plătite, foi turistice, sporuri, bonusuri etc. Din punct de vedere contabil, acestea reprezintă cheltuieli, însă rezultatul de după este unul bun și eficient chiar și pe termen lung, contribuind la atingerea obiectivelor sus-menționate.

Scopul studiului constă în identificarea beneficiilor acordate de către angajatori lucrătorilor, atât sub formă monetară, cât și nemonetară, modul de contabilizare a acestor procese și analiza aspectelor fiscale la care sunt supuse, aprecierea efectelor acțiunilor date și imaginea de ansamblu formată în contabilitatea entităților, drept consecință a deciziei de motivare a angajaților.

Baza informațională la care s-a făcut referire în articol este constituită din acte normative și legislative: Codul Fiscal al RM [4], Codul Muncii al RM [5], Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2022 [11], Planul general de conturi contabile [17], IAS 19 „Beneficiile angajaților” [10], precum și lucrări științifice din literatura de specialitate autohtonă.

Metodele de cercetare utilizate

Pentru realizarea scopului cercetării au fost utilizate următoarele metode și instrumente de cercetare: metoda documentară, bazată pe accesarea și studierea surselor bibliografice; metoda analitică prin care s-a ajuns la esența proceselor cercetate; metoda de sinteză, inducerea și deducerea, analiza logică, analiza critică a materialelor cu privire la acordarea beneficiilor economice angajaților și contabilizarea proceselor date.

Conținutul de bază

Conform prevederilor IAS 19 „Beneficiile angajaților”, *beneficiile angajaților* reprezintă „toate formele de contraprestații acordate de o întreprindere în schimbul serviciului prestat de angajați” [10]. Acestea includ beneficiile furnizate angajaților sau persoanelor ce depind de aceștia și pot fi achitate prin plăți sau prin acordarea de bunuri și servicii efectuate direct angajaților, persoanelor ce depind de aceștia, cum ar fi soțul, soția, copii etc.

Beneficiile angajaților apar ca urmare a încheierii contractului individual de muncă între angajat și angajator, care presupune că salariatul se angajează să îndeplinească munca în folosul entității respectând regulamentul intern, iar angajatorul are ca obligație crearea condițiilor favorabile de muncă și remunerarea muncitorului conform punctelor stabilite în contract.

Fiecare entitate își stabilește formele și cantitatea de beneficii acordate desinestăților, în urma analizei tuturor circumstanțelor ce influențează direct relațiile de muncă și rezultatul acestora, iar pe parcurs pot modifica și suplini beneficiile conform performanțelor angajatului, productivitatea entității, intensificarea muncii și altor factori de influență [1, 2].

Beneficiile respective sunt variate și nu există o clasificare minuțioasă, care să delimiteze, în mod clar, o categorie de alta. Totodată, în funcție de anumite criterii, au fost propuse anumite repartizări ale acestora prezentate în figura 1.

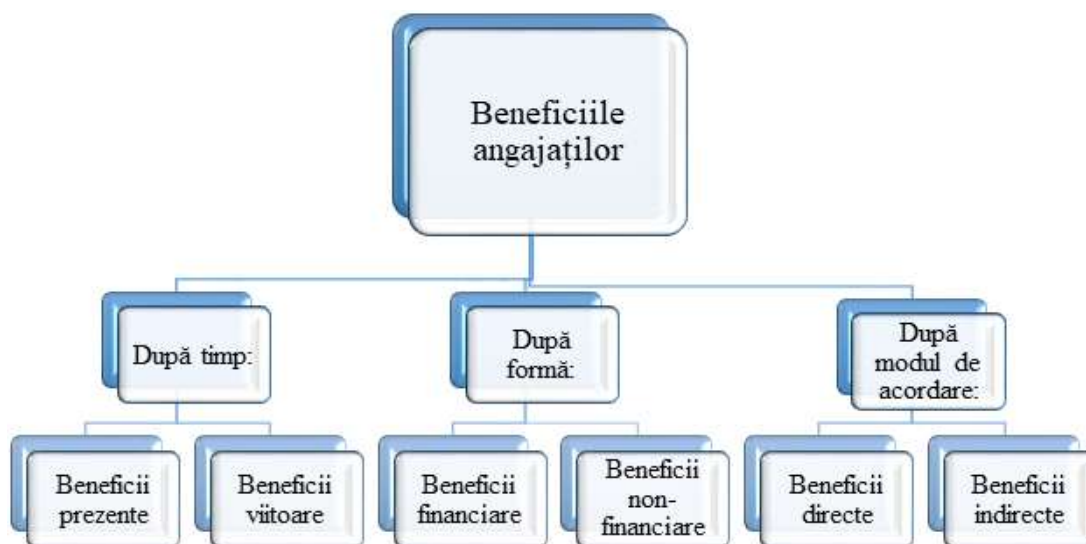

Figura 1. Clasificarea beneficiilor angajaților

Sursa: Elaborat de autor în baza [1]

Astfel, clasificarea beneficiilor angajaților include [1]:

1. După timp:

✓ **beneficii prezente** - care sunt la interval de până la un an, se acordă săptămânal, lunar (salariu, sporuri etc.);

✓ **beneficii viitoare** - care sunt beneficiate pe viitor de către angajat (beneficiile postangajare, premii anuale);

2. După formă:

✓ **beneficii financiare (monetare)** - sunt remunerațiile acordate angajatorilor în formă de bani (salarii, indemnizații, prime, ajutoare, concedii anuale de odihnă etc.);

✓ **beneficii non-financiare (non-monetare)** - sunt remunerații care se acordă în altă formă decât cea monetară (servicii gratuite, transport de serviciu, condiții bune de muncă, program de muncă adaptat necesităților lucrătorilor, cazare etc.);

3. După modul de acordare:

✓ **beneficii directe** - sunt venituri pe care angajații le primesc pentru activitatea efectuată și rezultatele obținute (salarii de bază, sporuri, comision, prime, adaosuri la salariu, participarea la profit, etc.);

✓ **beneficii indirecte** - sunt facilitățile acordate angajaților atât în perioada cât activează, cât și după aceea (concediul de odihnă, concediul fără plată, subvenții pentru hrană, cheltuieli pentru transport, asistența medicală gratuită, asigurări medicale, pensii, transport gratuit, marfă cu preț redus, etc.).

IAS 19 „Beneficiile angajaților” identifică patru categorii de beneficii ale angajaților [10]:

1. Beneficiile pe termen scurt ale angajaților - care se preconizează că vor fi decontate în totalitate în termen de cel mult douăsprezece luni după finisarea perioadei anuale de raportare în care angajații prestează serviciile respective:

- remunerații săptămânale, salarii, și contribuții la asigurările sociale;
- concediu anual plătit și concediul medical plătit;
- participarea la profit și prime;
- beneficii nemonetare (cum ar fi asistența medicală, cazarea, autoturismele, precum și bunurile sau serviciile gratuite sau subvenționate) pentru angajații actuali;

2. Beneficiile postangajare:

- pensii (de exemplu, pensii și indemnizații forfetare la pensionare);
- alte beneficii postangajare, cum ar fi asigurările de viață postangajare și asistența medicală;

3. Alte beneficii pe termen lung ale angajaților:

- absente compensate pe termen lung, cum ar fi concediile aferente vechimii sau concediile sabatice;
- jubilee sau alte beneficii aferente vechimii;
- indemnizații pentru incapacitatea de muncă de lungă durată;

4. Beneficiile pentru încetarea contractului individual de muncă, sunt beneficii oferite angajaților și se plătesc ca rezultat fie:

- la hotărârea unei entități de a desface contractul de muncă al unui angajat înainte de data normală de pensionare;
- fie la voința unui angajat de a accepta în mod voluntar plecarea în șomaj în schimbul beneficiilor oferite (cum ar fi indemnizația privind încetarea contractului individual de muncă).

Diversitatea și cantitatea beneficiilor pentru angajați se stabilește în urma analizei a mai multor factori:

1. *Categoria de calificare* - reprezintă nivelul de pregătire într-un anumit domeniu de activitate profesională a angajatului (conform îndrumarului tarifar de calificare);

2. *Performanța* - reprezintă o realizare deosebită, un rezultat deosebit, obținut de către angajat în timpul activității de muncă;

3. *Munca peste normă* - reprezintă timpul de lucru efectuat peste normă stabilită în contractul de muncă;

4. *Vechimea în muncă* - reprezintă durata, perioada, timpul în care a fost prestată activitatea de muncă sau o activitate social utilă, și alți factori de influență.

De menționat, că acordarea de beneficii angajaților reprezintă o problemă analizată la nivel mondial și implică practic toate entitățile. Pe lângă salariul convenit pe merit pentru munca efectuată, angajatorii îi motivează pe angajați și prin alte metode, fapt analizat într-un raport de cercetare a Price Waterhouse Coopers, pe un eșantion de 42 de organizații încadrate în 6 sectoare industriale. A fost analizat modul în care angajatorii își motivează angajații oferindu-le o varietate înaltă de compensații și beneficii. Activitățile sociale (avantaje și înlesniri în domeniul deservirii social-culturale, locative și de trai, haine și încălțăminte speciale, programe pentru tinerii specialiști etc.) au devenit, principalul beneficiu acordat de companii pe lângă salariu. Această opțiune, materializată în petreceri corporative, team building-uri etc., este pusă la dispoziția angajaților de către aproximativ 83% dintre companiile participante la studiu (figura 2).

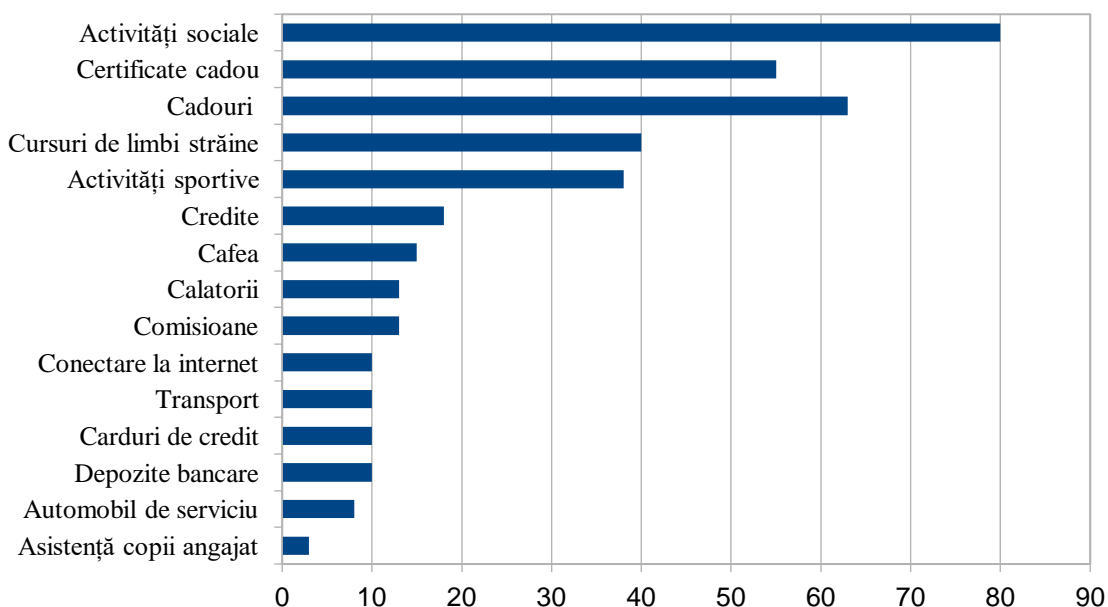

Figura 2. Beneficii oferite tuturor angajaților, % de participanți

Sursa: elaborat de autor în baza studiilor și rezultatelor obținute de PWC [19]

În conformitate cu prevederile IAS 19 “Beneficiile angajaților”, *beneficiile angajaților se recunosc drept* [10]:

➤ datorii, atunci când un angajat a prestat servicii în schimbul beneficiilor ce urmează a fi plătite în viitor;

➤ cheltuieli, atunci când întreprinderea utilizează avantajele economice ce apar ca urmare a serviciilor prestate de un angajat în schimbul beneficiilor.

Principala motivare a angajaților este recompensa muncii lor prin suma bănească numită „salariu”, care reflectă o „recompensă sau câștig evaluat în unități monetare, plătit angajatului de către angajator, în temeiul contractului de muncă, pentru servicii prestate sau care urmează a fi prestate. Salariul include *salariul de bază* (salariul tarifar, salariul funcției), *salariul suplimentar* (adaosurile și sporurile la salariul de bază) și *alte plăți de stimulare și compensare* [10, 14, 15]. Aici pot fi

menționate și contribuțiile de asigurări sociale - suma datorată de angajator, conform condițiilor contractuale, fondurilor de asigurări sociale.

Pentru ca sistemul de salarizare și cel al altor beneficii acordate să asigure un înalt grad de motivare, este necesar să întrunească unele cerințe: să fie atractiv, echitabil; să țină seama de performanțele profesionale ale angajaților, de nevoile reale individuale; să fie în avantajul personalului direct productiv și administrativ. Ca urmare, pe lângă salariul de bază, angajatorii ar putea recurge și la alte stimulente, atât sub formă monetară, cât și nemonetară. Și unele, și altele ar trebui să întrunească anumite criterii, precum:

1. *atractivitatea* – motivația trebuie să fie una cât mai individualizată pentru a incita angajatul de a-și continua în mod eficient munca (o asemenea politică este practică de organizațiile competitive, orientate spre calitatea resursei umane);

2. *echitabilitatea* – presupune respectarea muncii tuturor și acordarea rațională a beneficiilor angajaților prin respectarea raportului dintre nivelul salariilor și efortul, cantitatea, calitatea, competența, responsabilitățile în realizarea sarcinilor;

3. *individualizarea* – se referă la analiza situației individuale a fiecărui angajat și constatarea motivației celei mai puternice pentru el, pe de o parte, și a cheltuielilor celor mai raționale pentru entitate, pe de altă parte, astfel încât angajatul să fie satisfăcut prin rezolvarea anumitor probleme personale, iar entitatea să compenseze aceste beneficii acordate.

De menționat, că una dintre cele mai importante metode de motivare a angajaților, în afara salariului de bază, este cea financiară, reprezentată de recompensa banească a muncii sub formă de comisioane, premii, bonusuri, bacșiși. Ne referim la toate plățile de care salariații nu beneficiază în mod regulat în fiecare perioadă de plată (săptămânală sau lunară). De asemenea, conform Codului Muncii al RM, în afară de salariile pentru munca efectiv prestată, angajatorii sunt în drept să calculeze personalului angajat și anumite adaosuri, sporuri la salarii cu caracter de compensare și stimulare [5, art.137].

Potrivit prevederilor Codului Fiscal al RM, fiecare angajator care plătește lucrătorului salariu, inclusiv primele și facilitățile acordate, este obligat să rețină din aceste plăți un impozit, calculat și îndreptat spre achitare sub orice formă menționată anterior, determinat conform modului stabilit de Guvern [4, art.88]. Dat fiind faptul că toate adaosurile, suplimentele și premiile fac parte din salariul angajatului, acestea urmează a fi impozitate la fel ca și salariul de bază, respectiv calculate și achitate impozitele aferente:

➤ din partea angajatorului: *contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii* (CAS) virate de angajatori în mărime de 24% din salariul calculat [11];

➤ din partea angajatului: *prime de asigurare obligatorie de asistență medicală* (PAM) în forma de contribuție procentuală la salariu și la alte recompense, achitate de angajați în mărime de 9% din salariul calculate [12, 18], precum și *impozitul pe venit* reținut din salariu în mărime de 12% [4], care se calculează din suma salariului calculat micșorat cu suma PAM (9%) și suma scutirilor. În scopul determinării impozitului pe venit din toate sursele de venit impozabil angajatorul deschide pentru fiecare angajat al său fișa personală de evidență a veniturilor sub formă de salariu și alte plăți efectuate de către patron în folosul angajatului, precum și a impozitului pe venit reținut din aceste plăți.

În contabilitate aceste recompense bănești oferite angajaților se referă la costurile cu personalul (tabelul 1.).

Tabelul 1. Reflectarea operațiunilor privind acordarea unor sporuri, premii

Nr.	Conținutul operațiunii	Conturi corespondente	
		Dt	Ct
1.	Calculul salariului lucrătorilor	811, 821, 712, 713	531
2.	Calculul CAS aferente salariilor calculate (24%)	811, 821, 712, 713	5331
3.	Impozitul pe venit calculat și reținut din salariu angajaților (12%)	531	5344
4.	PAM (9%) calculate și reținut din salariu angajaților	531	5332

Sursa: elaborat de către autor în baza [4,17,18]

Un element important de care ar putea să se conducă patronii este piramida lui Maslow, care reflectă nevoile oamenilor. Astfel, pentru sporirea eficienței utilizării resurselor umane, ei își pot construi propriul sistem de motivare, oferindu-le angajaților ceea ce au nevoie cel mai mult. Spre exemplu, dacă interesul angajatului de moment este gășirea unei locuințe, managerul poate să se implice cu sprijin financiar, prin acordarea unui împrumut sau prin achitarea totală sau parțială a costului de închiriere a unei locuințe. Acestea sunt considerate plăți acordate angajatului de către patron pentru recuperarea cheltuielilor personale și anume compensarea cheltuielilor pentru procurarea sau întreținerea de către angajator a locuinței salariatului.

Conform prevederilor Codului Fiscal al RM, persoana fizică care transmite în chirie o proprietate imobiliară, împreună cu persoana care ia în chirie, în cazul de față – angajatul, sunt obligate să semneze contractul de transmitere în posesie și/sau în folosință (locațiune, arendă), suprafață a proprietății imobiliare, care va fi transmis la Direcțiile Deservire Fiscală din cadrul SFS în termen de 3 zile de la data încheierii contractului [4, titlul VI, art. 2]. În contract fiind indicată valoarea locațiunii, în monedă națională sau în valută, pentru perioada de referință, entitatea poate prelua această sumă și decide în legătură cu mărimea ajutorului acordat angajatului pentru a o achita.

În contabilitate, acordarea numerarului angajatului poate fi reflectată ca o creștere a creanței, la contul 161 „Alte creanțe pe termen lung” sau 226 „Creanțe ale personalului” și diminuare a numerarului din casă: Dt 161, 226 Ct 241, deci operația reflectă o acordare de împrumut. Prin contractul de împrumut o parte – împrumutător, se obligă să dea în proprietate celelalte părți – împrumutatul, bani, iar aceasta se obligă să restituie banii în aceeași sumă, la expirarea termenului pentru care i-au fost date [3, art. 867]. La acordarea împrumutului fără dobândă angajatului, suma dobânzii determinată conform prevederilor Codului Fiscal al RM (suma dobânzii, determinată reieșind din diferența pozitivă dintre rata medie ponderată a dobânzilor aplicate la creditele noi acordate persoanelor fizice pe un termen ce depășește 5 ani (rotunjită până la următorul procent întreg), stabilită de Banca Națională a Moldovei în luna noiembrie a anului precedent anului fiscal de gestiune, și rata dobânzii calculată pentru împrumuturile acordate de către angajator salariatului.), se consideră facilitate impozabilă acordată de patron, calculând impozitul pe venit reținut la sursa de plată [4, art.19 lit.d]. În continuare, suma facilității impozabile calculate, urmează a fi inclusă în fișa personală de evidență a veniturilor sub formă de salariu și a altor plăți efectuate de către patron în folosul angajatului, precum și a impozitului pe venit reținut din aceste plăți, cu reflectarea acesteia în darea de seamă privind reținerea impozitului pe venit, a primelor de asigurare obligatorie de asistență

medicală și a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii calculate (Forma IPC21). Venitul obținut de la acordarea împrumutului se calculează după relația [7]:

$$F = S \times (N/365) \times ((Rmp - Rp)/100) \quad (1)$$

unde:

F – suma facilității acordată de către patron;

S – suma împrumutului;

N – numărul de zile în luna pe parcursul căreia angajatul s-a folosit de împrumut;

Rmp – rata medie ponderată a dobânzii respective (rotunjită pînă la următorul procent întreg) stabilită de Banca Națională a Moldovei;

Rp – rata dobânzii calculată pentru împrumutul acordat de către patron.

Poate exista și situația în care angajatorul plătește integral sau parțial cheltuielile cu locuința salariaților, atunci sumele se reflectă la și cheltuieli, contul 717 “Alte cheltuieli”.

Un alt beneficiu care ar putea fi acordat angajaților se reflectă sub forma tichetelor de masă. Acestea reprezintă bonuri pe suport de hartie sau carduri de plată, acordate de către angajator salariaților, pentru a fi folosite ca instrument de plată pentru procurarea produselor alimentare în unitățile comerciale/de alimentație publică care au încheiat un contract de prestare a serviciilor cu operatorul, emițător al tichetelor. Odată ce angajatorul a decis acordarea tichetelor de masă, acestuia îi este interzis potrivit legislației, să reducă salariul angajaților beneficiari de tichete în scopul acoperirii cheltuielilor de acordare a acestora [13, art. 3 alin. (1)].

Sub aspect fiscal, pentru ca aceste cheltuieli să fie deduse, valoarea nominală a unui tichet de masă pentru o zi lucrătoare va fi cuprinsă între 35 și 55 lei [13, art. 4]. Totodată, angajatorul are dreptul să acorde tichete de masă cu valoarea nominală mai mare de 55 lei, însă diferența nu se va permite spre deducere ca cheltuieli aferente activității de întreprinzător în scopuri fiscale. Valoarea nominală deductibilă a tichetelor de masă acordate de către angajator salariaților reprezintă un venit din care nu se calculează contribuții și prime de asigurare obligatorie de asistență medicală, datorate de angajator și angajat, sau impozit pe venit din salariu. Acestea se calculează însă-n cazul în care valoarea nominală a tichetelor este mai mare decît limita stabilită, pentru suma care depășește limita respectivă. Totodată, valoarea nominală a tichetelor de masă achitate operatorului de către angajatori nu reprezintă obiect impozabil cu TVA. Se constată că obligația privind plata TVA este calculată pentru plata pentru imprimarea tichetelor de masă (cu excepția valorii nominale), precum și pentru plata serviciilor prestate de către operator, conform contractelor încheiate cu angajatorii și unitățile comerciale/de alimentație publică [13, capitolul I, art. 7].

Din punct de vedere contabil, evidența tichetelor de masă se ține la valoarea nominală imprimată pe acestea, la contul activ, bilanțier 246 „Documente bănești”. Contabilizarea tichetelor de masă pe suport de hârtie la angajator se prezintă în tabelul 2.

Tabelul 2. Înregistrările contabile aferente valorii tichetelor de masă pe suport de hârtie la angajator

Nr.	Conținutul operațiunii	Suma, lei (convențional)	Conturi corespondente	
			Dt	Ct
1.	Achitarea în avans a serviciilor prestate de către operator prevăzute în contract și a valorii nominale a tichetelor de masă	2000	224	242
2.	Recepționarea de la operator a valorii tichetelor de masă	5000	246	521
	Recepționarea valorii serviciilor de imprimare a tichetelor și a altor servicii prestate de către operator	800	712, 713, 811, 812, 821	521

	Trecerea în cont a TVA aferent serviciilor sus-menționate	160	534	521
3.	Trecerea în cont a avansului acordat anterior	2000	521	224
4.	Achitarea datoriei rămase	3960	521	242
5.	Înregistrarea costurilor/cheltuielilor aferente tichetelor de masă acordate angajaților, în dependență de categoria de personal	5000	712, 713, 811, 812, 821	532
6.	Eliberarea tichetelor de masă angajaților	4500	532	246
7.	Restituirea către operator a tichetelor (n-au fost ridicate în termen de 60 zile de către persoanele concediate, de la data încetării lucrului / au fost deteriorate / n-au fost utilizate de angajator la data primirii înștiințării de retragere a licenței operatorului)	500	234	246
8.	Încasarea creanței aferente valorii nominale a tichetelor de masă neutilizate de angajator	500	242	234

Sursa: elaborat de către autor în baza [6, 8, 9, 17].

Un alt beneficiu motivațional acordat salariaților se prezintă sub forma cadourilor: cu ocazia sărbătorilor de iarnă, Paște, zile de naștere, 8 martie etc. Acestea pot fi acordate:

1.ca donație:

- nu se va reține impozit pe venit de la angajat;
- nu se vor calcula și nu se vor reține PAM și CAS;
- cheltuielile vor fi nedeductibile;

2.ca recompensă:

- se va reține impozit pe venit de la angajat;
- se vor calcula și se vor reține PAM, iar în cazul CAS fie vor fi calificate în calitate de alte plăți, impozitate cu CAS, fie vor fi atribuite la cadouri, pentru care nu se va aplica CAS (cadourile nu se impun cu contribuții de asigurări sociale, indiferent de modul de documentare). -ar putea fi recunoscute drept cheltuieli deductibile, dacă acordarea cadourilor e prevăzută-n contractul colectiv sau individual de muncă.

Sub aspect contabil, evidența cadourilor se poate ține la conturile 261 „Cheltuieli anticipate curente”, 262 „Alte active circulante”, precum și 246 „Documente bănești”, în cazul certificatelor cadou. La aceste conturi se pot deschide subconturi pentru reflectarea operațiunilor: 2621„Certificate cadou în stoc”, 2622 „Certificate cadou eliberate”.

Tabelul 3. Contabilitatea procurării și eliberării certificatului-cadoului pentru angajat

Nr.	Conținutul operațiunii	Suma, lei (convențional)	Conturi corespun- dente	
			Dt	Ct
1.	Procurarea certificatului pentru angajat, suma fără TVA	1000	2621	521
2.	Trecerea în cont a TVA aferentă valorii certificatului procurat	200	534	521
	<i>Eliberarea certificatului cadou sub formă de donație</i>			
3.	Transmiterea certificatului către angajat sub formă de donație	1000	2622	2621
4.	Decontarea valorii certificatului acordat angajatului	1000	722	2622
	<i>Eliberarea certificatului cadou sub formă de recompensă</i>			
5.	Transmiterea certificatului angajatului	1000	2622	2621
6.	Decontarea valorii certificatului acordat angajatului	1000	714	2622

7.	Reținerea PAM individuale, 9%	90	226	533
8.	Calculul CAS de către angajator, 24%	240	714	533
9.	Reținerea impozitului pe venit de la angajat	109.2	226	534

Sursa: elaborat de către autor în baza [4, 12, 16, 17]

În categoria altor active, care reflectă elemente motivaționale pentru angajați, se cuprind tichetele sau biletele de călătorie, foile turistice, tratamentele balneo-sanatoriale și odihnă, care se înregistrează la aceleași conturi: 246 „Documente bănești”, 261 „Cheltuieli anticipate curente”, 262 „Alte active circulante”. Formulele contabile la contabilizarea documentelor bănești:

1. Intrările de documente bănești: Dt 246 Ct 521, 544, 226, 532, 534, 612.

2. Utilizarea documentelor bănești: Dt 712, 713, 714, 721 Ct 246.

Abordând aspectul fiscal în cazul dat, potrivit prevederilor Codului fiscal [4, art. 19 lit. a)], facilitățile impozabile acordate de angajator includ plățile acordate salariatului de către angajator pentru recuperarea cheltuielilor personale, precum și plățile în favoarea lucrătorului, efectuate altor persoane, cu excepția plăților în bugetul asigurărilor sociale de stat și a primelor de asigurare obligatorie de stat.

Totodată, patronul care plătește angajatului salariu, inclusiv prime și facilități, este obligat să calculeze, ținând cont de scutirile solicitate de angajat și de deducerile la care are dreptul acesta, să rețină din aceste plăți și să transfere la buget un impozit conform modului stabilit. [4, 18] Astfel, angajatorul care procură angajatului foaie de odihnă se consideră că a acordat facilitate impozabilă și respectiv urmează să calculeze și să rețină din suma achitată impozitul pe venit (12%) pentru această foaie, ținând cont de scutirile solicitate de angajat și de deducerile la care are dreptul acesta.

Făcând referire la micile atenții zilnice, angajatorii ar putea propune angajaților apă sau cafea, produse care de asemenea nu rămân în afara sferei contabile și fiscale. Cheltuielile pentru apa potabilă asigurată pe parcursul zilei de muncă sînt acceptate de către inspectorii fiscali spre deducere în scopuri fiscale, iar suma TVA se permite să fie trecută în cont. Cu referire la cheltuielile pentru mașina de cafea din oficiul entității, în cazul în care contribuabilul le consideră drept cheltuieli ordinare și necesare, la fel ca și cheltuielile pentru amenajarea oficiului, locul de repaus pentru angajați și clienți, flori în ghiveci, mobilă și altele - atunci ele sînt deductibile, trebuie doar de avut confirmarea documentară. În cadrul cheltuielilor date se are în vedere atît amortizarea acestei mașini, dacă e mai scumpă, mai mult de 6 mii lei, cît și alte cheltuieli: uzura mașinii de cafea, dacă costă mai puțin de 6 mii lei, ce înseamnă că e OMVSD; ingredientele — boabe, apă, zahăr ș.a. (tabelul 4).

Tabelul 4. Contabilitatea procurării apei și cafelei pentru angajați

Nr.	Conținutul operațiunii	Suma, lei (convențional)	Conturi corespondente	
			Dt	Ct
1.	Procurarea apei și ingredientelor pentru cafeaua angajaților	500	261	521
2.	TVA aferentă apei și ingredientelor procurate	100	534	521
3.	Procurarea mașinei de cafea, suma fără TVA	6200	123	521
4.	Suma TVA aferentă mașinii de cafea	1240	534	521
5.	Calculul amortizării mașinii de cafea (DU=6 ani, VR=0, metoda liniară)	1033.3	713, 714	124

Sursa: elaborat de către autor în baza [4, 17]

Actualmente, sistemul de compensații și beneficii este considerat unul dintre principalele atuuri ale unei oferte de angajare. Un pachet eficient de beneficii are menirea nu numai de a aduce angajații

talentați în companie, dar, și mai important, de a-i păstra pentru cât mai mult timp în organizație. Beneficiile trebuie să fie însă personalizate, în așa fel, încât fiecare angajat să primească ceea ce își dorește. Avantajele obținute ca urmare a aplicării unui sistem de stimulare și compensare adecvat sunt prezentate în figura de mai jos.

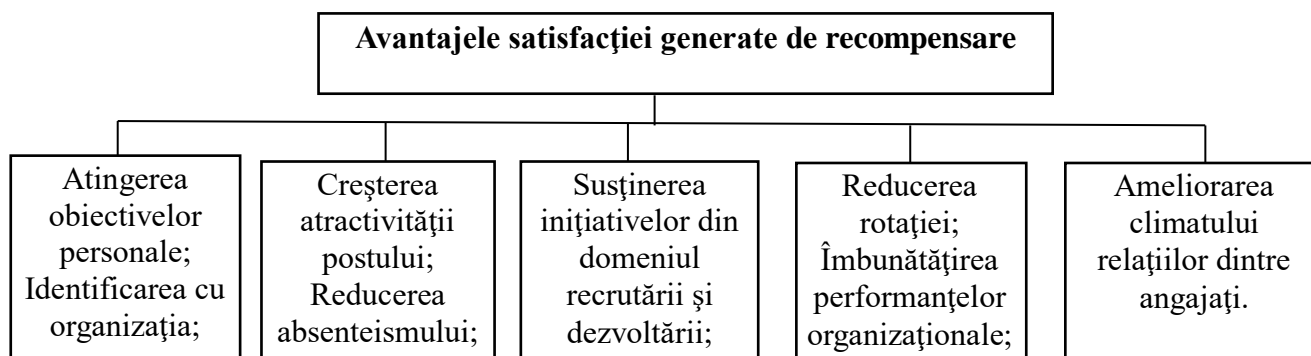

Figura 3. Avantajele satisfacției generate de recompensare

Sursa: elaborat de către autor

Concluzii

Acordarea beneficiilor pentru angajați sub diverse forme reprezintă un punct esențial în dezvoltarea și prosperarea oricărei afaceri. Prin crearea unor condiții mai bune de muncă, angajații vor deveni mai motivați, mai implicați și se va atinge eficientizarea utilizării resurselor umane - una dintre provocările-cheie ale conducătorilor. Prin sporirea acestui indicator, unitatea economică va atinge, fără nici o îndoială, succesul și rezultatele dorite. Chiar dacă marea majoritate a beneficiilor date implică costuri, unele mai mari, altele mai mici, totodată reprezentând cheltuieli nedeductibile, în timp ce fiecare patron tinde să le transfere pe toate la deductibile, totuși efectul de după este ceea ce contează. Ca urmare, patronul se confruntă cu recuperarea acestor cheltuieli prin implicarea mai eficientă și dedicarea angajaților, după care vine și creșterea profitului.

Referințe bibliografice

1. BÂRCĂ, Alic, Managementul recompenselor, Chișinău, 2013. ISBN 978975756394.
2. BÂRCĂ, Alic, Salarizarea personalului: Note de curs la disciplina "Sisteme de salarizare", ASEM, Chișinău. 2001. ISBN 9975-75-125-3.
3. Codul Civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06-06-2002. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120080&lang=ro
4. Codul Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163-XIII din 24.04.1997. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130624&lang=ro#
5. Codul Muncii al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 06.06.2002. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113032&lang=ro
6. CUȘMAUNSA, Rodica, TUGULSCHI, Iuliana, CURAGAU, Natalia. Tichetele de masă: aspecte contabile și fiscale. În: *Culegere de articole selectiv ale Conferinței Științifice Internaționale "Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii"*, 28-29 septembrie 2018, Chișinău, Vol. I, E-ISBN 978-9975-75-932-8. Disponibil: http://irek.ase.md:8080/xmlui/bitstream/handle/1234567890/634/Cusmaunsa_R_Tugulschi_Iu_Curagau_N_%20conf_09.18.pdf?sequence=1&isAllowed=y
7. Facilități acordate de angajator, contabilsef.md. Disponibil:

- <https://www.contabilsef.md/facilitati-acordate-de-angajator-prevederile-codului-fiscal/>
8. FOALEA, Lidia. Modul de contabilizare a valorii tichetelor de masă. În: *Monitorul fiscal*, 2018, nr. 7. Disponibil: https://monitorul.fisc.md/luncheon_voucher/modul-de-contabilizare-a-valorii-tichetelor-de-masa.html
 9. Hotărîrea nr. 227 din 12-03-2018 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de operare cu tichetele de masă. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102184&lang=ro
 10. IAS 19 „Beneficiile angajaților”. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/content/standardele-interna%C8%9Bionale-de-raportare-financiar%C4%83-ifrs-9-ias-19-ias-36-ias-39-ifric-21>
 11. Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2022 nr. 206/2021. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129187&lang=ro
 12. Legea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul 2022. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129189&lang=ro
 13. Legea nr. 166 din 21-09-2017 cu privire la tichetele de masă. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117157&lang=ro
 14. Legea nr.270 din 23-11-2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129289&lang=ro#
 15. Legea salarizării nr. 847-XV din 14.02.2002. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125897&lang=ro#
 16. НЕДЕРИЦА, Alexandru. Подарочные сертификаты: особенности учета и налогообложения. În: *Contabilitate și audit*, 2016, nr. 2.
 17. Planul general de conturi contabile, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr. 119 din 06.08.2013 modificat prin Ordinul MF nr.100 din 28.06.19. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.230-237 din 19.07.2019. Disponibil: <https://www.mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/Planul%20general%20de%20conturi%20contabile.pdf>
 18. Regulamentul cu privire la reținerea impozitului pe venit din salariu și din alte plăți efectuate de către patron în folosul angajatului. Disponibil: <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/91713/106511/F-1653034910/PDF%2014.pdf>
 19. Rezultatele cercetărilor PricewaterhouseCoopers Moldova. Disponibil: <https://www.amcham.md/?go=news&n=2066>

EXPLORATORY RESEARCH OF THE RELATIONSHIP BETWEEN INVESTOR BEHAVIOR ON THE STOCK MARKETS AND THE CULTURAL DIMENSIONS

PROBLEME PRIVIND RECUNOAȘTEREA ȘI CONTABILIZAREA COSTURILOR INDIRECTE DE PRODUCȚIE

Rodica CUȘMĂUNȘĂ, ORCID ID: 0000-0003-0444-9799

cusmaunsa.rodica.gheorghe@ase.md

Dana CEBANU

dana.cebanu@mail.ru

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract. În prezentul articol sunt examinate unele aspecte problematice privind recunoașterea și contabilizarea costurilor indirecte de producție aferente deservirii subdiviziunilor de producție ale entității în cazul în care costurile efective aferente consumului de resurse productive sunt suportate într-o perioadă de gestiune, iar documentele primare aferente sunt recepționate și/sau acceptate de către beneficiar în altă perioadă de gestiune. Utilizând metode de cercetare, precum cea de analiză a documentelor și deducția, au fost studiate și opiniile unor savanți autohtoni, ceea ce a permis formularea unor concluzii și recomandări mai solide asupra modului de recunoaștere și de reflectare a costurilor indirecte de producție în luna consumului efectiv a resurselor productive, precum și a modalității de declarare a taxei pe valoarea adăugată aferentă.

This article examines some problematic issues regarding the recognition of and the accounting for the indirect production costs related to the service of the entity's production subdivisions if the actual consumption costs are incurred during a reporting period, but the respective primary documents are received and/or accepted by the beneficiary in another reporting period. By using the research methods, such as document analysis and deduction, the authors have investigated the local researchers' opinions, which resulted in formulating stronger conclusions and recommendations regarding the recognition and reflection of indirect production costs in the month of the effective consumption of their resources, as well as the way of declaring the respective value added tax.

Keywords: cost recognition, cost accounting, current costs, indirect production costs

Jel classification: M41

Introducere

De o importanță majoră în procesul de calculație a costului produselor fabricate și/sau serviciilor prestate sunt următoarele aspecte:

- respectarea principiilor de bază ale contabilității
- delimitarea costurilor pe perioade de gestiune
- confirmarea documentară și modul de ținere a evidenței analitice și sintetice [10, p. 265].

Conform art. 6 al *Legii contabilității și raportării financiare nr. 287/2017*, elementele contabile se recunosc în baza principiului contabilității de angajamente, care presupune recunoașterea elementelor contabile pe măsura apariției acestora, indiferent de momentul încasării/plății de numerar sau al compensării sub altă formă. Din această cauză, deseori apare problema recunoașterii costurilor curente și deducerii valorii TVA aferentă acestora, atunci când factura fiscală privind serviciile de energie electrică, de exemplu, este receptată mai târziu decât luna în care entitatea a beneficiat de aceste servicii.

Scopul acestui articol constă în cercetarea și examinarea aspectelor teoretice și aplicative, aferente recunoașterii și contabilității costurilor indirecte de producție, aferente consumului de energie electrică, energie termică, apă, gaze naturale, canalizare etc., când acestea au fost suportate într-o perioadă de gestiune, iar documentele aferente sunt primite și/sau acceptate în altă perioadă de gestiune, iar obiectivul rezidă în investigarea și elucidarea problemelor enumerate anterior.

Material și metodă

Pentru realizarea cercetării au fost consultate mai multe surse bibliografice, formate preponderent din articole, precum și surse disponibile pe site-uri web.

În procesul cercetării s-a aplicat metoda documentării (studiul documentelor oficiale), care a presupus o etapă de informare privind sursele existente, studiere a surselor identificate și sintetizare a informațiilor oferite de acestea, respectiv evaluare a rezultatelor sintetizate în vederea efectuării analizei critice a stadiului actual al cunoașterii în domeniul abordat. Metodele folosite în această etapă au fost analiza de conținut și metoda comparativă.

Articolul se axează pe o abordare deductivă de la general la particular, îmbinând studiile cantitative cu cele calitative.

Conținutul de bază

În Republica Moldova recunoașterea și contabilizarea costurilor indirecte de producție se realizează în conformitate cu *Legea contabilității și raportării financiare nr. 287/2017* și *Indicațiile metodice privind contabilitatea costurilor de producție și calculația costului produselor și serviciilor*.

Costurile curente cuprind costurile care necesită a fi incluse în costul produselor sau serviciilor perioadei curente și se recunosc în baza documentelor primare corespunzătoare (facturi fiscale, bonuri de consum, fișă-limită de consum etc.). Astfel, costurile indirecte de producție aferente energiei electrice utilizate pentru iluminarea subdiviziunilor de producție și funcționarea utilajelor, energiei termice și gazul natural utilizate pentru încălzirea subdiviziunilor de producție, servicii comunale aferente subdiviziunilor de producție se atribuie la costuri curente.

În conformitate cu pct. 14 al art. 117 din Codul fiscal există cazuri speciale de eliberare a facturilor fiscale și anume, la efectuarea livrărilor de servicii, precum și de energie electrică, energie termică, gaz natural, servicii publice de telefonie fixă și mobilă, servicii comunale, produse petroliere, în cazul utilizării e-facturii, furnizorul eliberează factura fiscală în termen ce nu poate depăși 10 zile calendaristice de la data livrării acestora.

În cazul în care, consumul de resurse productive este suportat într-o perioadă de gestiune, iar documentele aferente (facturi fiscale, invoice-uri etc.) sunt primite și/sau acceptate de beneficiar în altă perioadă de gestiune apar *două probleme interdependente*:

- ✓ problema recunoașterii costurilor indirecte de producție, care necesită determinarea perioadei în care acestea urmează să fie contabilizate:
 - în perioada în care resursele productive au fost efectiv suportate, sau
 - în perioada când documente primare aferente (facturi fiscale, invoice-uri etc.) sunt primite și/sau acceptate de beneficiar;
- ✓ problema deducerii a TVA:
 - în perioada în care resursele productive au fost efectiv suportate, sau
 - în perioada când documente primare aferente (facturi fiscale, invoice-uri etc.) sunt primite și/sau acceptate de beneficiar. [2, p. 126]

În practică deseori apar situații când costurile aferente consumului de energie electrică, energie termică, apă, gaze naturale, canalizare etc. sunt suportate într-o perioadă de gestiune, iar documentele

aferente (facturi fiscale, invoice-uri etc.) sunt primite și/sau acceptate în altă perioadă de gestiune. Astfel, deseori, entitățile de producție/prestatoare de servicii la primirea facturii fiscale în luna următoare consumului de resurse întocmește formula contabilă:

Debit contul 821 „Costuri indirecte de producție” – la suma fără TVA aferentă energiei electrice, energiei termice, gazului natural, serviciilor publice de telefonie fixă și mobilă, serviciilor comunale consumate pentru deservirea subdiviziunilor de producție ale entității;

Debit contul 534 „Datorii față de buget” - la suma TVA aferentă;

Credit contul 521 „Datorii comerciale curente” – la suma totală a resurselor consumate, inclusiv TVA.

În acest caz, nu se respectă corelația dintre costurile de producție efectiv suportate și perioada de calculație a costului de producție sau a serviciilor prestate, ceea ce conduce la nerespectarea principiilor de calculație a costului de producție. Această reflectare este justificată doar în situația în care factura fiscală este emisă cumpărătorului de către furnizor în ultima zi a lunii consumului efectiv.

În astfel de situații, când costurile efective aferente consumului costurilor de producție sunt suportate într-o perioadă de gestiune, iar documentele primare aferente sunt primite și/sau acceptate în altă perioadă de gestiune, entitatea trebuie să înregistreze costurile respective în perioada în care acestea au fost suportate efectiv.

Potrivit art. 11 al *Legii contabilității și raportării financiare nr. 287/2017* costurile de producție se contabilizează în temeiul documentelor primare. Înregistrarea costurilor fără documentarea și reflectarea acestora în contabilitate sunt interzise. Documentele primare se întocmesc în timpul efectuării (producerii) faptelor economice, iar dacă acest lucru este imposibil – nemijlocit după efectuarea (producerea) faptelor respective.

În contextul prevederilor Legii nr. 287/2017, survine întrebarea privind documentul care trebuie să servească drept bază pentru recunoașterea consumului resurselor în procesul de producție și condițiile în care factura fiscală va fi emisă cumpărătorului de către furnizor în luna următoare.

În astfel de situații se propune ca costurile efective să fie reflectate în baza documentelor interne, cum ar fi: notele contabile, notele de consum intern, actele de constatare etc.

Astfel, în lipsa formularelor tipizate sau dacă acestea nu satisfac necesitățile informaționale ale entității, entitatea este în drept să elaboreze și utilizeze formulare de documente primare, aprobate și avizate de către conducătorul entității sau persoana responsabilă, cu respectarea tuturor elementelor obligatorii. În acest context formularele care sunt elaborate de sine stătător de entitate trebuie să fie prezentate în *anexe la politici contabile*.

În acest context, autorul a elaborat un model de *act de constatare*, reflectat în figura 1, care respectă prevederile pct.7 din art. 11 al *Legii contabilității și raportării financiare nr. 287/2017* privind elementele obligatorii ale documentelor primare, și anume:

- a) denumirea și numărul documentului;
- b) data întocmirii documentului;
- c) denumirea, adresa, IDNO (codul fiscal) al entității din numele căreia este întocmit documentul;
- d) denumirea, adresa, IDNO (codul fiscal) al destinatarului documentului, iar pentru persoanele fizice – IDNP (codul personal);
- e) conținutul faptelor economice;
- f) etaloanele cantitative și valorice în care sânt exprimate faptele economice;
- g) funcțiile, numele, prenumele și semnăturile persoanelor responsabile de efectuarea (producerea) faptelor economice.

Act de constatare nr. _____		Denumirea întreprinderii _____		e./ nr. TVA _____			
Data _____ 202_							
1. Furnizor _____				e./ nr. TVA _____			
2. Documente anexate							
3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6	3.7	3.8
Denumirea marfurilor, serviciilor și cod comerciator al mărfii	Unitatea de măsură	Cantitatea marfurilor, valoarea serviciilor	Preț unitar, fără TVA, lei	Valoarea totală fără TVA, lei	Cota TVA, %	Suma totală a TVA, lei	Valoarea marfurilor, serviciilor, lei
4. TOTAL (pe pagină)				5.			
5. Seful secției de producție _____						Funcția, numele, prenumele și semnătura	
6. Contabil-șef _____						Funcția, numele, prenumele și semnătura	
						L.S.	

Figura 1. Act de constatare

Sursa: elaborat de autor

La compartimentul „Data” se indică ultima zi a lunii consumului efectiv. Poate fi acceptată și varianta ca în rubrica „Documente anexate” să se indice seria și numărul facturii fiscale emise de furnizor până la data de 10 inclusiv a lunii următoare celei în care a avut loc livrarea documentată, în baza căreia s-a completat actul de constatare.

În continuare sunt prezentate înregistrările contabile posibile privind recunoașterea costurilor de producție, în cazul în care factura fiscală este emisă de către furnizor în luna următoare consumului efectiv de resurse.

Tabelul 1. Variante de înregistrare a consumului de resurse productive la primirea facturii fiscale până la data de 10 inclusiv a lunii următoare

Nr.	Documentul justificativ	Conținutul operațiunilor economice	I varianta Suma TVA se deduce în luna consumului efectiv		II varianta Suma TVA se deduce în luna următoare consumului	
			Debit	Credit	Debit	Credit
În luna consumului efectiv de resurse						
1.	Note contabile, note de consum intern, acte de constatare	Reflectarea valorii energiei electrice, energiei termice, gazului natural, serviciilor publice de telefonie fixă și mobilă, serviciilor comunale consumate pentru necesitățile subdiviziunilor de producție ale entității, la suma fără TVA	821	541	821	541
2.	de constatare	Reflectarea sumei TVA aferente consumului energiei electrice, energiei termice, gazului natural, serviciilor publice de telefonie fixă și mobilă, serviciilor comunale consumate pentru necesitățile subdiviziunilor de producție ale entității	232	541	-	-

În luna următoare consumului efectiv de resurse						
3.		Reflectarea valorii energiei electrice, energiei termice, gazului natural, serviciilor publice de telefonie fixă și mobilă, serviciilor comunale consumate pentru necesitățile subdiviziunilor de producție ale entității, la suma fără TVA	541	521	541	521
4.	Factura fiscală	Reflectarea sumei TVA aferente consumului energiei electrice, energiei termice, gazului natural, serviciilor publice de telefonie fixă și mobilă, serviciilor comunale consumate pentru necesitățile subdiviziunilor de producție ale entității	534 ⁹⁹	232	534	521

Sursa: [2, p. 131]

Prin urmare, în condițiile în care se întrunesc cerințele prevăzute de art.102 alin.(12) din Codul fiscal entitatea de producție poate pleda pentru una din variantele stipulate în tabelul 2 cu indicarea obligatorie a variantei aplicate în politicile contabile. [2, p. 132]

Concluzii

Practica actuală de reflectare a costurilor aferente consumului de energie electrică, termică, apă, gaze naturale, canalizare etc. în luna următoare consumului efectiv al acestora la primirea și/sau acceptarea documentelor primare (facturi fiscale, invoice-uri etc.) denaturează mărirea costului efectiv al produselor fabricate, serviciilor prestate și lucrărilor executate în perioada de gestiune respectivă. [2, p. 133]

Respectarea principiilor de bază ale contabilității stipulate în art. 6 al Legii contabilității și raportării financiare nr. 287/2017 va fi posibilă la reflectarea costurilor efective în baza documentelor primare interne elaborate de sine stătător de entitate (notele contabile, notele de consum intern, actele de constatare) cu indicarea ultimei zile calendaristice a lunii, precum și a seriei și numărului facturii fiscale emise de furnizor până la data de 10 inclusiv a lunii următoare celei în care a avut loc livrarea documentată, în baza căreia este completat acest document primar.

Referințe bibliografice:

- BĂDICU, G., & MIHAILA, S. (2020). Contabilitatea de gestiune avansată: Note de curs. 224 p. ISBN: 978-9975-75-988-5.
- Codul Fiscal al Republicii Moldova Nr. 1163 din 24.04.1997 cu modificările și completările ulterioare https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128496&lang=ro#
- CUȘMĂUNSĂ, R., CURAGĂU, N. *Aspecte problematice aferente recunoașterii și contabilizării costurilor indirecte de producție*. În: *Economica*, Chișinău, ASEM, 2021, nr. 4 (188), p. 125 – 133, ISSN 1810-9136, 0,55 c.a., categoria B. Disponibil: https://ase.md/files/publicatii/economica/ec_2021_4_r2.pdf
- Indicațiile metodice privind contabilitatea costurilor de producție și calculația costului produselor și serviciilor. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013, Nr. 233-237, art Nr: 1533.

⁹⁹ Înregistrarea contabilă respectivă se întocmește în cazul în care se îndeplinesc condițiile art.102 alin.(12) din Codul fiscal.

5. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2018, nr. 1-6 / 22 din 05.01.2018, cu modificările și completările la zi. Disponibil: <https://usmf.md/wp-content/uploads/2013/08/Legea-contabilitatii.pdf>.
6. Ordinul SFS nr.428 din 03.08.2021. Disponibil: <https://sfs.md/uploads/document/164/document/ordinul-sfs-nr-428-din-0308pdf-610a4aa4a3e88.pdf>
7. PANUȘ, Valentina. Contabilizarea și repartizarea costurilor indirecte de producție „Monitorul fiscal” № 4, 2021. ISSN 1857-3991. Disponibil: https://monitorul.fisc.md/practice_accounts/contabilizarea-si-repartizarea-costurilor-indirecte-de-productie.html
8. Planul general de conturi contabile, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor Republicii Moldova: nr. 119 din 06.09.2013. Monitor Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 177-181, 1225.
9. Standardul Național de Contabilitate „Prezentarea situațiilor financiare”, Ordinul nr. 93 al Ministerului Finanțelor din 07.06.19. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2019, nr. 209-216, art. 1091 din 28.06.2019. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114952&lang=ro
10. ȚUGULSCHI, I., CUȘMĂUNȘĂ, R. Aspecte teoretice și metodologice privind conținutul și modul de organizare a contabilității manageriale. În: Conferința Științifică Internațională „*Perspectivile și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației*” ediția VIII-a din 04 iunie 2021, Universitatea de Stat „B. P. Hașdeu”, Cahul, RM., p. 263-269, – 0,58 c.a. ISSN: 2587-3571.

ACCOUNTING INFORMATION SYSTEM

SISTEMUL INFORMAȚIONAL CONTABIL

Ana GANTEA

anagantea@gmail.com

Georgeta MELNIC, ORCID ID: 0000-0003-3876-5394

melnic.georgeta@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract: Accounting information systems are useful for companies and businesses wanting to make the accounting process easier by utilizing a computer program or other system that will perform payroll and other functions. These systems, commonly including accounting software, make it easier to compile financial data for use in taxes, payroll, and other bookkeeping requirements. Recording is the first step in these systems that are used by companies including pertinent data such as expenses and profits that are very important to keep on file. After the recording phase, the information will be processed for use. When processed, it is filed in the areas where it is most important. These systems have various groupings or categories to maintain files until they need to be used in the future for whatever reasons. The final step that is part of most software programs is the communication phase. This is the process of actually utilizing the records that have been recorded and processed. Common communications of this data will be used for payroll and tax purposes.

Keywords: accounting, information, software programs, processing

JEL Classification: M41

Introducere.

Scopul acestei lucrări este de a oferi o imagine de ansamblu asupra contabilității ca sistem informational complex. Aplicând abordarea sistemului, se va efectua o analiză a situației dintr-o perspectivă mai largă. Informația contabilă este sursa principală de informații a unei entități și fără ea nu poate exista integrare, coordonare sau control al activităților de afaceri. Tranzacțiile contabile formează baza din care se generează rapoartele necesare care, la rândul lor, servesc drept instrumente utile de comunicare între organizație și utilizatorii săi interni și externi.

Un sistem de informații contabile este o structură pe care o entitate o folosește pentru a colecta, stoca, gestiona, procesa, extrage și raporta datele sale financiare, astfel încât să poată fi utilizată de contabili, consultanți, analiști de afaceri, manageri, directori financiari.

Metodele de cercetare utilizate.

Pentru realizarea scopului cercetării au fost utilizate următoarele metode și instrumente de cercetare: metoda documentară, bazată pe accesarea și studierea surselor bibliografice; metoda analitică prin care s-a ajuns la esența proceselor cercetate; metoda de sinteză, inducerea și deducerea, analiza logică.

Conținutul de bază.

Legăturile dintre diversele părți ale unei entități economice trebuie să satisfacă cerințe de calitate și promptitudine care pot proveni fie din interiorul entității economice (cum ar fi cele provenite de la nivelele ierarhice superioare), fie din exteriorul entității economice (de exemplu de la clientul care vrea să știe starea în care se află execuția unei comenzi lansate în producție). Orice

analiză economică a unei entități are la bază informația și modul în care aceasta este vehiculată, astfel încât degradarea ei să fie minimă și fără pierderi de semnificație.

Definițiile informației sunt numeroase și presupun cunoașterea semnificației noțiunilor prin care este definită și, de multe ori, a contextului pentru care a fost definită. Astfel, se vorbește despre informație ca despre „comunicare, veste, știre care pune pe cineva la curent cu o situație”, „informație genetică”, „informație contabilă” etc.

Din punct de vedere economic, informația este privită ca o resursă care poate îmbunătăți raportul cost-eficiență. Bineînțeles că era informaticii în care trăim, aflată la debutul ei, și-a pus deja puternic amprenta asupra modului în care acest raport poate fi modificat, raport care este influențat continuu și de nivelul de dezvoltare a tehnologiei hardware și software de la un moment dat. Obținerea informațiilor și prelucrarea lor se face prin intermediul unor sisteme informaționale [2].

De obicei, oamenii presupun existența unui calculator când aud pentru prima dată sintagma sistem informațional. Totuși, un sistem informațional nu este neapărat un sistem computerizat și în fiecare zi vedem exemple de astfel de sisteme informaționale. De exemplu, sunteți beneficiarul unui sistem informațional atunci când doriți să călătoriți cu autobuzul și pentru aceasta cumpărați un bilet. Atunci când prezentați biletul unui controlor, biletul reprezintă suportul informației pe care controlorul o interpretează prin aceea că ați cumpărat dreptul de a călători cu acel mijloc de transport.

Un sistem informațional este parte a unui sistem complet. Un sistem este o entitate compusă din părți organizate și care interacționează pentru o funcționare cât mai eficientă, subsistemele sunt părți componente ale sistemului. Un sistem informațional se compune dintr-o mulțime de subsisteme intercorelate care lucrează împreună pentru colectarea, prelucrarea, stocarea, transformarea și distribuirea informației pentru planificare, luarea deciziilor și control. Fiecare sistem informațional se poate descompune în trei componente principale: intrările, prelucrările și rezultatele. Intrarea într-un sistem informatic poate fi formată din date sau din informații. Datele sunt fapte brute, neprelucrate despre evenimente care nu au semnificație în sistem și nu sunt organizate. Datele pot fi totuși organizate într-o manieră în care pot fi utile sau pot primi semnificație pentru sistem. Când datele se organizează astfel încât să aibă semnificație pentru sistem ele devin informație. Rafinarea datelor și informațiilor de-a lungul timpului formează un ansamblu numit cunoștințe. Sistemele informaționale prelucrează datele și/sau informațiile (sortare, organizare, calcule specifice) obținând informații care sunt structurate în funcție de cerințele utilizatorilor informației [3].

Sistemele informaționale se studiază în cadrul domeniului în care funcționează, pentru a se evidenția particularitățile specifice, astfel se vorbește de „sistemul informațional de conducere”, „sistemul informațional de marketing”, „sistemul informațional geografic” etc. [2].

Contabilitatea este în sine un sistem informațional. Este un proces care colectează, stochează, prelucrează și distribuie informații celor care au nevoie de ele. De exemplu, contabilii unei entități economice culeg date despre propria organizație, le prelucrează, obțin rezultate pe care le distribuie sub formă de informații financiare, sau alte tipuri de rapoarte.

Una dintre cele mai cuprinzătoare definiții ale sistemului informațional contabil este cea dată de autorii Gheorghe, Mirela, Roșca, I. Ioan: „Sistemul informațional contabil este format dintr-un ansamblu de elemente interdependente, orientat spre culegerea, stocarea, prelucrarea, analiza și transmiterea informațiilor privind starea și mișcarea patrimoniului”. [5]

Sistemele informatice de contabilitate pot furniza o multitudine de tipuri de date și informații: date financiare, date non-financiare, analize rezultate din managementul datelor, informații de căutare sau anticipare, informații despre management, despre acționari, etc.

Sistemele contabile computerizate estompează demarcările dintre sistemele contabilității financiare și ale contabilității manageriale. Multe programe software contabile actuale pot prelua ambele tipuri de date (financiare și non-financiare) și să le organizeze într-o manieră prin care au semnificație atât pentru utilizatorii interni cât și pentru cei externi.

Informațiile contabile trebuie să îndeplinească următoarele caracteristici [6]:

- *inteligibilitatea* (informațiile pot fi ușor de înțeles și de interpretat);
- *relevanța* (sublinierea aspectelor care pot influența luarea deciziilor);
- *credibilitatea* (informațiile nu conțin erori semnificative, nu sunt tendențioase, nici părtinitoare);
- *comparabilitatea* (informațiile să poată fi comparate prin elemente comune și de aceeași semnificație).

Sistemul informațional de contabilitate acumulează informații de la subsisteme diferite. Pentru ca interacțiunea dintre subsisteme să fie efectivă, este necesar ca fiecare subsistem să „înțeleagă” tipurile de informații generate de subsistemele cu care interacționează. Figura 1.1 reflectă o parte a unui sistem informațional a unei entități economice și scoate în evidență faptul că sistemul informațional de contabilitate este subsistem al sistemului informațional al entității economice.

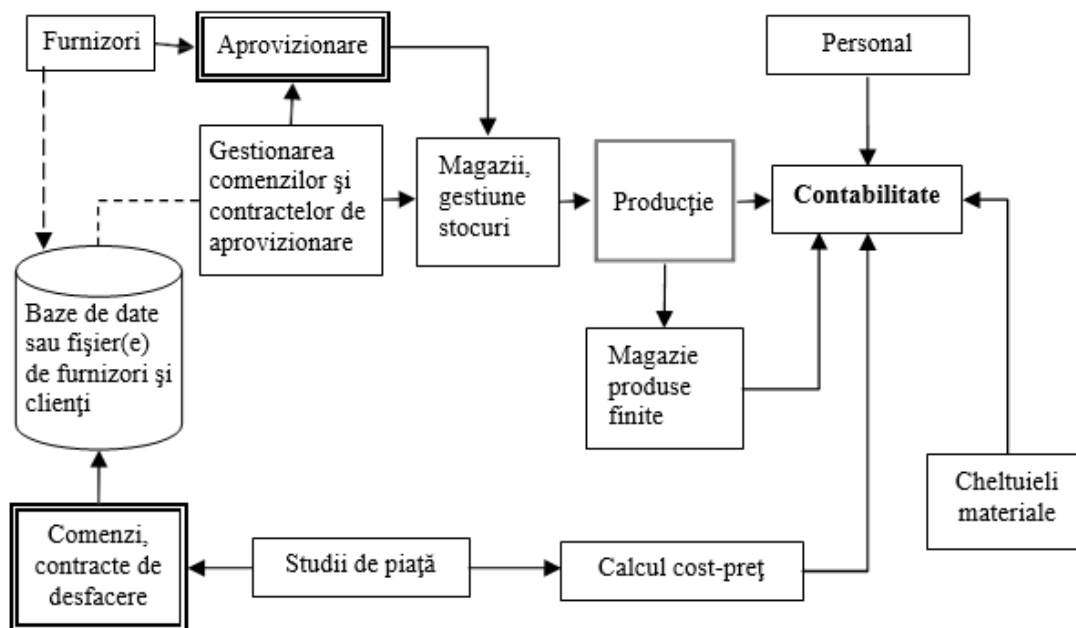

Figura 1.1 Subsisteme informaționale organizate în funcție de activitățile din cadrul unei unități economice

Sursa: Lungu, I., Sabău, G., Velicanu, M. ș.a. „Sisteme informatice. Analiză, proiectare și implementare” [7]

Informațiile furnizate pot îmbrăca forme diverse atât electronic (documente electronice, foi de prezentare electronice, notificări electronice (e-mail), imagini, imagini video, secvențe audio, etc.), fie sub formă „tradițională” (pe suport de hârtie sau folii pentru proiectoare, etc.). Furnizarea informațiilor trebuie să se facă în timp util, cât mai exact, pentru toți destinatarii informației contabile (manageri, personal aparținător altor subsisteme). Un sistem informațional de contabilitate modern este capabil să preia automat datele furnizate de către alte subsisteme. [7, 8]

Concluzii.

Din aspectele descrise mai sus, putem concluziona că majoritatea acțiunilor desfășurate în cadrul unei entități economice necesită utilizarea sistemului informațional de contabilitate. În acest

context, în întreaga lume se recunoaște ca evoluția contemporană a accentuat rolul contabilității, deoarece previziunea, rezultatele și situația patrimonială a entității interesează un ansamblu larg de utilizatori ai informației contabile.

Aplicarea elementelor fundamentale în construirea sistemului informațional contabil trebuie realizată astfel încât să conducă la obținerea unei imagini fidele asupra situației financiare (**poziția**) și a rezultatelor (**performanța**).

Referințe bibliografice

1. BAGRANOFF, Nancy A., SIMKIN, Mark, NORMAN, Carolyn Strand. Core concepts of Accounting Information Systems. Disponibil: <http://www.microlinkcolleges.net/elib/files/undergraduate/AccountingandFinance/Core%20Concepts%20of%20Accounting%20Information%20Systems.pdf>
2. BRANDAS, C. Sisteme informatice pentru contabilitate. FEAA, UVT 2016. Disponibil: <https://xdocs.ro/doc/1-sistemele-informationale-din-perspectiva-contabilitatiunlockedpdf-6nw525ee2dn1>
3. Conceptul Sistemului informațional automatizat „Registrul împuternicirilor de reprezentare în baza semnăturii electronice” (MPower) și a Regulamentului privind modul de ținere a Registrului împuternicirilor de reprezentare în baza semnăturii electronice. Disponibil : https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121919&lang=ro
4. HAWKER, A. Security and Control in Information Systems: A Guide for Business and accounting. London, Routledge, 2000.
5. GHEORGHE, Mirela, ROȘCA, I. Ioan. Auditul informației contabile în condițiile utilizării sistemelor informatice. Bucuresti : ASE, 2004.
6. Legea contabilității și raportării financiare. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125231&lang=ro#
7. LUNGU I., SABAU Gh., VELICANU M., MUNTEAN M., ș.a. Sisteme informatice. Analiză, proiectare și implementare. București: Editura Economică, 2003.
8. MIHAILĂ, S., & BĂDICU, G. (2016). Informația contabilității de gestiune–sursă fundamentală în analiza performanței și dezvoltării durabile a entităților. În Paradigma contabilității și auditului realități naționale, tendințe regionale și internaționale (pp. 198-204).
9. Sursă mass-media: <https://www.qreferat.com/referate/informatica/Definitie-Sistem-informatio nal434.php>

PARTICULARITIES OF INTERNATIONAL SETTLEMENTS AND INDIVIDUALS TRANSFERS

PARTICULARITĂȚILE DECONTĂRILOR INTERNAȚIONALE ȘI TRANSFERURILOR PERSOANELOR FIZICE

Maria MEGHEA

meghea.maria@ase.md

Georgeta MELNIC, ORCID ID: 0000-0003-3876-5394

melnic.georgeta@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract. *Bank for International Settlements tackling challenges given the continuously changing global economic structure, the BIS has had to adapt to many different financial challenges. However, by focusing on providing traditional banking services to member central banks, the BIS essentially gives the lender of last resort a shoulder to lean on. In it's aim to support global financial and monetary stability, the BIS is an integral part of the international economy. Accounting has undergone major changes since it's inception, but towards a better and more efficient direction. Likewise, banks have evolved continuously, currently having their own online applications through which you can make remote transfers in the country. In addition, we have efficient and economical money management. And a strong advantage is that we can track transaction directly from the phone through applications.*

Keywords: *bank, money means, payment, SWIFT system, conversion operations, transaction, exporter, importer, incaso operations*

JEL: E5, E50

Introducere

Unul dintre cele mai importante momente în desfășurarea schimburilor internaționale îl constituie încasarea contravalorii mărfurilor exportate sau a serviciilor prestate. Realizarea încasării sumelor astfel rezultate se efectuează printr-o modalitate de plată convenită între părți sau/și stipulată în contractul comercial internațional.

În practica comercială, decontările internaționale se desfășoară în cele mai multe cazuri prin virament sau decontări fără numerar. Este orice plată prin intermediul documentelor fără utilizarea monedei în forma sa concretă.

Agenții economici sunt obligați ca încă din faza de contractare să stabilească modalitatea de decontare externă și să urmărească întocmirea documentelor, generate de termenii modalității de plată respective.

De asemenea, în lucrare se va analiza evoluția transferurilor de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin intermediul băncilor din Republica Moldova.

Conținut de bază

Se consideră că printre cele mai utilizate modalități de decontare internațională sunt următoarele: înregistrarea mijloacelor bănești transferate pentru clienți, efectuarea transferurilor peste hotare prin intermediul sistemului SWIFT, acreditivul, garanțiile bancare, operațiunile de incaso și operațiunile de convertire (virament).

Sistemul *SWIFT* – Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (Societatea pentru Telecomunicații Financiare Inter-bancare mondiale), este o rețea globală securizată de

transmitere a mesajelor, folosită de bănci pentru a face transferuri dincolo de granițe. Rețeaua facilitează circulația banilor între organizațiile financiare, sprijinind schimburile comerciale. Sistemul este folosit de peste 11000 de instituții financiare, în peste 200 de state și teritorii pentru a transmite în mod securizat ordine de plată. Aproape 40 de milioane de mesaje cu instrucțiuni pentru transferarea a zeci de miliarde de dolari au fost trimise zilnic pe această platformă în anul 2021, făcând ca sistemul să fie, de departe, cel mai important din lume în acest domeniu. Din moment ce mesajele transmise prin acest sistem sunt sigure, băncile pot onora plățile în timp record. Sunt asigurate astfel tranzacții zilnice cu valori importante. Transferul SWIFT este o tranzacție financiară între două bănci din țări diferite. Bani nu sunt trimiși fizic, ci virtual, în baza unui mesaj transmis de o bancă către alta. Astfel pot fi trimiși bani oriunde în lume, în monede diferite. De exemplu, dacă vrem să transferăm bani unui prieten din Australia, este suficient să cunoaștem contul și banca acestuia. În baza acestor informații, banca noastră va transmite un mesaj băncii lui, care imediat ce îl recepționează, debitează banii în contul prietenului. Pentru a trimite banii, apelând la serviciile băncii ale cărui client sunteți, aveți la dispoziție două variante : online sau la ghișeu.

Indiferent de varianta aleasă, sunt câteva informații de care trebuie să dispunem pentru a putea iniția o plată SWIFT :

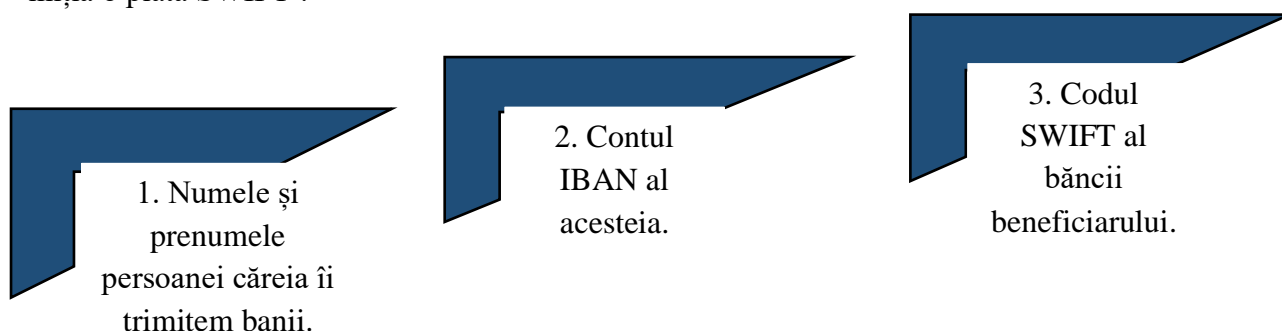

Figura 1 Inițierea unei plăți prin SWIFT

Sursa: elaborat de autor

Printre avantajele transferului SWIFT se numără următoarele :

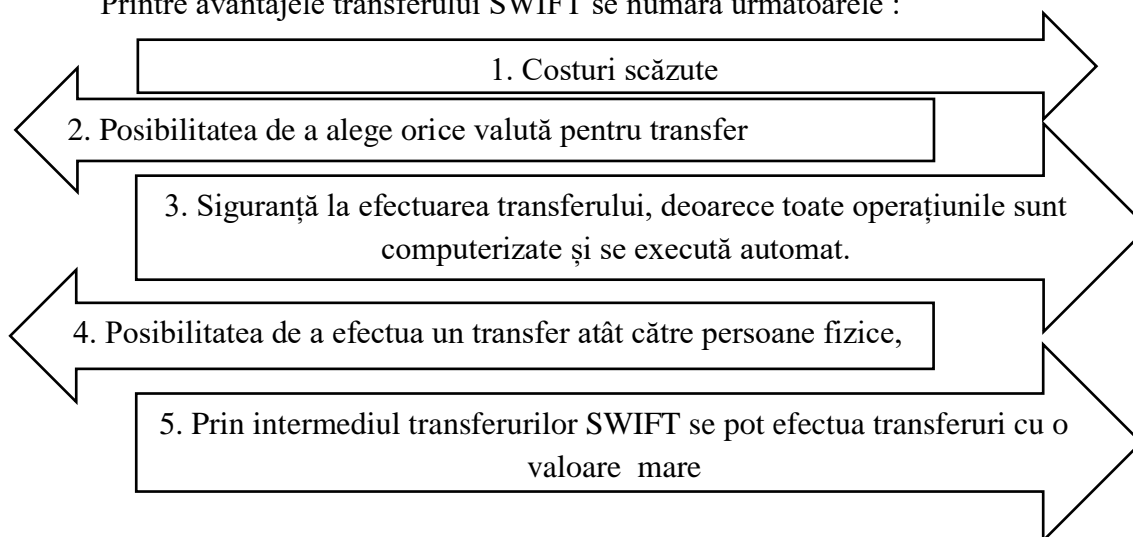

Figura 2. Avantajele sistemului SWIFT

Sursa: elaborat de autor

Acreditivul este metoda de plată prin care debitorul (cumpărătorul) dă instrucțiuni băncii sale să plătească beneficiarului (vânzătorului) o sumă de bani, la vedere sau la data stabilită, pe baza prezentării la bancă a anumitor documente într-o perioadă de timp specificată. Ce oferă siguranța că plata se va efectua numai contra prezentării documentelor ce atestă livrarea mărfurilor, executarea

lucrărilor, prestarea serviciilor, în strictă conformitate cu termenii și condițiile acreditivului cum ar fi [8]:

- Siguranța plății
- Securizarea angajamentelor din contractele comerciale internaționale și asigurarea protejării intereselor tuturor părților implicate
- Protejează de diverse tipuri de riscuri (financiare, comerciale, politice), care pot interveni într-o tranzacție comercială (de export/import)
- Produs supus standardelor internaționale de reglementare.

În derularea unui acreditiv sunt implicate 4 părți, și anume:

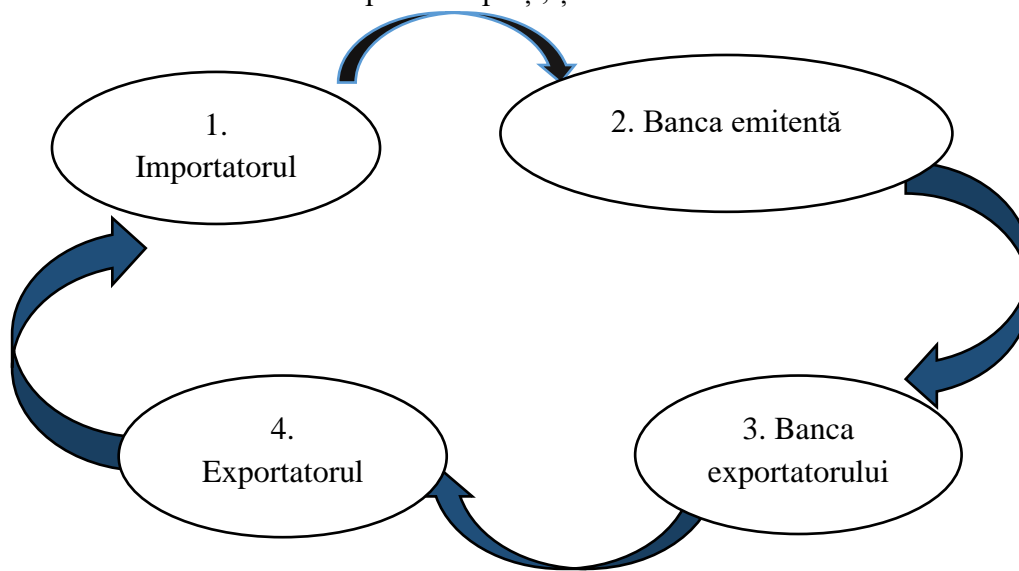

Figura 3. Părțile implicate în derularea acreditivului

Sursa: elaborat de autor

1. Importatorul (ordonatorul), este acel care dă instrucțiuni băncii sale cu privire la deschiderea acreditivului pe baza contractului de vânzare-cumpărare.
2. Banca emitentă (ordonatoare), este cea care deschide acreditivul.
3. Banca exportatorului (notificatoare), este cea care aduce la cunoștința clientului său deschiderea acreditivului, transmițându-i o copie a scrisorii de deschidere a acreditivului.
4. Exportatorul (beneficiarul), este acel care expediază mărfurile și apoi prezintă la banca sa documentele de expediere, întocmite în strictă conformitate cu condițiile din acreditiv.

Putem enumera următoarele avantaje ale acreditivului:

1. Acreditivul conferă siguranța părților (cumpărător, vânzător, banca emitentă), deoarece plata se efectuează numai dacă se dovedește că furnizorul a respectat în totalitate condițiile prevăzute în acreditiv.

2. adaptabilitatea permanentă la diversele forme pe care le pot avea schimburile internaționale.

3. asigură confidențialitatea și promptitudine în derularea operațiunilor stipulate prin acreditiv.

Figura 4. Avantajele acreditivului

Sursa: elaborat de autor

O garanție bancară este un serviciu ce oferă beneficiarului acestuia siguranța că obligațiile financiare asumate de către partenerul său (ordonatorul garanției) în cadrul unei tranzacții vor fi respectate și îndeplinite. De regulă garanțiile bancare se supun legilor țării emitente, precum și Regulilor uniforme privind garanțiile la cerere.

Avantajele utilizării unei garanții bancare sunt:

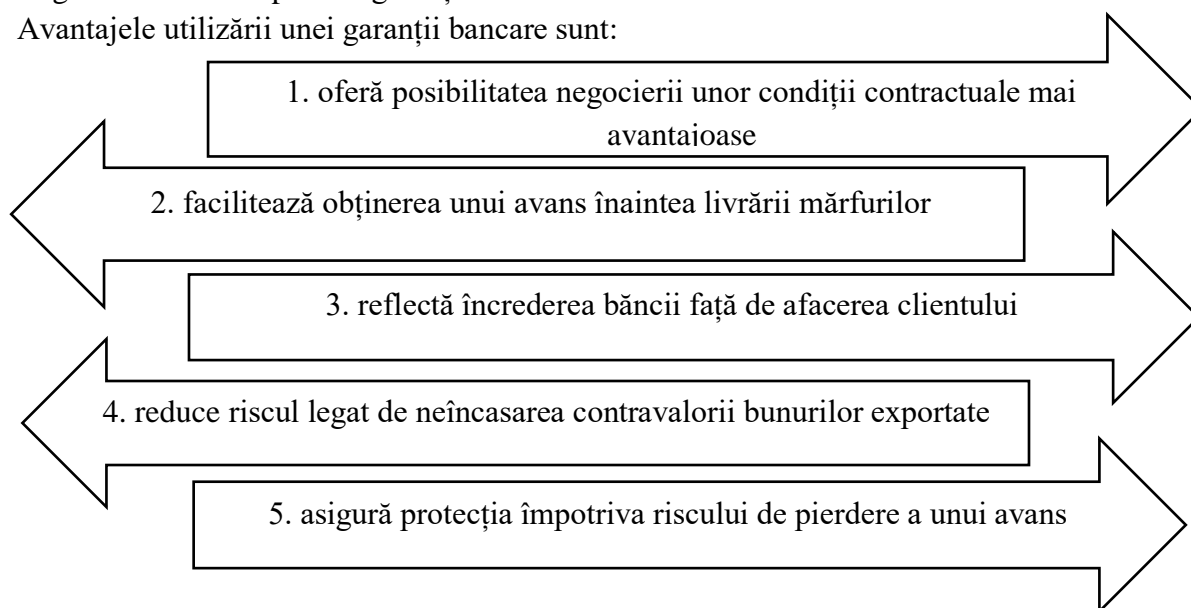

Figura 5. Avantajele utilizării unei garanții bancare

Sursa: elaborat de autor

Cum funcționează o garanție bancară:

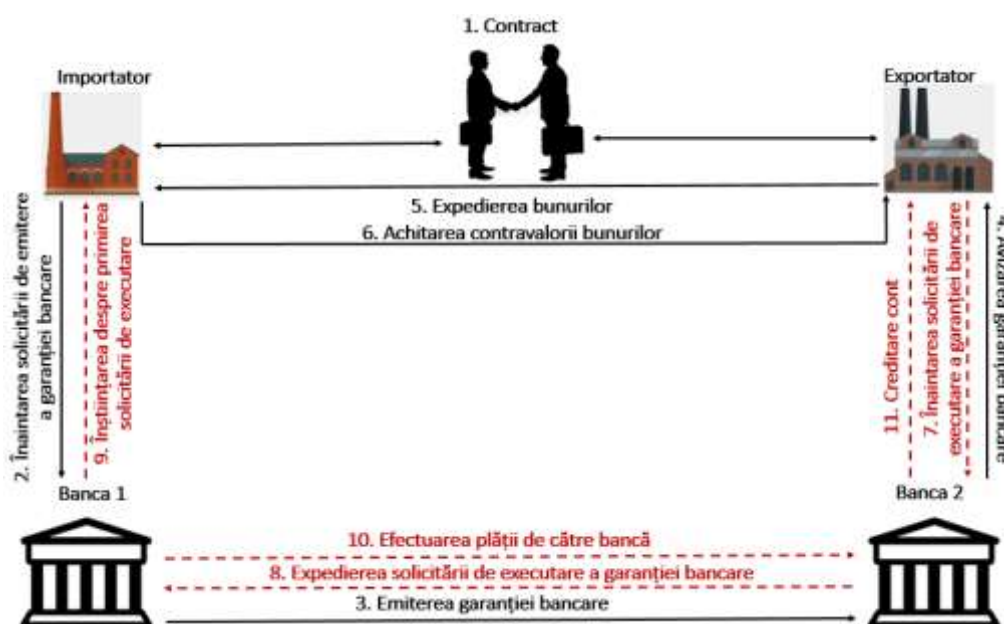

Figura 6. Funcționarea garanției bancare

Sursa: elaborat de autor

Incasso-ul ca modalitate de plată, reprezintă tratarea de către bănci a documentelor comerciale (facturi, documente de transport), sau financiare (cambii, bilete la ordin) în conformitate cu instrucțiunile primite de la exportator, cu scopul de a : obține plata, remite documentele contra plată, de a emite documentele în baza altor termeni și condiții.

Părțile implicate în efectuarea plăților prin incasso documentar sunt următoarele:

1. ordonatorul (emitemtul) sau trăgătorul care încredințează ordinul de încasare a documentelor unei bănci.
2. banca remitentă este acea bancă căreia ordonatorul îi adresează ordinul de încasare.
3. banca ce asigură încasarea sumelor, respectiv care primește documentele de la banca remitentă și încasează contravaloarea lor.
4. importatorul (trasul) căruia i se prezintă documentele privind mărfurile importate care trebuie plătite în conformitate cu ordinul de încasare.

Principalele momente ale efectuării plăților prin incasso documentar sunt :

1. Exportatorul și importatorul încheie un contract comercial internațional în care prevăd plata prin incasso documentar.
2. exportatorul livrează mărfurile conform contractului comercial internațional.
3. exportatorul prezintă documentele privind mărfurile livrate la export băncii remitente.
4. banca remitentă transmite documentele privind mărfurile livrate la export spre încasarea unei bănci corespondente din țara importatorului.
5. banca corespondentă prezintă documentele privind mărfurile livrate importatorului și solicită plata sau acordurile de debitare.
6. importatorul, după primirea mărfurilor și verificarea documentelor de expediție se pronunță asupra efectuării plății sau asupra debitării contului său.
7. banca corespondentă comunică băncii remitente încasarea contravalorii documentelor de export, efectuează creditarea sau transferul sumei corespunzătoare în valută.
8. banca remitentă îl avizează pe exportator asupra încasării contravalorii mărfurilor livrate la export.

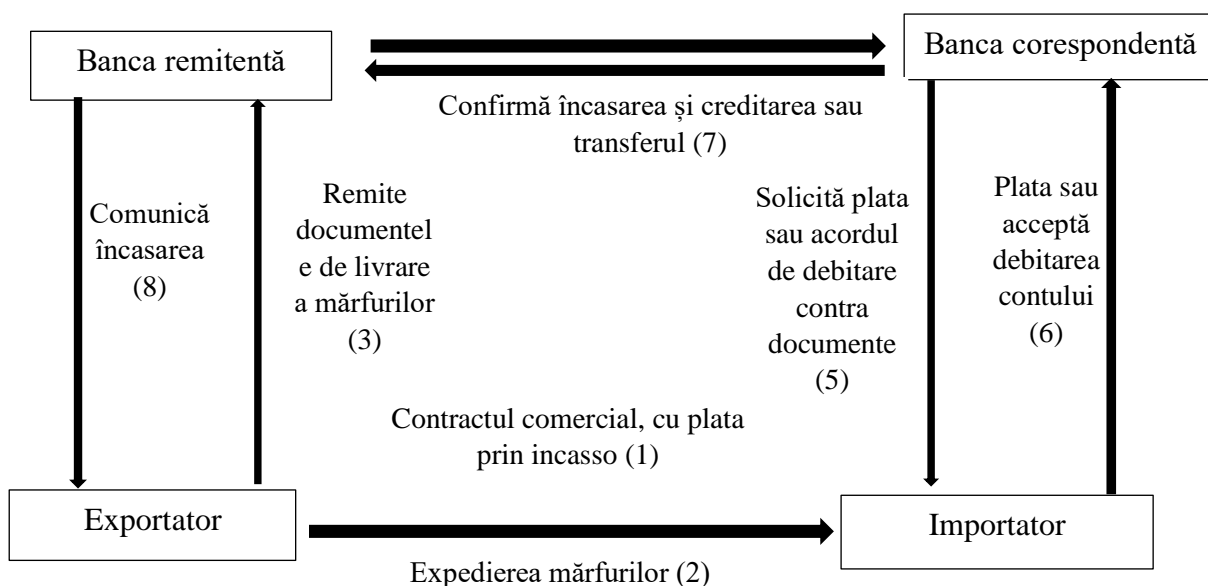

Figura 7. Părțile implicate în efectuarea plăților prin incasso

Sursa: elaborat de autor

Operațiuni de convertire (virament) este un procedeu special de plată prin care se înfăptuiește transferul resurselor monetare de la o persoană la alta prin debitarea contului debitorului și creditare în aceeași valoare a contului beneficiarului. Din punct de vedere macroeconomic viramentul are următoarele caracteristici:

- a) decurge din specificul circulației monetare ca procedeu de transfer a monedei scripturale. Din acest motiv reglementarea viramentului ca procedeu influențează viteza de circulație a monedei și totodată volumul masei monetare în circulație,

b) viramentul este un transfer de creanțe deoarece se efectuează prin intermediul conturilor bancare, iar contul e valoarea creanței pe care o deține titularul contului asupra băncii. Prin virament plătitorul își micșorează dreptul de cerere la bancă prin micșorarea volumului creanțelor transferându-le respectiv beneficiarului.

Clasificarea viramentului în funcție de sensul din care se dispune și se efectuează plata:

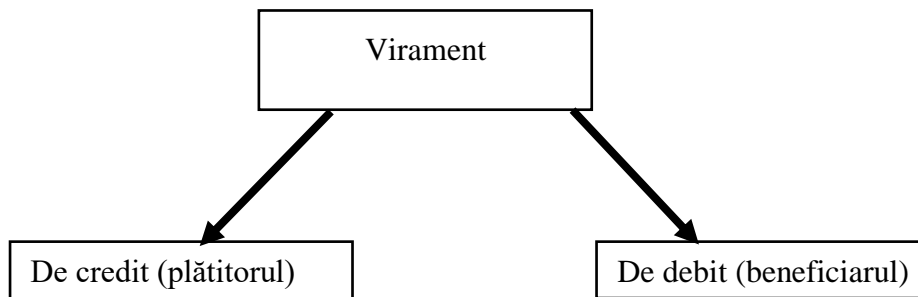

Figura 8. Clasificarea viramentului în funcție de sensul din care se dispune

Sursa: elaborat de autor

Clasificarea viramentului în funcție de tipul relațiilor se efectuează astfel:

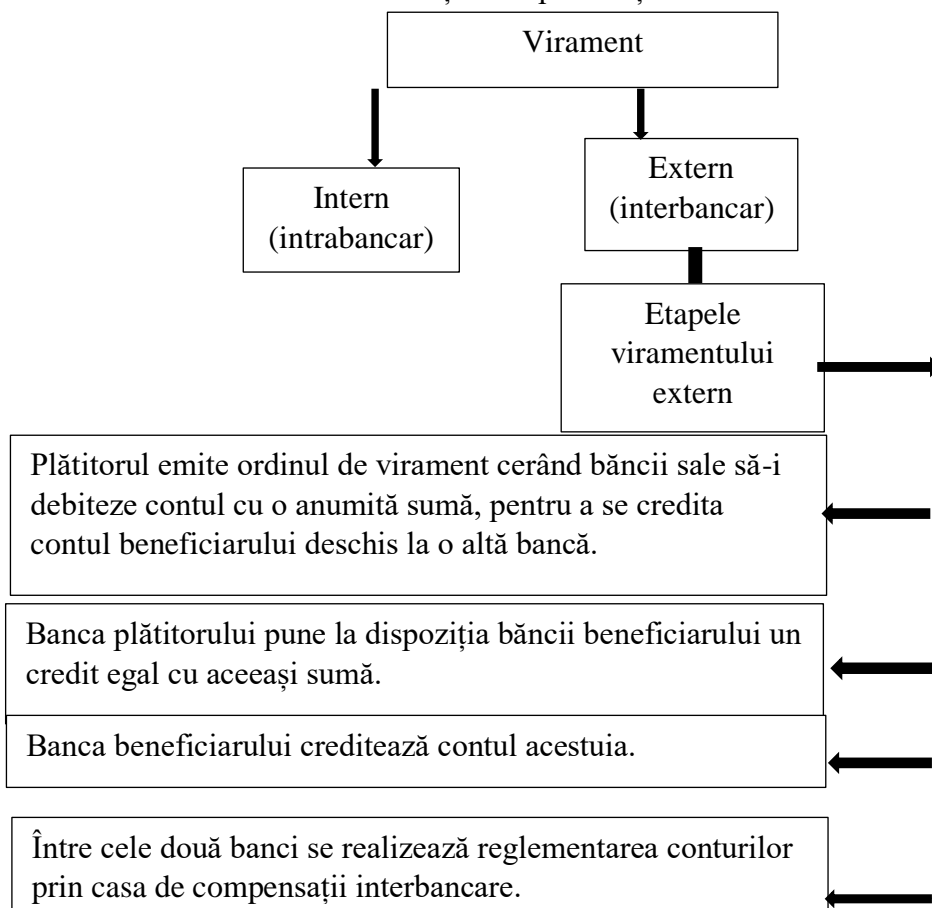

Figura 8. Clasificarea viramentului în funcție de tipul relațiilor

Sursa: elaborat de autor

Transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin intermediul băncilor nu constau doar din remiterile cetățenilor Republicii Moldova care lucrează peste hotare, ci includ și astfel de transferuri unilaterale, precum:

1. transferurile locale, inclusiv salariale în favoarea persoanelor fizice rezidente de la reprezentanțele nerezidenților (reprezentanțele instituțiilor financiare internaționale, organizații internaționale,

reprezentanțele agenților economici străini) din Republica Moldova (1,1 la sută din totalul transferurilor);

2. transferurile în favoarea nerezidenților aflați temporar în Republica Moldova (0,4 la sută din totalul transferurilor prin sistemele de remitere de bani);

3. pensii (sociale și alimentare) și indemnizații (0,1 la sută din totalul transferurilor).

Transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin intermediul băncilor din Republica Moldova includ și transferurile persoanelor fizice efectuate prin intermediul oficiilor poștale ale Î.S. "Poșta Moldovei" (decontate prin bănci), atât prin sisteme de remitere de bani, cât și prin mandate poștale.

În ceea ce privește evoluția transferurilor de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin intermediul băncilor din Republica Moldova, evidențiem că în trimestrul III 2020, volumul total al transferurilor bancare de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice din Republica Moldova a constituit – 423,74 milioane dolari SUA. De menționat că, 84,2 la sută din transferuri au fost efectuate prin sistemul de remitere de bani, (în USD, EUR și RUB), în principal fără deschiderea conturilor bancare, iar 15,8 la sută sunt transferuri bancare (în diverse valute) prin sistemul SWIFT prezente în valoare brută.

Valoarea în USD a transferurilor din trimestrul III 2020 s-a majorat cu 34,7 la sută comparativ cu trimestrul III 2019 (314,51 mil. USD). Aceasta s-a produs ca rezultat al impactului majorării transferurilor în EUR și USD cu 53,5 la sută și cu 16,4 la sută respectiv, și al diminuării transferurilor în RUB cu 49,6 la sută. Astfel, în anul 2021, structura valutară a transferurilor (recalculate în USD) a fost următoarea: EUR – 271,50 mil, USD – 141,87 mil, RUB – 6,19 mil, și în alte valute – 4,18 mil.

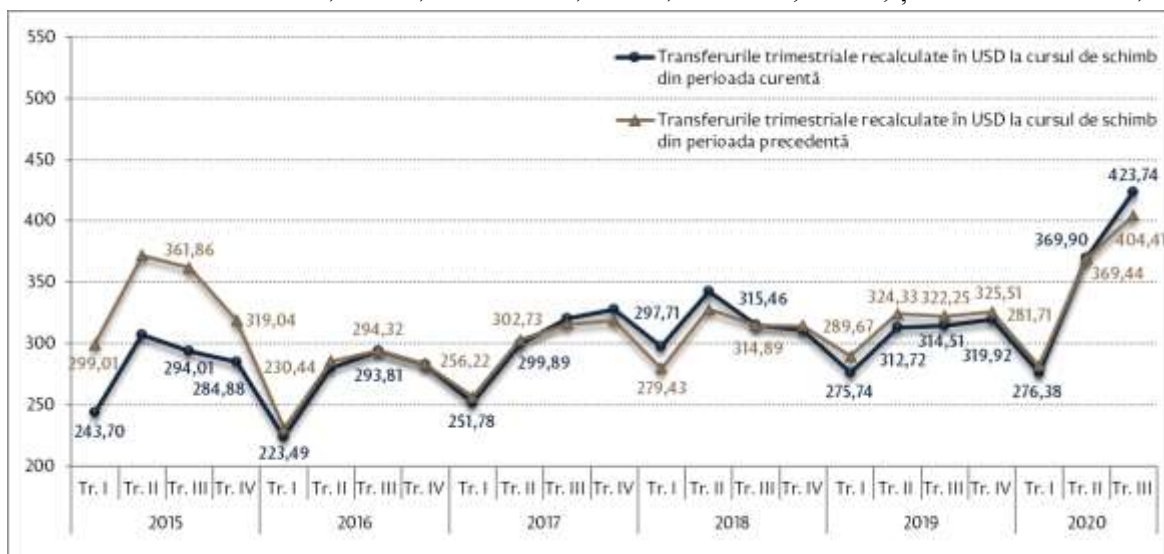

Diagrama 1. Evoluția impactului cursului de schimb ale USD/EUR și USD/RUB asupra transferurilor.

Sursa: BNM. Statistica operațiunilor bancare internaționale[3]

Se remarcă că dinamica structurii geografice a transferurilor din străinătate în favoarea persoanelor fizice. Pe parcursul anilor 2017-2020, se observă că transferurile din UE-27 au înregistrat o pondere de 46,5 la sută, în creștere cu 6,8 puncte procentuale comparativ cu UE-27, trimestrul III 2019. Din cauza Brexit volumul transferurilor din UE-27 în trimestrul III 2020 a fost cu 33,63 mil. USD mai mic, iar cel al transferurilor din grupul alte state s-a majorat cu suma respectivă.

Transferurile din CSI le-a revenit ponderea se 15,5 la sută, în descreștere cu 7,4 puncte procentuale comparativ cu trimestrul III 2019. Respectiv, transferurile din alte state, exceptând UE și CSI, au constituit 38,0 la sută în trimestrul III 2020 și 30,7 la sută în trimestrul III 2019. În trimestrul

III 2020, ponderea transferurilor din Israel, Regatul Unit al Mării Britanii și al Irlandei de Nord și SUA a constituit 88,3 la sută din totalul pe alte state.

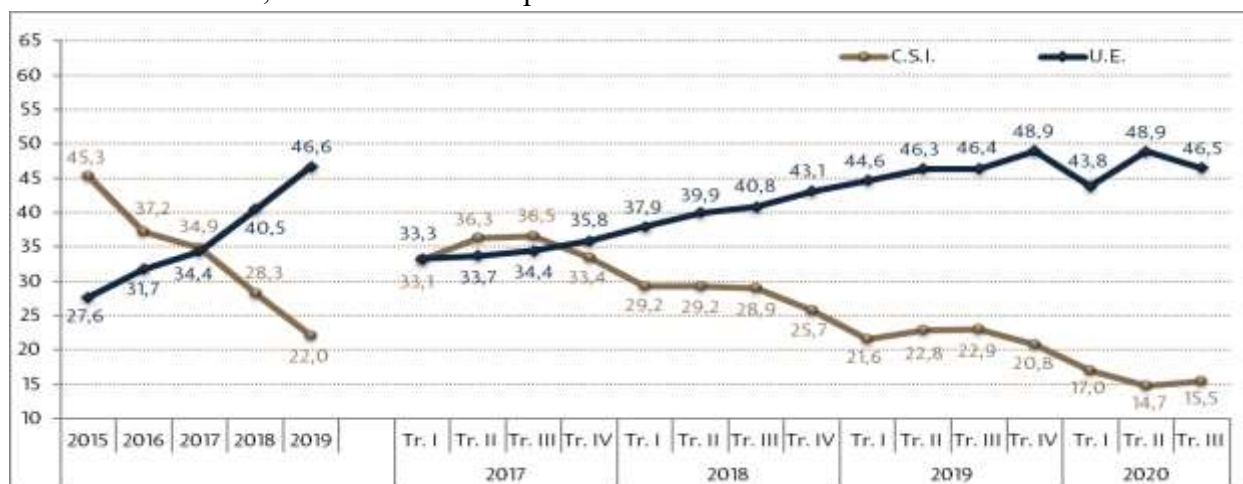

Diagrama 2. Dinamica transferurilor din UE și CSI în favoarea persoanelor fizice.

Sursa: BNM. Statistica operațiunilor bancare internaționale[3].

În ceea ce privește structura pe zone geografice a transferurilor nete de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice. Deducem că în cadrul transferurilor din UE-27, transferurile din Italia au cea mai mare pondere, de 30,6 la sută, urmate de transferurile din Germania 21,4 la sută, Franța cu 14,3 la sută, Irlanda 5,9 la sută, România 4,0 la sută, Cehia 3,5 la sută, Spania 3,3 la sută, Portugalia 2,9 la sută, Belgia cu 2,8 la sută, Polonia cu 2,1 la sută, Grecia cu 1,0 la sută, și Cipru cu 1,0 la sută. alte state UE cu - 6,9%. Transferurile din aceste 21 de state (inclusiv din Rusia) reprezintă 93,01 la sută (1136,90 mil USD) din totalul transferurilor în Republica Moldova. Transferurile din CSI provin în special din Rusia, care dețin o pondere absolută de - 95,01 la sută. Transferurile din alte state ale CSI au următoarele ponderi Ucraina - 2,2 la sută, Kazahstan - 0,8 la sută, Uzbekistan - 0,7 la sută, Belarus - 0,5 la sută, Azerbaidjan - 0,4 la sută și restul statelor din CSI - 0,4 la sută.

De asemenea de remarcat transferurile din Italia 14,2 la sută (60,37 mil. USD), Germania 10,0 la sută (42,21 mil. USD), Regatul Unit al Mării Britanii și al Irlandei de Nord 7,9 la sută (33,63 mil. USD), SUA 7,4 la sută (31,29 mil. USD), Franța 6,6 la sută (28.19 mil. USD), Irlanda 2,8 la sută (11,68 mil. USD), România 1,9 la sută (7,89 mil. USD), etc. Transferurile din aceste 21 state reprezintă 93,3 la sută (395,31 mil. USD) din totalul transferurilor în Republica Moldova.

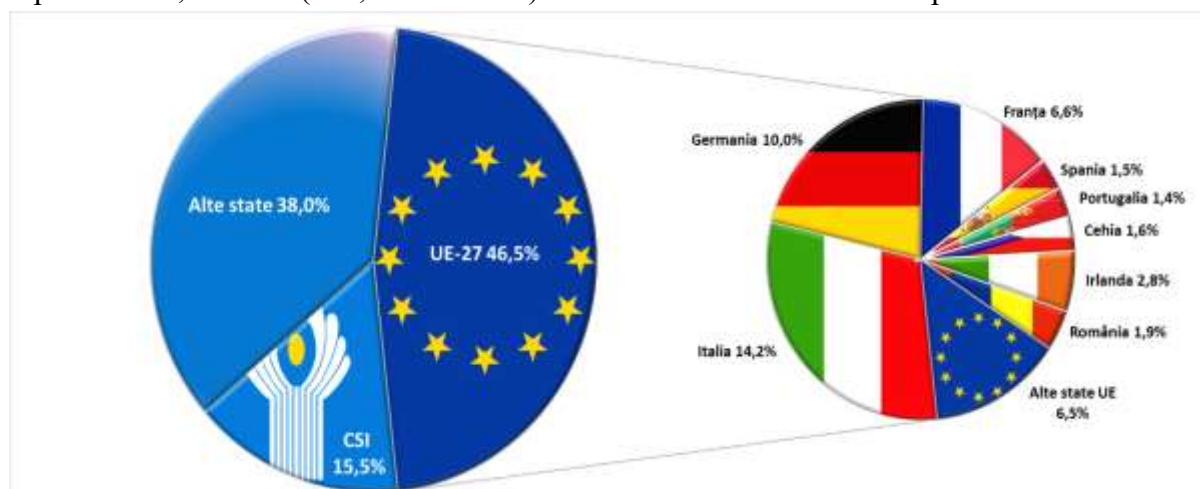

Diagrama 3. Structura pe zone geografice a transferurilor nete de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice.

Sursa: BNM. Statistica operațiunilor bancare internaționale[3].

Referitor la dinamica transferurilor (top trei state) în favoarea persoanelor fizice. Constatăm că în distribuția pe state a provenienței transferurilor în favoare persoanelor fizice, de remarcat transferurile din Israel cu o pondere de 18,3 la sută (77,44 mil. USD) din total (în creștere cu 0,4 puncte procentuale comparativ cu trimestrul III al anului precedent), urmate de transferurile din Italia 14,3 la sută (60,37 mil. USD). Transferurile din Rusia au constituit 14,2 la sută (59,98 mil. USD) din total (în scădere cu 12,3 la sută, precum și cu 7,6 puncte procentuale comparativ cu trimestrul III al anului precedent). De menționat că, 92,7 la sută din totalul transferurilor din Rusia au fost efectuate prin sistemele de remitere de bani, iar restul 2,8 la sută prin transferurile bancare prin sistemul SWIFT.

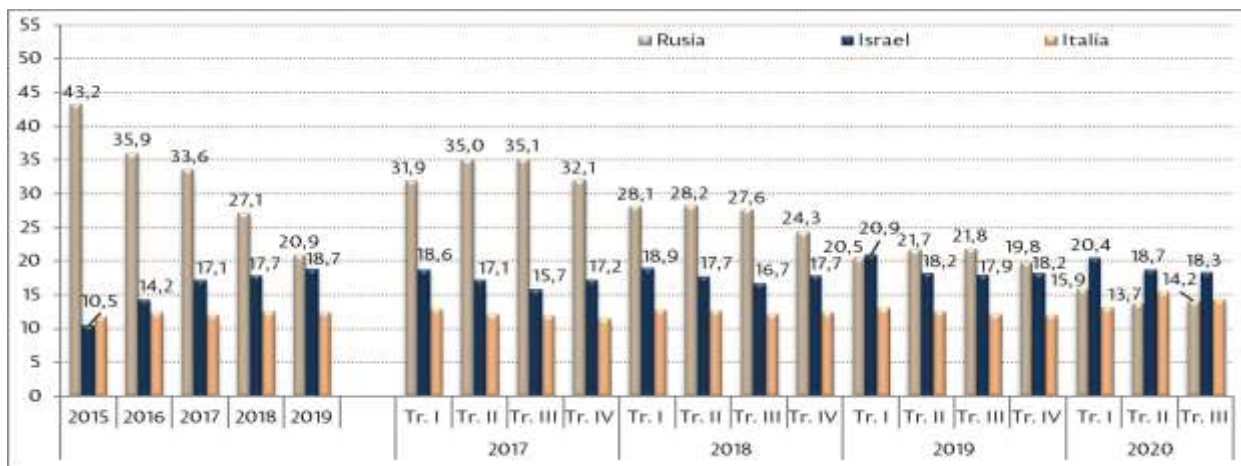

Diagrama 4. Dinamica transferurilor (top trei state) în favoarea persoanelor fizice.

Sursa: BNM. Statistica operațiunilor bancare internaționale[3].

Din datele diagrama 4 se observă că dinamica structurii valutare a decontărilor aferente transferurilor prin sisteme de remitere de bani din străinătate în favoare persoanelor fizice, pe parcursul anilor 2017-2020. De remarcat ponderea trimestrială a transferurile în RUB prin sistemele de bani au avut o tendință de diminuare, de la 9,8 la sută în trimestrul III 2017 până la 1,7 la sută în trimestrul III 2020. Ponderea USD a consemnat o tendință de diminuare, de la 51,0 la sută în trimestrul III 2017 până la 35,6 la sută în trimestrul III 2020.

În trimestrul III 2020, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, cota trimestrială a transferurilor în EUR (recalculată în USD) s-a majorat cu 8,2 puncte procentuale, până la 62,7 la sută, iar în dolari SUA și în ruble rusești (recalulate în USD) s-a diminuat respectiv cu 5,2 puncte procentuale, până la 35,6 la sută și cu 3,0 puncte procentuale, până la 1,7 la sută. Astfel ponderea EUR a consemnat o tendință de creștere, de la 39,2 la sută în trimestrul III 2017 până la 62,7 la sută în trimestrul III 2020.

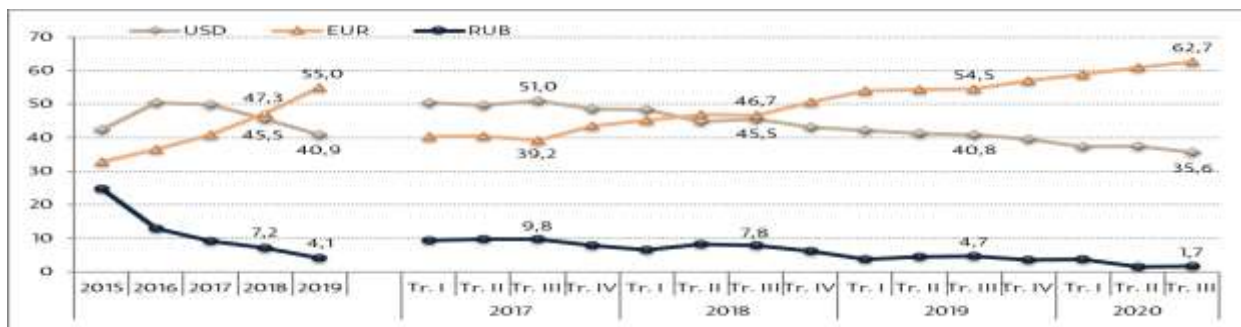

Diagrama 5. Dinamica structurii valutare a transferurilor prin sistemele de remitere de bani din străinătate în favoarea persoanelor fizice.

Sursa: BNM. Statistica operațiunilor bancare internaționale[3].

Concluzii.

Alegerea unei modalități de decontări internaționale sau a unui instrument de plată, în derularea unei afaceri economice internaționale, implică din partea managerilor și a specialiștilor entității, cunoștințe temeinice de management și marketing internațional, de legislație internă și internațională în domeniile comercial, financiar - bancar, contabil, cu atât mai mult cu cât fiecare dintre aceste mijloace, instrumente și tehnici de plată au particularitățile lor de formă și de fond .

Bineînțeles că această alegere depinde și de alte elemente cum ar fi: legislația națională-care trebuie să fie aliniată la cea internațională, de experiența acumulată în timp și tradiția în utilizarea acestor mijloace sau instrumente, poziția entității pe piețele internaționale, relația dintre agentul economic și bancă sau băncile colaboratoare, puterea economico-financiară a entității etc.

Referințe bibliografice:

1. <http://bem.md/acreditiv>
2. <http://bem.md/incaso>
3. <https://www.bnm.md/ro/content/evolutia-transferurilor-de-mijloace-banesti-din-strainatate-efectuate-favoarea-31>
4. <https://www.maib.md/ro/persoane-fizice/plati-si-transferuri/transfer-international-swift>
5. <https://www.procreditbank.md/ro/page/2099>
6. <https://www.scribub.com/economie/finante/Decontarile-prin-virament35899.php>
7. Legea privind reglementarea valutară Nr. 62 din 21-03-2008. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121168&lang=ru
8. GROSU, V., MIHAILA, S., CODREAN, V., & DASCĂ, I. (2021). Some considerations regarding letter of credit accounting. *Ecoforum Journal*, 10 (3).

ACCOUNTING OF BANK DEPOSITS**CONTABILITATEA OPERAȚIUNILOR CU DEPOZITELE BANCARE****Marinela BANARU**marinela.banari@gmail.com**Georgeta MELNIC**, ORCID ID: 0000-0003-3876-5394melnic.georgeta@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract: A bank is defined as an institution that mobilizes available funds, finances and lends to individuals and legal entities, organizes and makes settlements and payments within the national economy and in relations with other states, in order to obtain a profit. From here, we deduce a complex character of the role that the bank has in the economy, both from the point of view of the services it performs, and from the point of view of the relations in the geographical space. The banking financial system, which has as object the payment instruments and techniques, represents an important field of importance in the development of the economic and financial operations in the market economy. These economic operations are carried out with the help of the bank's benefits, the instruments with which the bank carries out its activity, at the same time being like a generation of the bank for its depositors. The attracted resources constitute the most active part in the bank's resources, practically, on their account, the bank can fulfill its function of investments in the economy.

Keywords: bank, deposit, term, account, client, currency, guarantee, risk

JEL: M41

Introducere.

Istoria sistemului bancar își găsește originile în trecutul îndepărtat. Există date vechi ce atestă practicarea unor activități care, într-o formă mai mult sau mai puțin evoluată, pot marca primii pași pe tărâmul practicii bancare. Pe atunci activitatea băncilor se limita la emiterea banilor, la acceptarea depozitelor și păstrarea lor, la efectuarea decontărilor prin virament. În scurt timp, băncile au început să folosească pe larg resursele atrase în scopul acordării creditelor. Astfel, a apărut un stimulent care a susținut dezvoltarea creditării. Același lucru a favorizat și atragerea depozitelor, păstrarea disponibilităților în bănci, acordate ulterior sub formă de credite.

Banca are un rol complex în economie atât din punctul de vedere al serviciilor pe care le prestează, cât și din punct de vedere al relațiilor în spațiul geografic. Băncile gestionează depozitele și mijloacele de plată din economie, astfel colectând depozitele, acestea au responsabilitatea gestionării eficiente a acestora, cu randamentul maxim, în beneficiul propriu și al depunătorilor.

În ultimi ani au început tot mai mult să se dezvolte depozitele bancare, cu toate formele acestora, cu ajutorul cărora se poate obține un câștig în plus, fiind niște operațiuni convenabile atât pentru bancă, cât și pentru clientul acestei bănci. Scopul acestei lucrări constă în cercetarea clasificării depozitelor după diferite criterii în contextul cerințelor economice de piață, dar și în aducerea la cunoștință a semnificației depozitului bancar, a avantajelor, atribuțiilor și performanțelor pe care îl poate aduce acesta în viitor.

Analizând situația existentă în domeniu, se poate menționa că băncile joacă și rolul de consilier financiar al agenților economici în căutarea de resurse de finanțare și de mijloace de investire a resurselor. Deci, tradițional băncile își desfășoară activitatea în trei sfere principale: atragere de

depozite, acordarea de credite și operarea transferurilor monetare. Cu toate acestea, constituirea și utilizarea depozitelor bancare a rămas principala funcție a băncilor.

Conținutul de bază.

Prin *depozite bancare* înțelegem depuneri de lichidități spre fructificare sau pentru anumite destinații bine definite. Depunerile în depozite pot fi făcute de clienții bănci, de către alte bănci și depuneri făcute de propria bancă la alte bănci.

Astfel, depozitul bancar reprezintă o sumă de bani depusă la bancă, pe o perioadă definită, pentru care banca plătește depunătorului o dobândă. Băncile pun la dispoziție o gamă largă de tipuri de depozite, atât din punct de vedere al duratei, cât și în ceea ce privește moneda de economisire, felul sau modul de restituire a dobânzii.

Ponderea cea mai mare a resurselor atrase o constituie mijloacele acumulate la conturile de depozit. În majoritatea cazurilor conturile de depozit sunt clasificate după următoarele criterii:

- ✓ în funcție de modul de retragere și scopul plasării mijloacelor depozitate;
- ✓ în funcție de categoria de depunători;
- ✓ în funcție de modul de calcul și achitare a dobânzii.

Depozitele bancare reprezintă pentru majoritatea băncilor comerciale principala sursă financiară și se formează din două mari categorii de depozite la vedere și depozite la termen.

✓ *Depozitul la vedere* reprezintă un cont slab remunerat sau nemunerat, destinat să primească sume de la titular în vederea unei utilizări pe termen scurt, soldul contului este creditor și poate fi retras în orice moment, fără preaviz. În lipsa unei scadențe definite, durata constituirii contului la vedere depinde de nevoile și bunul plac al titularului.

Depozitele la vedere se țin evidența la grupele de conturi:

- 2220 „*Depozite la vedere fără dobândă ale clienților*” și
- 2250 „*Depozite la vedere cu dobândă ale clienților*” la care sunt prevăzute conturi sintetice pentru fiecare categorie, în funcție de depunător.

✓ *Depozitul pe termen* reprezintă o sumă depusă de titular și blocată la dispoziția băncii până la o anumită scadență stabilită prin contract, la momentul constituirii depozitului. Depozitele la termen se clasifică astfel:

- Depozite pe termen scurt (scadență până la 1 an);
- Depozite pe termen mediu (scadență de la 1 an până la 5 ani);
- Depozite pe termen lung (scadență de la 5 ani și mai mult).

Depozitele pe termen ale clienților și cele de economii se țin la evidența la grupele de conturi:

- 2370 „*Depozite pe termen ale clienților*” și
- 2310 „*Depozite de economii*”, la care sunt prevăzute conturi sintetice pentru fiecare categorie, în funcție de depunător.

În funcție de unitatea monetară în care se depune depozitul, deosebim:

- Depozite în monedă națională;
- Depozite în valută străină.

În Republica Moldova băncile practică atragerea resurselor depozitare în dolari SUA și în euro.

În continuare vom analiza evoluția depozitelor atrase la termen și modificarea acestora față de luna precedentă pentru luna ianuarie 2022.

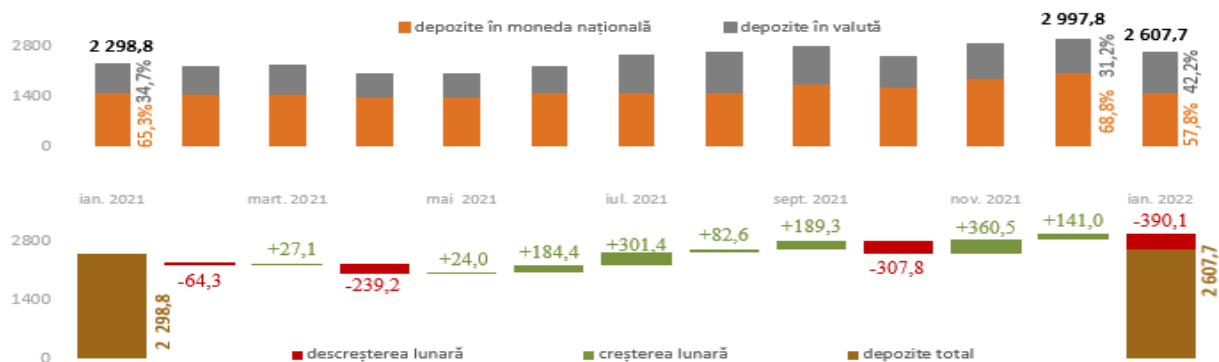

Figura 1. Dinamica depozitelor atrase la termen și modificarea acestora față de luna precedentă, milioane lei

Sursa: Raportul BNM privind ratele medii și volumele creditelor noi acordate și depozitele noi atrase pentru luna ianuarie 2022 [4]

În luna ianuarie 2022, depozitele noi atrase la termen au constituit 2 607,7 milioane lei², în creștere cu 13,4 la sută față de luna ianuarie 2021. Volumul depozitelor atrase a constituit:

- în moneda națională – 1 507,0 milioane lei (-27,0 la sută față de luna precedentă și +0,4 la sută față de ianuarie 2021);
- în valută recalculat în MDL – 1 100,6 milioane lei (+17,8 la sută față de luna precedentă și +38,0 la sută față de ianuarie 2021).

Ponderea depozitelor atrase în moneda națională a constituit 57,8 la sută, a celor în valută – 42,2 la sută.

În funcție de categoria de depunători depozitele se clasifică:

- Depozitele persoanelor fizice, care se mai numesc depozite personale.
- Depozitele persoanelor juridice, adică ale agențiilor economice și a organizațiilor de stat.
- Depozitele băncilor și ale altor instituții financiare sunt resursele pe termen scurt care variază, de regulă între o zi și un an și apar ca efect al reciprocității în relațiile de decontare pe piața interbancară.

Depozitele noi atrase în luna ianuarie 2022 (Figura 2) au fost reprezentate, preponderent, de depozitele persoanelor fizice, cu o pondere de 81,1 la sută (44,6 la sută fiind depozitele atrase în moneda națională și 36,5 la sută cele în valută).

Din perspectiva termenelor de plasare, cea mai mare pondere revine depozitelor cu termene de la 6 până la 12 luni, reprezentând 40,5 la sută din totalul depozitelor atrase la termen, depozitele persoanelor fizice atrase la acest termen au constituit 36,3 la sută din totalul depozitelor.

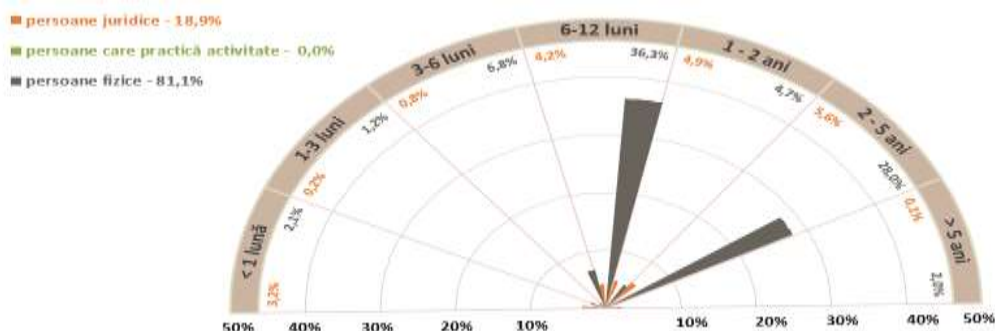

Figura 2. Depozitele atrase, pe scadențe și ponderile acestora, %

Sursa: Raportul BNM privind ratele medii și volumele creditelor noi acordate și depozitele noi atrase pentru luna ianuarie 2022 [4]

Între bancă și client care depune un depozit bancar se încheie un contract de depozit, în care se indică denumirile și rechizitele părților, mărimea depozitului, valuta, mărimea ratei dobânzii și modul de achitare a acesteia, precum și modul de retragere a depozitului înainte de termen.

Contractul de depozit este convenția încheiată între bancă și clientul acestuia pentru constituirea unui depozit bancar și efectuarea operațiunilor cu disponibilul acestuia în cont în sensul majorării sau diminuării depozitului inițial, banca având dreptul de a dispune de aceste fonduri în propriul său interes, dar și obligația de a le restitui la cererea deponentului.

Închirierea contractului de depozit este monopolul băncilor, fiind singura instituție care are capacitate juridică de a primi spre păstrare fonduri bănești aparținând publicului, având posibilitatea de a utiliza pentru propriul interes, dar cu obligația de a le restitui la cerere sau la termenul convenit. La cerere sau la termen ea restituie nu aceiași bani, nici aceiași valoare, ci aceiași sumă, indiferent de fluctuațiile puterii de cumpărare a banilor depuși.

Obiectul contractului îl constituie efectuarea operațiunilor de depozite la vedere și la termen, în cont, cu numerar și cu titluri constând în atragerea resurselor bănești de la persoanele juridice și fizice, în vederea păstrării banilor. Restituirea de către bancă a depozitului poate fi refuzată prin opunerea compensației legale cu o creanță a băncii față de clientul deponent.

Cont de depozit este un cont deschis de bancă pentru titularul de cont, destinat evidenței operațiunilor de depunere și plasare a mijloacelor bănești temporar libere la termen (cont depozit la termen - cont deschis de bancă, în care sunt depuse mijloace bănești cu dobândă, pentru o perioadă fixă de timp) sau la vedere (cont curent de depozit la vedere - cont deschis de bancă, în care sunt depuse mijloace bănești cu sau fără dobândă fără fixarea termenului de plasare) în conformitate cu legislația în vigoare.

Numărul de cont este construit pe două niveluri:

- Nivelul sintetic al contului este format din patru caractere și reprezintă clasa, grupa, subgrupa și tipul contului. Astfel, nivelul sintetic al contului utilizat de băncile comerciale trebuie să fie aprobat de BNM.
- Nivelul analitic al unui cont include un număr de caractere ce poate varia. Acestea poziții sunt folosite la identificarea mai multor tipuri de date pentru a facilita operațiunile în cont sau ca informații de gestionare solicitate de bancă. Caracterele la nivel analitic redau următoarele: cifra-cheie a băncii, al filialei, numărul clientului, tipul clientului, indicatorul de valută, alte informații.

Conturile analitice sunt deschise în baza conturilor sintetice conform Planului de conturi în băncile licențiate din Republica Moldova. Structura și parametrii contului analitic sunt de competența fiecărei bănci în funcție de criteriile generale și de necesitățile proprii.

Deschiderea, modificarea și închiderea conturilor bancare pentru clienți este reglementată de actele normative elaborate de către Banca Națională a Moldovei, precum și de legislația în vigoare. Modalitatea deschiderii conturilor analitice pentru operațiunile economice și financiare ce țin de activitatea proprie se stabilește de către bancă de sine stătător cu respectarea prevederilor actelor normative. Documentele privind deschiderea conturilor sunt verificate de către funcționarii băncii împuterniciți cu acest drept, după care se transmit conducătorului băncii sau altei persoane abilitate cu acest drept spre examinarea și luarea deciziei. Documentele prezentate la deschiderea conturilor, precum și alte documente aferente se păstrează în dosarul juridic al titularului de cont.

Din experiența băncilor, criteriul cel mai important pentru o persoană care decide să își deschidă un depozit este nivelul dobânzii. Atractivitatea unei bănci stă tocmai în valoarea anuală cât mai mare

a acestei dobânzi. Inflația influențează într-o manieră decisivă dobânda pe care băncile le oferă la depozite.

Dobânda acordată de bancă pentru depozite variază în raport cu durata obligatorie a depozitului. Datorită încăsării dobânzii, contractul de depozit are sub aspect economic aparența unui împrumut acordat băncii, mai ales în cazul depozitului la termen. Formarea ratei dobânzi la depozite este un capitol separat în strategia vitală a băncii.

Dobânda calculată se contabilizează în conturile grupei 2700 „Dobânda calculată ce urmează să fie plătită”, inclusiv la conturile:

- 2722 „Dobânda calculată la depozitele de economii”,
- 2728 „Dobânda calculată la depozitele pe termen ale clienților” etc.

Dobânda la depozit trebuie utilizată în primul rând pentru majorarea profitabilității băncii și păstrarea fezabilității ei, mai apoi pentru atragerea clienților sau în lupta concurențială, deoarece cu cât este mai mică marja între rata dobânzii la credite și rata dobânzii la depozite, cu atât mai sensibilă este banca la modificările ratei dobânzii la depozite pe piață.

În continuare vom prezenta analiza evoluției ratelor medii ponderate la depozitele noi atrase la termen pentru luna ianuarie 2022.

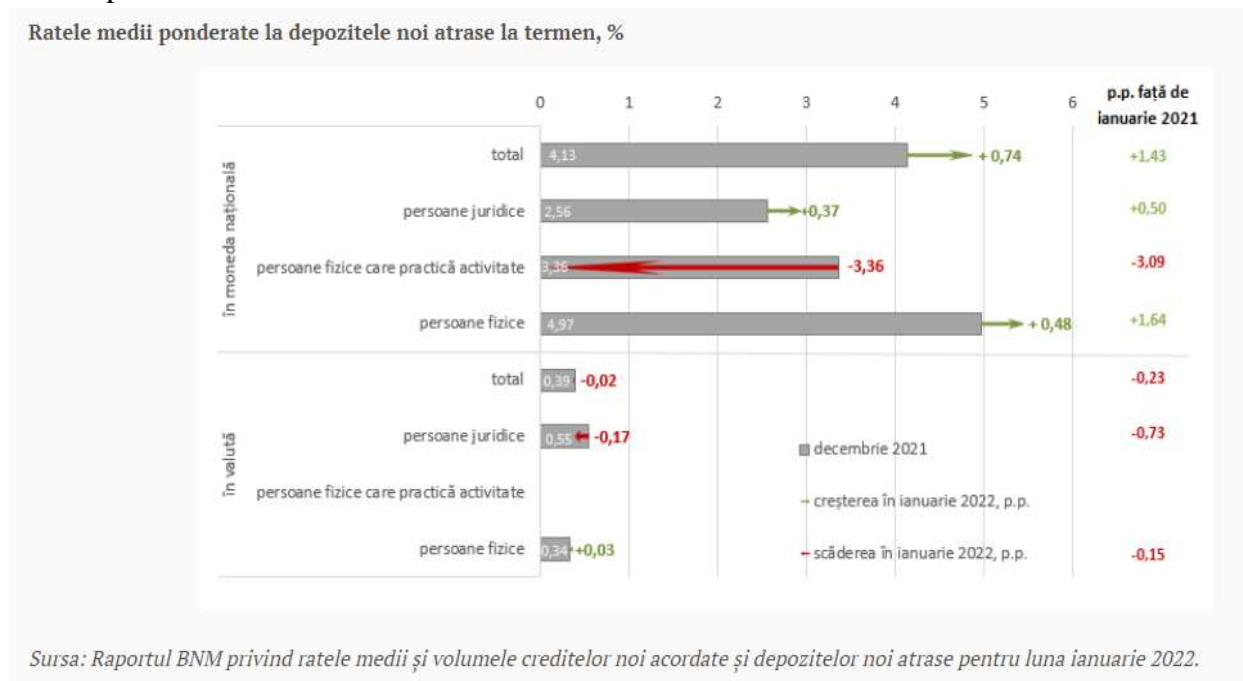

Figura 1. Ratele medii ponderate la depozitele noi atrase la termen

Sursa: Raportul BNM privind ratele medii și volumele creditelor noi acordate și depozitele noi atrase pentru luna ianuarie 2022 [4]

În comparație cu luna ianuarie 2021, rata medie la depozitele atrase în moneda națională s-a majorat cu 1,43 p.p., iar rata medie la depozitele în valută s-a micșorat cu 0,23 p.p.

Depozitele bancare pot fi purtătoare de dobândă, dar acestea nu este o obligație a băncii. În practică, însă nici o bancă nu va uza de această posibilitate, ea va acorda dobânzi pentru atragerea depunătorilor care privesc aceste depozite ca instrumente de economisire, păstrare și prevedere.

Astfel resursele depozitare sunt garantate prin autoritatea băncii. Actualmente, însă, în sistemul bancar autohton există și o altă metodă de garantare a depozitelor. Astfel, Fondul de garantare a depozitelor bancare garantează, în condițiile stabilite de Legea nr.575-XV din 26.12.2003 privind garantarea depozitelor în sistemul bancar, depozitele în monedă națională și în valuta străină deținute

de rezidenți și nerezidenți în bănci [6]. În Republica Moldova, Fondul de Garantare a Depozitelor a fost constituit ca persoană juridică, organizarea și funcționarea acestuia se stabilesc prin statut propriu.

Începând cu 1 ianuarie 2020 plafonul de garantare a depozitelor (suma maximă plătită unui deponent) este **50 000 lei moldovenești**, indiferent de numărul și mărimea depozitelor sau valuta în care s-au constituit la bancă.

Astfel, gestiunea efectivă a depozitelor bancare poate fi efectuată numai printr-o politică proprie privind depozitele, unde drept instrumente de gestionare sunt specifice în dependență de tipul de depozit, de categoria deponenților. Iar încrederea populației în sistemul bancar este factorul decisiv ce va determina clientul de a efectua depunerile.

Concluzii

Prin acivitatea de colectare a resurselor financiare, concomitent cu plasarea lor pe piață prin intermediul creditelor și a altor operațiuni pe piață financiară, băncile joacă rolul de intermediar între deținători de capitaluri și utilizatori acestora. În exercitarea acestei diversități de operațiuni, băncile acționează individual pe cont propriu, depunătorii și creditorii neavând nici o legătură de drept între ei.

Băncile gestionează depozitele și mijloacele de plată din economie. Astfel, colectând depozitele, băncile au responsabilitatea gestionării eficiente a acestora, cu radament maxim, în beneficiul propriu și al depunătorilor.

În ultima perioadă se remarcă o tendință de universalizare a băncilor comerciale, în sensul că acestea desfășoară toate operațiunile bancare permise de lege și nu își limitează activitatea la anumite sectoare.

În rezultatul cercetării efectuate, putem relata că în prezent valoarea medie a unui depozit per deponent în Moldova nu este un indicator util pentru a determina nivelul minim de garantare a depozitelor, pentru că multe persoane nu au suficientă încredere în sectorul bancar și aleg să nu facă depozite, sau aleg anumite comportamente de reducere a riscurilor, care însă denaturează statistica.

Referințele bibliografice:

1. Regulamentul cu privire la depozitele overnight acceptate de Banca Națională a Moldovei de la bănci. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/regulament-cu-privire-la-depozitele-overnight-acceptate-de-banca-nationala-moldovei-de-la>
2. Legea privind activitatea băncilor nr. 202 din 06.10.2017. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/legea-privind-activitatea-bancilor-nr202-din-06-octombrie-2017>
3. Ratele dobânzii. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/ratele-dobanzilor>
4. Evoluția pieței creditelor și a depozitelor în luna ianuarie 2022. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/evolutia-pietei-creditelor-si-depozitelor-luna-ianuarie-2022>
5. Depozite bancare. Sursă mass-media: https://ro.wikipedia.org/wiki/Depozit_bancar
6. Principale tipuri de depozite. Disponibil: <https://tavex.ro/tipuri-de-depozitele-evolutie-caracteristici/>
7. Dobânzi depozite Disponibil: https://financer.com/ro/wiki/dobanzidepozite/#Cum_funcioneaz_un_depozit_bancar
8. Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancare Disponibil: <https://fgdsb.md/informatia-generalala/>
9. Informații generale privind garantarea depozitelor Disponibil: <https://www.micb.md/depozite-persoane-fizice/inf-garantare-depozitelor/>
10. Recomandările BNM cu privire la sistemul de dirijare a riscului de țară și de transfer de către băncile din Republica Moldova. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/recomandari-cu-privire-la-sistemul-de-dirijare-riscului-de-tara-si-de-transfer-de-catre>
11. Vasile Dedu, Andrian Enciu, Contabilitatea bancară Editura Economică, București, 2001, p.87.

CHARACTERISTIC OF REMOTE BANKING SYSTEMS (BASED ON THE COMMERCIAL BANK MOLDINDCONBANK SA)

CARACTERISTICA SISTEMELOR DE SERVICII BANCARE LA DISTANȚĂ (ÎN BAZA BC MOLDINDCONBANK SA)

Ana-Maria ISACHE

isacheanamaria2001@gmail.com

Georgeta MELNIC, ORCID ID: 0000-0003-3876-5394

melnic.georgeta@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract: *The purpose of this paper is the characteristic of remote banking services based on the commercial bank Moldindconbank SA. The article presents the classification of automated remote service systems and their analysis through the prism of the bank taken as a basis for analysis and comparison. The detailed characteristic of the banking services systems are based on the analysis of the Regulation on the provision of payment services through automated remote service systems, approved by the HCE of the BNM no. 62 from 09.03.2017. In order to achieve the proposed goal, we used research methods such as: the documentary method, based on accessing and studying bibliographic sources, analyzing the legal framework by examining normative acts and synthesizing the researched information. As a result, our research allows us to create an image of remote banking systems and observe digital progress in the banking environment.*

Keywords: *Internet-banking, mobile -banking, banking, customer, transaction, remote banking services*

JEL Classification: G20, G21

Introducere.

Serviciile bancare la distanță reprezintă o temă destul de actuală în special având în vedere situația de pandemie și dezvoltarea continuă a tehnologiilor informaționale și a mediului online, precum și tendința tot mai avansată de digitalizare a populației. Astfel, sistemele automatizate de deservire la distanță [3] sunt o modalitate informatică actuală efectuată prin intermediul mediului electronic ce presupune utilizarea nemijlocită a instrumentelor de plată prin intermediul internetului, a aplicațiilor special create destinate utilizării la distanță, etc.

În Republica Moldova, serviciile bancare online sunt pe larg utilizate de către bănci, observându-se o extindere a acestora în societate, datorită sporirii continue a digitalizării. În scopul analizării detaliate a serviciilor la distanță, vor fi analizate sistemele automatizate de deservire prin prisma băncii comerciale Moldindconbank SA., având la baza analizei Regulamentul privind prestarea serviciilor de plată prin intermediul sistemelor automatizate de deservire la distanță, aprobat prin HCE al BNM nr. 62 din 09.03.2017 [1]. În prezenta lucrare se va descrie situația reală a serviciilor bancare la distanță la Moldindconbank SA în contextul prevederilor legale.

Metodele de cercetare utilizate.

Pentru analiza sistemelor de servicii bancare la distanță, am utilizat următoarele metode de analiză științifică, și anume: metoda documentară, bazată pe accesarea și studierea surselor bibliografice, analiza cadrului legal prin examinarea actelor normative, sinteza informațiilor cercetate, identificarea caracteristicilor distincte ale serviciilor bancare la distanță, precum și

identificarea serviciilor bancare online realizate nemijlocit de către banca analizată în cadrul cercetării.

Conținut de bază.

În Republica Moldova operează mai multe sisteme de plată [3] care asigură decontarea operațiunilor de transfer de mijloace bănești între participanți. În cadrul acestor sisteme, se evidențiază ca componente esențiale instrumentele de plată fără numerar, care includ cardul de plată, transferul de credit și debitarea directă. Acestea au un rol generator de transferuri între părți și prezintă un șir de avantaje față de plata în numerar. De asemenea, este constatat faptul că anume instrumentele de plată fără numerar au generat și respectiv dezvoltat serviciile bancare la distanță. Ca urmare, pentru o utilizare mai eficientă a cardurilor și a transferurilor de credit se aplică serviciile de plată la distanță (cum ar fi: internet-payments, mobile-payments, etc.) pentru realizarea plăților.

Un sistem actual de plată care reprezintă subiectul de studiu al lucrării date este sistemul automatizat de deservire la distanță (SAAD) [1,art.2] care reprezintă o soluție informatică care oferă posibilitatea de a efectua plăți la distanță din orice colt al lumii, fără a fi nevoie de a te deplasa la oficiul băncii.

Serviciile bancare la distanță presupun o modalitate mult mai avantajoasă de plată, prin faptul că aceasta permit economisirea și eficientizarea timpului personal al clientului, sunt disponibile oriunde în lume dacă dispui de calculator sau telefon mobil și prezintă o metodă destul de simplă de gestionare a operațiunilor de plată.

Conform Regulamentului privind prestarea serviciilor de plată prin intermediul sistemelor automatizate de deservire la distanță, aprobat prin HCE al BNM nr. 62 din 09.03.2017 [1,art.2], sistemul automatizat de deservire la distanță (SAAD) se clasifică după tipul aplicației sau a echipamentului utilizat și al mijlocului de comunicație, prezentate în schema următoare:

<i>PC-payments</i>	<ul style="list-style-type: none"> • se bazează pe o aplicație program a PSP instalată la stațiile de lucru la sediul deținătorului și pot utiliza în calitate de mijloc de comunicație atât rețele private, cât și rețeaua Internet.
<i>Internet-payments</i>	<ul style="list-style-type: none"> • oferă posibilitatea accesării sistemului prin intermediul unei pagini web operate de către PSP, fără preinstalarea aplicației program la deținător.
<i>Mobile-payments</i>	<ul style="list-style-type: none"> • sunt sistemele prin intermediul cărora tranzacțiile/instrucțiunile de plată sunt transmise și/sau confirmate de deținător către PSP prin intermediul unui dispozitiv mobil.
<i>Telephone-payments</i>	<ul style="list-style-type: none"> • sunt bazate pe metoda vocală de transmitere a informației prin intermediul operatorului deservirii telefonice (Call Center).
<i>Terminal-payments</i>	<ul style="list-style-type: none"> • reprezintă sistemele terminalelor multifuncționale automatizate de deservire.

Schema 1. Clasificarea sistemelor automatizate de deservire la distanță

Sursa: elaborat de autor în baza Regulamentului privind prestarea serviciilor de plată prin intermediul sistemelor automatizate de deservire la distanță, aprobat prin HCE al BNM nr. 62 din 09.03.2017 [1, art.2], [14]

În continuare, va fi analizată în practică serviciile bancare la distanță prezente la banca comercială Moldindconbank SA, care este una dintre cele mai inovative bănci din Republica Moldova și care oferă o gamă complexă de servicii online, ce pot fi clasificate după tipul persoanelor deservite, adică servicii bancare la distanță destinate pentru persoanele fizice și pentru persoanele juridice.

Persoanele fizice beneficiază de următoarele servicii bancare electronice, și anume: web-banking, mobile-banking, transfer P2P, cash-in, direct transfer, apple pay, garmin pay, iar persoanele juridice dispun de așa servicii precum: web-business, servicii publice prin MPay și extras din contul de card [6].

Inițial va fi prezentată caracteristica sistemelor de servicii bancare la distanță pentru persoanele fizice.

- **Web-banking** [5] reprezintă un sistem electronic de tip *internet-payments* care oferă acces online la conturile de card și poate fi utilizat de pe orice dispozitiv conectat la internet, indiferent de timp și loc. Acest sistem permite o gamă largă de servicii online, precum achitarea creditelor personale, achitarea serviciilor comune, telefon, transfer de bani, analiza plăților, etc.

- **MICB Mobile Banking** [6] aparține sistemului de tip *mobile-payments* și este o aplicație mobilă ce permite accesarea sigură a conturilor de card de la Moldindconbank, de pe telefonul conectat la internet. Pe lângă serviciile enumerate la web-banking, această aplicație are o gamă mai vastă de posibilități cum ar fi: autentificarea cu amprenta digitală sau prin Face ID, alimentarea cardului sau retragerea banilor la ATM cu telefonul mobil, etc.

- **Transfer P2P** [7] este un serviciu de transfer a mijloacelor bănești online, direct de pe cardul personal pe orice card bancar Mastercard sau Visa, emis în Republica Moldova sau peste hotare. Transferul dat poate fi realizat prin mai multe modalități: prin web-banking, mobile-banking, site-ul www.transfer.md sau prin bancomatele Moldindconbank, tranzacțiile fiind asigurate prin tehnologia 3D-Secure.

- Serviciul **Cash-In** [8] permite alimentarea cu numerar a cardurilor, direct la bancomatele Cash-In Moldindconbank, oferind posibilitatea de a alimenta contul fără utilizarea fizică a cardului. Printre avantajele serviciului dat sunt faptul că banii ajung instantaneu, accesul este nelimitat, iar serviciul este gratuit pentru cardurile băncii.

- **Direct Transfer** [9] reprezintă o modalitate simplă și sigură de a primi banii transferați de peste hotare direct pe card personal, cont curent sau de depozit.

- **Garmin Pay** [10] este o soluție informatică care permite utilizatorilor de a realiza plăți contactless, prin intermediul ceasurilor Garmin compatibile. Pentru a beneficia de acest serviciu este nevoie doar de cardul Moldindconbank, ceasul Garmin compatibil și aplicația Garmin Conect. Înregistrarea este mai complicată, dar în continuare acestea oferă confort și rapiditatea efectuării operațiunilor de plată.

În continuare, voi analiza și serviciile electronice pentru persoanele juridice, care se deosebesc printr-o gamă mai restrânsă argumentată prin faptul că acestea trebuie să dispună de un cadru legal și sigur de transfer de numerar.

- **Web-business** [11] reprezintă un sistem electronic de tip *internet-payments* care oferă soluții optime pentru administrarea afacerii întreprinzătorului. Acesta oferă posibilitatea de a genera extrase de cont, de a expedia și primi documente electronice, de a crea documente de plată, etc. În cadrul acestui sistem apar două posibilități de plată, cu certificat MICB, care presupune semnătura electronică eliberată de bancă sau cu semnătura mobilă eliberată de operatorul de telefonie.

- **MICB Mobile-Business** [11] este o aplicație mobilă disponibilă gratuit pe orice dispozitiv mobil care dispune de conexiune la internet și care aparține sistemului de tip *mobile-payments*. Această aplicație oferă informații despre conturi, istoria tranzacțiilor, curs valutar și permite primirea și expedierea documentelor de plată.

- **Serviciului Governamental de Plăți Electronice (MPay)** [12] constă în în achitarea serviciilor publice online de către clienții băncii, plata cărora care poate fi realizată prin 2 modalități: prin sistemul interne-payments (web-banking) sau prin intermediul cardului bancar direct de pe portalul www.servicii.gov.md.

- **Extrasul electronic din contul de card** [13] asigură accesul la informațiile privind suma disponibilă în contul de card și privind ultimele tranzacții efectuate prin intermediul cardului.

Conform Raportului privind rezultatele supravegherii infrastructurilor pieței financiare, prezentat de Banca Națională a Moldovei, în primul trimestru al anului 2021 numărul deținătorilor activi ai SADD a consemnat o tendință de creștere de 38,2% față de aceeași perioadă a anului trecut 2020. Potrivit BNM, majorarea numărului deținătorilor SADD, se datorează creșterii necesității de a utiliza sistemele automatizate de deservire la distanță pentru efectuarea plăților, în special în contextul situației epidemiologice, cauzate de pandemia COVID-19. Pe parcursul primului trimestru 2021, indicatorii activității cu carduri de plată și-au menținut tendința de creștere, numărul cardurilor aflate în circulație majorându-se cu 6,7% față de aceeași perioadă a anului precedent. Totodată, numărul plăților fără numerar efectuate cu cardurile emise în țară majorându-se cu 43,3% față de perioada similară a anului precedent. Conform datelor pentru trimestrul de referință, 87,1% din număr și 84,7% din valoarea operațiunilor de transfer de credit au fost inițiate în format electronic prin intermediul SADD, ceea ce reflectă gradul de digitalizare a serviciilor de plată în Republica Moldova [15].

Concluzii.

În rezultatul cercetării putem concluziona faptul că sistemul de servicii bancare la distanță este o ramură în curs de dezvoltare continuă spre care se tinde atât din perspectiva băncii, cât și din perspectiva clientului. Pe parcursul analizei efectuate în contextul lucrării, s-a constatat faptul că cel mai răspândite sunt sistemele automatizate de deservire de tip internet-payments și mobile-payments, deoarece la baza acestora stă internetul și deci sunt mai accesibile și comod de utilizat la realizarea operațiunilor de plată online. În cadrul acestei cercetări a fost efectuată o analiză detaliată asupra SC Moldindconbank SA, care permite de a afirma cu siguranță că aceasta dispune de o perspectivă de continuă dezvoltare a serviciilor în mediul online.

Dezvoltarea continuă a tehnologiilor și tendința spre digitalizare, crează pentru bănci o posibilitate destul de ușoară de promovare și de atragere a clienților, cum ar fi de exemplu aplicația MICB care permite crearea unei clientele fidele numelui băncii. Niciodată până acum nu a fost atât de ușor de a efectua un transfer sau de a achita spre exemplu serviciile comunale sau de telefonie. Această comoditate și optimizare a timpului a impus ca toate băncile să se dezvolte, deoarece în lumea contemporană în care sunt atâtea opțiuni în mediul online, care ține nu doar de piața națională, dar și la nivel internațional nu putem să nu atragem atenția asupra creșterii continue a plăților prin intermediul sistemelor de servicii bancare la distanță.

Referințe bibliografice:

1. Regulamentul privind prestarea serviciilor de plată prin intermediul sistemelor automatizate de deservire la distanță, aprobat prin HCE al BNM nr. 62 din 09.03.2017. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/regulamentul-privind-prestarea-serviciilor-de-plata-prin-intermediul-sistemelor-automatizate>
2. Sistemele de plăți din Republica Moldova. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/sistemul-national-de-plati>

3. Avantajele utilizării instrumentelor și serviciilor de plată fără numerar. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/avantajele-utilizarii-instrumentelor-si-serviciilor-de-plata-fara-numerar>
4. Internet Banking. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/internet-banking>
5. Web-banking. Disponibil: <https://www.micb.md/web-bank-fiz/>
6. MICB Mobile Banking. Disponibil: <https://www.micb.md/mobile-banking/>
7. Transfer P2P. Disponibil: <https://www.micb.md/p2p-micb/>
8. Cash-In . Disponibil: <https://www.micb.md/cash-in/>
9. Direct Transfer. Disponibil: <https://www.micb.md/direct-transfer-ro/>
10. Garmin Pay. Disponibil: <https://www.micb.md/garmin-pay-rom/>
11. Web-business. Disponibil: <https://www.micb.md/web-business/>
12. Serviciului Guvernamental de Plăți Electronice (MPay). Disponibil: <https://www.micb.md/servicii-publice-prin-mpay-ro/>
13. Extrasul electronic din contul de card. Disponibil: <https://www.micb.md/extras-contul-de-card/>
14. Mihaila, S., Galina, B. Ä., codrean, V., & dască, I. (2021). E-Commerce In The Context Of Globalization And Digitalization: Opportunities, Challenges And Perspectives. European Journal of Accounting, Finance & Business, 16(26), 100-109.
15. Raportul privind rezultatele supravegherii infrastructurilor pieței financiare, prezentat de Banca Națională a Moldovei, 1 trimestru al anului 2021. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/raportul-privind-rezultatele-supravegherii-infrastructurilor-pietei-financiare-trimestrul-i>

ACCOUNTING ASPECTS RELATED TO TRADE DISCOUNTS

ASPECTE CONTABILE AFERENTE REDUCERILOR COMERCIALE

Maia BAJAN, ORCID ID: 0000-0001-6903-8275

e-mail: bajan.maia@ase.md

Mihaela BOCAN

e-mail: bocan.mihaela23@gmail.com

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract: *The granting of commercial and financial rebates is a common practice in companies, regardless of the field in which it operates. In practice, the general discount term is used, which includes all types of discounts encountered in commercial activity. This article presents the types of commercial and financial reductions according to the legislation in force, as well as their accounting and tax treatment. The article presents the way of reflecting the sales operations in case those commercial discounts are made. Ways of documenting a discounts before and after the sale. Forms of discounts are analyzed through examples, including real dates.*

Keywords: *accounting, commercial discounts, accounting treatment, tax treatment*

JEL: M41

Introducere.

Derularea tranzacțiilor de vânzare-cumpărare presupune relații cu furnizorii și clienții pe piața concurențială, ceea ce duce la operarea cu reduceri de preț, destinate să plătească fidelitatea unui client, respectarea întocmai a unor clauze contractuale, achitarea înainte de termen a unei datorii și nu, în ultimul rând, să incite clientul spre cumpărare, ducând, în final, la creșterea veniturilor din vânzări. Prin scopul său reducerile au ca finalitate creșterea volumului bunurilor vândute, respectiv, a vânzărilor pe termen scurt, epuizarea bunurilor stocate pe un termen îndelungat, și răsplătirea clienților fideli sau încurajarea canalului de distribuție.

În contabilitate de cele mai multe ori reducerile au unele particularități, prin care afectează în mod direct evaluarea elementelor din stoc și ulterior prezentarea în situațiile financiare.

În acest articol se prezintă definiția reducerilor, modul de recunoaștere a acestora atât din punct de vedere a cumpărătorului cât și a vânzătorului, precum și tratamentul fiscal al acestora.

Definirea și clasificarea reducerilor.

În general noțiunea de *reducere* este definită ca fiind o acțiune de micșorare, diminuare și scădere a valorii. Sub aspect economic deosebim două categorii de reduceri: financiare și comerciale, prezentate în figura 1. Foarte des se face confuzia între **reducerile comerciale** și **reducerile financiare**, fapt ce are drept consecință înregistrarea eronată în contabilitate a acestor reduceri.

Reducerea financiară sunt denumite și sconturi de decontare, sau acele reduceri date pentru achitarea datoriilor înainte de termenul normat de exigibilitate, care se acordă cu un scop necomercial, de regulă pentru a stimula clientul să plătească mai devreme sau să folosească o anumită formă de plată. Reducerile financiare nu sunt legate de un anumit produs, dar de o valoare și de o frecvență a plăților.

Reducerea comercială reprezintă suma de micșorare a prețului de vânzare pentru anumite mărfuri vândute către cumpărători în condiții reciproc avantajoase, se cedează ca un scăzământ din prețul de vânzare a mărfurilor ori prin cedarea cu titlu gratuit a unei cantități din marfa vândută. În

activitatea comercială din Republica Moldova în calitate de reducere de preț se folosește noțiunea de *rabat comercial*.

Astfel, *rabatul* reprezintă reduceri comerciale care se acordă de către furnizor, la cererea expresă a clientului, pentru nerespectarea prevederilor contractuale cu privire la unele defecte de calitate sau de neconformitate a bunurilor comercializate și se practică asupra prețului de vânzare. Acea reducere comercială practică în mod excepțional asupra prețului de vânzare, ținându-se seamă de volumul vânzărilor efectuate și respectiv de ponderea unor cumpărători în clientela organizației economice vânzătoare poartă denumirea de *remiză*.

Risturna, la rândul său, este o reducere de preț calculată asupra ansamblului operațiunilor cu același cumpărător în timpul unei anumite perioade de gestiune, ținând seama de consecvența și continuitatea acestor operații pe viitor măcar în aceleași proporții.

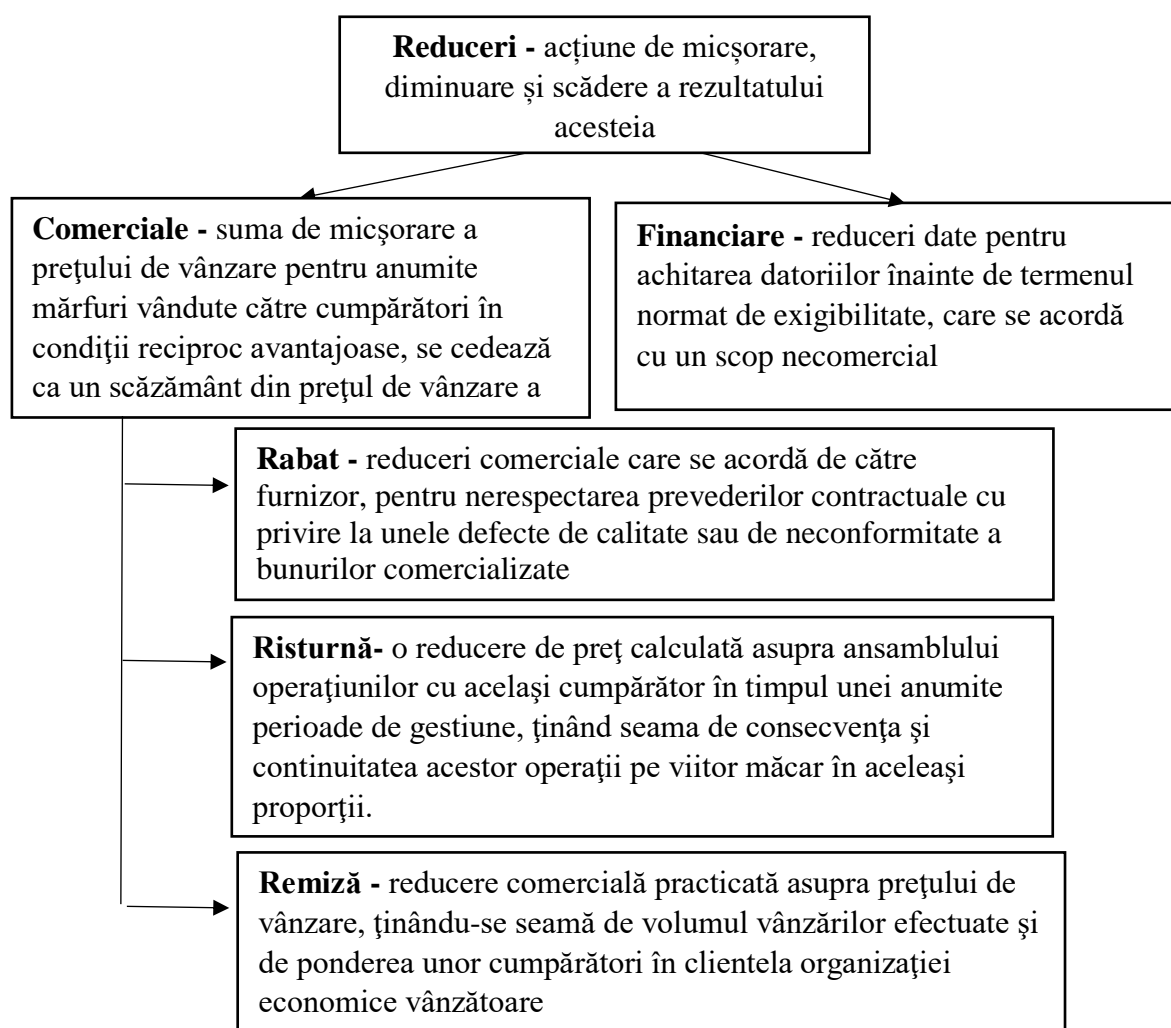

Figura 1. Structura reducerilor cu caracter comercial

Sursa: elaborat de autor în baza articolului(nr.6) "ASPECTE PRIVIND CONTABILIZAREA REDUCERILOR COMERCIALE"

Tratamentul contabil al reducerilor comerciale.

Reduceri comerciale, indiferent de tipul acestora, se contabilizează la momentul cedării acestora de către vânzător. Evident că doar cumpărătorul este în drept să decidă dacă acceptă sau nu reducerea și până la facturarea mărfurilor reducerea comercială nu influențează operațiile contabile, în documente înregistrându-se valoarea mărfurilor fără reducere, adică prețul de vânzare final.

În contabilitate reducerile comerciale se înregistrează în funcție de două aspecte :

- sunt acordate la momentul facturării și înscrise pe factura fiscală
- sunt acordate ulterior facturării și înscrise pe o altă factură fiscală

Cazul 1. În situația când reducerile sunt acordate la momentul facturării și înscrise pe factura fiscală, pentru cumpărător reducerile ajustează costul de achiziție a bunului, iar acesta va contabiliza reducerea prin formula contabilă :

Debit contul 217 „Mărfuri”

Debit contul 534 „Datorii față de buget” subcontul 5344 ”Datorii privind taxa pe valoarea adăugată”

Credit contul 521 „Datorii comerciale curente”

În aceeași situație, dar din punct de vedere al *vânzătorului*, acesta va ajusta veniturile din vânzarea mărfurilor sau serviciilor cu valoarea reducerilor acordate, astfel încât venitul este înregistrat la valoarea netă. Comerciantul va contabiliza această operație prin formula contabilă :

Debit contul 221 „Creanțe comerciale”

Credit contul 534 „Datorii față de buget” subcontul 5344 ”Datorii privind taxa pe valoarea adăugată”

Credit 611 ”Venituri din vânzări”

Exemplu 1. Entitatea ”Dulcișor” SRL a negociat cu furnizorul său de zahăr ”SUD” SRL o reducere de 5% , la achiziționarea unei cantități mai mare de 15 tone la o singură comandă. Prețul de vânzare pentru 1 tonă de zahăr este de 7 950 lei/tonă. Entitatea ”Dulcișor” SRL a contractat 20 tone. Costul efectiv al unei tone de zahăr constituie 6 200 lei. În cele din urmă, entitatea înregistrează o serie de indicatori, prezentați în tabelul de mai jos :

Indicatori	Calculul
1. Prețul de bază	20 tone x 7 950 lei/tonă = 159 000 lei
2. Reducerea acordată de 5%	159 000 x 5% = 7 950 lei
3. Valoarea netă a mărfurilor (1-2)	151 050 lei
4. Taxa pe valoarea adăugată (3x8%)	12 084 lei

La cumpărător se vor întocmi următoarele formule contabile:

1. Reflectarea procurării mărfii cu plata ulterioară

Debit 217 „Mărfuri” 151 050 lei

Debit 5344 „Datorii față de buget privind TVA” 12 084 lei

Credit 521 „Datorii comerciale curente” 163 134 lei

2. Plata datoriei la data scadenței

Debit 521 „Datorii comerciale curente” 163 134 lei

Credit 242 ”Cont curent în monedă națională” 163 134 lei

La vânzător se vor înregistra următoarele formule contabile:

1. Reflectarea vânzării cu plată ulterioară

Debit 221 ”Creanțe comerciale” 63 134 lei

Credit 5344 „Datorii față de buget privind TVA” 12 084 lei

Credit 611 ”Venituri din vânzări” 151 050 lei

2. Reflectarea încasării creanței

Debit 242 ”Cont curent în monedă națională” 163 134 lei

Credit 221 ”Creanțe comerciale” 163 134 lei

Cazul 2. În situația când reducerile sunt acordate ulterior facturării și înscrise pe o altă factură fiscală, cumpărătorul va contabiliza operația prin formula contabilă :

Debit 521 „Datorii comerciale curente”

Credit 833 „Returnarea și reducerea prețurilor la bunurile vândute”, iar din punct de vedere al *vânzătorului* această operație se va înregistra prin formula contabilă :

Debit 833 „Returnarea și reducerea prețurilor la bunurile vândute”;

Debit 5344 „Datorii față de buget privind TVA”

Credit 221 „Creanțe comerciale”

Tratamentul fiscal din punctul de vedere al TVA.

Potrivit art. 98 lit. c) din Codul Fiscal, valoarea impozabilă a mărfurilor, serviciilor, după livrarea sau achitarea lor, urmează a fi ajustată dacă aceasta a fost redusă în urma acordării discountului.

Astfel, prevederile art. 98 lit. c) din CF, sunt aplicabile doar în cazul acordării discountului prin reducerea din prețul mărfurilor, serviciilor (livrării) distincte (concrete).

Prin urmare, în conformitate cu art. 117¹ alin. (12) din CF, la ajustarea valorii impozabile a livrării impozabile de mărfuri, de servicii după livrarea sau achitarea lor, furnizorul eliberează factura fiscală cu reflectarea în aceasta a denumirii mărfurilor, serviciilor la care a fost modificată valoarea impozabilă, a obligației fiscale ajustate privind TVA și a mărimii ajustării valorii impozabile a mărfurilor, serviciilor care se indică cu semnul „minus” la micșorare și cu semnul „plus” la majorare.

În același timp, furnizorul reflectă operația dată în Registrul de evidență al livrărilor cu semnul indicat în factura fiscală.

În ceea ce privește modul de facturare, atunci când se acordă reduceri de preț, trebuie să se țină cont despre emiterea facturii, și anume că în conformitate cu Codulului Fiscal, atunci când rabaturile, remizele, risturnele și alte reduceri de preț nu sunt incluse în prețul unitar al bunurilor și/sau serviciilor vândute, factura trebuie să conțină în mod obligatoriu și rabaturile, remizele, risturnele și alte reduceri de preț.

Al doilea aspect care trebuie să se ia în considerare sunt condițiile necesare de corectare a facturii fiscale. În cazul în care rabaturile, remizele, risturnele și celelalte reduceri de preț sunt acordate după livrarea bunurilor sau prestarea serviciilor, furnizorii de bunuri și/sau prestatorii de servicii trebuie să emită facturi care se transmit și beneficiarului, după cum urmează:

- cu valorile înscrise cu semnul minus sau, după caz, o mențiune din care să rezulte că valorile respective sunt negative când baza de impozitare se reduce;
- fără semnul minus sau fără mențiunea din care să rezulte că valorile respective sunt negative, dacă baza de impozitare se majorează.

Din punct de vedere fiscal, deductibilitatea cheltuielilor rezultate din aplicarea reducerilor, indiferent dacă sunt comerciale sau financiare, se acordă în următoarele condiții:

- orice reducere de preț trebuie să fie compatibilă cu prevederile Legii cu privire la protecția concurenței nr. 1103-XIV din 20.06.2000;
- să fie efective și în sume exacte în beneficiul clientului;
- să nu constituie, în fapt, remunerarea unui serviciu sau o contrapartidă pentru o prestație oarecare;
- să fie reflectate în facturi sau în alte documente legale.

Concluzii.

Managementul eficient al disponibilităților bănești urmărește încasarea cât mai rapidă a numerarului de către vânzător și amânarea pe cât e posibil a plății de către cumpărător. Pentru

realizarea sarcinilor în cauză se merită ca entitățile să ofere, pe de o parte, și să profite, pe de altă parte, de reducerile de preț atât comerciale, cât și financiare. Totodată, în contabilitate rebuie să se facă distincție clară între reducerile comerciale și reducerile financiare și să se țină cont de implicațiile fiscale. Confuzia dintre cele doua pot avea un impact negativ asupra rezultatului exercițiului financiar, deoarece înregistrarea eronata a reducerilor comerciale și financiare poate modifica rezultatul din exploatare și astfel entitatea nu va mai prezenta o imagine fidelă și reală a situațiilor financiare.

Este recomandabil ca reducerile comerciale să fie prevăzute în contractele de vânzare-cumpărare de bunuri sau în contractul de prestări servicii, precum și în facturile emise.

Prin acordarea de reduceri comerciale entitățile își pot mări puterea de cumpărare, deși reducerile comerciale reduc suma profitului brut din vânzarea de bunuri sau servicii individuale, companiile obțin deseori acest profit prin vânzări în volum. Consumatorii care plătesc un preț mai mic pentru produs pot alege să cumpere mai mult pentru a profita de reducerile comerciale ale companiei.

Referințe bibliografice:

1. Legea Contabilității și Raportării Financiare nr.287 din 15.12.2017, disponibil https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125231&lang=ro#
2. Legea cu privire la protecția concurenței nr. 1103-XIV din 20.06.2000; https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=64172&lang=ro
3. Planul general de conturi contabile, disponibil <https://mf.gov.md/ro/content/planul-general-de-conturi-contabile-aprobat-prin-ordinul-nr119>
4. Codul fiscal al Republicii Moldova nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130206&lang=ro
5. <https://monitorul.fisc.md/questions/despre-consecintele-fiscale-privind-tva-la-acordarea-unei-reduceri.html>
6. HAREA Ruslan, GRAUR Anatol - ASPECTE PRIVIND CONTABILIZAREA REDUCERILOR COMERCIALE. În :” International Scientific Conference on Accounting” ISCA 2020 https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/1388/Harea_R_Graur_A_conf_aprili_e_2020_IX_ed.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ACCOUNTING IN DIGITALIZATION CONDITIONS

CONTABILITATEA ÎN CONDIȚIILE DIGITALIZĂRII

Adelina PANTELEI

pantelei.adelina.btf7@ase.md

Coordonator științific: **Liliana LAZARI**, ORCID ID: 0000-0001-8310-2341

liliana.lazari@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova

Abstract. *The entities prepare the financial statements both in accordance with IFRS and in accordance with the SNC which are based on the European directives and IFRS. Accounting has undergone major changes since its inception, and in order to provide information to more users, accounting procedures and methods have also diversified, even reaching software. The IT accounting environment has facilitated the economic development of the entities. The digitalization of accounting at national and international level takes place in different ways, with different impulses and stages. In the age of technology, accountants use accounting programs that record the transactions and actions undertaken by the entity and include several modules, from primary documentation to financial reporting. The advantages of this software include: fast accessibility, detailed presentation of information and accuracy of errors. In addition to the benefits, there are low accounting costs and time required to complete a task. One of the challenges for young accountants is artificial intelligence. Another major challenge is cyber security, which needs to be integrated into an entity's decision-making processes. So, in the end, the IT environment offers many opportunities but also challenges for the accounting profession, in terms of benefits there are many more and I think we will face all the challenges.*

Keywords: *Accounting, Financial Reporting, Financial Information, Information Technology, Accounting Software, Accounting Registration, Analyze, Cyber Security, Economic Environment, Digitalization.*

JEL: A22; I25; M41

Introducere.

Conform definiției Ministerului Finanțelor contabilitatea este știința și arta de gestionare a afacerilor și reprezintă un sistem de colectare, identificare, grupare, prelucrare, înregistrare, generalizare și de prezentare a informațiilor privind elementele contabile și de raportare financiară. Acest domeniu are ca obiectiv evaluarea, gestiunea și controlul activelor, datoriilor și a capitalului propriu, și aceste activități arată situația privitor la poziția și performanța financiară, fluxurile de numerar și modificările capitalului propriu, atât pentru cerințele interne ale gestiunii, cât și în relațiile cu investitorii, fondatorii, creditorii, organele de control, clienții, instituțiile publice și alți utilizatori ai informațiilor economice.

Entitățile țin contabilitatea și întocmesc situațiile financiare conform IFRS(Standardele Internaționale de Raportare Financiară), emise de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate, care devin valabile în Republica Moldova după acceptarea lor de Guvernul Republicii Moldova sau conform SNC (Standardele Naționale de Contabilitate) care sunt bazate pe directivele Uniunii Europene și pe IFRS, elaborate și aprobate de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova.

Digitalizarea în sensul său propriu ar semnifica procesul de transformare a semnalelor analogice în semnale digitale. Digitalizarea per general aduce foarte multe schimbări și acestea în

timp record devin indispensabile în folosință, în deosebi în domeniul economic. Prin urmare departamentele contabile au început cât de curând să implementeze tehnologiile informaționale pentru a-și îmbunătăți activitatea.

Cercetarea acestui subiect este bazată pe mai multe metode de cercetare, cum ar fi: analiza literaturii de specialitate; metoda istorică – cunoașterea evoluției acestui domeniu; metoda comparației – impactul la nivel național și internațional ; metoda inducției și deducției; și metoda analizei și sintezei.

Studiind mai multe surse se poate afirma că asupra acestui domeniu a fost făcute cercetări sub diferite aspecte, cum ar fi : aspectul educațional ,unde putem menționa articolul „Digitalizarea – mijloc sau scop al educației universitare contabile?” ; aspectul aplicativ unde putem menționa articolul „Contabilitatea în era digitalizării” ; ș.a. .

Conținut de bază.

Făcând trimitere la articolul „Viitorul profesiei contabile în era digitalizării” se consideră că în condițiile destul de dinamice a dezvoltării tehnologiilor informaționale, este destul de important să cunoaștem și condițiile digitalizării contabilității. Astăzi mediul IT a ușurat dezvoltarea economică a entităților și a dus la creșterea cererii pentru servicii. În aceste condiții, găsim o necesitate de a fi în pas cu continua dezvoltare a aspectelor de digitalizare a contabilității și dezvoltarea mediului IT în contabilitate și chiar per general în economie. Digitalizarea proceselor contabile nu doar sporește nivelul de eficiență a departamentelor contabile, dar reduce și nivelul de stres al contabililor. Mediul actual nu permite departamentelor contabile să-și desfășoare activitatea fără aplicarea tehnologiilor contemporane și fără acces la informații de la distanță. În acest sens digitalizarea contabilității oferă un șir de avantaje și soluții care contribuie la buna funcționare a celorlalte procese din cadrul entităților. Deci, din cele menționate putem deduce scopul acestei lucrări, care este cercetarea aspectelor aferente digitalizării contabilității și dezvoltării mediului aferent.

Dacă e să ne referim la o incursiune istorică a contabilității putem spune că oamenii de știință au făcut mari descoperiri încă din Antichitate. Evoluția contabilității este legată de evoluția schimburilor comerciale. De la gravarea pe argilă umedă, s-a trecut la înregistrarea pe papirus, apoi a început procesul de digitalizare și evidența contabilă a devenit mult mai accesibilă . De la simplele însemnări s-a trecut la contabilitatea memorială (se foloseau terminii de „dare” și „avere”), contabilitatea în partidă simplă (reflectăm operațiunile prin metoda „intrare-ieșire”) și apoi la contabilitatea în partidă dublă (înregistrarea simultană a două conturi și cu aceeași sumă). Contabilitatea a trecut prin multe schimbări ajungând în zilele de azi să fie un domeniu destul de tehnologizat. Aceste schimbări sunt datorate evoluției tehnologiei în toate domeniile.

Digitalizarea contabilității pe planul național și cel internațional au loc în diferite maniere, cu diferite impulsuri și etape. Pe plan internațional, dar și național se așteaptă să crească piața soft-ului de contabilitate. Dacă e să ne referim la rolul tehnologiei AI, conform articolul „11 Tendințe contabile pentru 2022: Noi previziuni și ce se află dincolo? ” , se poate afirma că pe ambele planuri în prezent se investește și se adoptă tehnologia AI – soft-ul de inteligență artificială. Pe plan național se observă însă mai mult, că încă digitalizarea este la etapa performanței unui soft contabil obișnuit însă la fel destul de performant, deoarece este greu de imaginat un tranzit atât de rapid la soft-urile IA. În urma unui studiu s-a observat că aproximativ 75 % din departamentele contabile au început să utilizeze măcar una din soluțiile tehnologice noi. Din acest motiv se consideră că digitalizarea contabilității pe plan național este cu un pas în urmă, deoarece de obicei se implementează totul după modelele internaționale în deosebi cele europene.

Este ușor de înțeles că în prezent fiecare entitate are nevoie de un sistem informațional bine securizat și eficient în folosință. Desigur că în întreaga lume procesul de digitalizare are loc în periodicitate diferită, dar într-un final toate entitățile își îmbunătățesc sistemele sale pentru prosperitatea economică. Deci dacă datorită digitalizării, entitățile reduc considerabil erorile și toate operațiunile care pot fi omise, atunci digitalizarea în contabilitate reprezintă un factor vital de care în mod direct depinde activitatea eficientă per general în entitate. Totodată, datorită digitalizării se pot externaliza o parte din procesele contabile la domiciliile angajaților.

Analizând se poate menționa că digitalizarea contabilității necesită dezvoltarea abilităților profesionale necesare pentru a supraveghea procesele de producție per total. Din articolul „Digitalizarea în profesia contabilă și de audit prin sisteme informatice”, se poate observa că acest proces de tehnologizare crește transparența informațiilor, însă este important faptul că facilitează legătura dintre clienți și autoritățile fiscale. Folosirea tehnologiilor informaționale reduce timpul de lucru a unui contabil și nu în ultimul rând reduce costurile entităților. Soft-urile contabile oferă datelor prezentate în situațiile financiare o credibilitate mai mare pentru utilizatorii de informație. Aceste soft-uri contabile oferă entităților posibilitatea: de a întocmi situațiile financiare; de a interveni rapid pentru eliminarea riscurilor; de a lua decizii pentru investiții și desigur pentru a analiza rezultatele entității.

Progresele lumii contemporane în mediul IT.

Mediul IT a reușit până acum să pătrundă absolut în toate sferile de activitate a societății. Ceea ce ține de mediul economic – contabil tehnologiile informaționale au asaltat destul de puternic și de rapid în ultima perioadă. Progresele tehnologice și utilizarea lor în contabilitate au început la mijlocul secolului trecut și desigur că au deschis porțile unei noi evoluții la care nimeni nu s-a așteptat. Este evident că pentru lumea contemporană și noua generație, sistemul informațional este absolut necesar și util. Așa cum în ultimele decenii tehnologiile au asaltat destul de mult, tot mai multe persoane înțeleg că pentru a conduce o entitate sau pur și simplu pentru a duce contabilitatea este necesar un sistem informațional performant și securizat pentru evidența informației contabile.

În condițiile de oferire a unor servicii de calitate contabilii și în deosebi tinerii contabili, trebuie să beneficieze de toate avantajele ce le oferă un soft contabil IT de ultimă generație, cum ar fi: securitate, exactitate și desigur că acest sistem trebuie să ofere capacitatea de a lucra cu volume mari de informație și de ale procesa în mod eficient. Impactul noilor tehnologii informaționale oferă noi instrumente de analize și raportare a informației, oferă adaptări noi la dinamismul proceselor din societate și totodată ține legătura cu clienții, furnizorii și ceilalți utilizatori. În aceste condiții tinerilor contabili le este mai ușor să se adapteze acestor programe. Dacă e să ne referim iarăși la articolul „Digitalizarea în profesia contabilă și de audit prin sisteme informatice”, putem menționa că : evoluția masivă din ultimii ani în domeniul tehnologiei a avut un impact semnificativ asupra procesului de digitalizare a activităților desfășurate zilnic de oameni. Profesiile contabile și de audit sunt tot mai digitalizate ca urmare a progresului tehnologic, deoarece tot mai multe organizații implementează sisteme informatice performante cu scopul de a-și automatiza un număr tot mai mare de activități, în special cele care sunt repetabile, procedurale, structurate sau simple. Astfel, sistemele informatice devin tot mai prezente în activitățile financiar-contabile sau de audit datorită numeroaselor avantaje pe care le oferă: prelucrarea rapidă a unui volum mare de date, reducerea pe cât posibil a „timpilor morți”, a erorilor sau a costurilor suplimentare. Datele prelucrate cu sistemele informatice sunt mult mai clare și mai transparente și oferă suport în fundamentarea procesului decizional.

Utilitatea tehnologiilor informaționale în contabilitate.

Sistemul IT cuprinde o totalitate de echipamente de calcul și aplicații software folosite pentru a memora, prelucra, sistematiza și transmite date solicitate de utilizatorii de informație.

Citând informația din articolul „Contabilitatea în era digitalizării” : un aspect foarte important al digitalizării contabilității este transpunerea datelor contabile într-un sistem unic informațional, conectat cu realitatea. Sistemul informațional contabil contribuie la crearea de modele organizaționale care vizează crearea de valoare și satisfacerea nevoilor managementului strategic superior, managerilor de linie medie și personalului operațional. Totodată, acesta nu trebuie confundat cu sistemul informatic, care constituie componenta sa materială, adică setul de hardware și software necesare pentru colectarea și reprocessarea informațiilor.

În era tehnologiilor inovative practic nici un contabil nu mai folosește suporturile de hârtie. Toți contabilii folosesc programe de contabilitate. Conform articolului „Viitorul profesiei contabile în era digitalizării” - un soft contabil este un instrument pentru înregistrarea și procesarea tranzacțiilor contabile și a evenimentelor din cadrul entității și cuprinde diferite module funcționale, cum ar fi statele de plată, conturile creditoare și debitoare, balanțele de verificare sau modulele de raportare financiară. Piața oferă un număr mare de softuri și prin urmare fiecare entitate își alege unul în dependență de necesitățile sale.

Dacă e să menționăm avantajele unui soft contabil, putem spune că acesta oferă accesare rapidă a conturilor corespunzătoare, reprezentarea detaliată a informațiilor financiare, care pot fi ușor tipărite sau transmise online în orice moment , la fel și o precizie mai mare a erorilor și un control mai eficient al informației. Folosirea unui soft poate reduce costurile contabile suportate prin eliminarea sarcinilor inutile. Utilizarea tehnologiilor reduce erorile matematice, acele care sunt des prezente în calculul manual. Aceste programe de contabilitate se pot adapta nevoilor entității, fiind un sistem flexibil. Sistemele IT folosite în contabilitate practic schimbă activitatea contabilului. Aceste schimbări obligă contabilul la o gândire critică și de asemenea să posede cunoștințe pentru manevrarea unui soft contabil. Și ca urmare dacă folosim un program specializat de contabilitate, situațiile financiare și raportarea pot fi generate cu ușurință și într-un timp mai util.

Provocările profesiei contabile în condițiile digitalizării acestui domeniu.

Inovațiile tehnologice oferă atât oportunități cât și provocări pentru profesia contabilă. Efectul pozitiv al acestor schimbări depășesc efectele negative. Unul din efectele negative este problema de securitate a așa numitor softuri contabile, a datelor din aceste softuri. Vorbind despre principalele provocări ale profesiei contabile în mediul IT, putem enumera: Schimbările determinate de tehnologiile digitale; Inteligența artificială; Securitatea cibernetică.

În era digitalizării sistemul IT este indispensabil pentru un contabil deoarece acesta oferă suport în rezolvarea problemelor și prevenirea riscurilor. În acest caz schimbările determinate de tehnologiile digitale stau între rezolvarea imediată a problemelor apărute și activitățile primordiale ale entității.

Inteligența artificială oferă oportunități pentru a-și îmbunătăți capacitățile specialiștilor și în deosebi tinerilor contabili, deoarece ei sunt mult mai inițiați în această sferă. Prin urmare dezvoltarea sistemelor de inteligență artificială ne va permite analiza unui volum mai mare de date într-un timp mult mai eficient, la fel și creșterea productivității și generarea datelor mai precise la un cost redus. Inteligența artificială oferă oportunități vaste pentru contabili și un nivel mai ridicat de eficiență pentru munca contabilului.

Cum s-a menționat anterior una din problemele critice ale oricărei entități este securitatea datelor. Securitatea cibernetică este o problemă majoră și acest risc trebuie integrat în toate procesele decizionale de afaceri. Orice dispozitiv care poate stabili o legătură cu internetul devine o potențială poartă pentru un atac cibernetic prin care se poate ajunge în interiorul rețelei interne și se pot accesa

și compromite date. Acest lucru înseamnă nu doar o amenințare serioasă pentru o entitate din punct de vedere al costurilor și al logisticii, dar și o afectare a reputației și a încrederii clienților. Printre soluțiile disponibile pentru orice firmă de contabilitate care dorește să își asigure succesul se numără: apelarea și consultanța a unei entități specializate în IT, alinierea la cele mai recente evoluții tehnologice, o atitudine pro-activă și decizii bine informate.

Progresul tehnologic aduce noi provocări acestei profesii și acest progres necesită obținerea unor noi competențe profesionale din partea contabililor. Este necesar ca ei să înțeleagă cât de importante sunt aceste tehnologii și să știe cum să le utilizeze în mod optim pentru eficientizarea activității entității. Pentru a fi competitivi, contabilii trebuie să fie bine pregătiți și flexibili în fața provocărilor motivate de tehnologia informațională.

Concluzii.

Într-un final după realizarea prezentei cercetări, se poate confirma că mediul IT pe parcursul vremii a îmbunătățit considerabil viața unei entități în general, dar și activitatea profesiei contabile în particular. Viața unui contabil s-a ușurat, deoarece nu mai are nevoie de suporturi pe hârtie, totul este computerizat. Pentru tinerii contabilii nu mai există acele provocări ce erau cu aproximativ 20-30 de ani în urmă. Acum cea mai mare problemă a unui contabil poate fi fraudă softului contabil în care el păstrează toate datele. Da, mai există și riscuri ce țin de partea practică, dar atunci când studiezi totul devine mult mai ușor. Noile tehnologii utilizate în contabilitate, chiar și calculatorul, telefonul, imprimanta aduc o mare ușurință pentru această profesie. Deci mediul IT are un aspect pozitiv mult mai pronunțat decât cel negativ și aceasta determină o îmbunătățire a performanței în afaceri. Profesia contabilă a devenit în ultima perioadă mai supusă procesului de digitalizare, deoarece tot mai multe entități implementează aceste inovații cu scopul de a-și automatiza un număr mai mare de activități, în special pentru cele care se repetă. Concluzionând cele spuse anterior se poate afirma că orice entitate este interesată să utilizeze în departamentul de contabilitate cele mai inovatoare tehnologii informaționale pentru a grăbi procesul de digitalizare în acest domeniu.

Referințe bibliografice:

1. Ministerul Finanțelor, Contabilitate și Audit, definiția contabilității – <https://www.mf.gov.md/ro/contabilitate-%C8%99i-audit/contabilitate-%C8%99i-raportare-financiar%C4%83>
2. GHERMAN BURSUC, M. MELEGA, A. GROȘU, V. Contabilitatea în era digitalizării. În: International scientific conference on accounting, ISCA 2021: 10 Edition, April 1-2, 2021, Chișinău: Culegere de articole științifice. Chișinău: ASEM, 2021. pp. 43-49. ISBN 978-9975-155-25-0 (PDF). https://caae.ase.md/files/caae/conf/conf_aprilie_2021.pdf
3. IONESCU, B.-Ș., BARNA, L.-E.-L. (2021), Digitalization in the Accounting and Auditing Profession through ERP Systems. În: Audit Financiar, vol. XIX, no. 4(164)/2021, pp. 681-690, DOI: 10.20869/AUDITF/2021/164/027. <http://revista.cafr.ro/ArticolRO?CodArticol=9685>
4. BOGHIAN, F.-A. SOCOLIUC, M. Viitorul profesiei contabile în era digitalizării. În: Provocările contabilității în viziunea tinerilor cercetători [online]: culeg. de articole șt.: conf. șt. intern., 12-13 martie 2020. Ed. a 4-a. Chișinău: ASEM, 2020, pp. 175-184. ISBN 978-9975-75-981-6. https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/1234567890/608/Boghian_F-A_Socoliuc_M_%20conf_12.03.20.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. GRIGOROI, L. LAZARI, L. DIGITALIZATION - MIDDLE OR PURPOSE OF ACCOUNTING UNIVERSITY EDUCATION În: Conferința științifică internațională : 8 Edition, Aprilie 4-5, 2019, Chișinău: Culegere de articole științifice. Chișinău: ASEM, 2019. pp. 19-25 . ISBN 978-9975-127-67-7 (PDF). https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/1234567890/19/Grigoroil_Lazari_L_%20conf_con_05.04.19.pdf?sequence=1&isAllowed=y
6. Accounting Software Trends for 2022/2023: New Forecasts & What Lies Beyond . <https://financesonline.com/accounting-software-trends/>
7. Accounting Trends for 2022: New Forecasts & What Lies Beyond . <https://financesonline.com/accounting-trends/>

THE IMPACT OF COVID-19 ON ACCOUNTING PROFESSION

IMPACTUL COVID-19 ASUPRA PROFESIEI CONTABILE

Lica ERHAN, ORCID ID: 0000-0001-5204-6367

lica.erhan@ase.md

Melisa CASAPU

casapu2002@gmail.com

Gabriela RÎȘCHITOR

rischitorgabriela@gmail.com

Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

Abstract. *This paper aims at presenting the challenges, and trends faced by the accounting profession under the impact of Covid-19. The accounting profession has always assisted to support and shape private and public businesses. However, the fast speed at which the outbreak of the Covid-19 crisis has broad changes in the use of digital technology in businesses, post great challenges to the accountants and their firms. To overcome the risk and challenges, accountants must add value by embracing digital technology to meet the current and future challenges.*

Keywords: *accounting profession, Covid-19 pandemic, challenges*

JEL: M41, Q56, O33

Introduction

Nowadays, the professional accounting department offers a wide variety of services, both to legal companies and people in accounting and finance. This can cover bookkeeping, financial statement compilation, tax services, payroll services, support services for labour and insurance, planning and reporting, and consulting services. Therefore, it is noticeable that an accountant's work is no longer confined to accounting – just reporting [1]. Taking that into account, the importance of the business of accounting is unquestionably significant. That is to say, both enterprises and people and the state and its economy have visible relevance in the accounting profession. Many macro and microeconomic factors affect the accounting profession. However, there are issues as to how the accounting profession may be affected when the State is faced with rare catastrophic conditions that are disrupting its daily routine, and demand quick action, adaptation, and duty, in several other ways, emergency change for accountants. One of those rare occurrences in human history, confirmed by the World Health Organization is the Covid-19, a global pandemic that has led a large proportion of the world's countries to take both urgent measures [2]. The risks posed by the pandemic of coronavirus do not end. Countries have prohibited millions of people from traveling, and quarantine measures have been introduced. Companies struggle with lost profits and broken supply chains. Furthermore, the global supply chain instability triggered by plant shutdowns has illustrated many organizations' vulnerabilities. The disease has also contributed to tremendous unrest in the world's commodity and financial markets. Finally, there are also signs that the epidemic has infected the global economy significantly [3].

Therefore, this paper aims to determine the effect of Covid-19 on the accounting profession. It will discuss the challenges and potential solutions to overcome the obstacles. In other words, it will help accounting professionals who are facing challenges surviving in the new-created environment.

Challenges facing the accounting profession

Actually, the profession as a whole faced a range of challenges and had to face them while combatting added pressure because the pandemic struck at the busiest time of the year for accountants. That is to say, the challenges confronted by accounts impacted by Covid-19 are the following:

Time-Constrained Decision Making. During this pandemic, accounting professionals are facing problems regarding information collection. They are information about non-financial and immaterial goodwill properties and challenges in cash flow, collateral losses, and divulgations associated with the imposition of continuity and the related information [4]. As the decision-making has become too frequent during this period, accountants are making decisions without proper consideration of the risk and ethical issues. As they are also not taking proper training sessions, capacity, as well as the capability of decision-making, is also not increasing.

Working Remotely. Since Covid-19 restrictions required people to stay at home, many people started working remotely to have a crash course in the technological solutions of their businesses. Many accountants formerly relied on technology helpers, supervisors, or IT experts. Remote work led everybody to use the other remote access, workflow, and data exchange tools.

In addition, the Covid-19 pandemics led to a new work age, influencing many organizations to adapt rapidly to a remote work environment depending on the cloud, Zoom, and other technology [1]. Young accountants, as well as elders, had to learn how to use technologies, online platforms, and other applications in an extremely short time, in order to be able to work from their homes. For several months, accounting practitioners worldwide welcomed the modern concept of "workplace" in the enormous home experiment.

The new Covid-19 extended its technological horizons to people of all ages. Following the Covid-19 epidemic, the obstacles and labour market competitiveness increased, and for accounting graduates finding a job became more challenging, since companies and employers are looking for individuals with the essential soft skills, including communication and thought abilities [5]. Furthermore, remote work during this pandemic made tracking the work progress of the staff challenging. This poses some ethical challenges too. Like whether employees are actually working or they are just increasing their working hours for a billable amount.

Reduction of Employee Number. Employee layoff is another challenge for the accounting profession. As many organizations are facing an economic downturn, they are forced to lay off some of their employees. Deciding how to determine who will be with them and who will not be with them is a challenge. The fewer resource may lead to complete but inefficient work.

Increase in Fraud. As most of the work of the accounting profession has gone online, many cybersecurity-related frauds are arising nowadays. Like identity theft, hacking in the corporate level network, and mass data theft.

However, those challenges can be overcome and turned into an opportunity for modernizing and developing the accounting profession from a technological point of view. Organizations need to cultivate collective strength in order to weather these unprecedented challenges and emerge stronger and forged ahead even in that crisis.

One way of managing the risk of Covid-19 is to protect cash [6]. Cash preservation is critical to enable accountants to survive in their profession. The main priority of the accountant is to minimize spending's, freeze headcount, hold off capital expenditure, and secure credit if it is needed.

Furthermore, operating in an environment where things are changing rapidly because of the pandemic Covid-19. That is why accountants should embrace finance to serve as a partner to the accounting firm. Accountants are expected to refocus the firm strategy to suit the current reality.

When the strategy is immediately changed, accountants should make sure they channel and spend money on the things that will support their service delivery and top-line growth.

Finally, remote work can be cost-effective and good for organizations' productivity [6]. Accountants in a post-crisis world should consider embracing the new technology in their practices. That will cut back staff travels on nonessentials and work remotely or at home for some time and hence, controlling costs during the recovery period.

Trends in accounting profession impacted by Covid-19

The Covid-19 had brought, besides many changes, many new trends, that have just improved the way the accounting works and it made just stronger and diversified. Even we have heard about the Fourth Industrial Revolution from 2016 in the work of the founder and executive chair of the World Economic Forum Klaus Schwab, we can surely affirm that the pandemic just emphasized more this phase and it truly changed the way the people and digital world have interfered until now. In a 2016 article, Schwab wrote, "like the revolutions that preceded it, the Fourth Industrial Revolution has the potential to raise global income levels and improve the quality of life for populations around the world. In the future, technological innovation will also lead to a supply-side miracle, with long-term gains in efficiency and productivity. Transportation and communication costs will drop, logistics and global supply chains will become more effective, and the cost of trade will diminish, all of which will open new markets and drive economic growth [7]." All the changes that Schwab has written about have become the reality when the companies have met many problems because of the crisis. The crisis always comes with some innovations for the world, as it makes them to think in a new way, a more creative one in order to survive.

Here will be represented the main trends that have changed the way accounting worked, and in this way, a new era in the accounting has come:

Increased adoption of technology. The most famous trend, which appeared even before the pandemic was the increase in digitalization, but namely, the Covid-19 has pushed the development dramatically. Many aspects of accounting work, which have evolved from handling financial documents to analysing data, have been digitized, making them accessible online and from any location. Accountants will continue to assist customers in the future, whether they work from home or in the office, in achieving a sustainable and cost-effective balance.

Automated Accounting Processes. More accounting processes are being automated, which is a major industry trend. Automation reduces confusion and errors, which is why businesses are more likely to invest in automated systems. Because the process is heavily reliant on computers, businesses are vulnerable to fraud. As a result, there is a greater need for internal auditors to check for data errors. As a result, there is no need for in-house professional accountants to be concerned about being replaced by machines. According to an ACCA study, more than half of C-level accounting executives anticipate the development of automated accounting systems. It will have the greatest impact in the near future across many industries, letting accountants use data and optimize performance for both the best accounting software for small businesses and large industries. Accounting automation also aims to help businesses make data-driven decisions faster than ever before [8].

Outsourcing Accounting Functions. Accounting functions are now being outsourced by businesses, and the benefits are various. Outsourcing allows businesses to focus more on their scarce funds, resulting in increased profitability. It also saves them money on employment costs such as payroll, taxes, salaries, benefits, and training. As a result, many businesses are turning to outsource accounting functions [8]. This trend has brought some other advantages like financial efficiency, agility, scalability, adaptive communication, and the last but not the least technical expertise [9].

Cloud-Based Accounting. Cloud technology is gaining popularity in the accounting industry because it facilitates remote work. Accounting systems that are cloud-based enable companies to access the information from any location and at any time. They can design workflows, manage projects, and communicate with clients from anywhere. Accounting firms that have already adopted cloud-based services are growing at a rate of about 15% year on year. This contrasts with the 4% year-over-year growth of firms that have not yet fully embraced cloud technology [8].

Artificial Intelligence. Even though Artificial Intelligence is not something new in the world of accounting, its adoption was greatly increased during 2020 when the pandemic appeared. Artificial intelligence systems have the potential to be extremely powerful and are rapidly improving. They can produce extremely accurate results, replacing and, in some cases, far outperforming human efforts. They do not, however, replicate human intelligence. As governments and authorities around the world encourage the use of digital payments in response to the pandemic, the demand for AI-based accounting software has increased. As with AI's ability to analyse large amounts of data, detect anomalies in the system, and optimize workflows while ensuring speed and flexibility, financial professionals are adopting AI to assist with business decision making based on insights generated by accounting data such as transactional data and customer demographics in real-time. By incorporating AI, businesses can perform cash flow forecasting, predict bankruptcy, and detect frauds, allowing accountants to assist clients in responding to financial challenges before they become acute and adjusting expenditure accordingly. It also allows accountants to broaden their predictive consultancy beyond classical financial planning.

Conclusions

To sum up, Covid-19 has served as a trigger for all companies that were reluctant toward digitalization. The crisis made all the companies to start to think out of the box and transform the challenges they met during that difficult time into opportunities for them to develop themselves. It has emphasized the importance of developing short-term answers to problems while planning long-term sustainability and growth. Therefore, in order to pass the crisis with the minimum consequences for the business, they have come up with many new trends that will help them to be as efficient as they were until the crisis. The switch to digitalization was a big change for all the companies, as it has brought many opportunities and it made the life of accountants easier, as many operations were made automated. Here we can emphasize the role of Artificial Intelligence and its impact on the work of the accountant profession. The appearance of Covid-19 represented the start of the new digital era for all the companies.

Bibliographical references:

1. KRISTEN KEATS and TWYLA VERHELST, the Article "COVID-19 is driving a borderless accounting profession", 2020, Available online: <https://www.accountingtoday.com/opinion/covid-19-is-driving-a-borderless-accounting-profession>
2. HERTATI LESI, the Article "The Influence of Information Technology Covid-19 Plague Against Financial Statements and Business Practices", 3 July 2020, Ilomata International Journal of Tax and Accounting, Available online: <https://www.ilomata.org/index.php/ijtc/article/download/117/61/>
3. ALAN SANGSTER, GREG STONER and BARBARA FLOOD, the Article "Insights into accounting education in a COVID-19 world", 24 August 2020, Available online: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09639284.2020.1808487>

4. TAHA A. H. ARDINY, the Article "The Challenges Facing the Accounting Profession under the Coronavirus Pandemic (COVID19)", 2020, Available online: https://tanmiyat.mosuljournals.com/article_167375.html
5. ALHAWSAWI M., the Report "Soft Accounting Skills between Employers' Expectations and Students' Reality after COVID19 Pandemic", 2020, Australian Academy of Accounting and Finance
6. ANDREW HARDING and VICKY LI, the Article "5 ways to navigate the COVID-19 crisis", 21 April 2020, Available online: <https://www.fm-magazine.com/news/2020/apr/navigating-coronavirus-crisis-from-chinese-finance-leaders.html>
7. SCHWAB KLAUS, the Article "The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond", 14 Jan 2016, Available online: [https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond//](https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/)
8. ASTRID EIRA, the Article "11 Best Accounting Software for Small Business for 2022 – Trends, New Forecasts & What Lies Beyond?", 2021, Available online: [https://financesonline.com/accounting-trends//](https://financesonline.com/accounting-trends/)
9. JIM ASHLEY and DAVY PARSONS, the Article "Five Benefits of Outsourcing Accounting Functions During a Pandemic", 05 May 2020, Available online: <https://www.bkd.com/article/2020/05/five-benefits-outsourcing-accounting-functions-during-pandemic>

RELEVANCE OF INFORMATION PRESENTED IN FINANCIAL STATEMENTS FOR EXTERNAL USERS

RELEVANȚA INFORMAȚIEI PREZENTATE ÎN SITUAȚIILE FINANCIARE PENTRU UTILIZATORII EXTERNI

Lica ERHAN, ORCID ID: 0000-0001-5204-6367

lica.erhan@ase.md

Luminița GRECU

grecu.luminita@ase.md

Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

Abstract. *Financial statements are an important source of information for different external users in determining and analyzing the financial health, profitability of the company, as well as various financial problems that it might face. However, not all the time the financial statements present enough information or the included one is irrelevant.*

The purpose of this research is to understand the ways in which financial statements are useful for different external users such as investors, creditors, business partners, and governmental units.

Moreover, through the analysis of the full, simplified and abridged financial statements, we aim to determine which of these 3 types are the most suitable for external users, as all of them include different information.

Out of the 3 types of financial statements we currently use in the Republic of Moldova, the most exhaustive and useful is the complete one, as it provides information about the financial health of the entities from different point of view.

Nevertheless, there are some aspects, from the international practice, that national authorities should consider, such as: including information about interest rates on loans, the amount of depreciation of fixed assets, as well as information related to the compromised receivables and liabilities.

Keyword: financial statement, external user, accounting, report, entity

JEL: M41, F65

Introduction

Financial statements are an important source of information for different external users in determining and analyzing the financial health, profitability of the company, as well as various financial problems that it might face. However, not all the time the financial statements present enough information or the included one is irrelevant.

In the Republic of Moldova, according to Article 4 from LAW No. 287 of December 15, 2017 on Accounting and Financial Reporting, the entities are classified according to several criteria:

- Micro entity (total assets \leq 5 600 000 MDL, sales revenue \leq 11 200 000, average number of employees \leq 10);
- Small entity (total assets \leq 63 600 000 MDL, sales revenue \leq 127 200 000, average number of employees \leq 50);
- Medium-sized entity (total assets \leq 318 000 000 MDL, sales revenue \leq 636 000 000, average number of employees \leq 250);
- Large entity (total assets $>$ 318 000 000 MDL, sales revenue $>$ 636 000 000, average number of employees $>$ 250).

In turn to this classification, the manner of keeping the accounting differs. Therefore, according to Article 5 from LAW No. 287 of December 15, 2017 on Accounting and Financial

Reporting, different categories of entities must keep the accounting according to either IFRS standards or NAS standards:

- Public interest entities apply IFRS and elaborate their financial standards according to it;
- Medium-sized and large entities apply NAS and present full financial statements;
- Small entities apply NAS and present simplified financial statements;
- Micro-entities and individuals that conduct entrepreneurial activity apply NAS and present abridged financial statements.¹⁰⁰

The purpose of this research is to understand the ways in which financial statements are useful for different external users such as investors, creditors, business partners, and governmental units.

These four categories are the main external users who require an excellent and precise analysis of the financial statements, as investors need to understand if they should invest or not in the respective company, creditors if they should grant a loan to that company, business partners should determine if the company is worth collaborating with, and the government should determine whether the company is obeying the law and is establishing fair prices or not.

Moreover, through the analysis of the full, simplified and abridged financial statements, we aim to determine which of these three types is the most suitable for external users, as all of them include different information:

- Full financial statement includes the Balance Sheet, the Statement of Profit or Loss, the Statement of Cash Flows, and the Statement of Changes in Owner's Equity;
- Simplified financial statement includes just the Balance Sheet and the Statement of Profit or Loss;
- Abridged financial statement includes abridged Balance Sheet and abridged Statement of Profit or Loss.

All of the above mentioned emphasize the relevance of the given topic as the information provided by entities differ and the analysis external users perform can neglect important details.

Basic content

Analyzing the legal framework regarding financial reporting in the Republic of Moldova the national authorities may justify that the information required from entities is diversified and is according to the amount of activity they perform on the market. However, analyzing Figure 1 it is visible that more than 98% of the total entities from Moldova are SMEs, these entities being required to present only their Balance Sheet and Statement of Profit or Loss, which are lacking details, data and indicators for a comprehensive understanding of the financial health of the entity.

¹⁰⁰ Legea contabilității și raportării financiare Nr. 287 din 15-12-2017. Publicat : 05-01-2018 în Monitorul Oficial Nr. 1-6 art. 22. [online]. [accessed 20.03.2022]. Available on: < https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120938&lang=ro >.

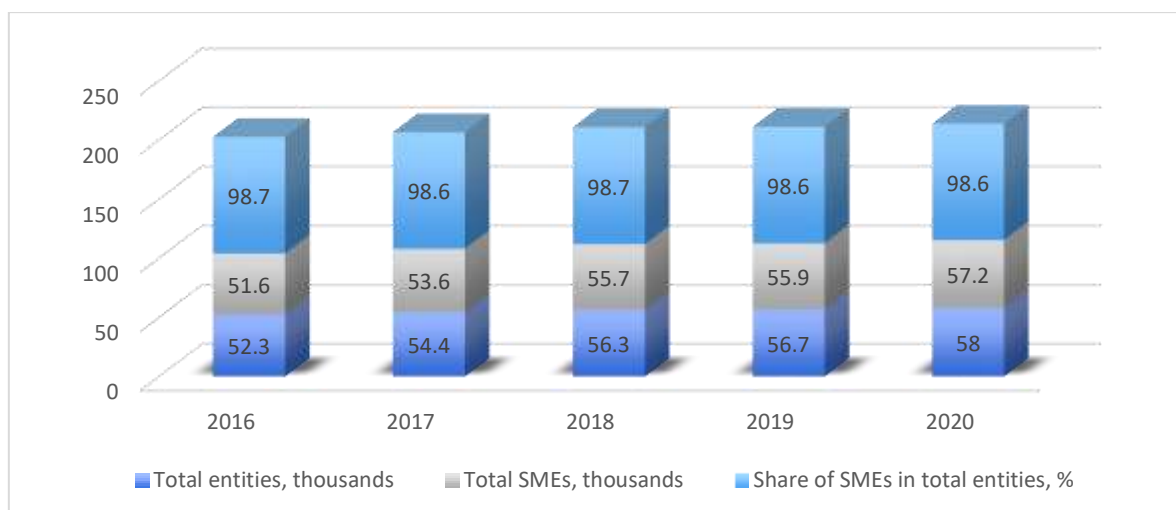

Figure 1. Dynamics of the SME sector in the Republic of Moldova

Source: elaborated by the authors based on the information from the National Bureau of Statistics from the Republic of Moldova.

Referring to the information external users usually analyze, investors are the most common external users of financial statements. Equity investors make and assess their investment decisions by using relevant financial information in a company's financial statements, including the Balance Sheet and the Statement of Profit or Loss. These are the two basic sets of financial statements to give an account of a business' positions of assets, liabilities, and equity at the end of an accounting period, as well as revenues, expenses, and profit (loss) for the accounting period.¹⁰¹ Financial information is important for an investor for making sure that the investment is secure. Usually, investors analyze net profit, sales, margins, cash flow, debt, accounts receivable turnover, breakeven point.

Financial statements will reveal a company's net profit. The net profit is the money that a business has left over after paying all expenses. "Is the company making money?" is often the first question asked, but it is only a starting point. Unsustainable profits are bad, and losses can be good if the entity is on track to profitability as it scales up. However, as many business owners do not often have a clear understanding of their net profit, this is a good place to start.

Sales are meaningless if the entity is not making money. Investors also want to see profit margins both overall and at the individual product level.

Investors view of cash in the bank as a sign that the entity can deal with unexpected problems and capitalize on new opportunities. Free cash flow, the amount of cash that is left after it meets expenses each period, is a sign of sustainable operations. If a company has both, investors will not have to worry that it could go under at any time.¹⁰²

They will also compare the company's margins against industry standards and their other available investment opportunities. Higher margins generally lead to a better return for investors.

For investors the abridged financial statement has a low level of information: no clear debt structure, no information about cash flows, poor information about the revenues and expenses. A better situation is in the case of simplified ones: sufficient about the debt structure, as well as the revenues and expenses, no information about the cash flows and the equity structure. However, the

¹⁰¹ Common External Users of Financial Statements. [online]. [accessed 20.03.2021]. Available on: <<https://quickbooks.intuit.com/ca/resources/marketing/common-external-users-financial-statements/>>.

¹⁰² Najjar, D., *What Investors Want to See in Financial Statements*. [online]. 2021. [accessed 20.03.2022]. Available on: <<https://www.thebalancesmb.com/what-investors-want-to-see-in-financial-statements-4067557>>.

complete financial statement has the highest level of information: there is information for the majority of the indicators required by investors: cash flow, sales, profit, equity structure, etc.

Creditors or lenders use the accounting information to find out the ability of the borrower to repay the loan, the number of assets and liabilities of the borrower, evidence of income, economic position, before he or she lend the money to the economic entity. Lenders are likely to look into a company's total existing debt level as stated in the balance sheet to determine if the business is overleveraged and how safe its credit claims may be. They study also the statement of profit or loss in particular, the earnings before interest, tax, depreciation and impairment to be sure that the business earns enough profit to cover its interest payments.

Usually, they analyze current ratio, quick ratio, debt-to-equity ratio, EBITDA, sources of loan repayment. Current is defined as the coming 12 months. Assets include cash, receivables, inventory and prepaid expenses, while liabilities include accounts payable, credit cards and accrued expenses. A current ratio of more than 1.2 is generally accepted as a good ratio. Creditors use this ratio to determine the ability of a business to repay its debt over the next year.

Creditors use the debt-to-equity ratio to determine the relative proportion of shareholders' equity and debt used to finance a company's assets. This ratio gives creditors an understanding of how the business uses debt and its ability to repay additional debt. The formula for determining debt-to-equity is total business liabilities divided by shareholder's equity. How creditors evaluate the debt-to-equity ratio varies depending on the type of business or industry.

Creditors analyze business financial statements to determine how a business will repay a loan or additional debt, with cash flow considered the primary source of debt repayment. Since existing cash flow may not be enough to cover additional debt, creditors look for growth trends, one-time expenses that affected cash flow, debt elimination, discretionary spending and expiring obligations to estimate future cash flow.

While cash flow is typically considered a primary source of loan repayment, it may not be sufficient to cover operating expenses and additional debt repayment. Estimating cash flow can also be difficult for start-up businesses or business expansion. Creditors utilize financial statements to determine secondary sources of loan repayment, also referred to as collateral, such as business-owned real estate, equipment, receivables or inventory. In the event a business is unable to repay its debt, the creditor may be able to liquidate these items to satisfy the debt.¹⁰³

For creditors the abridged financial statement does not offer enough information: no details about current assets and current liabilities, not enough information to calculate depreciation and quick assets, as well as too little information about taxes. The simplified one contains detailed current assets and current liabilities information, enough information to calculate quick assets, but low information about taxes and the evolution of cash flows. The best situation is in the case of the complete financial statement: there is information for the majority of the indicators required by creditors: cash flow, sales, profit, equity structure, as well as other indicators required for the calculation of different ratios.

Business partners, such as suppliers and service providers, use financial information for various reasons. They delve into accounting statements to evaluate the state of the economy and appraise how companies are faring in the competitive landscape.

Suppliers rely on financial statements to appraise the economic soundness of customers, especially those they intend to deal with on a long-term basis.

A supplier uses financial information as part of the due-diligence process, an important step in identifying the risks associated with doing business with a client. The vendor may do so before – or

¹⁰³ O'Kelley, J., *What Do Creditors Look for on Financial Statements?* [online]. 2019. [accessed 20.03.2022]. Available on: < <https://bizfluent.com/info-8179840-do-creditors-look-financial-statements.html> >.

after – establishing a business relationship with the customer, depending on the sector and transaction. Suppliers rely on specific bits of data when gauging customers' financial profiles. These relate to solvency indicators in balance sheets as well as liquidity information in statements of cash flows. Vendors also comb through customers' Statement of Profit or Loss to set clients that are making money apart from those scraping by in near-insolvency. Suppliers also use financial information with an internal focus, meaning they use to understand their operations and determine whether they are making money.

The debate over financial transactions often ripples from vendor and customer quarters to the investment landscape. Business partners, including investors, pay attention to the way vendors use financial data to advance their interests. Specifically, financiers analyze how suppliers shape customers' assessments of product quality and challenge companies to be more forthcoming with performance data. By requiring that economic allies present accurate accounting data, a supplier helps the public see the efforts that top leadership makes to improve profits, product quality and customer service.¹⁰⁴

As in the previous two cases, the abridged financial statement has lowest level of information out of the three types, providing few details about the Balance Sheet, as well as the structure of revenues and expenses, as well as no information about the cash flows of the company. A medium level of information is found in the simplified financial statement: detailed Balance Sheet and Statement of Profit or Loss, which allows analyzing the overall performance of the company, but no information of the cash flows that the entity generates and from which activity. The highest level is, as well, in the complete one: the Balance Sheet and the Statement of Profit or Loss offer enough information for the business partners, including a detailed cash flow situation and equity structure.

Regarding the importance of financial statements for government, they are highly useful to assess the tax liability of the business concern. The economic condition of a nation is identified by collecting such financial statements from various industrial sector. Both state and central government can find out whether the business concern is following rules and regulations or not. These statements provide a basis for framing new laws and amending the existing laws for regulating the business.

Government agencies, including regulatory bodies and taxing authority, also use financial statements to monitor the financial conditions of the companies they have jurisdictions over. For example, the government may require companies in certain industries to meet mandatory capital injections as measured against total risky business investments a company may undertake. In this case, financial statements are very useful in revealing such capital-to-assets risk ratios based on information from the asset and equity sections of the Balance Sheet. For tax purposes, companies should report accurately in their income statement about tax-deductible expenses and any losses they can use against future earnings to receive tax write-offs from taxing authority.

As it might be obvious, the level of information provided by financial statements is the same and for the governmental bodies. The abridged financial statements have a low level of information: the government gets too little information about the financial situation of the entity, even no clear information about the money resources of the entity. The simplified one present a better understanding: the detailed balance sheet and income statement offer a solid base for the government to understand its financial position, however the lack of cash flows statement will influence negatively on the government assessment. However, the complete one through its four types of statements allow

¹⁰⁴ Codjia, M., *What Is an Unaudited Financial Statement?* [online]. 2017. [accessed 20.03.2022]. Available on: < <https://bizfluent.com/info-7993482-unaudited-financial-statement.html> >.

government to understand the overall evolution of the entity and to determine approximately the problems, which the entity faces.

As a student research, we cannot neglect the relevance of financial statements for students. While writing the annual paper or the license thesis, most of the times, students are struggling in analyzing the financial statements of entities as the current included indicators do not allow a complete and comprehensive understanding of the financial position of the company.

Even though the complete financial statement contains a wide range of details, students might need a deeper understanding upon the debt structure of the entity, or upon the assets diversification, as well as main sources of the cash flows. Furthermore, as in the beginning of the research, most of the entities in the Republic of Moldova are SMEs, which present simplified financial statements, therefore students do not have enough information to elaborate and perform full and comprehensive researches in order to gain analytical and professional practical skills in the analysis of financial statements.

Conclusion

Out of the three types of financial statements we currently use in the Republic of Moldova, the most exhaustive and useful is the complete one, as it provides information about the financial health of the entities from different point of view.

The accounting process provides financial data for a broad range of individuals whose objectives in studying the data vary widely. Financial accounting information is mostly historical in nature, although companies and other entities also incorporate estimates into their accounting processes. Financial information has limitations, however, as a predictive tool. Business involves a large amount of uncertainty, and accountants cannot predict how the organization will perform in the future. However, by observing historical financial information, users of the information can detect patterns or trends that may be useful for estimating the company's future financial performance. Collecting and analyzing a series of historical financial data is useful to both internal and external users.

Nevertheless, there are some aspects, from the international practice, that national authorities should consider in including, such as:

1. Information on the interest rate on loans should be added to find out what the credit costs are;
2. The amount of depreciation or impairment of fixed assets should be included, as we only have their book value in the financial statements, but not the accumulated value of depreciation;
3. The information related to the compromised receivables and liabilities should be detailed.

Bibliographical references

1. Legea contabilității și raportării financiare Nr. 287 din 15-12-2017. *Publicat : 05-01-2018 în Monitorul Oficial Nr. 1-6 art. 22.* [online]. [accessed 20.03.2022]. Available on: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120938&lang=ro .
2. Common External Users of Financial Statements. [online]. [accessed 20.03.2021]. Available on: <https://quickbooks.intuit.com/ca/resources/marketing/common-external-users-financial-statements/>.
3. Najjar, D., *What Investors Want to See in Financial Statements*. [online]. 2021. [accessed 20.03.2022]. Available on: <https://www.thebalancesmb.com/what-investors-want-to-see-in-financial-statements-4067557>.
4. O'Kelley, J., *What Do Creditors Look for on Financial Statements?* [online]. 2019. [accessed 20.03.2022]. Available on: <https://bizfluent.com/info-8179840-do-creditors-look-financial-statements.html>.
5. Codjia, M., *What Is an Unaudited Financial Statement?* [online]. 2017. [accessed 20.03.2022]. Available on: <https://bizfluent.com/info-7993482-unaudited-financial-statement.html>.

ORGANIZATION OF ACCOUNTING AT THE ENTERPRISE

ОРГАНИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА НА ПРЕДПРИЯТИИ

Михаил ГЕРАСИМОВ, ORCID ID: 0000-0001-5992-7298

gherasimov.mihail.ivan@ase.md

Ирина УЗУН

irinauzun1505@gmail.com

Кристина ЛИСКУ

liscucristina6@gmail.com

ASEM, Республика Молдова

Abstract. *This topic is relevant and significant for every enterprise. carrying out its activities. The research paper considers the organization of accounting at the enterprise, its principles and methods. The purpose of this work is to deepen and expand the knowledge of accounting in the enterprise. To write the article, we used the following methods: analysis, comparison, description, tabular method. After conducting a study, we came to the conclusion that from 2021 the transition to new, more progressive and complex standards of the FSB begins, which bring us closer to world and international models of work.*

Keywords: *accounting, enterprise, organization, documents, reporting, document flow*

JEL: M46

Введение

Бухгалтерский учет представляет собой упорядоченную систему сбора, регистрации и обобщения информации об активах, обязательствах, доходах и расходах организации и их изменениях в стоимостном выражении. Эта система формируется путем сплошного, непрерывного, документального отражения всех хозяйственных операций. [1]

Бухгалтерский учет обязаны вести все юридические лица, находящиеся на территории страны. Главной целью бухгалтерского учета является обеспечение учетной информацией собственных и сторонних пользователей в соответствии с законом или потребностями в информации. Информация, представляемая собственным пользователям, должна быть своевременной, достоверной и достаточной для принятия решений по эффективному управлению предприятием, анализу его деятельности, для целей планирования, контроля и др.

Цель: Изучить основы и методы организации бухгалтерского учета на предприятии.

Проблема:

1. Что даёт понятие бухгалтерского учёта?
2. Каковы основные элементы и средства организации бухгалтерского учета?
3. Влияет ли организация бухгалтерского учёта на работу предприятия?

Метод: анализ, сравнение, описание, табличный и другие.

Основное содержание

Финансовый и управленческий учёт

Бухгалтерский учет содержит в себе две составляющие:

Финансовый учёт, в соответствии и Законом о бухгалтерском учете и финансовой отчётности [1] - это система сбора, группировки, обработки и систематизации информации о

наличии и движении активов, собственного капитала, обязательств, доходов и расходов в денежном выражении с целью составления финансовых отчетов.

Управленческий учет - система сбора, обработки, подготовки и передачи бухгалтерской информации для планирования, расчета себестоимости, проверки и анализа исполнения бюджета с целью составления внутренних отчетов для принятия управленческих решений. Управленческий учет (или, как его еще называют, учет затрат) необходим для калькулирования себестоимости производимой продукции, работ, услуг, установления цен, оценки запасов и материальных ресурсов, а также уровня прибыли. [2, с.7]

Под организацией бухгалтерского учета понимают систему условий и элементов (слагаемых) построения учетного процесса с целью получения достоверной и своевременной информации о хозяйственной деятельности предприятия и осуществления контроля за рациональным использованием производственных ресурсов и готовой продукции. Основными слагаемыми системы организации бухгалтерского учета являются первичный учет и документооборот, инвентаризация, план счетов бухгалтерского учета, формы бухгалтерского учета, формы организации учетно-вычислительных работ, объем и содержание отчетности.

Ответственность за организацию бухгалтерского учета, соблюдение законодательства при выполнении хозяйственных операций несет руководитель организации.

Организация ведения бухгалтерского учета

Под организацией ведения бухгалтерского учета понимается запуск и управление учетными процессами, в том числе:

- получение правильно составленных первичных документов;
- их корректное и своевременное отражение во внутренних регистрах;
- совершение операций и проводок;
- подготовка, формирование и заверение отчетности;
- ее раскрытие в соответствии с требованиями законодательства;
- хранение первичной документации и отчетов в течение установленного для этого срока или даже дольше.

Цель и задачи бухгалтерского учета — это формирование достоверной и документально подтвержденной информации для внутренних и внешних пользователей. [3, с.12]

Таковыми пользователями отчетных показателей являются юрлица, частные бизнесмены и люди без предпринимательского статуса, если в силу сложившихся обстоятельств они принимают важные для себя финансовые решения именно на основании сведений, приведенных в бухотчетах того или иного юридического лица.

На сегодняшний день с точки зрения организации ведения бухгалтерского учета все пользователи подразделяются на две базовые категории:

- внутренние;
- внешние.

В основе данного деления лежит отношение пользователя к лицу, представившему отчетность, с точки зрения доступа ко внутренним решениям или процессам. Подробнее об этом – на схеме 1.

Схема 1. Классификация пользователей бухгалтерской информацией.

Источник: разработана авторами на основании [4, с.23]

В любом случае организация бухгалтерского учета и отчетности должна соответствовать условию рациональности. Иными словами, затраты на все учетные процедуры и этапы не должны превышать ценность полученной в результате этого отчетной информации.

Порядок организации бухгалтерского учета

Искать способ организации бухгалтерского учета вменено в обязанность, прежде всего, тем хозяйствующим единицам, для которых обязательным считается ведение учета и подготовка соответствующей отчетности. К ним относятся наши отечественные юридические лица. В то же время избавлены от подобных проблем и сложностей:

- индивидуальные предприниматели, если они регистрируют доходы, расходы от собственной предпринимательской деятельности или иные объекты налогообложения;
- иностранные компании, если они ведут подробный и детализированный налоговый учет.

Чтобы решить вопросы организации ведения бухгалтерского учета, фирме необходимо понимать, кто должен отвечать за это, кто обязан выполнять соответствующие функции и кто будет контролировать процесс.

Чтобы дать ответ на подобные вопросы, есть следующий методологический подход – разделить основы для регулирования, как минимум, на два уровня:

- общий, одинаковый для всех предприятий по стране;
- локальный – на уровне каждого отдельного экономического субъекта.

Как работает на практике подобный прием, иллюстрирует таблица 2.

Таблица 1. Уровни организации бухгалтерского учета.

Глобальность	Применяемые приемы и подходы
Общие основы	Задаёт профильное российское законодательство
Конкретные параметры	Определяются: <ul style="list-style-type: none"> • индивидуально • на локальном уровне • каждой компанией для себя • с учетом особенностей ведения коммерческой или некоммерческой деятельности

Источник: разработана авторами на основании [5, с.28]

На основании порядка организации бухгалтерского учета, вытекающего из этих правовых документов, каждая фирма самостоятельно детализирует и уточняет собственный способ организации бухгалтерского учета.

Способ организации бухгалтерского учета

Актуальным и корректным способом организации бухгалтерского учета будет тот, который не противоречит закону и решает проблему создания хорошей отчетности.

Чтобы разобраться со способом организации бухгалтерского учета, вспомним, на каких исходных постулатах базируется вся учетная активность. Подробнее об этом – в таблице 3.

Таблица 2. Порядок организации бухгалтерского учета: базовые ценности

Ключевой вопрос организации бухгалтерского учета	Решение и разъяснение
Дисциплина	Требования главного бухгалтера или иного ответственного лица обязательны для всего персонала
Учетная политика	Должна быть сформирована с учетом принципов: <ul style="list-style-type: none"> • имущественной обособленности • непрерывности деятельности • временной определенности свершившихся фактов • последовательности применения учетных подходов во времени
Оценка объектов	Активы, обязательства, имущество, доходы и расходы оцениваются в денежном выражении
Валютные счета и операции	Записи делаются одновременно в лях и в иностранной валюте - после пересчета валютной суммы по официальному курсу Банка Молдовы
Операции в регистрах	<ul style="list-style-type: none"> • показываются в хронологической последовательности • группируются по счетам бухучета
Инвентаризация	<ul style="list-style-type: none"> • обеспечивает достоверность учетных и отчетных данных • позволяет проверить, оценить и документально подтвердить наличие и состояние имеющихся объектов

Секретность сведений	К коммерческой тайне отнесено: <ul style="list-style-type: none"> • содержание регистров бухучета • данные внутренней бухгалтерской отчетности Тогда как годовая бухгалтерская отчетность является открытой
Хранение документов	Требует защиты от повреждения и от несанкционированных исправлений

Источник: разработана авторами на основании [5, с.129]

Дальнейшая организация бухгалтерского учета уже предполагает конкретику на местном уровне по каждому из упомянутых вопросов. Например, компания сама уполномочена решить:

1. Какие именно правила определит главбух для штатных специалистов той или иной должности.
2. Какие положения будут фигурировать в учетной политике, а какие не будут упомянуты в ней.
3. По какому принципу оцениваются поступающие, используемые и выбывающие оборотные и внеоборотные активы.
4. Имеются или отсутствуют валютные измерители.
5. Как часто и в каких ситуациях начинается инвентаризация.
6. Какой объем сведений относится к засекреченным.
7. Как долго хранятся те или иные формуляры, бланки, образцы и шаблоны.

Стандарт по учетной политике ясно отделяет типовые неизблемые правила, в отличие от нюансов, оставленных на усмотрение каждой конкретной компании.

Например:

- все должны иметь и утвердить свой рабочий план счетов;
- каждый может по-разному оценивать выбывающие материалы, отпущенные в производство.

Для решения подобных индивидуальных моментов стоит обратить внимание на прочие изданные стандарты – по отражению основных средств, материально-производственных запасов, поступлений, затрат и так далее.

В свою очередь, стандарт по формированию отчетности показывает, как проще и удобнее организовать регистры, субсчета и аналитические счета, чтобы показатели максимально соответствовали структуре заполняемых отчетов. Но в то же время разделы бухотчетов остаются одинаковыми для всех.

Вывод

Наиболее важную, достоверную систематическую экономическую информацию дает бухгалтерский учет. В процессе учета разрозненные данные систематизируют и обрабатывают, после чего они становятся основой для принятия управленческих решений. Бухгалтерский учет – одна из важнейших функций управления предприятием. Остается добавить, что от правильной организации бухгалтерского учёта зависит эффективность деятельности предприятия.

Библиография

1. Закон о бухгалтерском учёте и финансовой отчётности №287 от 15.12.2017 în Monitorul Oficial RM 2018, nr 1-6
2. ГЕДРОВИЧ, Олеся. Основы бухгалтерского учёта: Краткий курс лекций. – Кишинев: ASEМ, 2015. – 76 р. ISBN: 978-9975-75-719-5.
3. Н.Н. ИЛЬШЕВА, Е.Р. СИНЯНСКАЯ и др. Бухгалтерский учет: учебное пособие; [научный редактор Л. В. Юрьева]; Министерство образования и науки Российской Федерации, Уральский федеральный университет. — Екатеринбург : Издательство Уральского университета, 2016. — 156 с. — ISBN 978-5-7996-1820-9. https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/42396/1/978-5-7996-1820-9_2016.pdf
4. Н.П. ЛЮБУШИН, ЖАРИНОВ В.В. и др. Теория бухгалтерского учета: Учеб. пособие для вузов /Под ред. проф. Н.П. Любушина. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. - 312 с. ISBN 5-238-00330-7. http://lib.uib.kz/wp-content/uploads/2019/04/Teor_buh_Lub.pdf
5. В.С. КАРАГОД. Международные стандарты финансовой отчетности [Текст]: учеб. пособие для бакалавров / В.С. Карагод, Л.Б. Трофимова. – М.: Издательство Юрайт, 2012. – 322 с. - ISBN 978-5-9916-1519-8

FEATURES OF ACCOUNTING FOR THE COST OF TRUCKING

УЧЕТ ФОРМИРОВАНИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ АВТОТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ

Михаил ГЕРАСИМОВ, ORCID ID: 0000-0001-5992-7298

gherasimov.mihail.ivan@ase.md

Владислав ОКУЛОВИЧ

vokulovich@gmail.com

Максим ЦВЯТКОВ

smotra.max.md@gmail.com

Молдавская Экономическая Академия

Annotation. *The article discusses the cost of road freight transport in accordance with the principles of accounting. Also discusses the issue of determining planned and actual indicators for determining planned and actual indicators for determining the cost of services.*

Keywords: *trucking companies, principle, cost, deviations*

JEL: M41

Введение

Актуальность статьи определена тем, что процесс жизнедеятельности каждого предприятия связан с процессом непрерывного изменения и развития. Каждое предприятие может реализовывать стоящие перед ним цели только в том случае, если ее изменения адекватны изменениям и требованиям существующей экономической среды рыночных отношений.

На сегодняшний день автомобильный транспорт получил новый импульс развития и вследствие этого стал одной из наиболее быстро меняющихся и растущих подотраслей экономики Республики Молдовы. Изменение системы хозяйственных связей, развитие внутренних и международных товарных рынков открыло перед автотранспортом большие перспективы. Однако любое предприятие сталкивается с такой важной проблемой, как квалифицированный выбор партнера на внутреннем и внешнем рынке, обеспечивающий высокую эффективность будущего сотрудничества. Важнейшей формой выражения деловой активности предприятий является величина текущего финансового результата за определенный период – прибыли, полученной от предпринимательской деятельности. Во всем деловом мире сведения о формировании и использовании прибыли рассматриваются как особо значимая часть финансового мониторинга предприятия. Прибыль характеризует эффективность хозяйственной деятельности предприятий и является источником финансирования ее дальнейшего развития. В свою очередь, прибыль является производной двух важнейших показателей: доходов и расходов предприятия, поэтому первостепенное внимание должно уделяться этим формирующим прибыль показателям.

Затраты автотранспортных предприятий непосредственно формируют показатель расходов, так как включаются в себестоимость продаж.

Нормальная и хорошо скоординированная деятельность автомобильного транспорта – один из важнейших факторов эффективного функционирования и развития экономики страны. Автотранспортное предприятие (АТП) — организация, осуществляющая перевозки автомобильным транспортом, а также хранение, техническое обслуживание (ТО) и ремонт подвижного состава.

Автотранспортные предприятия (АТП), которые самостоятельно устанавливают тарифы на свои услуги, используют для этого плановую себестоимость и определенный процент прибыли.

По факту данные показатели могут отличаться - как в большую, так и в меньшую сторону, и задача бухгалтера — оптимизировать их. Для этого требуется информация о плановых и фактических показателях. От того, насколько объективно оценена себестоимость, во многом зависят расходная составляющая бюджета транспортного предприятия, эффективность использования материальных, энергетических, трудовых и финансовых ресурсов. Если они используются неэкономно, то себестоимость увеличивается и, как следствие, уменьшается прибыль (в худшем случае она может даже перейти в Убыток).

Перечень основных статей затрат АТП рассмотрим на рисунке 1.

Рисунок 1. Перечень распространенных статей затрат АТП

Источник: разработан авторами на основании [1,2,3,4]

Основное содержание

Как показали исследования большая часть автотранспортных предприятий в учетной практике не применяют счета управленческого учета и напрямую все издержки, связанные с автотранспортными перевозками относят на себестоимость продаж, тем самым не представляется возможным определить себестоимость каждой конкретной перевозки.

Однако, для принятия правильных управленческих решений, все затраты, связанные с осуществлением автоперевозок было бы правильней учитывать по каждому виду подвижного состава и маршрутам следования.

АТП осуществляют пассажирские и грузовые перевозки.

Как пассажирские, так и грузовые перевозки могут быть осуществлены по маршрутам:

- **городские перевозки** – автомобильные перевозки пассажиров, багажа и грузов в пределах города;

- **пригородные перевозки** – автомобильные перевозки пассажиров, багажа и грузов между населенными пунктами Республики Молдова по маршрутам протяженностью до 50 км от города Кишинева включительно;

- **междугородные перевозки** – автомобильные перевозки пассажиров, багажа и грузов между населенными пунктами Республики Молдова по маршрутам протяженностью свыше 50 км;

- **международные перевозки** – автомобильные перевозки пассажиров, багажа и грузов за пределы Республики Молдова или в Республику Молдова из-за рубежа [1]

Перевозки пассажиров и багажа автобусами (микроавтобусами) подразделяются на **регулярные и нерегулярные**.

Регулярные перевозки выполняются по заранее объявленным маршрутам с установленной расписанием периодичностью.

Нерегулярные перевозки осуществляются транспортными агентами с соблюдением действующих нормативных актов по договорам (заказам) с физическими или юри-дическими лицами, являющимися заказчиками транспортных услуг.

Транспортно-экспедиционное обслуживание – производственная деятельность, состоящая в организации перевозки груза, обеспечении его отправки и получения, выполнении или организации выполнения других операций, связанных со всеми этапами перевозки [1].

В соответствии с законодательством на автотранспорт, в составе материальных затрат учитываются затраты на топливо для автотранспортных средств в пределах норм. Сверхнормативные же расходы топлива, превышающие рассчитанные в соответствии с нормами значения, включаются в состав прочих расходов, не формирующих себестоимость оказываемых предприятием услуг.

Эти нормы справедливы для предприятий с основными видами деятельности перевозки грузов (пассажиров).

Перерасход вызван техническими неисправностями автотранспорта, особыми условиями работы транспортных механизмов, использованием транспортных средств не по назначению. Перерасход топлива, произошедший по причине технической неисправности транспортных средств или в результате их работы в сложных дорожных и климатических условиях, как вынужденные потери предусматривается в нормах расхода ГСМ либо относится на прочие затраты (сверх норм).

Если перерасход не обоснован и вызван использованием транспортных средств в личных целях, то такой перерасход относится на расчеты с работником, который компенсирует недостачу.

Основные условия осуществления на территории Республики Молдова автомобильных перевозок пассажиров, багажа и грузов, выполняемых транспортными агентами, в том числе транспортными агентами других государств, за исключением специальных автомобильных перевозок регламентируются Кодексом автомобильного транспорта.[1]

Исследования свидетельствуют о том, что на автотранспортных предприятиях (АТП), включая автовокзалы и предприятия служб такси, соблюдение принципа последовательности представления требует одновременно с признанием дохода признавать и соответствующую сумму себестоимости оказанных услуг, которая предопределила величину признанного дохода. Согласно этому принципу, необходимо отражать себестоимость оказанных услуг, которая может быть измерена по плановой (нормативной) или фактической величине. Принцип последовательности представления предполагает сохранение порядка представления и классификации элементов финансовых отчетов от одного отчетного периода к другому, за исключением случаев, когда:

а) в Национальных Стандартах Бухгалтерского Учета (НСБУ) был изменен порядок представления элементов финансовых отчетов.

б) в результате существенного изменения в характере деятельности субъекта или в результате анализа показателей финансовых отчетов другое представление или классификация элементов финансовых отчетов является более уместным с учетом методов и способов учетных политик, разработанных согласно НСБУ «Учетные политики, изменения в бухгалтерских оценках, ошибки и последующие события»

Если АТП определяет плановую или нормативную себестоимость услуг по грузоперевозкам, себестоимость продаж будет признана на момент признания дохода произведением:

а) плановой (нормативной) себестоимости одного километра, пройденного без груза, и фактического пробега без груза (км);

б) плановой (нормативной) себестоимости одного километра, пройденного с грузом, и фактического пробега с грузом (км);

в) плановой (нормативной) себестоимости 1 т/км и объема работы, выполненной в т/км и др.

В конце месяца определяется фактическая себестоимость оказанных транспортных услуг, сумма отклонений этой себестоимости от плановой (нормативной), которая списывается дополнительной бухгалтерской записью (если отклонения положительные) или сторнированием ее (если отклонения отрицательные).

Проведенные исследования показывают, что некоторые предприятия не определяют плановую (нормативную) себестоимость услуг по перевозке грузов. В этом случае себестоимость продаж не признается на момент признания дохода, полученного от оказания услуг до конца месяца. Признание себестоимости продаж как бы откладывается до конца месяца, когда будет определена фактическая себестоимость услуг по перевозке.

Следовательно, составляется лишь одна бухгалтерская запись на сумму фактической себестоимости продажи услуг. Естественно, возникает вопрос о нарушении принципа последовательности в данном случае. Считаем, что никакого нарушения указанного принципа нет, так как в конце месяца за один и тот же отчетный период и по всему объему оказанных услуг должен быть составлен расчет себестоимости проданных услуг о признании ее как расходы.

Мы считаем, ссылаясь на научную статью Герасимова Михаила: ” *Особенности учета себестоимости грузовых автоперевозок*”, что вариант определения себестоимости должен быть отражен в учетной политике предприятия[2;5].

1. Списание плановой или нормативной себестоимости оказанных услуг:

Дебет 711 «Себестоимость продаж», субсчет 7113 «Себестоимость оказанных услуг», Кредит 811 «Основная деятельность» [2;5].

В конце месяца на основании фактической калькуляции услуг по перевозке определяется сумма отклонений от плановой (нормативной) себестоимости оказанных услуг. В зависимости от характера отклонений составляется бухгалтерская запись.

2. Списание отклонений фактической себестоимости от плановой (нормативной) обычными цифрами (числами), когда сумма отклонений положительная:

Дебет 711 «Себестоимость продаж», субсчет 7113 «Себестоимость оказанных услуг», Кредит 811 «Основная деятельность» [2;5].

Аналогичная бухгалтерская запись, но с отрицательными числами, будет составлена при списании отрицательных отклонений фактической себестоимости от плановой (нормативной). Когда АТП или транспортно-экспедиционное предприятие не исчисляет плановую

(нормативную) себестоимость услуг по перевозке, оно отражает на протяжении месяца доходы, а в конце месяца – списание фактической себестоимости оказанных услуг без предварительного списания плановой или нормативной себестоимости бухгалтерской записью. Вариант с положительными цифрами.

3. Поступление денежных средств в погашение дебиторской задолженности получателя (заказчика): Дебет 242 «Текущие счета в национальной валюте», 241 «Касса», 243 «Текущие счета в иностранной валюте», или другой счет, Кредит 221 «Коммерческая задолженность» [2;5]

Рассмотрим конкретный пример

Пример 1. SRL «VladMax» доставило в период 10-23 мая 2022 г. для заказчика SRL «GagauzCoop» 100 т груза на расстояние 50 км; нулевой пробег от гаража до места погрузки составил 100 км; от места разгрузки до гаража – 60 км, всего – 160 км. Согласно договорным обязательствам, заказчик за 1 км нулевого пробега оплачивает 8 леев (без НДС), 1 т/км – 5 лея (без НДС).

Рассмотрим два варианта данного примера.

Автотранспортное предприятие SRL «VladMax»:

- а) определяет плановую себестоимость 10 т/км, равную 30 леям;
б) не определяет плановую себестоимость, а только фактическую.

Фактическая себестоимость 10 т/км (исчисленная на основе данных аналитического счета «Перевозка грузов/товаров») по сдельному тарифу в конце мая текущего года составляет 25 лея.

Для выполнения условия примера составим необходимые расчеты:

1. Определим дебиторскую задолженность и сумму дохода за выполненный объем работы:

25000 леев ($50 \times 100 \times 5,00$),

за нулевой пробег – 1280 леев $(100 + 60) \times 8$

всего (без НДС) 26280 леев $(25000 + 1280)$,

итого, включая НДС, – 31536 леев $(26280 + (26280 \times 0,2))$;

2. Себестоимость продаж (оказанных услуг) по плановой величине составит: (период с 10 по 23 мая) 15000 леев $(50 \times 100 \times 3)$;

В конце мая месяца сумма отклонений фактической себестоимости автотранспортных услуг от плановой составит: (2500) леев

Бухгалтерские записи будут составлены следующим образом (таблица 1)

Таблица 1. Корреспонденция счетов по учету себестоимости при осуществлении грузовых автоперевозок SRL «VladMax» (предлагаемый вариант)

№ п/п	Содержание операций	Сумма, леев	Корреспонденция счетов			
			Плановая себестоимость		Фактическая себестоимость	
			Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
1	2	3	4	5	6	7
1.	Отражена дебиторская задолженность с одновременным признанием: ☐ дохода	31536	221	-	221	-
		26280	-	611	-	611

	□ НДС	5256	-	534	-	534
2.	Отражена себестоимость оказанных услуг	15000 12500	711	811	711	811
3.	Поступление денежных средств в погашение дебиторской задолженности заказчика	31536	242	221	242	221
4.	Списание отклонений фактической себестоимости автотранспортных услуг от плановой (в конце месяца)	(2500)	711	811	-	-

Источник: составлена авторами на основании примера 1

Таким образом, можно сделать вывод, что организация учета себестоимости транспортных компаний достаточно специфична и требует не только определённых знаний учетного процесса, но и специализации вообще. По итогам сформированной системы учета целесообразно определить эффективность применения закреплённых в учетной политике методов отражения затрат, что будет являться основанием для принятия решений по совершенствованию системы учета и выбора наиболее выгодных методов формирования себестоимости транспортных услуги отражения их в учете организации.

Выводы

В свете проведенных исследований считаем необходимым в практике учетной работы АТП порекомендовать:

- 1) более детально подходить к вопросу определения себестоимости оказанных услуг, то есть определять плановую (нормативную) себестоимость: такая информация позволит менеджерам принимать правильные управленческие решения;
- 2) предложенные варианты учета себестоимости при осуществлении грузовых перевозок соответствуют принципу последовательности, а также основным качественным характеристикам финансовой отчетности.

Библиография:

1. Кодекс автомобильного транспорта №150 от 17.07.2014. В: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.247-248 [изучено 1 марта 2022].
2. ГЕРАСИМОВ М. , Особенности учета себестоимости грузовых автоперевозок, Studia universitatis, 2019, nr.7 (127), С.190-192, <https://oaji.net/articles/2020/2054-1582887762.pdf>
3. Статья «Автотранспортное предприятие», https://ru.wikipedia.org/wiki/Автотранспортное_предприятие, 2021
4. Галюта И, Особенности формирования себестоимости транспортных услуг, 2017 <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-formirovaniya-sebestoimosti-transportnyh-uslug-i-otrazheniya-ih-v-uchete-organizatsii-v-sfere-transporta/viewer>
Общий план счетов бухгалтерского учета и методологические нормы применения счетов [изучено 1 марта 2022]. Доступно: <http://minfin.md>.

RECORD OF EXPENDITURE REGARDING THE SINECOST OF MANUFACTURED PRODUCTION

УЧЕТ ЗАТРАТ И СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ

Михаил ГЕРАСИМОВ, ORCID ID: 0000-0001-5992-7298

gherasimov.mihail.ivan@ase.md

Ирина ОЖОВАНУ

iozhovanu@mail.ru

Диана МИРОН

dianochka365@gmail.ru

Молдавская Экономическая Академия, Республика Молдова

Abstract. *This article discusses the procedure of cost accounting and formation of synecosts in accordance with the principles and CNS of the Republic of Moldova*

Keywords: *costs, prime cost, products, production, enterprise, wages*

JEL: M41

Введение

В современных условиях учет затрат - важнейший инструмент управления предприятием. Необходимость управления затратами на производство растет по мере того, как усложняются условия хозяйственной деятельности и возрастают требования к рентабельности. Предприятия, пользующиеся хозяйственной самостоятельностью, должны иметь четкое представление об окупаемости различных видов готовых изделий, эффективности каждого принимаемого решения и их влиянии на финансовые результаты, а также на величину затрат.

Основное содержание

Затраты – это ресурсы, использованные для изготовления продукции и оказания услуг с целью получения предприятием дохода.

Затраты имеют место на производственных предприятиях или предприятиях, оказывающих услуги. Схематично их покажем следующим образом:

Рисунок 1. Классификация затрат субъекта

Источник : Гедрович О., Основы бухгалтерского учёта: краткий курс лекций[2]

Прямые затраты – это затраты, которые могут быть отнесены к конкретному объекту калькуляции прямым путем без промежуточных расчетов.

Это затраты сырья для производства, заработная плата основных производственных рабочих, которые могут быть напрямую включены в калькуляции и отчисления на социальное страхование.

Распределяемые затраты – затраты, которые могут быть отнесены к конкретному объекту калькуляции только после промежуточных расчетов.

Это могут быть затраты одного вида сырья для производства нескольких видов продукции и, таким образом, величину затрат на отдельный вид продукции, в этом случае, необходимо рассчитать для составления калькуляции.

Материальные затраты представляют собой балансовую стоимость запасов или других материальных ресурсов, использованных непосредственно при производстве продукции/оказании услуг.

К затратам на персонал относят заработную плату и соответствующие отчисления в фонды социального страхования а также премии и прочие затраты.

Косвенные производственные затраты – это затраты, связанные с управлением и обслуживанием производственных подразделений субъекта. Это может быть заработная плата руководителей подразделений или охраны, стоимость электроэнергии для освещения производственных подразделений и прочие затраты.

Для ценообразования и управления этим процессом наиболее важное значение имеет деление косвенных затрат в зависимости от динамики при изменении объемов производства продукции на постоянные и переменные.

Постоянными называют затраты, величина которых не зависит от объемов выпуска продукции и остаётся неизменной при определенном масштабе производства. Например, заработная плата сотрудников охраны.

Переменные затраты – это затраты, величина которых зависит от объемов выпускаемой продукции.

Например: заработная плата руководителя подразделения, если она пропорциональна объему производства.[2]

Бухгалтерский учет производственных затрат ведется отдельно по основным и вспомогательным видам деятельности.

Для учёта затрат применяются счета Общего плана счетов бухгалтерского учёта 8 класса «Управленческие счета», групп 81 «Калькуляционные счета» и 82 «Распределительные счета».

Счета группы 81 «Калькуляционные счета» предназначены для обобщения информации о производственных затратах и калькуляции себестоимости. Счета группы 82 «Распределительные счета» предназначены для обобщения информации о косвенных производственных затратах, косвенных затратах по договорам на строительство, общих затратах по договорам на строительство и других распределяемых производственных затратах.

Счет 811 «Основная деятельность» предназначен для обобщения информации о производственных затратах и калькуляции себестоимости произведенной продукции или оказанных услуг.

Счет 811 «Основная деятельность» является активным. По дебету данного счета отражаются начальное сальдо незавершенного производства и прямые и распределяемые производственные затраты. [1]

По кредиту счета 811 «Основная деятельность» отражаются фактическая себестоимость произведенной продукции или оказанных услуг, окончательного брака, полученных отходов, а также конечное сальдо незавершенного производства (рисунок 1)

Дт	811 «Основная деятельность»	Кт
Кт 215 «Незавершенное производство» - на сумму незавершенного производства на начало периода		Дт 216 «Продукция» - на сумму полученной от основного производства продукции
Кт 211 «Материалы» - на сумму использованных в производстве материалов		Дт 211 «Материалы» - на сумму возобновляемых отходов производства
Кт 531 «Обязательства персоналу по оплате труда» - на сумму начисленной заработной платы производственных рабочих		Дт 714 «Другие расходы операционной деятельности» - на сумму отходов производства
Кт 533 «Обязательства по социальному и медицинскому страхованию» - на сумму соответствующих обязательств по социальному и медицинскому страхованию		Дт 215 «Незавершенное производство» - на сумму незавершенного производства на конец периода и т.д.
и т.д.		

Рисунок 2. Схема действия счета «Основная деятельность»

Источник: Гедрович О., Основы бухгалтерского учёта: краткий курс лекций [2]

Таким образом, на счете 811 «Основная деятельность» открывается на начало периода переносом незавершенного производства в состав основной деятельности (Дт 811 «Основная деятельность» Кт 215 «Незавершенное производство»). Далее по дебету счета накапливаются прямые и распределяемые затраты на производство, к примеру, затраты материалов (Дт 811 «Основная деятельность» Кт 211 «Материалы»), затраты на оплату труда (Дт 811 «Основная деятельность» Кт 531 «Обязательства персоналу по оплате труда») и т.д. На конец периода счет закрывается, и все обороты по дебету трансформируются в «продукт» основной деятельности, например продукцию (Дт 216 «Продукция» Кт 811 «Основная деятельность»), либо незавершенное производство, отходы.

Счет 812 «Вспомогательная деятельность» предназначен для обобщения информации о производственных затратах и себестоимости произведенной продукции/оказанных услуг, связанных с вспомогательной деятельностью. Счет 812 «Вспомогательная деятельность» является активным. По дебету данного счета отражаются начальное сальдо незавершенного производства и прямые и распределяемые производственные затраты. По кредиту счета 812 «Вспомогательная деятельность» отражается фактическая себестоимость произведенной продукции/оказанных услуг, окончательного брака, полученных отходов, а также конечное сальдо незавершенной продукции (рисунок 2.).

Дт	812 «Вспомогательная деятельность»	Кт
Кт 215 «Незавершенное производство» - на сумму незавершенного производства на начало периода		Дт 123 «Основные средства», 211 «Материалы» и т.д. - на сумму услуг при покупке соответствующих активов
Кт 211 «Материалы» - на сумму использованных в вспомогательной деятельности материалов		Дт 712 «Расходы на реализацию», 713 «Административные расходы», 714 «Другие расходы операционной деятельности» - на сумму услуг, оказанным различным подразделениям
Кт 531 «Обязательства персоналу по оплате труда» - на сумму начисленной заработной платы рабочих вспомогательных подразделений		Дт 211 «Материалы» - на сумму возобновляемых отходов
Кт 533 «Обязательства по социальному и медицинскому страхованию» - на сумму соответствующих отчислений		и т.д.
и т.д.		

Рисунок 3: Схема действия счета «Вспомогательная деятельность»

Источник: Гедрович О., ОСНОВЫ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА: КРАТКИЙ КУРС ЛЕКЦИЙ [2]

Счет 812 «Вспомогательная деятельность» открывается на начало периода переносом незавершенного производства этого вида деятельности в состав вспомогательной деятельности (Дт 812 «Вспомогательная деятельность» Кт 215 «Незавершенное

производство»). Далее по дебету счета накапливаются затраты на вспомогательные виды деятельности, к примеру, затраты материалов (Дт 812 «Вспомогательная деятельность» Кт 211 «Материалы»), затраты на оплату труда (Дт 812 «Вспомогательная деятельность» Кт 531 «Обязательства персоналу по оплате труда») и т.д. На конец периода счет закрывается, и все обороты по дебету переводятся на счета, где были использованы результаты вспомогательной деятельности, например, если услуги вспомогательной деятельности были предоставлены при покупке основных средств (Дт 123 «Основные средства» Кт 812 «Вспомогательная деятельность»), либо другим подразделениям (рисунок 2.).

Счет 821 «Косвенные производственные затраты» предназначен для обобщения информации о затратах, связанных с управлением и обслуживанием структурных подразделений субъекта. Счет 821 «Косвенные производственные затраты» является активным счетом (собираательно распределительным). По дебету данного счета отражается увеличение косвенных производственных затрат, по кредиту - распределение косвенных производственных затрат (рисунок 3.).

Дт		821 «Косвенные производственные затраты»		Кт	
Кт 211 «Материалы» - на сумму материалов, относящихся к обслуживанию производственных подразделений				Дт 811 «Основная деятельность», 812 «Вспомогательная деятельность» - на сумму распределенных косвенных производственных затрат на основную или вспомогательную деятельность	
Кт 531 «Обязательства персоналу по оплате труда» - на сумму начисленной заработной платы рабочих, обслуживающих производственные подразделения				Дт 714 «Другие расходы операционной деятельности» - на сумму распределенных косвенных производственных затрат на другие расходы операционной деятельности	
Кт 533 «Обязательства по социальному и медицинскому страхованию» - на сумму соответствующих отчислений				и т.д.	
и т.д.					

Рисунок 4. Схема действия счета «Косвенные производственные затраты»

Источник: Гедрович О., *ОСНОВЫ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА: КРАТКИЙ КУРС ЛЕКЦИЙ* [2]

Таким образом, в течение периода по дебету этого счета накапливаются косвенные и производственные затраты, например, стоимость материалов, используемых для обслуживания производственных подразделений (Дт 821 «Косвенные производственные затраты» Кт 211 «Материалы»). В конце периода счет закрывается, и все обороты переносятся в соответствующие счета, на которые были распределены косвенные производственные затраты в соответствующих суммах, например, в основную деятельность (Дт 811 «Основная деятельность» Кт 821 «Косвенные производственные затраты»).

Что собой представляет себестоимость?

Себестоимость — это совокупность всех затрат на производство и реализацию товаров.

Показатель необходим менеджерам для полноценного управления компанией. Является обязательной составляющей управленческого учета. На основании размера себестоимости принимаются решения, касающиеся ценообразования. Показатель влияет на следующие моменты:

- рентабельность предприятия;
- прибыль предприятия.

Небольшая себестоимость с высокой наценкой – гарант прибыли компании, ее успешного развития. Но не все так просто. Если наценка будет слишком большой, спрос на товар будет стремительно падать. Организация не может конкурировать с другими компаниями, так как последние предлагают привлекательные цены.

Еще одна проблема – снижение затрат при производстве товаров. Уменьшение расходов часто сопровождается снижением качества продукции, что неприемлемо.[3]

Виды себестоимости

Виды себестоимости классифицируются в зависимости от источников расходов:

- Цеховая. Объединяет расходы цеха и иных производственных структур при изготовлении.
- Производственная. Определяется исходя из совокупности расходов цеха и целевых затрат на изготовление.
- Полная. Включает в себя все затраты, включая траты на производство, целевые факторы, реализацию

Источники формирования себестоимости могут различаться в зависимости от типа производства.[3]

Рассмотрим конкретный пример:

Пример 1. Стоимость незавершенного производства предприятия „Vesna” S.R.L. на 01.11. 2021 г., составила 24 475 леев. В соответствии с Актом о результатах инвентаризации стоимость незавершенного производства на 30.11.2021 г. определена в сумме 21 493 леев.

Предприятием „Vesna” S.R.L. за ноябрь месяц понесены следующие затраты:

- a. стоимость израсходованного сырья и материалов 44 000 леев;
- b. прямые затраты на оплату труда- 16 500 леев;
- c. отчисления на государственное социальное страхование-3960 леев (16500X24%)
- d. косвенные производственные затраты- 1 540 леев

Необходимо: рассчитать фактическую себестоимость готовой продукции и отразить данные в учете

Имеют место следующие экономические операции:

Отражение стоимости незавершенного производства на начало месяца

- 1) Дт 811 «Основная деятельность»- 24 475 леев
Кт 215 « Незавершенное производство»- 24 475 леев

Отражены затраты в течение месяца :

- 2) Стоимость израсходованного сырья и материалов
ДТ 811 «Основная деятельность»- 44 000 лей
КТ 211 «Материалы»- 44 000 лей

- 3) Начислена заработная плата рабочим основной деятельности
ДТ 811 «Основная деятельность»- 16 500 лей
КТ 531 «Обязательства персоналу по оплате труда » -16500 лей

- 4) Произведены отчисление на государственное социальное страхование
ДТ 811 «Основная деятельность»- 3960 лей
КТ 533 « Обязательства по социальному и медицинскому страхованию» - 3960 лей

- 5) Списаны косвенные производственные затраты на затраты основной деятельности

- ДТ 811 «Основная деятельность»- 1540 лей
КТ 821 «Косвенный производственные затраты»- 1540 лей

б) Отражение остатка незавершенного производства на конец месяца

Дт 215 «Незавершенное производство» - 21 493 лей

Кт 811 «Основная деятельность»- 21 493 лей

7) Отражена фактическая себестоимость готовой продукции

Дт 216 «Продукция»- 87 493 лей

Кт 811 «Основная деятельность»- 87 493 лей

Выводы.

При проведении исследования можно сделать выводы:

1) Учет затрат на производство не возможен без знаний о классификации затрат как по экономическим элементам, так и по статьям калькуляции. Однако знание только этих двух классификаций не сможет обеспечить безупречный учет затрат на производство, для этого здесь, и приведены другие виды классификации затрат на производство, а также дан конкретный перечень затрат, входящих в ту или иную классификацию.

2) Учет затрат на производство осуществим в соответствии с Положением о бухгалтерском учете, и ведется по плану счетов бухгалтерского учета, без умения, обращаться с которым данный учет также не осуществим.

3) Учет затрат на производство может быть осуществлен несколькими методами, выбор которых зависит от отрасли, в которой занято данное предприятие, организации производства на данном предприятии, мнения администрации, условий рынка и ряда других факторов.

4) Ведение учета затрат на производство, представляет собой часть бухгалтерского учета, ведение которого обязательно для всех юридических лиц занимающимися любыми видами деятельности, а это значит, что развитие производственных отношений будет подталкивать предприятия вести учет более тщательно, ибо он будет все более и более контролируемым со стороны государства.

5) Производственные мощности предприятия не всегда ограничиваются спросом на готовую продукцию или какими-либо другими внешними факторами, а, как правило, устанавливаются администрацией предприятия, в соответствии с ее мнениями о работе данной производственной единицы.

б) Предприятия постоянно вынуждены искать факторы и резервы снижения себестоимости производимой продукции, дабы получать максимальную прибыль от своей деятельности.

Библиография:

1. Общий план счетов бухгалтерского учета и методологические нормы применения счетов [изучено 1 марта 2022]: https://moodle.vle.ase.md/pluginfile.php/94829/mod_resource/content/1/ПЛАН%20СЧЕТОВ-конвертирован.pdf
2. ГЕДРОВИЧ, О. Основы бухгалтерского учёта: краткий курс лекций; Молд. Экон. Акад. Каф. Бухгалтерского учета и экон. анализа. – Кишинев: ASEM, 2015., 76 стр. ISBN: 978-9975-75-719-5
3. Что подразумевает себестоимость продукции[online]. [просмотрено:01.03.2022]
Доступно: <https://assistentus.ru/buhuchet/sebestoimost/>

FEATURES OF VAT APPLICATION UNDER THE CUSTOMS WAREHOUSE REGIME

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ НДС В РАМКАХ РЕЖИМА ТАМОЖЕННОГО СКЛАДА

Елена ЦУРКАН

turcan.e.a@gmail.com

Coordonator științific: Людмила ГРАБАРОВСКИ

grabarovschi.ludmila@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract. This article emphasizes the main features and issues of applying the value added tax on goods placed under various customs regimes. It analyzes the operations on the import of goods in the customs warehouse regime and the tax consequences of its application. The customs warehouse procedure allows to the participants in the foreign economic activity not only to store goods, but also to perform operations in relation to them, including preparation for sale. As a result of the study, were highlighted the benefits and risks of using the customs warehouse in practice.

Keywords: VAT, accounting, customs procedures, customs warehousing, customs fees

JEL: M41, H21, H25

Введение

Одним из ключевых составляющих экономической безопасности государства, независимости национальной экономики, а значит и ее способности обеспечивать эффективное удовлетворение общественных потребностей, является налогово-бюджетная политика.

По данным Министерства финансов Республики Молдова, в государственном бюджете 2021 года доля налоговых доходов превысила 63% [9]. Более того, анализируя структуру налоговых доходов приходим к выводу, что наибольший удельный вес составили налог на добавленную стоимость и подоходный налог, что наглядно демонстрирует рисунок 1.

Для устойчивого развития предприятиям, являющимся основными плательщиками налогов, необходим постоянный доступ к ресурсам. Зачастую это напрямую зависит от внешних факторов и не поддается контролю со стороны предприятий. Подобного рода ситуации могут проявляться в различных формах и при разных обстоятельствах. Свидетельством этому является пандемия COVID-19 и

Рисунок 1. Структура налоговых доходов в составе государственного бюджета Республики Молдова 2021 год

последовавший за ней экономический кризис, породившие социально-экономическую нестабильность как в отдельно взятых странах, так и в мировом сообществе в целом. Серьезный вызов, с которым столкнулась Республика Молдова, создал существенные трудности для деятельности хозяйствующих субъектов: невозможность приобретения сырья, спад объемов производства, падение спроса и продаж, потеря клиентов, недостаточные технические возможности для удаленной работы персонала и др. Особенно это ощутимо в условиях расширения международной экономической интеграции, транснационализации, международного разделения труда.

В контексте вышесказанного важным инструментом обеспечения прогресса любой национальной экономики следует рассматривать внешнеэкономическую деятельность. При исполнении внешнеторговых контрактов происходит перемещение товаров через государственную границу различных стран, что сопровождается валютными потоками. Регулирование оборота ресурсов с помощью мер экономического и административного характера составляет таможенную политику государства, одним из элементов которой являются таможенные платежи. Налог на добавленную стоимость (далее – НДС) по операциям импорта, уплачиваемый при таможенном оформлении сделок, является оптимальным налогом с точки зрения стимулирования развития экономики, о чем свидетельствует динамика поступлений НДС от импорта товаров в бюджет Республики Молдова за 2019-2021 годы (рисунок 2). Снижение доли НДС в 2020 году было вызвано влиянием пандемии COVID-19 на внешнеторговые операции, а значительный рост данного показателя в 2021 году свидетельствует о положительном процессе восстановления национальной экономики.

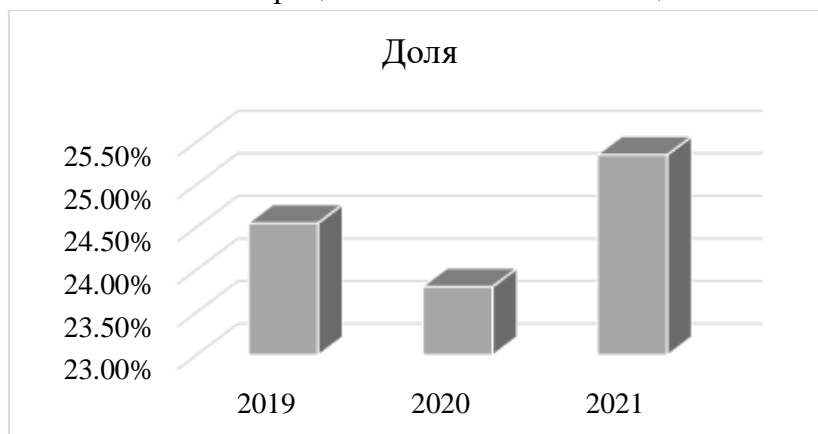

Рисунок 2. Динамика поступлений НДС от импорта товаров в бюджет Республики Молдова за 2019 - 2021 годы

Источник: Рассчитано автором по данным Министерства финансов [9].

В целях сокращения расходов, а также во избежание больших убытков многие конгломераты-производители пересматривают свои политики, приоритетность производства и дистрибьюцию по кластерам (регионам продаж). Вслед за производителями импортеры также вынуждены пересматривать привычный образ действий, среди которых способы осуществления как внешних, так и внутренних торговых операций, сопровождающихся, соответственно, особенностями применения налогообложения. В сложившейся ситуации необходим поиск альтернативных способов рассрочки НДС во время ввоза товаров в Республику Молдова. Для этих целей применяются льготные таможенные режимы с минимальной налоговой нагрузкой.

В данной статье предлагается рассмотреть в качестве инструмента по сокращению расходов предприятия режим таможенного склада и налоговые последствия его применения.

Методы исследования

В рамках проведенного исследования, основанного на обобщении теории и практики учета НДС при таможенных режимах, были использованы такие методы, как группировка, систематизация, анализ, синтез, индукция и дедукция.

Информационную базу исследования составили нормативные и законодательные акты, регулирующие бухгалтерские и налоговые аспекты учета НДС, статистические данные, информация, содержащаяся в статьях периодических изданий и накопленный практический опыт.

Основная содержание

В соответствии с Таможенным кодексом Республики Молдова (далее – ТК), под таможенным режимом понимается совокупность таможенных правил, которые определяют статус товаров и транспортных средств в соответствии с конкретными целями операции и предназначением товаров [2,3].

Действующее таможенное законодательство Республики Молдова предусматривает следующие таможенные режимы:

Окончательные таможенные режимы: а) импорт; б) экспорт.

Льготные таможенные режимы: а) транзит; б) таможенный склад; с) переработка на таможенной территории (с условным освобождением); d) переработка под таможенным контролем; е) временный ввоз; f) переработка вне таможенной территории. К льготным таможенным режимам относятся операции временного характера, прямым следствием которых является условное полное или частичное освобождение от уплаты таможенных платежей [2,3].

Согласно ст. 50 ч. (1) ТК, таможенный склад – это место, утвержденное таможенным органом и находящееся под его надзором, где могут храниться следующие товары:

- а) иностранные товары без уплаты ввозных платежей и без применения мер экономической политики;
- б) отечественные товары, предназначенные для экспорта;
- с) отечественные товары, необходимые для проведения операций по упаковке, маркировке (в том числе акцизными марками), погрузке, разгрузке товара, который помещен под режим таможенного склада и предназначен для ввоза на территорию страны.

На территории таможенного склада разрешено производить операции для сохранения товара, помещенного под данный режим, а также операции по подготовке соответствующего товара к продаже или транспортировке. Производственные или коммерческие операции со складированными товарами осуществляются только с разрешения таможенных органов [4].

В мировой практике также применяется режим таможенного склада. Так, в Европейском Союзе таможенная процедура «customs warehousing» не облагается таможенными платежами и за исключением сбора за подачу декларации и финансовой гарантии, что аналогично процедуре оформления транзита в странах ЕС. Таможенные обязательства, как и оплата НДС возникают только в том случае, если груз не покидает пределы ЕС и выпускается в свободное обращение [8].

Таможенная процедура «таможенный склад» встречается и в странах Евразийского экономического союза (ЕАЭС). При помещении на таможенный склад груз также не

облагается таможенными платежами и НДС. Однако, продажа с таможенного склада облагается НДС, так как местом реализации является территория ЕАЭС [10].

В настоящее время таможенное законодательство Республики Молдова претерпевает изменения в целях его гармонизации с Директивами Европейского Союза. Однако, для удобства перехода на новый Таможенный Кодекс, который вступит в силу с 01.01.2023, базовая часть процессов осталась неизменной. Так, например, таможенная декларация подается в таможенные органы вместе с документами, подтверждающими внесенные в нее данные. Речь идет, как минимум, о следующих обязательных документах:

- а) счет-фактура;
- б) транспортные документы;
- в) разрешительные документы, необходимые для выпуска в свободное обращение.

На практике общепринято представление также договора между поставщиком и импортером. Однако, таможенные органы вправе запросить дополнительные документы, подтверждающие все данные, указанные в таможенной декларации.

При помещении груза под режим таможенного склада, декларант (или его представитель) обязан предоставить таможенным органам финансовую гарантию, представляющую собой сумму пошлин и НДС, которая покрывала бы ввозные платежи при выпуске груза в свободное обращение.

Если рассматривать налоговые последствия для хозяйствующего субъекта, поместившего товар на таможенный склад, то такие последствия возникают исходя из общих норм Налогового кодекса (далее – НК). Так, при использовании процедуры таможенного склада с последующим экспортом товаров, положительным экономическим эффектом от этого является возникновение права на возмещение НДС согласно ст. 101 НК. Относительно импортированных товаров, помещенных под таможенную процедуру таможенного склада, следует отметить, что согласно действующему законодательству, режим таможенного склада, являясь льготным таможенным режимом, не облагается НДС и ввозными сборами, за исключением таможенных процедур.

В качестве примера, в таблицах 1 и 2 представлены расчеты таможенных сборов и пошлин в режиме окончательного импорта и в режиме таможенного склада.

Таблица 1. Расчет таможенных сборов и пошлин в режиме окончательного импорта

Наименование товара и товарная позиция	Стоимость сделки		Сбор за таможенные процедуры		Таможенная пошлина		НДС, 20 %, леев
	USD	MDL (18,0741)	Став-ка	Расчет, леев	Став-ка	Расчет, леев	
1	2	3	4	5 = 3x4	6	7 = 3x6	8 = (3+5+7) x20 %
Моноблок 84 71 41000	6 080,00	109 890,53	0,4 %	439,56	-	-	22 066,02
Мышь 84 71 60700	89,40	1 615,82	-	-	-	-	323,16
Монитор 85 28 52100	897,00	16 212,47	4 евро	85,14	10%	1 621,25	3 583,77
Принтер 84 43 31000	4 692,48	84 812,35	0,4 %	339,25	10%	8 481,24	18 726,57

Источники: Разработано автором на основе данных исследованного предприятия и положений нормативных актов [1,2,3,7]

**Таблица 2. Расчет таможенных сборов и пошлин в режиме
таможенного склада**

Наименование товара и товарная позиция	Стоимость сделки		Сбор за таможенные процедуры		Таможенная пошлина		НДС, 20 %, лев
	USD	MDL (18,0741)	Став-ка	Расчет, лев	Став-ка	Расчет, лев	
1	2	3	4	5 = 3x4	6	7 = 3x6	8 = (3+5+7) x20 %
Моноблок 84 71 41000	6 080,00	109 890,53	0,1 %	109,89	-	-	-
Мышь 84 71 60700	89,40	1 615,82	0,1 %	1,62	-	-	-
Монитор 85 28 52100	897,00	16 212,47	0,1 %	16,21	-	-	-
Принтер 84 43 31000	4 692,48	84 812,35	0,1 %	84,81	-	-	-

Источники: Разработано автором на основе данных исследованного предприятия и положений нормативных актов [1,2,3,7]

Как следует из таблиц 1 и 2, один и тот же товар в режиме таможенного склада не будет облагаться пошлиной, акцизами и НДС, а таможенные процедуры составят 0,1 %.

При переходе имущественных прав на грузы (товары), находящиеся на таможенном складе, лицу, которому были переданы эти права, обязуется соблюдать все требования и условия таможенной процедуры таможенного склада. Уступка прав на товары разрешается с письменного согласия выпускающей таможни и может быть принята на основании запроса декларанта-импортера в письменном виде в свободной форме, к которому прикладываются копии документов:

- а) таможенная декларация при помещении товаров в режим таможенного склада (IM7) декларанта-импортера;
- б) договор передачи прав собственности на товар между декларантом-импортером и правопреемником (договор купли-продажи и/или приложения к нему);
- в) счет-фактура (инвойс).

Льготные таможенные режимы, за исключением транзита, завершаются путем помещения первоначальных товаров либо продуктов переработки или переработанных продуктов под иное таможенное назначение. Обязательства по оплате таможенных сборов и пошлин при помещении товаров под новое таможенное назначение появляются у обладателя груза, который завершает таможенный режим складирования [2,3,4].

В связи с тем, что территория таможенного склада является территорией Республики Молдова, субъект налогообложения выписывает покупателю (получателю) налоговую накладную на осуществляемую поставку, которая является первичным документом строгой отчетности и заполняется в соответствии с Приказом Министерства финансов Республики Молдова № 118 от 28.08.2017.

Из-за специфики поставки товаров с таможенного склада возникает ряд вопросов в связи с заполнением налоговой накладной, а именно:

- а) дата поставки;
- б) место поставки;
- в) графа 10.6 «Ставка НДС, %».

В ст. 108 НК указано, что для товаров датой поставки считается дата отпуска (передачи) товаров покупателю (получателю) или, в случае транспортировки товара, дата начала транспортировки. По нашему мнению, датой поставки товаров с таможенного склада является дата завершения режима таможенного склада, так как она не считается завершённой до тех пор, пока правопреемник не поместит товар под иной таможенный режим, что может указывать на полную передачу прав собственности.

Согласно действующему налоговому законодательству, местом поставки товаров признается место их нахождения в момент осуществления поставки. В связи с тем, что на момент отгрузки товар находился на таможенном складе и на момент поставки товар также находился на таможенном складе для дальнейшего переоформления правопреемником, считаем, что в строках 5 «Пункт погрузки» и 6 «Пункт разгрузки» налоговой накладной следует указать адрес таможенного склада, с которым у импортера заключен договор на оказание услуг таможенного склада.

При заполнении налоговой накладной для документирования поставок, освобожденных от НДС без права вычета, и тех, которые не являются объектом налогообложения НДС, графы 10.6 «Ставка НДС, %» и 10.7 «Общая сумма НДС, леев», не заполняются. Налоговая накладная на данный тип поставок не должна содержать отметку “Non livrare” [5].

Плательщики НДС обязаны декларировать и уплачивать в бюджет сумму за каждый налоговый период, которая определяется как разница между суммой НДС, уплаченной или подлежащей уплате покупателями (получателями) за поставляемые им товары, услуги, и суммой НДС, уплаченной или подлежащей уплате поставщикам при приобретении товарно-материальных ценностей, услуг (включая НДС на импортируемые товарно-материальные ценности), используемых для осуществления предпринимательской деятельности в соответствующий налоговый период. Важно отметить, что в случае уплаты НДС в бюджет субъектам налогообложения, зарегистрированным в качестве плательщиков НДС, разрешается вычет суммы НДС, уплаченной или подлежащей уплате поставщикам-плательщикам НДС на товарно-материальные ценности, услуги, приобретаемые для осуществления облагаемых поставок в процессе предпринимательской деятельности.

Сумма вычета НДС определяется ежемесячно путем применения условного коэффициента к уплаченной или подлежащей уплате сумме НДС на приобретаемые товарно-материальные ценности, услуги, которые используются для осуществления как облагаемых поставок, так и поставок, освобожденных от НДС без права вычета. Согласно ст.102 НК ежемесячный условный коэффициент определяется как частное от деления стоимости облагаемых поставок (без НДС), за исключением полученных авансов, для осуществления которых используются соответствующие товарно-материальные ценности, услуги к общей стоимости облагаемых поставок (без НДС) и поставок, освобожденных от НДС без права вычета, за исключением полученных авансов, для осуществления которых используются данные товарно-материальные ценности, услуги:

$$K = \frac{C_{обл}}{C_{обл} + C_{осв}}$$

где: **K** – условный коэффициент;

$C_{обл}$ – стоимость облагаемых поставок (без НДС), за исключением полученных авансов, для осуществления которых используются соответствующие товарно-материальные ценности, услуги;

$C_{\text{осв}}$ – общая стоимость облагаемых поставок (без НДС) и поставок, освобожденных от НДС без права вычета, за исключением полученных авансов, для осуществления которых используются соответствующие товарно-материальные ценности, услуги

Данный коэффициент применяется к сумме НДС по приобретениям для смешанных поставок и позволяет рассчитать сумму НДС к вычету по таким поставкам. Основанием для расчетов служат данные Журнала покупок и Журнала продаж предприятия за соответствующий период. Примеры расчетов ежемесячного условного коэффициента представлены в таблице 3. Обращаем внимание на то, что если доля освобожденных поставок от НДС без права вычета составляет менее 5 % от общего количества поставок за отчетный период, ежемесячный условный коэффициент не рассчитывается, и, соответственно, в данном периоде сумма НДС не принимается к вычету.

Таблица 3. Расчет ежемесячного условного коэффициента

Налого- вый период	Стоимость поставок, леев			Доля осво- бож- денных	Условн. коэф- фици- ент	НДС по приобретениям для поставок, леев		Сумма НДС к вычету, леев	Сумма НДС не вычи- таемая, леев
	облагае- мых	необла- гаемых	Всего			обла- гае- мых	сме- шанных		
1	2	3	4 = 2+3	5 = 3/4	6	7	8	9 = 6 * 8	10 = 8 - 9
январь	1000	-	1000	0 %	1,00	5800	500	500	-
февраль	1500	-	1500	0 %	1,00	6150	200	200	-
март	1000	-	1000	0 %	1,00	6800	200	200	-
апрель	2000	-	2000	0 %	1,00	6700	240	240	-
май	2525	1975	4500	44 %	0,56	8000	500	280	220
июнь	2600	-	2600	0 %	1,00	2300	150	150	-
июль	2850	-	2850	0 %	1,00	1600	175	175	-
август	4000	-	4000	0 %	1,00	5100	200	200	-
сентябрь	2775	725	3500	21 %	0,79	7500	575	454,25	120,75
октябрь	2000	-	2000	0 %	1,00	2600	300	300	-
ноябрь	1995	5	2000	0,25%	1,00	7800	300	300	-
декабрь	3355	1145	4500	25 %	0.75	12000	4000	3000	1000
Итого 2021 год	27 600	3 850	31 450	x	x	72 350	7 340	5 999,25	1 340,75

Источник: Разработано автором на основе данных исследованного предприятия в соответствии с положениями НК [1].

Полученная не вычитаемая сумма НДС согласно ст. 102 НК относится на расходы. Соответственно, в конце рассматриваемого периода, например, на 31.05.2021 г., может быть составлена следующая бухгалтерская запись на «Восстановление НДС на смешанные поставки за май 2021 г.»:

Дебет счета 714 «Другие расходы операционной деятельности» 220,00 леев,
Кредит счета 534 «Обязательства бюджету» 220,00 леев.

В гр. 13 «Сумма НДС, относящаяся к покупкам товаров и услуг» Декларации по НДС указывается сумма НДС по приобретениям товаров и услуг, осуществленным на территории Республики Молдова, определенным в гр. 12, которая в соответствии со ст.102 НК подлежит вычету. В Декларации по НДС за май 2021 года в гр. 13 будет указана сумма в размере 280,00 леев.

Окончательный условный коэффициент определяется в вышеуказанном порядке при составлении Декларации по НДС за последний налоговый период года и основывается на годовых показателях поставок. Разница между суммой НДС, отнесенной на вычет в предыдущих налоговых периодах, и суммой НДС, определенной в результате применения окончательного условного коэффициента, отражается в декларации за последний налоговый период года [1]. Соответственно, на основании данных таблицы 3 можно рассчитать окончательный условный коэффициент (таблица 4).

Таблица 4. Расчет окончательного условного коэффициента

Налого- вый период	Стоимость поставок, леев			Доля осво- бож- денных	Условн. коэф- фици- ент	НДС по приобретениям для поставок, леев		Сумма НДС к вычету, леев	Сумма НДС не вычи- таемая, леев
	облагае- мых	необла- гаемых	Всего			обла- гае- мых	сме- шанных		
1	2	3	4 = 2+3	5 = 3/4	6	7	8	9 = 6 * 8	10 = 8 - 9
2021 год	27 600	3 850	31 450	12,24%	0,88	72 350	7 340	6 459,20	880,80

Источник: Разработано автором на основании данных исследованного предприятия в соответствии с положениями НК [1]

Разница между суммой НДС, отнесенной на вычет в предыдущих налоговых периодах, и суммой НДС, определенной в результате применения окончательного условного коэффициента, отражается в Декларации по НДС в графе 16 «Корректировка НДС по покупкам» [6]. Как следует из данных таблиц 3 и 4, предприятие переплатило в бюджет НДС на 459,95 леев больше, поэтому в графе 16 Декларации по НДС соответствующая сумма будет указана со знаком «минус».

Выводы

Обобщая вышеизложенное, можно констатировать, что использование режима таможенного склада дает участникам внешнеэкономических сделок ряд преимуществ относительно товаров, помещенных под данный режим. В частности, подобного рода операции рассматриваются без уплаты таможенных пошлин, налогов и без применения мер экономической политики (запретов и ограничений экономического характера). Вместе с тем, ввоз товара посредством режима таможенного склада не может быть применим хозяйствующими субъектами повсеместно, поскольку таможенная процедура определяет порядок перемещения товара через таможенную границу в зависимости от его назначения. Оптимальным является использование режима таможенного склада при дальнейшем переоформлении на другой льготный таможенный режим, при отгрузке ввезенного груза в свободную экономическую зону или по проектам технической помощи, подпадающих под действие международных договоров, одной из сторон которых является Республика Молдова (согласно Постановлению Правительства № 246 от 08.04.2010). Другими словами, речь идет о случаях поставки с освобождением от уплаты НДС, изменения назначения груза, реэкспорта (например, отправки груза обратно поставщику при получении ошибочного груза).

Несмотря на то, что в режиме таможенного склада размер таможенных сборов минимален, нельзя забывать о расходах на услуги брокера и услуги таможенного склада. Практика предприятий показывает, что сопутствующие расходы могут составлять в среднем 10 % от стоимости приобретения груза. Если в дальнейшем субъект оформляет груз в режиме

окончательного импорта, себестоимость товара может увеличиться до 40 % (в зависимости от размера таможенных пошлин). Помимо этого, существуют и определенные риски, к которым кроме ситуаций непреодолимого характера (форс-мажорных обстоятельств) можно отнести отказ таможенных органов в переоформлении груза на другого декларанта, а также нестабильность курсов обмена валют.

Все вышеперечисленное свидетельствует о том, что многообразие способов хранения товаров под таможенным контролем ставит проблему выбора оптимальной процедуры таможенного декларирования для каждого конкретного случая в зависимости от перспектив дальнейшего использования товаров.

Библиографические источники

1. Налоговый Кодекс Республики Молдова № 1163 от 24.04.1997. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2007, Специальный выпуск, ст. 4. Режим доступа: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128022&lang=ru#
2. Таможенный Кодекс Республики Молдова № 1149 от 20.07.2000. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2007, Специальный выпуск, ст. 98. Режим доступа: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130518&lang=ru#
3. Таможенный Кодекс Республики Молдова № 95 от 24.08.2021. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2021, № 219-225, ст. 238. Режим доступа: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=127802&lang=ru#
4. Положение о введении в действие таможенных назначений, предусмотренных Таможенным кодексом Республики Молдова, утвержденное Постановлением Правительства № 1140 от 02.11.2005. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2005, № 157-160, ст. 1285. Режим доступа: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125323&lang=ru
5. Приказ Министерства Финансов Республики Молдова №118 от 28.08.2017 об утверждении типовой формы первичного документа строгой отчетности «Налоговая накладная» и Инструкции по ее заполнению. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2017, № 340-351, ст. 1750. Режим доступа: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=127941&lang=ru
6. Приказ Государственной налоговой службы Республики Молдова №1164 от 25.10.2012 об утверждении бланка декларации по НДС и порядка заполнения декларации по НДС. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2012, № 234-236, ст. 1375. Режим доступа: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=127266&lang=ru
7. Приказ Таможенной Службы Республики Молдова №390 от 26.10.2016 о начислении и взимании сбора за осуществление таможенных процедур. Режим доступа: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123309&lang=ru
8. Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. Режим доступа: https://customs-taxation.learning.europa.eu/pluginfile.php/4959/mod_scorm/content/1/oj_regulation/oj_regulation.html
9. Rapoarte privind executarea bugetului național public pentru anii 2019, 2020, 2021. Режим доступа: <https://mf.gov.md/ro>
10. СИДОРОВА Е.Ю. Формирование экономически обоснованных налоговых последствий по операциям купли-продажи иностранных товаров (на примере таможенной процедуры таможенного склада). Финансы: теория и практика, Т.24, №2'2020, стр.60-72. ISSN 2587-7089 (Online). Режим доступа: <https://financetp.fa.ru/jour/article/view/980/655>
11. DIMA M., ȚIRIULNICOVA N. Importul de mărfuri plasate în regim de antrepozit vamal: unele aspecte contabile și fiscale. Monitorul fiscal: fisc.md, № 4/2021, pp. 41- 45. ISSN: 1857-3991

ANALYTICAL ACCOUNTING OF SECURITIZATION: CHALLENGES AND DEVELOPMENT IN MODERN CONDITIONS

АНАЛИТИЧЕСКИЙ УЧЁТ СЕКЬЮРИТИЗАЦИИ: ВЫЗОВЫ И РАЗВИТИЕ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Егор ЗАХАРОВ

egorik51zahar@gmail.com

Людмила МАСЬКО

ludamasko@mail.ru

Polotsk State University, Belarus

Annotation. *The article examines the international experience of accounting securitization and presentation of information about it in financial statements in order to bring national practices closer. The relevance of the topic is studied and interrelated groups of theoretical and organizational and methodological problems, approaches to accounting in international and domestic practice are identified. Factors affecting the value of assets have been identified. As a result, recommendations are proposed in order to overcome the differences that hinder the adaptation of RAS to IFRS in the field of securitization accounting.*

Key words: *securitization of assets, assets and liabilities of an enterprise, accounting for securitization, accounting standards, initial cost, fair value, amortized cost, the principle of asset valuation, simplified fair value accounting model*

JEL: CZU 658

Введение.

Объективная информация о секьюритизации в финансовой отчетности необходима для оценки стоимости организации, определения ее финансового положения, результатов деятельности и выявления перспектив его устойчивого развития. Раскрытие сведений о наличии в активах и обязательствах организации тех или иных финансовых инструментов будет способствовать увеличению инвестиционной привлекательности предприятия и создаст почву для эффективного управления активами и обязательствами, а также минимизирует финансовые риски.

Актуальность изучения данной темы объясняется необходимостью получения конкурентного преимущества, что требует всё большей открытости и доступности финансовой отчётности. А это, в свою очередь, дальнейшего развития аналитического учёта секьюритизации.

Проблема развития учета секьюритизации в Республике Беларусь является важной и своевременной. Она объясняется отсутствием комплексных теоретико-методологических разработок в данной области учета, а также недостаточно полным существующим нормативным регулированием. Так, на уровне отечественных стандартов бухгалтерского учета регулируется только учет финансовых инструментов, Гражданский кодекс Республики Беларусь и налоговое законодательство не даёт определения термина «секьюритизация активов».

В этой связи очень важно изучение международной методики учета секьюритизации и представления информации о ней в целях приближения к национальной, что позволит модернизировать систему учета и отчетности Республики Беларусь и сделать ее более прозрачной и достоверной для анализа широким кругом заинтересованных пользователей.

Методы исследования. Методами исследования выступают: синтез, анализ, сравнение, логическое обобщение, умозаключение по аналогии, классификация и группировка.

Основная часть. С совершенствованием рынка акций влияние финансовых инструментов, в том числе и секьюритизации на инвестиционную притягательность организации становится бесспорным. Это объясняется тем, что операции секьюритизации предполагают движение (приток или отток) денежных средств, в том числе в будущем. Также эти операции участвуют в механизме констатации и перераспределения прав собственности.

При определении учетной политики реальной сделки секьюритизации выделяются следующие скооперированные серии вопросов теоретического и организационно-методического характера, на которые необходимо найти ответ в стандартах бухгалтерского учёта. Более подробно они изложены на 1 рисунке.

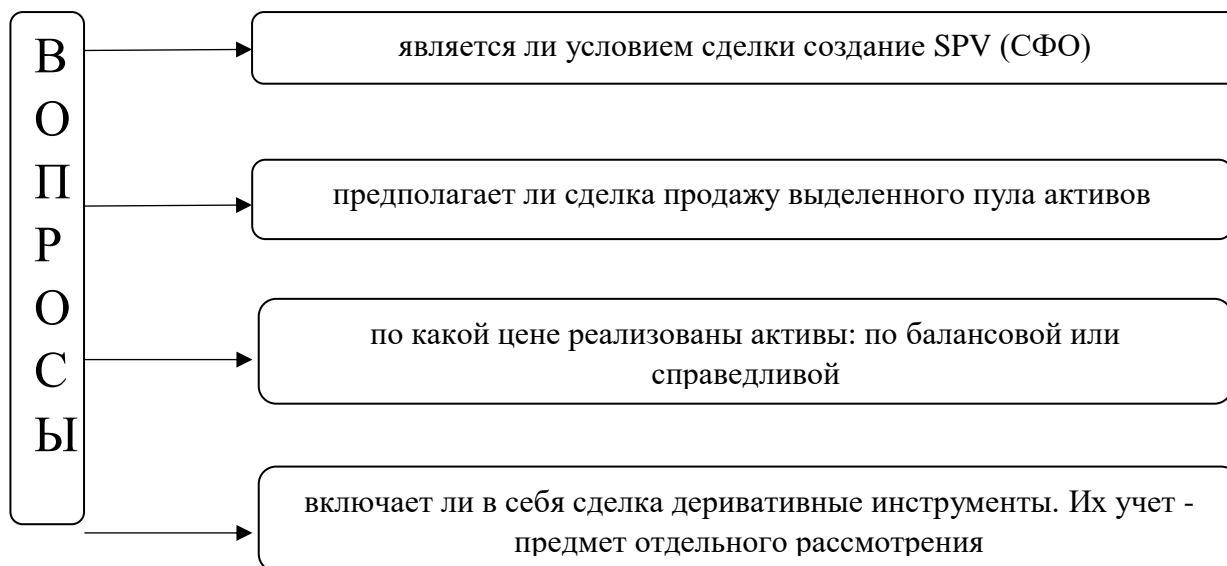

Рис. 1. Предлагаемые вопросы для определения учетной политики реальной сделки секьюритизации

Подходы к бухгалтерскому учёту секьюритизации, используемые в международной и отечественной практике, принципиально различаются.

В ходе исследования были выделены взаимосвязанные группы теоретических и организационно-методических проблем.

В связи с этим, рассмотрим первую группировку проблем. Обычно в финансовой отчетности национальных и зарубежных предприятий применяют первоначальную (историческую) стоимость. Первоначальная стоимость в соответствии с НСБУ № 74 [1] создаётся из тех же фактических затрат, что и первоначальная стоимость финансовых активов согласно МСФО (IFRS) 9 [2]. Однако первоначальная стоимость с течением времени теряет свою актуальность, т. е. чем раньше организация приобрела оцениваемый актив, тем меньше его балансовая стоимость соответствует текущей рыночной стоимости аналогичных активов.

Основным принципом МСФО является принцип оценки по справедливой стоимости. Справедливая стоимость - это сумма, на которую актив может быть обменян, или за которую обязательство может быть погашено, на основании обычной сделки между участниками рынка на дату проведения оценки.

В национальной практике учета оценка по «справедливой» стоимости не стала пока равноправной. Однако, очевидно, что применение принципа справедливой стоимости предоставит возможность сделать бухгалтерскую (финансовую) отчетность более информативной и достоверной. При использовании справедливой стоимости величина активов организации рассматривается как результат оценки текущего состояния организации в настоящий момент времени, что может служить более объективной основой для принятия решений по осуществлению инвестиционных проектов в будущем.

В роли следующей оценки в соответствии с МСФО (IFRS) 9 может выступить либо амортизированная стоимость, либо справедливая, в зависимости от анализа следующих факторов:

- политики и плана предприятия в отношении управления финансовыми активами;
- свойств договорных денежных потоков по финансовому активу.

Мониторинг по амортизированной стоимости имеет в виду признание надлежащей процентной выручки с применением метода эффективной процентной ставки и списание стоимости активов или групп активов, при наличии объективных признаков обесценения. Финансовый актив должен оцениваться по справедливой стоимости, если он не оценивается по амортизированной стоимости.

В связи с последующим преобразованием системы бухгалтерского учета согласно МСФО предлагается внедрение упрощенной модели оценки по справедливой стоимости в отечественную систему учета. Этапы необходимые для достижения этой цели рассмотрим на рисунке 2.

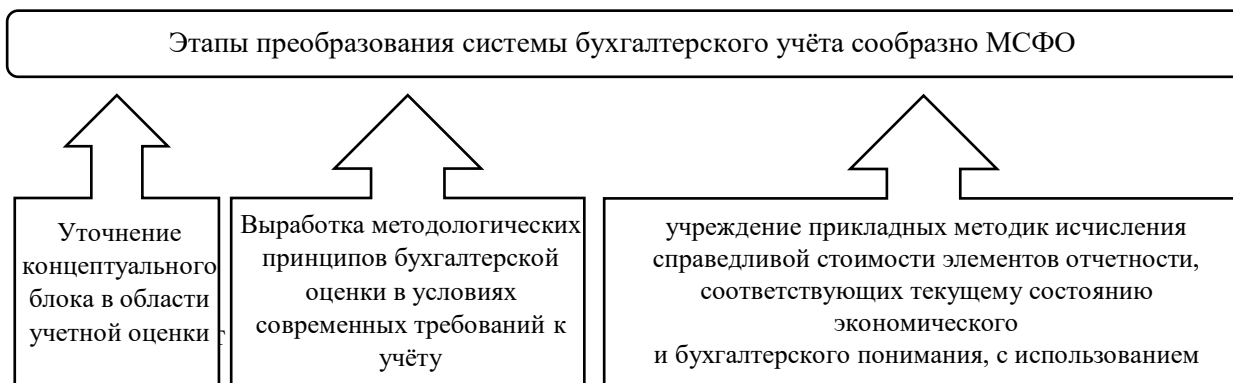

Рис. 2. Предлагаемые этапы преобразования системы бухгалтерского учёта согласно МСФО

Другая группировка проблем связана с созданием рекомендаций по совершенствованию национальной практики в области учетного отражения секьюритизации путем увеличения синтетических позиций в действующем Плане счетов и их детализации на аналитических счетах.

С целью устранения существующих противоречий, препятствующих сближения НСБУ и МСФО в области учета секьюритизации, рекомендованы следующие предложения по совершенствованию учета:

- ликвидировать разночтения в номенклатуре путем внедрения в оборот и закрепления в соответствующем положении по бухгалтерскому учету определения понятия «секьюритизация»;
- ввести упрощенную модель учета по справедливой стоимости, принимая во внимание специфичность устройства отечественного финансового рынка и национальные традиции ведения бухгалтерского учета, в части оценки объектов бухгалтерского учета, и разработать утилитарную методику определения справедливой стоимости финансовых инструментов;
- адаптировать расчет амортизированной стоимости с применением метода эффективной ставки процента к отечественной практике;
- принимая во внимание корреляцию категорий «финансовые активы», «финансовые инвестиции» и «финансовые вложения», трансформировать синтетические счета: 06 «Долгосрочные финансовые вложения» в «Долгосрочные финансовые активы» и 58 «Краткосрочные финансовые вложения» в «Краткосрочные финансовые активы», на которых могут быть открыты субсчета второго порядка, отражающие виды инвестиций в долевые, долговые и иные инструменты;
- выделить отдельный синтетический счет 72 «Расчеты по операциям секьюритизации»;
- изменить название счетов 66 и 67 на «Краткосрочные финансовые обязательства» и «Долгосрочные финансовые обязательства»;
- внедрить аналитические счета второго порядка: 91.1.1 «Доходы по финансовым инструментам» и 91.4.1 «Расходы по финансовым инструментам». Также, в рамках данных аналитических счетов информация может быть детализирована по субконто «секьюритизация»;
- на введенных аналитических счетах считаем целесообразным применение субконто «Корректировка справедливой стоимости финансовых инструментов». Данный пункт обоснован потребностью образования финансового результата напрямую от изменения справедливой стоимости финансовых инструментов.

Третья группировка проблем касается разработки предложений по правилам формирования и представления информации о финансовых инструментах в бухгалтерской (финансовой) отчетности.

МСФО (IFRS) 7 закрепляет очередной базовый принцип: «Предприятие обязано предоставить информацию, которая дает заинтересованным пользователям ее финансовой отчетности возможность дать оценку размеру и характеру рисков, связанных с операциями секьюритизации, которым организация совершает на отчетную дату». Этот принцип обосновывается необходимостью обнародования описательной и количественной информации по рискам, связанным с секьюритизацией, и способам их минимизации.

Раскрытие описательной информации в связи с количественной информацией разрешает получателям финансовой отчетности увязывать согласующиеся раскрываемые сведения и, в результате, формировать общее понимание масштаба и характера рисков, появляющихся при операциях секьюритизации. Для получения настоящего результата

считаем нужным сделать акцент на следующей информации, подлежащей обнародованию, рассмотрим её на рисунке 3.

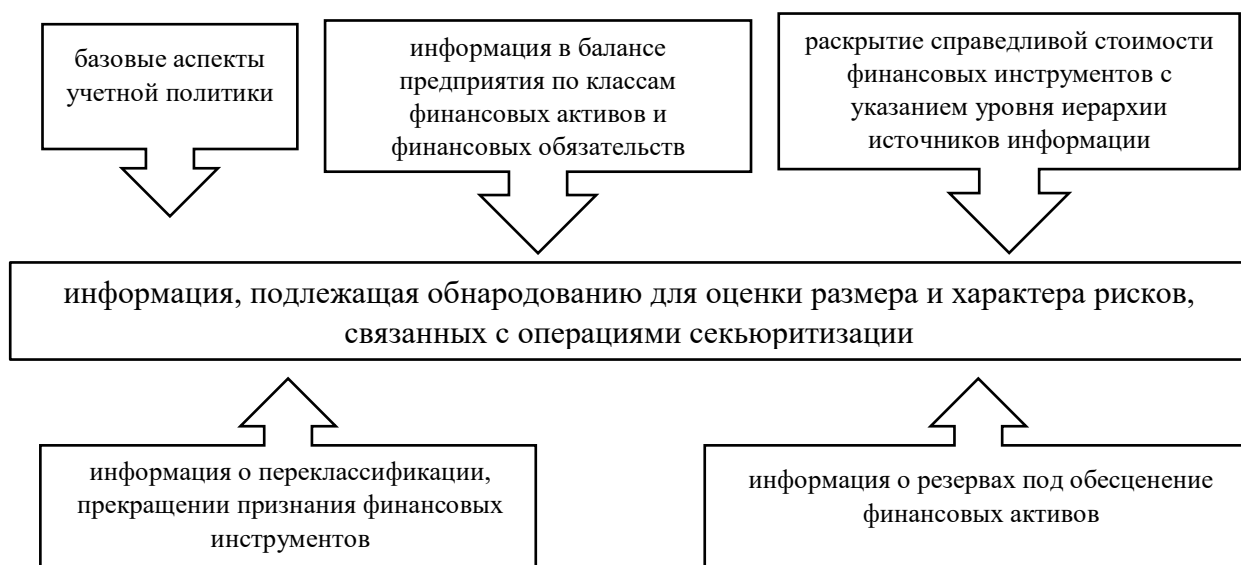

Рис. 3. Предлагаемый перечень информации, подлежащей обнародованию для оценки размера и характера рисков, связанных с операциями секьюритизации

По решению предприятия в баланс могут быть включены дополнительные статьи, заголовки и промежуточные итоговые суммы с тем, чтобы обеспечить отдельное представление тех статей, характер или размер которых способны повлиять на анализ и понимание финансового положения предприятия.

Так, в I разделе «Долгосрочные активы» статью «Долгосрочные финансовые вложения» считаем обоснованным заменить на «Долгосрочные финансовые активы», а во II разделе «Краткосрочные активы» «Краткосрочные финансовые вложения» - на «Краткосрочные финансовые активы». В пассивной части баланса, в IV раздел «Долгосрочные обязательства» можно добавить статью «Долгосрочные финансовые обязательства», а в V раздел «Краткосрочные обязательства» - «Краткосрочные финансовые обязательства» [3].

Также мы предлагаем к заполнению отдельное приложение к бухгалтерской (финансовой) отчетности, содержащее информацию о справедливой стоимости финансовых.

Таблица 1 – Справедливая и балансовая стоимость финансовых активов и финансовых обязательств

	На 31.12.2021	
	Балансовая стоимость	Справедливая стоимость
1	2	3
Финансовые активы:		
I. Долгосрочные финансовые активы		
1. Секьюритизированные активы.		
II. Краткосрочные финансовые активы		
2. Займы выданные и дебиторская задолженность;		
3. Инвестиции, имеющиеся для продажи;		
4. Векселя;		

5. Прочие		
III. Забалансовые финансовые активы		
Итого:		
Финансовые обязательства:		
IV. Долгосрочные финансовые обязательства		
1. Обязательства по сделкам секьюритизации;		
2. Долгосрочные кредиты и займы.		
V. Краткосрочные финансовые обязательства		
3. Краткосрочные кредиты и займы;		
4. Обязательства по финансовой аренде;		
5. Торговая и прочая кредиторская задолженность;		
6. Прочие.		
VI. Забалансовые финансовые обязательства		
Итого:		

Примечание: собственная разработка на основании изученной экономической литературы [4].

Вывод.

Проведённое исследование дает возможность говорить о том, что национальная учетная практика нуждается в создании индивидуального положения по бухгалтерскому учету секьюритизации. Трансформация Положения о порядке организации бухгалтерского учёта будет содействовать сближению с международной практикой и повышению уровня достоверности и открытости информации о финансовом положении, более точному определению итогов деятельности организации и перспектив её развития. В свою очередь, разработанные рекомендации способствуют выявлению данных о наличии в активах и обязательствах организации тех или иных финансовых инструментов, в том числе и секьюритизации, что, соответственно, повлечёт за собой повышение инвестиционной привлекательности организации и создаст базу для эффективного управления ресурсами, а также минимизирует финансовые риски.

Библиография

1. Об утверждении Национального стандарта бухгалтерского учета и отчетности "Финансовые инструменты", внесении изменений и дополнений в некоторые постановления Министерства финансов Республики Беларусь и признании утратившим силу постановления Министерства финансов Республики Беларусь от 22 декабря 2006 г. № 164 [Электронный ресурс]: постановление Министерства финансов Республики Беларусь от 22.12.2018 № 74 // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь от 30.12.2018, 8/33714 – Дата доступа: 30.08.2021г.
2. Международные Стандарты Финансовой Отчётности «Финансовые источники» - Режим доступа <https://www.minfin.ru/common/upload/library/2015/01/main/IAS16.pdf> Дата доступа: 07.08.2021.
3. Об утверждении Национального стандарта бухгалтерского учета и отчетности «Индивидуальная бухгалтерская отчетность», внесении дополнения и изменений в постановление Министерства финансов Республики Беларусь от 30 июня 2014 г. № 46 и признании утратившими силу постановления Министерства финансов Республики Беларусь от 31 октября 2011 г. № 111 и отдельных структурных элементов некоторых постановлений Министерства финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]: постановление Министерства финансов Республики Беларусь от 12.12.2016 № 104 // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь от 31.12.2016, 8/31602 – Дата доступа: 30.08.2021г.
4. Захаров Е. И. Развитие аналитического учёта секьюритизации / Е. И. Захаров. // Труды молодых специалистов Полоцкого государственного университета. – 2021. – № 36 (106). - «Экономические науки» - С. 162-165.

CENTRAL BANK DIGITAL CURRENCIES: KEY CHARACTERISTICS AND DEVELOPMENT TRENDS

ЦИФРОВЫЕ ВАЛЮТЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКА: КЛЮЧЕВЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ

Munisa TURSUNOVA

monika-0130@mail.ru

Irina STROGANOVA

stroganova.ira@list.ru

Polotsk State University, Belarus

Abstract: *This article discusses the prospects for the introduction and implementation of the digital currency of the central bank. In addition, a framework is proposed for assessing why the central bank should consider issuing a digital currency and how to implement it to improve the efficiency of the retail payment system.*

Keywords: *digital currencies of central banks (CSBS), wholesale CSBS, retail CSBS, efficiency, security, technologies*

JEL: G320

Введение.

Цифровизация меняет экономическую деятельность, разрушает общество и революционизирует все сферы жизни. В конечном счете, это требует фундаментального пересмотра устоявшихся подходов. Денежно-кредитная политика, а также индустрия финансовых услуг не остаются без влияния этих событий. Цифровая трансформация оказывает заметное влияние на потребительское поведение и стремление к "удобству", когда речь заходит о платежных системах. Очевидно, что роль наличных денег уменьшается, в то время как новые формы цифровых платежных систем быстро развиваются. Как хранители валюты и гаранты финансовой стабильности, Центральные банки размышляют о том, следует ли и как адаптироваться. Одной из возможностей является цифровая валюта Центрального банка (CBDC), широко доступная цифровая форма электронных денег, которую можно было бы использовать в качестве законного платежного средства. Большое число центральных банков активно изучали внедрение CBDC, но большинство по-прежнему неохотно внедряют концептуальные документы на практике. CBDC как потенциальный новый подход к платежным системам показывает, что технологические изменения в денежной политике работают в обоих направлениях. С одной стороны, новые технологические достижения позволили компаниям разрабатывать платежные системы, которые обходят центральные банки для расчетов. С другой стороны, центральным банкам предоставляется возможность предоставлять новые формы розничных платежных каналов, которые могут обходить использование посредников [1].

Деньги приближаются к своему крупнейшему переосмыслению за последние столетия. Современные технологии и даже пандемия коронавируса подталкивают потребителей к безналичному расчету, и с появлением альтернативных концепций, таких как биткойн,

центральные банки действуют быстро, чтобы не отстать. Их обещание - это платежная система, которая безопаснее, устойчивее и дешевле, чем частные альтернативы. Центральные банки Багамских островов, Восточно-карибского валютного союза и Нигерии уже стали пионерами в области цифровой валюты центрального банка, или ЦВЦБ, в то время как Китай, еврозона и другие страны экспериментируют в этой области. Федеральная резервная система США и Банк Англии, тем временем, действуют гораздо более осторожно.

Основная часть.

Для начала, и чтобы отличить его от традиционных резервов, CBDC можно определить как электронные деньги центрального банка, к которым можно получить более широкий доступ, чем к резервам, потенциально обладает гораздо большей функциональностью для розничных транзакций, чем наличные деньги, имеет отдельную операционную структуру от других форм денег центрального банка, что позволяет им потенциально служить другой основной цели, и может приносить проценты, при реалистичных предположениях выплачивая ставку, которая будет отличаться от ставки по резервам [2]. В качестве альтернативы, его можно описать как электронные деньги Центрального банка и как электронное обязательство центрального банка, которое может храниться в виде токена или на счете, который может использоваться для совершения транзакций и поддержания стоимости [3].

Существует два типа ЦВЦБ: оптовая и розничная торговля. Оптовые ЦВЦБ в основном используются финансовыми учреждениями. Розничные ЦВЦБ используются потребителями и предприятиями так же, как физические формы валюты [4].

Оптовые ЦВЦБ аналогичны хранению резервов в центральном банке. Центральный банк предоставляет учреждению счет для внесения средств или использования для расчетов по межбанковским переводам. Затем центральные банки могут использовать инструменты денежно-кредитной политики, такие как резервные требования или проценты по резервным остаткам, чтобы влиять на кредитование и устанавливать процентные ставки.

Розничные ЦВЦБ - это поддерживаемые правительством цифровые валюты, используемые потребителями и предприятиями. Розничные ЦВЦБ устраняют промежуточный риск — риск того, что частные эмитенты цифровых валют могут обанкротиться и потерять активы клиентов.

Существует два типа розничных ЦВЦБ. Они различаются тем, как отдельные пользователи получают доступ к своей валюте и используют ее:

- Розничные ЦВЦБ на основе токенов доступны с помощью закрытых / открытых ключей. Этот метод проверки позволяет пользователям выполнять транзакции анонимно.
- Розничные ЦВЦБ на основе учетной записи требуют цифровой идентификации для доступа к учетной записи.

Центральный банк может изучить вопрос о том, повысит ли выпуск ЦВЦБ эффективность его валютной функции. Например, будучи единственным эмитентом банкнот в Канаде, Банк Канады поставяет банкноты, которые канадцы могут использовать с уверенностью. Выполняя эту функцию, Банк несет ответственность за дизайн, производство, распространение и уничтожение банкнот. Таким образом, Банк постоянно изучает способы повышения эффективности валютных операций и снижения затрат на обработку наличных денег. Переход от бумажных банкнот к полимерным банкнотам — как в Канаде, так и в других странах — повысил эффективность функции валюты и повысил безопасность и долговечность банкнот. В будущем центральному банку важно изучить вопрос о том, сможет ли он еще

больше повысить эффективность и безопасность путем выпуска будущих поколений банкнот в цифровой форме, используя преимущества новейших технологических достижений.

Рисунок 1. Типология современных денег центрального банка в общей структуре формы денег с учетом выпуска цифровых валют.

Рисунок 2. Разработана типология современных форм денег [5].

ЦВЦБ может повысить эффективность и безопасность как розничных, так и крупных платежных систем. Что касается розничной торговли, то основное внимание уделяется тому,

как цифровая валюта может повысить эффективность осуществления платежей — например, в точках продаж (POS), онлайн и одноранговых (P2P). Также могут быть преимущества наличия ЦВЦБ для оптовых и межбанковских платежей; например, это может способствовать более быстрым расчетам и увеличению времени расчетов.

ЦВЦБ может быть подходящим политическим ответом на платежные инновации, такие как частные электронные деньги и цифровая валюта, которые могут ослабить способность центрального банка достигать своих целей денежно-кредитной политики и проводить политику, способствующую финансовой стабильности.⁸ Например, широко распространенные частные криптовалюты могут серьезно ослабить передачу денежно-кредитной политики, а также ограничить способность центрального банка выступать в качестве кредитора последней инстанции. Более того, было высказано предположение, что замена физических банкнот на ЦВЦБ устранил эффективную нижнюю границу процентных ставок, позволяя центральному банку устанавливать отрицательные процентные ставки, если это оправдано экономическими обстоятельствами.

Заключение.

Центральные банки, как правило, отвечают за выпуск банкнот и повышение безопасности и эффективности платежных систем. Многие недавние события, особенно стремительные технологические инновации, изменили платежный ландшафт во всем мире. В этой статье мы предлагаем основу для изучения вопроса о том, следует ли центральному банку рассмотреть возможность выпуска собственной цифровой валюты для повышения эффективности розничных платежей. Не менее важной для этого обсуждения является основа для изучения атрибутов, которыми должна обладать такая цифровая валюта, чтобы повысить эффективность системы и способствовать внедрению и использованию. Технологические достижения, вероятно, продолжают приводить к появлению инновационных платежных продуктов, которые могут заполнить существующие пробелы в платежах способами, которые мы в настоящее время не можем предвидеть. Таким образом, рамки должны быть достаточно общими для решения этих проблем. Ответы на эти вопросы послужат основой для обсуждения вопроса о том, отвечает ли наилучшим интересам общества выпуск центральным банком собственной цифровой валюты, и если да, то какие соображения следует учитывать при ее разработке. Важно иметь в виду, что помимо эффективности системы розничных платежей существуют и другие аспекты, которые важны при обсуждении цифровой валюты центрального банка. Эти соображения оставлены для будущих исследований.

Библиографические ссылки

1. Kahn, C et al. (2018): “Should the Central Bank Issue E-money?”, Bank of Canada Staff Working Paper 2018-58, pp 3-7.
2. Kumhof, M and C Noone (2018): “Central bank digital currencies — design principles and balance sheet implications”, Bank of England Staff Working Paper, no 725.
3. Bank of Israel (2018): “Report of the team to examine the issue of Central Bank Digital Currencies”, Bank of Israel Working Paper
4. Mau V.A. National goals and model of economic growth: New in the Russian socio-economic policy of 2018–2019. *Voprosy ekonomiki*. 2019;(3):5–28. (In Russ.). DOI: 10.32609/0042–8736–2019–3–5–28
5. Berch M., Garratt R. Central bank cryptocurrencies. *BIS Quarterly Review*. 2017;(Sept.):55–70. URL: https://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt1709f.pdf

THE STATE OF ESG-BANKING IN THE REPUBLIC OF BELARUS

СОСТОЯНИЕ ESG-БАНКИНГА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Elena ZAIKOVICH

E-mail: 19fk1.zaykovich.e@pdu.by

Science coordinator: **Irina STROGANOVA**

E-mail: stroganova.ira@list.ru

Polotsk State University, Belarus

Abstract. *Importance: The relevance of this work is that the stimulation of environmental protection is one of the most important tasks of the modern economy. The problem of ecology is a key one not only for our country, but for the whole world as a whole. Research methods: systematic approach, deduction, analysis and synthesis, conclusions by comparison. Research results: The article discusses the concepts of "ESG", "ESG-factors", "ESG-banking", studies of "green" projects of banks in the Republic of Belarus, and also developed a proposal to intensify the development of ESG - banking in the Republic of Belarus.*

Keywords: ESG; ESG-факторы; ESG-банкинг; «зеленое» финансирование; "зеленая" экономика.

JEL: G21

Введение

Актуальность данной работы обусловлена тем, что проблема экологии является ключевой не только для нашей страны, но и для всего мира в целом. Стимулирование природоохранной деятельности является одной из самых важных задач современной экономики. Целью данной работы является раскрытие сущности ESG для природоохранной деятельности в рамках "зеленой" экономики с вовлечением в эту деятельность субъектов финансового рынка.

Основная часть

ESG - это концепция деятельности на принципах экологической (E — environmental), социальной (S — social) и управленческой (G — governance) ответственности, снижения негативного воздействия на экологию и социальную сферу [1].

Аббревиатуру ESG используют, когда говорят о деятельности компаний, инвестировании в компании, о рисках, которые возникают в деятельности компании.

В предпринимательской деятельности, целью которой является прежде всего, извлечение прибыли, становится не столько извлечение прибыли, сколько приоритет общечеловеческих ценностей. Это огромный вызов, т.к. очень сложно одновременно делать иногда две взаимоисключающие вещи. Если компания изначально создавалась для того, чтобы приносить прибыль, она должна при этом внедрять ESG - принципы.

ESG-факторы — это экологические, социальные факторы и факторы корпоративного управления, влияющие на компании и организации всех форм собственности и учитываемые институциональными инвесторами и финансистами в своих инвестиционных стратегиях и кредитной политике.

ESG-факторы и риски, возникающие в результате их воздействия, могут влиять на капитализацию и инвестиционную привлекательность, а также на стоимость привлекаемых организацией финансовых ресурсов. Факторы ESG представлены на Рисунке 1.

Рисунок 1 – Факторы ESG

Источник: собственная разработка на основе изучения специальной литературы [1].

Принимая во внимание факторы ESG, эмитенты могут увеличить акционерную стоимость, например, за счет надлежащего управления рисками, прогнозирования действий регулирующих органов или выхода на новые рынки, способствуя при этом устойчивому развитию сообществ, в которых они работают. Более того, эти факторы могут оказывать сильное влияние на репутацию и бренд, которые становятся все более важной составляющей стоимости компании.

Следует отметить, что создание общепринятой модели экономического развития с органичным внедрением принципов устойчивого развития невозможно без активного участия финансовых институтов. Под активным участием понимается проактивная и добровольная работа банков над ESG - стратегией и рисками при активной роли регулятора.

Активное участие финансовых институтов может быть реализовано в трех основных направлениях:

1. разработка ESG - критериев для финансирования традиционных отраслей;
2. поддержка новых отраслей, оказывающих более активное воздействие на ESG - факторы (водород и другие альтернативные источники энергии, социальное предпринимательство, переработка ресурсов и т.д.);
3. повышение инновационности и устойчивости традиционных отраслей (например, рыболовство, лесное и сельское хозяйство).

ESG-банкинг — это концепция банковской деятельности, основанная на принципах экологической, социальной и корпоративной ответственности в интересах текущего и будущих поколений, а также на практической реализации инициатив для достижения целей устойчивого развития и других общественно значимых ценностей [2].

ESG- банкинг - это, прежде всего, повышение эффективности внутренних банковских процессов, физической инфраструктуры, информационных технологий и профессиональной

деятельности в рамках реализации банковских продуктов по отношению к окружающей среде путем снижения негативного воздействия на окружающую среду до минимального уровня.

Примеры «зеленых» проектов банков в Республике Беларусь представлено на Рисунке 2

Белинвестбанк	Провел сделки по зеленому финансированию в рамках программы GTFP Climate Start Trade; утвердил экологическую и социальную стратегию; финансирование фотовольтаической электростанции, а также ветроэнергетической установки; провел ряд мероприятий в области экологии; планируется выпуск зелёных облигаций.
Приорбанк	Совместно с Международной финансовой корпорацией реализует проект в области зеленого строительства; разработал потребительский кредит, предоставляемый только для оплаты зеленых товаров, которые способствуют сокращению потребления тепла и электроэнергии, а также водных ресурсов.
ЗАО «МТБанк»	Заключил соглашение с международной финансовой организацией NEFKO для финансирования энергоэффективных проектов; провел акцию «Освежи мир», направленную на экономическое и экологическое образование участвующих.
Программа ОАО «Банк развития»	Разработана для финансирования экологических проектов микроорганизаций, малого и среднего бизнеса, а также индивидуальных предпринимателей.
ОАО "БНБ - банк"	Совместно с NEFKO разработал программу содействия развитию электротранспорта и зарядной инфраструктуры «СМАртЭнерджи»; реализовал программу по предоставлению кредитов на приобретение гибридных автомобилей и электромобилей, установки зарядных станций.
ОАО «Сбер Банк»	Предложил «зеленые кредиты» на покупку электромобилей; организовал отдельный сбор отходов производства с последующей сдачей их на переработку, сократил объема использованной бумаги за счет электронного документооборота на 40 %; сократил выбросы CO ₂ ; заменил осветительные приборы на энергоэффективные светодиодные.

Рисунок 2. Содержание «зеленых» проектов банков в Республике Беларусь

Источник: собственная разработка на основе изучения специальной литературы [3-8].

Представленная на рисунке 2 информация не является исчерпывающей, поскольку автор основывался на материале, который смог найти в открытом доступе. Следует отметить, что на белорусском финансовом рынке присутствуют лишь отдельные элементы «зеленого» кредитования.

Представленный обзор «зеленых» проектов банков позволяет утверждать о наличии концепции банковской деятельности, основанной на принципах экологической, социальной и корпоративной ответственности в интересах текущего и будущих поколений, а также на практической реализации инициатив для достижения целей устойчивого развития и других общественно значимых ценностей - ESG-банкинг.

Хотя ESG -банкинг находится только на начальных этапах своего развития в Республике Беларусь, мы видим большой потенциал для использования этой практики как в контексте всей белорусской экономики, так и в контексте развития банковского сектора. Уже имея примеры передовой практики регулирования и внедрения некоторых элементов ESG-концепции в банковскую деятельность, экономика Беларуси может получить преимущество, используя ESG-банкинг как одно из средств построения устойчивой, экологичной и диверсифицированной экономической модели.

Следует отметить, что внедрение ESG-банкинга в качестве долгосрочного ориентира в Республике Беларусь только начинается и история наблюдений практически отсутствует.

Выводы

В настоящее время в Республике Беларусь рынок «зеленых» финансовых инструментов развивается. Совершенствуется нормативная правовая база, внедряется информационная открытость предприятий. Разработка новейших финансовых инструментов будет способствовать развитию и привлечению на национальный рынок новых участников.

В соответствии с Национальным планом действий по развитию «зеленой» экономики в Республике Беларусь, с 2023 года и по мере развития «зеленого» финансирования, планируется диверсификация источников и расширение объема финансирования, в том числе за счет внедрения инструментов поддержки «зеленой» экономики [9]: «зеленые» облигации; банковское проектное финансирование; таксономия «зеленых» проектов; меры государственной поддержки «зеленого» финансирования и др. Что обеспечит эффективный переход от традиционной к «зеленой» модели экономики.

Для интенсификации развития ESG - банкинга в Республике Беларусь, можно рекомендовать:

1. разработку стандартов оценки критериев по отдельным ESG – элементам;
2. обоснование показателей оценки ESG- факторов по видам деятельности или группам субъектов бизнеса;
3. определение источников анализа ESG- факторов и обеспечение условий обязательного формирования нефинансовой отчетности экономических субъектов;
4. разработка национальной системы рейтинговой оценки и участие в оценках международных рейтинговых агентств;
5. обеспечение высокого уровня прозрачности и доступности информации для разного круга пользователей;
6. совершенствование системы анализа и управления рисками;
7. разработку нормативно-правовой базы.

ESG-банкинг, как определено в данном исследовании, — это концепция банковской деятельности, основанная на принципах экологической, социальной и корпоративной ответственности в интересах текущего и будущих поколений, а также на практической реализации инициатив для достижения целей устойчивого развития и других общественно значимых ценностей.

Библиографические ссылки

1. ESG — новое экономическое мышление [Электронный ресурс]– Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=Wuee2h4EZIU> - Дата доступа: 20.03.2022.
2. ESG-банкинг в России [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www2.deloitte.com/ru/ru/pages/research-center/articles/2021/esg-banking-russia.html> – Дата доступа: 05.12.2021.
3. Официальный сайт Белинвестбанка [Электронный ресурс]. –Режим доступа: <https://www.belinvestbank.by/individual> - Дата доступа: 22.03.2022.
4. Официальный сайт Приорбанка [Электронный ресурс]. –Режим доступа: <https://www.priorbank.by/> - Дата доступа: 22.03.2022.
5. Официальный сайт ЗАО «МТБанк» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.mtbank.by/> - Дата доступа: 22.03.2022.
6. Официальный сайт ОАО «Банк развития» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://brrb.by/> - Дата доступа: 22.03.2022.
7. Официальный сайт ОАО "БНБ - банк" [Электронный ресурс]. –Режим доступа: <https://bnb.by/> - Дата доступа: 22.03.2022.
8. Официальный сайт ОАО «Сбер Банк» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.sber-bank.by/>- Дата доступа: 22.03.2022.
9. Проект национального плана действий по развитию «зеленой» экономики в Республике Беларусь до 2025 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://minpriroda.gov.by/uploads/files/Nats.plan-do-2025-g..docx> – Дата доступа: 23.03.2022.

USE OF SWAP MECHANISMS IN MARGIN LENDING

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СВОП-МЕХАНИЗМОВ В МАРЖИНАЛЬНОМ КРЕДИТОВАНИИ

Г.В. ШИНКЕВИЧ

ff.ga.1995@mail.ru

Научный руководитель: **И.А. СТРОГАНОВА**

stroganova.ira@list.ru

Polotsk State University, Belarus

Abstract *The article discusses the use of the swap mechanism in a real transaction based on a margin loan. A brief description of the SWAP as a derivative financial instrument is also given.*

Keywords: *SWOP, margin lending, SWOP transactions, SWOP mechanisms*

JEL: G2

Введение

В процессе исследования нормативно-правовых основ рынка производных финансовых инструментов (далее – ПФИ) было выявлено, что национальное законодательство не дает четкого различия понятий, характеризующих отдельные виды производных финансовых инструментов, а именно, сделок СВОП и сделок РЕПО. В частности, согласно Постановлению Национального банка от 29.12.2007 № 414 СВОП — производный инструмент, представляющий собой договор, который позволяет его сторонам временно обменять одни активы или обязательства на другие активы или обязательства [1].

Основная часть

Инструкция о порядке рефинансирования Национальным банком Республики Беларусь банков Республики Беларусь в форме сделок СВОП, утвержденная Постановлением Правления НБ РБ от 08.02.2013 № 76, регулирует порядок рефинансирования Национальным банком Республики Беларусь (далее – Национальный банк) банков Республики Беларусь (далее – банки) в форме сделок СВОП, в том числе отношения, возникающие при их совершении и исполнении.

Применительно к настоящей Инструкции под сделкой СВОП понимается покупка Национальным банком у банка иностранной валюты за белорусские рубли (прямая сделка) с обязательством продажи иностранной валюты за белорусские рубли через определенный сторонами по сделке срок (обратная сделка). При этом сумма иностранной валюты не изменяется [2].

Сфера применения данного финансового инструмента в зарубежной практике достаточна широка.

Контракт своп является соглашением сторон, направленным на обмен денежными платежами, основанными на различных процентных ставках, ценах либо биржевых котировках, рассчитанных на основании денежной суммы, указанной в контракте [3]. Несмотря на некоторую схожесть с беспоставочными форвардными контрактами, контракты

своп являются обособленным классом производных финансовых инструментов. Платежи по свопам (сходные по своей природе с вариационной маржой) начисляются как разница между плавающей и фиксированной процентными ставками, при этом реального перечисления основной суммы не происходит.

Рис. 1. Структура сделки валютно-процентного СВОПА

На шаге первом вы отдаете контрагенту по свопу доллары, которые получили от финансирующего банка, получаете от контрагента другую валюту, к примеру евро, которые можете использовать для дальнейших нужд организации.

На втором шаге вы на протяжении срока выплачиваете проценты в евро в обмен на долларовые проценты, которые платит контрагент по свопу. И дальнейшие долларовые проценты направляются финансирующему банку.

На третьем шаге вы даете номинал взятого кредита в евро получается от контрагента номинал кредита в долларах, и вы расплачиваетесь со своим кредитором.

Цель заключение контракт – изменить валюту обязательства с ее эффективным использованием.

Разберем сделку маржинального финансирования с использование валютно-процентного свопа произведенной БПС-сбербанком в 2021 году.

Сделка была осуществлена по потребности клиента, а именно: европейской SPV компании. Она имеет задолженность к погашению EUR в размере X млн. в другом банке, обеспеченную залогом акций в Европейской публичной компании.

Суть сделки – рефинансирование задолженности в другом банке с помощью маржинального кредита и валютно-процентного свопа:

Рис. 2. Структура сделки рефинансирования задолженности по средствам маржинального кредитования и валютно-процентного свопа.

На первом этапе при полностью подписанной документации, клиент переводит акции в депозитарий банка и закладывает их, то есть банк получил обеспечение.

На втором этапе после получения финансового обеспечения акциями, банк финансирует клиента в BYN.

Так же на втором этапе полученные деньги от банка клиент направляет обратно в рамках сделки валютно-процентного свопа, а банк же в свою очередь в ответ на платеж клиента присылает ему валюту EUR.

На третьем этапе клиент погашает задолженности в другом банке. Задолженность клиента рефинансирована.

Заключение

После сделки: клиент привлек финансирование для погашения задолженности в другом банке. Банк получил увеличенный кредитный портфель на EUR X млн.

Своп-контракты используются банками, компаниями, правительствами для снижения стоимости финансирования, получения фондов в желаемых валютах, защиты от процентных и обменно-курсовых рисков.

Процентные свопы обменивают потоки процентных платежей, рассчитанных по разным процентным ставкам, применительно к оговоренному условному номиналу сделки. Контракты заключают на сроки от нескольких дней до десятков лет.

Валютно-процентные свопы комбинируют в себе черты процентных и валютных контрактов. Это означает, что (как в процентных свопах) происходит периодический обмен платежами, рассчитанными на базе разных процентных ставок, а номиналы контрактов и процентные платежи выражены в разных валютах.

Таким образом валютно-процентный своп – относительно простой и выгодный инструмент для решения финансовых вопросов различными компаниями и финансовыми институтами.

Библиографические ссылки

1. Об утверждении Инструкции по бухгалтерскому учету сделок с производными инструментами в банках Республики Беларусь . Постановление Совета Директоров Национального Банка Республики Беларусь 29 декабря 2007 г. № 414 Режим доступа <https://etalonline.by/document/?regnum=b20817968> Дата доступа: 25.09.2021
2. Об утверждении Инструкции о порядке рефинансирования Национальным банком Республики Беларусь банков Республики Беларусь в форме сделок СВОП Постановление Правления Национального Банка Республики Беларусь 8 февраля 2013 г. № 76 Режим доступа https://www.nbrb.by/legislation/documents/swap_depo-2013.pdf Дата доступа: 25.09.2021
3. З. А.О. Тихонов, С.Л. Кисель Форвард, фьючерс, опцион на финансовым рынке / А. О. Тихонов , С. Л. Кисель. - Минск : Мисанта, 2007. - 120 с

DEVELOPMENT OF CORPORATE BUSINESS IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION ON THE EXAMPLE OF JSC "BELAGROPROMBANK

РАЗВИТИЕ КОРПОРАЦИОННОГО БИЗНЕСА В УСЛОВИЯХ ДИДЖИТАЛИЗАЦИИ НА ПРИМЕРЕ ОАО «БЕЛАГРОПРОМБАНК»

Brigitta FILIPPOVA

19fk1.filippova.b@pdu.by

Science coordinator: **Irina STROGANOVA**

stroganova.ira@list.ru

Polotsk State University, Belarus

Abstract. *The article considers the development of corporate business, its application in the banking sector, the bank's sales channel, as well as more detailed consideration of trends in communication with the client in terms of digitalization on the example of JSC "Belagroprombank".*

Keywords: *digitalization, sales channel, corporate business, affiliate sales, communication*

JEL: G21

Введение

Рынок финансовых услуг меняется очень динамично, поэтому все банки ориентируются на все новинки рынка, которые возникают в настоящее время, внедрить новое в систему работы достаточно непросто и не быстро, поэтому те технологии которые приходят сейчас на рынок, банк в первую очередь смотрит в сторону их быстрого интеграционного решения, в услуги в банке для того, чтобы клиенты могли максимально быстро адаптироваться под новые возможности, которые несет сегодняшний день.

Основная часть

ОАО «Белагропромбанк» занимает 2 место в рыночной позиции в нашей Республике по нормативному капиталу, по ресурсной базе, является уполномоченным банком представительства РБ по обслуживанию государственных программ, а также представляет собой один из крупнейших банков, которые внедрили систему менеджмента качества соответствующей международным стандартам обслуживания клиентов [1].

На сегодняшний день все продукты и предложения строятся на развитии интернет-банкинга и мобильного приложения, фактически тот же интернет-банкинг только доступ к нему осуществляется через мобильное приложения. Цифровые продажи – это абсолютно иной путь по взаимодействию с клиентов. Здесь должны научиться общаться на уровне общения с чат ботами, либо иных способов коммуникации. Каким образом клиенты могут узнавать об изменениях продуктовой линейки банка либо о новых функциональных возможностях и сервисов банка, каким образом может подключать и отключать различные услуги.

Канал продаж банка – это единое окно предоставление услуг одинаково оформлена одинаково выстроена логика взаимодействия с клиентом. Канал продаж это путь который проходит менеджер по продажам с целью найти клиента, продать ему продукт и услугу, то есть это когда менеджер либо банк через цифровой канал выходит на клиента предлагает

услугу либо же канал продаж, чтобы приобрести нужный ему продукт и услугу проходит некий путь и достигает банка, то есть с одной стороны банк идет к клиенту, с другой стороны клиент идет к банку, чтобы клиент шел к банку он должен понять где он банк найдет и как эту услугу у него появится для предложения чтобы он ее смог приобрести.

Каналы продаж в сегменте B2B – это бизнес, то есть когда юридическое лицо взаимодействует с юридическим лицом. Подразделяются на собственные каналы продаж и партнёрские.

Собственные каналы продаж – это канал продвижения продуктов банка он принадлежит банку и все затраты его развития лежат на банке. Собственный канал продаж делится на активные и пассивные то есть когда инициатором продажи является либо продавец - это активные продажи, либо пассивные, когда клиент иницирует покупку. На слайде приведены примеры какие каналы продаж бывают [2].

Партнёрские продажи – это когда продажи находятся за пределами банка и ее реализацию продаж осуществляется партнером банка, у банка тоже есть партнёры которые продают услуги банка и расчетные счета, кредиты путем того, чтобы клиенты потребляют услугу партнёра и параллельно покупает продукт банка.

На сегодняшний день существуют тренды в коммуникации с клиентом [3, с. 206]:

Первый тренд оммуниканальные коммуникации. Это продвижение всех каналов продвижения продуктов и услуг, банка использует единый подход к клиентам, логика взаимоотношений с клиентами брендбук, цветовая гамма продуктов, структура она едина.

Второй тренд это оценка жизненного цикла клиента. Не все клиенты в постоянном режиме могут покупать все продукты банка, есть клиенты, которые пришли и у них ещё ознакомительный период знакомства с банком происходит, они не потребляют сразу большое количество продуктов. Понимая жизненный цикл клиента, его можно сопоставить с циклом жизнедеятельности продуктов банка.

Следующий тренд - это четкая коммуникация между маркетингом и отделами обслуживания.

Четвертый тренд - цифровизация каналов взаимодействия с клиентами. Все больше и больше продвижения продуктов сейчас, переход в цифровую площадку, то есть все меньше менеджер напрямую пропадет клиенту продукты путем проведения каких-то конференций, то сейчас взаимодействие с клиентом переходит в цифровое русло, оффлайн из-за ситуации с ковидом, очень ускорило всю цифровую трансформацию.

И последний тренд - самый активный тренд, это развитие экосистемы анкет плейсов и также агрегатор предложений.

Заключение

На данный момент всё больше и больше развиваются мобильные приложения. Геометрическое распознавание лица, пальца. Работа в мобильных приложениях подтверждается исследованиями в мировом масштабе, и видно, что загрузки мобильных приложений, банковских и финансовых растут и идёт рост продаж в магазинах приложений, рост затрат бизнеса на рекламы в приложениях.

ОАО «Белагропромбанк» не отстает от всего банковского сообщества, движется от классического понимания банка к экосистемному банку, то есть, когда взаимодействие с клиентом осуществляется не только в точке продаж, а когда все возможные линейки продуктов продаются в едином цифровом окне. Все финансовые сервисы которые нужны клиенту, проверка и поиск контрагентов, если эти сервисы сразу включены в продукты банка,

то клиент привязывается к банку и получает вместе с обслуживанием сразу дополнительные опции и уйти например с обслуживания с банка ему становится тяжелее потому что он автоматически лишается опций, которые дополнительно были им приобретены при получении продуктов банка и когда он уходит с обслуживания он лишается каких-то второстепенных вещей – это и есть экосистемные классический подходы к обслуживанию клиентов.

В настоящее время банк выстраивает онлайн экосистему, то есть, когда все продукты предлагаются клиентам с используемой цифровой площадки, не только B2B площадка, но также и путем развития дистанционного банковского обслуживания клиентов.

Подводя итог, можно обозначить, что 2021 год был вызовом бизнеса всему миру. Но вызов, который дается каждый день позволяет меняться развиваться и совершенствоваться. Банк должен быть гибким, быстрым, адаптивным и готовым ко всему, так как клиенты ожидают от банков более эмоционального и комфортного взаимодействия.

Библиографические ссылки

1. Официальный сайт открытое акционерное общество «Белагропромбанк» — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.belapb.by/?ref=xranks> — Дата доступа: 20.02.2022
2. Разумные практики: Последствия развития технологий для банков и органов банковского надзора. Consultative Document // Basel Committee on Banking Supervision.- [Электронный ресурс].- Режим доступа: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d415.pdf>. – Дата доступа: 20.03.2022
3. Долгушина, А. Я. Цифровая модель банковского обслуживания / А. Я. Долгушина, Н. Л. Полтораднева // Научно-технические ведомости Санкт-Петербургского государственного политехнического университета. Экономические науки. — 2016. — № 6 (256). — С. 206–218.

THE CONCEPT AND ESSENCE OF HEDGING TRANSACTIONS

ПОНЯТИЕ И СУЩНОСТЬ ОПЕРАЦИИ ХЕДЖИРОВАНИЯ

Rahimov DAVRON

davrongold272@gmail.com

Irina STROGANOVA

i.stroganova@psu.by

Polotsk State University, Belarus

Аннотация. В статье рассматривается сущность метода хеджирования, его роль в управлении валютными рисками предприятий экспортеров (импортеров), даются теоретические определения инструментов хеджирования, процесса хеджирования.

Ключевые слова: валютный риск, хеджирование, финансовые инструменты, форвард, фьючерс, опцион

JEL: G100

Введение.

В условиях углубления процесса интернационализации мирового хозяйства и перехода к глобализации мировой экономики проблема профессионального управления рисками и оперативного учета факторов риска приобретают первостепенное значение для участников финансового рынка.

Среди рисков, оказывающих наиболее разрушительное влияние на финансовые показатели экономики страны, следует выделить валютные риски, связанные с изменением валютных курсов.

Валютный риск – категория вероятностная. Спрогнозировать и предугадать тренд курса иностранной валюты на длительную временную перспективу в ряде случаев не представляется возможным. На курсовую динамику оказывает влияние много разных факторов – от решений центральных банков до поведения цен на мировых сырьевых рынках.

Результатом эффективного управления валютным риском является уменьшение убытков при изменениях курсов мировых валют, снижение неопределенности будущих финансовых потоков, обеспечение более эффективного финансового менеджмента и уменьшение колебаний прибыли.

Основная часть.

Хеджирование в мировой практике достаточно давно применяется с целью оптимизации валютных рисков, постоянно растет количество и разнообразие методов и инструментов, при помощи которых осуществляется хеджирование [3, 5].

Срочный рынок в современном виде начал активно развиваться с возникновением необходимости хеджирования плавающих валютных курсов, введенных на Ямайской валютной конференции в 1976 году. До провозглашения принципов Ямайской валютной системы, валютные курсы были фиксированными, что предполагало отсутствие валютного риска в международных экономических отношениях [1].

В свою очередь, потребность в хеджировании валютного риска послужила поводом активного развития срочных инструментов на валютном рынке, которое привело к распространению техники хеджирования и спекулятивных операций с производными финансовыми инструментами (далее - ПФИ).

Нами будут исследованы сущность, механизм, стратегии и инструменты хеджирования валютных рисков на основе зарубежного опыта [5, 6].

Хеджинговые сделки (хеджирование) представляют собой срочные сделки, заключаемые в целях предотвращения возможных убытков в результате изменения цен и курсов товарных, валютных и фондовых рынков и бирж. Они проводятся не для спекулятивных целей, а осуществляются, главным образом, с целью минимизации риска.

Подчеркнем, что операция хеджирования предполагает совершение двух сделок. Одна сделка является обычной срочной и по ней субъект экономики принимает на себя обязательства совершить какие-то действия в будущем по зафиксированной цене в настоящем. Другая - является сделкой с ПФИ, с помощью которой экономический субъект защищает себя от неблагоприятного изменения цены (курса) того финансового актива, относительно которого он принял на себя срочные обязательства. Кроме того, отметим, что для участников рыночных отношений ценовые (курсовые) риски имеют значение не только по заключенным срочным сделкам, в которых они принимают обязательства на совершение будущих действий по покупке/продаже актива. Ценовые (курсовые) риски являются для них значимым фактором и при планировании будущих действий. В этом случае через заключение сделки с производным инструментом производитель или потребитель товара получает возможность зафиксировать приемлемый для себя уровень будущей цены товаров, защищая тем самым свои планы от риска ценовых (курсовых) изменений.

С другой стороны, операция хеджирования не всегда предполагает обязательное и одновременное совершение двух сделок: срочной сделки с товаром, подверженному валютному риску и сделки с производным инструментом на будущую поставку этого товара.

Следовательно, можно констатировать, что у производных инструментов, кроме отмеченного уже нами главного назначения - фиксировать будущую цену, имеется еще одно дополнительное целевое назначение - хеджировать неблагоприятное развитие ценовой ситуации (курсовой волатильности) на срочном рынке.

Важным моментом здесь является то, что присутствие в экономике срочного рынка (рынка базисного актива ПФИ) и рынка производных ПФИ, абсолютно разных с точки зрения механизмов функционирования, приводит к появлению феномена хеджирования, в процессе которого сальдируются результаты двух сделок - срочной сделки с базовым активом и сделки с ПФИ.

Экономическая концепция хеджирования – это процесс заключения новых сделок и установления взаимосвязей между сделками для обеспечения необходимого взаимозачета, направленного на снижение финансового (валютного) риска. Операция хеджирования заключается в нахождении количественной связи между изменениями цен хеджируемого актива на двух его различных рынках: первичном и вторичном. Эта связь имеет объективный экономический характер, ибо на разных рынках одного и того же актива изменения цен в среднем тесно взаимосвязаны.

Основным отличием хеджирования от других видов операций является то, что его целью является не извлечение дополнительной прибыли, а снижение риска потенциальных потерь. Это отличие выявляет главную цель хеджирования - достижение оптимальной структуры риска, то есть, оптимального соотношения между преимуществами хеджирования и его стоимостью.

В процессе хеджирования рисков необходимо сравнивать стоимость хеджа с суммой снижаемых возможных потерь по риску. В сочетании друг с другом эти два показателя формируют эффективность операций хеджирования рисков.

При хеджировании важно точно выбрать цели хеджирования с тем, чтобы затем правильно определить его эффективность. В общем случае эффективность хеджирования определяется соотношением действительного финансового результата к планируемому результату

Процесс хеджирования валютных рисков можно описать следующей последовательностью шагов:

1. принятие решения о хеджировании: осуществлять или нет операцию хеджирования? (оценка рисков по сравнению с возможными издержками)
2. определение целей хеджирования, объекта хеджирования
3. сбор данных: объем валюты, отражаемой в бухгалтерском балансе, прогнозируемые в будущем валютные сделки и т. д.
4. разработка плана хеджирования валютных рисков (поиск того, кто осуществит хеджирование валютного риска, организация внутреннего контроля и процесса, реализация стратегии валютного хеджирования установленного или не установленного типов).
5. учет операции хеджирования и анализ результатов (соответствие критериям, документирование и проверка, справедливая рыночная стоимость, для операций не установленного типа учет прибыли/убытка, для операций установленного типа – специальный учет хеджирования).

Следует отметить, что хеджированию присущи определенные риски. Подчеркнем, что главный риск хеджирования – это риск, связанный с изменением базисной цены. Риск изменения базисной цены всегда сохраняется, потому что цены реального и срочного рынков не отличаются значительно.

Еще одним риском является системный риск, то есть риск, связанный с внезапными изменениями внешних факторов (законодательной базы, введением новых ставок налогов, пошлин и др.).

Основными ПФИ срочного рынка, предназначенными для хеджирования валютных рисков, могут быть валютный форвард, валютные фьючерсы, валютные опционы и свопы.

Объединяющим началом всего многообразия инструментов хеджирования валютных рисков служат их ключевые свойства: их стоимость меняется при изменении базисной переменной, для их приобретения не требуются инвестиции либо необходимы незначительные первоначальные инвестиции, расчеты по данным инструментам осуществляются в будущем.

В ходе изучения характеристик основных ПФИ выявлена двойственная природа рыночных отношений в производном финансовом инструменте [2-8].

Поскольку любой инструмент рынка — это соглашение, по крайней мере, двух сторон, постольку участнику рынка, пытающемуся сохранить свой капитал, должен противостоять другой участник рынка, который согласен рискнуть своим капиталом в надежде на получение дохода от данного инструмента рынка. В результате производный инструмент есть и инструмент сохранения капитала, и инструмент его приумножения. В противном случае производный инструмент не мог бы появиться на рынке.

Отличительной особенностью ПФИ является то, что момент исполнения обязательств по контракту отделен от времени его заключения определенным промежутком, т.е. они имеют срочный характер.

Заключение

Таким образом, предназначение хеджирования в том, чтобы устранить неопределенность будущих денежных потоков (как отрицательных, так и положительных), что позволит иметь полное представление о будущих доходах и расходах, возникающих в процессе финансовой или коммерческой деятельности.

Считаем целесообразным на основе проведенного исследования дать собственное определение понятию «инструменты хеджирования».

Инструмент хеджирования — производный финансовый инструмент, используемый для оптимизации ценового риска базисного актива по принятым и планируемым обязательствам с наибольшей возможной эффективностью согласно разработанной стратегии хеджирования и позволяющий при ее реализации (при определенных условиях) получать дополнительную прибыль.

Хеджирование, как метод минимизации рисков, имеет ряд очевидных достоинств по сравнению с другими методами:

- срочные контракты, на основе которых осуществляется хеджирование, фиксируют уровень цен базисного актива, и позволяют не проводить прогнозирование изменения стоимости базисного актива, а зафиксировать ее на приемлемом для себя уровне;
- на основе информации, которую несут в себе срочные контракты, можно легко ориентироваться в спросе и предложении на те или другие активы и таким образом страховать от потерь.

Предлагается новое определение хеджирования, которое включает следующие основные отличительные его признаки:

- 1) самостоятельный вид экономических отношений, основанный на использовании инструментов хеджирования;
- 2) обеспечивает большую объективную предсказуемость будущего финансового потока (отличает процесс хеджирования от других методов управления рисками);
- 3) оптимизирует риски основной коммерческой деятельности субъекта хозяйствования (отличает хеджирование от спекуляции и арбитража, которые также используют производные финансовые инструменты).

Хеджирование — самостоятельный вид экономических отношений по поводу оптимизации ценового риска по принятым и планируемым обязательствам посредством использования инструментов хеджирования с наибольшей возможной эффективностью.

Список использованной литературы

1. Бункина, М. К. Основы валютных отношений : учеб. пособие / М. К. Бункина, А. М. Семенов. – М. : Юрайт, 1998. – 192 с.
2. Галанов, В. А. Производные финансовые инструменты: учебник / В. А. Галанов. – М. : ИНФРА-М, 2017. – 221с.
3. Галиц, Л. Финансовая инженерия : инструменты и способы управления финансовым риском / Л. Галиц ; пер. с англ. под ред. А. М. Зубкова. – М. : ТВИ, 1998. – 576 с.
4. Де Ковни, Ш. Стратегии хеджирования / Ш. Де Ковни, К. Такки; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 208 с.
5. Маршалл, Дж. Ф. Финансовая инженерия: полное руководство по финансовым нововведениям / Дж. Ф. Маршалл, В. К. Бансал ; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 784 с.
6. Михайлов, Д. М. Мировой финансовый рынок : тенденции и инструменты / Д. М. Михайлов. – М. : «Экзамен», 2000. – 768 с.
7. Фельдман, А. Б. Производные финансовые и товарные инструменты : учебник / А. Б. Фельдман. – М. : Экономика, 2012. – 479 с.
8. Халл, Дж. К. Опционы, фьючерсы и другие производные финансовые инструменты / Дж. К. Халл. – Изд. 8-е ; пер. с англ. – М. : ООО «И. Д. Вильямс», 2014. – 1072 с.

STUDYING THE FUNCTIONS AND SIGNS OF THE SHADOW ECONOMY

ИЗУЧЕНИЕ ФУНКЦИЙ И ПРИЗНАКОВ ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКИ

Makhkamov DONIYOR

donishmahkam@mail.ru

Alena MALEI

e.malei@psu.by

Polotsk State University, Belarus

Annotation: *The definition of the term "Shadow economy" is studied in the article. Interrelations between various principles of the shadow economy are described. There are clear boundaries between the types of shadow activities from each other. The role of the shadow economy functions is also presented.*

Key words: *shadow economy, informal economy, second accounting, shadow financial relations, shadow accounting system, secrecy*

JEL: 330.117

Введение.

В экономической теории до сих пор не существует сложившегося понимания роли теневой экономики в общей экономической системе. С одной стороны, теневая экономика является проблемой для государства, так как она не контролируется и с нее не платятся налоги. С другой стороны, она зачастую выступает как средство сохранения бизнеса (следовательно, сохранения рабочих мест и социальных благ), который бы обанкротился в случае полной уплаты налогов. Это актуализирует необходимость углубленного понимания сущности, современных механизмов возникновения, развития, оценки и регулирования теневой экономики. Поэтому для понимания основ взаимосвязи официального и теневого секторов экономики необходимо фундаментальное изучение феномена теневой экономики в условиях современного рынка, ее роли в воспроизводственном процессе, а также механизмов ее функционирования. Большую роль для построения хорошей методологии исследования играет адекватность определения признаков теневой экономики.

Основная часть.

В современных условиях теневая экономика не может существовать без стоимостных оценок и скрытых денежных потоков, а следовательно, теневых финансовых отношений, выстраивание которых и составляет ее основу. Содержание теневых экономических отношений, направленных на минимизацию издержек хозяйственной деятельности и максимизации прибыли, не отображается в государстве и обществе. Внешне феномен теневых экономических отношений проявляется в форме противоправных действий их субъектов, поскольку они основаны на полном или частичном игнорировании формальных правил управления в предпринимательской деятельности [1, с. 10].

Не только различия в субъектах и объектах теневой экономики утрудняют определение признаков данной деятельности, но и скрытность, отсутствие официальной статистики, сложность выявления самой нелегальной экономики выступают в роли причин проблемы выделения признаков теневой экономики.

В своей научной работе Е.А. Кондратьева [2], несмотря на скрытность неформальной экономики (нужно отметить, что и данная характеристика выступает в качестве разделяющего признака теневой экономики от других видов), выделила следующие признаки:

- ◆ использование теневого менеджмента скрытой системы управления финансовыми отношениями, стоимостными потоками и денежными фондами;
- ◆ отсутствие обязательной системы взаимосвязей и зависимостей между правовым обеспечением и управлением финансами фирмами;
- ◆ конфиденциальный и субъективный характер информационного и нормативного обеспечения, использование тайных силовых инструментов;
- ◆ использование теневой системы учета (“второй” бухгалтерии);
- ◆ теневые финансовые планы и прогнозы, определяющие движение, формы и методы образования и использования теневых доходов и расходов фирмы;
- ◆ уклонение от уплаты налогов;
- ◆ регистрация организаций при условии получения различных привилегий;
- ◆ теневая реализация продукции;
- ◆ преднамеренные и “ложные” банкротства;
- ◆ корпоративные мошенничества;
- ◆ организация запрещенной предпринимательской деятельности.

Говоря о функциях теневой экономики следует отметить, что данному понятию присущ дуализм, что выражается в ее двойственной роли: позитивной – сглаживание отрицательных условий по развитию бизнеса; негативной – антисоциальное перераспределение доходов общества и уменьшение его благосостояния, снижение эффективности системы управления экономикой. Функционирование теневых финансов оказывает следующие негативные воздействия на социально-экономическое развитие любой страны:

- 1) обостряется проблема финансовой и экономической безопасности хозяйствующих субъектов, что может привести к их банкротству. Теоретически и практически возможно банкротство не только организации, но и государства;
- 2) юридические и физические лица в растущих масштабах уклоняются от уплаты налогов;
- 3) из-за сокращения расходов и изменения структуры бюджетов деформируется бюджетная система. Значительны масштабы неэффективного распределения бюджетных ресурсов в результате коррупции и незаконной лоббистской деятельности, перераспределения денежных средств за счет незаконного предоставления льгот, лицензий, квот, иных привилегий;
- 4) возрастает количество ошибок макроэкономического регулирования, связанных с отсутствием достоверных данных о масштабах, структуре и динамике скрытой части финансово-экономической и производственной деятельности экономических субъектов;
- 5) дестабилизируется финансовая система, растут риски, наносится ущерб кредитным институтам, инвесторам, вкладчикам, акционерам и обществу в целом;
- 6) происходит массовая легализация преступных доходов и вывоз капитала за рубеж;
- 7) существенно возрастают расходы на обеспечение безопасности экономических субъектов;
- 8) деформируются механизмы рынка, конкуренции на национальном уровне и в рамках мировой экономической системы.

Необходимо отметить, что наряду с отрицательным воздействием на общество существование теневых финансов имеет ряд моментов, которые нельзя однозначно отнести к негативным:

- ◆ возможность выживания беднейших слоев, особенно в сельской местности (в России теневые финансы обеспечивают жизнедеятельность 15-20% населения полностью, 15-20% значительно и частично всего остального населения);
- ◆ расширение финансовых возможностей для предпринимательской деятельности и экономического роста, особенно в сфере малого бизнеса;
- ◆ обеспечение занятости значительной части населения [2].

Данные воздействия (негативные и положительные) наглядно демонстрируют функции теневой экономики. Углубленные изучения в области определения функций теневой деятельности представлены в научной работе Е.Б.Голованова. Автор выделяет три группы взаимосвязанных функций, представленных на рис. 1:

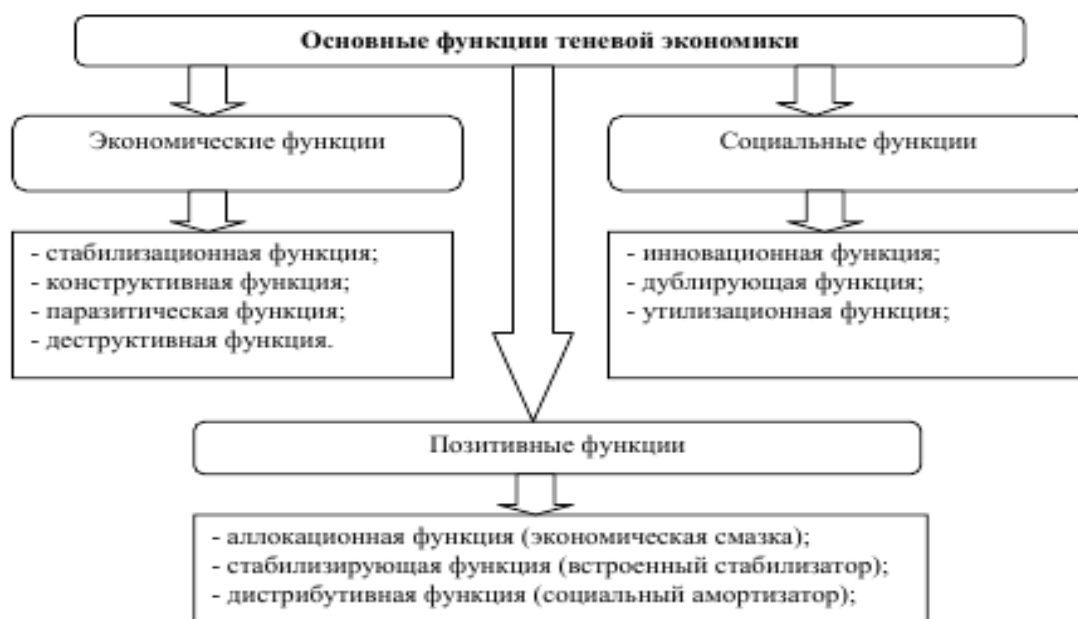

Рис.1. Функции теневой экономики [3]

В рис. 1 представлены три основных функции теневой экономики: экономическая, социальная и позитивная. Которые, в свою очередь, подразделяются на другие функции.

Позитивные функции, как отмечает Е.Б.Голованов, выделил швейцарский экономист Дитер Кассел [4]:

- аллокационная функция («экономическая смазка»), состоящая в сглаживании перепадов в экономической конъюнктуре при помощи перераспределения ресурсов между легально и теневой экономикой (когда легальная экономика переживает кризис, производственные ресурсы не пропадают, а переливаются в «тень», возвращаясь в легальную после завершения кризиса);

- теневая экономика подпитывает своими ресурсами легальную, выполняя тем самым функцию стабилизирующую функцию, выступая в роли «встроенного стабилизатора». Большая часть теневых операций осуществляется для решения критических проблем предприятия, предотвращения остановок производства, удержания людей на том или ином участке, внедрения нововведений, которые не были санкционированы сверху;

- дистрибутивная функция (функция «социального амортизатора»), заключающаяся в формировании негосударственной финансовой базы для решения социальных задач, а также в смягчении нежелательных социальных противоречий (например, неформальная занятость облегчает материальное положение малоимущих).

В качестве примера для этих функций можем представить теневую деятельность в СССР в 1970-х –1980-х годах. Когда теневая экономика стала неотъемлемым элементом социально-экономической системы. В результате сформировалась экономика, параллельная официальной, выполняющая ряд функций.

Во-первых, экономическую, состоящую в компенсации недостатков работы официальной советской экономики и ее неспособности удовлетворить весь спрос в силу дефицитности многих видов продукции и услуг.

Во-вторых, социальную, состоящую в обеспечении социальной ниши для тех, кто не смог реализовать себя в официальных структурах.

Заключение

В контексте вышеизложенного предпочтительными представляются следующие выводы:

1. Изучив вышеприведенные признаки, можем выделить основные, раскрывающие сущность теневых операций, теневого предпринимательства и теневой экономики в целом. К ним относятся, во-первых, утаивание от государства результатов экономической деятельности в неуплате налогов и неналоговых отчислений. Что несёт огромный ущерб государству в формировании бюджета и обеспечении социальных проектов. Во-вторых, действенность и высокая эффективность теневой экономики основываются на безвозмездном использовании общественной собственности, которое связано с государственным образованием, здравоохранением, культурой, социальной защитой с учетом других форм государственного влияния и поддержки. В-третьих, обогащение определенного ограниченного количества людей, что влечёт за собой диспропорцию качества жизни населения страны. Характерным признаком теневой экономики является прибыльность

2. Функции теневой экономики показывают, что в целом влияние теневой экономики на общество является скорее негативным, чем позитивным. С одной стороны, происходит антисоциальное перераспределение доходов общества в пользу относительно малочисленных привилегированных групп, уменьшающее благосостояние общества в целом. С другой стороны, разрушается система централизованного управления экономикой: приписки создают у правительства ложное ощущение благополучия, хотя необходимы экстренные реформы; «теневая» занятость приводит к тому, что чрезмерные усилия правительства по созданию новых рабочих мест не снижают мнимую безработицу, но увеличивают бюджетный дефицит, и т.д. Наконец, развитие любых форм теневой экономики ведет к подрыву хозяйственной этики. Если эти тенденции заходят слишком далеко, люди начинают терять всякое представление об общепринятых «правилах игры», живут по принципу «все дозволено», в результате чего общество проваливается в пучину хаоса и нестабильности, что неизбежно ведет к необходимости государственного вмешательства.

Список использованной литературы:

1. Горкина, Л. А. Структура и масштабы теневой экономики в России // Безопасность бизнеса. — 2012. — № 2. — С. 10-15.
2. Е.А. Кондратьева. Теневые финансы: основные подходы к исследованию. - 2010. – С. 6-7.
3. Е.Б. Голованов. “Теневая экономика. Конспект лекций”. 2015. – С. 26

CYBER FRAUD AS A NEW TYPE OF BANKING RISK

КИБЕРМОШЕННИЧЕСТВО КАК НОВЫЙ ВИД БАНКОВСКОГО РИСКА

Olga KASEVICH

olyakasevich8@gmail.com

Science coordinator: **Irina STROGANOVA**

stroganova.ira@list.ru

Polotsk State University, Belarus

Abstract. Importance: *With the development of technology and the proliferation of communication networks, the importance of security has grown. In this regard, there is a need to modernize the banking risk management system and to develop measures to improve the cybersecurity of financial institutions in the context of digital transformation.*

Research methods: *system approach, deduction, analysis and synthesis, unity of historical and logical approaches, inference by analogy.*

Results of the study: *the definition of the concept of «banking risk» was proposed; the sources of cyber risks in the credit and financial sphere of the Republic of Belarus were considered, as well as the proposal to form a single center of response to cyber risks was developed.*

Keywords: *cyber fraud, banking risks, risk management, skimming, shimming, phishing, vishing*

JEL: G320

Введение

Условием стабильного функционирования денежно-кредитной системы является устойчивая работа банковской системы. В современных условиях увеличивается количество факторов риска, приводящих к неопределенности результатов деятельности банков. Среди самых значимых можно выделить: последствия пандемии Covid-19, высокую волатильность курсов иностранных валют, цен на нефть, энергоресурсы, а также политическую нестабильность на мировом уровне.

Развитие информационного общества предполагает внедрение информационных технологий во все сферы жизни, но это означает и появление новых угроз безопасности – от утечек информации до кибертерроризма. На ранних стадиях развития сетей связи вопросы безопасности не были главными из-за небольшого количества пользователей и наличия в основном локальных сетей, в которых подразумевается доверие всех пользователей друг другу. С развитием технологий и разрастанием сетей связи выросло и значение обеспечения безопасности. В связи с этим возникает потребность в модернизации системы управления банковскими рисками и разработке мероприятий по повышению кибербезопасности кредитно-финансовых организаций в условиях цифровой трансформации

Основная часть

В настоящее время одним из важнейших направлений является управление рисками в банковской системе как область стандартизации и средство повышения эффективности деятельности банка.

В рамках исследования сущности понятия «банковский риск» рассмотрены подходы различных авторов к данному определению. Автор выделяет три основных подхода: «угроза потери в результате финансовых операций», «вероятность потерь и ухудшение ликвидности, связанные с внутренними и внешними факторами», а также «вероятность возникновения потерь в виде утраты активов».

Проведенный анализ различных точек зрения, изложенных в специальной экономической литературе, нормативных правовых документах позволил обосновать экономическое содержание понятия «банковский риск» и предложить иную трактовку вышеуказанного понятия. Под банковским риском, по мнению автора, следует понимать присущую банковской деятельности возможность понесения банком потерь и ухудшения ликвидности вследствие наступления неблагоприятных событий, связанных с внутренними и внешними факторами деятельности банка.

В условиях широты сферы банковской деятельности и многообразия банковских продуктов и услуг важно осуществить их классификацию. В зависимости от определенных критериев различные авторы представляют ее следующим образом, приведенном в Таблице 1

Таблица 1 – Классификация банковских рисков

КРИТЕРИИ КЛАССИФИКАЦИИ	ВИДЫ БАНКОВСКИХ РИСКОВ
Уровень риска	Риски на макроуровне отношений Риски на микроуровне отношений
Характер банковского продукта, услуг и операций	Риск по забалансовым операциям Кредитный риск Валютный риск Операционный риск и др.
Степень обеспечения устойчивого развития банка	Риск несбалансированной ликвидности Процентный риск Риск потери доходности Риск потери конкурентоспособности Риск капитальной базы Риск-менеджмент
Факторы, образующие риск	Внешние Внутренние
Величина риска	Низкие риски Умеренные риски Полные риски
Характер учёта операций	Риск по балансовым операциям Риск по внебалансовым операциям

Источник: собственная разработка на основе изучения специальной литературы [1-2].

На основе данных Таблицы 1 отметим, что наиболее значимым риском, оказывающим негативное влияние на устойчивость банковского сектора, являются кредитный и процентный риск. Однако технологии шагают вперед и все ранее приведенные классификации уже устарели и в связи с цифровой трансформацией банков выделяют новый вид риска – риск кибермошенничества.

В 2019 году зафиксировано большое количество фактов кибератак. В рамках деятельности центра мониторинга и реагирования на компьютерные угрозы в кредитно-финансовой сфере (далее – FinCERTby) получено и проанализировано более 9000 отдельных сообщений об инцидентах, направлено более 270 информационных рассылок.

По официальным данным большая часть сообщений, направленных в FinCERTby, относится к мошенничеству, совершенному при помощи метода социальной инженерии «Вишинг». В течение месяца зафиксировано более 4500 обращений от пострадавших граждан. Злоумышленники, помимо звонков по телефону, активно использовали Viber и Skype. Активно использовалось программное обеспечение, позволяющее подменять официальные номера банков. Наряду с дистанционным хищением денег из банковской системы свою популярность не потеряли, и так называемые, физические атаки, которые подверглись некоторым модификациям, что обусловлено непрерывным развитием информационных технологий. К атакам такого рода можно отнести:

1) Скимминг – установка специальных технических средств, причем не обязательно в картоприемник, для хищения данных, записанных на магнитную ленту платежной карты. PIN-код, как правило, похищается с помощью отдельного технического устройства – видеокамеры или фальшивой наклейки на PIN-пад;

2) Шимминг – установка в картоприемник специальных технических средств, предназначенных для хищения данных с EMV-чипа карты. Таким образом, похищается следующая информация: история платежей, информация, содержащаяся на Track 2 карты, срок действия;

3) Black Box – установка либо подключение технического устройства, взаимодействующего с компонентами банкомата (чаще всего с диспенсером) и отдающего последнему команду для выдачи денежных средств;

4) Подмена процессинга – в этом случае банкомат отключается от процессинга кредитной организации и подключается к устройству, имитирующему его. Передовые устройства могут эмулировать нормальное состояние банкомата (обслуживание клиентов) для мониторинга программного обеспечения;

5) Transaction Reversal Fraud (TRF) – получение наличных денежных средств с одновременным воздействием на работу банкомата и процессингового центра, в результате чего отсутствует корректное завершение операции по выдаче наличных средств и не меняется баланс по карте (манипулирование карточным счетом)

Схожее устройство банкоматов позволяет злоумышленникам использовать одно и то же вредоносное программное обеспечение в различных кампаниях по всему миру. Так, GreenDispenser, который использовали при атаках на банкоматы в Мексике, через некоторое время был обнаружен в странах Восточной Европы. Полная статистика заражений по всему миру на начало марта 2022 г. представлена в Таблице 2:

Таблица 2 – статистика заражений по всему миру на начало марта 2022

СТРАНА	ПРОЦЕНТ ЗАРАЖЕНИЙ, %	СТРАНА	ПРОЦЕНТ ЗАРАЖЕНИЙ, %
Афганистан	10,04	Того	8,26
Китай	9,2	Мьянма	8,13
Бурунди	9,08	Эфиопия	8,13
Бенин	9,03	Республика Конго	8,04
Центральная Африканская Республика	8,88	Кот-д'Ивуар	7,96
Демократическая Республика Конго	8,48	Гвинея	7,94

Алжир	8,43	Мавритания	7,84
Руанда	8,4	Буркина-Фасо	7,81
Камерун	8,4	Мали	7,8
Гвинея-Бисау	8,28	Южный Судан	7,79

Источник: собственная разработка на основе изучения специальной литературы [3].

На данный момент кредитно-финансовая сфера одна из самых привлекательных зон интересов киберпреступников, о чем свидетельствует значительный рост числа киберпреступлений и целевых атак на банки. Для уверенного и безопасного функционирования банков должно использоваться качественное и надежное программное обеспечение. В Республике Беларусь существует три ведущие IT-компании, которые являются разработчиками банковского программного обеспечения [4-6]:

1. Системные технологии;
2. Центр банковских технологий (далее - ЦБТ);
3. SoftClub.

SoftClub – международный поставщик решений для автоматизации банковских процессов и решения сложных интеграционных задач. Данная компания каждый день разрабатывает продукты в сложнейших сферах, в которых надежность и безопасность стоит на первом месте. SoftClub был создан на базе Научно-исследовательского института систем автоматизации. Эта компания стояла у истоков разработки программного обеспечения всех банков Республики Беларусь и стоит отметить, что SoftClub до сих пор остается лидером разработчиком в этой сфере. Изначально SoftClub должен был стать единым центром по защите банков от киберпреступлений, который способен быстро и оперативно проводить анализ и реагировать на случаи кибермошенничества. Но с появлением банков с российским капиталом вся единая система отошла на второй план, поскольку у этих банков используется частично программное обеспечение SoftClub, а частично свои разработки. В Таблице 3 отображен перечень некоторых продуктов компании SoftClub.

Таблица 3 – основные продукты SoftClub

№	Название	Краткое описание
1	2	3
2.	SC-АНАЛИТИКА	Быстрая аналитика всех данных для постоянного контроля финансового положения банка
3.	SC-BUSINESS.PRO	Комплексная система дистанционного банковского обслуживания для юридических лиц и индивидуальных предпринимателей.
4.	SC-АРХИВ	Автоматизация процессов направления и управления архивами электронных документов, обеспечивая их надежное и долгосрочное хранение
5.	SC-SRM	Система для управления закупками, позволяющая автоматизировать и систематизировать все закупочные процессы компании любых размеров
6.	CASH FUSION	Позволит сотрудникам вашего банка обеспечивать максимальный уровень обслуживания клиентов
7.	SC-BANK NT	Обеспечивает автоматизацию операций, учета, управления, аналитику универсального многофилиального банка

Источник: собственная разработка на основе изучения специальной литературы [6].

Исходя из таблицы стоит отметить, что среди продуктов данной компании имеются «Система для управления закупками», «Автоматизация процессов направления и управления архивами электронных документов» и все эти данные о клиентах подвержены большому риску, поэтому компания также предлагает услугу по защите информации. Но далеко не

каждый банк может позволить себе содержать целое структурное подразделение IT-специалистов по разработке системы защиты банка от кибермошенничества, т.к. для этого требуются различные лаборатории, тестирование и много других этапов, которые предполагают вложение большого количества денежных средств.

В Республике Беларусь на текущий момент существует лишь небольшое количество банков, которые обладают мощными ресурсами для организации данной системы. Соответственно возникает проблема для средних банков, которые не обладают достаточными ресурсами.

Согласно пунктам 5.2 и 6.2 Постановления от 2 марта 2016 года №108 [7], для необходимого уровня безопасности в области электронного взаимодействия необходимо изучить возможность создания единого центра реагирования на инциденты, связанные с нарушением информационной безопасности в финансовой сфере. На данный момент в Республике Беларусь отсутствует единый центр реагирования на кибератаки, в связи с чем считаем целесообразным:

1. Создание единой системы, которая обеспечит противодействие кибермошенничеству на уровне центрального банка. Функционирование данной системы будет базироваться на принципе своевременного предоставления статистики от банков в установленном порядке с определенной периодичностью.

2. В качестве разработчика автором рекомендуется ЦБТ, так как он является обладателем специального разрешения (лицензии) №01019/14, выданного Оперативно-аналитическим центром при Президенте Республики Беларусь на право осуществления деятельности по технической и (или) криптографической защите информации.

Выводы

За период своей деятельности ОАО «Центр банковских технологий» стало одним из основных разработчиков программных решений для Национального банка Республики Беларусь, которые находятся у предприятия на сопровождении в целях обеспечения требуемого уровня автоматизации бизнес-процессов. Благодаря высокой квалификации своих сотрудников, ОАО «Центр банковских технологий» привлекается Национальным банком к реализации инновационных проектов государственного масштаба.

Стоит отметить, что киберпреступность в банковской сфере является серьезной проблемой для всех стран мира. В связи с этим все экономическое сообщество должно объединить свои усилия для разработки более совершенных систем защиты от кибератак, что позволит снизить потери от действий злоумышленников.

Библиографические ссылки

1. ВЕРЕНИЧ, Н.К. Анализ деятельности банков и управления рисками (в схемах, таблицах, формулах): учеб.-метод. пособие. / Н.К.Веренич, Н.Г.Петрукович, А.И.Синкевич. 2-е изд., перераб. и доп. – Минск : Мисанта, 2015. – 142 с.
2. СЕМЕНОВА, К.А. Банковские риски: сущность и классификация / /К.А. Семенова, Л.Т. Кутукова // Молодой ученый [Электронный ресурс]. – 2019. – № 38 (276). – С. 125-127. – Режим доступа: <https://moluch.ru/archive/276/62543/> Дата доступа: 14.03.2021.
3. Интерактивная карта киберугроз // Лаборатория Касперского [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cybermap.kaspersky.com/ru>. – Дата доступа: 11.03.2022.

4. Эффективные IT-решения для автоматизации бизнеса [Электронный ресурс] // Официальный сайт компании Системные технологии – Режим доступа: <https://www.st.by>
Дата доступа: 09.05.2021.
5. Современные и эффективные IT-решения для банковской и финансовой сферы [Электронный ресурс] // Официальный сайт компании Центр банковских технологий
Режим доступа: <https://cbt.by> Дата доступа: 09.05.2021.
6. Готовые решения для бизнес-процессов банка [Электронный ресурс] // Официальный сайт компании SoftClub – Режим доступа: <https://softclub.com> Дата доступа: 09.05.2021.
7. Об одобрении Стратегии развития цифрового банкинга в Республике Беларусь на 2016-2020 годы, Постановление правления Национального Банка Республики Беларусь, 02.03.2016, № 108 // Сайт Национального банк Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.nbrb.by/legislation/documents/digitalbankingstrategy2016.pdf> Дата доступа: 09.05.2021.

IDENTIFICATION OF QUESTIONS ABOUT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF DIGITAL BANKING

ВЫЯВЛЕНИЕ ВОПРОСОВ О РАЗВИТИИ ЦИФРОВОГО БАНКИНГА

Munisa TURSUNOVA

monika-0130@mail.ru

Irina STROGANOVA

stroganova.ira@list.ru

Polotsk State University, Belarus

Abstract. *The relevance of the analysis of trends in the development of digital banking is due to the fact that it can be useful in the development of strategic decisions by banks, on the basis of which it is possible to obtain a significant competitive advantage when working with clients. In the banking sector, as in a key segment of the economy of any country, digitalization processes are clearly reflected, the main trend of which is the gradual transfer of all banking operations to online mode. In addition, there is an increasing popularity of technologies for personalization of customer needs, remote identification, artificial intelligence, machine learning, big data, blockchain and Open API. At the same time, it is impossible not to pay attention to the risks associated with the digitalization of banking activities, such as the risk of economic security and the risk of lagging behind the possibilities of the banking environment's adaptability to new types of activities and payment instruments.*

Keywords: *digital banking, transition, growth trends, technologies and trends, development analysis, blockchain*

JEL: G320

Introduction.

At the present stage, the digital society is the reality that all countries of the world are striving for. The emergence of new services in the financial sector, the destruction of the usual patterns of interaction of participants in many ways change the paradigm of the development of the banking system. If earlier it was enough for banks to offer cheaper services than competitors to gain market share, now it is necessary to take into account modern trends in digitalization, look for innovative approaches, integrate with other products and services, including non-banking ones. Modern research in the field of banking activity indicates the ongoing adaptation of banking systems in advanced countries of the world to the digital model of banking services. At the same time, researchers pay little attention to the issues of studying the essence of the digital model of banking services [1].

Basic content.

"Digital Bank" is "... first of all, a bank without branches, which are replaced by employees of a banking or outsourcing contact center, as well as a courier service or an offline partner network" [2]. The main task of digital banking is to change the behavior of the bank itself. The Bank is always where the client needs it: in social networks, mobile devices and information services, in e-business and the Internet of Things, i.e. in real time anywhere in the digital space. It is safe to consider digital banking as a new approach to customer service using digital technologies.

The "face" of a digital bank is remote digital services — Internet banking, mobile banking, personal accounts, websites and other specialized services for private and corporate clients. Banks

direct a significant part of investments to the introduction of new services and functions, simplification of interfaces, improvement of reliability, security, availability and speed of online services [3].

Analysis of the variety of digital services used in the banking sector has shown that the main banking services are:

1) a system of non-cash payments for retail payments using cards. Banks pay great attention to the development of the infrastructure for receiving cards with an EMV microprocessor and contactless cards. Currently, this infrastructure is expanding due to an increase in the number of trade (service) organizations accepting cards for payment and payment terminals installed in them;

2) remote banking service systems (RBSS), which include [4]:

- internet banking, which provides customers with access to customer accounts and transactions at any time and from any device with Internet access;

- the client is a bank that provides the possibility of concluding contracts for closing current accounts and placing funds in term deposits using the public offer method, making settlements in Belarusian rubles and foreign currency, managing accounts, receiving statements and operational information about the status of accounts, sending structured documents to the bank to receive banking services (applications, crediting, etc.), using bank personal directories, electronic interaction with the bank, receiving news and important messages from the bank;

- TV banking, which is a service that makes it possible to make payments around the clock, receive account information and perform other operations using a home TV

- terminal banking, which is a customer service system through the bank's information kiosk;

- USSD banking, which provides the possibility of remote banking services using a mobile device through USSD requests;

- SMS banking, which provides the possibility of remote banking services using a mobile device via SMS messages.

Among the digital technologies used in the banking sector, there are several, by choosing which banks will be able to compete effectively in the digital economy.

An example is the technology of forming a transaction register (blockchain) - a sequence of interconnected blocks with information about operations performed in the system built on the basis of specified algorithms in a distributed database. The technology makes it possible to build decentralized interactions and ensure their security, which makes it possible to exclude an intermediary acting as a guarantor of the fulfillment of obligations of each participant. Cryptocurrencies have become the first mass approbation of blockchain technology. They are an international product created in the interests and for the service of all participants of the accounts, i.e., in fact, they provide safe trade in almost any goods, be it money, ideas, copyrights or anything else. Blockchain can be used to manage investments and real estate. My main point is that the risk when using blockchain from the point of view of security is minimal.

The technology of the future in the banking sector is Open Banking, which is a complex of processes and solutions for reliable electronic exchange based on the use of API (application programming interface) financial information and services, which allows third-party organizations to integrate banking services with financial and non-financial applications and services, increases the level of customer service.

Open Banking and API increase the attractiveness of the bank, allow you to reduce costs, develop your business, increase revenue, and also serve as a unique way to improve the quality of

interaction with customers and meet their needs in a secure, flexible and promising location using an ecosystem of third-party applications and services.

In order to constantly expand the audience of loyal customers, banks create the best conditions and tools for obtaining the necessary services, provide them with access to some internal tools. For example, the investment bank Goldman Sachs has created a special web platform Marquee, in which its clients can use the bank's internal tools for sorting and analyzing data.

The strategy of increasing the efficiency of banks is the transition to the business model of providing services "public clouds", which is used simultaneously by many companies. The public cloud allows organizations to get quick access to applications, save on creating and maintaining their own digital infrastructure by increasing scale, as well as free up the personnel involved in maintaining it for more important tasks [5].

In the digitalization of the banking business, 5 key trends can be identified that will have the strongest impact on the banking sector in the coming years [6]. A description of these trends is presented below.

Table 1. Trends of digitalization of banking business

Trend	Short description
Using DARK Group technologies	The DARK technology group includes distributed ledger (D - DLT), artificial intelligence (A - Artificial intelligence), augmented reality (R - Extended reality), quantum computing (Q - Quantum)
The use of technology to personalize needs and achieve a new level of digital intimacy with the client	The ability to analyze and interpret user actions, respecting their confidentiality, allows you to create a high-quality individual service that increases customer loyalty
Strengthening the skills of employees in the areas of working with digital technologies and training platforms with the help of new technological tools	It is advisable to apply the concept in banks. "Man +", in which each employee will use a combination of their own skills and knowledge together with an ever-changing bundle of technologies, from artificial intelligence to training platforms. In order for such a bundle to work successfully, banks will have to pay more attention to continuous staff training
Strengthening cyber defense	Banks' information systems are becoming increasingly interconnected with partners' IT infrastructures, which means that their potential vulnerability is growing, therefore banks must increase the resilience of cyberspace in such a way as to protect everyone.
Translation of most services in real time 24/7	Providing customers with access to any banking service at any time of the day and on any day of the week

It should be noted that digitalization is accompanied by certain risks. The issues of economic security are very acute, as well as the risks of a gradual blurring of the line between banking activities proper and non-banking activities and an increase in the speed of creating new payment instruments that outstrip the possibilities of the adaptability of the banking environment to it.

Digital banking is "... a movement towards online banking, in which banking services are provided via the Internet" [7]. This implies considerable convenience for the client, since there is no need to visit a physical bank office. An important role in the digital transformation of banking business is played not only by a front-office solution (mobile application or website), but also by automated systems of a banking organization, including technical and functional features. Currently, each bank has its own "Internet Banking" service. Such systems allow you to perform a number of standard operations, such as opening online deposits, online payments, transferring funds from card to card. However, there are also quite new offers for the Belarusian market, such as, for example, the issuance of online loans, online deposits.

Intensive digitalization of banking activity requires obtaining a sufficiently objective assessment of its level. This is becoming increasingly relevant, both for individual banks and for the financial and banking sector as a whole [8].

The assessment of the level of digitalization of banking activities can be made using various assessment models and indicators. In particular, compliance of banking technologies and services with standards and regulations, technical quality of technologies used and services provided, costs of implementation and maintenance of banking technology and provision of banking services, satisfaction of bank employees with the quality of technology and consumers with the quality of services, loyalty of bank employees and consumers and other indicators can be assessed.

Conclusions.

As a result of the conducted research, it was revealed that the main trend in the development of digital banking is the transfer of all banking operations to online mode and ensuring the availability of all banking operations 24/7, which will certainly create favorable conditions for increasing the competitiveness of banks both at the national and international levels.

The obtained research results have practical significance in banking. The identified and systematized technologies and trends in the development of digital banking make it possible, using models for assessing the level of digitalization of banking activities, to determine priority areas for improving digitalization in a particular bank, as well as to increase the competitiveness of a single bank and the banking system as a whole, to increase the availability of banking services.

Bibliographical references:

1. Dolgushina, A. Ya. Digital model of banking services [Electronic resource] / A. Ya. Dolgushina. - Access mode: <https://cyberleninka.ru/article/n/цифровая-модель-банковского-services>.
2. Banks and finance in the conditions of digitalization [Electronic resource] //Access mode: [https://cdn.bru . by/cache/science/conferences/sbornik](https://cdn.bru.by/cache/science/conferences/sbornik).
3. Rybakov, A. Digitalization of classical banks. Technologies in Finance and Banking [Digitalization of classic banks. Technology in Finance and Banking] - [[Electronic resource] / A. Rybakov. - Rezhim dostupa: [https://controlengrussia.com/innovations/digitalization of banks](https://controlengrussia.com/innovations/digitalization-of-banks).
4. Zabrodskaya, K. A. Fundamentals of remote banking service development / K. A. Zabrodskaya, A. O. Zakharova // Vestn. Belarusian. state ecan. un-ta. -2012 - No. 6 (95). - pp. 57-63.
5. 6 Blurring the boundaries: how financial technology companies influence the financial services sector. World Segment Overview [Electronic resource]. - Access mode: [https://www.pwc.ru/ru/banking/publications/fintechglobal-report-rus . pdf](https://www.pwc.ru/ru/banking/publications/fintechglobal-report-rus.pdf). —
6. - Access date: 28.01.2020. 7 5 key trends in digitalization of banking business [Electronic resource]. - Access mode: [http://www.iksmedia.ru/news/5587126-Accenture-vydelila - 5-klyuchevyx-tre.html](http://www.iksmedia.ru/news/5587126-Accenture-vydelila-5-klyuchevyx-tre.html) .
7. Digital banking: the main trends in the world of digitalization [Electronic resource]. - Access mode: <https://bis-expert.ru/blog/10122/58051> . —

8. Priority directions of digital transformation of the banking sector [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.nbrb.by/top/pdf/report-kalechits-10-2018.pdf>.
-